

میثوی

ئەدەبى کوردى

مکتبى اقرأ الثقافى
www.iqra.ahlamontada.com

میثو ئەدەبى زانیاری

« تاریخی کورد لە ھەرە بیاى میثوی ئادە میزادەوہ ،
باوەردى بیگانە بەرامبەر بە کورد .
میثوی ئەدەب ، ئەدەبى زمان ، داھاتی ئەدەب لە
عالمدا ، ئەدەبى کورد ، چیرۆکی کورد ، پەندى پیشینان ،
شاعره ھەرە گەورە کانی کورد ، ئەدەبى روزنامە . .
ئەدەب لە روزەلانی کوندا ، بەزاوردى ئەدەبى
کوردى لە گەل ئەدەبى میسرى کور ، فارسى کون ، چینی
کون ، ھیندى کون ، عیبرى کون ، یونان ، . رومان »

بەزاوردى ئەدەبى کوردى

١٣٧١ - ١٩٥٢ م

لە چاپدانەرى بەدەست خواھنیهتی

بۆدابهزاندنى جۆرمها كتيب: سردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدري دائلود كتايپهاي مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

(زانانا دانا، دانا توانا به)

میثوی تہ دہ بے کوردی

میثو ، تہ دہ بے ، زانیاری

د تاریخی کورد له بھو بهایی میثوی تادہ میزادہ وہ ،
باوہ رری بیگانہ به رامبر به کورد . .
میثوی تہ دہ بے ، تہ دہ بی زمان ، داہاتی تہ دہ بے له
عالمدا ، تہ دہ بی کورد ، جیروکی کورد ، به ندی پیشینان ،
شاعرہ ہرہ گورہ کافی کورد ، تہ دہ بی روزنامہ . .
تہ دہ بے له روزہ لانی کوندا ، بہ زوردی تہ دہ بی
کوردی له گہل تہ دہ بی میسری کون ، فارسی کون ، چینی
کون ، ہندی کون ، عبری کون ، یونان ، . رومان »

پولاد کوردی

۱۳۷۱ھ - ۱۹۵۲م

له چاپدانہ رہی بہ دست خاوەنیہتی

چاپخانہ معارف —

سرهنا

دهی ساله ، بگړه تهوه تی هرشم کردوتهوه له کانگای دلموه حهزم له
تهدهب و تهده بیات کردوه ، بهوبونهوه گهلی جار خیم ته دایه خویندتهوهی
تهوشتانه که ناشنا به تیان به تهده بهوه هه به ، به تابه تی هینه گانی روزهلان چه
عهده بی ، چه فارسی - ته مه بیجگه له تهده بیاتی روزاوا - جوشو خوروشیکی
تهدهای و ته بخسته عالمیکی ترهوه . ماوه به کی باش ته مه تیشم بوو به بی تهوه
بچم به لای پیرو باوه ریکی زدا . . .

روزیک شتیک ته خویندتهوه که ، لی بومهوه سه ره نوی له دل خوما ووردم
ته کرده وه ، له مه وه کونوپرر تهوه هات به بیرما : که تیا من چیم ؟ ته - گیزم ؟ نه ا
عهده بیم ؟ نه ا . به لسکو کوزدم . باشه که کوردم ته بی له نه تهوهی کوزدم ،
که له نه تهوهی کورد بزوم ته مه ی تی گایاندم : که کورد ناوی له لاپه رده ی
روزگاردا هه به و ته مهش قهومیکه بو خوری . زوری پی نه چو له وده ریای
خه پالدا گونته سه ره وه . که میلته مادام میلته بو به بی گومان ته بی زمان و
ته ده بیات و تاریخیکی پی ، ته گره ته بی به هیچ نژمیری و هیچ نه به ، لیره دا
سه رم لی تیک چو : . ته ماشای خوم ته کم هه چی تر ایم ته نها کورد نه بی ،
ته ماشای باره که ی تری ته کم سه بر ته کم ته نیا کورد نه بی هه مو شتیک ترم ! .
کسپه به که له دلموه هات ، به وه دلی خریم دایه وه که ، وتم : به لسگه ی قهومی
که زمانه تهوا من هه مه ، من له نه تهوهی قهومیک که له به ره به یانی تاریخه وه
به زمانه که من قسه ی پی ته کم و پی ته نوسم قسه ته کن و هیچ کوسپیک
لای نه داون له ریگه ی خویان ، به تابه تی که ته مبینی « ته میر شرف خان » ی
بتلیسی له « ۱۰۰۵ هجری و « امین زکی به گک » له ۱۹۳۶ ی میلادی
تاریخیان بو قهومه گم نویسه بست بست گشکم ته کرد و هیوام به خوم و
به قهومه گم تازه تر ته بووه .

زور سه بر بوز، بهی خوم و قهومه کم به کامه ران نه بینی وه نهو زیچکه بهش
 که گرتیوم له خویندنه وه و فیسکر کردنه وه ههر بهره لام نه کرد تاروژ بیک
 هات به دلا وتم: کوله کهی هره قایی قهومیته نه ده بیاته. پایه ی قهومیکی
 پینچ هزار سال له مه و پیشی ایسته به نه ده بیاته که بیدا بو پیاو دهر نه کهوی
 وه کو هینه کهی ایسته ههر بهو بو پاشه روژ دهر نه کهوی. دهی خو نیمه، یا
 یکیکی وه کو من شتیگان به ده سه وه نی به که میژوبه کی نه ده بیاتان بیت تا
 روزانی رابوردومان بینته وه پیش چاو له گهل نه وه ش گومانی تیدانی به که به
 هزاران هزار پیاری عالم، نه دیب و شاعرمان تیدا هه لکه وتوه ههر به که
 بوخوبان ده ور بکیان گیراوه و رویشتون... نه وه هات به دلدا که نایا له م هه مو
 رابوردوانه و له م هه و هه وانا سانه بو ج یکیک یا چنده که سیکان نه بوز و
 نه هاتن میژوبه کی نه ده بیان بو دابنن تا نه ته وه کانی میروژیان به م جوړه
 سرگردان نه بن... وه لای می هم پر سیاره خویننه له ناو کتیه که دا
 بهر چاری نه کهوی. له پاشه روکی خهیا له کانا که رنه سه نه وه که به لکه
 چاک بکم به لادا و میژوبه کی نه ده بی کوردی دا بزم بو خوم و بو نه و
 قهومه که تا ایسته له م سوچه وه بی بهش بوون، نه هه ش بو نه وه که روله کانی
 میروژ و پاشه روژمان بیگرن به ده سه وه و له ریزی نه وه قهومانه دارا وه سنن
 که میژوی نه دیاتی خویمانان به ده سه وه به... نه مه له لایه که وه، له لایه کی
 تریشه وه بالومه ی کوررانی کوردی پاشه روژمان نه به ته سه ر وه کو لومه ی
 نیمه نه چپته سه ر پیشینه کانان، له گهل نه وه ش نیمه هاقان نی به لومه ی
 نه وانه ی پیش خومان بکه بن - وه کو له مه و دوا باسی نه که بن - به لام
 هینه کانی پاشه وه هه قیان هه به لومه ی نیمه بکه ن.

من دان به زه دا نه نیم که دانانی میژوبه کی نه دهب - له ههر زمانیکایی - پیشی
 نافع که سیک نی به به لکه پیوسته به لژ نه به کی دانای زانا تا بتوانن نه و
 نه ر که به ریوه به رن. به لام هم برروایه نای پیاو له نامانجی خوی بخا، پیاو

ته‌بی باوهرری له کیو و هیزی له پولا فایتری . گومان و نرس دو ته‌هریمه‌نن به دریزایی سال له گهل پیاردا له جه‌نگدان و پیاو بهره و دوا ته‌گیر نه‌وه ا ته‌و که‌سه‌ش باوهرری به‌سه‌ر که‌وتن بیی ته‌بی هیزه پولاینه‌گی بخاتنه‌کار بو له‌ریشه‌هه‌ل‌کیشانی ته‌و دو ته‌هریمه‌نه: هیج کس له هیج ریگه به‌کدا له‌م جیهانه به‌سه‌ر هیج نارمزوبکیدا زال نه‌بوه تا ته‌و هیزه‌ی خوی نه‌خستبسته‌کار .

با ته‌وه‌ش بزاین وه‌کو ته‌و ته‌هریمه‌نانه بو هه‌مو که‌س هه‌ن ته‌و هیزه‌ش هه‌ر وه‌ها بو هه‌مو که‌س هه‌یه . جا ته‌گه‌ر منیش به‌انابه و بو تابه‌ته‌م میسه‌له توانای مندانه یکیکی‌تریش له پاش من ته‌ویش هه‌روای ته‌ووت و به‌م جوړه ته‌م بو ته‌وی ته‌هیشته‌وه و ته‌و بو ته‌و تا دنیا دنیا بو ایه به‌م چه‌شنه ته‌مانه‌وه و له بانی ته‌وه که وه‌کو تاویکی رونی ره‌وان هه‌ر له روه‌یشتندا این ته‌بوین به‌ئاوی بو گه‌نی گومیک که له شوینه‌گی خویدا مایته‌وه ا .

ته‌مه‌ تا شکرابه که یانی هیج قه‌ومیک چه سیاسی ، چه ته‌ده‌بی ، چه کومه‌لایه‌تی ، چه نایینی کو تو پرر و له پرریکا نه‌گه‌یشتونه ته‌م پایه‌به که ته‌بیزی یا ته‌خوینریته‌وه ، به‌ل‌کو له سه‌ره‌ناوه تاقه به‌کیک ده‌ستی داوه‌تی میسجا بهره بهره پاشماوه‌کانی ته‌و ریک و بیکیان کردوه ، میسته منیش ته‌مه دائه‌نیم و ته‌بگم به‌بناغه ، هیوادارم قه‌ومه خوشه‌ویسته گم به‌چاوی‌لی بوردن له نانه‌واویه‌گی ته‌بورن و له روزانی پاشه روزدا له کولیتی‌کوه ته‌بکن به‌کوشکیک .

ته‌زانی نانه‌واوی تیدا هه‌یه چونکه میسته من ته‌گه‌ر به‌وی میژوبه‌کی ته‌ده‌بی غه‌ره‌بی یا فارسی- که ته‌مانه له روزه‌لاندان- دا بزم زور زورم به‌لاوه تا‌سانه ، چونکه کتیب و سه‌رچاوه زوره بیانینه‌وه دایانینی و لیان وه‌رگه‌وه کویان گه‌وه ته‌وه بو به‌کتیب به‌لام له زمانیکی وه‌کو زمانی کوردیدا دو کوسپی زور گه‌وره له ریگ‌دایه ، به‌کم بی سه‌رچاوه‌ینی ، دوهم به‌کک نه‌خستن و به‌کک نه‌کردنی شیوه‌کانی زمانی کوردی . به‌لی شیوه‌کانی زمانی

کوردی هه مو له به کت ریشه به و پهل پهل بونه تهوه به لام تا گادارینی به سهر
 مه و پهل ولقانه دا وه به بی شتیکی ئاسان بی ، لی کولینه وه له شیوه به کت و
 تی گه یشتن له بنچینه گهی ته نیا هه مه ژبانیکی سهر به خوی هه وی که چی سهر رای
 هه مه به لاماردان بو شیوه کانی تر دیاره هه مه هه بی له وزهی تاقه که سیکا نه بی .
 له کوی هه وه که پیاو نه نا خه ریکی لی کولینه وه شیوه ی مو کری بی ؟ او
 له کوی هه وه بچی بو هی بو تان و لورر و هه ورامان ؟ هه گه ر بیکیک
 به چاویکی وردینه وه ورد بیته وه لام وایه هه مه ئه رکک و هه زبه ته به کم
 نازانی وه هه گه و ته سهر هه و باوه رره که پیکهینانی شتیکی وه هه زه مانیکی
 دور و دریزی هه وی و هه رام کردنی هه مو ناز و نمه تیک .

هه مه کتیه ی ئیسته له به ر ده ستایه کردو کوشی گه لی ساله ؛ گه لی ساله
 که لین و قوژنی کورده واری به زمازو به قه له م هه پشکنم ، بیجکه له باسی کوردو
 باسی هه ده بی بیگانه - هه سلی هه ده بیاته که خوی هه یج سهر چاوه به کی که لاک
 به خش - که له سهر لاپه ر به کت چاپ کرابی - نه بوه و نی به ، سهر مایه ی
 ده ستم بو هه مه ئیسه « ۱۹۸۰ » پارچه کاغه زه که له ماوه ی هه مه چه ند ساله دا
 له م و له وم پرسیه و کوم کرد و ته وه له باری چو نیه ی ژبانی هه و شاعرانه دا
 که من لیره نویسی من ، هه مه ئه رکش هه مو بو هه وه که « مستشرق - روزلانی
 ناس » بیک ئاشنابی به هه ده بی کوردی وه کو چون کورده گش خوی له
 هه ده بی باو باپیری خوی نزدیک هه بیته وه .

دیسان کم و کورریکی تر له م کتیه دا هه به ، هه وه ش هه وه به : هه بوایه له
 سهره نا دا که باس هه کرا به پی ده ورو چه رخ هه ج شاعر بیک بوه له کورد دا
 به ریزه باس بکرایه بو هه وه به سهره به اتنا به خواره وه ، نه وه کت ئیسته
 شاعر بیک دو سه د سال له مه و پیش قسه ی لیوه بکریت و گه چی له بهر گه -
 که ی تر دا بچیه سهر شاعر بیک که دو سه د و په نجا سال له مه و پیش بوه ا هه مه
 ره و شته دیاره بو باسی میژو یا بو میژوی هه ده ب من پی لی هه نیم که نا په سه نده .

بلام چیکم له بهر بی سهر چاره بی ده سلام نه بو به سهر پیکینانی مسم
روشته یه دا ، مسمش له بهر ده ست نه گوتن بو . خو نه گهر به اتما یه و
چاوه درری مسم و یاسایم بگردایه مسم بوا یه له کتیبه که بگره راما یه و بکه و تابه نه
گوشه ی له فکر چونه وه وه .

هر وه ها ره نگبی مسم ره خنه شه بگیری ت : که سهره تایی باسی شاعره کان
کوردیه کی ره قه و پیاو تی نا گه یه تی . بو مسم ره خنه به مل ناده مه پیشه وه
چونسکه کتیبه که کتیبکی مسم ده بی یه و مسم کوردیه که له ویدا هیه هه موی
کوردیه کی باوی به سهر زاره وه به و هیچی تازه کوره و ده ست هه لبه ست تی به ،
مسم یه کک ، دوهم با مسم ده بی زمانی کوردی مسم به پیشان مه دم بدا سکه
نه گهر به تابه و خزمه تیکی راسته قینه ی مسم زمانه بکرایه تائسته جوانی و
دلکراوه بیکی مسم بو نه وه کک کوردی زمانه که به لکو هه ممو بیگانه یه کک
شیفته ی جه ماله کدی مسم بو ، جا بو مسم مسم جه ماله له تاسمانی مسم ده بیانی کوردیدا
وه کو روز دیار بی نه متوانی ده ست له و نیگلوه هه لگرم .

مسم کتیبه هه رجه نده میژوی مسم ده بی کوردی به بلام له بهر مسم زانیی
مسم قه و مه که میژوی مسم ده بی هه به پیویسته ، مسمش هاتین ره وشتی مسم
کتیبه مان به و جوړه دامه زرانده که له پیشا باسی کورد و وشه ی کوردو
بنچینه ی کورد بکا له گهل شوین و سهر زمارایانا ، له پاش مسم وه باسی
مسم ده ب و چونیه تی مسم ده ب و دا هاتی مسم ده ب له عالمدا ، به شوین مسم ده بی
کوردی له مسم ده بیکی زور کونه وه ، پاش مسم مسم زه اردنی هه ندی له شاعرانی کورد
له گهل میژوی سردن و ژبانیانا به بی ده سلات ، له پاشا باسی شاعره هه ره
گوره کانی کورد مسم وه نه ی بهر به لمان که وتون ، به شوین مسم مانده مسم ده بی
روژنامه ی کوردی . مسمجا به راورد کردنی مسم ده بی کوردی له گهل مسم ده بی
عالمدا تائسه گاته سهره تایی چه رخنه کانی ناوه راست و سهره تایی دا هاتی
نیسلامتی مسم بهر گدا .

بو ئاگدار بون به سەر گه‌لی لهم شاعر انهدا سو پاسی قه‌ومی خوشه‌ویستی
 کورد نه‌گه‌م که یارمه‌ نیان داوم به تایبته‌نی « حسن به‌گی جانف » و « عقید
 محمد علی به‌گی کوردی » که زور دلسوزی‌یان له‌گه‌ل نواندم ، سه‌رچاوه‌ی
 هه‌مو سو پاسیک بو خوا به و هه‌مو یارمه‌ تبه‌که‌ هه‌ر شایانی نه‌وه .
 ۱۹۵۱ / ۱ / ۲۵ : به‌غدا .

هه‌ره‌ الرین سنجاری

بیخ و بنیاد کورو

میللت ، با ناسیورہ ، با قورم

زوتر پیررہوی گہری ہر ٹائیک بیان ہوت میللت ، وہ کو میللتی
نسلام ، میللتی گاور ، میللتی جولہ کہ . ئەمانہ با زمان ورہ وشقیشیان
جیا بوایہ مادام پیررہوی گہری ٹائیک بون ہر بہ بہ ک میللت ناو
ئەبران . لە پاشا زانا کانی ئاوی کورنہ سەر ئەو باوررہ کہ میللت
ئەوہ بہ زمان یا خوین یا نەژادیک سەر بہ خوی بی و وشە « ناسیون » یان
بو ئەم مەعنا بە لە بانی میللت دانرا . ئەم دەورہی دوایہ دا تۆزی پیشتر کہوتن
ہەنگاویکی تر بو ئەم مەعنا بە ہەر گرا کہ : گویا تەہا زمان یا خوین یا نەژاد
بەش نا کا بە لاکو لە گەل ئەم شەخسە ہوش و عادت لە شادی و لە شیون ،
لە خەفت و لە خوشی ، لە کارماری مەلبەند و بنەمالە یدش پیویستە ، ہینرا
بو ئەم کومەلە مەعنا بە وشە « ناسیون » دانرا .

کہو بو ہەر کومەلە مەردمێک کہ لە رہوش و خوین ورہ گزو زماندا
تیکلاو بون ئەمانہ بو خویان بون بہ قومیک تاییہنی و جوی ئەبنەوہ لە
کومەلە مەردمیک تر . لیرە دا بون ئەوہ بە شوین بە لگەدا بسوررینەوہ بہ
ئاشکرا ئەزانین کہ قومیک مە ناوی « کورد » . و بہ یەک زمان قسە
ئەگن و لە سەرہ تایی ژبانیانەرہ ئاوستا ہاوبەش وشەریکن لە شادی و سرودو
لاوانەوہ و شیون و ہونینەوہی شەوری کومەلایەتی و سەرگوزەشتی و
جەنگی ناو خویان و دەورو بہرینہی کہ ئەمانہ ئاوبنہ بەکی ہەرہ رونا کن بو بینین
و ناسینی چونیہنی خوو رہوشنریانی کومەلایەتی و سیاسی ہەمو قومیک .
دیسان عالمە نەژاد شناسە کانی رہ کو « رنج » و « سولاک » و « فون

لوشان « و «تورژن بیتار» و گه لیک تریش بویان ساغ بوتوه که قومیک هه به به کک خویقیان هه به و ناویان «کورد» . . ئینجا ئیمهش بهی توانا ئه مانهوی لهم روهی دوا بیهوه که ئیستان پی ئه لیز « میژوی ئه ده ب» بو لاوانی دوا روزی کورد لیوه بدوین و قهومه کهملن له سه ره تایی ژانیانهوه لهم ئاوینه یه دا پیشان بده بن .

ناوی ئهم کتیبه « میژوی ئه ده بی کوردی » به و ئه بی له ئه ده بی کورد بدویت ، به لام ئه مه پیوسته بزانی ئه و قهومه ئه ده به گه ی هه به چی به و چه کهسه ، له بهر ئه وه به شیک زور له بهرگی به که می کتیبه که بو دوزینه وه ی کورد و سه رچاوه ی کورد دا گیر ئه کری که ئه مه ئه گه ر بته وه سه ر میژوی روت ولادان له باسه که ، به لام له بهر ئه وه تائسته به ته وای قسه به کی ساغ له باری « کورد» دا به راستی نه دراوه به دهسته وه لام وایه ئهم باسه له باسی ئه ده به که به که - کتر ئه بیت و پاشه روزی میژو چا کتر روز ئه کانه وه ، به و بونه وه دور نیه قزانجی له و زیانه زیاتر بی که لادانه له باس .

کورد : له لایهن بناغهی کورده وه گه لی کس له روزه لاتی ناسه کانو له زانا کانی روزه لاتیش لیوه دواون ، به لام ئایا باسه که گه بزاوه نه ئه بجم به جوریکی وه ها که به پاک کراوی له بهرده م پیادا دای بنین یان نه ا ؟ . رهنگی نه بویت چونکه جاری میژو نوسه کانی ئیسلا می و عه ره ب هه ره به که به جور ی پیشانیان داون ا .

سه بر ئه که کیت یکیکی وه کو « مسعودی » ده میک ئه لی : (له به چکه دبه کانی ده وری سلجان پیغه مبه رن ا) ده میک ئه لی (له پاشماوه ی ئه و ئاده میزادانه ن که ئه کرانف به خوراکی ماره کانی سه رشانی زوحاکک ا) ده میکیش ئه لی : (له نه ته وه ی سه به صغی کورری نزاری کورری ممدن ر سه رچاوه یان ئه چیه وه سه ر غسانی ا) له لایه کی تریسه وه ئه لی : (له نه ته وه ی

همسفه نديار و مه نو چهرن !) که هممانه فارس بوون .

(ابن حوقل) تهلی : (کوردی کوردی کوردی کوردی همروا) . (طبری)
و (فهروزابادی) بهوریکه نهدا چون که گویا هممانه همچنه وه سه ر کوردی
کوردی عمروی موزیقیاه ، وورده ورده سه ره و ژور ته بنه وه بو یعربی
کوردی قحطان وله ویوه بو سامی کوردی نوح ۱۱ . له سه ر قسه ی هممانه
هم ولاتی کورده واری به ته بی چول و هول بو بیت تا ته وه خته هممانه له
ده ورو بهری پینچ سه د سالیک پیش میلاد دا چوبن وئاوایان کردیته وه .
له روزه لاتی ناسه کان « مینورسکی » له « دائرة المعارفی ئیسلامیدا »
تهلی : -

« دورنیه قهومی کورد له وه ختی خویدا له روزه لاتی ئیرانه وه هاتبیته
روزاواوی وله و شوینه دا خویشی قهومیکی لی بو بیت وه کو « کارود » وله گهل
هممانه تیکلاو بویتن و بو بن به به ک . هر مینورسکی له زمانی روزه لاتی
ناس « تورودان گین » ته بی گریته وه که گویا ته و تهلی : « له هندی له
گوفاره کانا چاوی به دو پارچه له وح که وتوه و وینهمان له سه ر بوه و تاریخیان
ته که رریته ره بو دوه هزار سال پیش میلاد ، گویا وایشان ته دن که له ولاتی
ناشوردا ولاتیک هه به پی ته لین « کار - داکا » ته مهش وایشان ته دا که
قهومی کورد له و شوینه دا بوون ، هر وه ها تهلی : « له گیرانه وه ی عه ره بو
ته ره نه دا وادهر ته که وی که زه وی وزاری ولاتی « کارود » زور ته ننگ بوه و
سنوری ولاتی « کوردوئین » بوئیمه به نه وای ده ر نا که وی ، ته وه نده
هه به « سه » شار هه بوون له ده ورو بهری « دجله » ته توانین به هی ته وانی بناسین .
وه کو « ساریز » « ستالکا » « پنیاکا » که فنیکی ئیسته به . له باسه که ی
روزه لاتی ناس « سترابو » وادهر ته که وی که وشه ی « سکوردوا » سه ر
ده میک به و کیوانه ته و تران که له به بن « دیار به کر » و « موش » دان .
هر جور بیت قهومی « کار دخوی » هه بوون ته وه نده هه به وشه ی

« خوی » له شیوهی ئه‌رمه‌نیدا بوجع به‌کار هینراوه - (که‌وابو « خوی » له ئه‌رمه‌نیدا وه‌کو « کاب » له کوردیدا وابه ، وای لی دیتسه‌وه به‌عنی کورده‌کان) - کاردو له زمانی ئاشوریدا به‌مانا به‌مه‌زوئیشی که‌ره . له لایه‌کی تریشه‌وه لیکچوز له‌به‌ینی ئهو وشانه‌و وشه‌ی « خالدي » دا هه‌به . خالديه‌کان له زمانی ئاشوریه‌کانا پیمان ئه‌وتن « ئورارتو » چونکه له‌ده‌ورو به‌ری کیوی ئارارات دا‌ئه‌نیشن . له دوا‌ی هاتنی سه‌ده‌ی نوه‌می پیش میلاد ئهم خالديه‌کان له ئه‌رمه‌نیدا هه‌بون و حکومه‌تیکي به‌هیزیان دامه‌زراندو له‌وانه‌به تاسه‌ره‌تای سه‌ده‌ی شه‌شهمی پیش میلاد له‌ده‌ورو به‌ری ده‌ریاچه‌ی « وان » دا ژباون .

قهومی کاردو له قه‌ومه‌کانی سایی بن یان نه‌أ ، دانیشه‌وی راستی ولانه‌گی خویان بن یان نه‌أ ، ئه‌وی . شکی تیدانه‌بی ئه‌وه‌به‌که ولانه‌گیان « کاردشو » ی کون نیشنانی ئهم قهومی کوردی ئیسته‌به‌وه . ئه‌گه‌ر ئه‌مه راست بیت ئه‌بی ئیسه‌دان به‌وه‌دا بنین که‌وشه‌ی « کوردشوی » له گه‌ل وشه‌ی « کورد » دا له‌ونه‌که‌دا ها‌وبه‌شن ، ئه‌مه‌ش لهم سه‌ره‌تای چه‌رخنی بیسته‌مه‌دا ده‌رکه‌وتوود دیسان ئه‌گه‌ر چاریکی‌تر سه‌یری ئهم باسه‌بکه‌بن وامان بو ده‌رئه‌گه‌وی که قهومی کورد له گه‌ل خالديه‌کانا به‌کن چونکه‌روژلانی ناس « ريسك » ئه‌لی : « خلدي ، کوردی ، السکرد » هه‌موی له گه‌ل وشه‌ی « کوردیای » به‌کن و به‌ک مانمایان هه‌به . به‌راستی روژه‌لانی ناس « هه‌شمان » کوشیکی زوری کردوه بو ئه‌وه‌که « کوردربیح - کوردبیخ » و « کورتیوی » بکانه‌وه به‌یه‌ک ، له گه‌ل ئه‌مه‌شدا ئه‌وجیاوازیه‌زمانیه‌که « هارمان » و « نولدکه » دایان ناوه‌نایسته‌کوسپ بوئوه‌شکه‌گیان تیکلاوی ، چونکه‌نولدکه هه‌رخوی ئه‌لی وشه‌ی « کارتیاوی » له‌لوعه‌نی ئارامیدا وشه‌ی « کارتابه » له‌عه‌ره -

ییدا ئه‌مانه‌ه‌ردوکیان به‌سه‌ر قهومی کورددا ئه‌وترین « هوفان » .

روژه‌لانی ناس « سیرسیدنی سمیت » له‌زیرناوی « کوردوستانی کون » دا

با کژنی باسه‌گی ئه‌لی :

« دوریه ئه و هه ریه که روزه لانه گهی که رکو که و روزاوا گهی شیوی
 خاڤور ، لای شمالی ده ریاچه ی وان و لای جنوبه گشی ولاتی بابه قهومی
 « شو بار » ی لی دانیشیتیت که گه لی جار سومر به کان هه ندیکی یا هه مویان
 داگیر ئه کرد ، شتیجکی وا بهر چاو نا گهوی که ئاشنایه تی له بهینی لوغنه تی
 دانیه توانی راسته قینه ئی ئه و شوینه و لوغنه تی (سامی) یا ئاری (هیندو -
 ئاوروپنی) دا به دابکا ، هه روه ها ئه م پچرانه ی له گه ل لوغنه تی سومر به کانیشا
 هه ره به . له ده ورو به ری (۴۴۵۲) ی پیش میلاد هه موو کوردوستان
 پارچه به کک بو له ولاتی (سارگون) پادشای (ئاکاد) و می جی نشینه
 گشی (نارام سین) بو . له ده وری سیه می حکومه تی (ئورور) دا له
 (۲۳۰۰ - ۲۱۵۰) ی پیش میلاد ئه و به شه ی کوردوستان که گوتیه
 روزه لاتی (دجله) وه کو هه ریمی (سیمورو) که (ئالتون کوپری) به و
 دو ناوچه ی (لیبو) که حه لوانه و (ساسرو) له گه ل (ئوریللوم) که هه و -
 لیره له لایه ن ئه م حکومه تی ئوروه وه گه لی جار له شکر ی تی ئه هیزاو ویران
 ئه کرا .

له بهینی سه ده ی ده هه م و سه ره تای سه ده ی نوه می پیش میلاد دا ئارا -
 میه کان خویان گه یانده شیوه کانی (خاڤور) و هه موو ولاتی (خوری)
 کونیان داگیر کرد ، ئه م ولانه له بهین سه ده ی چوارده هه م و سه ره تای
 سه ده ی نوزده هه م - دا له ژیر چاڤیری ئاشور به کاناڤو . ئاشور به کان هه موو
 جار له بهر ئه وه کورده کان هه ر خه ریکی ئازاوه و هه را هه رابون به رامه ر
 به وان چاویان ئه بر ریه ولانه که یان بو ئه وه بیخه نه ژیر ده ست خویان . له به لگه -
 کانی سه ده ی (۱۳) ی پیش میلاد وا دهر ئه گوی که هه یج کوبه ندیک له م
 هه ریه دا روی نه داوه نه نیا ئه وه نه بی که قه ومیک به ناوی (باچی) به وه به دا
 بون و ئه م ناوه ش هه تا ئه م ده وری دواپی به به (کورنی) ئه خوینرا به وه .
 هه ندی گس ئه م ناوه له گه ل ناوی (کورد) دا به به کیک ئه زانن : به لام

لەم ئاخرەدا بەلگە دوزراوە کانی (بوغاز کوی) وا پیشان ئەدەن که قەو-
 میکی تر هەبوون بە ناوی (پاپانچی) یەو ، دور نیە ئەم ناوہ لە گەل ناوی
 (پاپنچی) دا یەکت بگرئەوہ و بەلام لە پینچا بەهەلە خوینرا بیتەوہ . لەنا-
 وەندی چەرخ (۱۳) دا (حینی) یەکان ئەهانتن پرۆبا گاندەیان بە پینچە-
 وانەئە ئاشور بەکان بلاو ئە کردەوہ بەلام تیا یا سەر نە کەوتن .

ئەبێ ئەوہش بزانیێ که خەلەکی روژە لاتی کوردوستان پابەندی شار-
 ستانیێ (شوباری ، کەلدانی و ئاشوری) بەکان بون . ئەمە ئیمان بە بەلگە
 بازرگانی و قضا ئیە دوزراوە کانی دەوری کەر کو کذا بو دەر ئە کوی که تار-
 یخیان ئە گەر ریتەوہ بو سەدەئە (۱۵ و ۱۶) ی پیش میلاد ، هەر چەندە
 هەندی نا کوکی و دو بەرەکی لە بەبێ دانیشتوانی ئەم ولاتەدا هەبو بەلام
 لە گەل ئەوہش هەمویان لە ئایین و کومە لایەتی و رەوشت و باساداوە کو
 یەکت و ابون و بەرەنگی شارستانی حەوزی (دجلە) رەنگیان گرتبو

لە بەلگەئە ئاشور بەکانەوہ ئی سەدە کانی (۱۹ ، ۱۸ ، ۱۷) ی پیش میلاد
 وا دەر ئە کوی که بەهوی کوچ کردنی شەعبی ئاری (هیندو - ئاوروپا)
 لە روژە لاتی دەریای رەشەوہ بو هەر یە جنوبیە کانی گوررانیک بە سەر روژە-
 لاتی کوردوستاندا هاتوہ . لەو سەردەمانەدا که ئاشور بەکان روپان کردبوہ
 براندەوہ گەلی جار ناوی کورد ئە بینری ، بە تاییەتی (گەزە نەفون) لە گە-
 رانەوہ کەیدا لە (۴۰۱) ی پیش میلاد هەمۆدەم ناویان دینیت .

ئەو کەسەئە که ئەهوی لە بناوانی کورد و میژویان بکولیتەوہ ئەبێ چاوی
 لەو قەومانەش بی که لە کیوہ کانی کوردوستان پەیکەوہ ژیاون ، وە کو کورد ،
 ئاشور ، تورکان ، ئەرمەن . مەبەست بە چاوی بونە که سەر کردنیان نی بە
 لە لایەن خوین و رە گەزەوہ بەلکو تەماشاکردنی زمان و لوغەتە کە یانە ،
 نە گەر بەم چاوەوہ سەر بکەین ئەوہ ئیتر هیچ گوملنی تیدانانی ئەو (کار-
 تیری) یانە که (گەزە نەفون) باسیان ئە گاهەر قەومی کورد بوون و هەر

نه وانه برون که به وجوده ناره زوی سر به خه وینی و نازادی بان کردوه ، بو بهش وایان کردوه چونکه زمانه که بان سر به خو بووه .

لهم ده وره ی دوانی بهدا بیرو باوره رری نهو زانا پانه که له لوغنه تی کوردی نه کولسه وه به نه وای گوررا ، وه به اسکو نه لین : زمانی کوردی وه نه بی له فارسیه وه وهر گیرابیت یا خود نه وینی و نیکدرا بی ، به اسکو زمانیکی نایبته تی سر به خو به وهر له زه مانی کونه وه هه اسکیررو دا گیردی خوی جوی بوه ، چونکه نه م گه لی کوتره لهو فارسیه کونه که پارچه له وحه که بی (دارا) ی نی نوسرا وه نه وه . نه گه ر نه مه راست بیت پیویخته زانا کافی تاریخ دان به وه دا بنین که زمانی کوردی له سه ده ی شه شه می پیش میلاد دا هه بووه ، نه وه که هه بووه به اسکو زمانیکی سر به خو بووه ، وه قهومی کورد له قهومی هه کانی هیندو ناوروپین و لهو وه خته وه که میدیه کان هاتونه نه میدیا و فارسه کان چونه نه فارسه وه نه مانیش چونه نه کوردوستانه وه . جا نه گه ر بکه ونه سر نه م باره رره له ونه نه گه وچه له مه به رز گاریان نه بی که بلین تاریخیکی توی نزدیک له باری چونه کورد بو کوردوستان دوا ی (۶۵۰) ی پیش میلاد بووه ، چونکه به اسکو کانی ناسوری که تاریخیان بو پیش نه م تاریخه نه گه ر ریته وه له م بابه نه وه هه بیج باسیک نا کن . هه روه ها نه و که سانه که نه لین زمانی کوردی زمانی فارسیه و نیکدرا وه دراستی عیلمی و باسی تاریخی گه لی پیچه وانه ی بیرو باوره رره که پانه .

له زانا کافی کورد خوالی خوش بو (امین زکی به گت) نه لی :

(نه م کوردوستانه هه نیشتمانی ناده میرادی دوهم بوه و له ریوه بلا بوونه نه وه به دنیا دا له بهره به بانی تاریخه وه قهومی کانی زا گرومی لی دانه نیشتمانی که پسیان نه و تن (لولو) و (گونی) و (کاسی) و (خالدی - کالیدی) و سزبارو - هوری) . عیلامیه کان لهو به رری روزه لاتی جنوبی نه م خاکه وه دانه نیشتمانی : له به هه نندی لیکچونی شیوه ی زمانه که بان گه لی کس له رو -

ژه لاتی ناسه کان ته لیز هم قهومانه هامو له ننه دوی قه ولسین . هم شه بانه
 بیجگه له عیلامیه کان همویان ته من به بناغه هی قهومی کورد ، له دهوری
 (سومری) و (تاکادی) و سره تایی آشوریه کاندا بزوتنه وه بیک سیاسی
 سه یریان ته گ یردا .

وا دهر ته کوی لافوی هاتی ئاریه کان (هیندو - ئاوروپي) سره تا بو
 کیوه کانی زاگروس و له پاشا بو روزه لات و روز ادای - که هم کوچ کردنه
 له سره تایی ساده هی ده هم و نوه هی پیش میلاده وه بو بیت - پاشماوه ی
 دانیشته راستیه کانی زاگروس و کوردوستانی خستونه ژیر ده سلانی
 خوی و هموی کوردون به ئاری . نه مانه که سره و خوار بونه وه شه بی میدی
 له همویان به هیز تر بون چونکه دانیشتی سره تایان له روزه لاتی دهر بای
 ورمیه وه هم ده سلانی دابونی ، ئینجا له پاش ته وان قه ومه ئاریه کانی -
 تریش وه کو : (پارس ، مانای ، پارسیوی ، پارت ، کاردشوی)
 کوچیان کردو هاتن . وا دهر ته کوی تاریخی هاتی قهومی کاردشوی
 گه زه نه فون له (۲۰۱) ی پیش میلاد نوشیلان بو ته گه رر بته وه بو ساده هی
 هونه می پیش میلاد (سپر سیدنی سمیت) .

ته گه ر هم قه یه وای ته بی بلین - وه کو هندی له زانایانی به لنگه و
 میژو ته لیز - ئاشنا به تیه کی زور هه یه له به یی ره چه له کی قهومی کورد و شوین
 بنجی ته وه لیان و له به یی ده سته ی به که مدا که همو قه ومه کانی زاگروسی
 ته وه لن . که و ابو بو ته و که سه که بیه وی له ره گه زی کورد بکو نیته وه
 پیویسته قه ومه کانی ده سته ی به که م و دوه م بناسی ، ته و ا به کورنی باسی
 ته گه یی :

(۱) - ده سته ی بر کرم : قه ومه کانی زاگروس

۱ - (لولو) یا (لولوبوم) وا دهر که وتوه که هم قه ومه له هه ری
 (زه هاو - شاره زور - سوله یانی) داښه نیشتن ، به لام نازانری که گه ی

هاتونته مئوی له پاشا له گهل گوتیه کان نیکلاو بون وله ولاتی سوله یمانی
 بیستهدا پیکهوه رایان مه بواردو ولاتی « هالمان - هولان » یغیان خسته
 ژیر دهسه لاتی خوین. «همین زکی» هندی مئرواو له پاشا مئلی: - له بهلگه
 کافی ماشوری دهوری (ماشور ناصر پال) ی دوهم وادهر مئگوی که هم
 ولاتی لولویه شارستانی وئاوه دانیه کی چاکی تیدابوه و مردمه گشی دهستیکی
 باشیان بوه له هونرو پیسه سازیدا ، نه نانت مئم پادشای ماشوریه گهل
 له پیسه سازه کافی برد بو ولاتی ماشور . پروفیسور (سپایزر) مئلی : مئم
 لولویانه پایره گوره ی لورری بیستن .

۲- (گونی) به کیکن له قهومه کافی زاگروس ، له (۲۶۴۹) ی پیش
 میلاد دا ولاتی سومر و ئاکادیشیان داگیر کرد ، مئم دهسه لاتیمان (۱۲۵۰)
 سال و (۴۰) روز دریره ی کیشا . له سالی (۲۵۲۴) ی پیش میلاد دا
 پادشای «ئور» ره چه له کی مئمانه ی دهرهینا به ناچار ی گهرانه و بو کیوه کافی
 زاگروس . که کاسیه کان له دهوروبه ری ناوه راستی سه ده ی هه زده هه ی
 پیش میلاد به لاماری ولاتی بابلیمان دا بو مئم به لاماره گوتیه کانیشیان له گهل
 بون . له وشتانه که له بهلگه ی ماشوریه کان وهر نه گیریت هیچ شکی تیدا
 نامیفته وه که کیوه کافی زاگروس نیفتمانیکی قهومی بوه بو مئم شه ی
 «گونی» به .

دوکتور سپایزر له کتیه که یا : (قهومه کافی مه عینی بن النهرین) لاپه رره
 (۱۱۷) مئلی : (مئم تیره و هوزانه که بیسته به کورد ناو له برین و نه بی
 له هیچ دهورپکا به قه و قلمی ناسرا بیتن . به لی مئلی مئم تیرانه له هندی ره وشت و
 شیوه ی قسه کردندا لیک جوی مئبنه وه وه کوسه بر مئگری که به کیکی
 سوله یمانی ناتوانی به نه وای له گهل بادینیکدا قسه بکاو به نه وای لیک بگهن ،
 ههر وه ها له به بی کورده کافی بیسته دا گهل مئرمه ن و ره گزی سامی و

ناری تره به به وه کو به لکه تاریخیه کان همه مان پیشان نه دن . جا له بهر همه ناتوانین بلین قهومی کورد همه مو له ریشه به کی نه نها و سه به خوره هاتون ا . بی نلوی بلین دانیشته وه نه سلیه کانی کوردوستان له گه لی له قهومه کان پیک هاتوه چونکه شتیکی ئاشکرایه ، ئاشکرایه کشتی له بهر همه به که له ده وری سه ره تای تاریخدا نه مانه له گه ل هه ندی له کوچه به به کانی ئاشورو ئارامی پینکوه له کیوه کانا رایان نه بوارد . له پاشاکه ئاریه کان ده سه لاتیان به سه ر هم ولاندها پهیدا کرد هه ندی ره گه زی ئیرانیس هاتن له گه ل دانیشته وی ولانه گدا نیکلاو بون و بون به به ک .

له گه ل همه شدا ئینکار نا کری که هه ندی له ره گه زی کونی قهومه کانی زا گروس ئیسته له ناو کورده کانا هر هر به به . له مه وه و له سه برکردنی . لوغه نه وه ده ره نه گوی که قهومی کورد به شیکن له به شه کانی زا گروس ، نه مانه هر چه نده گه لی جار نوشی نالان و چه پاوی بیگانه بون به لام هه موده م ئا گداری سه به خوینی نه بیعی و ئازادینی و پاراستنی عه شره تی خوبانیان هر کرده و هر وه خت که ترسی به لاماری بیگانه یان بویت چونه نه کیوه کان ، که نه و لافاوه به سه ر جویت هاتونه نه وه خواره وه و شارو گونده کانی خوبانیان ئاوه دان کردونه وه وه کو ئیسته ش نه وه ره وشته یان هر به به .

۳- (کاسای - کومی - کوشو) نه مانه ش بیکین له قهومه کانی زا گروس .

سه ره تا له ناوچه ی «کرماشان - قرمسین» نیسته جی بون به لام تاریخی هاتنیان نازانری ، نه وه نده هه به وه کو قهومه کانی نری زا گروس هر دانیشته وی راستی ولانه که بون وه نه بی وه کو سامی و حامیه کان کوچیان بو کردیت . ئا کاده به کان به مانه یان نه وت (کاشو) . هم کاشوانه نه وانن که کتییی پیروز به (گوش) یان ناو نه با . له ناوه راستی سه ده ی هه زده هه می پیش میلاد دا هم کاسیانه ولاتی

بابلیان گرتو له ولاتی سومر و تا کاد دا حکومت تیکیان به ناوی (کاردونیاش) هوه دامه زراند که نزمکی شمش سه د سال ژبا ، له پاش تیکچونی حکومته که بیان دیسان گهرانه وه بو کیوه کانی زا گروس (لورستانی میسته) . له ده وری حکومتی ته خینییه کانا برابیه تیه کی پاش له بهین هم کامیانه وه حکومتی تیران (مخینی) دا پهیدا بو ، هر وه ها ته سکه نده ریش شهرریکی زوری له گه ل کردن . (انتیفونوس) سرداری به ناوبانگی رومانی له (پردی تنگه گه لی) به وه که گوتبوه ولاتی لمان به ناویانا تی بهری . که او بو روز به وه که قهومی کامی له سه ره تای میلاد دا له لورستانی میسته دا هه بوون ، دورنیه ریعه ی لورره کانی میستهش بن .

۴ - (خلدی - ثورارتو) وا ته چیته دله وه که هم قهومه له سه رده میکا له روزه ولاتی تاسیای بچو گوه هاتونه ته هریمی ده ریای (وان) . له کیرانه وه ی تاشوری به تابه تی له به لگه ی شهره کانی (سرگوت) ی دوهم پادشای تاشوردا ده رته گوی که سنوری ده ولاتی (خلدی) سه رده میکا له شپاله وه پالی ته دا به ده ریای (گوگجه) و (الکسندرپول) له قهوطس ، له جنوبه وه به (رواندز) و سه رچاوه کانی روپاری (زاب) . له روزاواوه به روپاری (فورات) وه روزه لانه وه به ده ریای (وری) به وه . سه رده میکیش فرمانیان به سه ر شپالی سوربه دا ته کرد و پایته ختیان شاری (توسپاسی - وان) بو که وا گومان ته کری (ساردوریس) ی به کم پادشای خلدی له (۸۴۰) ی پیش میلاد دروستی کردی . له تاخرو و موخری سه ده ی حه ونه ی پیش میلاد به هوی ده سه لاتی میدیه کانه وه و به هوی نیشته جی بونی ته رمن له روزه ولاتی ولاتی خالديه وه ته مانه برانه وه و نیاچون (کامبریک: تاریخی کون . بهرگه ۳) .

۵ - (سوپاری) به کم جار که هم ناوه بینراوه ته وه له روی پارچه له وحیکی

گونه‌وه بووه که دهوری حکومتی (لوگال - ثانی - موندو) پیهان ته‌دا که له چهرخی (۳۰) ههمی پیچی میلاد فەرمان‌زده وایان کردوه وه زیاتر لسه‌ر شیوه‌ی وشه‌ی (سوپیر) که وتوته به‌رچاو . ههم به‌لگانه که بو دهوری (نارام سین) ته‌که‌رینه‌وه لسه‌ر شکلی (سوپارتیم) پیهانی ته‌ده‌ن وه ههم وشه‌ی‌ش مانعانه‌گی جه‌غرافی بروه بو ههم ولاته که له شیبالی غه‌وبی عیلامه‌وه ده‌سپنی ته‌کا تا ولاتی (تامانوس) له‌پاشا بو به‌ناو بو ههندی قه‌وم وه کو وشه‌ی (حامورابی) چون بو به‌ناو بو قه‌ومیکی سه‌ر به‌خوی تازاد . ههم سوپاریانه دهوریکی زوریان به‌شهر له‌گه‌ل تاشوریه‌کانا کیردا . به‌لام له‌ئاخر دهوری تاشوریه‌کانا ناوی ههم سوپاریانه ون بو و ناوی (نایری) شوین ههمانی گرتوه که ههم نایریانه‌ش قه‌ومیکی تر بون .

ب) ده‌سپری دوهم : میده‌کان و به‌ر ده‌سته‌کانیان :

(جوئی رونیس) و (هنری پرستید) دومیزونوسی به‌ناو بانگن ههلین : ههم قه‌ومه دراوسیه‌انه که جنسه‌کیان گه‌لیک لیک لیکه‌ه نندی جار به‌ (ناری) ناو ههم برین . ههمانه به‌لیکن له‌قه‌ومه‌کانی (هیندو - ئاوروپ) که له‌ده‌ور و به‌ری (۲۵۰۰) سال پیچی میلاد له‌ولاته‌کانی روزه‌لات و شیبالی روزه‌لاتی ده‌ریای قه‌زوین دا‌ته‌نیشتن . ههمانه ههن‌دیکیان به‌کشت و کاله‌وه خه‌ریک ههم بون به‌لام به‌تیکورا ههر وه کو له‌ده‌وری به‌ردین دا‌بن وانه مه‌گه‌ر ههن‌دیکي که میان نه‌بی که گه‌یشتونه‌ته ده‌وری (کانی - معدنی) . بیجگه‌له‌وه که مه‌رو مالاتیان به‌خپو ته‌کرد له‌باری تریهدا که مه‌کیک ههر پیچی که‌وتبون . له‌مالاتا ههم سپیان زور پی خوش بو ، به‌لام نوسین ههر فیر نه‌بون (پره‌تید . لاپه‌ره ۱۷۱ و پاش هه‌وش) . ههن‌دی له‌م ئاریانه چون بو هیند له‌ویدا کتییکی پیروزیان به‌زمانی (سانسکریتی) پیکه‌وه ناو ناویان نا (فیداس) . ههم کتیبه‌ له‌لایهن ژیبانی سه‌ره‌تایی ههمانه‌وه ئا‌گاداری باشی تیدا

هیه . هر وهها هندیکی تر لهم ناری یانه رویان کرده روزاواای جنوبی و دهشتی (رافدین) و لهویدا مانوره ، دوشه عبه گهی (ماد - مید) و «پارس - پارسای» له هره بهیزی هم دهستهی دوهمه من . هر وهها «پریستید» همی : ناوانی «هیندو - ئاوروی» به ناری هه له بهکی زله که نایسته بلاو بونه وه ، راستیه گهی هه وه به هو وشهیه که «ئیران - ئیرانی» لی وه رگراوه به سر عه شاپری شاخه کافی ئیراندا بوتری ، هه عه شاپرانه که به شیکن له و قه ومانه که هیندو ئاوروی یان به سهره براروه .

۱- «مید» : هم قه ومه له قه ومه کافی «هیندو - ئاوروی» ن ، واته «ناری» . له سهدهی نوه می پیش میلاد له روزه لاتی دمربای قه زوبن (ولانی باختریانه) وه چونته روزاواای شیبالی کیوه کافی ئیران ، واته ولانی (میدیا) ورده ورده دهسه لاتیان به سهره دراوسیکانیشیانا پهیدا کردوه ، له دواپی هاتی سهدهی هه شته می پیش میلاد دا حکومه تیکی هه به خویان دامه زرانده قهومی (پارسای) شیبان خسته زیر دهست خویان و شاری (هکتان) (هه مه دانی کون) یان دروست کردو کردین به پایتخت .

ماموستا (سایس) همی : میدیه کان هه عه شاپره کوردانه بون که له روزه لاتی ولانی ئاشور دانه نیشن و سنوری خاکه گیان تا جنوبی دمربای قه زوبن هه رویشت . زورتر هم قه ومه له لایه ن لوغته و زمانه وه هه چونه وه هه (هیند - ئاوروی) و له لایه ن ره گزه وه هه چونه وه هه (ناری) . وه کو هندی له روزه لاتی ناسه کان هه لین ، زمانی میدی هم زمانی کوردی نیسته به بووه . وه یا هم لوغتهی کوردی به بناغه بووه بو هه (ئیران قدیم) . هندیکی تر له زاناکانی میژو هه لین : له پاش بران هوهی ده وه نی میدی هه ندیکیان به ته واری و مرگه ران هه قهومی «پارسی - فارسی» هندیکیان له بهر دراوسیتی له گه ل قهومی کوردا بون به کورد . به پی هم قسه به شه عبی (پارسی) یی له بهر هه وه تیکلاوی دوشه عبی کوردو فارس

بون شهوانیش له ناو شهوانا تیاچون . هم نزیکیهش که نیسته له مههینی کوردی وفارسیدا نهینزی شهوه سوراخیکه له تیکلاو بونی شه دو شهعه تاری به که (میدی) و (پارٹی) ن . (القضية البکر دستانب والترک لاپوره ۲۱) .

« سیرولسن » یش شهلی : « کورده کان له نه شهوهی میدیه کانن » به پی شهمانه شهعی میدی سه رچاوه به کی زور نزیکه له دهستهی دوهه مه دا بو قهومی کورد .

۲ - « نایری - نههری » هم قهومه له پیش لآخر کوچه گیانا له کوردوستان دامه نیشتن ، راسته به لگه کونه کان شتیک له مانه وه نالین . بیجکه له هی دهوری لاشور به کان که گویا شهمانه ی مه بهسته . وا ده ره که گوی هم عه شره ته له دهوری گه لی کونه وه دو قهومه گهی (سو بارو) و (گوتو) ی دروست کرده . شه و گوند و عه شره تانه که نیسته له ناوچه ی (نیری - نههری) دان له ولاتی (شه مدینان) دورنیه له پاشماوه ی هم (نایری) یانه بن . (مینورسکی) وه کو (نورودانگین) ی روزه لاتی تاس شهلی : ناوچه ی (نایری) یا (هوبشکیا) شه مه شیوو دوه له کانی « بوتان » ه و شه هم به شی روزه لاتی نایری به له وه ختی خوبا دوه له تیکی سه ر به خویان دروست کرده .

(میجه رسون) شهلی : « شه گه ر نه ماشایه کی ده وری (گوتی) به کان بکه بن که له بهینی سه ده کانی « ۱۵ و ۱۲ » ی پیش میلاد دا شه زبان شه بینین هم نایریانه - که پیش میدیه کان که وتبون - له کوردوستانی ناوه راستدا ژانیکه پاشیان شه کرد و ده سه لاتیکی و اشیان هه بو که ترسو له رزیان خستبوه دلی دراوسیکانیانه وه . هه ره هم قهومه بو له پاشا ناوه گهی گورراو بو به (کورد) . هم ولاتی نایری به له ده و ره دا له حموزی ناوه راست له روبرای زانی که و ره وه دهستی پی شه کرد تا سه رچاوه ی روبره که . میدیه کان سه

حکومه نه که یان تیاچو بهره بهره رویان کرده هم شوینه و اهره یان ناوه دان کرده وه .

۳- (کارد خوی) : لیره دا دو پیرو باوهرر بهرام بهر بهم قومه - که
(گهزه نه فون) له گه درانه وی (۱۰) هزار گسه که بیدا له (۴۰۱) پیش
میلاد توشیان بووه - هیه . به گم وشه ی (کارد خوی) وشه ی (گونی)
کونه وه به هوی دور گوتنه وه ی زه مانه وه تیکچوه بووه به کارد خوی ،
نه نات به هوی هم دور گوتنه وه له ده وری (توکولتی - نیراری) پادشای
ماشور به (گونی) و (کورنی) نار ه برا . له لیکدانه وه گهی روزه لاتی
ناس (دراثر) وادهر ه گوی هم همو وشه و ناوانه چه (کورنی) چه
(کارد) - که دو قوم بوون له ده وری (ناراد - نانار) پادشای (لاگش) -
همو هر نار بوون بو هم شعبی کوردی نیسته به و زه مان گورریونی .
ه گه هم قسه به وای ه ومان بوده ه گوی که کاردخویه کان پاشماوه ی
گونی کانی کونن وهیچی تر .

دوهم هم شعبی کاردخویه دور نیه ه و هخته هانیتنه کوردوستان
که میدی و فارسه کان گوتونه ته شوینه کانی خوبان و تیا یانا نیشته چی بوون
وه یا له پاش هم وه خته بووه که ناوه راستی سده ی ه و ته می پیش میلاد
ه گریته وه ، که هاتویشن ورده ورده ده سه لاتیان به سه ر عه شایره کانی
کوردوستاندا په بیدا کردوه و له پاشا بوون به به که . هم قسه ه ه چته
دله وه زور نزیکه ه مانه رویان کردبیته کیوه کانی ایران و تیا یا نیشته چی
بویتن ، بویش نزیکه چونکه عه شایریکی زوری کورد له ده وری ساسانیه -
کانا له ایراندا ه بوون وه کو (سیر سیدنی سمیت) یس هلی : که هم عه شایرانه
لوغنی تایبته تی خوبانیان ه بووه و هر به خوبوه ، هیچ په یوه ندیکی به سه ر
لوغنی فارسپه وه نه بووه ، چونکه هم کو تره له فارس .

له سەر باوەرری بە گەم ئەم کار دخوای یانە لە نەنەوێ ئەو گوتی یانەف
 که ولاتی سومرو تا کادیان دا گیر کرد و له قەومەکانی زا گروسەو سەرو -
 خوار بونەتەو . له سەر باوەرری دوهم له ره گزی (هیندو - ئاوروپا)
 دا ئەزین هەروە کو میدی و فارسەکان ، بیجگە لەمەش لەمەعبەینی ئەو
 عەشرە تانەدا که شەعی کوردی یان پیکک هیناوە هەندی هوزیان تیدا هەبە
 که بەلگەکانی کون باسیان ئەکاوە کو ئەوێ ماموستا (اولستید) ئەلی :
 تیرە بەکک هەبون پیاپ ئەوتن (موسری) ئەمانە ریشەیی ئەم عەشرەتی
 (موسری - مزوری) ئیستەین ، هەنوگەش وە کو دەورە (سناخریب)
 له لیواری رواری (خازر) دا ئەنیش .

خولاسە کورد لە نەنەوێ دەستەیی بە گەم بی ، واتە ، قەومەکانی زا گروس
 بن که سەرچاوە گەیان قەوتاسیە و لە پاشا بەهوی لا فاوی کوچ کردنەو له دو
 سەدەیی هەشتەم و نۆهەمی پیش میلاد بوون بە تازی ؟ وە یا هەر راستەوخو
 له نەتەوێ دەستەیی دوهم بن ، واتە ، تازی بەکی بی خەوش (هیندو -
 ئاوروپا) وە کو زورتر له میژو نوسەکان هەر وا ئەلین ئەوی گومانی تیدا
 نەبی ئەوێ : بیرو باوەررە گەیی دەستەیی بە گەم که : (کورد قەومیکی زور کونە)
 ئەمایان باوەرریکی بەهیزە لە گەل ئەوێش هیشتا هەر بە ئەوای ساغ نەبو تەو
 پیوستە بە هەندی لی کولینەوێ تر ! .

(امین زکی بە گە) ئەلی : (له گەل ئەو باوەررە شدا : که ئەلی کورد له
 ناوەرراستی سەدەیی حەوتەمی پیش میلادەو هاتونەتە کوردوستان من
 لام وایە باوەرریکی قائم نیە ، بە پیچەوانەیی قەسە گەیی ماموستا (سپایزر) و
 خەلکی تریش که ئەلین سەرچاوەیی کورد ئەو دانیشتووە ئەسلیانەف که له
 کیوەکانی زا گروس وە یا هەر ئەو دانیشتووە کونانەن که له کوردوستاندا
 دانیشتبون ، ئەم باوەررە بەهیزە و زورتر ئەچیتە دلەو) .

دیسان « امین زکی به گے » قسہی روزہ لاتی ناسہ کان و « سپایزر » یس
 تہ خانہ ناواختی باوہری خوی و تہلی : « تہمہ راستہ کہ کورد لہ سہر زمانی
 قومہ کانی تر گہلی ناوی ہبہ بہ لام تہمہ تہمہ نا گہ بہنی کہ ہر بہ کہ ناوی
 قومیک بوہ جیا بوہ لویتہ بہ لکو لو انہ بہ بہنی زہمان ہہر قومہ کہ
 ہاتوہ ناوی « کورد » ی بہ شتیک بردوہ ، وہ کو تہوہ کہ سوم بہ کان
 بیان تہوتن : « گونی ، جونی ، جودی » . ماشوری و تارامیہ کان تہانوت :
 « گونی ، کونی ، کورتی ، کارتتی ، کاردو ، کاردا کا ، کاردان ، کارکتان ،
 کارداکے » تیرانیہ کان تہانوت : « کورتپو ، سیرتی ، کوردراہا » .
 یونان و رومان بیان تہوتن : « کاردوسوی ، کاردخوی ، کاردوک ، کاردوکی ،
 کردوخی ، کاردویکای » . تہرمن تہانوت : « کوردوئین ، کورچیخ ،
 کورنیخ ، کرخی ، کورخی » . عہرہ بیش تہانوت : کردی ، کاردوی ،
 باکارد ، کارتوہ ، جوردی ، جودی » .

سہر تہ گہی تہم ہہ مو ناو و گوررانہ لہ پاشروکی تہ بیعتی شیوہی
 قومہ کانوہ بوہ نہوہ کہ لہ ہر تہوہ کہ تہمانہ چہ ند قومیک جیا جیا و
 عہ شایری تیکلاو پیکلاو بویتن . تہ نانت تہم ناو گوررانہ تہستہش ہر ہہ بہ
 وہ کو تہوہ کہ عہرہ تہلی « بندقیہ » ، لاتین تہلی « فنیسیا » ، تورک
 تہلی « وندیکے » . ہر وہا وشہی « ماد » پارسیہ کان « مادا » ، ماشوری
 « تامادا » ، یونان « مد » ی پی تہلین .

ہر وہا عہندیکی تر لہ روزہ لاتی ناسہ کان تہلین : « تہم ہہ مو ناوہ کہ بو
 کورد ہہ بہ و نہ بی ہیجیان لہ ہیجیانوہ دوربن بہ لکو ہہویان لیکوہ
 نزدیک و پیکوہ بہ ستراون ، جایا ہہ مو بہ سہر ہہ مو قومہ کورد و تراوہ
 وہ یا ہر بہ کہ بو عہرہ تیک و تراوہ ، چونکہ کورد گشتی عہ شایر بوہ و
 زور زوریش بوون » .

هه ندیکی ز له روژه لاتی ناسه کان ئەلین : شهعی کوردی له ناوهر راستی سهدهی ههتهمی پیش میلادهوه هاتونهته کوردوستان . ئەگەر ئەم قسه به راست بیت دو خرابه روی نی ئەکا ، به کم ئەمانه که کوچیان کردو هاتنه کوردوستان چون جی نشین بون ؟ . دوههه چون توانیان قهومی نیشهجی شوینه که بجه نه ژیردهست خویان ؟ له کاتیکا که ئەم ولاتی کوردوستانه رپی نه کهوتوه چول بیت هه تا وه کو قهومیکی لابه لاپی بیت و به ئاسانی بتوانی تیا یا دانیشهی . ۱ .

« امین زکی به گک » ئەلی : له سهه باوهرری من ئەتوانین خرابهیی به کم بهوه لابه رین بلین ئەمانه که لهو تاریخه دا هاتونهته کوردوستانهوه پاشماوهی ئەوانه بون که زوهر هاتبون ، ئەمان که هاتن له بهر ئەوه که له گهل هینه کانی پیههوا خزمابه تیان هه بو به سوکک و ئاسانی رپی کهوتن . ئەگەر ئەم باوهره وهه بگرین خیرا ئەوه مان ئەهسته دهوه که سهه چاوهی قهومی کورد « گوتی ، لولو ، کاسای ، مید ، نابری » بووه . به لام لابر دنی خرابهیی دوههه نهختی گرانه چونکه نهخشهیی « اتنوگرافی » قهومه کونه کانی که له کتییی روژه لاتی ناس و پسهوره کانا بهه چاومان ئەهوی شوینی « کوردوئین » یا « کاردوبکای » به کاعمان پیهان ئەدا که گویا ئەوانه قهومیکی تازه هاتوون و له ناوچه بهکی بنچو کدان . له مانهش وه کو نهخشه کهی « سیرمارکک سایکس » . که سهدهی شهشمی پیش میلاد پیهان ئەدا - ئەلی : ئەم ناوچه به له بهین « دیاربه سکر » و سهه چاوه کانی زایی کهوره دایه که پانی و دریز به کهی تا : « ۱۸۸ » پیش . م . هه وه کو خوی ما بووه وه . ۱ .

نهخشهیی بهرگک ۳ کتییبه کهی « کامبریکک : تاریخی کون » جو نیهتی سهدهی شهشمی پیش میلاد دهه ره خا ئەلی : ناوچهی « سکوردوئین » له روبراری « بطان » وه بو تاجنوبی دهه ریاچهی « وری » - که ئەمه ولاتی بو تان و شبالی کیوی جودی ئەهه گرته وه - که جی ئەهه ناوچه به کهی ئەلین

« کوردوئین » ده بهکی نه و ولاته نابی که قهومه کونه کانی کوردوستان دا گیران کردبو ا . خو نه گهر بلین قهومی « کوردوئین » زور بچوک بوون جا قهومیک نه وه نده بچوک بو بیت چون نه توانی له ماوه ی دو چهرخ و نیو دا زال بی به سر نه وه همو قهوماندا که له خاکی کوردوستانا بون ؟ له گهله وهش نه بینین ده وله تیکی وه کو ماشور چه ندجلز له گهله هم قهوماندا جهنگی کردوه و هیچی به هیچ نه کردوه ا .

دیسان « گزه نه فون » خوی نهلی : « له و کاتدا که له ماشور به گهرامه وه بو نهرا بزون نوشی به لاماری کوردوئینه کان بوم » . هم قسه به نه وه ملان بو دهر نه خا که قهومی کورد له تاخری سه ده ی پینجه می پیش میلاد وه نه بی نه نها ههر نه و ناوچه بچو که ی دا گیر کردبی که گو تونه جنوبی « وان » وه . به لکو ههر له سه رچاوه ی زابی گه وره وه دا گیری کردوه تا نه گاته لیواری دهر پای رهش . دیاره نه مهش به لکه به کی تره بو نه وه که شه بی کوردی وه نه بی شه عیبکی تازه بو بیتن و هات بیتنه کوردوستانه وه به لکو له پیش سه ده ی حه ونه می پیش میلادیشه وه ههر له وی بوون به لام به ناویکی تر ناویان بردون (۱) .

تا هم شوینه پیرو باوه رری هندی له روزه لاتی ناس و میژنوسه کان بو بهرام بهر به کورد و به ریشه ی کورد ، ئینجا هه ندیکی تر به جور یکی تر بو ی چون ههر چه نده ههر به ککه نه گریته وه به لام بو نه وه باسه که بگا به نه نیجام

(۱) پیجگه له وه که خوم نه ماشای زورتر له قسه ی روزه لاتی ناسه کانیشم کردوه له سه ره نای قسه که ی مینورسکیه وه که له دائرة المعارفی ئیسلامیدا باسی کردوه تا هم شوینه له « خولاسه ی تاریخی کوردو کوردوستان » ی امین زبی به گه وه وه رگیراوه .

ناچارین قسه‌ی ئەوانیتریش بڅه‌ینه بهرچاو چونکه هیچیان خالی نین له
قزنج :

دوکتور « کونتاو » ی فەرهنسزێ ئەلی : « له‌ده‌ورو به‌ری هه‌زاره‌ی
چواره‌ی پیش میلاد سه‌ره‌تا به‌که‌م لیشاوێکی کوچ کردوه‌کان که هاتونه‌ته
کیوه‌کانی زاگروه‌وه سه‌ره‌تای لافاوه‌که‌یان واده‌ر ته‌که‌وی له‌جنوبی
ده‌شق « سیریه‌و روسیه » وه‌ بوبیت . زاناکان ناوی ئەم قه‌ومه‌یان به
« ئازیانیکه - ئاسیایی » داناوه‌بو ته‌وه‌له‌کوچ کردوه‌کانی تریان جیا
بکه‌نوه‌ . له‌هه‌زاره‌ی سه‌به‌می پیش میلاد دیسان ده‌سته‌یه‌کی تر هه‌ر له‌وشویه
کوچیان کردو هاتنه‌ کیوه‌کانی زاگروه‌و به‌ناوی (ئاری) یا (هیندو -
ئاوروپی) ناوبانگیان ده‌رکرد . ئەمانه‌ی تازه‌له‌که‌ل دانیه‌شته‌وه‌کانی
پیشه‌ودا له‌پاش شه‌ررو شه‌رریکی زور رێی که‌وتن وئینجا ولاتی (بین‌النهرین)
پشیمان داگیر کرد . ئەم به‌لاماره‌ی ئەمان ته‌وه‌به‌که‌له‌به‌لکه‌کانی (بین
النهرین) دا به‌به‌لاماری (گوتی) و (کاسی) ناوی ته‌با .

له‌لایهن کوچکردنی ده‌سته‌ی دوهم که (ئاری) یا (هیندو - ئاوروپی)
بی دیسان دوکتور (کونتاو) ئەلی : (له‌ناوه‌ندی مه‌رکه‌زی به‌وه « دو » هاتن
می دو ده‌سته‌ده‌ستی پی کرد ؛ بیکێکی روی کرده‌روژاواو چوه‌ئاوروپاوه ،
ده‌سته‌که‌ی که‌ش ناوچه‌ی جنوبی بالقانی گرته‌وه‌و وچوه (یونان) هوه) .
جاییسته‌ته‌که‌ر شوین قسه‌ی ئەو زانایانه‌بکه‌وین که ئەلین (ماد) و
(پارس) ه‌کان له‌هه‌زاره‌ی دوهمی پیش میلاده‌وه هاتونه‌ته‌روژاوی
میران - که‌زاگروه‌سه - ناچارین که‌بلین له‌پیش ئەوانیشا دیسان ئاری به‌کانی
هیند - ئاوروپی کوچیکی تریان بو ئەم ولاته‌هه‌ر کردوه ، چونکه‌له‌زمانی
کاسیه‌کانا ره‌گه‌زی هیندو ئاوروپی ئەبیزێ وه‌کو له‌ناوی خواکان و
پادشاکانیاتا ده‌ر ته‌که‌وی . که‌لیکی تر له‌وزانایانه‌که‌له‌شقیان کولیوه‌ته‌وه
ئه‌لین : هاتی ئەم هیندو ئاوروپیانه‌بو ئاسیای بچوکه‌له‌گه‌شه‌ی شمالي

روژه لاتوه بووه ، واته له دهر به ندی قه ققازوه . که کورت تر ریگه به که له بهینی ئاسیای بچو که و ولاته کهی هه وانا . دهسته زانایه کی تر هه لین: «خبر هه مانه به « بسفور » دا هاتونه ته ئاسیای بچو کهوه ، هه مه هه و ریگه به به که له پاشا « گالات » هه کان پیابا هاتن .

هه وشتانه که قسه له قه و یی زا گروسه وه بکاله هه مویان کوتر به لگه ی « سارگون » پادشای (ئاکاد) هه . کهله (۵۳۰ تا ۴۷۵) پیش میلاد پادشایه یینی (ئاکاد) - جنوبی بین النهرینی - کردو چوبو جه نگی زا گروس . له پاش دا گیر کردنی ولاتی « کازالو » که له روزه لاتی دجله وه بو - چوبو ناوچه ی (بهدره) - که هه و سه رده مه (در) یان پی هه وت - گرتنی بهدره ری بو کرده وه بو هه وه بیجیت بو (میلام ، لورستان و کوردستان) . له نوسراوه که ی سارگوندا ناوی هه م شوینانه و ناوی (لوبدو) که له ولاتی کهر کوکک دا بووه هه ی ولاتی (لولویوم) و (گوتیوم) هه موی هه به . که سارگون به سه رچو له م ئاکادانه چه ند پادشایه کی تر هاتنه ناوه وه به لام له ئاخرا هه رکی ولاته که یان پی به ری نه برا تا که یشته (نارام سین) . لیره دا زا گروسینه کان ویستیان سه ر له ژیر فه رمانی پیچینه وه ، نارام سین هه ستا له پیشا ولاتی (کازالو) و (بهدره) ی دا گیر کردو چوبو ده ورو بهری (ئالتون کوپری) بو گرتنی ده ولته ی (شیموروم) ناوی هه م ده ولته ش له پارچه له وحی پادشاکانی (ئوور) دا بیتره وه .

(لولوی) یا (لولو) که به بایره گه وره ی (لور) دا هه نرین ، هه مانه قه ومیکه بون که له « زه هاو ، شاره زور و سوله مانی » دا هه نیشتن ، کوتر شتی که له لایهن هه مانه وه که بهرچاو که ویت نوسراوه که ی (نارام سین) هه که له ده ورو بهری (۲۵۰۰) سال پیش میلاد نوسراوه ته وه . به پی قسه ی (ژ . دو سرکان) (شوتروک ناحونته) پادشای هه ره به ده سقی هه مانه له (۱۲۰۰) ی بهر .

میلاد به زده کونه کی له شاری « سیپ - پاری » هوه برده « شوش » و باسی سرگوتنی خوی به زمانی میلای تیدا نویسه که چون به سر لولوییه کانا زال بوه و تابه ی تریشی خستونه ژیر دهست خوی ؟ . لولوییه کانا له زه هاو و شاره زورو سوله ایمانیه وه هه موده م . نه چون ریبازی کاروانی بابلیه کانیا ن هه گرت و ربگه ی به بی کفری ، کهر کوک و مالتون کوپریش هه به دهست خویانه وه بو .

ناوی کونی زه هاو (پادیر) بووه ، هه م شوینه جیگه ی هه لکه ندنی نه خسه ی به ناوبانگ (انوبانی نی) بوه . ها که کانی (لولوی) له دهوری (نارام سین) دا له که روی قهره داغ جه نیکیان له گه ل له شکره کی کردو نارام سین شکاندنی ، سرگوزه شتی هه م سرگوتنه ی خوی له داوینی کهروه کهوه له سر بهر دیک هه لکه ندوه . شوینی هه م ده به ندی (کهور - گاور) له که لی قهره داغه نزدیک به گوندی (سیوسینان) .

« گونی » - نارام سین له گه ل گونی به کانا - که هه مانیش یکی ترن له قهومه کانی زا گروس - کهوته شه رروه و له دهست هه مانه وه شکستی هینا ، هه م گونی یانه له شبال و روزه لاتی شاره زوردا بون . که نارام سینیان شکاند به لاماری لولوییه کانیشیان دا ، هه رچه نده هه وانیشیان شکاند به لام له بهر هه وه له خویان بابی بوون له ماخردا هه ر له شاره زورا به هوی به کی له نه وه کانی نارام سینه وه شکانیکی پیسیان به سه راهات .

که هه م گونی یانه کهوتنه (بین النهرین) خه لکی شوینه که زوریان پزلی هه هاتنه وه ، له مانهش میجگار بابلیه کان چونکه هه وان خویان به قانوزان و شارستانی هه زانی هه یانوت هه م گونی یانه ده هه شته کین ا . دورینه چونی هه م گونی یانه هه . (بین النهرین) له بهر هه وه بویت که هیندو ماوروییه کان له شبال و روزه لاتنه وه پالیان پیوه نابن . گونی به کان له پاش (۱۲۵) سال ده ستیان له بابل

بهره لایه پاشا له ناوچهی زاگروسدا بون به دره به کی و هدر که بو خوی؛
 وه کو نهوه له شیمالهوه له نزدیک زاگروس (موریلوم) ههولیری ئیسته بون به
 دهوله نیک، له جنوبی ههولیر دهوله تی (شیموروم) ئالتون کوپری به پیدای بو،
 له جنوب ههولیرهوه دهوله نیک تر هه بو به ناوی (هارش) که توز خورمانوی
 ئیسته به ۱ .

«کاسی» بکیکی تر له قهومه کانی زاگروس کاسیه کانن که له شیمالی ئیلامهوه
 چونته (بین النهرین) ، له دورو بهری (۲۴۰۰) سال پیش میلاد به لسه بیان
 لهم شیمالی ئیلامهوه به جی هیستوه . زاناگان زمانی ئهم کاسیانه بیان به به کی
 له زمانه کانی قهوطسی داناوه . مه بهست به قهوطسیش زمانی دانیشتیوی کیوه کانی
 زاگروسه ، هی نهوه دهوره بیان که گومانیک له ئاری بونیانانی به . له گه لی
 شتدا ئهم کاسیانه ئاشنایه تی فیکری بیان له گه ل قهومه کانی هیندو ئاوروپی دا
 بووه ، وه کو نهوه که (ئه سپ) بیان به رستهوه به تیشکی خورایان زانیوه .
 ئهم برروایه برروای قهومه کانی هیندو ئاوروپی بووه ، به پیچه وانهی بابلیه کان
 ئهمان گویان بهم جوهره فیکرانه نه داوه .

به کیک له سوراخی دهسه لاتی هیندو ئاوروپی به سه ر کاسیه کانا وشهی
 (بوگاش - بوغاش) ه که به مانا خوایه ئهم وشه به له زمانی ئه سلاوه کانا
 (بوگو - بغو) ، له هی (فروگی - فریژی) به کانا (باگایو) ، له فارسی
 کوندا (بوغ) بووه ، که ئهم بناغیه له وشهی « به غداد) و (بنپور) و
 (ئادهز فروغ بوغ) دا هه ر دیاره و ماوه تهوه . له له قه بی پادشا کانی
 ساسانیدا به مانا خواو خواوه ندگار هاتووه : به کی له پادشا کانی (کاسی)
 ناوی (اندابوگاش) بووه که به شی به گه می ئهم وشه به زاگروسی و به شی
 دوهمه گه شی (بوگاش) ه که به مانا خوایه .

له سه ره نای باسه گه ی (دوکتور کونتناو) هوه تا ئهم شوینه مه به ستل

هەر ئەوە بوک بەنی ئەو شتانه که له بەلگه کانی بابل و بیلام و تاکاددا دەهت ئەهوی چوینەتی دانیشتوانی کیوه کانی زاگروسمان بو دەرگهوی . ئەو نده مان بو دەرگوت که له ههزارهی سهیمه پیش میلاد و بهلسکو پیشتریش قهومیگ لهم کیوانه دا زیاون که زمان و ئایین و ره و شتیکی سهیریان بووه ، بهلام کس بناغه ی ره چه له که گیان تی نه گه یشتوه . ئەو نده ههیه بهنی ئەم زمانانه که ئیسته ههیه دەرگوتوه که (سایی) نه بوون ، ئیتر ئایاکی ؟ وه له بهرچی لهو شوینه دوره دهستی ئاسیاوه هاتونه ئەم کیوانه ؟ ئەمه یان توزی ونه . هندی له زاناگان به (ئازیانیک) یان داناون ، هندیکی تر به (ئاری) ، له پاشا له بهر ئەوه که هیشتا بهلگه یهکی ریکو و پیکیان له باره یانا چنگ نه کهوتوه بیان وتون (قهوطسی) ، واته دانیشتوانی ئەو کیوانه که سهره کانیان ئەگه نهوه قهوطس ، بهلام چا کتر ئەوهیه که هه ر ناوبنرین به قهومی زنجیره کیوه کانی زاگروس . واته : مهردی دانیشتوانی ئەم کیوانه .

ئهوانه ی له میژوی کونیان کولیوه تهوه بیان دەرگوتوه که بهکی له هوی هه ره بههزی کوچکردنی قهومیگ له شوینیکه وه بو شوینیکی تر ئەوه بووه که له پشته وه پاله پهستو نراون و ناچار بوون به کوچکردن و بو پیه وه رویشتن . به تابه تی له باسی کاسیه کانا ئەم تهخینه زورتر تهخریته کار ، چونکه له دهوره ی ئەوانا قهومیکی تازه له زاگروس به یهنگه بون بیان ئەوتن (هیندو - ئاوروپی) . ئەمانه له سه ره تایی ههزاره ی دوهمه ی پیش میلاد له دهشته کانی تورکستان و شیوو دوله کانی شالی قهوطس و ده ریای ههزه ره وه ههستان و هاتنه زاگروسه وه و بون به دو بهشه وه .

به شیکیان رویان نا بو جنوبی روزه لات و چونه (هیند) هوه و دانیشتوه کانی ئەهوی یان خسته ژیر دهست خویان و زمانیکی تازه یان بلاو

کرده و ناویان نا (سانسکریتی) به شه‌های تریان - که توزی بچو کتر بون -
ریگهی روزاوائی زا گروسیان گرت و له هوارگهی کاسیه کات نزدیک
بونوه و له گهل نه وانا به جوریک نیکلاو بون که بهرستی (سوریا - خوای
هتاو) و (مازوت - خوای تاهون) و (بوریا - خوای توفان) لیانه و
فیرون . هر وه هانه و شیاف له زا گروسیه کانه و وه رگرت که له بائی
(گا) و (کز) که لک له (مسهپ) بینن ، چونکه هم بو جه ننگ
به کاکتره (۱) .

روزه لاتی ناسی به ناوابانگ (میجرسون) یعنی له سهز باسی هم چونیه نی
کورده بیرو باوره ریگی هیه ، له بهر نه وه خالی له که لک لی وه رگرتن نی -
به کورنی و کورتسکراوه ی قسه کانی نه ویش نه خه بنه پیش چاو که همی :
« به بهست به ولاتی (نابری) نه نیا شیبالی روباری زابی سهرونی به ، به لکو
نه ویه که (تیگلات پلیسر) و نه نه و کانی ناویان بو دانا بون نه یانوت : نابری
نه و قه و من که له ده ورو بهری سه رچاوه کانی دجه و فوراندا دائه نیشن و له
شیالی (نیفانس) واته (دیار به کر ، خه پوت ، درسم) و کیوه کانی (بتلیس) و
(توروس) دارانه بوبرن که نه - ۴ ولاتانه له (۴۰۱) ی پیش میلاد
(کوردوئی) به کانی تیدا بینراوه و تیا یانا دانیشتون .

له و تاریخه وه میتر کوردوستان بووه به نیشانی قه و میکی کونی دهست لی
نه دراو و خاوهن زمانیکی سه به خور . به لگهی هم قسه به شمان نه وه : نه و
سه رده مه که قه و مه ناری به کان کوچیان کردو شو بنه کانی خویانیا ن به جی
هیفت و رویان کرده (فارس) و (میدیا) و هندی شوی بی ناوروبا ،

(۱) تا هم شوینه ناو به ناو له کتیی (کورد) ی ماموستا (رشید باسی) اش

قهوی کوردی یعنی شوینه که می خوری به جی هیشت و روی کرده کیوه کانی
 سکوردوستان و کردیان به شوینی خویان . نه ناهت ئیسته ئیمه - که قهوی
 ئینگلیزین و له نه نه وهی سه کونین - له باو باپرمانا له گهل کورددا به کک
 نه گرینه وهو نه بین به خزم . خوینی قهوی کورد تیکلاوی خوینی هیچ
 قهومیکی تر نه بوه ، ره گهزو خوینی خوی له هه مو ده وریکا پاراستوه و
 هه مو دهم هوشی به زمانه گهی خوینه وه بوه ، نه بیشتوه هیچی تری تیکلاو
 بییت . که دو حکومه نهی (میدی) و (فورس) دواپی یان هسات و فارس
 کهوتنه ژیر دهست (پرت - نه شکانی) به کانه وه میدیه کان به نایان برده کیوه کانو
 به ناوی (کوردومی) وانه (کوردی) ناوئران ، ئیتر تاریخیان بهم ناوه وه
 ناسرا .

که نه ماشابه کی لاپه روهی شیمالی روزاواوی ئاسیا بکه بین نه بینین هه مو دهم
 لاپه ر ئاشوری ، فارس ، یونان ، رومان ، هه رهب ، مه غول و تورکک شوینی
 ئازاوه و خوین رشتن بوه . وه نه بینین که وه ستان و به ربه ره کانی کردنی
 قهوی کورد بو نه مانه له به ربه ره کانی کردنی هه مو شه عیسیکی تر زیاتر بوه و
 هه مو دهم کوششی نه وه یان کرده که خوین و ره گهز و زمانه گه یان به
 پاک و پوختی بیلنه وه ، له راهتیه دا ئه م ره وشته که کورد هه بیوه کهس
 ناتوانی ئینکاری بکا . . هه ره ها میجه رسون نه لی :

« ئه م کیوه ده شتانه که کهوتونه نه شیمالی ریگهی (ره ها - موصل) هوه
 له به ره به یانی تاریخه وه شوینی ئاده میزادبون ، سنوریکی نه بیعی و سیاسی بون
 که شیمالی (بین النهرین) ی له جنوبی جیا کردونه وه . نه مهش به وه دا نه بزانیین
 که له (۱۱۰۰) له ده وری پادشابه نی (تیکلات پلیسر) دا کیوی (تورعابدین)
 که له وه وخته بیان نهوت (نیفات) بو بو به سنوری شیمالی ولاتی ئاشور .
 له هفت ئه م سنوره وه ولاتی (نایری) بو که هه مو جار تیکلات پلیسر

کوششی داگیر سکردنی نه کرد . له پاشا ناوی ولاتی (ناری) بوبه (کوردوئی) که همه راست (کوردین) یا (کورد) مگر توه . له موهه بومان دهر نه کوی که قومی کورد له بهر بهیانی میژوهه ره گزه که ی ناری بهو هاتونه ته هم ولاته .

دیسان وه کو لاپه رری تاریخ پیشانمان نه دا له شکری گه لی له قهوه سه گه وره کان وه کو یونان ، رومان و پرث همو دم ناچار بون بهوه که له بهر دم هم هم کیوانه وه و له بهر سربزوی دانیستوه کانی روبکته ده شته کانی جنوب ، چونکه هر هم کیوانه پیشانمان نه دن که لونی گه لی له قهوه مگانی روزه لاتیان شکاندوه لهوکاته دا که ویستویانه شالویان بوبه رب . تنها قهوی ناسوری به کم قهوه بوه که توانیبینی بیچته ولاتی (ناری) یا (کوردوئی) همه ش نهوه نا گه بهنی که دانیستوانی هم شوینه له قهوی میسته ی کورد باشکوه و نوتر بون بو ناره زو کردنی سربه خوئی و نازادی . قهوه به هیزه داگیر کهره کان له ره وره وی تاریخدا گه لیکیان کوشش کردوه بو نهوه که هم قهوی کورده بخنه زیر رکیفی خویانه وه . بهر اسنی چون نه قهلاگی نه وان بو هم نامانجه پیانو نه خاته به لاجه وی بهوه مل نه دان و بهر بهر کانیه که ی نه مان گه لی پیانو سه رسام تر نه کا . بیجگه له ماش هر هم کورده له روه رره ی روز گاردا زورشتی و ایان به جی هیستوه که روزه لاتی ناس و میژو نوسه گانیان همو جار به خویانه وه خه ربیک کردوه ا .

کورد سربو کس دانانه وینی و مل که جی کس نابی ، همو دم چه زبه بهر بزونه وه و پیشکوتن نه کا ، بسته زه و یه کی به خوررانی نادور ربینی ، زور زور بزنی له ره وشتی نهوه قهومانه هاتونه وه که ویستویانه داگیریان کن ، بو نهوه که نا گاداری کپانی قهوی و زمانی ناری خاوبنی خویان بکن گه دراز و سوررانه یان له شاخ و چپای ولاته که ی خویانانی خوش بووه . جا ، قهوی

وادوایی نابهت و دوایی پی ناهیریت .

تا هم هورینه که نیمه در پژه مان بهم باسه دا همو قسه ی نهو نیرو نوسانه،
 یا نهو روزه لاتی ناسانه بو که له بهر چونیه تی سه چاره ی کورد ناچار بو بون
 به باسکردنی غه پیری کوردیش، کم و زوریک قسه کاغان هینان و نوسیان،
 هر به که له ریگه به کهوه بوی چوون و هر به که قسه به کیان لیوه کرده وه
 له هندی شوینا که کویا زور رونا کیان کرد بیته وه نهو کوردانه که میروژو
 نهو روزه هر به کورد نه ناسرین و ناسراون نه وان جیا یانان کردوته وه و
 به ناوی (گوران) له کوردیانان داپچر بون ۱. هر وهما هندیکی تری
 وه کو ماموستا «رشید یاسه ی» له بهر نه وه که خویان کورد بون زور به
 دلسوزی قسه یان لیوه کرده و خویانان پیوه خریک کرده، به لام له بهر
 نه وه که ناره زویان لی بوه کورد بکن به نه ته وه ی میرانی - یا هر به میرانی -
 هیناویانه به قسه ی روالهت ره نگین باسه که ی خویانان رازاندوته وه له
 ناوه ندی باسه که دا نه لین : (چه دوزنا په تیه که له مه گوره تره که کورد
 له نه ته وه ی جه مشیدو فهریدون و زه رده شت و کورش و داربوش لاده نو
 یسانکن به زوله ی (لا سیراب) و (نانه ی دانی پذیر) ی گونی، یا (نیگلان
 پلیسر) و (سارگون) ی ناهوری و ... هتد .)

نیمه نازانین جه مشیدو لاسیراب یا کورش و سارگون - که هر به ک
 له مانه لاپهره ی خویانان پر کردوته وه و رویه تون - چی یان بو نیمه به چی
 هیشت ؟ . چه شارستانی و بناغه به کیان بو به چی هیشتین که میروژ نیمه له
 ناویا رابویرین ؟ . چه داریکیان بو ناشتین که میسته له سیبه ریا به سینه وه ؟ .
 هم بی با نهو بو میروژی نیمه هیچ جیاوازه کی نیه . قسه به کی کوردی هه به
 نه لی . « نان نهو نانه میرو له خوانه . » جا ، نا چارین بلین تا نهو که سانه
 که وابو کوشه که یان بو نه وه بووه که کورد بکن به نه ته وه ی میرانی و
 هیچی تر نه وه نده به نیمه - وه کو له مه ودوا باسی نه که بن - نه توانین نه وه

بجسته دلمانوه که (پارس) له نه ته وهی کورده ، نه وه کک کورد له هی پارس ،
دیاره هم دو قسه به جیاییکی زور له به بینا تا هه به .

دیشان هر هه و که سانه ته لین : (هه ندی کهس له سه زه وی تیراندا
قه و میک دروست ته که نو کورد ته به نه وه سه ته و قه و مه) . تیشهش ته لین :
ته و قه و مه که ته ولای و ایه دروست ته کریت ا چارنیه ته بی پارسیش هر به ریته وه
سه ته و قه و مه . که ته مه مان وت لام و ایه ته وانه تیر دان به وه دا ته نین بلین
(ته و قه و مه که تا تیشه تیشه ته مانوت فهرز کراون وانیه ، به اسکو هر له
راستیدا هه بوون و هیچ دروست کراونین) . ته مه ته مان ، تینجا قسه به کیش
له روزه لاتی ناسه گانه وه بکهین :

بهی راسته روزه لاتی ناسه گان خزمه تیکی زوری مهردمیان کردوه
به تایبه تی خزمه تیان به رامبه به تیشه له لایهن ره گزو زمانه وه شایانی
سویاسه ، تیشه ته مه مان له بیر ناچی ، به لام له گهل ته وهش زور گرانه پیاو له
زمانیکی غه پری زمانه کهی خوبیدا هر چه ننده شارمزابی و پی به وه ستا تیا یا
هر وه کو کورری ته و زمانه یی نایه ، چونکه گهل نیینی هه به مه گه به
زه و تی خاومن زمان و به به روه مرده کردنی زه مانی مندالی ماشکرایی و بزانی
ته گینه بو بکیکی تر نه وه کک زور گرانه به اسکو هر هه نناهنریت .

جانو که سانه یی که بیگانه بوون و له کوردیان کولیوه ته وه یا گه روو کیکی
روالت دمرویش بوون و له بابت کاروانه کهی خوبانه وه شتیکیان نویسه وه
اوی کوردیشیان تی خستوه ، یا روزه لاتی ناسیک بوون که ویستویاته بامی
شوینان له باری عیلمی و تابوریکی هیمندا بکن بو ته وه که دهست بدا
پاشه روز قه و مه کهی خوبان له باری تابوریدا که لک له قسه کانیا و ده برگرن ،
یا خود کابرا نه گه روو کیکی هه مرده گهرد و نه عالمیکی پایه بهرز بو به اسکو
خوی له خوبوه بو هه رسته و بو هر شوینه شتیکی روبزاری بینیه وه

سه‌ری رویشتوه وئیر نه‌یتوانیوه به‌تواوی لی بکولیتوه . جا ئیمه‌سه‌یری
 هرکام له‌م سه‌که‌سه بکه‌ین نه‌بینین نه‌و شته‌ی و تویانه ، یا نوسیویانه- به‌تایبه‌نی
 کابرای به‌که‌م و سه‌هم - وه‌نه‌بی سه‌ره‌نجامیک بده‌ن به‌ده‌سته‌وه وه‌ یا
 شه‌وریک صاف به‌رامبه‌ر به‌و شوینه بنویین . نه‌وه‌نده‌هه‌به‌ده‌سته‌ی دوهم
 - که‌روژه‌لانی ناسه‌کانن- له‌به‌ر نه‌وه‌ ئامانجیک عیلمی یان له‌که‌لا هه‌بوه‌ قسه
 کانیان زیاترچی باوه‌رده و خالی له‌که‌لک لی وه‌رگرتن نی‌به . که‌وابو قسه‌ی
 نه‌مانه‌یان - با له‌سه‌دا ده‌یشی شوینی خوی بی - پیاو نه‌توانی شتی لی‌ده‌رینی ،
 به‌و بو‌نه‌وه‌ ئیمه‌ش هه‌اتین له‌باسکردنی سه‌ر چاوه‌ی کورددا نه‌و روژه‌لانی
 ناسانه‌که‌ قسه‌یان لیوه‌ کردوه‌ زورتر قسه‌کانیاغان هیناو نوسیوانن ، به‌لام
 هیشتا به‌بوختی نه‌که‌یشینه‌مه‌به‌ست . ئینجا منیش نه‌مه‌وی بیروباوه‌ری
 خوم به‌ئاشکراو به‌بی لایه‌نگری له‌باری کوردو سه‌رچاوه‌ی کورددا
 ده‌ر برم بو‌نه‌وه‌ نه‌م که‌نجینه‌به‌هه‌روا به‌قوفل لی دراوی نه‌میتوه .

من نالیم بیروباوه‌رده‌که‌م له‌سه‌دا سه‌داسته ، بو‌یه‌ نالیم چونکه
 ئاده‌میزاد خالی نی‌به‌له‌هه‌له‌وله‌که‌م فیکری، قسه‌کانی منیش فیکره‌یکه‌له‌روی
 به‌راوردی هه‌ندی فیکری‌زه‌وه‌ده‌رم بریوه ، زور نزیکه‌چه‌وتی تیدا
 هه‌بی ، ئاماده‌م بو‌به‌هه‌نگار بون ، به‌لام به‌نوسین نه‌وه‌کت به‌قسه‌ی روتی
 گوپی ئاگردان ، چونکه‌شت که‌نوسرا له‌ئاخرا راسته‌که‌ده‌ر نه‌گه‌وی ،
 له‌پاش خویشم هیوادارم روله‌کانی کورد نه‌گه‌ر نه‌ویان بو‌ده‌رکوت گه‌من
 له‌بیروباوه‌رده‌کانا به‌هه‌لدا چووم به‌چاوی لی بوردن لیم نه‌بورن و راستیک
 راستر نه‌خه‌نه‌به‌رچاو نه‌نه‌وه‌که‌یان .

* * *

له‌پیش کردنه‌وی باسه‌گدا پیویسته‌نه‌وه‌بلین که‌هه‌ندی که‌س نه‌لین :
 کوتر خاکیک که‌ئاده‌میزادی تیدا کو‌بو‌نه‌وه‌ (خوزستان - ئیلام) و
 (بین‌النهرین) ه . جاری (زاگروس) - که‌شوین و مه‌لبه‌ندی کورده -

وئیمروز که تونه روزاواى ئیران و روزهلانى تورکیا و شىمالى عراق وه له بهر
 نه وه له وه ختی خوبدا شو بئىكى به پیت بروه دانىشتوانى ولانى بابل و ئاکادو
 سومر چونکه ولاته کى خویان بی خیرو بیر بوه و یستویانه زاگروسیه کان
 بنجه نه ژیر چنگک خویان بو نه وه له پیتی ولاته که یان که الک وه رگرن ، بهم
 بونه وه هه مو ده میک له چنگه پرچیدا بون گه لی جار ناوی دانىشتوه -
 کانی زاگروس وه کو (گوتى ، کاسى ، ئامادا و پارسوا) له نوسراوه کانی نه وانا
 بهرچار نه که ویت

له لایهن بناغهی نهزادى نه مانه وه زاناگان نه بن به دو به شه وه ، به شیکیان
 نه لین هه ندى له مانه وه کو (ئامادا و پارسوا) به بی قسه (ئارى)
 به شیکیان نه لین ئارى بونی هه ندى له مانه وه کو (گوتى و کاسى) توزى
 ده بونه وه ی نه وى . جا له بهر نه وه که نه م دو برروا به له به یفینا نا پهیدا بوه
 ناوی نه مانه یان هه مو ناوه (قه و قاسى) ، گویا له زه مانى کى زور کونه وه له
 کیوه کانی قه و قاس و زاگروس ماونه نه وه و ژیاون دیسان ده سته به کى تر له
 زاناگان ناوی نه م قه و مانه یان به تا یفه ی زنجیره کیوه کانی زاگروس ناو ناوه .
 ده سته به کى تر بیان نه این (ئازیا نیک) . مه به ست له م هه مو قسانه ش هه ر نه و
 قه و نه به که له زه مانى پیش تاریخ و پیش پهیدا بونی ئارى به وه له به کى له
 شوینه کانی ئاسیا وه کوچیان کرده و چونه نه کیوه کانی زاگروس . سه ررای
 نه وه که نه گونجی ئاریش بن به لام تا به لسه گه به کى قایم نه بیت نه یسته هه ر
 له ژیر ناوی (قه و قاسى) یا (ئازیا نیک) یا (قه و نه کانی زاگروس) ناوی
 نه به یف .

سه رچاوه ی میژوی تیکرای ئاده میزاد زور تاریکه ، به بی نه و به ردو
 شتومه که که دو هه زار سالیک پیش میلاد که وتونه ته بهرچار و له ده وری
 شارستانی به که مى ئاده میزاد دا تا قى کراوه نه ته وه گویا دوسه د هه زار سهاله

ناده میزاد له سر زهوی په پیدایږه ، وه بگره هه نديکک ته لین نیو ملیون ساله .
 ره گه زی که هه ونه نده سال له توپیکي وه کو زه ویدا په پیدایږی ئایا چه هه قلو
 زمانیکک ته توانی دان به وده دانی که سرچاوه ی روز بکاته وه ؟ یا هم خاکتو
 هیسقانه لیک بکاته وه که هه مو بسته زهویه کت دور نی په به میسکی هزاران
 کس پرر بویته وه له که لیا تیکلار بویت ۱؟ له کهل هه وهش خویندن و
 خویندنه وه له ناویانا زیانتر له « ۶ » هزار سال نیه .

کواږو هه ر قومیکک یا هه ر نهزادیکک بیهوی شوینی زور کونی باو باپیری
 خوی یا قومیکک تر روت بکاته وه بیجکه له ته خین و بهراوردیکک ته قلی
 ناتوانی به به لگه به کی ئاشکرا بهم ئامانجه ی خوی بگا ، به لکو هه ر
 ده میکی بو بهری له ناراستیه وه گه لی نزدیکتره له راستی ۱ . بهم بونه وه هیمو
 غه بری هیمه له بابهت ره گه زو نهزادی کورده وه - وه بگره غه بری
 کوردیشه وه - ناتوانین له « ۳۵۰۰ » سال پیش میلاد بهولانه وه برروین .
 دیسان دور نیه هم ژماره شه هه ر خالی نه بی له ته خین .

به نهزاد و خوین و ره وشت و غه نمنه نات ساغ بونه وه که (کورد) قومیکک
 (ئاری) یه و (سامی) نیه - (ئاری ، له ئاریاسه وه هاتوه . به مانا براده ره) -
 عالمه نهزاد شناسه کانی ئاوروبیا وه کو (ئوژن پیتار) و (سولاک) و (قون
 لوشان) گه لیک بهم باسه وه خویان خه ریکک کرده و لیان کولیوه ته وه .
 هه میفیته وه سر هه وه ئایا سرچاوه ی هم ئاری بانه سهره تا له کوندا پوه و
 له کوی وه هاتوه ؟ . بو هم باسه وزد بونه وه په کی وردو قوی لهوی . جا
 به وه بونه وه له پاش موتالا به کی زور و په کتینی که لین و قوژنی گه لی شوین
 هه وه مان بوده رکرت که :

ئاریه کان له « ۳۵۰۰ » سال پیش میلاده وه له جنوبی روسیاوه په هه ر

شیالی قهوقاسی و ده‌ریای ره‌شدا بهره‌و خوار بونه‌توه و هاتون بو ده‌ورو به‌زی
 روزاوا‌ی تاسیا دور نیه هم کوچکر دنه‌یان له‌بهر بی له‌وره‌ری بو مالانیا‌و
 زور بونی ژماره‌ی خویان بوییت که ئیتز له‌ویدا جی‌یان نه‌بوییت‌وه . هه‌ر که
 بزوتون و هاتون بون به‌دو به‌شهره ، به‌شیکیان رویان کرده‌ ئاوروپا‌و
 قهومه‌کانی ئه‌وی‌یان لی دروست بو ، به‌شیکیان هه‌ر له‌ده‌شته‌کانی جنوبی
 روسیا‌وه هاتونه‌ره روزارای ناوه‌راست و روزارای نزیکیه‌وه تا جنوبی هیند
 چون . . هم به‌شه‌یان که بهره‌و تاسیا بونه‌وه له‌تورکستانی ئیمروی روسیا‌دا
 خویان گرتوه‌و ماوه‌ی هزار سالیک مانه‌وه له‌پاشا رویان کرده جنوبی
 ئیران ، ماوه‌یکی باشیش لیره‌دا مانه‌وه ئینجا بون به‌دو ریچکوه ، ریچکه-
 به‌کیان به‌سه‌ر هبالا‌ادا چون بو هیند و له (په‌نجاب) ی ئیسته‌گیرسانه‌ره‌و
 نه‌توه‌ی هیندی‌یان دروست کرد ، ریچکه‌کی تریان به‌ناوبانی ئیراندا بلا‌و
 بونه‌وه به‌ئیرانی ناریان ده‌ر کرد . دور نیه هاتنی ئه‌مانه بو ئیران « ۲۵۰۰ »
 سالیک پیش میلاد بگریته‌وه (۱) .

هم ریچکه‌کی دوهمه بهره‌ی سه‌ندو زور بون هه‌ندیکیان له‌ده‌شته‌کانی
 ئیراندا جی‌گیر بون و به (پارس) ی ناسران ، هه‌ندیکیشیان به‌ره‌وشتی
 کوچه‌راهتی که‌رتنه‌شاخه‌کانی زاگروس و وه‌کو ئه‌ر شاخانه‌په‌ل په‌ل
 بونه‌وه و (لولو ، گوتی ، کاسی ، مانای ، کاردوش ، خالدی ، کاردوها‌و
 ماد) یان لی پیکه‌هات و هه‌ر به‌که بو خویان ده‌وریکیان گیرا ، هه‌رچه‌نده
 به‌ژبانی کوچه‌راهتی ما‌بونه‌وه به‌لام ده‌وری حکومه‌ت‌به‌نیان باش هه‌له‌ت
 سورران ، نه‌نانه‌ت گه‌لی جاریش به‌لاماری ده‌شته‌کانی ئیران و ولاتی ئاشور -

(۱) له‌سه‌ره‌تای بزوتنه‌وه‌ی هم ئاریانه‌وه تا ئیره‌ معالی ماموستا
 (توفیق وه‌بی) به‌گه‌ که‌زانا‌یه‌کی کورده‌و ئیسته‌له‌به‌غدادا‌به‌ئویش له‌سه‌ر
 هم باوره‌ره‌به .

یعنیان نهاد . دور نیه هم تیره‌ی (لولو) به سرتا به (لولو) تاویلن دهر کردیت و له پاشا بهره بهره ناوه گیان گوررابی تا هاتوته سهر (ماد) .
 مه بهست به کوچهری لیردا ته نیا شهوه به که دانیشتوی کیوه کان بوون ،
 چونکه شهوانی له دهشته کانی شیرانا مانهوه ورده ورده نیشته جی بوون و له
 شاربو لادینی کانا دامه زران . وه کو بهر جاومان شه کوی هم ریجکگی
 دوهه مش بوون به دو بهشه وه ؛ قهومه سکانی زا گروس ، دانیشتوی
 دهشته کانی شیران . له ناوهینه کانی دهشتی شیرانا (پارس) هه لکوت - که
 هه تامه لعیه کان شه چنهوه سهر شهوان - له ناوهینه کای زا گروس یقدا (ماد)
 هه لکوت - که کورده کان شه چنهوه سهر شهوان^(۱) .

(۱) تا ئیسته علمای نهژاد شناس له سهر شهوه بوون که هم قسانه لیردا
 هینامان ناخر لی کولینه وه به کک بوه که بی که پشتون، که چی کونوپرد له ملرتی
 ۱۹۵۱ دا لاپهره‌ی تاریخ به جور یکی تر گوررا ؛ کونوپرد روزه لاتی ناس
 پروفیسور (کارتون کن) ماموستای دالفکای (به نیسلوانیا) له شه مهربکا
 - که بو گوران ولی کولینه وه چوبوه ناوبانی شیران - له شه شکرتی (که مهربند)
 له (به شه هر) له شبالی شیران ئیسکوپروسکی که له سهری ئاده میزادیکی دوزیه وه
 وه وای بو دهر کوت که شه مه می ئاده میزادی سده هزار سال له مه ویشتره ا.
 هم که له سهره هر لاشه و پلکه یکی به شه ندازه‌ی که له سهری ئاده میزادیکی
 ئیسته شه بو وه هر ددانیکی دو ئینج شه بو .

بی گومان ئاده میزاد هیفتا زوری ماره بگا به سهرچاوه‌ی حقیقت وه یا
 بگا به سهرچاوه‌ی تاریخی خوی ا . چون شه گا ؟ علما بو بیان دهر که ونوه که
 مهو هیزی نه شو نماو را کیشان و کاره بایه که له روز دا به و هم رزی را گرتوه و
 به خبوی شه گا وه بو بیان دهر که ونوه که گالی ملیون ساله شه رز هه به هیفتا شه
 هیزی روزه نه که یفتوته نیوه پی ا ...

ته بیعتی شار نشینیه - زمانه راسته قینه گی خویانیان گه لی گه لی تیک
 داوه و ایسته به جوری قسه نه کن به ده گه ن نه چیتوه سه ر شیوه ی پارسی و
 میدی گرن - که زمانه ریشه ی هر دوزمانه گن - به لام کرده گان له بر دی
 گونی مه لبه ندی و کوچه رایه تی و شاخ نشینی دور تر بوون له قومی بیگانه وه
 که متر تیکلاویان بووه به تیکلاو بونیک و هها که کار بکنه سه ر تیکدانی زمانه
 که یان - مه گر له ده وری میسلا میدا نه بی که هه ندی وشه ی عه ره بی به هوی
 ناشنایه تی نایینه وه تی کهوت - بهم جورده به بی تیکدان و ده ست لی دان
 زمانه گی خویانیان پاراست وه هیسته وه ، نه وانه که سه ر روشته و زانیاری -
 یان له لایه ن زمان ناسینه وه هیه به ناشکرا به کی زور ناشکرا نه زنان گه زمانی
 کوردی چا کترو پوخته تر نه گونجی له گه ل زمانی بایره که پوره کانیانا که مادو
 پارسه ، به تایینه تی له گه ل هانسگری تی و کتیبه گی زه رده شتدا .

نه میلپتوه سه ر نه وه هه ندی کهس له زاناکانی روزاوا که له قهومی
 کوردیان کولیوه ته وه باوه رریکی تریان ده ر بر دیوه و وتویانه : « له ولاتی
 کورده گان هه ندیک هه ن وه کولورر ، هه و رای و .. هتد . نه مانه له
 ره گه زی کورد نین و بیان نالین کورد ، به لکوه نه مانه (گوران) ن ا
 هم قسه به نه وه نده ی تر پیوا له باوه رری نه و زانایانه نه خانه سه ر سامی یه وه ا
 چونکه نایا به چی ؟ وه له کوی نه مه یان بو ده ر کهوت . نایا به چی قسه گی
 خویانیان برده سه ر که نه مانه قهومیکی غه بری ناری و میدی بوون و له
 ده وریکی زور کونه ره هاتون له ولاتی کورده گانا نیشته چی بوون ؟ ؟ بی
 گومان له وه لامی هم پر سیاره لام وایه یابی ده نسگی یابی هیزی وه لام نه بی به
 وه لامیان ا . . جا بو نه وه چه نه وان و چه نه و که سانه ش که نه کونه شوین
 هم فیکره ی نه ران به ته وای نه هم باوه رره یان له دل ده رچی ولی به شبان
 بینه وه نه لین :

بیجگه له وه نه گه ر نه و که سانه که سپورون له نه زاد شناسیدا یین و

به تهاوی له خوین و نه ندام و جگه و چا و و مودی نه مانه - که نه وان بیان
 نه لین گوران و به غه یری کوردیان دهر نه کن - و رد بینه وه و سه یران بکن
 - وه کو کردویانه - له روی یاسایه کی عبله وه نه و ها واره نه کن که نه مانه
 کوردن و له گهل ره که زی کور ددا چه له کورن و چه له تازه دا هیچ جیا و از
 پیکیان نه و زمان و ریشه ی زمانه که شیان هر به که ، دیسان بیجگه له
 قسه بهش من خوم له م باره ره دام و نه لیم :

نه مانه که نه وان بیان نه لین (گوران) و له کوردیان جیا نه که نه وه هر
 کوردن و هیچ جیا و از به کت له به بنیا تا نی به ، نه وه نده هه به به بدا بونی هم
 ناوه بویان هر کورده کان خوین له بهره به یانی ژبانی کوچه رایه تیا نه وه
 بویان داناون و تا نیسته ماوه ته وه . نه مهش بهم جو ره :

له ناوقه و می کورد دا به تیکر را هم ره وشته بو وه هه به : که « کورد »
 به کوردانه نه لین که ده وار نشین و کوچه رین وه « گوران » یس به و
 کوردانه نه لین که شار نشین و لادی نشین . له سه رده میکا که نیشته جینی له
 کورد دا نه بو وه هم ناروش نه بو وه ، له پاشا ورده و رده نه وه به شه یان که
 ده ستیان دا به دانیشتن له شار و لادی کانا به شه کوچه رایه کان ناوی (گوران)
 یان بو دانا ، وه هم وشه به من لام وایه بناغه کی وشه ی « گوران » ه ،
 له بهر نه وه زور که نه توتنه سه زمانه وه بو به « گوران » . گویا به شی
 کوچه رایه که له بهر نه وه به شه کی تر پشتیان له ژبانی کوچه رایه نی هه لکرد
 بیان و تن « گوران » یانی له سه رین و شوینی میسه لایان دا . هم باوه که
 تیکر ای کورد به کوچه رای نه لی « کورد » نه نانت له لای عه ره پیش ه هر
 باوه که تیکر ای عه ره به عه ره به کوچه رایه کانیا نه لین عه ره به . نه گه
 به پی قسه ی نه و زانایانه بی وشه ی « عه ره به » بو نه و عه ره به ده شته کیانه نه و
 معنا که له وشه که هر نه گیریت نه بوایه نه بدایه به ده سته وه و یا به لادی
 نشین و شار نه عینه کانیا نه تابه « عه ره به » له گهل نه وهش وانی به .

مهسه لهی جیاوازی هه ندی له شیوهی قسه کردنی هم کورد و گورخانان
 همه وه نه بی شه وه پیشان بدا که ره گزه گیان جیا به ، به لکو همه به بهانی
 دانیشن و کوچه رایتهی و ناوچهی قسه کردنه که همه له همه قومیکدا هم
 جیاوازی به که مه له بهین شیوهی قسه کردنی دانیشته کالیانا هه ییزی ، نهوه کت
 هر له بهین کوچه ری ونیشه جی دا ، به لکو له بهین شیوهی قسه کردنی هو
 گوند به نهفت به که وه یا دو شار ، بگره له هه ندی شوینا له بهین هو
 که ره کت له شار بکدا و له قومیکدا هه ییزی . همی تا یا هه گری هم
 جیاوازی شیوه به له بهین شه دو که ره که یا هه دو گونه دا بگریته هو
 جیاوازی ره گزه گیان ؟

دیسان بوزیاده ئا گاداری بیرو باوهرری چهنده کسبکی تر له بیژو نومه
 کان له لایهن شه وه که « کورد » له نه ته وهی « ملد » هکانن به کوردنی
 هه نویسن :

۱ - « أ - سون » له بهر شه ماشنا به تیه که زور هه به له بهین زمانی هه شه
 کورد و زمانی میدیه کانا - شه زمانه یان که زه رده هت کتیه هه خوی بی
 نویسه وه - لای وابه میدیه کان کورد بوون .

۲ - ما موستا « سانس » هه لی میدیه کان کورد بوون و له قومه ئار بکلیان
 چه به ره گزه چه به زمان ، ولاته گیان که ونیه روزملانی ولانی لاشور و تا
 جنوبی ده ریای قه زوبن شه رویش .

۳ - « حسن پیرنیا - مشیرالدوله » له کتیه گیان (هوانی کون) هه لی : هه نین
 میدی هه گه زمانی کوردی ئیسته نه بی بناقه بهی .

۴ - « دائرة المعارفی بریتانی سالی ۱۹۲۹ » هه لی : ملد هکانن که دو وه هه گیان
 نیاجو تیکلاوی کورده کان بوون به کورد .

۵ - کتیبیک له باری قه وه کانی هیندو جرملانی لاسی وه وه له ۱۸۳۴ له

لابن ۳ هانس کرتی ۳۰۰۰ دهر چوه ۴۰۱ : (کورده کان له ماده کانن وه ۴۰ ماهه
 هندیکیه بیان فلورین بون و ههر بون به کورد) ۴۰۱ له سهر چاوه ی ۴۰
 کتیبه داتراویکی فوره نسزی ۴۰۱ به که می (زیوروفسکی) یو ناوی
 کتیبه که (فوهرسور قهولسبه کان) ۴۰۱ له ویدا ۴۰۱ : (کورده کان له نه ته وه ی
 مید به کانن) .

۶ - « لوشان » ۴۰۱ : (کورده کان له جلسی سپی پیسته کانن ؛ میدی و
 فارسه کانی ۴۰۱ هوهل پیمان ۴۰۱ نندن وه لاوروپای شبالیه وه هاتون سخی
 ولاته که بان پاراستونی و هه مو نیسانه به کی تار به تیان تیاماره وه به خویانین
 هوت (تازیر) . که له گهل فارسه کان بون به به کک ، واته که (کورش)
 ولاته که بان گرت ۴۰۱ هوه خته هه ستیان له کرد به شموری قهوی و ههای
 که بانیک تازادبان له کرد) .

وشه ی گورد

هوه بو له لاپوره « ۲۳ » دا و ترا و شه ی (کاردخوی) و شه ی (گونی)
 کوهو هور گوته وه ی زه مان وای لی کرده ، نه نانت سهر ده میک بهم
 (کله خوی) یانه هه ترا (گونی) و (کورنی) هه شمان بو ده رکوت
 که (گونی) به کان به کیک بون له قه و مه کانی زا گروس (استرابون) ی
 یونانی که له باسی (تاتروپات - ماد) کانا قسه له ولاته که یانه وه له کا ۴۰۱ :
 (شمالی ولاته که بان ولاتیکی کویستانه وه هندی قهوی کویستانی تیدا به وه کو
 (کاموسن ، هه سه کان ، تا پوره کان و کورنه کان) . هه به ست بهم (کورت) اته
 (کارد خوی) به .

دهسان یونانیه کان هه مو دم به دانیه ستوی ولانی (بونان) و (دورر که ی
 اینس سر) یان هوت (کردوخوی) ، گویا و شه ی (خوی) به لای
 هه هه یه کان هه بو « جمع » بو و شه که به ته نیا (کردو) . به ی قسه ی

(مینورسکی) له ټینګلو پیدای ټیسلامدا میژو نوسه کانی یونانی ټم ناوه یان له کابرایه کی ټهرمه نی بیستوه له و وخته دا که (تیکران) ی دوه م پادشای ټهرمه آستان له سده ی به که می پیش میلاد دا ولانی (کردوخوی) گرت و پادشاهی کوشت ، وه له (۱۱۵) ی پاش میلاد ټهرمیریک له (کردوئن) راست بروه . ټهرمه نده هه به سه هر که رتی ټهرمه نیه کان له ناوچه په دا شتیکی وا نه بوه که کاربکانه سه هر قهرمیه ته که یان .

(گزه نه فون) شاگردی سوفرانی یونانی له گهر رانه وی ده ه زار که سه که یا له (۲۰۱) ی پیش میلاد ټهلی : به ولانی «کردوک» ه کانا نی پهر رین گویا ټم ناوه ی له ټهرمه نیه کک بیستوه ، وه (کک) له ټهرمه نیدا بو «جمع» هله شوین «خ» دانیشته . که «کک» که لابهین (کردو) ټهمینته وه .

میژو نوسه کانی عه رب وشه ی کورد له (بقرده) یا (بقردا) وه ټه زانن . وه یا ټه لین : (کوردی کورری مرده کورری صه صه ی کورری هه وازن) وه یا (کوردی کورری عمری کورری مزریقیا) وه یا (کوردی کورری طاسری کورری ماء السماء) . طبری ویافوتی و ابن اثیر وا ټه لین . مسعودی ش هه ندی جار ټهلی : (کورد له نه ته وه ی کوردی کورری ټه سفه ندیاری کورری مه نوچهری پیشدای به) . هه ندیکیش ټه لین : (کورد) له (گورد) ه ، گورد به مانا پاله وانه .

ټیتر سه هر که سه به جوریک فسای له وشه ی (کورد) ه وه کرده ، ټاخزلی کولینه وه به کک که ټیمه له باره ی وشه ی (گورد) دا کردمان پیرو باوه ررمان هاته سه هر ټه مه :-

وشه ی (کورد) ه هر ټه و (کردوک) و (کردوئن) و (کردوخوی) یا (کاردخوی) به که گزه نه فون و استرابون توشیان بوون ، ټه مه ره وشتیکه له کونه وه هاتوه هر قهرمیک ویسایبتی ناوی قوم باشویندیکی تر

بینیت به پی زه و پی زمانه گی خوی ناوه گی و توره ، واته زمانه گی گو
 نه به به چه جور بیک به لاره سوک بویت به وجوده و تویه پی : یونانیه کان
 هوه که له نهمه نیان بیستوه « کردو خوی » - جا ئایا راست بو پی یا درو - ههر
 به وجوده له سهری رویشتون ، دیسان گه زه نه فون که کو پی له « کردوک »
 بو هه رواییوه چوه ، دهرده گی استرابون که له سهر « کردو فن » رویشتوه .
 تاریخ ساخی کردوتوه و نه ییشی کاتوره که سه به ست بهم هه مو وشانه نه وی
 « کورد » بو به لام له وتنه که پدا به هه له دا چوون .

وشی « کورد » له بناغه دا له « گوت » هره هاتوه ، گوتنه کان نه وه بو
 به کی جون له قه و مه کانی زا گروس و پیش « ماد » کان که وتبون . که که وتنه
 ده وری پادشاهی (تو کولتی - نیراری) - پادشای تاشور - ناوی (گوت -
 گوتی) بو به (کورت - کوئی) و (گورت - کورنی) ، هم تیکدانهش هه مو دور
 که وتنه وهی زه مان وای لی کرد . دیسان له پیش ئیسلامدا به (کورد) نه و ترا
 (کورت) به تابه تی له (کارنامه ی نه رده شیری بابه کان) دا که باسی جه نگی
 نه رده شیر و کورد نه کا له مه عبه بی سده ی شه شم و حه وتنه ی پیش میلاد دا
 وشی (کورد) ی بهرمان و به ختی به هله وی به (کورت) نوسیه ، وه هم
 (کورد) به (کورت) کردنهش له بهر نژیکی شوینی دده نگی (ت) و (د) ه
 وه کو نه و نژیکیه ئیستش له کورد پدا هه ماوه نه وه به جور یکی وا که گلی
 جار (ت) نه کری به (د) و (د) ییش نه کری به (ت) وه کو نه لی : (تیم ،
 دیم) وه یا نه لی (گرتی ، گردی) نه نانه ت ئیسته مه سه لیک له کورد پدا هه به
 که کورده کان دانه نیشن له به بن به کدا و باسی کورد دپته پیشا وه به تورره -
 بیسکوه نه لین : « کورد کورته » هه رچه نده نه وان له رکاندا مه به قیاف
 نه وه به که کورد له بهر نه رده زور فیکر لهشت نا کاتوره تیاا سهر نا که وی و
 کورنی نه هینی ، به لام نه هلی علم و فیکر مه عنای والی نه ده نه وه نه لین : (کورد)
 که له (کورت) وهر گیرایی وه (کورت) ییش به زمانی کورده یانی در بژنیه و پی

پهوه ئيشه كى له مېچتر ناپى .) . ئه مەش بەلگە بەك بو بو ئه وه سكه
 وشهى (كورد) له (كورت) ه وه وه گراره ، وه (كورت) يش له (گوت)
 وه گوت ناوى ئه وه وهى زا گروس بووه . ئه مەش پيجه وانەى ئه وه نيه كه
 وترا (كورد) له (ماد) ه ، چونكه ماده كان كه سەر كوت ئه چنه وه سەر
 (گوت - گوتى) .

ئەمبىتە وه سەر (كورد خوى) كه وشهى (خوى) نيشانەى « جمع »
 بو ، ئەم نيشانە بە كه لا برا (كورد) ى ئەمبىتە وه له گەل (كوردوك) ه
 كەى گەزە نه فوندا بەك ئە گرتە وه ئەميش (كك) كه بو (جمه) .
 (كاردخوى) ش سەر (كورد خوى) ه (بور) ى كافه گەيان بە (سەر)
 خويندونه وه . ورده ورده ئەم (سەر) ه بوه بە (أ) و ئيتر به و چوره
 ساتونه خوار وه تاواى لى ساتوه (أ) ه كه بوه به ناواخنى وشه كه له گەل
 ئه وهش وانیه .

كه زا بو ئه و (و) وه كه له ئاخىرى (كورد) دا هه به ئەسليه وه نوسيندا
 كه خرابه پال وشهى (ستان) وانە (جى) ئەبى بنوسرى ، يانى بنوسرى
 (كوردوستان) .

شۆينى كوردو

بەبى قسەى « دائرة المعارفى ئيسلامى » ئەبى ولاتى كوردوستان پارچه
 زه و بهكى بچوك بيت جنوبى روزه لاتی له لورستانه وه دەست پى بىكا تا
 (مالتیه) به لای شىبالی روزاوا وه . درېزایی به كەى « ۶۰۰ » ميل و پانانی له
 « ۱۲۰ تا ۱۵۰ » ميل بيت (ميجەر فەردرېك ميلېچين) ئەلى : (وشهى
 كوردوستان له زه مانی كونداه به شۆينى كاردو كيه كان ئه وترا له ولاتى
 چه كاری . له جوغرافىای تاريخى دا وادهر ئە كەرى كه ولاتى (وان) له ناو

حکومتی (ئه‌رمهن) دا بوه . کوردوستانی ناوه‌راحت و جنوبی به ولاتی
 ئاشور و هندی له جزیره‌ی بهینی (بین النهرین) ئه‌وترا ، وه کو چوڤ
 به گران سنوریک بو ئه‌رمه‌نستان دا ئه‌نریت بو کوردوستانی ئه‌هه‌ر وه‌ها به ،
 چونکه هه‌ر به‌ک له مانه به‌هوی ئاره‌زوی دا گیر گه‌روه سنوره‌کانیان ؛
 ده‌ستکاری کراوه . ئه‌رمه‌نیای کون له شپاله‌وه پالی دا بو به روبرای (کورد) و
 کیوی (لازستان) هوه ، له جنوبه‌وه به کیوه‌کانی (توروس) ، له
 روزه‌لانه‌وه به (میدیا) ، له روزاواوه به ناوچه‌کانی (سیواس ، ئاماسیه و
 قه‌یسه‌ری) به‌وه . ئه‌سته ، که وشه‌ی (کورد) له شوینی ئه‌رمهن دانیشه‌وه
 چار نه‌ ئه‌بی بلهن شوینی ئه‌رمه‌نه کونه‌کان ئه‌سته بو به‌هه‌ی کورد) .

کوردوستانی عوسمانی له شپاله‌وه کیوه‌کانی ئارارات و ولاتی کورج بو ،
 له جنوبه‌وه به غـدا و ده‌وروبه‌ری ، له روزه‌لانه‌وه ئیران ، له روزاواوه
 لازستان و ولاتی ئاسیای پجورک^(۱) بو . دیاره ئه‌مه‌هه‌مو ده‌میک له‌وانه
 بو نیک بچیت .

« امین زکی به‌گه‌ » ئه‌لی : (بو ئه‌وه به‌راستی له مه‌عنا‌ی کوردوستانی
 بگه‌ین پیویسته ئه‌و شوینانه بزاین که کوردی لی دا ئه‌نیشی و به‌خویان ئه‌لین
 کوردو کوردوستان ، نه‌ماشای ئه‌گه‌ین ئه‌م شوینه له شپاله‌وه کیوه‌کانی ئارا
 رات و سنوری کورج ئه‌گره‌ته‌وه ، واته ئه‌ر ناوچه‌به‌که درێزایی روزه‌لانه
 گه‌ی (۲۳ / ۰۲) ئه‌وه‌نده‌به که ئه‌مه‌ه ولاتی قارس ئه‌گره‌ته‌وه . ئه‌گه‌ر
 خه‌تیک له قارسه‌وه بکیشین و بچیت به‌سه‌ر (ئه‌رزوروم ، ئه‌رنجانب ،
 درسم ، خه‌رپوت هه‌تا دیاره‌به‌که له‌وپه‌ به‌درێزایی روبرای دجله بو کیوی
 هه‌صرین) دا ، ئه‌م خه‌ته ئه‌بیته سنوریکی روزاوا بو کوردوستانی عوسمانی .

(۱) ئه‌و ولاتانه‌به که گه‌وتوته روزاوا‌ی ئه‌و خه‌ته خه‌یالیه‌وه که له
 ئه‌را بزونه‌وه ده‌ست بی ئه‌کاوه له ئه‌سکه‌نده‌رونه‌وه ئه‌بره‌ته‌وه .

بهلام سنوری جنوبی بر کوردوستان ته بیته کیوی سه سهرین ، لیره دا کوردو
 عه ره ب تیکلاو ته بن . سنوری روزهلان بو کوردوستانی عوسمانی ته
 زنجیره کیوانه به که که وتونه ته به بنی ایران و عوسمانی و بوون به سنور .
 («ولیاچه له بی») که که رو کیکی به ناورانگی عوسمانیه و له « ۱۰۶۵ » ه
 که شدیکی به کوردوستاندا کردوه تهلی (سنوری شیبالی بو کوردوستان
 ولاتی (تهرزوروم) ه له ویره کوردوستان دهست پی ته کاو به سر (واز ،
 چه کاری ، جزیره ، عمادیه و ده رته نگدا تا ته گانه به سره) .
 له سه ر قسه ی روزهلانی ناسه گانی وه کو « مینورسکی ، دوکتور روسو ،
 میرگون مالسکرلم ، هاسل ، گرانین ، و ته میر شرف الدینی بتلیسیش هه مو
 ولاتی لوررستان ، کرماشان ، ته رده لان ، موگری ، جنوبی روزهلان و نیوه ی
 به شی جنوبی نازربایجان هه مو کورده ، هه ره ها هه ربمی « خوی ، سه لاس
 ورمی و ما کو » یس . (کوردو کوردوستانی امین زکی به گک) .

به جور یکی تر : تیکرا ولاتی کوردوستان ته شوینانه ی دا گیر کردوه :
 له روزهلان وه پال ته دا به ایران وه ، یانی له خوزستان وه دهست پی ته سکا
 بو عراقی ته جه م وه هه مه دان رزه - گان ونه وریز تا ته گانه روبری (تلواکی)
 له قه و قاسی جنوبی . له روزاواوه ته گانه ثابنه و سیواس و پال ته دا به هانا -
 دوله وه . له شیباله ره ته گانه قه و قاس و لوای « لازستان » . له جنوبی شهرقی و
 جنوبه وه ریزه خه تیکه له خوزستانه وه دبت ته گانه کیوی سه سهرین و بو
 کیوی سه بنجار له دهشتی شام و له ویره بو گردداغ تا ته چینه سنوری
 ته سه که نده رونه . ته م کوردوستانه که به م جوره باس کرا ته بی به سه به شی
 که وره وه :

(۱) - کوردوستانی روزهلان که نازربایجانی روزاواو ولاتی « سنه » و
 لوررستانی که وره و بچو که

(۲) کوردوستانی شمالی که ولاتی خهرپوت ، دیار به کر ، وان ، بتلیس ، مهرزوروم ، بهشی له ولاتی سیواس و ناوچه شاخا و به کانت له ولاتی قرص و مهرده مان ، وه قهره باغ له قه و طسی جنوبی .

(۳) کوردوستانی جنوبی که ولاتی سوله یمانی ، کر کرکک ، هه ولیر ، هوسل تا ، به دره و مه نده لی و هه ندی له لوی دیاله به به ته واری خانه قیه وه . له کتیی له (عممانه وه بو عمادیه) .

پانای مسهم کوردوستانه به پی یادداشتی که به دستوره به (۵۳۰،۰۰۰) کیلومه تری چوار گر شه پی به .

شاره کانی کوردوستان : له یران ، هه مه دان ، کر ماشان ، سنه ، سهلاس ، خوی ، سابلاخ ، سه قز ، بانه ، سه رده شت ، سنو ، بیجار ، ورمی ، میانداوا ، کرند ، سونگور .

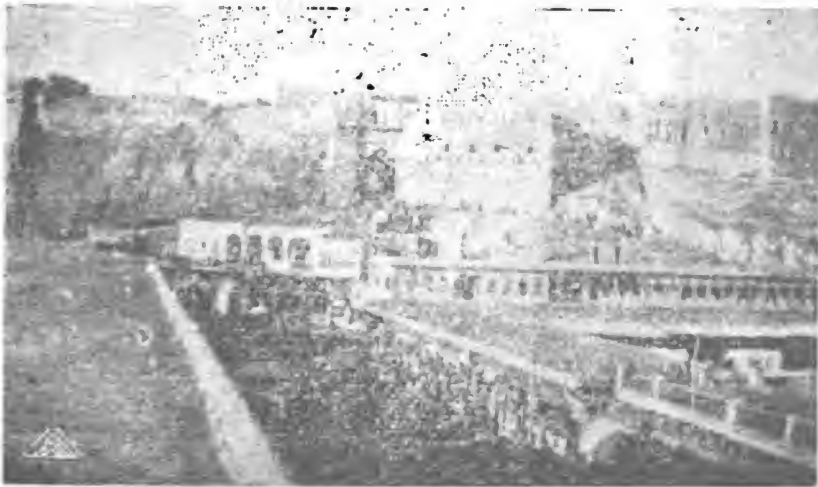

دیمنه جوانه کی شازی « بتلیس » وه شاره که مه له ندی همیر شرف خانه ، وه همیر شرفخانه که له « ۱۰۰۵ » هجری به دانانی « شهره قنامه » ده نیگی تاریخی کوردی که باندنه عالم له ۱۹۳۹ دا هم وینه به وه رگیراوه .

له عراق ، سوله یانی ، کهر کوکک ، هه وایر ، ئامیدی ، زاخو ، دوهو کک ،
 ئاکری ، رواندز ، کوبه ، پینجوبین ، هه له بجه ، خانه قی ، کفری ، زرباتیه ،
 بهدره ، مه نده لی .

له تورکیا ، ماکو ، بایزید ، دیاربه کر ، قارس ، ئهرزوروم ، وان ،
 بتلیس ، ئهرزنجان ، درسم ، جزیره ی ابن عمر « العزیز » ، مالتنه ، مهرعی ،
 ئورفه ، ئه خلات ، موش ، ماردین ، خوزات ، معدن ، باشقولا . له ههر
 سیکیاننا بیجگه له مانه شوینی تریش هه به .

گوردوستان ولایتکی شاخاریه ، هه تا به ره و شپال و روزهلان بجیت ههر
 بهرز ئه بیته وه تا ئه گانه کیوی « ئارات » که نزیکی پینج هه زارپی
 بهرزه ، ورده ورده که رو بگانه جنوب و جنوبی روزارا نزم ئه بیته وه ،
 کیوه کافی شپال هه مو جه ننگه استان و شیوو دوله و پریه نی له کافی و ئاوو

هاری «هولیر» ، ئهو شاره کونه ی کورده واری که « گزه نه فون » ی
 یونانی له گهرانه وه ی ده هزار کسه که بدا له « ۴۰۱ » ی پیش میلاد
 کردوبه بهری باز . ئهم وینه به ی له ۱۹۴۷ دا وەر گیراوه .

دیجات . کیوه کانی روزاواى — زیاتر نه وانهی به سر سنوردی تیران و تور کیدایه — بی دارستان و بهره لائن ، مینجا هتا بهره و کوردوستانی روزه لات بروا دهست نه کاتوره به دارستان . کیوه کان به زستان هه و سر پوخی به فر نه ده ن به سرا ، نه ناهت ده شته کانی روزاواو روزه لائیش نه گریته وه ، له زور شوینا ههش مانسک به فر له زه ویدایه . به هوی پاران و به فر وه زور تر روباره کانی روزه لائی ناوه راست و خواروو له و پیک دیت ، سه رچاوه ی « دجله » و « فورات » و روخانه کانی تریان له کیوه کانی شمالیه وه هه لئه — قولیت ، سه رچاوه ی « قزل و زان » و « سیروان » و « نه لوه ند » و « قه ره سو » و « کرخه » و « ئاودیز » له کیوه کانی روزه لائیه وه به . نه مانه هه مو نه رزیننه خه لیجی ئارسیه وه نه نیا (ئاراس) و (قزل و زان — سفیدرود) نه بی نه چنه ده ریای قه زوینه وه . هه مو ولانی کوردوستان — چه کیوه چه دهشت — پرزیهتی له (کان) هی ، نهوت ، ئاسن ، ئالتون ، زیو ، گوگرد ، خه لوزی بهرد ، قه لایی ، چیمه نتو ، پولا ، له جیم ، گج ، قسل ، ده رماناوی هه موجوده و گه لی شتی تریش .

کوردوستان له گه ل نه وهش که شاخ و داخه له پیش هه مو شتی کدا شوین کفت و کال و مالاته . به نایبه تی نه و شوینانه ی که هه واکه ی ساز گاره باخ و بیستان و هه مو جوړه داری به بهری تیدا هه به .

له کفت و کالانه مانه ی هه به : گهنم ، جو ، برنج ، بهر شه ، گه نه شامی ، زوررات ، هه رزن ، نوک ، نیسک ، ماش ، کونجی ، فاسولیا ، لویا ، نوتن ، لوکه ، به تانه ، چه وه نه ر ، پیاز ، سیر ، نه مانه و گه لی شتی تر .

له میوه دا نه مانه ی هه به : تری به هه مو چه شنه که به وه ، گریز ، سیو ، به ی ، هه نجیر ، هه نار ، هه رمی ، قه یسی ، قوخ ، تو ، چواله ، فنی ، زه بتون ، هه لوزه ، گیلان ، بلالوک ، میوژ ، سرینچک ، خورما ، باسوی و گه لی شتی تر .

لهمالاتا ئىمانە بە خىيو ئەگن : ئەسپ ، ئىستر ، كەر ، گا ، گامبىش ، مەرر ،
بزن .

ئەوشتانە گە ئەپنيزنە دەررەزە : توتن ، لوگە ، خورى ، مەررەز ، مازو ،
بەرر ، گزگل ، گزوز ، هەنگوين ، گوبز ، ميوپز ، چواله ، رون ، پەنير ،
هەمو جورە پىستىك ، گە تيرە ، دوشاو ، موم ، گيا سالم ، مالات و گەلى
شتى تيريش .

لە پەلەو دەرا سريفكە ، سراوى ، عەلى شىيش ، ئاز بە خىيو ئەگن . بورا بوا -
ردنپىش كوتر ، تاوس ، باز ، گور .

لە ئىيش و كارا جولايى ، قالى و بەررە كردن ، بوزو ، زەررنگەرى ،
تفەنگازى ، خنچەرسازى ، دار تاشى ، سەر راجى و گەلى شتى تيريش
ئەگن لە گەل جو تو گار گەلە دارىدا .

شەپى كۆمە لايە قى كورو

كورد دو بەشن ، كوچەرى ، دىھانى و شارى ، كوچەرى بەگان بەرە بەرە
ھەرگەم ئەبنەو ئەبن بەنىشتەجى . وە كور « مېجەرسون » پىش ئەلى : ياساى
دەرە بەگى ھەراوى ھەبە ، ئاغا و بەگك و سەيد - شىخ - لەگەل شىخى
نەرىقت ئەمانە زورن ، زەوى و بەراوھى بەگك و ئاغا بە ، جو تيارە كان
« مسكين » يان پى ئەلین ، خويان زەوى يان نىە مەگەر لە ھەندى شوپىنى
گەما ئەبى .

كورد زور ئازان بو جە ئەگك كردن ، ئارەزوى تەر او يان لە تەنەگچىتى و
راو و شكار ھەبە ، لە بەر ئەورە ھەواى ساقىيان پى خوشەو حازبە دەشت و دەر
ئەگن ، رقىانە لە ژىردە ستەپى ، تەبىمە تيان سەر بە خورپى ئەوى ، گە قسە -
بە كيان كرد ھەر ئەو قسە بە ، تەنانەت مەسە لىك ھەبە ئەلى : « كورد و قى تە ئا ،

هەر ئەر ئەر . ، كوچەرى بەگان گەرمیان و کویستان ئەگەن .
 گەورەى کورد سە جورە : خان ، بەگ ، ئاغا . چان ئەو بە گە دەسە لاتی
 لە ئاوجە گەى خوی نی بەرر کاو شوینی تریش بگریتەو . بەگ دەسە لاتی
 بەسەر ئاوجە گەى خویا و تۆزی زیاتر ، ئاغا هەر لە ئاوجە گەى خویا . شیخیش
 هە بە گە ئەمە دەسە لاتی بەسەر رەمە کی مەردما ئیجگار زورە .

کورد هەموی مەسلانە هە نەدی بەزبەدی ئەبی گە لەسەر ئایینی کونی کورد
 ماوە نەتووە ، مەسلانە کان هە موی شافعی مەزھەبن بیجگە لە هە نەدی شیمە ئەبی ،
 تیکرا کورد پابەى قەوی بەلاوە لە هە موشت گەورە ترە . سە بە گە ئە گەر
 حسانی بەگ بیت ئەبی لە ئە ولادی رسول بیت و عەرەب بی گە چی عە ئەمە تانی
 قەوی هە موشتیکى لە بیر ئە پانە رە هەر کورد ئەزانی ، کوردا بە تی لە ئا و
 کورددا لە راستیدا لە پیش هە موشتیکە بە ، هەر ا بە کە لە بەین دو تیرە
 یا دو گە سدا بە دابى سەر و کە کان ئە بیر نەو ، گە دو ژمنی خویانیان بەزە بوئی
 دی ئیترلی ئە گەر رین .

کورد ئیشی سوکی زور رقی ئە پیتەو ، ئە ئیسی بەزە ، بە قنیات و
 پور دە بارە ، بو پابەى دنیا زە بوئی وەر نا گریت ، تیکرا کورد زبیرە کە و
 بە ئابلی — تەن ، زو فیری زمان و پیدە ئە بیت ، ولاتی خوی زور خوش
 ئەویت ، تە نائەت خوی لە سەر ئە دا بە گوشت ، بر ریا ریکی دا لە سە رى
 هەر روا ، یا ئە یسبى هەر خەز بە ناز بە دى و بە خشنە دى ئە کا ، خزم دوستە ،
 چە ئە بە لا بەرە خورشە گە ئە لی : (من کوردم) . عاشقی ئە دەب و شعرو
 دە ننگە ، موزیقای زور خوش لی دیت ، گە بە کیکیان سەرد ئە یلا ریننەو ،
 لەو ختی گیان دە رچونە گیا ئەو گە سە ئیشی چی بوە شتومە کی ئیشە گەى لە لای
 سەربەو دە ئە نین ، ئە گەر تە ننگی بو بیت تە ننگ ، ئە گەر گە لە دار
 بو بیت گالو کە ، ئە گەر کشت و کالی کرد بیت داس ، ئە گەر میرزا بو بیت
 قە لەم و دویت ، خویندە واری لە ئا و کورددا زور کەمە ، ئەم نە خویندە واری بە

شوره بیکی زنی به پیدای کردون که هندی جار تاک تا کیکی مین
 به خوخور ، له گهل هم نه خوینده وار بهش زو فیری شت مین ، زوریش
 به تنگ شوره ی بهرن . ییگانه به روه ریشن - غریب دوست - ، سه گ
 راه گزن .

ژن له ناو کورددا به تیکرای پابه یکی کومه لایه تی هه به ، خاوه ن ماله ، مال
 به خیه گره ، میوان به به روه روه ، که پیار له مالا نه بو به دم میوانه وه مچیت و
 خزمه تی مکا ، ئیش گرو کوچ و بار به ربی گره ، شان به شانی میرده گی
 کوشش مکا : له کوچ کردن ، له جوت ، له کیشه ، له توتن ، له باخ و
 ره ز به خیه کردن ، ژنی کوچ - هرولادی شورره سوارو تفه نه گچیشن . ژن
 له ناو کورددا داوین پاگه ، مگه گر ئیشی خراپی لی رو پیدای تیکروژن ، له
 هندی شوینا نه بی ژن سه به خویکی ته وادی هه به له شو کردن ، دلداري
 مکا بو موه میردی پی بکا ، ره شبه له گه مکن ، وشه ی (زنا) له زمانی
 کوردبدانیه ، مومه موه پیشان مکا که داوین پیسی باله ناوا نیه .

ژماره ی گورد

ئیهسته ئیمه به سه ره نه سه ی موه روزه لاتی ناس و میژو نوسانه مهنه سینه که لایه ن
 ژماره ی کورده وه دوواون له پاشا بیرو باوه رری خویشمان ده ره مبرین .
کورد له ایران : - (دائرة المعارفی ئیسلامی) ئه لی : (کوردی ایران
 هر نیو مایون ئه بی) له گهل موه دا لژنه ی کومه لی قومه کان - عصبه
 الامم - که چونه مو سل بوقسه له کورده کانی ئیرانه وه به حه وسه ده هزار که میان
 دانان . هر نویزه که ی موان له شو ییکی تر له بامی « سابلخ » دا ئه لی
 (هم ولانه دوسه ده هزار که سه) « بهرگت ۳ . لاپه رره (۱۸۸) » . له بامی
 کرماشاندا ئه لی : « دانیشتی م و لانه - که به شی زوری کورده - سه سه ده هزار
 که سه ۱ (بهرگت ۲ . لاپه رره (۱۰۳۵)) . به شی روزاوا و جنوبی ، وه جنوبی روزه لاتی

دهریاچی (وری) له نازربایجان که دو ملیون دانیشتوی هه به هه موی شوینی کورد بوه . ناوچهی (سه لاس) « ۱۳۰۰۰ » کوردی لی به . ناوچهی (خوی) و (ماکر) پیش هه وه ها کوردن . هه ریعی (سندوس ، شنو و لاجان) هه وه هه موی هه کورده .

« کرزون » له پاش نه مانه نه لیت : (ژماره ی کوردی سابلاخ ۲۵۹ هزاره . هه کرماخان ۲۳۰ هزار هه هه نه رده لان ۱۳۰ هزار .) له سه نه م قسانه ژماره ی کوردی نازربایجان - بیجگه له هه ولاتی سابلاخ - به لاتی که موه نه گانه دوسه د هزار کهس . ولاتی نه رده لان - که پایته خته کی « سنه » به وه هه میان کوردن ژماره ی نیشته جی کانی ۱۵۰ هزار کهسه ، که کوچه ریبه کانی بخزیته سه نه گانه ۲۵۰ هه هزار کهس . (دائرة المعارفی ئیسلامی . بهرگک ۴ لایه ره (۲۲۶)

له موه هه موه دهه نه کوی که کوردی نه م چوار شوینه نزیکه ی ملیونیکه نه بی . نه گه کوردی کانی خوراسان . کرمان ، فارس و تاران و قهزوبین و هه مه دانی بخزیته سه نه گه ل هه موه لورستان - که هه نه م لورستانه له سه ره باوه رری (کرزون) له سالی ۱۸۸۱ دا هه پشتکو) و (پیشکو) گه یشتونه (۴۲۱) هزار کهس « ۲۱۰ » هه زاری فه یلیه ، وه له سه ره قسه ی روزه لاتی ناس (رابینو) له سالی ۱۹۰۴ دا هه مو فه یلی « ۱۸۰ » هزاره « ۱۳۰ » هزار له پیشکو ، « ۵۰ » هزار له پشتکو . - زیاتر له دو ملیون کورد دهه نه جی له ئیراندا . له راستیدا نا ئیسته بیجگه له نه خینی روزه لاتی ناسه کاز ژماره به کی راستی له ئیراندا نه دراوه به دهسته وه . (کوردو کوردوستان . ب . ا . ل . ۲۱، ۲۰) .

کورد له تورکیا - « دائرة المعارفی ئیسلامی » نه لی : (ژماره ی کورد له تورکیا به پی نه و ناماره که سالی ۱۹۲۵ له موسکو بلاو کرابه ره که یشته نه ملیون و نیویک .) به لام به لاسگه کانی تورکی نه این ژماره ی کوچه ریبه کانی کورد له تورکیادا (۹۶) هزار کهسه . (امین زکی بهرگک) نه لی : (دانانی

کورد له تورکیادا به ملیون و نیویک من ناچیته دله وه چونکه هر له
 دائرة المعارفی ایسلامیدا تهلی : ژماره ی دانیشتوانی ولاتی (تورزوروم) و
 (وان) و (بتلیس) و (خارپوت) له پیش شهرری ۹۱۲ - ۹۱۸ دا
 گه یشتوبه (۲۶۶۴۲،۰۰۰) کس ، له مانه (۱،۸۲۸،۰۰۰) کس یان
 موسولمان بون . شهره ها نیوه ی دانیشتوانی (تورزوروم) کوردن له گه
 چهند شوپلیکی تر به تاو بانگدا . که واپو ناچیته دله وه که کورد له و جوار
 شوینه دا له ملیون و نیویک که متر بیت (۱) ..

دلسان (سیرمارک سایکس) و (دوکتور فریگه) ته لین : بیجگه
 له مانه که لیک تر کورد له تورکیادا هینه ، وه کو توره که له حه وزی روبری
 (قزل ئیرمان) و له ناوه وه ی (فونیه) و (ته نقره) دا هه زده عشره تی
 کورد هه به که نزدیک حه فده هزار خیزانن ، له (سیواس) و روزه لاتی و
 له (زازا) عشره تی (قوچگیری) گه ورهش هه به . ته مه بیجگه له و پینج
 تیره به که که تونه ته ناوه ندی ناوچه ی (تورزنجان) و (زازا) وه و دواتزه
 هزار خیزانن ته بن . له شمالی خه لیجی ته سکه نده رونه شه وه چواره
 عشره تی تر هه ن زیاتر له (۱۲) هزار خیزانن ته بن . عشره تی (به زازی)
 که له ده وره به ری (تورفه) ن حه فده هزار خیزانن و بوون به (۱۲)
 تیره وه . تیکرا ته عشارانه که (۵۸) هزار خیزانن ده چون نزدیک
 (۳۰۰) هزار کس ته بن ، که کورده کانی قارس و کورده هان بخربته پالیان
 نه نیا کوردی تورکیای ایسته زیاتر ته بی له دو ملیون .

حکومه تی فاره نسی له کتیبی زه ردد ا که سالی ۱۸۹۲ ده ری کرد ته
 کوردانه ی که تونه تورکیا وه به « ۳۰،۱۲،۸۹۷ » کس ی دانانن . جه نرال
 (زلانگی) ی روسی کوردی تورکیای له پیش شهرری ۹۱۲ - ۹۱۸ دا به
 (۲،۸۰۰،۴۷۵) کس داناره . حکومه تی عوسمانی خوی له سالی ۱۹۱۴ دا
 نه نیا کوردی تورکیای داناره به (۲،۵۲۷،۸۴۰) کس ، ته مه بیجگه له
 دانیشته کانی ده رزور و موسل .

هر جور بوییت له بهر ئەم شەررانه و له بهر کوچ کردنیان و توش بونیان به گرانی و تالانهوه ئەو ژماره یانه نه ماوه .

کورد له عراقدا - له عراقدا گویا به پنی قسه ی ئەو لیژنه به که حکومه لی قه و مه کان ئازد بونیان بو عراق له سالی ۱۹۲۵دا بو پرسیار کردن (۴۹۶،۰۵۰) کورد هه به ، وانه نه نیا له هه وایر ، موسل ، کەر کرکک و سوله یمانی . به لام بی گومان ئەمه شتیکی راست نیه چونکه تائیسته ئاماری ته وانه کراوه تاوه کو ئەوان ئەمه یان بوده رکوی . هه وه ها کورده کانی لوای (دایله) و (کوت) یشی نه خراونه ته سه ری . به لای منه وه کوردی عراق زیاتره له (۶۰۰،۰۰۰) کس ، ئەگه ژماره ی دانیشتوانی عراق (۳) ملیون بیت نیسه بی کورد له گه لیا پینج به که . (کوردو کوردوستان) به کورنی .

کورد له روسیا - له سالی ۱۹۱۰ کوردی (ئه ریقان) و (قارس) له قه و قاس ژماره ی گه یشتبوه (۱۲۵،۰۰۰) کس ، له گه له ئەمه دا حکومه نی روسی کوردی ناوچه کانی (زه ننگه زور ، جران شیر ، جبرائیل و ئاراس) ی نه نویسیبو . به راستی ژماره ی ئەو کوردانه که وان له قه و قاسا و گه وتونه نه کوماره کانی - جهوریانی - ئه رمان و ئازربایجان و گورجستانه وه هه یج دیار نیه . به لی (مفصل جغرافیای عراق) دایانی تاوه به (۵۰،۰۰۰) کس به لام ئەمه وانیه ، چونکه ته نیا (قارس) که له و ولانه بهر تورکک کورت ۲۵ تا ۳۰ هزار کوردی نیدا به . ئەمهش به پنی ئەو ئاماری دواپی به که ژماره ی قاری گه یانده (۶۳،۱۰۷) کس . له گه له ئەوه ئەو کوردانه که له قه و قاس مانه وه به پنی ئاماری سالی ۱۹۰۰ له (۱۵۰،۰۰۰) کس که مته نه بون . (کوردو کوردوستان) به کورنی .

کوردی بلوچستان ، هیندستان و ئه فغانستان - کوردی بلوچستان (۳۰۰،۰۰۰) که سیکک ئەپی ، له هیندستانیش له ناوچه ی (سند) له عه شرمقی

(براخوی) - که دورنیه همه له براخوبه کانی بلوچستان بن و چو بیته
 مهوی - (۱۸۰۸) کس ۴۵ به . له (دائرة المعارفی ئیسلاهی) به وه به کوردی
 « ب - أ . ل ۶۳۰ » . (مورگنستیرن) ی روزه لاتی ناسیش وه کو دائرة
 المعارفی ئیسلاهی قسه له کوردی ئه رغانه وه ئه کات به لام هیجیان ژماره نادهن
 به ده ستاره .

کورد له سوریا - (امین زکی به گک) له زمانی (مسیو زهیرمان)
 قولسولی روسیه وه ئه بگیربته وه که گویا هفتا نا ههشتا هزار کورد له سوریا دا
 هه به ، ماموستاعه لی سه بیدو گورانی ئه لی : کوردی سوریا « ۱۱۵،۵۰۰ » کسه .
 ئه و ژماره به که (امین زکی به گک) بو هه مو کوردی داناره به م جوړه به :
 ئیران « ۲ » ملیون . تورکیا ملیون و نیویک . عراق شش سده هزار .
 روسیا و سوریا دوسه دومی هزار . بلوچستان و هیندستان « ۳۵۰،۰۰۰ » .
 هه موی « ۲،۶۸۰،۰۰۰ » کسه .

له (الفضية الكردیه) ی دوکتور بلج شیرکو که له ۱۹۳۰ دا دایناوه
 ئه لی : ژماره ی کورد ئه گانه ههشت ملیون و شتیکی . دیسان خاوه نی کتبی
 (المسألة الكردیه بترکیا) ل ۴۶ ئه لی : کورده کان خویان ئه لین ژماره ی هه مو
 کورد له پیش شه رری ۹۱۴ - ۹۱۸ دا (۵،۳۸۷،۲۸۰) کسه . واته له
 تورکیا (۲،۹۸۷،۹۶۰) . له عراق (۷۴۹،۳۸۰) . له ئیران (۱،۳۰۰،۰۰۰) له
 سوریا (۲۸۹،۹۴۰) له ئه رمه نیادا (۶۰،۰۰۰) .

تا ئهم هه رینه له بابت ژماره ی کورده وه ئه و قسانه مان کرد که زورتر
 روزه لاتی ناس و میژو نوسه کان له گه لی خه ریک بوون ، ئه وه بو هه ندی
 جلیقی ئه و حکومه تانه که کوردیان تیکلاوه توزیک لیوه دواون . ئه میدته وه
 سه ر ئه وه که بزاین ئایا له راستیدا ژماره ی کورد ئه وه نده به یان ئه أ .
 ئه دا هه که وای هینا که قسه کم بی به باسیکی تاریخی روت، له به ر ئه وه

ناچارم گوی نه ماتهنی تاریخی و عیسیه بیپاریزم و خوم لا بدهم له و ده ماره
 که کوردم و گویا قسه له باسیکی کورده وه نه کم ، به لاسکو - وه کو به فیکری
 خوم وام کرده - خوم به پیاویکی بیگانهی بی لایه نگر داناوه و ویستومه
 لهم باسه بکولمه وه و نه وی زهوق و عیلم وه ری نه گری نه ییلم . جابه و بونه وه
 نه لیم :

کورده له نه نه وهی تاری و له پاشماوهی نه و که یانه به رزهی (ماد) ه که مزازو
 قه لعی هه موقه و میک دان به بونی (ماد) دا نه نی . لام و یه نه گره بر روا به وه
 نه کا که کورده له نه نه وهی نه و انه به شتیکه رقه به ری له گهل ده مارا نه کا ! . .
 شانازی به وه وه ناکم که کورده خاوه نی که یانی ماد و ده ور یکی بوه ، یا گه لی
 جار له لاپره ری میژودا حکوممت و نه مازه نی هه شور اندوه ، بویه نایکم
 چونکه « نان نه و نه وانه نیمرو له خاوه نه » له گهل نه وه نی (ملک الایام ندا و لها
 بین الناس) . نه ده یزاد مادام به ستراوه به یاسای کورده نه وه ؟ نه بی هه مر
 ده ور یک ببینیت . به لام نه وه نده نه لیم هه ره له ده ور ی رقه به ری روملت و
 فارسدا تا نه گاته ده ور ی حکومه نی عوسمانی ، تا نه گاته چنگک هاویشتی
 روزا و ای به کان له جه رگی روزه لاتدا کورده به رد یکی قوچه قانی (قه لاسک)
 بوه بهم و به ودا دراوه . نه مه له لایه که وه له لایه کی تریشه وه دیسان هه مو جار
 کراوه به دو به ردی هه مات هه ره به به کا دراو ! نه تاریخ و نه به لکه هیچیان
 نینکاری نه مه ناکن ! . ده ی قه و میک له به ره به یانی تاریخه وه نه مه به نی
 بونی نایا چون نه بی نه نویته وه ؟ . بی گرمان نه نیا کورده خوی له به ره هم هه مو
 پلارانه دا را اگر توره له نار نه و شاخ و داخانه دا به بی کهس زمان و قه و مبهت و
 هه نه نانی خوی پاراستوه .

تا تاخرو نوخری سه ده کانی ناره در راست نه وه کک کورده به لاسکو هیهیج قه و میک
 ژماره به کی ربکو پکی نه بوه ، نه ره به زری نه وه بوه به کییک جیویکی نه گرت
 به ده سه وه وه کو مەرر سه ر بازه کانی نه ژمارد ! . ژماره نه نیا بو سه ر باز

بوه . تیکرای مردم به جوریکی راستی ژماره یان نه کراوه . که نه و ده وره به سه رچو له روزه لاتندا فارس و عوسمانی - که زور بهی کوردیان تی کو تبو - جاری بیجگه له وه که سه ر ژماری نه واری خویشیان بوریکن نه نه که وت له بهر نه وه که بونی راستی کورد پیشان نه دن هیچ و هخت حقیقه یان ده ر نه بر ریوه ، سه ررای نه مهش به هوی راوانان و برسیقی و چه و سانه وه و نه زاوه شه وه خویشیان روز به روز هر له کورنی یان نه دا ، چوارم نه وه به که نهسته هیشتا به جوریکی راستی و بی گپرو گرتنی نه له تیران نه له تورکیا سه ر ژماری راسته قینه نه که وتوتنه ده ست ، عراقیش دیاره توشی نه و ده رده سه ر بوه . - به اسکو نه م نامار ده ست نه که وتنه به لایه که و توشی سه مو روزه لات بوه - پینجه م نه و سه ر ژمارانه که کراوه بیجگه له وه که راستی پیشان درابی یا نه درابی نه و نه اندازه به که وه ر گیراوه دیسان هر دور بوه له حقیقه نه وه ، نه میان ثوبال ناچسته نه ستوی که س ته نیا هر می کورد خوی نه بیت ۱ .

له پیش داهاتی سه ربازی اجباریدا سه ر ژمار به تیکرا نه وه نه ده گوبی نه نه درابه ، که باسای سه ربازی داهات توزی ده ستیان لی بزوانده وه ، به لام لیردها هرچی عه شایر سه بو چه تورکک ، چه فارس ، چه عه رب خویشان لی نه دز به وه به تاییه تی کورد . ره مه کی کورد یا ده وار نشینه یا دیهات نشین ، له کاتی نوسینا جاری ده وار نشینه کان به هوی گه رمیان و کویستان کردنه و نه وه زور تر هر ناوی نه نه هانه ده فته ره وه ، نه ویشی بهاتایه نیوه و نیوه جل بو . لادی کانیس له سه دی شه ستی زیاتر خوی پیشان نه نه دا . من خوم کوردم و کم شوین ماوه له کورده واری چه له کوچه ری ، چه له لادی نه که درایتم و نه و کاره سانه م نه بینیی ، نه وه کک هه روا به بینییکی رواه تی ه اسکو به بینیی که سیکک که بینه وی له عیش تی بگا .

جا نه م سه مو شتانه هوی نه وه ن که کورد تا نه یسته به راستی سه ر ژماری

نه خراوه ته پيش چارو. بهلام كورد ته گډر له خوي پر هيت سر ژمارت چه نده؟ نهوه كه كورد يكي خوين گډرم بهلكو بهكي له ره مهكي مهردم - ته مهديت به زمانيا كه تهلي: « ده دوا نزه مليونه » . . . تايا ته مهدي له سكوي وهر گرتوه؟ له گډل نهوه كه سر ژماري راسته قينه نه گراوه و به هوي نه خو بنده واري و كوچه را به تيشه وه تا گاي له حساب و ژماردنه نه بوه ۱۲. وه لامي هم قسه بهي ته وه هر نهوه به كه له باوكي، يا له سر كومار، يا له تاغا كهي، يا له سر عشره ته كه ي بيستوه كه خيل، يا گونده گيان، يا فلان عشرت ته وه نده كسن . هم عشرت بو ته و عشرت ، هم ديني بو ته و ديني و هم شار بو ته وه هار گير او يا نه توه . كه ليكيان داوه نزيكي ته ژماره به كردو نهوه ، ميتر بهم جوړه پا به ندي هم مه فكره به بوون . هم هس توزيك ته چيته دلهوه چونكه كورد كه زور تري كوچه ري ولاديني بي و گډر ميان و سكوي ستاني كږدي و هه مودم هه راو بگره يان له بهين به كدا بو ييت ناچار بوون به وه كه بزائن خويان چندن و بهرام بهره كه شيان چه نده ، نهوه كه له بهر نهوه نيكره ي ژماردني تيكرايي كورد يان بو ييت بهلكو ته نيا هر له بهر عشره نه گي خويان و بهرام بهريان . كار هسات هه جور بو ييت مه فكره ي ده دوا نزه مليوني له موره هاتوه . بهلام تيمه له مه بگره رين بچينه سر حه قيقهت: عراق: سال ۱۹۲۷ م . حكومهتي عراق بو نهوه دانيشتوه كاني عراقي به تهواوي بو دهر كه وي كوشيك ي زوري كرد بو هم مه بهسته ، به جوړ يكي و هها كه بلاوي كرده وه روزي (۱۹ / ۱۱ / ۱۹۲۷) چه له شاره كانا ، چه له لاديني - كانا ، چه ده وار نشينه كان نابي كس له مال ده رچيت بو نهوه بيان نوسن . له راستيدا كوشيك ي باش كرا ، تهو روزه بهني ژماره بهكي ره سمي هه مو كسي عراق نوسرا ، له دوا ييدا به پينج مليونيك ده رجو . بهلام له پاداشي هم هه مو كوشه دا تايا هه مو دانيشتواني عراق نوسرا ؟ . نه ا . ته مه نهوه كه نه نيا من ته بيلم بهلكو زور كس ته زانيت ا . نه نوسرا نه كس هه نديكي له بهر

ئەو بە مەردمە کە خویان لی دزیسەو ، هەندیکێفیی لە فیسکر ئەچوئەو .
 من خۆم بە کیک بۆم لەو کە سانه کە ئەوسران ، لە گەل ئەوش لە بەغدا بۆم
 - کە پابته ختە - وە هێج پێچە وانە یاسایشم نە کرد، یانی لەمال دەنەچۆم، کەچی
 کەس نەهات ، بە پاشا هەر لە بەغدا زور کەسی تر بەو جورە ئەوسرا بۆن .
 ئەمە حالی بەغدا کە مەرگزی حو کە . ١ . ئایا ئەبی حالی لادی کان ، چە شیاو و
 چە ، جنوب بە تابیەتی کۆچەرە کان چون بوییت ؟ . لە پاشا کە چۆمە بنج و
 بناوانیەو زیا تر لە نیو ملیونیک لەم مو عراقدان ئەوسراو و سەری کردو .
 وە بەبی ئاماری رە سەمی نسبەتی کورد لە عراقدان لە « ٢٠ / ٥٤ » . بەم بۆنەو
 کوردی عراق ملیونیک . ئیتر بیجگە لەوانە کە ئەوسران .

تورکیا : مەسەلە ی ئامار لە تورکیا و لە ئیراندا وە ئەبی لە هی عراق ریکو
 پیک تر بیت لە لایەن رە سمیاتەو بەلام لە لایەتی ترەو شک نە کە عراق
 باشتەر و کردەوی عراق لە سەر خۆرە .

نسبەتی کورد لە تورکیا لە « ٢٥ / ٥٤ » ، ئەگەر دە فتمری حکومەتی تورکی ، یا
 پیاو کانی تورکک دان بە کوردی تورکیادا نەئین ئەو شوپنە پازو دەرێزە کە
 کوردی لی دانه نیشی و ئیستە کەوتوئە بەر حکومەتی تورکیا دانی پیا ئەنی ،
 وانە : لە ما کور و باهزی دەو تا ئە گانە ئەسکەندەر و نەو قاپی حەلب دانی پیا
 ئەنی . جا کە واپو ئەگەر دانیشتوانی تورکیا بەبی ئاماری سالی ١٩٥٠ نۆزده
 ملیون بیت کوردی تورکیا چوار ملیون و حەوسەد و پەنجما هەزارە ، ئەمە
 بیجگە لەو هوبانە کە چون هاتوئە رەبی عراق بۆ ئەوسینی تیکرایی هاتوئە
 رەبی تورکیاش . ئەم کارە سانی بی ریکو پیکێ نوسینە کارە ساتیکە بۆ هەمو
 هەمو روژە لات ، شەعی کە نەزان و نەخویندە واری بۆ لەم روو وە حکومەت
 هێچی لە گەل پی نا کری . . ئەگەر بە کیک ئەماشای ولاتی کوردە کان بکا لە
 تورکیادا و ئەماشای ئەو کوردانە بکا کە ئیستە تیا یا دانیشتون ئیتر ئەو قسە
 نرخیکی نابێ کە تورکە کان ئەلین « کورد لە تورکیادا نە ١ » .

میران - هرچه نده لهم ده وری دوايه دا هر ژماريكي تازه له ميران نه کراوه بو نموه بزائري ژماره‌ی دانیشته‌کاني چهنده ، بهلام بهي ثاملري سالی ۱۹۳۹ ژماره‌ی دانیشته‌واني ميران گه یشتونه (۱۷) مليون .
نسبه‌ی کورد له ميراندا له (۲۳٪) به . بي گومان دهفتري ميران ره ننگي وانه ليت بهلام دريژاني بهيني روخي خه ليحي فارسي و ورمي و مياندواو تا گه گانه «خو و سه‌ماس» و پرري نم ناوچانه نمهمان بو دهر گه‌خا که چهنده کورد لهم شوينه‌دا دانیشته ، نيمتر نمهمه بيچگه له و کوردانه که له‌شاره‌کاني وه کو تاران و شيراز و کرمان و خوراسان^(۱) دانیشتون . جا له بهر نمهمه (۳،۹۱۰،۰۰۰) کورد له ميراندا هه به .

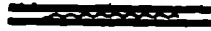
نينجا شوينه‌کاني تر وه کو سوريه ، روسيا ، بلوچستان و هيندستان .
که و ابو ژماره‌ی کورد بهم جوړه به :

کوردی عراق	۱،۰۰۰،۰۰۰
» تورکيا	۴،۷۵۰،۰۰۰
» ميران	۳،۹۱۰،۰۰۰
» روسيا (قه‌وقس)	۲۵۰،۰۰۰
» بلوچستان	۳۰۰،۰۰۰
	له سه‌رقسه‌ی دائره‌ المارفي عوني .
	ب ا ، ل ، ۶۳۰
» هيندستان	۴۸،۱۰۸
	له سه‌رقسه‌ی دائره‌ المارفي عيسلاي .
	ب ا ، ل ، ۶۳۰
» سوريا	۱۱۵،۰۰۰
هه موی	۱۰،۳۷۳،۶۰۸

(۱) له سه‌رقسه‌ی «روضه الصفا» له ۱۲۱۰ هجري پنجا هزار خيزاني کورد له خوراسان هه به .

همه بیجگه له و عه‌شاره کوردانه که کهوتونه ته هه‌فناستان و شاخه‌کافی
 جنوبی ده‌ریای قه‌زوبین. و بیجگه له‌وانه‌ش که له‌نه‌فسی ئانا‌دول و قاهره و شاره -
 کافی‌تری عالمدا هه‌ن که به ده‌به‌ده‌ری کهوتونه ته هه‌و شوینانه . دیسان
 بیجگه له‌وه که نارریکوپیکی سه‌ر ژمار که‌لیکی له دانیشته‌وه کافی‌روژه‌لات
 کردوه به‌زیر لیوه‌وه . هه‌گر هه‌ر به نیوه چاویکه‌وه سه‌پری له‌وانه بکریت
 هه‌یج شکی‌تیدا ناهینیته‌وه که « ۱۱ » ملیون و نیو تا « ۱۲ » ملیون کورد
 هه‌به .

هم قسانه له بابه‌ت ژماره‌ی کورده‌وه که کردمان مه‌به‌ستان ته‌نها هه‌و
 کوردانه‌به که ئیسته به‌زمانی کوردی قسه‌هه‌کن . هه‌گینه هه‌گر هه‌و خزانانه
 بخرینه ژماره‌وه که ره‌چه‌له کیان کورده‌وه خویان نازانن به زمانی کوردی قسه
 بکهن و به‌م داخه‌وه هه‌تلینه‌وه ؛ گومات نه‌بی ، که‌له‌مانه زیاتر له دو ملیون بوون
 به‌زیر لیوه‌وه

میزوی ئە دەب

تا ئەم شوێنە ئەوی شایان بی و قەلەم بیگانی لە باری کورد و بناغەیی کوردو
و شەیی کورد و میزوی کورد دا قەسەیی لێوە کرا ، ئیستە ئەمانەوی لە میزوی
ئە دەب ، لە قازانجی میزوی ئە دەب لە ئە دەبی زمان ، لە میزوی ئە دەبی
کوردەو قەسە بکەین . هەر وەها ئەمانەوی ئەوە بزاین کە ئە دەبی کوردی
چە کردەو بەکی بوە بەرامبەر بە قەوی کورد ؟ و چە گوررانیکی بە سەرا هاتو ،
و هەر بەرە باییک چە کە لکیکی لە شاعری دەوری خوی وەر گرتو ؟ .
یا ئە دەبی ئەو شاعەر چە کارە ساتیکی نواندو بەرامبەر بەو ناوچە بە کە تیا یا
زیاو ؟ وە مەردمی دەوری ئەو چە عەقلیەت و رەوشتیکیان بوە کە و لە میسکی
ئەو شاعەر دا دەنگی داوئەو ؟ وە لە گەل ئەمانەشا بەراورد کردنی
ئە دەبی کوردی لە گەل ئە دەبی غەیری کوردا جاری :

ئە دەبی زمان

مە بەست بەم ئە دەبە ئەو گەو هەر و قەسە جوانانە بە کە لە دولیوی شاعەر و
ئە دیب و نوسەری ئەو قەومە دیتە دەرهو و تەعبیر لە خەیلی نازکی عاقبە بەکی
بیر و باوەرریان ئە دانەو . ئەمان زمانێ زمانە کە یانن ، بولبولی باغی ئە دە بیاتیانن ،
بویە وانە چونکە ئەو شتەیی ئەوان ئە یلین شعور ئە بزوبنی ، گیان ئە لە خزینی .
کە واپو ئەمان زمانە کە رایەنن و بەرزی ئە کە ئەو . دیسان ئە دەب وە کە چون
ئەمە ئە گریتەو ئەو شت ئە گریتەو کە هەر شتییک لە هەر زمانیکو لە هەر
زەمانیکو لە باری عیلمی ، یا دەستکردی جوان ، یا پیسە بەکی نایا یا وترابی .
سەر ئەم قەسە بە هەر شتییک شاپەرری خەیلی شاعرییک ، یا دەست نە خشینی
دەست رەنگینییک ، یا پیسە گەری پیسە سازیکی گەشتینی ئە دەبو بە
ئە دەب دالە نری .

میژوی نهدب - کوتر میژوی نهدب مه بهست عیلم وز اینسکه که باس له چونیاتی لوغت و زمان و شتی جوان و نهو شمرو نویسنه نه خفینانه نه کا که رولهی نهو زمانه له لاپهره میژودا بو پاش خوی هیشتونهوه و باسی نهو بهرزی و نزمیانهی نه کا که کاره سانی دهوران به سه ریاهیناوه . وه کو نه مه نه گریتهوه نهوش نه گریتهوه که دواز و قسه کردنه له نه حوالی هه لکه ونوانی ناهنایانی قه له م و شمرو زمانه وه لسه نگانندی داتراو و بیرو باوه رره کانیان له گه کار کردنی هه ندیکیان له هه ندیکیان له باری فیکرو پیهدا... جا میژوی نهدب تا بهم مه ضایه شتیکی تازه بو میتالیبا به کاف له سدهی هژده هه می میلادیدا هم ناوه یان بودانا ، که روزه لاتو روزاوا! خویان لیکه هه لسو هم ناوش که ونه ناوه وه .

هه ره به کک له م تاریخانه که پیاو سه بری نه کا له وانیه مانجابه کی تایبه نی بی بو میژوی نهدب . نه گینه به جوریکی نیگرای ، تاریخی میژوی نهدب : زنجیره باسکردنیکه که له گه زمان و زمانا هانیت ، باسی نهو هتانه بکا که له کتیه کانا نوسراونه نهوه ، له سه ره بهره کان هه لکه نراون ، له لاپهره ی روزنامه کانا خراونته بهرچاو - که دیاره نه مانه نه عبیر له مانفه وه له فیکر نهوه نهوه - ، وه یا عیلم و هونه ریگ به پیاو پیشان نه دن ، وه یا بهرزه مجرری کاره ساتیکن . هه ره وه هه ره له ژیر هم مانمابدا نهوشی تیدابه که باس له زاناو هه کیم و کتیب دانه ره کانیی بکاو ریگه و پایه ی هونه ره و عیله که بائمان بو دهرخا . مه بهست له مانفش هه مو هه ره بو نهوه به که پیاو بزانی له ره وره وه ی روزگری پیشودا له چه وختیکا عیلم ، یا پیغه ، یا هونه ره بهرزی و نزمی به سه را هاتوه .

کلهکی میژوی نهدب : - نه مه ناهکرایه که میژوی نهدب ناهنابه تیه کی زوری به ژبانی قه و مه وه هه به ، چونگه نا گاداری به پیدا کردن به سه رزملن و لوغته وه شوشتاندا که له کردموی نهقل و ده به کیکه له

بناغه هره تايمانه که قومیک به کیه تی وشهره فوماهی شانازی خوی
 لهسر داله مزربنی . نه گهر قومیکتی بهش کرد لهو نه دهب و عیلمانهی
 که باو پایر بهوه بوی ماره نوره و ناهومیدت کرد له به برره وی کردنی هه نه تانی
 قهوهی نه دهب بی خوی ، نه وه هیجت له گه ل نه کردوه نه نیا نه وه نه بی که مه هارت
 کردوه و رائیه کیشی بولای دیلیه تی هوشو فیکر که نه مه گه لی خرابتره له
 دیلیه تی سیاسی ، چونکه نه خوش گوتن و به سوخره گرتنی لهش دوریه
 به دار دهرمان چا کک بیته وه ، به لام می فیکر و هوش سردنیکه بو نه وه
 قهوه که هیچ زینجه کیک ناتوانی دهرمانی بکا .

بهش کردنی میژوی نه دهب : - میژوی نه دهب بی برابگی بربرره پشتهی
 میژوی سیاسی و کومه لایه تی هه مو قومیکه و به بی به کک نایانکریت ، بگره
 میژوی نه دهب بی له چاو میژوی سیاسیدا به نرخرو به کک لکتره و مه سه له گایان
 وه کو مه سه له ی فیکر و سکرده وه و باوه ررو هیز وایه ، ههر بزوتنه وه به کی
 کومه لایه تی و سیاسی گومانی تیدانیه که له تازاره ی فیکر به وه سر هه لته دا ،
 نه مهش به کم جار له مهر زمانی شاعرو له نوکی قه له می نه دهب و عالمه کانه وه
 دیته بهرهم ، له مانه وه ورده ورده به هوی نویسنه وه ی نوسه ره کاف و
 خویندنه وه ی خه تیه کانه وه نه نه نیتنه وه بو مردمی تر و نینجا بزوتنه وه سر
 هه لته دا . جا له بهر نه مه ایمهش و لیستان میژوی نه دهب بی قهومی خومان که
 « میژوی نه دهب بی کوردی » به به گوررانی زه مان و هالو هه والی کومه -
 لایه تی و سیاسی بکبن به سه به شه وه :

به کم : نه ده بیکی زور کونی چیروکی و رازونیا تا نه گانه سه د سالیکی
 پاش سه ره تانی سه دکانی ناوه راست و توزی پاش سه ره تانی ئیسلامه تی .
 دوهم : له سه ره تانی سه ده ی هه وه می پاش میلاده وه تا نه گانه سه ده ی
 حه فده هه بی میلادی ، که دوسه د - الیکک دوا ی دوا بی هانتی سه ده کانی
 ناوه راست نه گوی .

سیهم : له سه ده ی حه فده هه بی میلاده وه تا ئیمرروز .

سره تاملی د امانتی نه ووب

نیمه که قسه له نه دهب و نه ده بیانوره نه که بن له پیش هه مو شتی کدا پیو ایسته بزاین نه دهب چون داهاتوه ؟ .

بی گومان ده وریکی زور زور به سر تاده میزاد داتی په ریبوه و تا گای له هیچ جوړه که بن و به بیکي نوسین و خویندنه وه نه بوه ؛ تا گای له وه نه بوه ده وریکی به سر ادیت که روله کانی چا و نه بر نه وه هه او خاک و تاوانه که باو با پیریان نیایا زیاون بو نه وه به لکه به کی روحی بان لیانه وه ده ست کهوی و بیکن به تا وررشینی دلپان ، که چی هیچیان به چا و نا که ویت ا .. راسته نه به لکه به دست نا کهوی به لام نا بی نیمه ش بکوینه سر نه و باورره و بلین : نه و ده وره که نوسین و خویندنه وه نه بوه نه ده پیش نه بوه ؛ چونکه به بی شک تاده میزاد له پیش نوسینا قسه ی کرده وه نه قسه یه خالی نه بوه له نه دهب و له بیرو با وهره که نه میان « تان » ی نه ده به .. نه و تاده میزادانه که باو با پیری نیمه زو له نه شکوت و چولو بیابانه کانا رایانته بوارد که نه که و تنه میوازو له گو بی تا گردانه کانیانا کو نه بونه وه قسه و ده نکو پاسی نه و یان نه گیرا بوه که نه و روزه چون به رهننگاری دررنده که بوون ؟ و چون خویانیان لی پاراستوه ؟ و چون له تا و رو بار په ریبونه نه وه ؟ و چون له و چورغه خویانیان رزگار کرده ؟ .. نه و خوره شتانه هه تازه مان هاته پیشه وه نه مانیش هاتنه پیشه وه ، له مه وه پله به که سر کهوت بو پیا هلو تن به خویا به کانی شه و و روزو چا که خراپه . وای لی هات کورده کان داستانی باو که کانی خویانیان نه گیرا بوه بو زاررو له کانی خویان . بهم کرده وه به بناغه به کیان دانا بو نه دهب ، نه وه که هر بو نه دهب به لکه بو یاسا ، بو ره وشت ، بو تاین .

هم قسه به که نه بلین وه نه بی هه وا پیوان بی ، به اسکوه روی به لنگه
 سوراخوه نه بلین ، چونکه کوتر چبرو کیک که گه بشتوته نیمه وه سکو
 نه ماشا نه کری پر به بی له ناموزگاری و تاقی کردنه وه وشتی به که لک دهی
 همه پیاویکی ساویلکه ناتوانی همه دابی ، به اسکوه گه لی ده و رو گه لی تاقی
 کردنه وه دیوره تا گه یفتوته نه وه شته که ایسته نیمه گویمان لی نه بی .
 دوه هم ایستهش له زور شوینی سهر زه ویدا گه لیکی تر له و ناده میزاده سادانه ی
 ده وری نه وه ل ههر ماونه نه وه . داستان و نه فسانه ی نه مانه که له ناو خویانا
 نه بگره وه داستان و نه فسانه ی را بواردنی ناده میزادی ده وری نه وه لماف
 پیمان نه دهن .

له وه نه وه مان بوته ده ر کهوت که نه دهب زه مانیکی زور دور و در بژ ههر
 به سهر زبانه وه بو ، نه م نه بگری راه وه بو نه و نه و بو نه و ، غیر نه قه له می
 دبیره کاغز . وه کو ایسته که سه ده ی بیسته مه و دنیا بهره ده یکی تری
 وه رگروه که چی نه ده بی چبرو کی و خه یالی کورد هیشتا ههر نه که وتونه سهر
 کاغز ، نه مه یان چا کتر به لگه به که بو نیمه که سه ره تا نه دهب له قه و میکه وه
 سه ری هه لدا وه هیج نا گایان له نویسن و خوبندنه وه نه بو وه که را بو ژبانی
 ناده میزاد له سه ره تا وه تا ایسته هیج ده وریکی نه بو وه که خالی بی له نه دهب .
 نه وه نده هه به سه ری له پیش نه وه دا وتوه که نویسن - نثری نفی - به بدابی ،
 چونکه سه ر زمانی وجدانه و نویسن می نه قل ، پیاو هه ست به وجدانی خوی
 نه که له پیش نه وه دا که نه قل بکا به ناله تی فیکر کردنه وه .

ناده میزاده سه روپی رونه کانی پیش تاریخ که به داره کانا هه لئه زنان و له م
 لق باز دیان نه دابه نه ولق ها واریان نه کرد: «را ، را ، را . بو ، بو ، بو» تا هم
 ده نگی نه وان بو به بناغهی نه وه نه دهب به که ایسته نیمه پی نه این « شعر » ؛
 تا هم ده نگی که نه وان گمه گیان پی نه کرد له هه لپه رر کیدا ، زیره
 زپرریان بی نه کرد له تورره پیدا ، نر که نر کیان پی نه کرد له شه ردا بو به م

قالبه که نیمه لیسته وشه‌ی جوانی قافیہ داری بی‌دا نمر پزین و بهر وشانه
 تہبیر له خیمالاتی زور بهرز نموده‌ینوه . گوا بو شعر به کمین پایہی نموده به
 هر هات و سرگوت هاتا وای لی هات له وجدانه‌وه به لاماری دا بو نفل که
 « نوسین - تری قنی » به .

شمر له همو دهوریکاو له همو قه و میکا گورران و هه لسو گوتی به سہرا
 هاتوه ، سہر تا به جور یکی ساده به بدا بوہ و تہ عبیری له عاتفه داوه تہوه ، له
 پاشا خزمنی جوان کردنی وشه‌ی کردوه ، له پاشا له م قاپیہ وه نموده نده چوہ نه
 زورہ وه هه تا عاتفه‌ی لژیبر جوانی وشه‌دا پلیشان دو تہوه ، هر تاماچی جوان
 بوئی وشه که بوہ . له پاشا مہردم بهرگیکی تریان له بهر کرد کچی شاعر هر
 له قافیہ‌ی خوی نہ گوت . له پاشا نمہمانه جاریکی تر شعر گہر راوه تہوه بو نموه
 تہ عبیریکی نازکک له عاتفه بدانه‌وه .

که زانجان شعر به کم پایہی نمدهب بوہ ، نمہ بی نموش بزانتین که به کم چار
 کاهن و پیاوہ نایدیہ کان قانی نمده بیان کردو تہوه ، هاتون سرودی جه ننگ و
 چیروکی پالہ وانان و بیرو باوہ رری نایدینان خستونہ قالی شمر وه بو تہوه چاک
 له بهر بگری ، له پاشا لہ بهر نموه که نمدهب سیبہری کومہ له به بی کوررانی
 چونہنی کومہ لایہتی و سیاسی نمده به کش گورراوه ، هه تا کومہل به هوئی
 بناغہ‌ی مادہ وه پیشتر گوتی نمیش پیش گوتوه ، نمہ بینن له سہرہ تادا
 لہ بهر نموه یاسای کومہل ریکو پیک نہ بوہ و ہہر له شاخ و کیو پیو باقی
 زبانی به راو کردن و جانہ ور کوشتن بیکہیناوه نمده به کشی هر لو پایہ‌دا
 بوہ ، که نالاوہ به لیواری نمہ فکاری پرو پوچدا و خی داوہ نہ ہیزہ کانی
 تہ بیمت نمده به کشی ہہر نمہ و بہر دہ بہ و ہر گرتوہ ، که پلہ به کی تر هاتوہ .
 پیغہ وه نمده به کہ بوہ به جور یکی تر . نمہ زیانہ کہ نمہ نمده به بی گوررپوہ
 ہموی له بہندو باوی نابورپہ وه سہر هه لئہدا . له م قسبہ نمہ و ہملن بو
 دہر نمہ گوی کہ ہندی کس له پیناوی نابورپہ کہ بدا زوری بہ بدا کردوه و

تازوځه څخه خستوه په هوی نه و ملازوخوه بوه په گوره هی هندیکی تر ، که
 هم یاسابه داهات کردیه کاری که یاسای سیاسی په بداییت ، که هم دوه
 په پدا بون کاره ساتی نه دهب کوت به باریکی تر دا ، که وته نه و باره که به شعری
 جوان ته غیر له ماتفه په کی خوین بزوین بد ریته وه و بخوین ریته وه و مردمه که
 هه طررینی بو نه وه دهمسته ده ستوبره ستون و شاعری هه دهمسته په شعر بهره ی
 خوی بکا به گز نه ویترا ، یا بیت به شان و بالی خپله کی خویدا و تانوت بدا له
 خپله کی به رامبه ری . نه مانه هه مو کردیانه کاری که شه خپه تی تا که - فهد -
 توزی دهر گوی به لام نه وه که زور . .

له پاش نه مانه وه یاسای « ئوتو کرانی - حکمی مطلق » له قومی ده ورو به ری
 رو باره کانا داهات ، نه مانه به هوی نریکه بونیان له ناره وه خیر و خیرانی کشت و
 کالیان زور بو ، به ته بیعت خوارده مانی له جاران گه لی زور تر بو ، له
 مه ضادا هم خوارده مه نیه زیانر نه گویته دست نه و که سانه که گوره تر و
 به یز ترن ، لیره دا یاسای پادشاهی هاته پیشه وه و بهره بهره بهره ی سهند ،
 ورده سه روک و ناغا - که جاران هه خپله بو خوی سه روکی سهر به
 خوی هه بو - هه مو که و تنه زیر فرمانی نه و پادشاه وه ، وای لی هات پادشاو
 ده ستو پیونده کی بون به بهره به که ، ره مه کی مردمه که ش بهره به که ،
 به ته بیعت نه و که سانه که خوا پیداوی شعری چیروکی و نه ده بی ماتفی بون
 که و تنه به رز کرد نه وه ی پادشاو ده ستو پیوه نده کانی ، هاتن به بجانو بالی خوا -
 کازو نه و که سانه دا که به ردی بناغهی « ئوتو کرانی » یان داناوه . جا نه مه
 نه وه به نیمه پیشان نه دا نه و نه ده به ئوتو کرانیه که چوه نه پیستی شعری
 چیروکی و شه روو شورروه هیچی نری بی نه گه یان دوه نه نیا کاره ساتی کی مادی
 نه بی که بو به ظاهره په کی کومه لایه تی . . له م گوررانی ئوتو کرانیه دا کومدل
 نه نه ماشای به کیه تی خوینی خوی نه کا ، نه په کیه تی نه ژادی ، به اسکو هیزی

پادشا هم مویانی کردوه به به کک و بهرامبدر به مه سهرانه له ورده هردو که کان
 تهستینی و گویا ته یانپاریزی له دوزمن ، له مان وایه پادشا راست ته کا
 ته یانپاریزی و بو ته وان ته زبته ته کیشی به لام له راستیدا و انیه ، به لسکوله بهر
 ته وه به که ته سهرانه به له دست دهر نه چیت . جا له بهر کاره سانی ئو تو کرانی
 پادشا ، ورده سهروک و ره مه کی مهردم خویانیان له فیکر ته چیت وه وهیچ
 شتیکیان به دلایه ته نیا گه وره بی پادشا و هزی پادشانه بی .

کاره سانی ئو تو کرانی گه لی قهومی له ژبر ناقه یاسابه کدا کو کرده وه ، ته م
 قه ومانه ههر به که له ته لیک لیان داوه له ئاوازیک خویندویانه ، ته بیعتی
 کو بونه وه که یان له ژبر ته م خیوتهی ئو تو کرانی ته دا ته کانه کاری که به عه له نانی
 به کک ته شنابین و له ره وشت و عاده تی به کک وهر گرزو له ئاخردا فیکریک له
 حالی خویان بکه نوه ، ته مه سهر ته کیشی بولای شارستانی وشت داهینان ،
 سهر ته کیشی بولای ته وه که بازرگانی بیگانه بخربته بره و . سهر کیشانه کیشی
 له بهر ته وه به تاوه کو ئو تو کرانی بتوانی بازارزی پیشه سازی و کشت و کاله
 ککی خوی پیشه خا . ته مهش دیاره : ههر رهخت که پیوستی مهردم زور بو
 ئاره زویان زور ته بی ، که ئاره زویان زور بو به ته بیعت ته ده پیش به لپهل
 ته بیته وه ، چونکه کابرا که گوررانی به سهرامات ئاسوی خسه یالی بلاو
 ته بیته وه ، ته دهب له قسه وه ته بی به نوسینو روه و پیشه وه ئهروا ، ئیجگار
 بو پیش روه و پیشه وه ئهروا چونکه نوسینه که ورده ورده له ته ده به
 ئو تو کرانی که ته دزیت و ته یکا به ته ده بی دیو کرانی .

له م ده وری ئو تو کرانی ته دا قه ومه شارستانی کونه کان ئا گادار بونه وه و
 ماشنا بوز به (تمثیل - لاسانی) کردنه وه و خی یان دایه باسو خواسی ئایینی و
 ته فسانهی پررو بو ج ، له مه وه روحی ته ده بی له چاو ده وری کومار لشیینی و
 ده ره به گیدا گه لی پیشتر که وت ، ره کو ته بینین له « بابل » دا پادشا و کاهنه -
 کان ته چونه کو بونه وه ئایینه کانه وه و بهرستا گاکان ره نگیکی شانوی وهر .

که گرت ، هر و هها میسری کونیش هه لپه ررکی و موزیقایی له پهردهی شانویه کی
 نایینیدا گیراوه ، وه کو چون (کورد) ه کونه کان گه لی جار ره و شقی نایینیان
 له شیوهی هه لپه ررکی و سه مادا نو اندوه ، یونانی کون - که هومبروسی شاعر
 باسی له کا - جه ژنه پیروزه کانبان به کوبونه وهی سه ماو گورانی و لاسای
 دروست له کرد . له مانه هه مو گه لی گه لی به رز تر بون له و ده و ره که ناده میزاد
 ده شته کی و کیوی بو ، چون که به ناشکرا له م ده و ره دا له بینین که شعر
 - چه می کورانی چه می شهر و شور - پله پله سه ر که و توه و گه بشتونه
 چه پوهی به رزی ، له فیکری در رنده کوشته وه بو به و فیکره که شاعر
 باسی ژبانی نینسانی پو شر او و رواله نی بکا - که ژبانی عاتفه و ره و شت و ماده ته -
 به تاپه تی خو شمیری چیرکی هه ر قسهی لیوه نا کری ، بویش و ا به رز بو
 پوه وه چون که گه و ره ی راسته قینه - که پادشابه - به بدا بو ، بو به خاوه ن
 سامانیکه پوه ها نه له و زه ی سه ر کومارا بیت - له ده وری شه تیدا - وه نه له
 و زه ی سه ر و کده دا بیت - له ده وری دعو کرا تیدا - ، نه نانه ت زور گه سی له
 مه ردمه که له یانوت پادشا راسته و راست له خواوه فرمان وه ره که گرت و
 نماننده ی هوه ، له گه ره له پشتی نه بی و ا به م جوره زل نابی ، خو له گه ره
 له و پادشابه پاله وان بو ا به و له فر و فیلی شهر و مه بدانداری شتیکی بزانیابه
 هوه مینتر چکی له خوار خواوه بو ا . جا سامانه گه ی پادشا به خوا زانینه گه ی
 کردیانه کاری که شاعر به و جوره نا گری نی به رپی بو به رز کردنه وه ی شمیری
 چیرکی .

نوسین - نثری فی له م ده و ره ی نو تو کرا تیدا پایهی هه ره له وه دا بو که به
 ده و ره نامه و ژگاری نایینی و راز و نیازی جادو گری و باسو خوا سی جنو که و
 کاغز نو سیندا هه لیته خسته وه ، له گه ل له مهش له گه ره ته ماشا بکه بن له چاو
 ده وری کومار نشینی و عه شه تیدا هه ره پیش که و توه ، وه کو له چیرو که کانی
 با لرو له فسانه ی گوی نا گردانی کورد و داستانی هیند و رازی میسریه کا کا

له بینین ، له موه نډه هیه تری ئو نو کراتی کفلی کراتره له شعره کوی ،
 نه مانه ووی ترو مانه ووی شعر نه مه مان پیشان نه دا ، به لام به پیچوانه ی هی
 کوردی ، نه میان تره کوی ماره ته ووه و شعره کوی تیا چوه ، له لایه کی تر په ووه
 نه بینین که به سرهانی موزیقای تری فنی به نه وای و نه نه گیراوه ، نه ووه که
 هر نه ووه خسته به لاسکو ئیسته ش دیسان ریچکه به کی ری کوییک بو تری فنی
 هر نه .

ماوه به کی باش به م جوړه روښت ، کونوپرر دیمو کراتی له ماسوی
 عالمه ووه دهر کهوت و کر دپه کاری که ناره زوی باوه رری تابوری به رز بیته ووه ،
 دوزه ره ووه کان - مستکشف - کهوتنه هه لسورزان بوجی به جی کردنی ناو و
 ژبان و بو زور کردنی مال و سامان ، له موه هه نندی پیای تر به بیدابون و
 هوشیان دایه سر په سنی تاکه - فهد - و پختیان له ئو نو کراتی هه لاسکرد ،
 به دنیا دا گهران و له سه رچاوه ی باوه ررو خوینده واری و ناره زوی هه مو
 قه و میکه ئاویان خوارده ووه ، به نه بیعت نه مانه ئیتر له وانه تابن که خوین
 به ستن به یاسای ئو نو کراتی و دیکتاتور ی 'تاقه بادشاهه کهوه - که قسه ی نه و
 له سه قسه ی که و روه و بچو کی شه عبه ووه بیت - به لاسکو کوششی و بران کردنی
 دارو به ردوی نه و بناغه به نه که زو خه ری کی به بیدا کردنی پختیوان نه بن بو نه ووه
 نه و یاسابه به نه وای هه لگرن و یاسای دیمو کراتی له شوین دانین . تامانجی
 نه م یاسا تازه بهش ریز نانه له شه خستی تاکه و به شدار کردنی فنی له سه ربه خوین
 زانی . دیاره نه م تامانجی هه به بویه باوه رری تازه و داهیزاو و پیشه -
 گهری تازه داهات و به بی پشو بو پیشه ووه هه ننگاوی هاوښت . جا نه مانه
 هه مو بون به هوی نه ووه که نه دهب په رده به کی تری به سه را بیت و بکه و ښته
 عالمه میکی تره ووه .

نه گهر سنوری نه دده بی عه شرفی و خپله کی تاقه هه واریک بو - چونکه

بو بو به ئه ده بی تیره یه کک و لایان و ابو ته نیل ره گه زو خوینیک کویان
 نه کانه وه ، وه یا نه گه ئه ده بی ئو تو کراتی با به ندی تا قه پادشایه کک بو چونکه
 لایان و ابو به گه وره زانینی یکیکی تر له ده سه لاتی نه قلدایه نیه - ئه ده بی
 دعو کراتی بو به ئه ده بی طاله میک و یاسای خیله کی و ئو تو کراتی وه کو تو مار
 پیچا به وه ، سه ربه سنی و ئازادی دا به هه مو تا کیکک ، گه وره و بچوکی
 جیا نه کرده وه ، ئاغه و جوتیاری به لاره به کک بو ، نه و سه ربه خوینی
 تا کیه و شه خسته تی زاتیه که نه بیدا به گه وره تر بی او یکک هه ر نه وه شی نه دا
 به بچو کتر که سیک . دیاره هم سه رکه وتنی ئه ده به بو ته قدیری نورد
 لغه وانه ی سه رکه وتنی کومه له که به وه سه ربه که له کومه له و ئه ده به نه بن
 به ئارینه بو نه و پتریان .

ئه ده بی دعو کراتی راسته قینه مانما له لی بو ردن بو به زه بی نه دا ته وه و مه یل
 به لای نه وه وه نه کا که تا کک به ربوه به ریت . جا ئه م جو ره نه ده به نه گه ر له
 سه ره تا وه یاسای ئو تو کراتی بالی نه کیشایه به سه ریا و مه ردی نه خسته یه ته
 زیر نه شه که نه جو وه نه و کومه له نه دیب و به فیکرانه ی تیا سه نه نه گه وت گه وا
 بانگی ئازادی بده ن و دا وای شتیککی چا کتر بکن . نه مه ش دیاره ککه
 جیا ییکی زور هه یه له به بن نه ده بی ئو تو کراتی و دعو کراتیدا ، چونکه
 ئو تو کراتیه که هه ر بو به رزبونه وه ی تا قه تا قه که سیک بو وه ، به لام هه
 دعو کراتیه که به پیچه وانه ی نه و کوشش نه کا بو به رزبونه وه ی نه ده بی
 لاسایی - تمثیلی - که نه مه ژبانی ره مه کی مه رد م پیشان نه دا . نه مه خوی
 هم کرده وه به نه نوینی له لایه کی تریشه وه کو بو نه وه ی مه رد م له شاره کانا و
 چاو بر بربیان له سه ره نه جایی روزانه و خه لکک تا قی کرد نه وه بانیش
 به شیوانی نه کا . به لی ره نه گبی نه ده بی لاسایی دعو کراتی وه ککو نه ده بی
 شانوی ئو تو کراتی لایه نه گری باره گای پادشاگان و ژبانی ئابینی شه عب
 نه گریته به لام له بهر نه وه که هه ر له گه ل نه وه شتانه دا خه ربکه که ئاشته یه تی

غریزه و بهیمنی نامزادی همه گهلی گهلی له مورتو کرانیه که بهرزه تره . .
 سه ره تا په کم کس که شانوی رابواردنوی گه یاندنی بو تیکرای مسردم
 دانا کوماره کانی «مهسینا» بو ، به راستی مهان مهده بی لاسایی یان گه یانده
 چله پوپه . که تا وروپا باوه شی کرد به دیمو کرانیدا مه ویلی هر شوین مهسینا
 گوت .

شعری له لم سه ده ووره به دا شان به شانی گوررانی مهوان گورراوه ؛ سه بر
 مه گهی شعری ده ووری عه شره تی و خپله کی کابرا خوی ون کردوه و نه نیا روحی
 خپله گهی نه بی هیچ عاتقه به کی زانی نری لیوه ده نا گدی . شعری ده ووری
 مورتو کرانی هر خه ربکی بهرز کرد نه وری پادشاو ده ستو پیوه نده کانی و خوا
 کانه و هیچی تر . به لام شعری ده ووری دیمو کرانی شاعر هست به بونی
 خوی مه کا و عاتقه ی زانی خ-وی به بوختی ده ره برری ؛ مه و نده هه به له
 شعری چیرو کیدا پیچه وانه مه بیتوه ؛ چونکه می ده وری مورتو کرانیه که
 بهرزه تره ، هوه گش مه و به هر که که بنو به بنی کومه لابه تی تیکچو مه و
 ریچکه بهش تیکچو ، نه نانهت مه گهر یکیک بیویستابه عاتقه به کی قهومی به
 باسی رابواردنی رابوردوان بنوینی به نای مه برده بهر نوسراوی تاریخی و
 مه و نده گوینی به شعرو چیرو کت نه مه دا هه ندی له شاعره تازه کان وه کو
 «ملتن» می ئینگلیزی و «خانه ی قوبای» ویستیان شهررو شور له شیوه ی
 مورتو کرانیدا زیندو بکه نه و به لام هر بیان نه کرا . مه و نده هه به
 مه گهر پیاو بیته سه نوسین مه بینی له هیچ ده وریکا جوانی و بهرزی
 ده وری دیمو کرانی نه بوه که مه مه ته ایسمیکی سه بره ؛ چونکه ناده مزاد به
 هزاران سال قسه ی کردوه له پیش مه وده که (هیرو دوت) و مه ردی تر
 بینسه کایه وه ، که چی وه سکو بلیت مه و هزاران ساله چاوه ربی ده وری
 هیرو دوت و مه وانی کرده ا .

له لابه کی تریشه و ده دپسان ته ماشا مه گهی ، مورتو کرانی و وررکی گرتبو له سه ر

تهوه ته بوت : « تاك - افرد - بو ده ولت و فرمانداره ، كه چي به پېچه -
وانه ي تهوه ديمو كراتي ته بوت : « نه ا ده ولت و فرماندار دروست كراود
بو تاك » جا له بهر هم بانگه ي ديمو كراتي وا ته يئري هه وه سو چي كه
بزوتنه وه به كي كو تو پرري به سهر اها ت و بو پيشه وه ته كاني دا چه له داهينان ،
چه له ته ده ب . هه ر له بهر ته ماش بو كه نوسين به هه مو چه شنه كه به وه وا با
خبرايي پيش كه وت چه له باهت هه ژوموه ، چه كاغز و وتاري ته ده بي ، چه
نوسيني كه ب و گانته و فه لسه في كه ته مانه هه مو كرديانه كاري كه روزنامه و
گوفار بينه كا به وه .

دهوب له روز ولاتي كو نه دا

له باسي پيشودا بومان ده ر كه وت كه سه ره تاي ميژوي ته ده ب پيش
نوسين كه وتوه ، بو پيش وا بو چونكه به شه و كو ته بو نه وه له گو يي تا گر دانه -
كانا سه ما يان ته كردو به سه ره تاي روزه كه شيان ته گيرايه وه ، له باشا كه دنيا
پيشتر كه وت توزي فيكري خواناسي به يدا بو ، گوراني و هه اپه رر له بكيان
خسته بيئتي نو بژ و نزا كرد نه وه و ده نكيان به رز ته كرد ده وه ها و اريان بي
ته كرد . به تا بيه تي كه ته چون بو شه رر كا هنه كان له پيغيا نه وه به سرود خويندن
سوزيكي تريان بي ته دان ، به ره به ره هه ر نه وه به ك كه ته هات شتيكي تري
له زياد ته كرد ، تا كه وته ده ر بيك كه ته ده مي زاده كه كه وته سه ر ته و با وه ره ره :
ته گه ر بي تو هه ر به م جو ره بيئيه ته وه هم داستا نا نه ي له تا خرا هه ر له فيكر
ته چيه ته وه . هم پيوستيه خستيه سه ر ته وه كه خه ت نوسين دا به يني .
سه ره تا فيري نوسيني وي نه ي شته كه بو ، له باشا هه ل كه ندن ، له باشا بزماري .
كو نتر شتيك كه له م رو وه دوزرا بيته وه - چه ند هه زار ساليكيش پيش
قه سي نوسينه وه ي « ته ورات » كه وت بيت - چه ند پارچه قورره وشكيك

بزه که له « کلدنه » دا بینراوه تڼوه و له پاشماوهی کلدانیه کان بوه و کاره ساتی
توفانی تیا هه لکه تراوه .

واده رته کوی نوسه له ده وری کلدانیه کانا کری گرتی پادشا بوه ،
بوهه لایه که چوبیت له ویشی له گهل بوه و کاره ساتی شهررو شورری
پادشای له سه رته و پارچه قوررانه به قالب هه لکه ندوه . هر ته م کلدانیانه
دو ده سته نوسه ری تریان بوه ، په کی کاهنه کان که نوشته و نرای نویزیان لهو
قالبانه هه لکه ندوه ، په کی جونیه تی کشت و کال و سیاسه ست و له هه تیره
ژمیریان هه لکه ندوه .

ئەو دەپى كورمى

ئاقىستە باسى چۈنەتې سەرەتاي مېزۇى ئەدەب و توزى لە پەيدا بونى ئەدەب لە روزە لاتی كورمان كورد ، ئىنجا ئەمانەوي لە ھەر بەكك لەم پارچە زەويانەدا كە كوتونە ئەو روزە لاتەو ھەو خارەتې ئەدەب و ئەدەبىيات بون بە ئەندازەى دەسلەت قەبە كيان لېۋە بىكىن ، بو ئەو لە پاش خويندەو ھى ئەم كىتەپ پايەى ھەموزان بە جورىكى تىكراپى دەر كەرى و بە تايەتې ئەو بېتە دلمانەو كە ئەدەبى كوردى و ئەنەبى ئەو ئەندە تەرىكك بىت لە عالم كە مېزۇى ئەدەب بىزى لى بىتەو . بەلكو بە ئەو ھى ئەو مان بو دەر ئە كەرى كە ئەدەبى كوردى ئەتوانى تاكى تەرازوى خوى راست كاتەو .

كورد بە كىكە لەو قەومانە كە لە روزە لاتی كورن تازەدا بشون ھەوارو ھون ئەگرا ئىكى لەو سەر زە بەدا بو خوى دا گىر كوردەو تىايا ستارى كرتە ، كارەسانى روزگار وە كە ئەدەبى قەومە كانى تىرى دروست كوردە لە كەل ئەمىشدا ئەو ئامانجەى ھەر نواندەو ، ئەمە ئەو كە تەنبا دلسوزى بى بەلكو ياساى تەبىئەت و گورران ئەم ئاۋە ئەرر بىزى .

وە كە باس كرا ، بەرە بەيانى مېزۇ چون تارىكە ھى ئەدەبە كەشى ئاۋا تارىكە ، ئەو ئەندە ھەبە ھەر قەومە بەپى دەسلەتې خويان كوشىكىان كوردە بو زىندوبونەو ھى ئەو ئەدەبىيانە كە بىرۋا ھەرر و رە وشتو خوى باۋ باپىرە - كانيان بو ، ھىناۋانە لە پاش دەمار دەم خستۋانەتە سەر بەرد و كاغەز تا كە بىشتە بە ئىمە ، بەلام ھى كوردە ندىكى ھەر وە كە لە دەورى سەرەتادا بى واپە ، ھەر ئەو دەورەبە كە دەمار دەم شت ئەگىر بىتەو ئەو كوردە ھى راپور - دوانيان ئەھونر بىتەو . ئەگەر ئەو شتانە كە ھوى پىشكەوتن و بەسە ئەدەبى قەومە كانى تەدا ھاتون بەسەر ئەدەبى كوردە پەتائە ھىچ قەلەر

زمانیک گومانی له وده دا نه، ما که همیشه تائیسته بهکی له ئه ده به بهرزه کانی .
 عالم به بو ، له گه له شهوش ئیسته که سه پری اق و بو به کانی بگری که لکي شهوه
 شه گری که ناوی بهینرته ناوانه وه ، چونکه شه ده ب به کورتی که عبارته له :
 داستانی رابوردوان ؛ له پهندي پیشینان ؛ له شعری شاعران ، له ده ست کردی
 ده ست ره نگیانان و له پیشه ی پیشه گران - که هر به ک له ماهه پرده به کی
 شه وه شه پیشان شه دن - له کوردیدا هه زو شوینیکیان بو خویان گرتوه ،
 کونه کردنه وه به ک نه خستنه کیان شه کوه نا گه بهنی که روت بوون له هه مو
 شقیک ، به لکو شه وه شه گه بهنی که پرده ی روزگار یا زوری سته مکار
 ماوه ی شه وه ی نه داوت که بیرله کر کردنه وه یان بکه شه وه ، شه گینه وه نه بی
 شه مانیش له تاسمانی شه ده بدا شه ستیره به کیان نه بو بیت ؛ هه یانبوه بو به ئیسته
 من که ونه سه ره شه وه که باسیکی - به پی ده سه لات - دورو دریزی لیوه
 بکم و بلیم ؛ -

شه ده بی کوردی «سه» ریچکمی گرتوه ؛ شه فسانه و داستان ، قسه ی
 نه ستق و پهندي پیشینان ، هه تراوی نارکی خه یالی شاعران .

له کوردیدا هه ندی رازو نیاز هه به که به چاویکی وه نه بی بهرزه وه سه بر
 بگریته ، به لکو هه روا به شقیکی خه م ره وینی تهزانن ، به شه وه له دیواخانان
 به کیکه دائه نیشی و شه بگریته وه ؛ یا له کانی نو ستندا شه بگریته وه بو شه وه شه غه
 یا خانم خه وی لی بکه وی ، وه یا پیریژنان له گوبی نا گردانان دائه نیشن و منالی
 مال ده وره ی لی شه دن شه ویش بو یان شه گیرته وه . شه جوره شتانه له
 کوردیدا پی ته لین : «راز» ، چیروک ، جه قه بت « تائیسته هه روا ماونه -
 شه وه و ده مار ده م ته یا نه بگریته وه ..

داستان

« داستان » و « ئه فسون » یس هه به ؛ داستان زورتر بو نه بهردی پاله وانان

به کار نه هیزیت . وشه که له بنه رره تا «داواستان»ه ؛ واته شوینی جه ننگه و شهررو شورر ، وه یا « دادستان » ه ؛ واته شوینی عدل ، له هر دوبارا وه کو عیسی به بلاغه گهلی « تسمیهی حاله به اسمی عمل » . در پز بونه وهی زه مان وشه که زمان کورتی کردوتوره و بوه به « داستان » . « تفسون » بو جادو و جادوگر نه وتری . تفسون زمانی فارسی به « تفسانه » ی ناو نه باو مه بهستی حه قایمت و جیریک کونه . پیاوانی عیسی له کوردیتدا وشه ی تفسانه بو کاره سانی زور کون به کار نه هین ، جابه و بونه وه تهمش که وغان تفسانه مه بهستی نه و جیروک و رازه کوردیانه به گده ماو دم بورا بوردن نه یگیرنه وه .

طاله بیگانه کان وه کورده مه یی مه رده که گهلی له تفسانه ورد بونه ته وه و کوردیانه به عیلمیکی سه ره بخو ، ئیستهش له ناو کورده و آریدا که بوتری جیروک هر وا به شتیکی خهم ره وینی نه زانن نه وه کک به شتیکی که بناغهی تهمه بیات و بناغهی کرده وهی باو با پیریانه ، به لام بیگانه وانین ، به ته و او ی تیایا روچوزو و گهلی قسه یان لیوه کرده . تهمه بو تهمه پابه ی سه رچاوه ی تفسانه و چونیه تیه که بیان بو دهر که وی له گهل نه و خریک بونه دا کزانا - کانی بیگانه له گهلی خریک بوون هه ندی له و قسانه که دهر باره ی سکراره لیره دا نه بنوسین بو تهمه که کوردیش وه کو بیگانه به کک بوی دهر که وی که جیروک عیلم و پهنده نه ره کک نه نیا رازی گوینی تا گردان :-

تفسانه

تفسانه، که «میتولوژیا» ایشی پی نه این ، هر چه ند تهم وشه به بو تفسانانه نه وتری که ناشنایه تیان له گهل خوا کانا هه به و به بالای تهم وانا و تراون به لام له بهر تهمه که رانا کان قسه یان له په بدا بوون و چونیه نی و رموزی تهمه تفسانه وه کرده به عیلمه ککس هر تهمه لین « میتولوژیا » . تهم عیلمه زوری له سه ر رویشتون به تایبه تی له بو نانا سه رچاوه ی تملهای فه یله سوفه کان بووه . فه یله -

همه فسانه‌های «آیونا» همین : «فسانه رموز و نشانه‌ها که برهوشته نه‌می‌روند
 مخلصانیان که له‌ناده‌میزادند — به » . پیرو باوه‌رری فایله‌سوفه‌کافی
 «همسکه‌نده‌ریه» ش‌وه‌کو «تفلوتین» و «فره‌فریس» له‌بارهی فسانه‌دا
 وه‌نبی دوربی له‌هینه‌کافی «آیونا» وه . له‌سده‌ی چواره‌می پیش
 میلاددا هر له‌بابه‌ت فسانه‌وه باوه‌رریکی تر به‌ناوی باوه‌رری «بوهیمیری»
 یوه — که‌می فایله‌سوفی یونان «بوهیمیروس» بو — په‌پیدا بو . همو‌ته‌لی :
 «فسانه‌نه‌نیا هندی قسه‌ی خه‌یالیه بو همو کاره‌ساتانه که له‌میژودا روی
 داوه » . هر ره‌ها‌ته‌لی : «همو خویانه که له‌فسانه‌دا باس‌ته‌کرین یا همو
 پیاوانه که له‌فسانه‌که‌دا هم‌وترین همو همو پادشاو پالوا‌نانان که سردون و
 زه‌مایکی زور به‌سهریانا تی‌په‌رریوه و له‌پاشا به‌ناوی «خوا» ناو‌ته‌برین .
 ته‌نانه‌ت پیاوه‌کافی کلیمه له‌میژوی کون و سده‌کافی ناوه‌راستدا بو همو به‌ر
 به‌رده‌کافی بو‌تپه‌رسته‌کان بکن هم باوه‌رری «بوهیمیروس» هیلن‌گرت
 به‌ده‌سته‌وه . مه‌سه‌لا له‌چیروکی «زیوس» یونانیدا «بوهیمیروس»
 ته‌لی : «همو پالوا‌نیک بوه‌و گه‌لی شوینی گرتوه و له‌پاشا له‌دوررگه‌ی
 «کربت» سردوه و نیزاوه و دوا‌ی همو بوه به «خوا» . جا هم جوره
 شتانه بو پیاوه‌کافی کلیمه ده‌ستی داوه .

به‌لام له‌م ده‌وره‌ی دوا‌یه‌دا وانه — له‌ده‌ختی راپه‌ررینی ناوروپادا —
 فیکره‌ی فسانه‌په‌رده‌یک‌تری به‌سهره‌ات . له‌دورینه‌وه‌ی هم‌ه‌ریکا و
 هم‌ه‌ریقا و دوررگه‌کافی «رقیانوسیه‌دا عالمه‌کان هندی فسانه‌ی ساویل‌ک‌یان
 له‌مانه‌وه ده‌ست کهوت که بتوان بیکت به‌نونه بو ده‌ربررینی چونیه‌تی
 فسانه‌ی کونیش . هم زانایانه هه‌ندیکیان همین : «فسانه‌ته‌عیرله‌و
 ره‌وشته‌ناییانه‌ده‌دا‌توه که قومه‌کافی ده‌وری هم‌ول هر‌وا به‌جوریک‌ی بی
 سه‌روپی وه‌ریان گرتوه به‌بی همو شتیکی له‌بناغه‌که‌یوه بزائن ؛ گویا له‌بهر
 همو شتیکی له‌نایینه‌که‌وه بزائن هم قسه‌و حه‌قایه‌نانه‌یان بو هه‌لبه‌ستون » .

هه ندىكى تر ئەلەين : (ئەفسانە لە قەومە سەرە تاڭى بەكانەوہ بو ئەوہ داھاتوہ كە شانو بالى بو بەكانىنى پى برازىلنەوہ) . هه ندىكى تر بەم جورە مەعنایان لی داوہ تەوہ كە : گویا ئادەمیزادى زور كون نەبتوانیوہ لە حەقیقەتى شتىكى وە كو روزیا هەزىكى تری نەییەى بگا لە ترسانا بەرستوینەتى و هینا اوپە بە چىروك و ئەفسانە رازاندوینەتوہ .. هەركام لەمانەبیت یا لە هەربە كە تۆزىكە بیت وە یا هەچیان نەبیت لە مەزەندە زياتر هەچى تر بەدەستەوہ نىسە ، مەزەندەش پىاو ناخاڤە سەر باوهررى راستەقینە ...)

نەمانشا ئە كەیت قەومىكى وە كو يونان لەسەرە تادا وە وە كو ئاوروپىيەكان لەم دەورەى دوایەدا بە هەموو جور خەرىكى ئەوہ بوون كە لە حەقیقەتى داھاتى چىروك بگەن و زانای زور بەرزىان قەسى لىوہ كرده تا گەشتوئە پاڤەك كە بوە بە ئىلىكى سەر بەخو وە ئىستەش لە ئاوروپا و ئەو شوبنانهدا كە پاڤەندى خویندە وارىن زور زور گوبى بە چىروك ئەدەن و گەلى شتى ئەخلاقی و كۆمەلایەتى و سىياسى لە ژىرداستانى چىروكدا دەر ئەبەرن . ئىنجا هى كورد ، پىاو ئەو شكەى نامىنیتەوہ ئەم شتانه كە ئىستە ماوہ تەوہ دەماردەم ئە گىرریتەوہ ئۆبچىكە لە سەرچاوەى زور كون ، لە هى ئەو سەر دەمە كە ئە گەر بە روزگارە سات و بەسەرھانىكیان بەسەرھاتى بە شەو كە كو بوئەتەوہ گىرراوایانەتەوہ . ئە گەر شتىكى زور بەلاجەوى بو بیت دەماو دەم كە تەوہ لە شوین هەوارگەى خوى پەرزىوہ بو شوینكى ترو زیادو كەمىشى پىوہ نراوہ .

ئەو جورە مانمايە كە يونان یا ئاوروپا لە بابەت چىروكەوہ لی ئەداتەوہ من بەرامبەر بە چىرەكى كوردى ناتوانم ئەو مانمايە لی بدەمەوہ ، ناتوانم بلىم سەرە تا لەروى شعورىكى ئایىنەوہ بو خواكان یا بو بوئەكانیان داناوہ ، بەلكو هەر لە سەر ئەوہم كە كارەسانى ئەشكەوتە كان و ژيانى ساوېلكەى روزانە كەى خويان بوە كىرراوایانەتەوہ ، لە پاشا بە پى درېژ بوئەوہى زەمانو

گورانی زبان چبروکی تری واهاتوته پیشهوه که هینه کانی پیشوی له فیکر پردوتهوه و قالی هم له گهل زهوقی و ژبانه یانا چا گت ری که وتوه، که دهوری نیسلامیش هاتوته پیشهوه ناوه کونه کان گورراونه توه به ناوی نیسلامی و له پاش همیش می تری هاتوته سر . هم قصه شه پیچه وانهی توه نیه که چبروکی ثابن بیان نه بوه ، هیزه کانی تهیمی و چاکو خراپه و تاریکی و رونای که لی چبروکی بو خستونه ته ناوهوه به لام مه به سته که ییسه پیش هم تاریخنه شه .

چبروک

له چبروکی کوردیدا له بهر توه که له تاخرده وریانا وه کو ژبانی سهره تا - بیان هر له سهر کو چهرایه تی ماونه توه زورتر و شتانه بهرچاو ته که وی که له گهل ژبانی ره و ندا اشنا به تی هه به ، له شهر و شور ، له نیکلای و ژنو و پیانو . که کار ته که نه سهر غریزه و عانفه ی به ک - هیچ چبروکیکت له کوردیدا ده ست نا که وی که خالی بی له به کی له م دو شته ، توه به چاوپیا خشان نیکی تیکرای . له باریکی تایبه تیشدا ، له بهر توه چبروک شان به شانی توه قهومه دپته خواره وه پرده ی ژبری و ژبانی کومه لایه تی و ته خلای و بهرزی و نزمیان له مهیدانی ته فیکری شارستانیتیدا ده ره بری .

که و ابو ته گهر چبروکی قهومیکت بخوینرته وه و به چاوبکی ورده وه پیانو لی بکولیته وه گورج بوی ده ره که وی که توه قهومه تاچه پایه به ک پله ی بهرز بوه و چی له ناویا باو بوه ؟ . وه کو چونت ته گهر نیسته چبروک نوسیک چبروکیکی نوسی خیرا نانه واوبه کی کومه لایه تی ، با بهرز و نزمیه کی ته خلای ، با ره وشت و خوبه کی توه قهومه ده ره که وی ، هینه کانی پیشوی

با نهر ده سته یه که نهر چبرو که یان داناوه یا بویان دانراوه هر نهر
 پرده به به پساو پیشان نهدن^۳.

کورد له چبرو که نهر نهمانه ی کوندا زور ده وله مه نده به لام کو نه کراوه -
 ته وه نه نوسراوه هر شتی که هه بوه هر ده ماوده م گیراوه ته وه و خویشی
 نه ونده به نه سگی وه نه بوه که نه کانه کاری تیا بچیت و شته به نر خه کانی
 بریت . له هر ناوچه به له ناوچه کانی کورده واری به هزاران چبرو کی وای
 تیا به که هه موی پرریه تی له داستانی رابوردوان و له چو نیه تی زیان و کومه لایه -
 تیان و پرریه تی له په ندو ناموزگاری. نیمه لیره دا نهم چبرو که ی خواره وه نه خه یینه
 بهر چاو به لام نازانزی له که ی وه له جه وه ختی کا کاره سانی چبرو که که قه و ماوه ،
 نه ونده هیه له باری نه فسانه نا گه لی شتی لی وهر نه گیریت . نه فسانهش با
 - وه کو زانا کان نه بلین - خه یالیش بیت هه رپایه ی ژیری قه و مه که ده ر -
 نه گوی که تا چه نه اندازه به کک خه یالیان روه یشتوه و چیا ن به سه ر هاتوه ؟ ..

« دو برا هه بون یکیکیان ناوی (بالی) بو ، یکیکیان ناوی (بارام) بو ،
 له بهر هزاری وینی نه وایی هه ستان سه ری خویانیان هه لگرت و کو تنه
 ولاتان ، هه تا چونه شاریکه وه سه یریان کرد نهم شاره هه موی بهر گی مانه ی
 پوشیوه و کزو مه لوان . پرسیان نه وه بو ج وا خه لکی نهم شاره ره شهوش
 بوون ؟ . وتیان : به لی دوینی پادشای نهم شاره مرده وه که سیتی له شوین
 به جی نه ماوه . له زه مانیکی زور کونه وه لهم شاره دا بودانانی پادشا باز گه ردان
 بوه ، باز نیشیتته سه ر هر که سیکه وه کردویانه به پادشا ، نهم شتهش ناچار
 نه بی سه ر له نوی ده ست بکه نه وه به باز گه ردان . له پاش چل روزی تر دیسان
 باز نه گیر نه وه بو نه وه به کیک بکن به پادشا . نه مانیش هه روا بو خویان
 له ویدا مانه وه بو نه وه نه و روزی بار گه ردانه ببینن که چون باز نه سورریته وه و
 نه نیشیتته وه به سه ر به کیکه ره ؟ ...

چل روزه‌یان له‌ویدا را بوارد ، له‌روژی سیونوه‌دا سه‌یریان کرد وا قه‌راخ
 شارپاکت کرابه‌وه و رایه‌خی لی را خراو همه‌موشت له‌شوینی خوی دانراو
 نه‌وشه‌وه یاساول به‌لایه‌وه مایه‌وه ، داروغه‌ش به‌م‌لاو به‌ولادا هاتو جوی‌ته‌کردو
 خه‌ل‌کی شارپاش همه‌موکه‌وتنه‌ خویمان اوسه‌ب‌بئی . نه‌وشه‌وه هرکه‌نوست ،
 نوست ، هرکه‌سه‌ش نه‌نوست خه‌ریکی و توو بردی بزگه‌ردانی به‌یانی بو که
 ناخو باز به‌سه‌رکی‌وه نه‌نیشیته‌وه و کی نه‌بی به‌پادشای ته‌م‌شاره ۲۲ . به‌یانی
 له‌گه‌ل روزه‌هلانا ورده‌ده‌سته‌ده‌سته‌خه‌لک له‌شارده‌رجوزورویان
 کرده‌نه‌وده‌شته ، گه‌وره‌و بچوک کس له‌ناوشارا نه‌ماو بازاررو دوکان
 همه‌موته‌خته‌کرا .. بالی و بارامیش بو سه‌بران لیاندارویشتن و له‌وپهری
 خه‌ل‌که‌گه‌وه بو خویمان وه‌ستان . سه‌یریان کرد : وا پیاویک سوار ته‌سپیک
 بوه‌و سه‌رتاپای جلی ناویشمی‌ده‌شه ، ده‌ستکی‌شکی قایشی له‌ده‌ستابه
 نا‌ته‌نیشکی هاتوه‌و ده‌ستی وه‌کو دار را گرتوه‌و بازیک وابه‌سه‌ر ده‌ستیه‌وه
 له‌ناوشارده‌رجوو نه‌ویش هات بو ناو خه‌ل‌که‌که . خه‌ل‌که‌که همه‌موکه‌وتنه
 مقومقوو ده‌نگه‌ده‌نگه‌وه کو پوره‌ی هه‌نگک . کابرای سواره‌هات و له
 ناوه‌راستی خه‌ل‌که‌که‌دا وه‌ستاو هر به‌ولاغه‌که‌به‌وه روی کرده‌بازه‌گو وئی :
 (نه‌ی بازی جوانی خوش‌به‌رواز ، نه‌ی هیلانه‌ی رازونیا ، باو باپرت
 هر لیره‌دا گه‌لی جار ، هه‌لفرریوزو کردویانه‌سه‌بری دیار ، بینویانه‌یکیکی
 نه‌هل و ماقول ، نیشتونوه‌سه‌ر سه‌ری به‌بی جرموجول ، کردویانه‌نه‌و گه‌سه
 به‌پادشای شار ، گه‌وتوته‌ژبر ده‌ستی پیاو به‌هه‌زارو گه‌نج به‌بار . ایستمش
 وا نوره‌گه‌یشته تو بچو هه‌لقره‌ه ، بینه‌پادشایه‌ک بو ته‌م‌شاره‌به‌بی‌قره .)
 که‌بازه‌وان ته‌ه‌ی وت باز چاریکی به‌خه‌ل‌که‌که‌دا گیراو که‌وته‌عاسمازو
 له‌سه‌ر سه‌ریانه‌وه ده‌ستی کرد به‌سورانه‌وه ، نه‌هاتو نه‌جو ، دیسان نه‌هاتو
 نه‌جو ، همه‌مو خه‌ل‌که‌که‌چاویان تی برریبو ، هر که بو خوی ناوانه‌وازبو
 که له‌سه‌ر سه‌ریه‌وه بنیشیته‌وه . بازه‌ش هر له‌عاسمانه‌وه هاتو چو ته‌کا ، له

پاش سورانوه په کي زور ورده ورده نزم بوه وه و روی کرده قراخ خه لکه که ،
 نهو بهره په همو که وتنه نزاو باررانه وه ، کو تو پر له نا کاو بازه که چو نیشته
 به سر « بالی » بوه وه که سنگ له سر سره بوه چه تي ا . که مر دمه که
 نه میان زانی لیان کرد به هر او وتیان نابی نه مپی به پادشامان که س نازانی له
 کو بوه هاتوه چه که سیکه ۱۲ . بازه وان هات و و بازه کی هه لگر ته وه
 سر له نوی هه لیسانده وه ، دیسان نهو جاروش هر هات به سر نه وه
 نیشته وه . خه لکه که هه ندیکیان وتیان دیاره نه م خواله چاره یا نویسه
 که پی به پادشای میمه ، هه ندیکیشیان وتیان نابی جاریکي تریش با باز
 هه لیسیتوه نه گره هم جاروش هر نیشته به سر نه وه نهوا دیاره به پی
 چه ندو چون پادشامانه . بازه وان هم جاروش بازی هه لسانده وه ، باز دیسان
 نیشته وه به سر سره « بالی » بوه ا . خه لکه که تیکرا دایان له چه پله و
 وتیان : « پادشامان ا پادشایه تیت لی پروزیت « . ده ستیان گرت و به
 ده ستوری که ورپی بردیانه وه بو ناوشار وتاجی پادشایه تیان له سر ناو نایانه
 سر ته خته وه ، له همو شارا بو به شابلو خان ، دهسته دهسته پی او ماقول و
 که وره گانی شار هاتن بو پروزبانی پادشا . هه تا حه نته به ک هم دیده نیه
 بر رابه وه ، له پاشا « بالی شا » هینای « بارام » ی بران کرد به وه زیری
 خوی و به تاسایش و داد به روه ری رایانوارد .

ماوه به کی زور به سر هم رابوار دنده دانی پهری ، (بالی شا) سه پری کرد
 هم همو مال و سامانه ی هه به و هیچ جگر گوشه به کی نیه شوینی بگریته وه و
 عومریش و ا رو به روی پری ته بیته وه ، بهم بونه وه زور دلته ننگ بو . هیچ
 هه خس و قسلیک نه ما به نای پی نه با ، هیچ نزاو نوشته به ک نه مانه یکا که لکی
 نه بو ، شاو شازن میجگار که وتنه په روه وه و نارامیان لی هه لگرا .

روژی له روزان دهر و بلیک روی کرده نه نده رونی پادشا ، نه وه رزینیکي
 به دهسته وه به ، که شکولیکي به شانوه به ، نه زیجیکي ده ننگ که وره ی سه

چوار قهف کرده و کردویه تهلی ، به یاهو یاهو چوه ژوره وه ، که نزه کک و کاره کهر ده وریان لی داو ویستیان بیکیرنه وه . ونی تا شازن نه بییم نا گه - ریمه وه ، هر چه ندیان کرد بویان نه گه رابه وه . شازن لهم ههراو بگره به له سر نه لاره که وه سه ری هینابه دهره وه پرسی نه وه چیه؟ . وتیان دهره وریشکه چوه به قینا نهلی تا شازن نه بییم نا گه ریمه وه ا شازنیش ونی لی که درین باییت . چو ، چو هه تا له نه لاره که سر که وت و چوه لای شازن ونی : « هو یاهو مراتت چیه ؟ بیلی ا . » . شازن ونی : (نهلی ده وریعی ا دیوی ، درنجی پهری ت هه رشتیک ههیت بادشای هم شاره هم همو سامازو ده سه لانهی هه به مندالیکي نیه که له شوینی دانیشی و شوینی بگریته وه ، له بهر نه وه زور پهری فانه و منیش له که لیا تارام لی هه لگیراوه) .. دهر ویش که همه ی بیست ده سنی برد له که شکوله که ی سیویکی دهرهینا و ونی هم سیوه بکه ت به دو کهرته وه کهر تیکي تو پیشو کهر تیکي بادشای میردت ولیدار ویشت ا تا شازن هات تا وری لی بدانه وه دهر ویش ون بو ا . .

همواره پادشا هانه وه بو نه نده روت شازن هه قابه ته که ی بو گیرابه وه و سیوه که ی نابه بهره یی . . پادشا توزی سه ری داخست و نه ختی و تو ویره ی دلی خوی کردو . له پاشا قه لهم برریکی ئالتونی له گیرفانی دهرهینا و سیوه که ی کرد به دو کهرته وه ، کهر تیکي خوی خواردی کهر تیکیشی دا به شازن و نوسن ، به یانی ههستان پادشا چو بو باره گاو شازنیش له ناو که نزه کک و بانوانا دانیشت و هه ره له پهژاره ی سه رگزه شتی هم دهر ویره دا بو .. چه ند روز بیکیان وارا بو برد . شازن روزی ههستی کرد به خوی کهر تیکي پره ، نه یدرکازو برروای نه کرد . چل روزی پی چو خیر زکک گه ره بو ، ئیتر کهرته خوشی و ئاهه نگک و همو نه هلی مهمله کت کهوتنه ئاوات خواستن بو نه وه هم پادشا خورشه ویسته یان منالیکي بی . . نومانگه و نوروزه ی هازن به سه رجو کورریکی بو ، له باره گای پادشا و نه هلی شارد ا چل شه و

چل روز بو به شایلوغان و زه ماوه نسد . کورریان ناو نانه « شاروخ » و به نازو نازداری به خیو کرا تابو به پینج سالان ، لو ته مه نه دا (بارام) ی ماهیسی کچیکی بو ناویان نا (کورلوخ) و نارکک برریان کرد بو (شاروخ) شاروخ که گه یشته سیره ی دوانزه سالی بارکی سردو ته ملی شبارکو بو نه وه ته ویان کرد به پادشای خویان به لام له بهر ته وه مندال بو (بارام) ی مامیان کرد به چاویری که ری ئیشوکاری مه مله کت . . شاروخ و گورلوخ له مالیکا گوره بون تا گه یشته ته منی دلداري . ئینجا داوای کرد له مای که لی ماره کا ، مای کورری مه بو حازی نه ته کرد شاروخ پی بگاوی بی به پادشای مه مله که نه که ا . ده سق کرد به بر رویانو هینانه وه و کرده وه ی وا که شاروخ وه زبی . شاروخ هر چند کوشش و ته ملاو ته ولای کرد هیچ که لکی نه بو له گهل گورلوخیشا به پی به کک نه یان ته کرا . کزانی مای و لی چوه به قیناو ته میس هیشتا نه گه یشتونه سیره ی پادشایه پی له داخا مالو ملاکی به جی هیشت و سهری خوی هه لگرت و روشت ا .

روشت ، روشت هه تا سهری له بیایانیکی کریکای کریکوه ده رچو ، نه ماشای کرد . بیجکه له ئاسمازو له زه وه ی هیچی تر دپارنه ، که لکی تر روشت سهری کرد وا له دوره وه کوشکیکی گه وره دیاره ، روی نا بو کوشکه که ، به ده ور یا گه ررا ده رگای به رچاونه گوت ، شه ش جار سورر پابه وه هیچی نه دی ، له جاری حه و ته ما قاپه کی بچکولای به رچاو گوت ، چوه بهر قاپه که هات ده سقی پیوه بنیت له ته نیش قاپه که وه ده نگیکی به رگوبی گوت وتی : (له دورت گه رریم شاروخ رزگارم که ا .) که ته ماشای کرد ته مه ده لاقه به کو پیر بزنیک له ویدا توند توند شه ته کک دراوه و که وتوه ، زوری به زه ی پیا هانه وه ، چو به لایه ره که رزگاری بکا . کوتو پرر ده نگیکی تری بیست که : (شاروخ نه که ی به ره لای بکه ی ، ته گهر بیتو رزگاری که ی جاریکی که چاوت به خوت نا که و پته وه ا) . هر چند ته ماشای کرد خارونه

هم ده نگی بهر جاو نه گوت، زور سهری سررما ، پیریژنه گش هـ
 لی نه پاریته وه . دیسان چوه وه به لایه وه ده سنی بو دریز کرد دیسانه وه ده نگیـ
 گهی بهر گوبی گوت وه ؛ نه مجاره به ته واوی سهری لی تیکچو نه یزانی چی بکا
 هندی لادل خوبا لیکی دایره و له پاشا شیره گهی دهرهینا دای له ملی
 پیریژنه که بهر راندی ازریکه به کی کردو تم ومژیک به پدا بوله باش نوزیک
 سه بری کرد وا قاپیه که کراوه ته وه و توزی خورینش رزاره غیر له شی پیریژنهـ
 گهی بهر چاو نه گوت ا .

له قاپیه که چوه زوره وه نه بینی وا هه تا چاواکار نه کا باغ و بیستان و گولو
 گوزار و کانیاویکه دلی هه زاردل حه برانیته لی له دوریش وه کوشکیکی گوره
 دیاره . ده سنی کرد به گهرات هه تا شه و داهات ئینجا روی کرده
 کوشکه که ته ماشای کرد هه مو شتیکی تیدا تاماده به ؛ له نوین ، له خواردن
 له خواردن وه و جراث له هه مو ژوره کانا دا گیرساره ، به لام که سیان تیا نه .
 له ژوریکیانانانیت و له بهر خویه وه گوته فیکر کردنره له حالی خووبو
 دلی زورنه ننگ بو ، کو توپرر وا (ریوی) به کک کردی به ژورا ا . هاتی
 ریویک لهم وخته داو لهم نا کاوه دا توزی شه ژاندی . ده سنی دایه شیره گهی و
 به لاماری ریویه گهی داوهات بیکوژی ، ریویه که هاته قسه و تی : (شاروخ
 شامه مکرزه به کککت دیم ، کس ری نی نه گوتونه هم شوبنه نه وا تو
 هاتوبت دیاره به ئیشیکی گوره وه هینراویت بو به هم قاپیت بو کراوه ته وه و
 هم ته لیسمهت بو شکینزاره) شاروخ که همهی بیست شیره گهی کرده وه
 به کالانه که یو دانیشهته وه و له گهل ریوی ده ستیان کرد به قسه کردن ، که وه ختی
 نوستن هات لیدا نوست و به یانی که هه ستا ریویه که نان و بهرقلیانی نایه به رده ی
 خواردی و جو بو راو و گهشت و گوزار .

چه ند روزیک بهم جوړه رایبوارد ، میواره به کیان هاته وه دانیشقبو خه یالی
 گوروخ دای له کلهی ، دلی ته ننگ بو ، خورر خورر تاو به چاویا هاته

خواره و ده ، ربهو به که له و کانه دا هات به سهراو لی پرسی ههوه بو چ نه گربت ؟
 هبچ دهنگی نه کرد ، ربوی گه لیکي نری له گه له خه ریک بو تا راستی پی
 ده رخت که گور وخی ناموزای دهمز گرانیه تی و هیسته مایی نابداتی و ا بهم
 جوړه دهر به دهری کرده . . . مام ربویش و تی جائه مه شتیکی ئاسانه من
 به یانی بوت چار نه کم ۱ . شار و خیش و تی چونم بو چار نه که بت و هم دهرده
 چون به تو دهرمان نه گربت ؟ . . مام ربوی و تی ئاسانه من به یانی نان و چیشتیکی
 زور دروست نه کم و همو درنده و پهرنده ی هه م ولانه . که له زیر فرمائی
 تودان - بانگیان نه کم تو بیان بلی فام بو دروست گردون نه بی نان بخون ،
 جائه و وهخته من نه زانم چی نه کم ۱ . شار و خیش و تی جائه مه چون نه بی و
 نه مانه چون به قسه ی من نه که نو له قسه ی تی نه گن ؟ . ربویش و تی تو هر
 نه ونده من سهرا به ست بکه ئیتر کارت نه بی ۱ . نهویش و تی باشه وا سهرا
 بهستم کردیت .

به یانی مام ربوی نان و چیشتیکی زوری دروست کرد و که و ته دهمه دهی
 نیوه رو ، شار و خ له سهرا کوشکه که وه دانیشتیبو تماشای کرد و دهسته
 دهسته جانه و هرو به له و هر له شیر ، له پلنگک ، له وورج ، له گورگک ، له قاز ،
 له باز ، له هلو ، له هه موشت گو بونه ره و نه ده شته پرربو ، نان دانرا نانیا ن
 خوار دو ئینجا ربوی هه ستا به سهرا پی روی کرده سیمورغ و تی : هه ی
 سیمورغ نه مانه هه مو له گه لت دین تا نه چنه شاری « گومه ته » لهوی رو
 نه که نه ناو شار خه لکی شار هه مو نه شله زین و نه بی به ههروا غه لبه غه لب ،
 کچی پادشا له سهرا نه لاره وه سهرا ده و دینی که سهیری هم کاره ساته بکا هه لی -
 بگره بیخه ره سهرا پهری خوت و بیینه بو ئیره و نه مانیش هه مو بگره ری نه وه
 له گه لتا . سیمورغ سهریکی دانه و اندو که و ته طامان ، هه مو به له و ره کان
 که و تنه شوینی ، له خواریشه وه شیر پیش کهوت و هه مو درنده کان
 به دوایه وه . هم له شکری جانه و ره بهم جوړه رو بیان کرده شاری (گومه ته)

که نزدیک بونهوه خه اسکی شار همه بیان چاوپي گوت همو ودهخت بو
 زاله تره کک بن و ههرا که وته شاره وه و ده ننگه ده ننگه که بفته باره گای
 پادشایی . . گولوخی کچی پادشا له پنجه ره می ته لاره گوه سهری هینایه
 دهروه که سهری هم کاره ساته بکا سیمورغ په لاماری دایه هه لیگرت و خستیه
 سهر شاهه رری خویو هینای ، که نه و گه ررایه وه . هه مو جانه وه ره کانیش
 گه ررایه وه و بو عه سبر گه یشتنه وه جی ، ربوی چو به پیرایانه وه گولوخی له
 سیمورغ وه رگرت و بردی له ژوری شاروخ دایناو به سیمورغی وت
 فیتر میوه بررون . سیمورغ و جانه وه ران بلاوه بیان لی کرد .

گولوخ لهم کاره ساته هه روا سهری سرزماو له ترسانا نیوه گیانیکی تیدا
 مابو ، ربویش هه ر دلی ته دایه وه و پی نهوت مه ترسه میسته نه وه نده دلت
 خوش نه بی هه مو شتیک له پیر نه چینه وه . بهم قسانه نه یخلافاند تا بو به
 ده مه ده می خوراوا . شاروخ له راو هاته وه و کردی به ژورا ، که چاوی گوت
 به گولوخ وه کو گول گه شایه وه ، گولوخیش که له و نا کاوه دا شاروخ
 دبی وه کو گولوکی به ری به بیان ده می کرده وه ، هه ر دو کیان باوه شیان کرد به
 به کاو نیرو پر به کتربان ماچ کردو که و تنه قسه کردو و رازو نیاز گیرانه وه .
 هه مان لیره وا .

بلا و جوب

له ولاره هه بلی شار که هم کاره ساته به لاجه و به بیان چاوپي که وت و وا
 به ناشکرا دی بیان که سیمورغ گولوخی رفاند باره گمای پادشاو هه و
 مه ردم که و تنه گه رران و بهم لاه و به ولادا هه ولدان بو گولوخ ، هه یچ ربی
 به دیکیان نه کرد . پادشا جاررچی خسته ناوشار که هه ر که سوراخیکی
 گولوخ بینی بو پادشا دو جار نه یکیشی به ئالتونا . چل روز بهم جوړه
 جارردرا که سیک دیارنه بو که ناوو نیشا نیک بینیت . له باش چل روژه
 روزیک پیر بزکی پوپ سپی ، له بهر پیری پشتی کوماوه ته وه ، وا ده ستی خستو ته
 پشتی و هات و روی کرده باره گمای پادشاو و پی پادشام نهوی ا . . یاساولو

تایه‌وان لی دهر پیر برین و ده ستیان کرد به قسه بی و تزی بی . و تیان پیر بژنه نو و
 سهرت له لیوی قهر به لرزی تابی چه میشیکت به پادشا بی ؟ .. پیر بژن
 سنکی دا کوتا و تی بم کوزنو بم بررن تا نه جمه لای پادشا تا گهر ریوه ،
 به ناجاری ریاز بو جول گردو جو به بردهم پادشا . و تی : (پادشام بی و هی
 بی ، نه گهر نه و شته ی من داوای نه کم بمانی تا سه روزی تر گواروخی بو
 دینمه وه تم شوینه ا .) پادشا که تم قسه به بیست واتی وررمانی پیر بژنه
 تم همو بیاره ژبر و پالوان و کارزانانه نیانوانبوه سوراخیک له
 گورلوخه ره بین بو من میسته تو چون تم لیت تا سه روزیتر گواروخت بو
 دینمه وه ۱۲ .. تمویش و تی : پادشام پایه داربی نه گهر له پاش سه روزه تم
 هینا به ره له سرم بده . ده زیرو پیاو ماقولانی دیواخان و تیان پادشام میسته
 میوه چه خرا به به ک له میشی تم پیر بژنه دا نه بین ؟ بی بلین باشه . نه میلبتوه .
 سر نه و شته که تم داوای نه کا نه گهر که نمی پادشامی به شی نه کرد میوه
 هج زیو و نالتونیک له مهمله که نا ه به بوی کو نه که پنه وه و نه بده بی .
 پادشا سه ریگی داخمت و له پاشا سه ری به رز کرده وه و تی باشه به لام نه ترسم
 نه و شته که تم داوای نه کا له وزه ی سامانی همو مهمله که نه که دا نه بیت .
 و تیان تم وه خته میتر تم میبیتوه خوبو شیری .

اینجا پادشا روی کرده پیر بژن و تی : می ا پیر بژن باشه بلی بزائم چیت
 تموی ؟ پیر بژنیش و تی ؟ پادشام سه سر به رزیت نه نیا جاری : یکیشی به
 به تسکا گواروخی کچی تا سه روزیتر بو دینمه وه ۱۱ . پادشا و دانیهشتوانی
 باره کالم داخوازه ی پیر بژن سه ریاز سرما . پادشا و تی باشه پیر بژن حهز
 نه که ی له بانی جاری ده جارت نه کیشم به په تسکا ا . پیر بژن و تی می له ده ورت
 گهر ریو هاته دهره وه . چوه وه ، بو کولیته که ی خوی چرخ و فله که که ی
 هینا به دهره وه پاکی کرده نوزو شته که ی لی نه کان و جوهر تاری و ده تی
 برد ده سکه که ی به لای راستدا پاداو که و ته عابان و ده ستی کرد به سورر نهرد

همو روزه هیچی بهرچاو نه گوت ، روزی دوا بیس هر گه ررا تا له دورمه کوشکی بهدی کرد، چوله ناو باخی کوشکه گدا نیشته وه چه رخونه له که کی له زیر گیاکانا شاردده وه خوی روی کرده زوری کوشکه که . که چوه زوره وه نمانشای کرد وا گوروخ به ته نیا بو خوی دانیشته وه و چاوی له ناپیه که به که شاروخ له راو بیته وه . که پیریزنی بهرچاو گوت پی خوش بو ، بو بهش پی خوش بو وتی به روز که شاروخ نه چی بورا و هم پیریزنه بو هاو ده نگیم باشه .

پیریزن هات به ده ورو بهری گوروخا ، له ده ورت گهریم ، به لا گه ردانی بالاتیم ، به به کی وه کر تو بهم جوانی و ناسک و نازدار به تاخر چون بی هاوده ننگ لیره هه لئ- که بت و گست بهلاوه نه بیت چون وه خت لی هه ررا ؟ . من بیستم که تو لیره بت مو قره م نه گرت هاتم بو هاو ده ننگیت . گوروخیش وتی باشه داپیره گیان دانیشه به خیر بیت نیسته شاروخ له روا دپته وه و پی ته ایم هه لیره بت بیلینه وه بو هاو ده ننگی من ...

زوری پی نه چو ریویه که کردی به زورا ، که چاوی به پیریزن گوت هه دو چاوی به ریویه تهوق سه ری ا . وتی تهی پیریزنی فورا گوز چی نوی گه یاندوته لیره ؟ نیسته چون به ده ست منه وه رز گارت ته بیت ؟ و به لاما- ری دا ، گوروخ پیریزنی دایه پال خوی و وتی مام ریوی گیان داپیره میوانی منه لی گهری . مام ریوی وتی بانوی کوردوستان چاو ودلی هم پیریزنه پره نی له ناپاکی تو نابز انیت ا . گوروخیش وتی پیریزنیکی هزاری وایه بی ناپاکی له کری بی ، لی گهری که ساسه ربی که و تونه لای نیمه بادلی نه ره نخبین . مام ریوی به ناچاری تیر هیج قسهی نه کرد . که ونه میواری شاروخ هاتوه و گوروخ چو به پیریه وه دهستی سکرده ملی و هینای پیکره دانیشتن . شاروخ چاوی به پیریزنیک گوت ، برمی ته مه چیه ؟ . گوروخ وتی میوانه هاتوه بو هاوده نگی من باشه . شاروخ که چاوی به

پیریزن گوت دلی دا خورپا بهلام له بهردلی گولروخ هیچ ده گمی نه کرد .
مام ربوی هاتوه دیسان به شاروخیوت که هم پیریزن ده رکات زور به نا
پاکک نه بینیت ، گولروخ هر له نوی بوی که تموه پاررانهوه ، شاروخ
دلی گولروخی پی نه شکیزا . .

مهو شهوه یان روز کردهوه ، به یانی شاروخ جو بو راو ، که و ته چیفته ننگاو
پیریزن جوه بن ده ست گولروخه وه وئی : له ده ورت گهریم تموه هر شهوو
روز لهم کو شکدا دانه نیشیت ناخر بی تاقمت نه بیت و دلت ته ننگک نه بی نهوا
هیسته دایکی خوت له که له ههسته با چینه ناو نهو باخ و باخچه به توی بو
خوملن بگهرین و توی دات بگریته وه و نه گهرینه وه . گولروخیوش وئی
باشه داپیره ، به پی پلیکانه کانا چونه خواره وه و ده ستیان کرد به گهران له
ناو باخه که دا ، پیریزن هج شتیکی نه یعنی نه بیوت به گولروخ له ده ورت
گهریم ته ماشاکه تماشا که تم شته چند جوانه ۱۲ . به قسه و به زمان
لوسی وا گولروخی رام کرد هر شتیکی پی بو تابه له قسه ی دهر نه نه جو . .
ورده ورده به دم روه بشته وه چون بو نهو شوینه که چرخ و نه له که کی دلی
بو . چرخ و نه له که که له ژبو بافه گیاهه کسا بو بهرز بو بو وه ، پیریزن وئی
های نهو گیاهه تموه بو ج لیره دا بهرز بو تموه ا گویا چی تیدا به ؟ . گولروخ
خیرا جو به لایه وه و به رزی کرده وه سه بری کرد شتیکی له ژبریا دهر گوت ،
بانگی کرد نه پرو داپیره تمه جیه ؟ . داپیره ش به سه رسامی و به له به لیکوه
وئی کامه ؟ له ده ورت گهریم ا . نهویش وئی تا تمه ، نه لی بزنگه ا . .
پیریزن جو به لایه وه و تری تم دیوو نهو دیوی کردو له پاشا وئی له ده ورت
گهریم به خوا باش بو تمهات بو دوزیمه . تمه خهره که ، تمه بومن
زور باشه ، کانی که توو شاروخ بو خورتان دانه نیشن و ویستاز که ستان له
لانابه من بو خوم تمه چمه گوشه به کک و بهم خهره که به تک نه دریم ا .
گولروخ وئی داپیره چون به تمه به تک نه دریم ریت ؟ خو تمه وه کو

بیژنگک وایه هیجی دیار نیه ، داپیرهش دهستی بردهسکه کی که به ناوه وه .
 نوچا بوه وه راستی کرده وه و له و لاشه وه پارچه تهخته کی که کاوتبوه سهر .
 لیواری تهخته کی ژیری تهویشی بهرز کرده وه وه کو بیژنگک ناوه کی
 چال مایه وه ا وئی له ده ورت گهریم تهوه خوم له ناوه وه چاله دا دانه نیشم و
 په نکه که له ده وه دانه نیم و ته نیمه به رلوتی ده سکه کی ، ده سکه که با
 نه ده م غیر ته بیررسی ا گورل و خیش وئی توخوا داپیره کیان ته گهر فیرم
 نه که بت ا . تهویش وئی تاخر له ده ورت گهریم نیسته به تنک نیه به لام .
 قه ینا کا تو بیچوره ناری خویشم له ته نشیتته وه دانه نیشم بو ته وه قزه کم
 بکهوینه بهر لونه کی و بی به به تنک بوی ، به ده ستم ده سکه کی با نه ده م .
 تا بیررسی ا . گورل و خیش وئی باشه و چوه ناوه وه دانیش ، پیر بیژنیش
 چوه ته نشیتته وه سهری توی لار کرده وه بو ته وه گویا بیخاته به رده سکه کی
 مینجا به لای چه پدا ده سکه کی با دا ، ههر که بای دا چرخ و فله کک که و ته
 طاسمان ، ههر چه ند گورل و خ هاواری کرد هیچ تازه نیش تی بهری ا . .
 ماوه به کی زوری پی نه جو ، چو له کوشکی پادشادا نیشته وه و گورل و خی له
 به رده م پادشادا دانا . که پادشا جاری کهوت به گورل و خ وه کو گول که شایه وه
 تم لاو ته ولای ماچ کرد و ناردیه وه بو لای دایکی ، دایکیشی به دیداری
 کچی شادبو . . مینجا پادشا فرمائی دا که پیر بیژن دوچار به به تنکا
 هه لکیشن و بیده پی پیر بیژنیش به به تنکی خوی که ایشت و چو به رپی خوبه وه .
 له و لاهه لیواری شاروخ که له راو گهر رابه وه ته ماشای کرد گورل و خ
 دیار نیه ههر چند چاوه رپی کرد هیچ که لکی نه بو ، مام ریوی بانگک
 کرد و لی برسی تهویش وئی نازانم ، نابی پیر بیژن که تنی خوی نه کرد پی و
 گورل و خی نه فراند پی ؟ ا . چو گه لی گه درا نه گورل و خ نه پیر بیژن هیجیانی
 بهر چاو نه کهوت ، هانه ره به شاروخ وئی : تاخر نه م رت من ناوچه وانی تم
 پیر بیژن به پاک نازانم ؟ ده ری بکن تا که تنیکی نه گیراوه ، ته و تاخری

هنم ٿيڻي ڪرڻ ڇا نا ڪري !! . شاروخ ڪه ٿم ڪاره سانهي دي له
 مهر لهپ لي ڪوت خوي دا به زه ويڊا ، جار جار شيره ڪهي هه ٿه گرت و
 وه ڪو شيت به و ناو باخه دا ٿه سور رايه وه هيچ سور راخيڪي نه ٿه ڪرڻو
 نه به زاني جي بکا ! . دنياي لي تاريڪ بو ٿارامي لي هه لڪيرا . .

لهو لاشه وه گولروخ چاوي ڪوت نه وه به باوڪ وڊايڪي به لام له بهر دور
 ڪوت نه وهي له شاروخ ڪارو فرماني شه وو روز هاته مهر گربان و جار جار
 ٿه چوه مهر ڪوشڪه ڪو هيچي تر ، هه رچهنده دليان ٿه دايه وه ڪه پزه ڪو
 ڪاره ڪر لي ڪو ٿه بونه وه هيچ ده رديڪيان ده زمان نه ٿه ڪرڻ ، روز به روز
 هه تا ٿه هات لاوا تر و بي تين تر ٿه بو ، خواردن و نوستني نه ما . له لاشه وه
 شاروخ ڪه لي لهو خرابتر . هه تا روزيڪ مام ريو بي و تي : شاروخ شا
 ٿه مام ميزاد مهر شتيڪيان له ڪل بڪهي به خواردي ٿه مروا چونڪه شتيان
 ٿه بهر چاوني بهو ڪه ڪوتن به مهر ٿيڻي خويانا ٿيڻي هيچيان له بهر چاو ناميني .
 ٿه و ٿه بهار هه گولروخت بو دبنه وه به لام ده ميڪه ٿه و ترسم هه به ڪه دوا
 جار ٿه بي له باني هه موچا ڪه به ڪم فرديم بده نه نار ڪولان !! . شاروخ ڪه گوپي
 ٿه هيئانه وهي گولروخ بو وه ڪو ڪول ڪه شايه وه و سه ري بهرز ڪرڻ وه و و تي :
 مام ريو بي ٿه و ٿه ٿه ڪل منت ڪرڻ وه ناتوانم به هيچ جور ٿه له بت بده مه وه
 مه ڪهر به وه ڪه گيان خوم بڪم به ريبازي به نجوله ڪانت . ٿيڻه ش هه
 فرمانيڪ بي بڪيت به دل و به گيان ٿه ماده م بوجي به جي ڪرني . مام ريو بي
 و تي : ٿه ازانين دنيا زوري به بهر وه به ا ... سبهيني بانگي شتيڪي تر ٿه ڪم بو
 دورنده و بهر رنده ڪان له پاشا ٿه بولي : ٿه گيانه بهرينه ريو بي چيتان بي ٿه لي
 له قسي دهه مه جن . ٿه و پيش و تي باشه .

ڪوت به باني مام ريو بي نانڪي زوري دروست ڪرڻ وه هه مو جانه وه رو
 به وه ره ڪاني ڪو ڪرڻ وه و هه مويان نانان خوارڊ ، له پاشا شاروخ روي بي
 ڪرڻ و تي : گيانه بهرينه قسي مام ريو بي قسي منه ، له ٿيڻه به دوا وه

همه شتکیان پی تملی نابی له قسهی دهرجن . همه سهریان دانهواند . اینجا
 مام ربوی وتی : «مه موی وه کوچاری پیشو بچنه وه بو شاری «گومه نه» و
 بکونه ناو شار ، که کچی پادشا له سهر تهلاره وه سهری دهرهینا تملی
 سیمورغ هه لیکریت بیخته یته سهر بالت و بیبلیتته وه و تیره ش هه مو
 بگه ررینه وه و عزیه نی که س نه دن «ته رانیش تیگررا سهریان دانه وانند و په له وه
 کهوتنه هه او سیمورغ له پیشیانه وه ، جانه وه له سهر زه وی و شیر له
 پیشیانه وه ! به فررکانی چونه ناو شاری «گومه نه» . مردمی شار که تهمه یان
 چاوی کهوت کهوتنه خو شاردنه وه و هاوار هاوار ، گولروخ که سهری
 کرد تهمه کاره ساته کی پیشوه زانی چه باسه خیرا چوه سهر بانی تهلاره که ،
 که سیمورغ چاوی پی کهوت هه لیکرت و خذقیه سهر بالی و گه رراپه وه ،
 گیانه بهره کانی تر همه مو به شوبلیا گه ررانه وه و هاتنه وه تا گه بیفتنه وه چی .
 شاروخ هه رچاوه ربی بو ، کونوپر له دوره وه لشکری گه رراوهی به
 فهروزی به دبی کرد چوه پیشوازیان ، سیمورغ گولروخی دانا و تیر
 چون به ربی خویانا گه ررانه وه ، گولروخ و شاروخ دیسان به به کت
 شاد بونه وه ..

له ولاره بارام شای باوکی گولروخ که تهم کاره ساته ی دبی زور تیکچو
 هه ستاله پاش تهمه که راویژی نه گهل وه زیرو پیاو ماقوله کانیا کرد به شارم .
 زایی پیریزنه که به یایی نارد بولای شاروخ که : « تملی شاروخ ته گه
 گولروخ ته نیرپته وه و دست لهم کرده واته هه لک گرت تها باشه تهمینه
 تاماده به ههچ سو بابه کک له قه له م رده و ماهه به خوم پیشیان تهمه گوم و تهمه بینر
 بو سهرت خوت و کوشک و بازه گات هه پرون به هه پرون تهمه کم ۱ . » که .
 شاروخ تهم به یامه ی بیست زور تیکچو و کهوتنه ده لیای فیکرو خه یاله وه .
 له وکاته دا مام ربوی کردی به زورا وتی : ها ، تهمه چیه ؟ بوچوا کهوتنوبته
 به زاره وه ؟ . تملیش وتی داستانیکی وایه . مام ربویش وتی تملیش به یایی بو .

بیرموده چی له دهست دیت درینگی نه کاو زیانتر بکا . نه میش وئی مام ربوی
 نیمه چپاز هه به ؟ نه و له شکر و سوپا به کی زور و زه به نده ی هه به له ، کوی له
 داوی ده ردین ؟ مام ربوی وئی راسپیره و کارت نه بی ، نه میش به و جوره نه و
 بیوت به راسپیره که یوت و راسپیر رویشته وه . . .

که بارام شامم قسه به بیست به جاری گرزبو و فرمانی دا هه که ده نکه
 جو به کی مالی پادشای خواردوه نامه ده بی بو هم شهره ا . به جاری گه وره و
 بچو کک چه کیان پوشی و له ژیر سه هر کرده بی بارام شادا به رینی گه وتن و پیر بژ-
 نه که یان کرد به شاره زا . له شکر وه که خول روه و کوشکی شاروخ روی
 ناو رویشتن ، ده و رو به ری کوشکیان به جور ی ته نی که میر له رینی ده و
 چونی نه بی ا . نه و شاروخ و گول رو خیش له سه ربانی کوشکه گوه سه بری
 هم سوپا به له شکره نه کن که نه سه ری هه به وه نه سامان هه روا واقیان
 وور رماوه که چی بکن ا .

میواری داهات بارام شا پیا و یکی نارد بولای شاروخ که به یانی له گه ل گزنگی
 هه تاوا قول خوی بهستی و بیست بگه وی به سه رسی نه سه په گما ، بهم جوره له
 خوش نه بم نه گه وانه کا چاری به خوی نه گوی ا . شاروخ هم راسپیره بی
 بیست به جاری و ره ی به ردا چونسکه تاقه زه لامیکیشی لانه به چی وه چون
 چاری هم به لا گه وره به بکا گه و هانوه به سه ریا ؟ . . . تاریک داهات و زور
 پرورش بو له و هه خسته دا مام ربوی کردی به ژورا . وئی : ها شاروخ شازور
 دلته نگی ؟ نه ویش وئی مام ربوی هم کاره سانه نه بینم چونگت دلته نکه
 نه بم ؟ مام ربوی وئی هیچ خدمت نه بی به یانی له گه ل گزنگی هه تاوا شیرو
 تیر بده له خوت و سوار به و بچوره مه یدازو رمبازی بگو داوای مه یدا -
 غدار بکه ، شاروخ به نو به نلی وئی باشه .

دو به شی شه و رویشتن و نه رویشتن مام ربوی چو له و به رری باخی کوشکه گوه
 شاخیکی گرت به ده مه وه فوری پیا کرد ، هه چ شک و کوله و کرمیک له و

ده شته داهه بو هه مویان کو بو نه وه ۱. وئی: نه نه وی میسه و تا به یانی پیش
 هه تا و کهوتن بچنه نه و له شکره ی بارام شا ته نیا له شه روتنه گی خویازو و لاغنه-
 کانیا ن نه بی هه ر شتیکی تریان بی به له شیر، له تیر، له مه تال، له تاپش و قروش
 هه موی بخوزو دایررزین. نه وانیش و تیان به ی. چوز نه وه نه ده ی کفره
 کونی هه چ شتیکیان هه بو و نه بو خوار دیا زو دایان رزان دو گهر رانه وه بولای
 مام ربوی و پسان وت که ئیشی خومانان کرد. نه ویش وتی باشه ئیتر بچنه وه
 بو جیگاو ربگای خوتان.

به یانی له گه ل گزنکی هه تا و اشاروخ هه ستا تیر و کهماز و گورز و گربالو
 قه لغانی دا له خوی و سوار بوو چوه مه یدان و دهستی کرد به مه یدان داری و
 داوای مه یدان داری کرد. پادشا و سو پای پادشا که ته ماشای خویان ته که ن
 له له شیکی روت و قوت به لاوله هبچی تریان بو نه ما و نه وه ته نانه ت ده ربی-
 شیان له بی دا نه ما وه ۱. هه ر وا له م کاره ساته به جاری سه ربان سررما .
 بارام شا هبچی بی نه ما بانگی کرد. «شاروخ شا من کردم تو نه بکه بیت ۱
 هانام هینایه بهرت چون دلت نه به وی من وا ته کم، گر لروخ و تاج و
 تهخت می تویه، داد، شاروخ شا داد ۱.» مام ربوی هات به لای شاروخ
 شاهه وتی بی بی: مامه به شیان بو به توه له و کرده وانه ی دهه بآهت کردوم ۳.
 نه ویش بی وت. بارام شا دیسان هه لیدایه «شاروخ شا داد ۱».

ئینجا مام ربوی چو پیشیان کهوت و پادشا زه مو سو پایا که ی هینایه
 تا و کرشکه که وه، خیرا چو جل و بهرگی بو هینازو هه موی پرشته کردنه وه و
 تانی بو دانان تانیان خوارد، له پاشا بارام شا هه ستا باوه شی سکرد به
 شاروخ شادا و ماچی کرده وه و دهستی گر لروخی گرت و دای به دهستی وه و
 هه ر له ویدا لی ماره کرد و دهستی برد تاجی پادشایه تیه که شی تابه سه ربو
 همه ر به کامه رانی گهر رانه وه بو تا و شاری «گر مه ته». چل شه و چل روز

تجانی و شاه‌ننگ بو ده‌سته ده‌سته مردم نه‌هاتن بو پیروزبایی پادشاهی
تازه و بوسه زه‌ماوه‌ندی پادشایان .

لیره‌دا مام ریوی ونی توخوا بزاتم من هم همه و میشم بو همانه کرد
تایا چون تولم نه‌ده‌نوره ؟ و خوی‌دا به‌زه‌ویدا ها میسته سرده، ها سد سال
له‌مه‌به‌ر ا . له‌وه‌خته‌دا گوروخ به‌ویدا تی به‌ری‌وسه‌بری کرد و مام
ریوی سرده ، ونی تو ا مام ریوی هزار نه‌وه سر دیت ؟ تا کچی وره بنه‌وه
له‌تاجی و بیخه‌ره سر نه‌وه سره‌نوبلسکه‌به‌ا . کاره‌کریک هات و تاجی گرتو
رایکیشا . مام ریوی له‌زیر ده‌ستیا هه‌لبلو تابه‌وه و هه‌ستیا به‌وه و روی کرده
گوروخ ونی : نه‌مه بو تولی هم همه مو پیاوه‌تیم گداتاه‌وه ؟ راسته‌که
له‌لین ماده‌میزاد و ژنی ماده‌میزاد وه‌فایان نه‌ا . له‌وکاته‌دا شاروخ هانه‌وه و
چو به‌لای مام ریوی به‌وه هه‌رچه‌ندی بار رابه‌وه که‌لکی نه‌بو . ونی : « نه‌ی
شاروخ بزانه من کچی شا‌بالشای به‌ری بوم که‌وتبومه نه‌وه ته‌لیسمی
مه‌ر مه‌ر وه‌ی جاده‌وه که‌نوشکاندت ، هم به‌ینه هم همه مو خزمه‌تم کردیت له
پاداشی نه‌وه پیاوتیه‌تا که‌له‌ر زنجیره‌ر زنگارت کردم و تیر به‌دوعا . » بو به
کو‌تریک و دای له‌شقه‌ی بالو که‌وته‌عاجان و نه‌وه رو‌بشته رویشت
تیر نه‌که‌ر رابه‌وه

هم چیرو که‌تایا نه‌فسانه‌یکی خه‌یالی بی‌وه‌ده‌ماوده‌م که‌وتبی ؟ وه‌یا شتیکی
راسته‌قینه بیت و مابو بیته‌وه چه‌ندشتیک له‌ره‌وشتی کونی کورد بو تیه
ده‌ر نه‌خا . به‌کم مه‌سه‌له‌ی باز‌گه‌ردانی که‌جه‌وریه‌نی تیرمروژ نمونه‌که‌له‌وه
خه‌یاله‌یا له‌وه‌وشته‌کونه‌ی کورد - که‌نه‌مه‌قلیت و که‌یازیکی زور کونی
کوردمان پیشان نه‌دا - دوهم مه‌سه‌له‌ی چهرخ و فه‌له‌ک که‌نی‌گومان
هم چهرخ و فه‌له‌که‌له‌ناو کوردا هه‌بوه چون‌که‌کم چیرو که‌هه‌به‌که‌اسی
چهرخ و فه‌له‌کی‌تیدانه‌بی وه - فررو که‌ته‌یاره‌ی تیرمروژ نمونه‌که‌له‌وه‌چهرخ و

خه که گوی کورتی کوردیه. هه‌مه‌ش پایه‌ی شاره‌ستانی و پیدمه‌سازی یاز پیشینان هه‌دا.
 وه بگره گه‌لی گه‌لی به‌رز تر برون له قه‌ومه‌کانی چاخنی خوبانیش چونکه
 چهرخ و فه‌له‌ک له ناو هه‌مانا نه‌بیت له ناو قه‌ومه‌کانی تردانه‌بوه . . . سیه‌م
 را کیشانی شت - جیرالاقال - له گه‌ل کیمیا که به رموز سیمورخ و درزنده
 هه‌هیلته ناوه‌وه بو هینانی گوروخ و دارزاندنی شتومه‌کی له‌شکری بادشا ،
 لهم هه‌فسانه‌به‌دا که عیسی ئیمیروز به‌نه‌واری رینی به‌دیی را کیشانی شت و کیمیای
 نه‌کردوه کورد له‌وه سهرده‌مه‌دا هه‌گه‌ر نه‌بیبونی چون هه‌ق‌لی برری کردوه و
 هم بو قسه‌ی وا به‌ریت ۱ . دپاره ده‌وربکی وای پیدمه‌سازی و زانیاری هه‌بی
 به‌خوبه‌وه دبیت بو به‌قسه‌ی لبوه کردوه . . . چواره‌م به‌ندو ئاموزگار به‌که
 له لایهن زبانی خیزانیه‌وه گویا پایه‌ی ژیری ئافره‌ت - با گه‌لی گه‌لی
 به‌رزیش بیت - هه‌ر خالی نابی له‌وه که گه‌م و کورد به‌کی هه‌ق‌لی تیدا ده‌ر گوی
 به‌راهبه‌ر به‌ژبان یا به‌ته‌فکیر ۱ وه کو گوروخ له گه‌ل ربوبه‌که‌دا نواندی
 چه له سهره‌تاوه چه له ئاخه‌ه‌ناسه یا . فه‌ره‌نسه‌ی ئیمیروز - له گه‌ل هه‌ره‌ش
 که پایه‌ی خوینده‌واری یاز زور زور به‌رز بوه‌ته‌وه - له‌باره‌ی ئافره‌تدا چونکه
 لایندا له ره‌وشق هه‌وه‌ل هه‌وا هه‌ر چه‌نده هه‌کن بوبان به‌ر به‌ست ناگری ۱۱ .
 هه‌مه‌ه‌وه‌نه‌به‌ک بو له چیرۆکی کوردی که به‌ژدی هه‌ده‌بی کوردی که‌لکی
 لی وه‌ر هه‌گریت وه له‌مه‌زیانر بو هم شوینه‌بو هه‌م به‌ر که ده‌ست نادا .
 هینجا به‌ندی پیشینان و قسه‌ی نه‌ستق :

په‌ندی پیشینان

کورد له لایهن به‌ندی پیشینانه‌وه هه‌ده‌به‌کی به‌رزى هه‌به ، به‌ندی
 پیشینان عبارته‌ن له چه‌نده‌قسه‌به‌کی کورتی کوردی په‌یکه‌وه نوسینه‌راون
 مه‌عنا به‌کی به‌رزبان تیدا به . له زه‌مانه‌کی زور کونه‌وه که وتونه‌هه‌ر زمانه‌ی

گوردی ، چونیهنی ژبان و ره وشت و یرو باره در ریاز - چه له باری خیامی و
 کومه لایهتی، چه له باری ره وشتی خیزانی و گینه بونهی ژبانی تیکرایی ، چه له
 باری دهوله مندی و هه ژاری و پایهی دنیایی دا - پیشان نه دن .

له بهندی پیشینانی سکوردیدا ونه بی حکمت و نه ده پ له کوشکیکی
 گوره دا دابر ریژت و لینجا ورده ورده سربکا به ژوره کانی کوشکه که دا ،
 واته: ونه بی حکمت له قاعده به کی عامه دا باس بکار لینجا جزئیات دابگریته وه
 به لسکو جا کیه کی نه وه به که شتیکی پچوک نه لیت به لام نه توانری گه کی
 ختی زل و گه کی کاره ساتی پی بشپینرت . هر وه ها که سهیری نه به ندانه
 نه کری پی او وای به رچاو نه گه کی که له کوشکیکی تهریک له ناوه دانیه وه
 سهری هه لداوه و هیهچ شارستانیکی نه دیوه که چی بو چونیهنی شاره کش
 زور به پوختی نه گونجی . لیره دا توزی له گه کی بهندی پیشینانی نه ده بی
 هیریدا لیک نزدیک نه بنه وه .

دا هانتی بهندی پیشینان له وه ختی خویدا سهر چاره کی نه مه بوه که :
 کابرایه ک کاره ساتیکی چاوپی که ونه قسه به کی بهی نه وه کاره ساته کردوه ،
 قسه کی ده مار دم که ونه و ماره وه وه بوه به بهندی پیشینان ، له پانچ
 نه وه سهر شتیکی تر رویدایی - که له گه کی سهه رچاره ی بهنده گدا توزی
 ناشنا به تیان بیت - خیرا نه به بهندی بو نه تری . سهه لاهه ختی خوینا
 کابرایه کی ده وله مند کورریکی بوه زوری خوش ویستوه ، نه کورده قالی و
 سویری دنیای نه جیشتبو ، سهه لاهه ولادا نه مالی باو کی خوی بلاو
 نه کرده وه . باو که کش بیجگه له ناموز کاری کردنی دلی نه نه هات بیچی تری
 له گه کی بکا . به کی له و ناموز گاریانه ی که کردی پی وت روله له خوررایی نه
 ماله به دارو به ردا مهده «روزان روزی له دوا به» . واته : هه موروزیک تو
 له سهه نه خه زنه به نایت ، پشت به دنیا نابه ستی ، که کی روزی ناخوشی
 له خوینه . قسه کی بو به بهندی پیشینان و بلاو بوه وه . فیر هر شتیکی

وهه سكو ئەم كارەساتەبى ئەم پەندەى بو ئەوترى .

زەرتى كوردى له پەندى پيشينانا پيوستى بهوه نيه كه سهراوهى باسو
خواسى هه مو پەندە كان بزائيت كه چى بوه و چى نه بوه ، ههركه ، سههه
سهه كه هات ، سهه كه نه كاو پەندىك كه ماشناپهتې له گهله سهه سهه دا
ههپى له گهله دبىتهوه .

ديسان ئەمه شتىكه له وشته تا پيه تيانه كه ههركه كورددا ههپه ، كورد زور
پا پەندە به پەندى پيشينانى خوبهوه ، ههركه كورد پىكه رهه مەكى يا شارى ،
خوينده وار يا نه خوينده وار بهرچاو نه كه وي ههركه چوار سههى كرد
خبراله بهينا پەندىكى پيشينان دبىتهوه بو ئەوه بيكا به پشتيوانى سهه كه
خوى . ئەلى « پيشينان وايان وتوه . » .

له كورددا نه خوينده واره كانياز زورتر پا پەندن به پەندى پيشينانپاوه
تا خوبنده واره كانيان . ئەمهش سوراخىكه بو ئەوه كه پەندى پيشينان
جه وهه رويناغى زمانه كه يانه بويه زهرتى كوردى پەنى چا كتر له گهله رپى
له كه رپى . كورد له گهله ئەم پەندى پيشينانپاوه پەندى سههى نه سهه قيشيان
ههپه له باسى « كوردو نه له سههه » دا باسى ئەوه ئەه كريت .

پەندى پيشينانى كوردى - وه كو شته كانى تريان - له ژير بهردهى گوبى
نه زانا ماونه ته وه و ده ستى چاپ نه يانگه يشتونى ، نه نيا دو نا يلكى لى چاپ
كراوه ، يەكى له ژير ناوى « سههى پيشينان گوستا و لوبون » لى ماموستا
اسماعيل حقى شاوه لىس كه له چاپخانهى ئەه يتام له بهغدا سالى ۱۹۳۳
پو جارى به كم له چاپى داوه كه « ۶۱۳ » پەندە . دو هه ميان له ژير ناوى
« هزار بيز و پەندە » له لابهن ماموستا معروف جياو و گه وه كو كراوه ته وه
له چاپخانهى « نجاج » له بهغدا سالى ۱۹۳۸ بو جارى به كم له چاپى داوه
له مپش هزار پەندە . له گهله رپى (گه لاويز) يشدا به به به « ۳۹۲ » پەند
چاپ كراوه ، هه وه ها له گهله رپى دهنگى گيتى تزه و ديارى كوردوستازو

دیبری لاوانیشدا نژیکی « ۱۵۰ » یکی لی چاپ-کراوه . شهونه هسه به
همانه له به کیان وه رگرتوه وه نه بی همویان جیا بن ، واهه به پندیکو و
همویانا نوسراوه . دیسان « پیره برد » یش « ۶۶۲۸ » پندی هه ری که
به شریک له روزنامه ی « ژیان » و « ژین » دا بلاو کردوتهوه .

له بهر شهونه کوتره : پندی پیشینانی کوردی به کیکه له بناغهی به بزی
شهه بیانی کوردی چه ند پندیک دیلینه وه له گهل با-کردنی مه به سه که یاندا
بو شهونه که یکی چاوی به مژوی شهه بی کردیدا خشانده لم روه شهوه بوی
دهر که ری که زهوتی کرد تا چه پایه بک ژیری خوی دهر بر رپوه و گه ایشوته
چه شوبنیکی شهه ب :

(۱) « ده سیک نه توانم بیررم ماچی شه کم » مه به سه شهونه به پیاو
نابی هه مو جار که له ره قی بنوبی . (۲) « به قسه ی خوش مار له کورن
دپته دهر » واته پیاو به زمانی شیرین شه توانی به سه ره هه مو کوسپیکدا زال بی .
(۳) « بانیکو دو هه و ا . . » شهه به سه رسامیه که ره له شوبیکا شهوتری
که جیابی له به بنا نه بیت که چی جیاش بکریشه وه . . سه رچاوه ی شهم به نده
شهوه به که ژنیک کورریک و کچی بوه ، ژنی بو کورره کی هیناوه و
کچه که شی داوه به شو . شهوبکی هاوبن همویان له سه ر ناقه با بیک نوستون
له نیوه شهوا هه ستاره چه ته سه ر جیگهی کچ و زاوا کی لیفه کی داوه شهوه
به سه ریاناو داپوشیون و توبه : روله سارده سه رمانان شه بی . شهینجا چه ته
شهولاره بو سه ر جیگهی بوک و کورره کی ، سه بری کرده پیکوه نوساون
لیکیانی کردوتهوه و لیفه کی له سه ر لاداون و توبه : روله گهرمه له گهرمانا
شه پیشین شهه چه وا خوتان نوساندوه پیکره ۱۶ . بو که کی شا گای له
ههردو کاره ساته که بوه و توبه هه ی هه ی « بازیک و دره و ا . . »

(۴) « کوته ک ژزانی قوناغ له کوی به » مه به سه شهونه به پیشیکی
کردوه هه ر چه ند به خورشه له گهل خه ریک شه بن راستی نالی له پاشا ده سه

نه کڼ بهل دانی نه ووه خته به تا چاری دهری نه بری ا. (۵) « که زور بو
 نه وواله به تاله ». قه واله کاغزیک تیا یا نه نومری نه و ملکه یا نه و زه و په هی
 فلان که سه ، که نه می هه لگرت غیر نه و ملکه به هی نه و نه ناسری .
 مه بهست نه و په زور له سر هه مو شیکه و په ، که زور بو قه واله و شته هیچ
 نا کا . (۶) « بو ریښ چو سمیلشی تا په ساری » مه بهست نه و په پکیک
 ده ست بو ئیشیک نه با که چی له با نی نه و نه ترا نچی تیا بکا زبانی تیا نه کا ، نه می
 بو نه وتری . (۷) « زور ه ملی مل شکانی له دوا به » مه بهست نه و په پیاو
 نه بی ئیشی به پغو و هیمنی بکا . (۸) « گیا نه و په به ده می بز خوش می »
 مه بهست نه و په به هه مو ئیشیک نالین جا که . (۹) « شوینی شیر و رهوی
 گیره ی تیا نه کا . » نه مه به داخواه له شویلیکا نه وتری که له پیشا پیای
 به کار خه ریکی ئیشیک بو بیت و ئیسته نه و نه مایت و بکیکی بی کاره ده ست
 بدا به و ئیشه و . (۱۰) « دار به پوازی خوی نه بی ناقه لشی » مه بهست
 نه و په نه گهر قه و میک خویان بنچینه ی به که ده رنه هینن که س بیان
 نا ویری . (۱۱) « گیا له سهر بنجی خوی نه رویتسه و » مه بهست نه و په
 هه موشت نه چیتسه و سهر ره گزی خوی . (۱۲) « قدری مانگک نه تا
 نه گانه شه و » واته : پیای زانا و هختی دهر نه گوی که له شویلیک بی ترخی
 زاینه گی بزازی . (۱۳) « چی بچینی نه و نه درویتسه و » واته : له
 کرده و هی جا که جا که ده ست نه گوی و له هی خراب خرابه . (۱۴) « نان
 بو نانه و او گوشت بو قه ساب » واته : نه بی هر که به ئیشی خوبه و خه ریک
 یفت ، نه گهر بکیک ده ستی دایه ئیشیک که سر روشته ی تیا نه بو له که لکی
 نه خاو ئیش تیک نه چی . (۱۵) « که شیرت و ه شان نه بی قه لغانت بی بی »
 مه بهست نه و په پیاو نابی هه ر وا بزانی که ده ست نه و ه شینی نه بی نه و ه شی
 نا گالی بی که ده ستیشی لی نه و ه شین ، جا نه بی به ناما ده بی بچیتسه مه بهدانی
 ئیشه و نه و که له نیوه ی ریگ دا نه کی بگوی . (۱۶) « سوار هه تا نه گلی

تانی به سوار « مبهست نهوه به پیاو بیهوری بگا به شیک نهی نهنگو چه له
 مهشی بیته ری . (۱۷) « شهر له شیفو ناشتی له خه زمان « (شیف)
 ومرده . واته : نیش نهی له سهره تاره به کک لانی بکرتوه . (۱۸) « چه بی
 چهقل نابی « مبهست نهوه به ههر قهومی تو بیگری خرابی ههر تیدا هه به .
 (۱۹) « چه به به ده ستیک لی نادری « مبهست نهوه به یارمتهی له به بنا نهی
 نیش ناچیته سهر . (۲۰) « ناسنی سارد به نوگرم نابی « مبهست نهوه به
 ههر نیشی که دهستی درایه له نهی پیاو خوی بو ناماده کا و چی بو نهو نیش
 پیوسته بیکا . (۲۱) « کیویک نهروخی کهنده لانیک بر نه بیته وه «
 نه مه به ناخوه نهوتری . مبهست نهوه به ییکی که وره له ناو نهچیت بو
 نهوه بیکی هیج و پوج سهر هه لدا . (۲۲) « ههر ده وه نهو نهی به دار «
 مبهست نهوه به پیاو نابی دوزمنی بچوک به هیج بزانی . (۲۳) « له چیزی
 جوتیاره گا کاویژنه کا « مبهست نهوه به نهگر سهر داری نیش سهر داری
 دهستو پیوه ند ناتوان خرایه بکن . (۲۴) « بو به پیت نه لیم کا که چوله کم
 بو بگریت « مبهست نهوه به وختی نه توانی مهردم بجه بته ژیرا بارو بیانکه بیت
 به ناشنای خوت که چاکت بو یان بیت . (۲۵) « سال به سال خوزگه به پار «
 مبهست نهوه به نیش هه تا نهروا به لای خرایه وه نهروا . (۲۶) « قسه
 کهوتزاری نه که ویته شاری « (زار) ده مه . مبهست نهوه به که پیاو نابی
 نهینی دهر برری . (۲۷) « سوار نهسپی خه لک بیت ههر پیاده بیت « مبهست
 نهوه به پیاو نابی چاوی له مالی مهردم بی . (۲۸) « به رخ ههر له ناو کوزدا
 نامینی « مبهست نهوه به پیاو پانهندی گوررانه . (۲۹) « قهله به قهلی
 نهوت رورهش « مبهست نهوه به پیاو نهی له پیشا تماشای خرایه ی خوی
 بکا نینجا هی مهردم . (۳۰) « نهوی له معک بی جهوال نهدرری «
 مبهست نهوه به وه چهی خراب ههر نه کیشه وه سهر خرایه .
 نه مانه ههروا نهونه ک بون له پهندی پیشینانی کوردی . پیاو که

خه یزبان ته کاخیرا بوی دهر ته که وی که له بهین چوار دیواری شرده وه هه ریزان هه لداوه ، بهلام له لایهن مانماوه هه مو کس دانی پیدا نهی که چه نده بهوزنو چون بهسر هه و شتیکدا - که هر تیزی تاشنایهتی له به دنیا نایی - ساره و نخون ته که رینه وه ؟ وه چون ته و وشانه که به کاریان هیناون هه مو به جور یکی ساده خستویانه به کک و هه بیج گیر و گرتنی تیدا ناییزی ؟ ..

کور و وه سرفه

میژوی ته ده بی کوردی بی گوملن ته بی تاشنایه تیه کی له گهل فه لسه فه دا هه بی ، بویه هه به بی چون که ته ده ب به تیکرا به ککه له ولقانه که له فه لسه فه بونه ته وه . بهلام ته مه ته گونجی که نیمه بینین ناوی فه لسه فه له کوریدا بیلینه ناوه وه له گهل ته وه دا که ره خه گر ته لی کورد تا ئیسته ته ده یکی تاشکرای نه بوه ئیتر فه لسه فه چون ته بی ده بی بو بیری ۱۶ .

ته مه ته لی بهلام ئیمش ته این فه لسه فه عبارته له بین در بژی و رو چون له خه یالاتی مادی دا ، کوردیش ته مه ی هه بوه ، جائه گهر ته و رو چونه و ته و ته فکیره به خیره نه کرابی ته مه ته وه نا گه به بی که فه لسه فه ی نه بوه . سهر چاره ی فه لسه فه شهرت نه که له سهر شعور یکی عیلیه وه سهری هه لدا بی بهلام شهرته که قول بیت و خه یالاتی بهرز هه لگری . که عیلیه ت تیا شهرت نه بو قسه ساویلکه به کک که پیاو یکی ده شته کی له روی شعور یکی ساده وه کردویه تی ته گهر تو له باریکی عیلیدا له بیج و بناوانی قسه که ی بکولیتره نه ماشا ته که ی سه ر چاره که ی ته چینه وه سه ر فه لسه فه و که چی کابرا خویشتی نه زانیویه فه لسه فه به ری به کوی یه وه یه وه نه زانیویه تی هیل چیه ؟ .

له پیش ته وه دا که باس له فه لسه فه ی کوردیه وه بکین پیولشته تیزی لی بکولیتره بو شه ره له ناخرا بومان دهر که یزی ته و قسه و فیکرانه که

گورده دځشته کیه که کردونی خلل نه پوون له فلسفه نه . .

سهرچاوهی فلسفه یو نانه ، همیش له پاش نهوه که له نښانه پونهوه
 خپل پات دایه نهوه به دهور نهو خه پاله ورد و نه فیکر اندها بسورینه وه که
 له گڼل (ظواهری) وه کو هخواو ناآسمان و روژو نهو شتانهدا نښانه تیات
 هه به ، ته نانهت وایان لی هات نه گهر له بازار ، یا ناو کولان توشی په کک
 بیونایه قسه همر قسهی فلسفه نه بو . نهو پیر و پاورانه که بکیکی وه کو
 نه فلاتون یا نمرستو دهریان بریبو نهوه کک له وومخته وه تائیده به لیکو له
 نیسته وه تا گڼلی وه ختی تر عیلم خزمه نی فلسفه بکا - وه کو کردویه نی -
 نا گانه وه به وان له گڼل نهو ش همر شتی کک بکات همر خزمه نی فلسفه که ی
 نه وان نه کا . . سهر نه که ی سوقرات دانه نیش و مردم به دهور یا کو
 نه پونه وه به کی پر سیاری نه کرد ، به کی وه لای و مر نه گرتوه ، به کی بر به -
 ره کافی نه کردو به کی ری بو روڼ نه پوه وه . له مانه هیچ تورره نه نه بو
 به لیکو له سهری نه رویش تا نه بگه باندنه نهو شونه که به دانیشتوانی
 نه سلمان : نهو که سانه داوای عیلم نه کن هیچی لی تازان ، نه بگه باندنه
 نهو شونه که گنج نه بی خری فیکر بکانه وه بو نهوه شت بزانی نهوه کک همر
 وه کو کویر بکوته شوین خه لکی ا . هرومه نهو شنی پی نهو تن که نه م
 خری هیچ نازانی به لیکو نه م شتانه که نه بلیت حکم تیکو دده نگبکی نیینی
 پی نه ایست وه دوریه نهو دهنکه له لایهن خواوه بیت . جا همر که س له قسه کافی
 نی بگه یشنا به نهوا سوقراتی زور خوش نهویست ، نهو که س هس که پایه به کی
 عیلمی بیوا به له ناو مردم له قسه کافی بگه یشنا به یانه که یشنا به نهوت نه مه
 زندیق و کافر . تا له ناخراسه که س له و گه و رانه له به ردهم قازیدا بوختا -
 نیان کرد به سوقراتا که نه مه نه قلی گنج تیک نه دا و نیستکاری خوا
 نه کا و په لاماری یاسای حکومت نه دا . نیش وای لی هات خو کی به سهر
 درا به کوشتن به زهر خوار دنده وه له سهر نه م حالش له و کانه دا که زه هره که ی

خواردهوه هر له سوقراتی فه بده سوف نه کهوت ، هر لوه نه کهت که فسه له نهفس و له مانهوی نهفس بکا .

فسه و باسه که ی سوقرات و نه فلا تونی شا گردی - که شاگرد بهر بهره کانیه که ی خوی له گهل ماموسایاو پر سیارلی کردنیو وه لام و هر گر تنهوی هموی نوسیدوه وه به (نه سینا) دا نه بگیریا - پارچه به که له نه ده بی هره بهرزی ماهی ، هیچ سوچی که خه یا ایلا . نه هیشته نه وه که فیکری وردی نینسانی بو چو بیتو نه چو بیت نه وان قسه یان لیوه نه کردیت . ته نانهت (بنیامین کوفیت) نه دیی گه وری ننگیز که قسه و باسه کانی سوقرات و نه فلا تونی کردوه به ننگیزی نهی : (بیجگه له فیکره ی گاور ی هیچ فیکریکو کوزو تازه ی نینسانی نهی که له ودا نه بیت) هه نندی لهم باسو خواسهش له لایهت (حنا خباز) و (زکی نجیب محمود) هوه کراوه به عهره بی ، به که میان (الجهوریه) دو هه میان (المهورات) . دو فیکره ی بهرزی تیدا هه به که شایانی باس کردن و که لکک لی و هر گرتن بی ، نیمه به کورنی لبردها نه یلین ، به کهم :

باوه وری سوقرات که نهی : (فه زیلهت عیله و رمزیه جهله) واته نینسان خراپه نا کاهه گهر له وری نه زانینه وه نه بی ، نه گهر شت بزانی هر گیز تو خنی هوه خراپه به نا کهوی . ته نانهت له وکاته دا که پيازوت فلازو فلان نه وادین زه ره کهت بودین و نه تسکوژن ! هه وری : (گوی یان مه ده تی چونکه نه وشته ی نه یکن نایزان ا) فیکره ی بهرزی دو هم له (محاورات) دیسان فیکره ی سوقرات که نهی : « نه شتانه و نه عالمه که نیمه نه بینین نه مه شیوه ی عالمیکی تر پیشان نه دا که هیزو قوای نه و عالمه بیرو باوه وری عه قلبیه به . هر شتی که نیمه نه بینین لبردها نه وه تا پوی فیکره به که لهوی ، نه گهر تو نینسانیکی جوان با گولیکی جوانات خوش ویست نه وه له راستی نه دا وه نه بی نه و فه ساله ی نه و انت خوش بوی به لککو نه وه فیکره ی جرانیه کهت خوش نهوی که چوه ته پیستی نینسازو گوله وه .

ٲویش ٲهوه کٲ له وٲافه ٲینسانه یا له وٲافه گوله‌دا به لکوه له جنسه گه‌دا .
 جا ٲاٲه‌مه ٲوزیکه زور کورت بو له خوشه ولسٲه ٲه‌فلاتونٲی - الحب الافلاطونٲی .
 به‌لام ٲهوی که ٲوزی درٲزٲرنٲی له باری فه‌لسه‌فه‌ی ٲه‌وانه‌دا سه شته :
 (قسه‌ی جمهورٲی ، قسه‌ی دفاع ، قسه‌ی مأدبه .) له جمهوریه‌تدا باسی ٲهوه
 ٲه‌کا که حکومه‌ٲی به‌رز ٲهوه به‌فه‌بله‌سوفیکه فیکر ٲیزه هه‌لیسوررنٲی وٲیسخاته
 زبر ده‌ست خوی وه‌گو چون ٲه‌قل له‌ش هه‌لٲه‌سوررنٲی ٲه‌وٲی ٲه‌ٲی وٲی .
 له دفاعدا ٲه‌و قسانه‌به‌که سوفرات له به‌رده‌م ٲازیدا به‌فه‌لسه‌فه‌ دفاعی له
 نه‌فسی خوی ٲه‌کرد . له مأده‌به‌دا داستانه‌یکه دور و درٲزه له خوشه ولسٲه
 ٲه‌فلاتونٲی که له ٲه‌وپه‌رری جوانی ونازکی ته‌عبیردا شت ٲه‌خاته به‌رچاو .

له پاش ٲه‌مان « ٲه‌ره‌ستو » هات و لٲوپونٲی فه‌لسه‌فه‌ی به‌جوری بلاو
 کرده‌وه که ٲا سه‌ده‌ی حه‌ٲده‌هه‌میش له ناو فه‌بله‌سوفه‌کا ناوی ٲه‌ره‌ستو
 هه‌ر فه‌بله‌سوفی روت بو ٲیتر ناوه‌که‌ی خوی له فیکر چو بو پوه‌وه . به
 جوری ده‌ستی اکیشا به‌سه‌ر باوه‌رری مه‌ردما که هیچ فه‌بله‌سوفیکه تر ٲه‌و
 پایه‌به‌نه‌بو . هه‌تا له پٲاولٲی رٲه‌ررنٲی - ٲه‌نه‌ - په‌بدا بون ، له فه‌ره‌ٲسه
 وه‌گو (دیکلات) و له ٲنگلیز وه‌گو (بیکنون) له ٲیسلامیش وه‌گو (غزالی)
 کردیان به‌هه‌را له ٲه‌ره‌ستوو وٲیان (هه‌مو که‌س هه‌ٲی ٲه‌وه‌ی هه‌به‌که
 فیکر بکاته‌وه و فیکر کردا ، وه‌سنوری بو ٲیه) . له‌گه‌ل ٲه‌وه ٲه‌ره‌ستویش
 وه‌نه‌ٲی ٲه‌م ریگه‌به‌له‌مه‌ردم گرتٲیت ۱ : چون ٲه‌بگرت ۱ ؟ ٲه‌وی که ٲه‌و
 پٲاوه‌بیت و خاوه‌ٲی ٲه‌ٲلیکی ته‌واو عالمیکی وابت له هه‌مو شت بکولٲته‌وه تا
 ٲه‌بٲاته‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌که‌که‌ی ، ٲیتر چون رٲی له‌خه‌لک ٲه‌گرت ،
 به‌لام په‌بره‌وی که‌ره‌کٲی به‌درٲزٲی ٲه‌و سالانه‌ وایان له مه‌ردم گه‌ٲاند که
 ٲه‌ره‌ستو ماموستای به‌که‌مه‌و هه‌ر شٲیک ٲه‌و وٲی گیرانه‌وه‌ی بو ٲیه ، ٲه‌م
 باوه‌رره‌ی ٲه‌وان ٲوزی ٲه‌سلی فیکره‌که‌ی ٲه‌وی ٲیکدا .

ٲه‌ره‌ستو له‌سه‌ره‌نادا ده‌رزی له ٲه‌فلاتون وه‌رٲه‌گرت به‌لام له دواٲیدا لی

جیا بووه . زیاتر نموشته که بیا یا جیا بونهوه (طالبی عمقی) بو . نهفلاتون
 نهلی : طالبی عمقی یا (فیکره‌ی مثل) هه به وهشت له سه‌ر نمونه‌ی سه
 دروست نه‌بیتهوه . واته وه کو گیا چون له سه‌ر بنجی خوی نه‌رویت شقیش
 له سه‌ر توری خوی په‌یدا نه‌بیتهوه ... نهفلاتون به‌خه‌یاله به‌رزه‌گی په‌رده‌ی
 (ماده) نه‌درری و لای نه‌با بو نهوه له پشت نه‌وهوه نه‌فکار پکی روت ببینیت
 که هم نه‌فکاره به‌لای نه‌وهوه بوشت وه کو بنچینه‌وا به بو سوره‌ت . به‌لام
 نه‌ره‌ستو نه‌لی : هشت نه‌وه‌به‌که نه‌ییزی و به‌رده‌ست نه‌گویی ، هم هشتانه‌که
 نیمه نه‌یانینین نه‌مانه له زاتی خوبانا حقیقه‌نیکو له پشت نه‌مانهوه هیچی تر
 نه ، واته معانی مجرده هیچ وجودیکیان نه‌هه نه‌یا نه‌قلیکی نینسانیه و
 هیچی تر ...

جا ئایا میژوی نه‌ده‌بی کوردی چی نه‌وی له فه‌لسفه و چه ناشنا به‌تیه‌کی
 له‌گه‌ل فه‌لسه‌فهدا هه‌به به‌تایه‌بی فه‌لسه‌فه‌ی نه‌فلاتون و نه‌ره‌ستو ۱۲ ...
 وه کو و ترا : له‌به‌ر نه‌وه که فه‌لسه‌فه به‌معنا روچونه له‌مه‌سائلی وردو زانینی
 سه‌رچاوه‌ی شته له‌گه‌ل خه‌یا‌لبازی کردندا نه‌بیته لئیک له‌لقو پوی نه‌ده‌ب
 وه بو‌یه‌ش فه‌سه له‌نه‌ره‌ستو و نه‌فلاتون و سوقراته‌وه کرا چونکه نه‌وان
 داهینه‌ری فه‌لسه‌فه بون و نه‌وان بون که نه‌و عیلمه‌یان هینا به‌ناوه‌وه پیویست
 بو توزی له‌سه‌رچاوه‌ی نه‌فکاره‌گیان بزانتیت ... نه‌سته من یا نیمه نه‌وه
 نالین که کابرا به‌کی کوردی ده‌شته‌بی نه‌خوینده‌وار به‌ره‌ره‌کانی یکیکی وه کو
 سوقرات یا نه‌ره‌ستوی کرده له‌فیکرو باوه‌رردا چونکه نه‌و کابرا به‌نه‌ناوی
 نه‌ره‌ستوی بیستوه وه نه‌زانویه‌تی عیلم چیه ، به‌تایه‌بی عیلمی فه‌لسه‌فه ، به‌لام
 نه‌توانین نه‌وه بلین که ناوجه‌ی کورده‌واری خاک و ناوه‌گی له‌واته‌بوه
 پیادی واپی بگه‌یه‌نی که فه‌کانی - نه‌و فه‌ساو‌بل‌کانه که نه‌یکا - بونی
 فه‌لسه‌فه‌ی ابوه بیت باخوینی هیچی لی تی نه‌گا .

کابرا ، که وتویه‌نی (گیا له‌سه‌ر بنجی خوی نه‌رویتاوه) ، به‌لی نه‌و

حهروا بهی ئەقلى خوی له دهشت دا چاوی پی کۆتوه که گیا ناروینتوه تا
 له پیشا ریشهو توو بنجیکی نهبی له پاشا قسه کوی کراوه بهمهسل بو ئەوه
 که هه موشت ئەبی پچیتوه سه ره گهزی خوی .. بهلام ئەم قسه ساویلکه به
 ئەگهر بیتو بهراوردی له گهل قسه کوی ئەفلاتوندا بکریت که ئەلی : (عالمی
 عقلی هه بهوشت له سه ره غونهی ئەو دروست ئەبیتوه) واته هه موشت
 وینه بهکی هه به ، وه کو چون ئاوینه وینه ئەداتوه ، مه وجودانیش ئاوا به
 ئەم ئەچیتوه سه ره ئەو و ئەو ئەچیتوه سه ره ئەو تا له دواپی دا ئەگانهوه
 سه ره فیکره بهکی روت که ئەم فیکره بهش له زانی خویدا موجوده ، مه بهسته -
 کوی ئەوه به که (ماده) کونه . مه سه لهی بنجه گیا کهش ههچ جیاوازی بهکی نه
 له گهل فیکره کوی ئەفلاتوندا چونکه که وت گیا له سه ره بنجی خوی ئەررو -
 یتوه ئەبی بنجه کهش له سه ره بنجیکی تر و هه ره به رجوره برروا تا ئەگانهوه
 ئەو شوینه که (ماده) بهو لیره دا حوکم به کونی ماده ئەکریت . کهوا بو ئەو
 گیا به که ئیسته تو به رچاوت ئەه کوی ئەوه وینه به که له ماده ی حهقیقی که
 مه لایین ساله به ملیون ملیون بنجی گورریزه تا که بهشتونه ئیسته و هه ره بنجه
 دهوری کردونهوه بو بنجیکی تر . بهلام له سه ره قسه کوی ئەرهستو وانیه ئەلی
 ئەو گیا به که تو ئیسته ئەبیینی هه ره ئەوه بهو ئەبریتوه . قسه هه ره قسه به که
 بییت فهلسه فهی ئەم کورده دهشته که له مه سه له بدا شان ئەدا له شانی
 فهلسه فه کوی یونان ،

دیسان ئەلی : (ئەوی جوان له ئاوینه دا ئەبیینی پیره خشی کالدا ئەبیینی) .
 راسته ئەو که سه ی ئەم قسه ی کردوه ئەقلى هه ره ئەوه نده به ساویلکه پی برری
 کردوه پیره جوان لیک بکانهوه بهوه دا که پیاوی پیره دنیای زور دیوه وشتی
 زور تافی کردونهوه ئەگهر ئیعیک هاته پیعهوه با زور تاریکیش بیت له بهر
 دنیا دیده به کوی هه ره ئەزانیت ، بهلام پیاوی جوان له بهر ئەوه گهرمو
 سارد بهکی له دنیا دا نه دیوه له هشت ناگا تا وه کو وینه ی ناو ئاوینه بوی روز

نه پسته وه . هاتوه شه و شته ی پیره که نه بیینی کردوبه به شتیکی نادباری و ناریکی وه کو خفتی کال، خفت هیج و بنه به کک ناداته وه دواوه . وه هی جوانه . کشتی کردوه به شتیکی دیاری که وینه ی نا ئا وینه یه و به بوختی دهر نه که وی . به لام نه گهر لی کولینه وه به کی عیلمی بکریت به رزی نه م قسه به گلی گلی له زور نه و ناره زوه وه به که نه و کردوبه نی :

گویا نه گهر مانمای لی بده بنه وه له سر باوه رری نه م (ماده) کون نه به لام شتیکیشتی له کون نه گهر راوه نه وه . ههر کاره سات و کرده وه به کک که رو نه دا له م که ونه دا وینه ی کاره ساتیکی تره وه کو خوی ، تا پره که ی له هه وادابه ، نه ویش وینه ی یکیکی تره و نه ویش هی یکیکی تر تا نه چیته وه سر ره گزی نه سلی که نه قلی ده به مینه ، نه قلی ده به ، بیفش به لای نه مه وه حادثه ، نه م پیاره پیره نه وه نده ی شت بینیه وه که ههر به که وینه ی یکیکی تر بوه تا که باندوبه نه وه سر نه قلی ده به مین . نه یسته نه گهر کو تو پرر شتیکی تری چاوبی کهوت پیوست بوه نه چاره رری نه وه بکا تا وینه که ی بیینی ، به لکو خیرا نه بیانه وه سر ره گزی خوی هیج به رده به کک له به نیانا نا ناهیلته وه . به لام جوانه که پانه ندی پاره به ، له به ر نه وه کاره ساتی نه دیوه له حقیقت نی تا گا ، شت له به ر چا و نه وه هه مو وینه به بوشتی تر . که واپو له سر نه م قسانه نه وه دهر کهوت که (ماده) حادثه به لای هه ندی که سه وه که پیاره پیره که به ، کونه به لای هه ندیکی تره وه که جوانه که به . . جا نه میفیته وه سر نه وه که کابرا له زوی نه م شعوره عیلمیه وه قسه ی نه کردوه نه مه شتیکی تره ه به بسته که نه وه به نه فکری کوردی نه فکاریکی فله سفیه . .

جاریکک کابرایه کک ناموز گلری کوردیکی خوی نه کاپی نه لی : (روله 1 : قسه بی گژه ، بی بیژه ، بی ویزه) . نه م کابرایه کابرایه کی کو چهری بوه ، نه دیواخانانی دیوه نه قونا بخانان وه نه عیلم و داستانی رابوردوان ، نایا نه م قسه به رزه ی له کوی دهر هیناوه ؟ که نه لی ، روله نه گهر ویستت قسه بکه بت .

له پيشا قسه كه وه كو چون گه نم ئه بكن به « كهو - سهرن » داو ئه بيگزنه وه
 له پاشا ئه بكن به (بيژنگك) داو ئه بيگزنه وه و بوخته ئه بي توش قسه كهت
 ئاوا بوخته كهو ئه وه خته بيلي .. دهى ئه مه بيچكه له وه كه پياو بايت ناو چو
 ههوار ئاووخاكي سكورده وارى داواى ئه م چوره شتانه و ئه م چه شنه قسه
 بهرزانه ئه كا هيچى تر به دهسته وه نيه ... ديسان ئه مه بيچكه له و عالمانه كه له
 كورددا هه لكهوتون و هه مو له باريكى عياله دا له فه لسه فه و حكمت كوليو -
 ياته وه و به هه زاراني وايان هه بوه كه خويان له حكمت و فه لسه فه دا
 بيروباوه رريان هه به و گه لي كتيببان له سهر داناوه . به لام ئه مه له مه نادوين به
 به گه م له بهر ئه وه چونكه به هوى خويندنه وه فه لسه فه گيان گه ياندونه ئه و
 پايه به ، دوه م كه كتيببان له سهر داناوه و بيروباوه رريان دهر بريوه هه مو به
 زمانيك بوه كه غه بري زمانه گه ي خويان بوه ا .. له گه ل ئه مانه شدا قه لم هه ر
 به نازه وه ئه لي پياواني وه كو (ئه بو حنيفه ي ده ينه وه ري ، حه سه ني كورري
 نه جاي فه يه سرف ، عى الدين خه لاني ، احمدى كورري حيدمو ، ره سولي
 زمكي ، مه لي كورري زمكي ، محمدى كورري ره سولي ، مه لا شريفى كورري
 مه ولانا يوسف ، شيخ محمد قسيم ، شيخ عبد القادري مه اجر و مه لا
 عبدالرحماني روزبه ياني) له كورددا هه لكهوتون له فه لسه فه و حكمه تدا ئه ستيره و
 دانراوه كانيان ئه دره ره ينه وه .. ئه مه ئونه به بو ئه گينه ئه گه ر ناوى علماي
 كورد هه لبدري گه لي كتيب پرر ئه كانه وه له گه ل ئه وه يش كه به شي هه ره
 زوربان له بهر نه فوسفبان ناوه كانيان له گه ل له شه كانيانا چونته كورده وه ا .

كور و غه تابه

ئه ده ب وه كو چون سوچيكى فه لسه فه به سوچيكيشى خه تابه به جا خه تابه
 وه ختيك ئه بي به ئه ده ب ئه و وشانه كه خه تيب ئه يانخانه سهر كاغزو به ده نكه

نيزون تر مه گهي نه يا نحو بليتته وه يا وشه كان له دليا بمينيته وه وه كو جون له گوي
 گو بگرا نا ده ننگك نه دانته وه و كار نه كانه سر نه قليه تيان ، وه يا نه وه ته نه گهر
 هه يني نه وه وشانه نه مينيته وه مه عنا به رزه كاني چينگه به كي واي گرتي له دلي نه و
 كه سانه دا كه نه بيبه ن وه كر نا گر كه توخني پوشر نه كه وي و شور شيك
 نه خاته پوشوه كه وه نه ويني نه و شور شه بخاته نه وان . . به جور يكي تيكرا يني
 خو تبه ي گه لي له خه تيبه كاني عالم هر له زه مان يكي كو نه وه تا ئيستش وه كو
 ده ننگي گوراني بيزان چو ن هه وا بر دويه تو و ناو و نيشان يكي لي وه نه ما وه
 نه وانيش به وجوره تيكلاو به هه وا بوون و ناو و نيشان يكيان نه ما وه ا . چونكه
 خه تيب نه وه قسه كه ره به كه نه وه ستي و ده ست نه كا به قسه كردن و به
 هه رر شتي مه عناي به رز له قالي وشه ي جواندا به سر نه و كومه له كه بوي
 را وه ستاون و گوي بان لي گرتوه ... بي گومان نه م جوره شتانه هر له زه مان يكي
 كو نه وه بووه به تا يبه يني له « نه سپنا » به يه كي زور به رزي وه رگرتبو ، به لام
 له به ر نه وه نوسين له دنيا دا زور نه بو قسه ي خه تيبه كانيش زور نه نه ما به وه .
 زور به گراني نه و قسانه ي نه وان هه ليان نه رر شت به سر خه لسكا هه موي
 له به ر بگرا يه و له پاشا بخرابه ته سر كاغز ا . نه ليم له پاشا مه به ستم . پاش
 زه مان يكي زور دريژه - . ورده ورده كه شارستاني زور بو له پيشا ده ننگي
 خه تابه له ناو ئيسلامه كانا بو ئينجا كه وته ناو ر پاي شه وه : له ويدا جوش و
 خروش يكي بيك نه هينا . كه ره وشتي كو بو نه وه - احتفال - له عالما به يدا بو
 خه تابه هه ننگاويكي توي هه او يشت ، كه پار له مانه كان له ولاته
 دعو گرا تبه كانا دامه زران خه تابه به جاري به لي بلاو كرده وه ، كه چاپخانه
 به خو بو روز نامه و گرفتاره وه كه و ته ناوه وه خه تابه كه يشته چه بو به ي به رزي ؛
 بو به كه يشت چونكي خه تيب ييك له كو نگر يسيكدا خو تبه ي بو هه زار ياده
 هه زار كه س نه دا ، تافه روز نامه به ك به جاري به سه ر سه د هه زار كه سدا
 بلاوي نه كرده وه ، نه م خو ينه رانه نه گهر هه ر له هه زار وشه تا تيا شور شي

.. و شه به کیان و در بگر تابه بو هرز بو نه وهی پایهی خه تابه تالایه کی کم نه بو .
 خوتبه سه جوړه ، جوړېکې له وه به له بیسريت بهلام ناخوینرېته وه ،
 جوړېکې له خوینرېته وه بهلام نابیسريت ، سه هه میدان له وه به که کار بگور .
 په کی جاوتیر له کار گوپچکش پرر ته سکا . وانه له خوینرېته وه و له
 له بیسريت ... بیکېکې وه کو « گلا دستون » خوتبه کانی خوی که
 له خویندنه وه تا گریکې له کرده وه ، که چاپ له کرا له تاسنی سارد سارد تر
 نه بو . « له دمه ندیرک » نه پشه زانی خوتبه بدا که له چره پار له مانی لینگلیزه وه
 کی له هه موگس بی زمانتر بو ایه به سه ریا زال له بو که چی له کاتیکا که چاپ
 نه کرا تا گریکې له خسته حاله وه . « پیره میرد » ی شاعر و له دبی کورد هر
 بهم جوړه که له هانه قسه کورن ده ی به به کا له هات بهلام که له دهب و خوتبه .
 کی چاپ له کرا تا کری له دلی برددا له کرده وه ا .

نه هه هروا سه رپورتیک بو له باسی خه تابه به جوړېکې تیکرانی بهلام
 پینه سه باسیکی تابه نی بو کورد :

خه تابه له کورددا میژوبه کی نه به بویه تینه چی چونکه نیمه قسه له خه تابه ی
 کوردی په تیه وه له که بن له میژوی له ده بی کوردی دا . . کورد تا سه ره تایی
 سه ده ی بیستم هر مه به انداری و نه به ردو سوراخیکې بی یا له ژر چاوبری
 تور کدا بوه یا هی فارس . له نجای سیاسی له مانه ماوه ی له وه ی نه دا و
 که شعور بوه بکن خوتبه به زمانی کوردی له گرنجی بی . . له مینیته وه
 سه ره له وه که کومه لیک کوردی پتی بویتن و له مه بدانیکی شه را
 راوه ستاین و سه ر کرده کیان هه ستایی بو هانه هانده انیان هه ندی قسه ی بو
 کردیتن . له مهش جاری له وه کسه له روی له وه شعوره وه له قسانه ی
 نه کرده که له هه خوتبه له دا ، دوهم له بهر له وه خویندنه واری له ناوا نه بوه
 له قسه ی کوردی هه روا رویشته وه . . هه ندی شوبنی تریش بوه که
 خه تیب خوتبه ی تیدا داوه وه کو له وه چوون بو غزا ، له خه تیبه بهلی

قسه‌ی بو گردون بهلام پرری کرده له تایی قرآن و له حدیث و له قسه‌ی
 مهو پیاو چاکانه که به زمانی عهده بی قسه‌ین کرده ، مهوش له مه بهستی نیمه
 دهر ته چی چونکه نیمه خوتبه‌ی خه تیپیکمان مهوی که به زمانی کی کوردی
 بهنی له شوبنیک وه ستابی کومه له بهکی نه خوینده واری به زمانه کی خویان تی
 گه یاندبی . بی گومان مه مش کاره ساتی روزگار بوی ریک نه خستون
 مه گینه کوردیش له وده و رانه‌ی پیهودا خه تیپ به مه عنا کی نیمه‌ی تیدا
 مهر جه لکوتوه .

بهلام له سهره‌نای سده‌ی بیستمه‌دا به نایبه‌نی له پاش شهری
 ۹۱۸-۹۱۹ کورد له چاو مهو هه مو پاشکوتوتیه شیدا ههر ، جوره
 ههنگاو یکی هاویشت بو خوتبه‌دان وه زیاتر لهو کوردانه شدا که گوتیوتنه
 خاکی عراق وه خه تیپ له مانا زیاتر هه لکوت سکه بتوانی له کومه لیکی
 گه وده‌دا دهست بکا به قسه کردنی تا گرینی کوردی و بیخاته سهر کاغز ،
 ههروه‌ها له کورده‌کانی مو کریانیشدا مه سوراخه مه یغیرت . لهم ده‌وری
 دواییه‌دا له سهره‌نای چونی (میجر سون) ی تیگلیزی بو سوله‌یمانی به
 دواوه لهو شاره به پی تاوچه گه‌لی خه تیپی بهرز بهرز هه لکوتوتون . له بهرگی
 دوهمی مهم کتیه‌دا باسی مه‌وان و هینه‌کانی سابلخ - که مهم دو شوینه
 سهرچاوه‌ن - مه‌گه‌ین .

مه‌ده‌بکی رونی کوردی

که مه‌لین مه‌ده‌بکی رونی کوردی مه‌به‌ست مه‌وه به هیچ شتیکی تری
 نیکلاو نه بو بیت و نه بیت . مه‌ده‌بی قه‌ومیک وه کو ته‌ماشای جوانی وشه‌گی
 مه‌گری ته‌ماشای به‌رزی مه‌عنا‌گی زورتر ته‌گری . نه‌وه‌ک ههر مه‌وه‌نده
 به‌لسکو مه‌ده‌ب ته‌نیا مه‌عنا به چونکه وشه بو مه‌عنا به . . گه‌لی وشه‌ی وا له

همه روزمانیکاهه به له رواله تا سه بر نه گئی که پیانو ته یلیت به جوان دهنه
 بهرچاوی به لام که سه بر نه گئی هیچ معنابه که نا به خشی و به پروپوچ
 دانه نری ... شعر بو به پی نه لین نه دهب چونکه معنای بهرزو خه یالی
 وردی تیدایه ، گوا بو هر شتیک نه و بهرزیه ی تید بو نه وه نه دهب . .

نه دهبی کوردی له پیش داهاتی شعر دا له ریزه قسه به کدایه که له زاری
 هندی پیای نه خوینده واری دور له شارستانه وه دهر هاتوه و به ته واری
 له گمل حه قیقه تدا به ک بووه ، له پاشا ده وری شمری به سهرا هاتوه - که
 شعر به لای خه یالدا نه رروا - نه مانه هر کای بگریت - چه نه دهبی حه قی
 چه نه دهبی خه یالی - هر دو لایان مانما له شموری خاوه نه گیان نه دهنه وه که
 نه وانیش بوون بهزه نکي قه و مه که ده نک نه دهنه وه .

نه م قسه به نه وه به نیمه پیشان نه دا که نه دهب به جور یکی تیکرانی
 نه عبیری جوانه له عانقه وه ناره زرو له شت . سه زرای نه مانهش نه و که سانه
 که له کورد دا بهیدا بوون و پاشماوه گیان بو نیمه بو به نه دهب و نه مگرین به
 ده سه وه دو جور بوون - جا چه خوینده وار بویتن چه نه خوینده وار -
 قسه گیان که وتیته هر کاغه زیا نه که وتی - جور یکیان هر مه یلیان به لای
 نه نیمه نه وه بوه ، وانه له بامی گول وزیانی لادی و زهوی و زار له وه به ولاره
 نه چون ، به کیک له م که سانه نه گهر ویستینی به سهرو بالای شتیکدا بیت
 چی به دلا هاتی که به فیکری خوی شایانی نه و شته بویت و توبه تی و نه عبیری
 له خه یاله گئی خوی داوه نه وه به رامبه ر به و شته وه چه جوره وشه به کی بوی
 به سه ند کرد بیت نه وه ی و نه وه ، نیت به ته نک نه وه و نه بوه که نه و که سه
 گری لی نه گری یا نه بخوینته وه لی تی بکا یانی نه گا . نه و نه وه نه دی مه به سه
 جهو بو خه یال بهر له بکا با نه و خه یال و وشانه بهرز تریش بن له مه و صوفه گئی
 هر به ته نگه وه نه ۱ . نه گهر سه بری نه م قسه به بگری کابرا هیچ شتیک

به عاقبت نه نویسه یا نه توه که چی مثل شته کم نه ده به وه . نه ده بیله
 تاله تیکه بو ته عبیردانه وه له عاقبت ه . .

جا هم جوره که سانه نه که نوسه برین بیان نه لین « نوسه وی ابتدای »
 وه یا به کوردی بلین « نوسه وی سه به خور » . - وه یا داهینر - جوره گی
 تریان نه وه به هر به لای که مه و کالتو به لای پیا هلو تننا - هیجادا - چوه ،
 نه به وی نه ده به گی بی به نه ده بیکی فیر که رو خاوبن که ره وه ، نه به وی باسی ژبانی
 ناوشار بکا نه وه که هی لادینی ، وه باسه گی له گهل شته که دازور تر ناشنا به تی
 هیه تا له گهل دلی خویدا ، وه نه که ر خوننده وار بیت و شتیک بنوسیت
 نه به وی شته گی بی به دهرزو نه قلی تیدا نه کا به حاکم . هم جوره ش دیسان
 نه که نوسه برین بیان نه لین « نوسه وی اتباعی » وه یا به کوردی بلین
 « نوسه وی شوین هه لگر » . . له سه هم قسه به زور تر له کوردی دا هم
 که سانه که نه ده به کیان به خشان - نر - بوه جا که و بیته سه را که غز یا
 نه که وتی - نه ده بی اتباعی به . نه و که سانه ش که شمر بوه نه ده بی ابتدای به .
 مینسکار تا کری که نه ده بی به خشان له ده ور یکی کونه وه له نار کورد دا
 هه بوه ، بانه ش نوسه را بیته وه ده ماوده م هر که ر راویانه تبه وه . نه مه ش که نه بلین
 وه نه بی نه ده بی چیرو کی یا به ندی پیهینان بیت ؛ چونکه چیرو که داستانیکی
 مه یله وه نه سانه به ، نه گونجی بناغه به کی هر نه بو بیت و ده ست هه لبه ست
 بیت ، به ندی پیهینانیش ریزه ناموز گاریه کی کورت کورتن که هیجیان
 بیست وشه پررنا که نه وه . به لام هم نه ده بی به خشانه شتیکی واقعه هم
 مه عنا که بی به رزه وه هم وشه کانی جوانه ، هم به رده ی ده وره که ش نه گیریته وه .
 بو نموه نیمه هم شوینده نه ده بیکی به خشان - که هیج به ک له یانه ی پیغو
 نه بیت - نه خه بینه به رچاو :

« چاریک سه کا برای کورد نه چن بو شو بیکی دور بو کاسی ، چه ند
 سالیکیان بی نه چی و هر به که سی دراوی همو ده وره به پیدا نه گهل و

له گهر بېه وه بو ولاتي خويان . دنيا زستانه بهي ، شهوي ري يان له
 کويستانه نه کوپته گرنديک و نه بن به ميواني ماليک . . زور ماندو نه بن
 دويان خويان لي نه کوي يکيکيان هر چنده نه کاله بهر هزاره خوي لي
 ناکوي ، هه لئستي نه چيته گويي نا گردانه که - که خاوه من ماله که ريفه
 سپيه کي شورر کردوته وه به سهر يا - نه ميش وه کو نه و کزوله نه کا . ا . گه لي
 دانه نيشي هيچيان ده - نگ ناکن . دوا جار ميوانه که نه لي : « مامه بوچ
 قسه ناکي ؟ نه ويش نه لي : « که سي ماي ، من قسه به پاره نه کم ا » نه لي
 قسه به به چنده ؟ نه لي به ده پاره ا . کورره له بهري گران نه بي ، له پاشا زور
 نامزوري قسه نه بي نه لي ما ، مامه نه وه ده پاره و قسم بو بکه ا . . پاره کي
 لي وهر نه گريت وني نه لي :

« که سي ماي نه گهر دنيا زستان بو ، به فر له زه ويده بو ، ريت کهوته
 شويک وشو تيا مایته وه ، به ياني که هستايت دنيا ساماله هيچ هور به
 ماسمانه وه نيه به لام کزه بای ديت نه گهر دهري شيان کردويت نه کي له
 ماله درجيت تا کزه با کي به سهر نه چيت ا . . . نه مه ي وت وني ده ننگ
 بو ا . کورره وني مامه قسه بکه . نه ويش وني که سي ماي من قسه به دراو
 نه کم ا ده دراوم بدهري ناقسه ت بو بکم . کورره چاري نهما ، ده دراوي
 تريشي دايه ، مينجا وني :

« که سي ماي ناقسه به کک لیت نه پرمس خوت له خوته وه وه لام
 مه ده ره وه » وني ده ننگ بو ا کورره وني مامه قسه بکه . نه ويش وني که سي
 ماي من هيچ قسه به کک به بي پاره نا کم ، پاره م بدهري ناقسه ت بو بکم ا .
 کورره ش ته نيا ده پاره ي بي مابو نه ويشي دايه مينجا وني :

« که سي ماي ا که شتيکت چاوپي کهوت و به ردلت نه کهوت له خوته وه
 نا گر مه گر نه نه چيته بنج و بناوا نيه وه » نه مه ي وت وني ده ننگ بو ا .
 کورره وني مامه قسه بکه . نه ويش وني پاره بده ا وني نيمه ، وني ده ههسته

بچو بنو! .. ههستاچره سهر جیگه گهی خو بو نوست . بیانی له گهل
 هاورریکانیا ههستاو کهوتنه خویان که چونه دهره وه کورره سه بری کرد
 بهفر له زه ویدایه و بهستوبه بی ، دنیا ساماله کزه بابه کی تیزیشی دیت .
 به هاورریکانی وت من نایم میوهش مهرون ا لیان بو به مهر و ممت ؛ هم
 مهلی نه روین مهوان مه لین بر روین روز له مه خوشتر نابی .. کورره فیکری
 کرده وه وتی من هم قسمه به پاره کر ریوه میوه که دانا نیشن و مهر و
 ماره زوی خوتانه من نایم ..

مهوان لیاندا رویشتن و هم مایه وه ، کا برای ریش سپی هات به لایه وه وتی:
 روله مه وه بو چ نه رویشیت ؟ . مه ویش وتی مامه قسم به پاره کر ریوه ا وتی
 باشه کسی مای . . زوری بی نه چو مه وه چلکنه به کی هیناو کردی به
 کر ریوه و توفیک چاو چاوی نه مه بینی ا . کورره مه و روز له ویدا مایه وه
 ربی لی گیرا . روزی هه شتم دنیا خوشی کرد مالا و اپی کردو لیدا رویشت .
 زور نه رویشت سه بری کرد و هاورریکانی له ویدا سه رفارعتی کرد و نه ته وه ا
 پاره که یانی له باخهل دهره هینا وتی با بیبه مه وه بو مال و مناله که یان ... مه و روژه تا
 میواره رویشت ، شهوی به سه را هات ری که ونه کار و انسه رایه که له ویدا مایه وه
 نوست . له نیوه شه ودا چر به چر بوده نگه ده نگه که به دابو . هر به را -
 کشانه وه چاوی هه لبر ری سه بری کرد و ا چه ند زه لامیک هر به که کولیکی
 گرانیان بی به هاتن ، خانچیه که خیرا ههستا چره مه ولاره ده لاقه به که له
 سوچی ژوری کار و انسه را که دا بو هه لبر ری زه لامه کان به کوله کانیا نه وه
 چونه مه وی مه ویش ده لاقه گهی له سه ر داخسته وه هاته وه سه ر جیگه گهی
 خوی نوسته وه ! .

به یانی روز بو وه وه نه بو وه کورره سه بری کرد و له دوره وه هه ندی
 سوار به چه که وه به تاو رویان کرده هم کار و انسه رایه و دهره یان دا و دو
 که میان هاتنه ژوره وه و رویان کرده خانچیه که و تیان : همیشه و خزنه ی

پادشا برراوه، شوین پیمان هه لگرتوه تا ئیره، ئیسته. کی هاتوته ئهم شوینه و
کی نه هاتوه ؟ خیرا کابرایه کی تر کاروانچی له وی بو هه لیدایه و ئی : شهوی
ده نگه ده نگیك ئیره هات - ئهم کابرایهش هه ره هه نده ی ئا گالی بو -
خانچیه که و ئی هیچ نه بوه و کهس نه هاتوته ئیره ئهم کابرایه درو ته کا . سواره -
کان گه لی گه رران هیچیان ده ست نه کهوت کابرای کاروانچی یان گرت تیرو -
پریان لیدا و بالیان شه ته که دا و تیان بی و نه بی تو ئا گات لی به ! هه رچه نده
نه ریادی کرد هیچ که لکی نه بو ا . ئینجا که لهم هه را هه رایه بو نه وه چاویان
به کورره کهوت و تیان تو ئیمشه و چیت دیوو چیت نه دیوه ؟ . ته ویش هاته
سه هه رچیکی به رچاو کهوتبو بوی گیرانه وه ، ته وانیش چون ده لاقه که بیان
هه لپجری زه لامه کانیان به کوله کانیا نه وه هینا به دهره وه و گه لی شقی تریشیان
هینا که هه موی دزه تی بو وه ئهم خانچیهش دز ده سه که بو بو یان ا . بالیان
به ست و له گه ل کابرای کاروانچی و دزه کان هه مویان دایه پیش و کورره شیان
له گه ل خویان بردو چون بولای پادشا ، هه مو گاره ساته گیان بو پادشا
گیرایه وه ، پادشا هه وانی خسته به ندیخان و پاره به کی زوریشی دایه کورره که و
به ره لای سکرد ا . کورره چو لهم پاره به دیاره کی زوری بو مال و منبالی
کوری و به ره و مال بو هه وه .. رویمت رویمت تاجه وه ئا وایی به کی خویان .
شه بو گه یسته جی له دوره وه سه یری ماله کی خویانی کرد قوتیه چرایه کی
تیا هه سوتا ، تماشای کرد و کورریکی تازه بی گه یستو سه ری خستوته سه ر
رانی ژنه کی و سه ری هه دوزی جار جارین ماچیکی هه کانه وه ا . کابرا
به رچاوی تاریک بو ، شیریکی بی بو له کالانه کی ده رهینا و پرریاری هه وه ی دا
هه ر که چوه ژوره وه به بی سه به شیریک ژنه کی و کابرا بکوژیت . زور به
په له چو تانزیک ماله که بو هه وه له وی هوشیکی پیا هاته وه و سه ی کابرای
ریش سپی فیکر که ونه وه و به شبان بو هه وه . شیره کی ی کرده وه به کالانه که یار
به بی که نینه وه چوه ماله وه .

ژنه که چاری به میرده کهئی کهوت سهری کورره کهئی - که نوستبو -
 له سهرانی داناو هات به پیشوازی میرده که پوره ، دایناو به دوریا هات
 نانوشتی بو هینا و له پاشا کهوتنه قسه کردن و برسی شه کورره کی به ؟
 ژنه کهش به بیکه نینیکه وئی ناینا سیته وه ؟ . نه وه کورره ته ا . پیاره ههستا
 چوماچی کرده وه و گهلی شو کری خوای به جی هینا ، کورره ش خه بهری
 بوه وه ههستا دهستی کرده ملی باوکی و به به ک شاد بونه وه .

نه ماشا نه کهئی شه پارچه به شیوه ی جورده نه ده ییکی به خشانی کوردی به
 نیمه پیشان نه دا ، چه له لایهن مه عناوه چه له لایهن وشه وه جیاییکی زوری
 هه به له گهله نه وه ده بی شعری و به خشانه دا که له دهوری دوا بیه دا
 که وتونه ته سهر کاغزه زو نوسراونه نه وه . شه که سانه ی ده ماو ده م شه
 جورده نه ده بانه یان گیراونه نه وه ههز چه نده مه عنا که ی ده سکری نه کراوه
 به لام دوریه وشه کانی زیادو که می به سهر ا هاتی له گهله شه وه ش سه بر نه که ی
 به شاکرا نه ده ییکی « اتباعی » ت بهرچاو نه که وی و بهر زتر نه ده ییکی
 به خشان نه خوبلیته وه

له بن ده ست نه مه وه ده وره ی نه ده بی شعری هاتونه پیشه وه ، نه ده بی
 شعری له سه ره تادا با ، مه عنا که شی گران بو بیت له لایهن وشه وه ههز زور
 ساده بوه ، چوار خفته که کانی « باه تاهر » وشهره کانی پیری شالیار
 نه مه مان پیشان نه دهن .

دوووم له نه وه بی کوردی

تا شه شوینه قسه له نه ده بانه ی کوردی بوه کرا که به پی ره وشتی مه عنا ی
 نه ده به که میژوی نه که رریتسه ره بو پیش سه ده کانی ناوه راست و پیش
 ئیسلامه تی ، به تاییه تی له بامی بهراورد کردنی نه ده بی کوردی و غه پیری

کوردیه که دا هر شتیک که له ویدا به له ئه ده به پخشانه که ی ، ئه وه گومانی تیدانیه که بو ئه و میژوه ئه گهر ریته وه ، به لام له بهر هه ندی ئامانجی تایبه تی کتیه که ئیش و اهاته : پیشه وه که ده وری دوهه م و سیه می ئه ده بی کوردی ده وری به که مه که گهرت کار له نوسینا بیکه به دو پارچه وه ، ئه مهش وه نه بی زیانیکی زور به باسه که مان بگه به نی چونکه توزی له ده وری ئه ده بی به که م تی گه یشتین و بهر کولیکان لی خوارد ، له پارچه که ی تریا به ته واری تی ئه گه ین .

له م ده وری دوهه م و سیه مه دا ئه ده بی شعری هاته پیشه وه ، له بن ده ست ئه مه وه ئه ده بی پخشانه که ش له ده وری سیه مه دا زیاتر باوی سه ندو که وته ناوه وه ، هه تا ده وری به که م بو ئه ده بی پخشان وه کو ئه فسانه ی لی هاتبو ، له م دو ده وری به تایبه تی ده وری سیه م له و ئه فسانه وه بو به روزنامه .

ده وری دوهه م و سیه م له بهر ئه وه تانوپوی به کن بوون به تی هه گه کیشی به ک له لایه که وه ، له لایه کی تریشه وه چونکه میژوه کانیان دپاره با له م کتیه دا نیکلاوی به کیش بو بیتن هه ر ئاشکران و بیاو به لی ورد بونه وه لیان تی ئه گا ، که و ابو ئه گه ر له نوسینیا نا به ندیان بو دانه نری وه نه بی زیانیکیان پی بگا یا ئه وه بگه به نی که ده وری گه یان تیکک دراوه .

وغان له ده وری دوهه م ئه ده بی شعری هاته پیشه وه ، له پیش باس کردنی مه عنای شعردا جاری با ئه وه بجه بته بهر چاو که گویا ئه م زمانی کوردیه له ده مه ده می دا هاتنی ئیسلامه تی دا شعری پی و تراوه و شعره کانیش ماونه ته وه .

ئه مهش به قسه : پارچه چه رمیک له م سالانه ی دواپی به دا له ئه شکوته کانی « جیشانه » و « هه زارمیرد » ی سوله بمانیدا دوزراوه ته وه چه ند شعریکی به زمانی کوردی تیدا نوسراوه نه وه . گویا له و سه رده مه دا که عه رب ولاتی کورده واری دا ئه گا و کوردوستان ئه گا به ئایینی پیروزی ئیسلام ئه م شعرا نه چونیه تیه کی ئه وه ده وری ئه گیرینه وه .. ئه مهش یا ما یه کی ته بیعه هه ر

قەومیك چو شوبلیك و ئەو شوبنەئى گرت دانىشتوانى شوبنەئە گەھ تا
 بەكك دو ئەو لەوانە بە ئەنە ئاتى پىشوى خویان ھەر لەبەر ناچیتەو ، چە لە
 دەشتى رەوشى ئایىنەو چە لە روى رەوشى زملان و کومە لا بە تەو ، جا لەبەر
 ئەمە ئەو شمرانە وە کو چون بە لگە بە کو بو زملان و ئەدە بە گەئى کوردی ھەر
 وە ما رۆشتە بە کەشە بو ئایىنى ئەو پىشيان ! .

ماوە تەو سەر ئەو ئەم شمرانە گە من لیرە دا باسى ئە گەم و ھیناومە بو
 بە لگەئى شەرو ئەدەب و زمانى کوردی لە دەورى دوھەئى ئەدەبى کوردیدا
 ناتوانم بچمە ژیری بلیم بونە گەئى راستە یاراست نە ، چونکە نە خوم ئەو
 پارچە چەرمە دپووە کە ئەم شمرانەئى ئى نوسراوە نەو وەنە لە قەسەئى
 رۆژە لانی ناسیکیدا پەرچاوم گەوتووە ، بە لکو تە نیا قەسە بە کە ماموستا
 (رشید باسى) لە لا پەرە (۱۳۹) ی کتیبە گەئى (کورد) باسى ئەکا ،
 ئەویش بەئى ئەو یگە بە نیتەو بە گەئىك یارە چاوە بە ک . قەسە گە ھەر
 ئەو نەدە بە ئەگەر ئەم پارچە چەرمە بویت ھونراو و زمانىکى زیاتر لە
 ھزارو دوسەد سالی کورد بە ئیمە پىشان ئەدا . . . شەرە کان ئەمە بە :

(ھورمزگان زمان ئاتران کران • ویشان شاردەو گەورەئى گەورە کان
 زورکار ئارەب کەردنە خاپور • گناى پالەئى ھەتا شارە زور
 شن و کىنگل وەدیل بىشنا • مێرد ئازا ئلى وە روى ھوینا
 رەوشت زەردشترە مانوہ بى گەس • بزیکا نیکا ھورمز وە ھىوچ گەس)
 واتە : مزگەوتە کان ویران کران و ئاگرە کان کوژبەرانوہ - مزگەوتى
 ھەو وەختە مە بەست مزگەوتى ئیستە نە بە لکو پەرسشگا و ئاتە شکدەئى
 زەردەشتى مە بەستە - ... خویان شاردەو گەورە گەورە کان ... زوردارى و
 جەورى عەرب و یرانىان کرد ... دىھانى کرىکارە کان تا ئە کاتە شارە زور ...
 ژن و گچە کانان بەدیل برد ... پیاوئى ئازا ئلى ئەدا لە ناو خوینا ... رەوشى
 زەردەشت بە بى گەس ماپەوہ ... بەزەئى نا بە تەوہ ئاھورامزدا بە ھىچ گەسبکا .

دیسان هر به قسه‌ی ماموستا رشید یاسه‌ی گویا به کینک له منافه‌گانی
 زه‌زده‌شت له هه‌ورامان بوه ناوی «پیری شالیار» بوه. کتییکی له خوین
 به‌جی ماوه ناوی «مارینه‌تو پیری شالیار» . هم کتیبه‌به‌ند به‌نده،
 زورتری ناموزگاری و قسه‌ی نه‌سته‌قه. له به‌ین هه‌مو به‌ندیکا له‌ی :
 گوشت جه‌وانه‌ی پیر شالیار بو * هوشت جه‌کیاسته‌ی زانای سیمیاربو
 واته (گویت له قسه‌گانی پیری شالیار بیت و هوشت به نوسراوی زانای

سیمیاره‌وه‌بی - که زه‌زده‌شته -) جا له به‌نده‌گانا له‌ی :

داران گیان دارن جه‌رگه‌ و دل به‌رگن * گائی پرر به‌رگن، گائی بی‌به‌رگن
 کرگه‌ جه‌ هیلان، هیلی جه‌ کرگن * رواس جه‌رواس، ورگی جه‌ورگن
 واته (داره‌کان گیانان هه‌یه جه‌رگه‌ و دلیان ریشه‌ و به‌رگه ... هه‌ندی
 جار به‌رگیان هه‌یه، هه‌ندی جار بی‌به‌رگن - مه‌به‌ست به‌ به‌رگه‌ که لایه - ...
 مریشک له هیلکه‌به‌ و هیلکه‌ له مریشک ... ریوی له ریو‌به‌ و گورگه‌ له
 گورگه‌ .) ...

له به‌ندیکی تریا دیسان له‌ی :

« وه‌روی وه‌وارو وه‌رو وه‌رینه * وه‌زینه بریو چوار سه‌رینه
 کرگی سیاوه‌ و هیلش چه‌رمیه * گوشلی مه‌مه‌یو دوی به‌رینه » واته :
 (به‌فری نه‌باری به‌فر خوره ... گوریس که پیچری جوار سه‌بری هه‌یه ...
 مریشکی ره‌ش هیلکه‌ی سپه ... دیزه که بشکی - مه‌به‌ستی نه‌وه‌ به‌نه‌ که -
 که‌ی لی بیته‌وه - دو درگای لی په‌بدا له‌ی) ... هم پیری شالیاره‌ له‌ی پیری
 شالیاره‌ نه‌ که له‌ تاخرو نوخوری سه‌ده‌ی پینجه‌می هجریدا بوه‌ له‌ گهل
 عبد القادری که‌یلانیدا هاو چه‌رخ بوون . تا هم پیری شالیاره‌ش هه‌ر له
 هه‌ورامان بوه‌ له‌ خه‌وا پیغه‌مه‌ری دیوه‌ و مسلمان بوه‌ له‌ پاشا ناوبانگی
 مسلمان‌ی دهر کردوه‌ له‌ گهل عبد القادردا ئاشنا به‌تی روحی‌یان په‌بدا کردوه‌ .
 به‌لکو له‌مه‌ی ئیمه‌ له‌یلان که‌لی پیش نه‌وه‌ کوه‌ .

لیرده دا ئەم قسانە ی پیری شـ الیار وه کو بو ئەوه ئەشی که باسی ئایینی
پیشوی کورد بکا بو ئەوش ئەشی که ئەده بیکی کوردی له ده ورۆبەری هەزار
سالی لەمەو پیشتر بو ئیمە ئە گیریتەوه .. مایه وه هەر ئەوه که بە کیک بلیت :
هەر زمان بە کیکە لەو شوینانە که هەندی له روزه لانی ناسە کان ناویان بە
« گوران » ئەبەن و گویا کورد نین . ئیمەش ئەوه بو له باسی « کورد » دا
وتان ئەم قسە بە هەر له بناغەدا هیچ بنچینە بەکی نیە چونکە کوردو گوران
هەریەکن و هیچ جیاوازیە کک له بەینیانان نیە . ئەتوانی سەیری لاپەرە
(٤٤ - ٤٥) ی ئەم کتیبە بکەیت .

ئیمە له باسی « میژوی ئەدەب » دا ئەوه بو وتان : « دەبەست عیلم و
زانینیکە که باس له چوینی لوغەت و زمان و شتی جوانه وه ... بکا » . دەی
بە پی ئەم قسە بە ئە گەر راست ئەوی دەوری ناوە راستی ئەدەبی کوردی زور
تاریکە، چونکە له دەوری بە گەمدا چیرۆک و ئەفسانە کانمان بو بو بە بەلگە،
که گوتە دەوری دوهم دەوری شعر داهاات ، لەم دەوره دا ئەدەبی وشە
کوردی وه کو ئەدەبی وشەو مەعنا ی ئاوروپا لەسە دە کانی ناوە راستدا پەردە ی
تاریکی بە سەرا کھا ، بو پەش ئەمە رویدا چونکە وشە ی عەرەبی بە هوی
ئایینه وه گوتە ناوه وه و گوتە شمروه ، وشە ی شعر زورتری بو بە وشە
عەرەبی ، هەرچە نده مەعنا مایه وه بەلام جەوهەری ئەدەبی زمانە که تیکدرا ،
ئەدەبی بەخشان کم بوه وه وره نگو بویکی ئەما - که ئەلیم ئەما مەبەستم
ئەوه یە له سەر وشە ی ساغی کوردی ئەگینە مەعنا هە بو بەلام بە کوردی
بەتی نه ئەهاتە ناوه وه - هونراو که زمانی خەیاڵ بو زال بو بەسەر بەخشانان
که زمانی ئەقلە !

له گەل ئەمە شدا ئینکاری ئەوه نا کری که له بەین زمانە کانی روزه لاتدا
ئەوی بە پی وه ی تر ماییتە وه له دەست زمانی عەرەبی له هەمویان زیاتر زمانی

کوردی به ، چونکه سه‌ررای ئه‌وه که زمانی قرآن نیشته به‌سه‌ر زمانه گانه‌وه
 وه سه‌ررای ئه‌وه که لهم ماوه در بژه‌دا هه‌ر له‌زیر چه‌پو کدا بوه له چاو زمانه-
 کانی تر دا گه‌لی گه‌لی به‌پا کژیتر و خاوینتر ماوه ته‌وه - دپاره ئه‌مه شانازه‌یه‌کی
 زور گه‌وره‌یه بو زمانی کوردی - گه‌لی له زمانه کانی روزه‌لات که خاوه‌ن
 که‌یان و ده‌وله تیش بوون له خو پاراستنا هه‌ر نه‌گه‌یشتونه‌نه زمانی کوردی .

هۆنراو - شەر

به‌لی هونراو ده‌زگایه که بو ئه‌وه پیاو مانعای له‌خه‌یا لیکێ ناز که‌پێ بدانه‌وه و
 عاتقه‌ی خوینهر وه‌کو کاره‌با را کیشی . به‌لام له‌گه‌ل ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه
 هونراو جور جور ته‌عریفیکه‌تری هه‌یه لهم تاریفه در بژتر ، ئه‌مه‌ش لهم
 دوا بیه‌دا زیاتر ئاوروپاییه‌کان ئه‌مه‌یان بو دوزیه‌وه . وه‌کو ئه‌وه که
 قه‌ره‌نزیه‌کان هونراو ئه‌گه‌ن به‌سه‌ جور وه‌ هه‌ر به‌که‌ چهند لقو بو پیکه‌
 لی ئه‌بیته‌وه ، ئه‌بکهن به .

« هونراوی شه‌ررو شورر - مه‌لام ، هونراوی گورانی - غنائی ،
 هونراوی لاسایی - تمبیلی » . هونراوی شه‌ررو شورر ناوی خوی به‌خویه-
 وه‌یه ، له‌ پيشا کاره‌سانی خوا کانی ئه‌گیرا بیه‌وه له‌ پاشا که ده‌وری ئه‌و خویانه
 به‌سه‌رچو بررا به‌سه‌ر نه‌به‌ردی پاله‌وانان و هه‌رای جه‌نگیدا .. ئه‌مه‌یان له
 کوردیدا وینه‌ی زوره ، به‌کی له‌وانه‌ شه‌رری « شه‌ملی و زه‌لان » . که
 له‌شکری شه‌مال و له‌شکری زه‌لان - ره‌شه‌با - له‌ ئاخرو ئه‌وخری زستانا که
 هیشتا به‌فر نه‌چوه‌ته‌وه به‌رام به‌ر به‌یه‌ک ئه‌وه‌ستن و سواره‌ی خویان بر بر
 ئه‌گه‌نه‌وه و ئه‌نیرنه‌سه‌ر شاخه‌کان و به‌یه‌کا دین ، له‌ پاش کاره‌ساتیکه‌ی زورو
 جه‌نگیکه‌ی گه‌وره‌ زه‌لان ئه‌شکری و شه‌مال به‌فر ئه‌توینیته‌وه . ئه‌مه‌ ئه‌ونه‌یه‌که
 و هونراوانه :

شمال - « تپیکي هه نارد بو کینی گلوران

ماشه الله شمال وه کک شیر شه بهرران

تپیکي هه نارد بو مله سرواری * ئافه رین شه مال خوت کرد دیاری

تپیکي هه نارد بو مزگت میرزا * هوشت بی زه لان نه تگری وه سزا .

ئهم داستانه کاره سات و ئه فسانه به کی خه یالیه ، خاوه نه گهی نازانری کی به

وله چه وه ختیگا دانراوه ؟ هه ندیکت ئه لین هی « میرزا شه فیح » ه به لام

وانیه چونکه به گه لی زه مان له پیش میرزا شه فیحا بیدراوه . ئه وه نده هه به

نرخیکی تاریخی زور گه وری له ئه ده بی شه روو شورری کوردیدا هه به .

هونراوی گورانی - ئهم هونراوه سه ره تا که داها توه له گهل بلویرو

دوزه له دا ئه وترا ، له پاشا وای لی هات هه ر شعری که ته عبیری له عانفه

بدا به توه وه کو غزه له ، مه تیج ، لاوانه وه و شانازی بیان ئه وت شعری

گورانی . ئهم جوړه شعرانه تا ئیسته له ناو کورددا بهم چه شنه ته عریف

نه کراوه ، واته شعری غزه له و مه تیج به شعری گورانی نه زانراوه ، به لکو

گورانیا ن هه به شعری په سته وتوه . . جا ئه گه ر بهم مه عنا علمیه ی فوره -

نسیزه مه عنا له شعری گورانی بدریته وه شعری کوردی زورتری بهر شعری

گورانی ئه کوی .

هونراوی لاسایی - ئهم هونراوه لهم ئاخره دا فه رنسیزه کان ئهم ناوه یان

بودا نا ئه کینه له پینسا ئهم ناوه نه بو ، چونکه لاسایی ئه گه راستت ئه وی

شعره شه روو شوررو گوردرا نیه کانه به لام له بهر ئه وه هونه ر- فنیکی- تیدا به و

به گهی به گهی پیاو ئه گریت له لایه کوه له لایه کی تویشه وه چاری ته نگوچه -

له مه ی نه فسی و کومه لایه تی بو ئایینی و خووره وشت ئه کا گویا له نه ساله کبا له وان

جیا ئه بیته وه ، جا بهم بو نه وه ئهم ناوه یان بودا نا . هونراوی لاسایی بهم

مه عنا به له ناو کورددا نه بو هه مه گه ر لهم دوا پیه دا نه بی که « بی کس » و

« گوران » ئهم ئا گره یان هه لگیرسان .

گورد له شعری شهر و شورر - که شعری چیرو کیشی بی نهوتری -
 وه له سر ته عریقی فه رن سزیه کان له شعری گورانی هیدا به نه ندازه ی ده سولات
 تیا یاد و له مه نده . مه به ست نه وه به باسیکی گرتوه و کردوبه به شعر ، مینر
 نه وه مان مه به ست نیه که سه رچاوه ی باسه که له گورددا بو بیت یا نه بو بیت .
 من لیره دا ناوی هه ند بکیان دینم به لام هیشتا خاونه کانیا تم بوساغ
 نه بو نه وه .. نه مان هس نه گه ر له سر ته عریقی نه وه ل بی نه وا هه و شهر و
 شورن ، وه نه گه ر له سر ته عریقه عیلبه گی فه ره نه بی هه ند بکیان
 شهر و شورن و هه ند بکیان گورانی له گه ل لاسای دا . . نه مان هس وه کو :

(۱) - کتیبی « خورشید و خاوه ر » به بی هه ندی شت دور نیه خاونه گی
 له نیوه ی دوایی سه ده ی هه زده هه ما زیا بیت (۲) - « له بی و مه جنوب »
 دور نیه نه مه عی مه لاوه له و خان شاعری به ناوبانگی جافان بیت . مه لافر جی
 وازه بی ش به ده ستکار به وه فارسیه گی « نظامی » له ۱۹۲۲ دا کرده به
 گوردی . (۳) « شیرین و خه سه ره » ، (۴) « شیرین و فه ره اد » که خانای
 قوبادی وه ری کیره اوه . (۵) « بزم و گوله ند ام » دور نیه خاونه گی له
 سه ده ی هه زده هه ما زیا بیت . (۶) « جهوت خوانی روستم » (۷) « روستم و
 زوراو » . (۸) « جهانگیر و روستم » (۹) « خاوه راز » باسی هه رای
 علی گوردی نه بی تالب نه کا . (۱۰) « حه حه نیفه » له ۱۸۱۳ نسخه به کی لی
 نوسراوه ته وه مینر نازانری خاونه گی له چه تاریخیکدا دایناوه . (۱۱)
 « نادر و توپال » باسی شهر ره گی نادر شاو توپال پاشای عوسمانی نه کا له
 مارنی ۱۷۳۳ دا مینر . جا کتیبه سه ، که ی دانراوه بازانری . ؟ (۱۲)
 « جهنگنامه ی شازاده محمد علی میرزاو که هیا پاشا » به رزای کرندی له
 ۱۸۲۱ دا نویسیوه بی و باسی سه ز که وتنی محمد علی میرزا نه کا به سه ر که هیا
 پاشادا^(۱) . وادیاره شوینی جهنگه گش زه هار بو بیت (ناوی نه م کتیبانه

(۱) کاره ساتی هم جهنگه له « ۱۷۹۸ » داروی داوه .

تا میره له قسه‌ی مینورسکی وهر گراوه (۱۳) «جه‌نگی کوله و عاینه‌مه‌ل»
 (۱۴) «وهره‌قی وگول» . (۱۵) «درختنامه» . (۱۶) «برزو و فلاسز»
 (۱۷) «بهوری بهیان نامه» . (۱۸) «مه‌نیجه و بیژن» . (۱۹) «قاره‌ماز و
 قه‌یتهران» . (۲۰) «نخزال و کاکه‌لاس» . (۲۱) «به‌هنسا» . (۲۲)
 «روسته‌م و زهرده‌ه‌نگک» . (۲۳) «کورد و گوران» . (۲۴)
 «ع‌ت‌نامه» ه‌مه‌ شاعر یکی کورد و ستانی له‌م سالانه‌ی دوایی‌دا دایناوه .
 (۲۵) «شیرین و شه‌فی» شه‌فی پی‌او یکی شاعری ده‌نگک خوش بوه ،
 شیرین قافره‌تیک‌ی جوان بوه له‌ دوره‌وه دلی له‌ شه‌فی چوه ، که چوه و چاوی
 پی‌گوتوه زور ناشیرین بوه‌گه‌ر راوه‌توه . ئینجا شه‌فی دلی لی‌چوه و به
 شوبلیا هاتوه . شیرین شعر به‌ ده‌نگی شه‌فیدا ئه‌لی ، شه‌فیش به‌ جوانیه‌گی
 ه‌م‌ودا . (۲۶) «مزگه‌وت و میرزا» . مزگه‌وت و میرزا کیویکه له‌ به‌ین
 خورر خورره و مه‌ریواندا . وه‌ختی خوی به‌کی له‌ گه‌وره‌گانی ئه‌رده‌لان
 مه‌لا به‌کک و چله‌قی ناردوته ه‌وی ، زستان به‌سه‌را دیت ه‌م‌ویان
 سه‌رما ه‌یان-ککوژی ته‌نیا فقیه‌کک نه‌بی ته‌مینتوه ، ه‌مه‌یان به‌ شعر سه‌ر
 گوزه‌شتی ه‌ و کاره‌سانی مه‌ردنه‌ ه‌ گهریتوه (۲۷) «تاسمان و زه‌وی» ه‌ی
 میرزا قادری پاوه‌بی‌یه ، دور نیه له‌ نیوه‌ی دوایی‌سه‌ده‌ی نوزده‌ه‌ما داینایت ،
 ئاخ‌ر شعره‌گی ه‌مه‌به :

(قادروه‌ فیدای ته‌بروی تاقت بو * وه‌فیدای گه‌ردسم پای بوراقت بو ا.)
 (۲۸) «حه‌وت په‌یکر» . (۲۹) «داستانی دوانزه‌ سواره‌ی مه‌ریوان»
 ه‌مه‌یان کرده‌وه‌ی پیره‌میردی سوله‌یمانی به . (۳۰) «به‌یتی جوامیر و دایکی»
 (۳۱) «ناسر و مال مال» . (۳۲) «به‌یتی شریف ه‌مه‌وه‌ن» .

هه‌لبه‌ست له‌ کورددا ده‌وره‌ی کونی ده‌وره‌به‌کی زور سه‌یر بوه ، واته
 بلین توزی له‌ پیش داها‌تی ئیسلامه‌وه تا سه‌د سالی‌کک دوای ئیسلام . ه‌و

هونزلوانه‌ی هزارمیردو جیشانه که له پینفا باسماز کردن مه گهر راست بن
 مه ومان پینغان مه دهن که سهری به گه لی تاپیدا کردوه و زور شوینی دیوه .
 مه گهر مه و شمزانه شمان به ده سته وه نه بی دیسان تیسه له و برروایه ناخاکه
 شوین و مه بدانی نه دیوه ۱ چونکه مه دهبی به خشان له همر قه و میکا بو ، بی
 گومان مه دهبی هونراویشی تیدا مه بی . چون نابی ؟ . هه لیهست که سهر -
 چاوه که ی خه یال وجوشو خروشی دهرون بیت و مه دهبی به خشان به کی بیت له
 جوگه له کانی مه بی خوی چون به گورتر نه بی ؟ ؟ . مه وه دیسان کورد
 مادام به زهوق قسه کردنیان بو بیت له مه وه پیویست مه بی که شمزیشان
 بو بیت . مه وه نده هه به دور نیه بو تری مه تم قسه به ناچیته سهر که مه لی :
 کوزد له ده وری کوندا هونراوی بوه ، مه گهر بییوایه مه مایه وه ، بوچی
 مه دهبه به خشانه کی ماوه ته وه ؟ - وه کو کورد خوی مه دم داوایه مه کا ۱ -
 بوچی مه دهبه هه لیهسته کی نه ماوه ته وه ۱ ؟ ..

قسه که له رواله تا راسته به لام مه گهر لی بکولینه وه ناچیته سهر .. جاری
 نه مانه وه ی بو تیسته مه وه نا گه یه نی که همر نه بیوه ۱ . دوهم هونراوی
 راسته قینه مه وه به له زه و قیکوه ده ربجیت که تیکلاو به هسج شتیکی تر نه
 بو بیت به تابه نی به خوننده واریه وه .. له پاش مه وه که تیسلام داهاات هه مو
 شهوریک که وته سهر شعوری تاینی ، تاینیش مه بو تیکلاو به خوننده واری
 عه ره بیه وه بیوایه - چونکه زمانی تاین بو - که مه تم تیکلاو به پیدا بو
 هه لیهست له زمانی خوننده واره کانه وه هه مو وه رگه ررایه سهر تاینی ،
 مه وانه که خوننده وار نه بون که وتبونه سهر مه و برروایه که شعر هه مه بی بو
 تاین بی ۱ . خو مه وانیشی له رینی و شوینی تاینی تازه هسچیان لی نه تزان
 به بو بونه وه لایان وابو که ریگه ی شمز گیراوه ۱ . له گه له مه وش هه ر به بی
 زهوقی خویان شمزیان ونوه به لام له بهر مه وه هونراوه کان به تاین ماشنا
 نه بون خوننده واره کان نیان نویسه ته وه وه هانه هانه به کی واشی له سهر

نه بوه هه تا ، وه کو ئه ده به به خشانه که له سنگا بئینیتوه ا ...
 له پاش ئهم ده وره به ده وری ئایینی هاته پیشه وه ، لیره دا هه مو به جاری
 ده ستیان دایه . بهی راسته ئیسلام ئا گریکی وای له دلی بو یژ - شاعره - کانی
 ده وری ناوه راستی کورددا کرده وه که شعریان له سه ر پایه ی هونه ر ئه وتو
 عاتفه یانی به جو ری بزوانده وه گه لی گه لی زیاتر بو له و عاتفانه که ئه فسانه و
 ئایینی گاور له دلی شاعری سه ده کانی ناوه راستی مه سیحیدا کردبوه به لام
 ئه گه ر راستیشت ئه و ی له باریکی تر دا شعره کانی هه مو یان هه ر وه کونه خته ی
 شه تر نچ ئه که وینه بهر چاو که ماده ی داشه کان به کیکه - که تاینه - به لام فه سال و
 باسه که یان جیا به ، داشه کان هه ر به که ناوی گیانه به ریکی هه به وه کو ، شا ،
 وه زیر ، فیل ، ئه سپ ، سه ر یاز ، ئه وه نده هه به گیانیان نه ا . ئه مانیش له و
 ده وره دا فه سالی شعره کانی خو یانیان گور ریوه به لام که سه یری ئه که ی هه مو
 له به ک ئه مور ه یان داوه و به به ک ده تنگ ده تنگ ئه ده نه وه .. ئه مه وه نه بی
 هه ر شعری کوردی واییت به لکو فارسیش سه ر ده میک و ابوه و عه ره بی
 خویشی دو سه رده م ۱۱ ..

ئه مه له لابه که وه له لابه کی تر یه وه ئه گه ر له هه لبه ستی ئایینی لایین
 بدایه و به - میسال - مه نجیات بو تابه که س نه بو شتیان بداتی ، شاعره کانی
 عه ره ب مه نخی کوشکی عه باسه کانیان ئه کرد و فارسه کان می بهر مه کی به کان
 شتیان وه ر ئه گرت ئه مان مه نخی کی بکن ۱۲ . به ناچار ی پالیان ئه دا به
 ئایینه وه وه لایان و ابو دنیا که خراب بوه ، که وتبونه سه ر ئه و باوه دره که
 دنیا تیکچوه به ئایین نه بی رز گاریان نایه ا ..

ئه و شتانه که له گه ل ورده کاری نه فسی و عاتفه ی نه پیدایا ئاشنا به تیاب
 هه به بو یژانی کوردی ئه و ده وره و نه نانه ت ده وری سه مه یی زور تیابا
 بهرز بوون . خو ئیجگار له سه ده ی هه زده هم بهم لاوه جو ره باوهر ریکه
 روی کردبوه شاعره کانی کورد که هینه کانی پیه وو گه لی لیوه دور بوون ..

لهم دوره‌ی سپه‌مهدا شعور تا ته‌هات نه‌خشه‌یه‌کی تری وهر ته‌گرت . راسته .
 کورد هر چه‌نده شه‌یه‌یکی سیاسی نه‌بون به‌لام لهم تاریخه به‌دواوه - وه کو
 ته‌ده‌بی انگلیزی و فیره‌ئیی لهم تاریخه‌دا - خوی له خو‌په‌وه ته‌ده‌به‌که مه‌یلی
 به‌لای قه‌ومیه‌ته‌وه ته‌کرد . دیسان ته‌مه‌ش راسته که گه‌لی له شاعری ته‌م
 دوره به‌دواوه هر نه‌پا‌زانیوه قه‌ومیه‌ت و مه‌عنای قه‌ومیه‌ت چیه . به‌لام
 چونکه شعور بلاو بو بو‌ه‌وه که سه‌بری ته‌ده‌به‌گه‌ی بگری دووشقی لی وهر
 ته‌گیری ، به‌کی مه‌یلی قه‌ومیه‌ت ، به‌کیکیش ته‌وه که شاعر به‌جوریکی غه‌یر
 مباشر توشی ته‌م مه‌یله بو‌ه . شاعری واشت هر لهم دوره به‌دواوه به‌رچاو
 ته‌گه‌وی که لاگری کردوته‌وه . هر‌وه‌ها له ته‌ده‌بی شاعره‌کافی ده‌وری
 سپه‌ی کورد‌دا وه کو ته‌ده‌بی ته‌له‌مان له سه‌ده‌ی هه‌زده‌مه‌مدا مه‌یلی سه‌ر -
 به‌ستی روحی کرده بو تا کت - فرد ، به‌ته‌ییمت ته‌ده‌بی روحی سه‌ر
 ته‌کیچی بو ته‌ده‌بی سیاسی و کومه‌لایه‌تی ..

هر لهم ده‌وری سپه‌مهدا دیسان له‌وانه‌یه پوزیه‌گان بوون به‌سه به‌شه‌وه .
 به‌شیکیان بیجگار خوی به‌وه‌وه ماندو کرده بو ته‌وه به‌ده‌نگی زه‌نگی
 وشه‌کافی گوبی بزرن‌گیتته‌وه ، ته‌م به‌شیان « نالی » به‌کیکه له‌وان ، گویا
 گه‌رراوه‌ته‌وه بو سه‌ده‌ی هه‌فده‌هه‌م بو « شه‌پانیا » له فیره‌نسه بولای
 « لافونتین » ی شاعر ، یا ته‌وه‌اتیه‌ته « خاکو خول » بولای نالی ..
 به‌شیکیان هه‌مو ئامانجیکیان ده‌ر بررینی مه‌عنا بو‌ه و هه‌مو کوششیکیان
 خستوته سه‌ر مه‌عنا . شاعره به‌رزه‌گه‌ی کورد « مه‌وله‌وی » له‌مان . ، تو
 بلیت گه‌رراویتته‌وه بو سه‌ده‌ی هه‌زده‌هه‌م بولای (فولتیر) شاعری به‌رزی
 پاریس یا فولتیر هاتوه بو تاوه‌گوز بولای مه‌وله‌وی ۱۶۶ به‌شیکیان تریشیان
 خه‌ریکی روحی ئازاوه و به‌لام‌لردانی پیاوه‌کافی مزگوت بوون ، به‌کیکه لهم به‌سه
 « بی‌گس » . نا‌بی ته‌میش گه‌رراویتته‌وه بو سه‌ده‌ی هه‌زده‌هه‌م بولای

(روبرت بیرنز) شاعری (اسکتله نده) له (ته بهر)؟ یا خود ته و هاتوه بولای
نی کس له سوله یانی له گوپزه؟!

به جوریکی تیکرابی بوپزه کانی کورد - می هر سه ده وره که - من له و
باورره دام بیجکه له و شه پولانه که به سه ریانا هاتوه هوای ناوچه کاریکی
زوری نی کردون . ته گهر خوینده واری بو شاعر شهرت بیت بوپزه کانی
کورد بیجکه له به شیکي که میان هیچیان ته و خوینده واره نه بوون - نه له کونا
نه له تازه دا - که به پشتیوانی خوینده واریه که یان بگه نه ته و خه یالانه که ده ریان
بر ریوه - دیاره مه به سته شان به خوینده واری ته دهب و خویندن تازیه به ،
له گهل ته وه که زوریکی زوریشیان هر به جاری هیچیان نه خویندوه که چی
سه بر ته کری به رزی فیکره که یان ته گهر له شاعری قهومه کانی تر به رزتر
نه بی وه کو ته وان هر ته بی جا با ته وان سوچیکیان کر تبیت و ته مان
سوچیک ته مه یان شتیکی تره . . زور له بوپزه کانی کورد له کوپره دیکدا
ته نیا تاسمانی گونده گی خویان نه بی هیچ شوینیکی تریان نه دیوه که چی بازی
خه یالیا گه لی قوزبنی تاقی کردو ته وه . ته مه بیجکه له وه که کاره سانی ئاو و
خاک نه بی هیچی تر به پیاو نیشان نادا . . وه کو ته وه ژنیکی مه نمی که به
دریازی زیانی ته نیا ناوچه ی مه نمی نه بی هیچ شوینیکی تری نه دیوه وه له وا -
ته به هر نه ی بیستی شعر چیه وه به چی ته لین . دینی به زمانیکی ساویلکه
«عزیز» و «ته کش» (۱) ته لاوینسته وه و ته لی :

(۱) عزیزو ته کش دو برابون ، کورری محمدی کورری میران بون ،
خویان مه نمی بون له ناو عه شره ته که دا به میرانی ناو بانگیان سه ندبو ،
تازایه تی ته م دو برابه له هه مو توپی مه نمی و گهلواخی و گهر وسدا ناو بانگی
دهر کردبو ، له سالی ۱۳۳۹ ی هجریدا هر دو کیان له شهرری عه جمما
کوژران ، گورره که یان له (به نگی به رخ) له نزدیک دیوانده ره ی سه قزه وه .

- » *
- دهن له سه ته پله وهمل نهی شاندا * ههره سی باء پای وهمل گوراندا
 سوارهل مهنی سف بوون وهجه م * سرعزیزدهرکزل له لشکرعهجه م
 عزیز وهلاکل ، ته کھی وههفتیر * ها وهخته بیو حهسن خو له شویر
 ماینه کھی ته کھی له وهستان نایی * لهشکری مهنی هیچ دوایی نایی

- بالونی واهات له تارانوه * خول نه خوارد وهده ورعزیزخانه وه
 بومبای بهر بو لهو بالداره وه * عزیز زامار بو وه سهد سواره وه
 عزیز بوج ده ننگت نایت له مه بدان؟ * سه نگیری سرپیل پریه له میران
 وه گولهی وه رشه وه دریا له بالم * عالم نه سرهفتی میسه وه له عالم

- کی سواری بوی کوبتهی که فعل پان * کی تالان پیری له ملک تارانف ؟

- بیژن وه خازی خوی بدا له تهخت * عزیزو ته کش چون وه پایتهخت
 ده رزیه کھی به خهی بنیری وه لام * شه وسو هم خه له مه مکن وه نه نام
 بیژن وه دایکم سره کھی رهش کا * له نه کک برا کم ماله کھی بهش کا ۱۱
 بهلی میمه نالین که هم جوره شمرا نه له همو سوچیکوه به رزن به لام
 نه توانین نه وه بلین که بو ده موپلی ژنیکی چول گهردی حهرف نه ناس لهو
 پهری جوانیه وه به گوا بهم جوره شریکیکی سینما بخانه کار وه له مه وه
 زه وقی کوردیکی ده شته کی پیشان بدا .

نوع هونراو به سبوهی هه وراهی و تراوه؟

شتیکی تر ماوه ته وه پیوسته لیوه بدوین، بویه قسهی لیوه بگین چونکه زورتر له روزه لاتی ناسه کانی خستونه ته نگو چه له مه وه وه کودلی کورده که خویشی کری کرده وه ۱ .

له وه نادوین که بلین کوردو گوران هه کوردن، چونکه قسه مان له مه وه کرده، نه میفیته وه سه ره وه ئایا بوچی زورتر له سوراخه کانی کورد - به تایبتهی سوراخه ته ده بی - هه به شیوهی هه ورامی بوه وه هه وراهی به ۲ . که چی شتیکی وا به شیوهی نه رده لان و شاره زور به چاوا نا که وی ۱۲ . له روه وه باوه رری من له مه به :

کورد له به ره به بانی میژوه وه له باری ته ده بی دا نیکلاو بوه یا له گه ل رومو غارسدا وه یا له مئاخره دا له گه ل تور کدا، هه چی ده ستهی خوینده وار بوه یا سه به خو ئاشنا بوون به باره گای پادشا کانی تور کک و هه جه م، یا نزیک بوون به کوشکی هه و خانه دانه کوردانه که هه وان ها توچی باره گا کانیان کوردن . به پاسای ته بیعت به ره وه له و زمانه دا ته بی که پادشا قسهی پی ته کاو پی کرده، هه و زمانه به ته ده ب پیهان دراوه و پیهان ته دری که پادشاو خاومن ولات قسهی پی کرده وه و پی ته کا .. به دیری ئای زه مان هه مان زمانه له هه زمانی کورد سورراونه ته وه، به جوریک شموری دا بو هه یون ته خانه ت هه موبان به دلا نه ها توه که زمانی خویشیان ته گونجی پی به زمانیکی ته ده بی ۱ . شمیری فارسی و توری له دیوا خانی هه و کوشکا نه وه بلاو بوته وه، هه ره وه ها شمرو ته ده بی هه ره بی ش به هوی ئیسلامه ته وه له مز گه وه کا نه وه ته نیو به نه وه . دیاره شمرو ته ده ب له هه زمانیکا که نو بیگریت ته بی هه وه که سه لی بی بگا هه و هخته ته بی بو به ریت، هه وه که ته نیانی که یفتن به لکو هه مو سوچیکی ته بی بزانی . له ره دا ره مه کن هه ردم - به هنی نه خوینده ولره کان - نه یا تئاویوه و

نه یازانیوه له کونو قوزبني زمانیکي وه کو فارسی یا تورکی یا عهره بی بگفت
هیچ ده میان بو نه برده وه بررای بررای نه وه شیان به دلا نه هاتوه که بهو
زمانه ی خویان قسه ی پی نه گن نه توانن شعرو نه دهب بلین وه نه گهر به
دلشیا نا هاتیت و وتیبتیان — وه کو هاتوه و تویانه — بهر ی خوینده-
واره کان- که نه وان نه ده بیان به زمان ی بیگانه زانیو چونکه زانیویانه -
گالتیمان پی کردونو بیان وتون نه مانه (شایر) یا (دهلو) ن ا . بهم بونه وه
نه ده بی خاوینی نه سلی زمانه که باش که وتوه .. مه بهست بهم قسه به مان له به پنی
نه رده لان ، شارم زور ، مو کر یاندا به ، واته کوردی هم شوینانه بیجکه له
ههورامان شیفته ی نهو زمانانه بوون .. مابه وه سهر ههورامان

ههورامان شوینیکی شاخ و داخو وشکه نه فارس خوی بو کوتاوه زور
نه روم ، نه عجه م به نه نگیه وه بوه نه تورکک ، بهم بونه وه پیاوه کانی نهوی
نه وه نه ده ناشنای باره گای پادشاکان نه بوون به جوریکی وه ها که زمان ی نه وان
سوار زمانه گیان بیت . ههر که ده رونیان هاتیتته جوش به زمانه که ی خویان
ده ریان بریوه ، له مه وه رهمه کی مه ردمه کهش فیر بوون که ههر له ده وریکی
زور کونه وه شعرو نه ده بیان به زمانه که ی خویان وتوه ، که عهره بی ش له
مزگه و ته کانه وه سهر ی هه لدا نه ده بی زمانه که ی خویان یان به میرانی ههر بو
مابه وه نه غیر خوینده واری مزگه و ته کانت یزبان لی نه نه هاتوه ، بویش
یزبان لی نه نه هاتوه چونکه کابرا له پیش نه وه دا بجیتته مزگه و ته گوبی له
باوکه یا له مامه نه خوینده واره که ی بوه که به زمانه که ی خوی هه لبهستی به
سهر هه لداوه ، نه مه بیجکه له وه که دایکی له بیشکه گدا ههر به و شیوه به
لا به لای بو نه کرد نه مه له مالا ، که نه چوه ده ریشه وه له سهر هه لپه رریکی ،
له سهر کانی ، له بهر به رروچکه دا هیچی تری گوبی لی نه نه بو ته نیا هونراوی
زمانه که ی خوی نه بی . نه مانه هه مو کر دیا نه کاری کانی که دهستی دا به خویندنی

فارسی یا آه‌ره‌بی یا زمانیکی تریشه‌وه نه‌ده‌بی زمانه‌گی خوی هر به
 نه‌ده‌ب بزانی . . .

همه‌مه‌مان تیکررا به‌خوینده‌وارو نه‌خوینده‌واره‌وه ناشنا بوئ به
 نه‌ده‌بی زمانه‌گی خویازو فیری بون ، مینجا به‌ری خوینده‌واره‌کانیان
 به‌ده‌م خوینده‌وه به‌رره‌وازه نه‌بون بو ولاته‌کانی نه‌رده‌لان و شاره‌زور و
 موکری ، له‌وی شعرو نه‌ده‌بی شیوه‌ی قسه‌کردنی خویانیان نه‌خوینده‌وه بو
 مه‌ردمی نه‌و ولاتانه ، مه‌رده‌گی نه‌وی‌ش ته‌ماشایان نه‌کرد هم نه‌ده‌ب و
 شعره‌جوره‌شیومه‌یه‌که له‌شیوه‌گی خویان ناچی ، له‌به‌ر نه‌وه شعوری نه‌ده‌بی
 بیگانه‌به‌رستی به‌جاری کتسابو به‌سه‌ر هوشیانا نه‌و شیوه‌به‌شیان هر به
 بیگانه‌نه‌زانی چونکه له‌هینه‌گی نه‌وان نه‌نه‌چو نه‌هاتن وه‌ریان نه‌گرت و
 له‌دیواخان و مزگه‌وته‌کانیانا بلاو نه‌بوه‌وه . نه‌وانیش نه‌گه‌ر بیانویستابه
 هتیک . بلین نه‌هاتن به‌بره‌وی نه‌و شیوه‌بانه‌نه‌کرد و به‌و شیوه‌یه‌نه‌ده‌بی
 شعری‌یان دانه‌تا - وه‌کو وترا له‌و باوه‌رده‌دا نه‌بون یا هر نه‌وه‌یان به‌دلا
 نه‌نه‌هات که به‌شیوه‌گی خویان شعروتن نه‌گونجی ا . - کابرا خه‌لکی
 سنبو ، خه‌لکی قه‌لاچوالان بو ، خه‌لکی بوکانو سابلخ بو وه‌له‌وشوینانه
 گوش کرابو که‌چی نه‌گه‌ر بره هه‌لبه‌ستیکی دابنا به‌له‌به‌ر نه‌و . شتانه‌ی
 سه‌روه‌گوتان نه‌چو کوششی نه‌کرد بو نه‌وه که‌شیوه‌ی هه‌ورای فیر بی و
 به‌و شیوه‌یه‌هونراوه‌گی خوی دابنی ا .

هم‌کاره‌ساته‌به‌م جوره‌مایه‌وه تا « نالی » له‌ولاتی شاره‌زورا به‌یدا بو
 قاپیک‌کی زلی خسته‌سه‌ر گازی بخت بو وتنی شعری شیوه‌ی موکری .
 به‌ره‌به‌ره‌به‌بره‌وی شیوه‌گی کرا و نه‌ده‌بی شیوه‌ی موکری‌ش بلاو بوه‌وه
 به‌جوری بلاو بوه‌وه که له‌ولاتی موکری و شاره‌زوردا به‌ته‌واوی له‌باری
 شعر وتندا شیوه‌ی هه‌ورایان له‌فیکر چوه‌وه . . مایه‌وه‌سه‌ر ولاتی
 نه‌رده‌لان؛ شیوه‌گی موکری‌ش وه‌کو شیوه‌ی هه‌ورامیه‌که به‌هوی چه‌به‌ری

مزگهوتوه به نهده بی شمري گهوتنه هوی دیسان سهیریان کرد ههمش وه کو شیوه گهی خوبان نیه شوینی گهوتن و خهریکی فیرونی نه بون بو نهوه شمري بی بلین . ده رده گهی نهوان گرا تر بو، له لایه گهوه نه بوایه خهریکی شیوه ههورای بیونایه ، له لایه گهوه هه شیوهی مو کړی ۱۱ . هم ره وشته تا هم ده وره ی دواییه له ویدا هر ماوه ته وه ، نهوا تازیه بی نهوانیش هه ندیکیار گهوتنه ته سهر نهو باورره که به شیوه گهی نهوانیش نه گونجی شعرو نهده ب بوتری چند سالیکه دهستان داوه نی .

لیره داره نگی نهو پر سیاره بکری که : نه گهر عامل بو بلاو بونهوه ی شیوه ی ههورای له ولاتانه دا به بیگانه زانینی ههورای بی بوچی شیوه ی « لور » و « بوتان » یی بلاو نه بو هوه نیایانا خو نهو بیگانه به تیه له ویشا هر هه بو ۲۲ . وه لاهه گهی بهم جوړه نهده بنهوه نه لیز : نهو هاتو چوی روحی و نهده بیه له بهین ولاتی ههورا مانو سوراندا هه بو له بهین بوتانو سوران یا له بهین لورو سورانا نه بو نه گهر بیوایه بی گومان نه مانیش بلاو نه بونهوه .

نه مینته وه سهر ولاتی بوتان نهوانیش لهو شوینانه بانا که شاخ و داخو به حکمی ته بیعت زور تیکلاوی بیگانه نه بوون ره مه کی مرده که هه لابه ستی شه عی بان هر له زه مانیکي کونه وه کردوه به باو له بهین خویانا ، خوینده واری مزگهوتنه کان لی بیگانه نه بوون شیوه گهی خویانیان پاراستوه و کردوبانه به نهده بیکی بهرز . عه بی کاره سات له ولاتی لور ریشدا روی داره له گهل نه مهش که نه مان زیاتر تیکلاو به عه جهم بوون سهر چاوی نهده به گهی خویان باز هر بو نیمه هیشتو نهوه ، نه مومن لام وایه شتیکی تریش هوی مانه وه ی بوه ، نه وهش نه مه به : له بهر نهوه وشه ی (لور) له رواله تا جیایه له وشه ی (کورد) وه له بهر نهوه شیوه گهی نهوان زور تر نه گونجی له گهل به هوری کوندا فارسه کان نه وه نده بو نیاجونی نهده بی کوردي خهریک بوون نه وه نده

خبريكي تهوان نه پون ، ئيجكار عاتفه ي ئايئيش كرد بويه كاري هه تا هم
دهوره ي دو اييش لورر خوي به فارس زياتر مهزاني تا كورد . جا هم
كاره ساتانه مهويه پلن ئاماده كردوه كه مهده بي لورر هه له زه مانيكي
كونه وه بيئته وه .

به جور يكي تيكرابي ئيمه ته بي له و باوه رده تا بين كه مهده بي تيكراي
كورد ي له چاو خويا مهده بيكي بهرز و به نرخه ، من هم قسه به له بهر مهوه
ناكم كه كوردم ، چونكه نوسيني ميژو و نوسيني مېژوي مهده بيكي له
شنانه كه له نوسه ره گيا پيوسته بي لايه نگر به كه واو من لايه نگر ي كورد
قسه ناكم به لام به لامه وه مهه شتيكي حه قيقه ته . كورد ولاتاني نه ديوه ،
بيرو باوه رري بيگانه به رزه كاني بهر چاو نه كه وته ، داغ كا كاني عالمي نه ديوه
له گه له مه مانه شدا مهده به گه ي كه متر نيه له مهده بي قه وه كاني تر ، هه ندي
جاري وا توش ته بي كه كابرا به كي شاعر له ماشه كونيكابوه ، له سه ر چاوه به كك
بوه ، له بن ده واريكا بوه كه چي فيكري واي ده بربر بوه كه متر نيه له فيكري
مه وه كه سه كه له ده وري راهه رريني ئاوروپادا له (سوربون) و (اكسفورد)
فيكري وه رگر توه . به لام مه وه نده به به مهده بي كوردي بي خاوه ن بوه ،
خزمه ت نه كراوه ، به خاي و كالي ماوه ته وه ، مه گه ر هانه هانه بدرابه ت و به
سه ر چاوه ي خو بنده واري راسته قينه ئاو بدرابه و ئاو بدربت بابهي گه لي
كه لي له زور هم پايه به وه به كه ئيسته هه به تي .

تا هم شوينه بهم جور هه تين ئينجا مه مانه وي به سه ره قسه له شاعره
هه ره كه هوره كاني كورده وه بگه ين له ده وريكي كونه وه تا ئاخري نيوه ي به گه ي
سه ده ي بيستم ، هي تهوانه كه تو انيومانه ييا نچه ينه ده ست . قسه له ژيانيان ،
له نه فسيه تيان ، له وه بيه كه كوردني به بويز ، له و ريچكانه كه له هونراوه -
كانيانا گر تو يانه له ، لي كولينه وي هونراوه كانيان بگه ين .

بابه تاهر

۹۳۵-۱۰۱۰م

رهنو دیوانه و قهقهه ندر ، خرائس و پاريزگارو هه رده گهر . به سوزی
عه شقیکی مه عنوی کورهی دهرونی له گرزدا بو ، له یادی دوستیکی نیینی
ده ماره گانی له خروشدابو . شهیدای باره گای یهزدان ، هه رده گهری
چولو بیایان . هاو نیازی روژانی چهرستانی «ده ماوه نده» و هاو رازی شهوانی
دیعنی (مه مهنده) ! گامی لاله زاری زهوی باره گای بوه ، گامی چریوهی
مه ستیره ی ئاسمان شهو چرای بوه . روحی له له وه رزازی ئهرواحدا له
هه موگولیکی مژبوه ، دهی له دنیا دور به دور بوه ، دهی له ماهه ننگ
رو به رو بوه . تاویک له دهشتی ته فکیردا سه رگهردان بوه ، کاتیک له
کورری عه و دالانی خرائسیدا مهی گیرری مه معرفت بوه . هه نندی چار
خوی ون کردوه ، هه نندی جاریش ون بوی دوزبوه تهوه . هه ناسه یه پک
دهرویشکی نادان بوه ، بینیکیش شیخیکی مه له وان بوه . زه مانیک نه زانیک
په کک که وتو بوه ، دهورانیکیش زانابه کی گهوهه رناس و دورر ناسیکی
بی وینه بوه . . .

بابه تاهر شاعریکی کوردی سه دهی سپه ی هجری بوه . به پی هه ندی
په لگه ی تاریخی ده وره ی (صاحبی کوری عباد) و (ابن سینا) ی
فیهل سو فی دیوه که ئه مانه له زه مانی حکومه تی (بویه) به کانا زیاون . هه م
چوار خشته کیه ی که هه لی :

مو ، آن بحرهم که در ظرف آمدهستم

مو ، آن نقطه که در حرف آمدهستم

به هه رانی الف قدی بهر آبو الف قدم که در الف آمدهستم

که مه‌ت‌لیکی گرانو میرزا مهدی خان له سهر حسابی « اجمد » لیکی
داوه‌ته گویا هاتنه دنیای بابه تاهر دهر ۴۴۶ هـ - ۹۳۵ م . دا . وه له
۱۰۱۰ هـ - ۱۰۱۰ م . داسردوه وه ۴۴۶ هـ له (المجلة الجمیة الاسیویة) دا له
به‌نگال بلاو کردوته وه . لیکنانه وه که‌شی گویا به‌م جور به : -

وشه‌ی (الف قنبر) - ۲۱۵ - که ۴۴۶ هـ له گهل وشه‌ی (بحر - دهر یا) به‌ک
۴۴۶ گریته وه ، وه کو چون له گهل وشه‌ی (طاهر) یسدا ههر به‌ک . که (الف
قد = ۲۱۵) بنه‌ینه سهر (الف = ۱۱۱) ۴۴۶ هـ کاته (۳۲۶) وه ۴۴۶ هـ به
له گهل وشه‌ی (الف - هزار) به‌ک ۴۴۶ گریته وه . که حینجه بکری ۴۴۶ هـ
به (ها - زا - الف - را) وه لای وایه تا ۴۰۹ هـ هجری ژباوه .

بابه تاهر ههر له هه‌مدان سردوه ، گورده‌کی گومه‌زیکی پچوکی پهر -
بونی به سهر وه به له سهر ته‌پولکه به‌ک ، که ناوی (بن بازار) وه وله شیبالی
روژاواوی شاره که وه به . گورری دظوازه که‌شی (فاعه لره) له گهل
فاعه ناویکی ترو میرزا علی نه‌تی که وسهری که ۴۴۶ هـ کاته (۳۲۶) وه
له‌ویدان . له (دائرة المعارفی ئیسلاهی ب ۳ . ل ۲۳۲ - ۲۳۹) وه .

بابه تاهر شاعر یکی کوردو له بنه‌مالای (لور) وه . وه کو له چوار خشته -
که‌دا به ته‌واوی شیوه‌ی زمانی خویمان بو دهر ۴۴۶ هـ :

دلی دیرم ز عشقت گنج و بجه ه‌ژه بهر هم زه‌نم خونابه ریجه
دلی عاشق به‌سانی چوب تهرری سهری سوچه ، سهری خونابه ریجه
واته : دلیک هه‌به که له عشقت گیرو ویزه ، برژانگک به‌به‌کا بنیم خون
تهرریژی .. دلی عاشق وه کو شولی تهرره ، سهریکی ته‌سونی ، سهریکی
خویناو هه‌له‌تهرریژی ... چوب داری تهرر که ۴۴۶ هـ به‌ته سهر ناگر له
سهریکی وه ته‌سونی له سهره‌کی تریه‌وه ناو و زینچکاو دهر ۴۴۶ هـ دلی منیسی
وایه ! ... به‌لام له‌بهر ۴۴۶ هـ که ره‌ندیکی دیوانه و دهر ویشیکی بی‌په‌روا بوه
هه‌مو دهم ۴۴۶ هـ زوی ۴۴۶ هـ کردوه ۴۴۶ هـ شمرانه که ته‌یلی تیکلاویان کا به‌و

شیوانه‌وه که ده‌نگی نه‌بانگانی . وه کو لهم چوار خسته کیه‌وه نه‌مه‌مان بو
دهر نه‌گویی :

نه‌وای ناله غم نه‌ندوه زونو عیار قلب خالص بوته زونو
بوره سونه دلون گرد هم تاویم که قدری سونه دل، دل سونه زونو
واته : ده‌نگی ناله‌ی خستم‌خور تو نه‌یزانی ، پارسه‌نگی دلی بی
خه‌وش «بونه» نه‌یزانی . وه‌ره با همو دل سوتاوه‌کان له‌لای په‌کک کو بیینه‌وه
چونکه قدری دلسوتاو دلسوتاو نه‌یزانی ... نه‌ماشا نه‌که‌ی لیره‌دا (نه‌وا ،
فارسی . نه = تو ، بوتانی . زونو ، پشتکوی . بوره له «بوه نه‌یره» ی
لوری . بونه ، کرمانجی) نه‌مانه‌ی همو لهم دو شمره‌بدا کو کردوتوه .
له‌مه‌وه نه‌وه بو نیمه دهر نه‌گویی که نه‌فسیه‌تی باه تاهر ویستویه‌تی له‌ناو
همو هوزو تیره‌ی که کورددا پهل بلاو بنگانه‌وه بو نه‌وه بتوانی نه‌وه ده‌رویشی و
پیردباره‌ری نه‌وی له‌سه‌ر بوه له‌ناوایانا بنج دا کوتی و همویان باوشی بو
بگر نه‌وه و به‌دل بچنه ژیره‌وه . . دیسان له‌بن ده‌ست نه‌مه‌شه‌وه شیوه‌ی
نه‌ده‌بیانی فارسی وه‌نه‌بی له‌ده‌ست به‌ردابی وه‌کو لهم دو به‌بته‌بدا دهر
نه‌گویی که نه‌لی :

به‌خنجر گهر دهر‌ناره‌ند دیده‌گانم به‌تاتش گهر بسوزه‌ند استخوانم
نه‌گهر به‌ر ناخوتانم نه‌ی بکوبه‌ند نه‌گیرم دل زیار مهره‌بانم
لهم شمرانه‌وه ده‌وری سوزی تانی جوانیشی دهر نه‌گویی که دلتوازی
خوشه‌ویستی همو شتیکی له‌پیر بردوتوه نه‌نانه‌ت نه‌گهر پارچه پارچه‌ش
بگری هر نه‌وه‌نده‌لی له‌لای یاری مهره‌بانیه‌وه بیلیته‌وه ده‌ربایسی
هیچی تر نه‌ی ! . . .

دوکتور سعید خان نه‌لی : « پیاویکی گاوری کورد نه‌لی : که باه تاهر
چهنده شمریکی به‌شیوه‌ی گورانی پنه‌ی داناوه و ناردویه بو «حق» نه‌کان
بو نه‌وه که له‌پیر باوه‌ری په‌کک بگهن وه نه‌وانیش بخاتنه‌سه‌ر نه‌وه ریگه‌به

که خوی له مدري بوه . « داخه کم نیمه نه و شعرانه مان چنگه نه کون »^(۱)
 بابه تاهر لسه ره نای ژيانیا دلی به عشتی دبعنی مانگه روه کانی هه مه دان و
 لورستان بشکوتوته وه ، جوانی ره وشقیان و شوخو شه نگی بالا
 هه ره رریان سوزیکی دیوانه نی یان خستوته کاله بوه . له ناو نه واندا
 « فاعه » ناویک به دوچاوی مهست و دو نه بروی هلالیه وه بده ننگدانی
 نیمروژو سبهی کوره ی دلی بابه تایه ر دینفته جوشو نه بیته هوی نه وه که
 قانی شعری لی نه کرپته وه نه لی :

دو چه شمانهت پیاله پررزومه ی بی خهراج نه پروانهت ملک ره ی بی
 همی وه عده کونی نیمروز و فهدا خودا دانه ، کی فهدای تو کی بی ؟
 نه شور شه له کاله یا نه و بوخار نه کا و به هه مو لایه کدا نه پرره تینی ،
 دیوانه ی نه کا و به چولو هه ردا به رله لای نه کا و نه یخانه سارای دهر به -
 دهری و بی جیگه ی ، میشی وای لی دی که نه لی :
 مو ، مان ره ندهم کی نامه بی قهله ندهر

نه خون دیرم ، نه مون دیرم ، نه له نگر
 چو روز نه بده بگردهم گیرد گیتی چوشه و نه بده بخشتی وانه هم سه
 وانه : من نه ره نده بی پروایم که ناوم قهله ندهر ، نه خوان
 - سفره - به کم هه به نانی له سه رنجوم ، نه شوینیم هه به ستاری تیدا بگرم ، نه
 که سیکیشم هه به پشتیوانم بی و له نگریم بگریت . که روزها ت به دهر جیهانا

(۱) ناشنایه تی بابه تایه ر له گهل « حق » ماکانا نه وه بوه که نه وان بابه
 تایه ریان به فریشته ی چواره می « خشین » داناوه که له لورستان بوه ، چونکه
 سه ره نای دهر که وتی نایینی حه قه له پیشا له لورستان له پاشا بو نزیکی
 سیروان نینجا له نازر بایجان بوه . نه مهش به لگه به کی تره بو نه وه که بابه
 تایه ر لورری بوه . من لام وایه نه م باوه رری « حه قان » هی « شه ده له »
 لقبه که حه قه کانی سیروان .

میسوررتهوه ، که شهوات خشتیکه نهخه مه ژیر سدرم و نه نوم ... با به تاهر
 ماوه به کک بهم جوره رای نه بویری له پاشا نه و دلهی که فریشتهی سهر
 زهوی هوشی لی سه ندبو سه ودای عشقی راسته قینه شا بال نه کیشی به
 سه ریا و له دست که مه ندی ماهروان رزگاری نه کا . اینجا رو نه کاته نه و
 مه بدانه که نوری خوی تیدا بلا بوتهوه ، له و دهشته دا به سوزی عشقی
 بهزدان نه سوررتهوه و له همو سوچیکی نه م نه رزو ناسمانه دا بیجکه له و
 که سیک تر نابینی وه کو نه لی :

به دریا بنه گهرم ده ریا تو وینم به سحره بنه گهرم سحره تو وینم
 به سحره بنه گهرم ، که وه دهروده شت

نشانی نهز روی زیبای تو وینم

واته : له ده لبوا و شکانید ، له چول و بیاباندا بیجکه له تو هیچی تر
 نابینم ماوه به کیش له و ههرده به ههرده یه نه سوررتهوه ، ده مارو
 گوشت و پیستی له زه ریبای خواناسیدا به نه واوی نه رم نه بیتهوه ، له و پوه
 نه که وینته عالمیک خوی به مه لیک دینه بهرچاو که همو جیهان له ژیر
 پی دایه ، وه لای را نه بی که زال بوه به سهر همو شتیکدا و به لام دیار نیه ، وه
 وا نه زانی نه که ریتو خوی بنوینی هیچ نیه خوی له بهر پلاریا بگریت
 وه کو نه لی :

موه مانی تازه دین مورغی کی ده درحال

بسوجه عالم نه به رهیم زه نه م ال
 مصور که که شد نه فشم به دیوار بسوجه عالم نهز تاثیر شمال
 واته : من نه و بالنده نا گرینم که دهم و دست ؛ بسوتی نه جیهانه
 نه کهر بال به به کابدهم . نه نانهت وینه گر نه کهر وینم له دیوار بکیشی ،
 همو عالم نه سوتی له ناو کاری که ری نه و وینه به .. (موه م = منم .
 تازه دین = نا گرین . بسوجه = نه سوتی) ... له بیانی روزیکی تو خدا که سهر

له سهر سه رښې نوستو يتي بهر زه کانه وه نه ماشا نه کا نوري مه عرفه تي خو
 هه مو ده ماره کاني نه بزويني ، له هه مو ده ريبا به کي خواناسيدا مه له وان يکي بين
 دربرزه نه لي: « به نه زاني نوستم به زاناي هه ستام ا ». مينجا نه بي به ناموزگار -
 يک کريکي دلسوز ، به شبخيکي پررسوز . به فه بله سوفيکي راسته قينه و بانگک
 به دنيا دا نه داو نه لي :

مه کون کاري که بهر پاسه ننگک تايو جهان با اين فراخي نه ننگک تايو
 چو فردا نامه خوانمان نامه خواهه ند

تو نامي خود بييني نه ننگک تايو !
 وا نه : نيشيکي وا مه که بهر د بيته بهر بيت ، دنيا بهم فراوانيه له تو نه ننگک
 بي و له هيچ لايه جيت نه بيته وه . نه گهر سبه يني نامه خوازه کان نامه تيان
 و است ، تو ناوي خوت بييني شهر مزار بييت !... .. ديسان به ده روپه -
 کاني نه لي :

شه بي تاريک و سه حرا پررخه نه بي . ده ر اين راه روشنايي که متره که بي
 شه بي تارو بيا بان دور و مه نزل خوشا ثنانان کي بارهش که متره که بي
 « که متره که = که تر ». نه لين فه لسه فه ي نه نسيه تي با به تايه ر که لي
 که لي جياوازه له که لي هي « عمر خه يام ! ؛ عمر خه يام به دوچا و سه بري دو
 عالمه نه کا و له هر دو کيان نه کوليت وه و له عاسي هر دو کيان ريگه ي بي
 پروايي گر د نه پيش . به لام با به تايه ر چه نده له عالمه دا بي به روايه
 نه وه نده له عالمه که لي که دا به پاريزو زور به ورد بييني روي دلي مه ردي تي
 نه کا ، که چي نه م دو به به ته ي که نه لي :

مو ، مان ره نده م کي عصبان پيشه ديرم

به ده سني جامو ده سني شيدسه ديرم

نه گهر تو بي گونامي ره و مه له که شه و

مو نه ز « حوا » و « لادم » ريغه ديرم

واته : « من ۴۰ رهندهم که بی فرمانی پیشه‌مه ، دستیکم پیاله‌کی
 نبدایه و دستیکدیم شوشه‌که ، که‌گر تو هیچ گونا‌حیکت نیه بچوبیه به
 فریشته . من ۴۰ میراتی‌که له باوه ناده‌م و دایه حواره بوم مازده‌توره و
 ریشه‌ی له‌ریوه دا کوتاره ۱۰۰ — هر ۴۰ بیرو باوره‌ریه ۱ — به‌لام وانیه
 ۴۰ همیشه هر به‌یکه له فلسفه ورده‌کاتی باب‌نایه‌ر چونکه‌کی‌لی :

من دیوانه‌بکم که بی فرمانی له باوه ناده‌م و دایه حواره‌وه بوم به‌جی
 ماوه ، چون ۴۰ واز بی فرمانی خویان کرد منیغ که له‌وازم به ته‌بیمت هر
 ۴۰ بی واکم ۱ . که‌وابو ۴۰ بی فرمانیه له شراب و باده‌دا به‌جی دیم . تو
 ۴۰ که‌ر خوت به بی گونا‌ح ۴۰ زانی راسته‌وراست بچوبیه به فریشته ، چونکه
 فریشته له‌وره‌گزه نیه که‌منی لی بوم ۱ . ۴۰ ورده‌هیه له شراب و باده‌به
 که‌تو به بی فرمانی ۴۰ زانی من به فرمانبیری دانه‌یم ، چونکه شرابه‌کم
 خواناسیه و له باده‌ی حقه‌رستیدا ۴۰ بخومه‌وه بو ۴۰ بجه ریزی ۴۰
 پاوک و دایکم که‌کاتی بی فرمانی خویان کرد به ریازه‌نی نه‌می خویان
 که‌یاندوره ۴۰ لاله‌زاری به‌هسته که‌هنا‌هتایی تیدا ۴۰ میله‌وه ، که‌گر
 ۴۰ نافرمانیه‌یان به‌سرا نه‌هاتایه ۴۰ مانوه ۴۰ نا‌هتایه‌یان چنگ
 نه‌ته‌گوت ، منیغ له‌وانم و ۴۰ شوینم ۴۰ . تو که‌ته‌وی خوت به بی
 گونا‌ح بزانی دیاره ناتوانی ۴۰ هرکی ریازه‌ته به‌ریوه‌بری ، که‌تمت پی
 نه‌کرا بچو وه‌کو فریشته چون ماوه‌بسه‌کک ۴۰ مین و له پاشا به بی ۴۰ له
 به‌هشتدا ۴۰ مینه‌وه‌سریان تیا‌ه‌جی تویی‌وابه که‌وابو تو بو به‌هشت‌دروست
 نه‌کراوی ته‌نیا بو تیا‌چون دروست کراوی ، به‌کی که‌گر گنجی بوی ۴۰
 ره‌نج بکیشی ...

له‌سهرقه‌ی . ف . مینورسکی حسین وه‌حید دستجردی ۴۰ سفه‌هانی
 نوسه‌ری گوٹاری ۴۰ زمانی فارسی دیوانیکی باب‌ناهری له ۱۹۲۷ دا بلار
 کردوته‌وه که ۳۶۵ چوارخفته‌کیه . له‌مانه ۳ دو‌به‌تی روزهلانی ناس

(هرزن الن) دوزبو به تهمو و تويه هي بابه تاهره وه ۶۲ يثي حسين وه حيد
خوي له م لاو له ولا کوي کردوته وه ، هوانيتريشي له پيشا به دهست مردمه وه
بزه ... جاله تازه گانا بابه تاهر گهلي جار ناوي خوبو کوي ته لوه ندو مه پند
ديني ، سوزو خوشه ويستي خوي به رامبر به دو کيوه دهر ته برري ...
له موره ته وه دهر ته گوي که بابه تاهر به بي ته وه دهر وه له دواي خواناسي
خوشويستي مه ابه ندي له مه موشت به لاوه گوره تر بوه ..

نازبانگ سه ندي بابه تاهر به م ناوه له بهر ره وشتيکه که له کورده واريدا
باوه به له ناو کورده گانا به کيک ته گهر شيخ بي ياله بنه ماهي شيخ بي له بهر
ريزلي گرن و خوشه ويستي بي ته لين بابه فلان وه کو بابه شيخ ، بابه ره سول ،
بابه آلي . بابه تاهريش وايه .

دواي به بهر گوزه شتي بابه تاهر دينين بهم دو به يته ي که به ته واوي
زمانه که ي خويان بو دهر ته برري و پيشان ته لي : من له پاش تاقی کردنه و
به بي زور بوم دهر گوت که گولو وه ته وشه و زن پشيان بي نابه ستری چونکه
دوزه نيکيان هه به که رومه تي تالو والا پانه و ناپه لي له بوته ي مانه وفدا تال
بينه وه تا بين به هاو رازوجي رازو نياز ا .. :

به نه وشه ي جيره ناران ههفته ي بي گولاهي کوه ساران ههفته ي بي
موتادي مي گرن شهرو به شهرو وه فاي گولموزاران ههفته ي بي ا
واته : وه نه وشه ي گوي جو که کان هه ر ههفته به که . گولاهي کويستانه .
کان هه ر ههفته به که . جار جي شار به شار بانگ ته کا ، ته لي : وه فاي رومهت
گولان - زن - هويش هه ر ههفته به که ا ...

مه لای جزیری

۱۴۰۷ - ۱۴۸۱

گوهه ربکی شهوچرا له سهراوه ردی شاخه کانی به ندهنی بهرزی بوتانه وه ،
سه مه نده ربکی بی پورا له بهراوردی خانه کانی عه شقه وه دور له سوتانه وه .

شیخی که پیری به پیری بهرزی بهری
بو بی هر نه و بوه ، پیری که شیخی
له پیری چاوی شوخی گه ری بو بی
هر نه و بوه ا . نمونه به کی به راستی
له لاله زاری غه رامیاند که تاوازی
ده ننگه کی بولبولی چه من بینینه
جوش ، عاشقی کی سه بهستی له
باره گای مه وه شافا که سه متوری

شعره کی دل و ده ماری یاران بینینه خوروش .. پیغمبه ری سه ده فته ری
شعری ته ری غه رای له خاکی پاکی بوتان ، دل زیندوی بین دریزی بهل
هاویزی ده ریای تصوف له مهرزی بهرزی کوردان .. فیکری تاوینه به کی
بی گهرده بو سو فیانی خوا بهرست ، ههستی شاوینه به کی سه ههرده بو
فه به سو فانی حق بهرست .

بولبولی سه رجلی هم داستانه ناوی شیخ احمد و کورری شیخ محمد ،
له جزیرا بوتان یا «گزر تا دو قردو» هاتوته دنیاوه و هر له ریش سرده ...
لا بهر دهی ژبانی شیخ احمدی جزیری زور تاریکه پیویسته بهل کولینه وه و
ورد بو نه وه به کی دور و دریزا . جاله بهر نه وه نیمه له پیضا دیننن نه وه قسانه که

له باره‌ی هاتنه دنیای شیخهوه و تراوه ئه‌یاننن و لیکیان ئه‌ده‌ین له پاشا باوه‌ری خویشان دهر ئه‌بررین لام وابه‌ره‌نگی ئه‌و وه‌خته ئه‌و په‌رده تاریکه به‌لبدرته‌وه و دبعه‌نیکی رونا کک بکه‌وته به‌رچاو ..

له «الفضیة الکردیة» ی دوکتور بلج شیر کو دا ئه‌لی : «مه‌لای جزیری ناوی شیخ احمدنه و خه‌لکی بوتانه ، له ۱۱۶۰ ی میلادی هه‌ر له جزیره بوتان سه‌رده ، شمیری زوری له غه‌زل ، الهیات و تصوف هه‌یه . . . له تاریخی کوردو کوردوستان و شاهیری کوردی امین زکی به‌گدا ئه‌لی : «مه‌لای جزیری ناوی شیخ احمد له جزیره‌ی ابن عمر له نیوه‌ی درانی سه‌ده‌ی شه‌شه‌ی هجری له ده‌وری عمادالدین حاکی موصل دا ژیاوه . . هه‌روه‌ها ئه‌لی : له پاش «جایی» هاتوته دنیاهه و دیوانه‌گه‌ی خوی به‌دیاری ناردوه بو خانی خانان که له ته‌وریزدا بوه . . «... دیسان هه‌ر له مشاهیردا ئه‌سه‌یه‌کی ماموستا محمد علی هونی هه‌یه به‌سه‌ر شوینه‌گه‌وه ئه‌لی : «جزیری که باسی شمیری سه‌دی و جای و حافظی کردوه ئه‌مه‌ی ئه‌و نیه و خراوه‌نه‌ته دیوانه‌گه‌وه . . «... روزه‌لانی ناسی روسی «مسبو ئوگست بابا» له کتیبه‌گه‌یا : «سه‌له کورده‌وه» ئه‌لی : «مه‌لای جزیری خه‌لکی جزیره‌ی ابن عمر له سالانی (۵۴۰ - ۵۵۶ هـ) له ده‌وری عمادالدین زه‌نگیدا ژیاوه . . «... روزه‌لانی ناسی ئه‌له‌مانی «فون هارغان» که له ۱۹۰۴ دا دیوانه‌گه‌ی له به‌زین چاپ کردوه و خوی سه‌ره‌تابه‌کی بو داناوه به‌ئه‌له‌مانی وه‌ینه‌یه‌کی شیخیشی خستوته پالی واده‌ر ئه‌گه‌وی باوه‌ری هه‌ر وه‌کو باوه‌ری ئه‌وانیتره ...

له بابته مه‌لای جزیره‌وه ئه‌م به‌لگانه هه‌یه وه هه‌ر کهس سه‌یه‌کی لیوه کردوه ، ئه‌مینته‌وه سه‌ر ئه‌ره که ئیسه له‌مانه بکولینه‌وه بزانه‌ن ئه‌گه‌ینه گوی ؟ وه ئه‌م تاریخانه به‌چی دهر ئه‌چن ؟ . . .
جاری مه‌لا له شمیری خویدا ئه‌لی :

گەر لؤلؤ منشور ژ نظمى ته دخوازي

وەر شعرى مىلى بن نه به شيراز چه حاجت
 نه مه ليره دا مه لاسي نه وه نه كا نه لى نه گەر شعرى نايابى غه راميانى من
 بهى تو چيت داوه له وه كه بچيته شيراز به شوين شعرى حافظ دا
 بسورر بته وه ۱ ... نه گەر نه ماشاي ده ورى حافظ بکه بن نه بينين نه شاعره
 له تاخرو توخري زه ماني پادشايه تي سلطان ابو سعیدی کوررى سلطان
 محمدى خودابه نده - کله بنه مالهى هولاکو بو - وه له جوشى پادشايه تي
 « ميلسکاني » به کانا زياوه وه له ۵۷۹۴ - ۱۳۹۱ م. مردوه . له ده وري نه مدا
 بنه مالهى نه باسيه کان له لاوه له به غدا دهى بو دوايى هاتبو چونکه نه وه له
 ۶۵۶ - ۱۲۵۷ م . به ده ست هولاکو برابو بو وه ، له ولاشه وه ده ورى
 سلطان محمد فاحى ديوه که له ۸۵۸ هـ - ۱۲۵۲ م. شارى قصطنطينيه ي گرت .
 نيمه که سه برى مردني مه لای جزيرى و حافظى شيرازي بکه بن به بي نه وه
 قسانه که نه وان و نويانه ۱۰ لاله « ۱۱۶۰ » م. مردبیت و حافظ له « ۱۳۹۱ » م.
 نه ماشا نه که بن مه لا ۲۳۱ سال له پيش حافظدا مردوه که چي له ولاشه وه له
 شعره کانا باسي حافظت بو نه کا ! ! . که و ابو شک له وه دا نه مابه وه تاريخى
 ۱۱۶۰ راست نه بو وه نه بي مه لا پاش حافظ که وتبیت ، نه وه که هنر پاش
 که وتن به لانی که مه وه نه بي « ۳۰ » سالیک به بنیان بوى ، چونکه تا حافظ
 له وه ده وره دا شعرى له شيراز وتبیت و نه شعرانه که يشتبته کورده وارى و
 هـ هـ هـ هـ کس لى ني که يشتبیت به جور يکي وه ها که ناوى حافظى بلاو
 کرد بته وه که متر له مي سالی ناوى ۱ ... ماوه ته وه سه نه وه که تو بلیت :
 به لکو نه وه شعرى شيرازي به که مه لا نه لیت ، حافظ نه بیت و شاعريکي تر شيرازي
 بو بیت ۱ . له وه لايى نه مده دا نه لى : نه نيسته وه نه نه وه ده وره به شعرى هـ هـ هـ
 شاعر يکي غه رامى شيرازي له کورده واريدا بلاو نه بوه ته وه نه زانراوه .
 ناغه شاعر يکي شيرازي که ناوى له کورده واريدا بو بیت هـ حافظ بوه . .

ته گهر « سمدی » یش بی تهویش هر دیاره پیشتر گهوتوه چونکه تهو له دهوری تهتابکه کانا وه کو سمدی زهنگی و ابوبکری کورری دا زیاده، که له ۶۵۶ هـ - ۱۲۵۷ م . میلادیدا بوه هر گهلی پیش مهلا گهوتوه ا ...

ئینجا « جایی » ا . جاری ییجکه له قسهی مهلا خوی ، جایی له ۸۱۷ هـ - ۱۲۱۳ م . هاترته دنیاوه ، له ۸۷۷ هـ - ۱۴۷۲ م . له ریگهی کورده واریهوه بهسر « هه وایر » دا چوه بو حج وه له ۸۹۸ هـ - ۱۴۹۲ م . سردهوه . له کاروانی حهجه کهیدا لهوکاته دا که به کورده واریداتی بهرریوه له بامی شعرو تهده بدای تهلی :

پیره مەردی بدیده تههم زجزیر نیمه مەردی بدیده تههم ز حەریری
 ساغ بوتهوه تههم پیره میرده که تهو چاوی بی گهوتوه مهلا ی جزیری بوه ،
 جا ئایا مهلا چوبیته سار ریگهی تهو یا تهو چوبیته جزیر تهمه توزی ونه
 - هر چه نده تهوه زورتر تهچیتسه دلهوه که جایی چوبیته جزیر - نیمه
 میرده کش علی حەریری بوه .

جاری تههم شعرهی جایی که له ۱۴۷۲ دا بویت و سردنی مهلا - وه کو سهراچاوه کان تهیلین - ۱۱۶۰ ی . م . بویت ۳۱۲ سال بهینیه ، واته ۳۱۲ سال مهلا پیش جایی کهوتوه ا . دهی ته گهر تهوه نده سال تههم پیش گهوتبی جایی چون تهلی ییاویکی وام جاوی کهوت ۱۹ ... کهوابی تهبی مهلا له دهوری جایی دا بویت و بهلانی کهمبسهوه شهست هفتا سالیکه عومری بویت بویه جایی ناوی به پیره میرد بردهوه . زورتر له ره وشتی زمانی فارسی و کوردیدا پیار کهتر لهم تهمه نه بی نالین پیره میرد وه ژنیش له پنجا شهست سال کهتر بی نالین پیریژن ...

هلووه تهوه سهر تهوه له « مشاهیر الا کراد » دا تهلی : « مهلا دیوانه کهی به دیاری ناردوه بو خانی خانان که له تهوریز دانیشتهوه . » . تههم باوه ردهی لهوهوه وهر گرتوه که مهلا دو برره شعری هه به بکیکیان هه ره تاکهی :

(نهی شهه‌نشاهی معظم حق ننگ‌هداری ته بی

سوره‌ی انا فتحنا دهور ماداری ته بی) به .

وه نه‌ویریشیان :

(خان خانان لامع نجما ته هر پر نور بی

گشتیا به ختی ته ژبی بایی مخالف دور بی) به .

وای بو دهر گوتوه چونکه مهلا ناری خانی‌خانانی هیناوه ، خانی‌خانان
حاکیکک بووه له ته‌وریز دانیشتوه ! ..

به لام من لهم فیکر به دورم : جاری هم خانی‌خانانه نه‌گه‌ر بو بیت گه‌لی
گه‌لی پیش مهلا گوتوه و له‌ده‌وری عماد‌الدینی زه‌نگیدا بوه ، مهلا به ۱۵۰۰
سالیکک له پاش نه‌و هاتو ته دنیاوه . دوهم نه‌مه شهرت نیه هر خانی‌خانانی
وت میتر نه‌و پادشای ته‌وریزه بیت . خانی‌خانان ناویکک بوه که شاعره‌کان
داویانه به پادشاکان ، به تاییه‌تی خانی‌خانان بو تور که کانی عوسمانی
به کار هینراوه ..

که‌و ابو من لام وایه به بی عادات و نه‌تالید نه‌و برره شعره که سه‌ره تاکی
« نه‌ی شهه‌نشاهی معظم حق ننگ‌هداری ته بی ... هتد » مه‌به‌ستی بی
سلطان حسین بایه‌قره که ناخر خانه‌دانی ته‌عموره‌کان و نه‌مانه له میران له
۵۸۰۷ - ۱۴۰۳ م . تا ۹۱۲ هـ - ۱۵۰۶ م . پادشایه‌تیان کردوه وه شهه‌نشا
چه‌لو دهوره و چه له دوا‌ی نه‌وش له بهر عه‌نمانی کون هر بو پادشاکانی
میران و تراوه ... وه نه‌و برره شعره‌شی که سه‌ره تاکی « خان خانان
لامع نجما ته هر پر نور بی ... هتد » یا به‌رام‌بهر با سلطان محمد فاتمی عوسمانی
دایناوه که له ۸۵۵ هـ - ۱۴۵۰ م . تا ۸۸۶ هـ - ۱۴۸۱ م . اداره‌یه‌کی به‌ریزی
حکومه‌تی عوسمانی کرد ، وه یا بو سلطان بایه‌زید خانی دوهم که له ۸۸۶ هـ -
۱۴۸۱ م . تا ۹۱۲ هـ - ۱۵۰۶ م . میشوکاری هه‌لسور راندوه . . له شیوه‌ی
شعره‌کان واده‌ر نه‌گویی که پرور بایی بی بو به‌کیک تازه له هر ته‌خت

دانش‌آبیت ، که او بهی همر با یزید خان بوییت . . . نه‌مهش فینسکار
 نا کریت که پادشاکانی عوسمانی هه و ناوی « خان » یان بوه . وه نه‌گهر
 دابنن بلین هه و سه‌ه سالهش سردوه (۷۵) سالیکک همری بوه ... لیره‌دا
 شهرت نیسه که هم برره شمردی بو ساطانی عوسمانیه‌کان و نیتیت به‌لام
 نه‌وه‌نده فاشکرایه که له بهین نه‌وازو ته‌یموریه‌کانا دهر نه‌چوه . هه‌ر لایه‌کیان
 بوییت مه‌لا (۷۵) سالی زیاره . . . که‌رابو مه‌لا به‌جوریکی ته‌قرببی دور نیه
 له ۸۸۱۱ - ۱۴۰۷ ی م . هانیتته دنیاوه وه له ۸۸۸۶ - ۱۴۸۱ ی م .
 سردییت .

نه‌مه و شتیکی تریش : ناوی وشهی « مه‌لا » له تاریخی ۱۱۶۰ ی میلادی و
 گه‌لی دوا‌ی نه‌وهش له‌رلانی ئیسلامیدا هه‌ر نه‌بوه ، هم وشه‌به له‌لایین
 مغوله‌کانه‌وه گه‌وه‌هم ولاته‌به له‌به‌لامره‌کی چه‌نگیز خانه‌وه بو (بوخارا) که
 له ۱۲۱۷ ی م . دابو . تا گه‌ییت پادشاهی ابو سعید له ۱۳۳۵ م ئیتر
 دوا‌ی‌هات ، له‌ماوه‌ی هم ۱۱۸ ساله‌دا وشهی « مه‌لا » له‌ولاته‌کانی ئیسلامدا
 - زیاتر له‌غه‌یری عه‌ره‌بستاندا - بلاو بو‌ه‌وه ، نه‌ویش له‌به‌ر نه‌وه بو که مغوله-
 کان به‌سه‌روه‌که‌ تا‌بلییه‌کانی خوریانان هه‌وت « لاما » . هم وه‌ه‌به‌ده‌ستکاری
 کرا بو به « مه‌لا » و له‌ناو ئیسلامدا هه‌ر بو سه‌روه‌کی تا‌بینی به‌کاره‌ینرا ،
 نه‌نانه‌ت ئیسته‌ش له‌چین و له‌ناو بوزیه‌کانا هه‌ر به‌سه‌روه‌کی تا‌بینی خویان
 هه‌لین « لاما » ... ده‌ی نه‌گهر مه‌لای جزیری له ۱۱۶۰ دا بوییت ناوی
 « مه‌لا » ی له‌کری هیناوه ؟ که نه‌و وه‌خته‌هم وشه‌به له‌ئیسلاما نه‌بوه ؟ .
 نه‌بی نه‌وه‌ش بزاین که وشهی « مه‌لا » عه‌ره‌بی نیه‌وه‌وه‌مه‌عنا‌یانه که له
 عه‌ره‌بی‌دا بوی لی نه‌ده‌نه‌وه هه‌وه‌وی هه‌له‌به .

بو نه‌وش که هه‌ندی کهس نه‌لین : « نه‌و شمرا نه که له‌باری سمدی و
 حافظو جامیدا له‌دیوانه‌که‌ی مه‌لادا هه‌به‌نه‌وه نوسه‌رخستویه‌ته ناو به‌هه‌ا »
 من لام وایه نه‌گهر که سیک زه‌وقی نه‌ده‌بی بی و پینی نه‌و شمرا نه‌و

شعره کانی تری مهلا بخونیتته وه زور چاک بوی دهر ته گوی که ته و شعرانه
له دهم مهلا وه دهر چوه و بهشی کسی تری پیوه نیه^(۱) ..

یه کم شتیک که پیشی ته ده بیات و میژوو پیاوانی عیلمی سکوردی
شکاند بیت نه نویسیان بوه ؛ ته وه بوه که هر که سه هاتوه به هر جور
ژبانی را بوارد بی که مردوه ژبان و ناوه کشتی له گهل خوی بردونه گورده وه .
سا ته گهر ناوونیشانیک له یه کیک به جی مانی هر ته وه بوه دهم به دهم

(۱) من له نویسی ژبان و به سه هاتی مهلا بو بومه وه ، له پیشی ته وه دا
رام سپارد بو بولای ماموستا محمد علی عونى له قاهره بو پرسیار کردن له
مهضای چند شعریک له دیوانه گهی مهلا . ته ویش منه تباری کردم و له
۱۹۵۱/۵/۲ دا بوی ناردم و زانیار به کی زوری لهم روه وه دای سوپاسی
ته کم .. له گهل ته وانه شدا گهل قسه ی له بابت ژبانه گهی مهلا شه وه کرد بو
وه کو ته وانه ی که له سر «مشاهیر الا کراد» کرد و یه تی وشتی تریش ، له همموی
تازه تر ته مه بو که بوی ناردم و تبوی :

« زورم کوشی کردوه بو ساغ بونه وه ی ته و شعرانه که ته لین می مهلا ی
جزیره وه ده ی ساله خریک ته هم ، هه تا لهم دواییه دا چاوم به دیوانیکی
ده سنتخت گوت که له کوردوستانی جنوبی باوی هه یه و له ۱۳۲۲ ی هجریدا
له شاری جزیره نوسراوده ته وه ، گهل تا گاداری له و دیوانه دا هه بو
یکیکیان ته مه به که ته ی : « مهلا ی جزیری هاو ده وری سلطان محمد فاتمی
حوسمانی بوه » به یی ته مه که وای مهلا له پیاوانی تاخری سده ی نوه می
هجریه و ته و شعرانه ی که ناوی سعدی و حافظ و جایی تیدا به راسته شعری
مهلا به . »

هم تا گاداری ماموستا بهش دیسان پفتیوانی لی کولینه وه گهی نیمه
ته کاو قسه که مان به نه راوی بو ساغ ته کانه وه .

گیراویانه ته وه له مه زیاتر به لسکه به کی تر به دهسته وه نه بوه . . جا ئیمش له بابته ژبانی مه لای جزیره بوه تا ئهم شوینه به راوردیک بو که له کونو قوژنی میژوی تره وه وه رمان گرت ، له ئیسته به دواوه بو چو ئیه نی ئه و ژبانه گه را بېراردوه له پاش کوشیکې زور به ده ماو ده م ئه مه ی خواره وه مان ده ست گوت وه له نه نشته مه وه دیوانه گه شی یارمه تیان شه دا بو رون کردنه وه ی هندی له لاپه رره ی ژبانی ، به تاییه نی ئه و دیوانه ده سخته ته که به خه نی عبدالقادر علی عمادی له سالی ۱۳۳۸ هجری له شاری عمادیه نوسراوه ته وه و ئیسته له لاهمه :

وه کو و ترا مه لا ناوی احمد و کورری شیخ محمده ، له سالی ۱۲۰۷ میلادی له شاری جزیره ^(۱) له عه شره تی بوختی هاتونه دنیاوه . شیخ محمدي باوکی مه لا له بنه ماله به کی شیخی به رمالی بوه ، به پی زه وشتی ئه و دوه ره حه زی به خوینده واریش کرده . له پیشا خوی دهرزی احمدی کورری دا شه دا ، له پاشا بو قوتا بخانه ، له بوه بو فه قیه نی .

شیخ احمد بو خویندن هه مو ناوچه ی جزیره وه هه کاری و دیار به کر و عمادیه گه رز اووه ، له خویندندا زور زیره که و پیش گه و تو بوه ، له فارسیدا ده ستیکې باشی بوه ، له عیله عه ره بیه کانا به تاییه نی بدیع ربیان و اصول سه رامه دی دهوری خوی بوه ، ته نانه ت ئه لیز له و ولاته دا هېج فه قیه که نه بتوانیوه له رویا بوهستی . . له ئاخرا له ته مه نی ۳۲ سالیدا له گوندی « سترباس » له دیار به کر له لای مه لا « طه » ناو لجزه ی عیلمی وه ره گه گرتو چه ند سالیکه له گوندی « سربا » هه ره له دیار به کر ئه پی به مه لا . له پاشا

(۱) جزیره شاریکی زور کونی کورده له ده ورو به ری خه لانه نی حضرتی

عمر ذآ له سالی ۱۷ هـ . گه رته ده ست ئیسلامه کات وه ئیسته گه و تونه خاکی تورکیاوه .

سدریکه له (حسه نسکېف) نه دا و ماوه په کیش لوی نه بی . . . تا له دیار به کر
 بوه نه دریسکی زوری کرده و گه لی اجازه ی داوه له پاشا حاله نی عه شتی
 هری پی کیشاوه به لای تصوفه وه و له کله کی نه درسی نه خا ، حاله نی
 دیوانه نی نه گریت و رو نه کانه وه بو جزیره تا له سالی ۱۴۸۱ دا هر له
 جزیره له تمه نی ۷۵ سالیدا نه سریت و نه نژدیت ، گورده کی نه پسته ش
 مزاری دلسو تاوانه . .

مه لا وه کو ده ملو دم نه بگریز نه وه یا له هندی شتدا وینه به کی خه یالی
 هه بی پیاویکی سور و سپی که له گت به لای باریکیداروانیو به نی ، نه لین له
 تافی گه نجیدا له هه مو لایه کک ناو پانگی دم کرد بو ، چاوره شی گوره و
 برژانگک دریز ، بروی پرر ، لونی باریکک ، ده مو چاوپان ، له جلو به رگدا
 به رداخ بوه . له ده وری فه قیه تیدا بو زوی زاخوی نه کرد به چوخه و
 رانکک و ده ستوی نه و ولانه نه خشی لی نه دراو له به ری نه کرد ، جامه دانه ی
 نه به ست به سه روه - رانگی نه و ولانه ده ستوری رانگی (سوران) نه
 به لکو هر وه کو پانتولی نه پسته وایه به لام نه م به به نه و خوینه نه وه کک به
 دو گه . نه مه جلو به رگیکی تاییه نی کورده واری به . دورینه هر نه م رانکو
 چوخه ی ولانی بو تانه بیت و ناو رو پاییه کان ده ستکاری بان کردیت و کرد بیتیان
 به چاکت و پانتول ا - ... مه لا له دواییدا که جوانی نه گورر پته وه به پیری
 جله کانی شی نه گورر پته وه به جلیکی تر ، که وای دریز ، میزه ری سپی ، ریشی
 ره ش به ریشی سپی دریز نه نگی به ناو کی هه لچنیوه . . له قسه کردندا زور
 زور زمان پاراو بوه ، نه بیعتی نه چوخ و بی په روا بوه ، له ناو مه ردما
 خوه و ویستی هه مو به نه چه به کک بوه ، قه له نده ری و هه رده گورری پی خوش بوه
 مه لا له تمه نی سپی سالیدا له گوندی « دیر هائی » له « حسه نسکېف »
 نه بی . له و سه رده مه دا په کیکک له فه قیه کان اجازه و مر نه گریت ، زه ماوه ندو
 هه لپه رکی اجازه نه بی (سه لمای) ی کچی ملک کامل - که نه م ملک کامله

لهو سهرده مه دا له لایهن میرزا شاهرخ کورری همیر ته یوردی گورگانیه وه -
 همیری نهو ولاته پوه - له سر ته لاره گوه تماشای هه لپه رکی فهقیان نه کا ،
 مه لاش له هه لپه رکی که دا نه بی چاوی به کچه نه گوی و با به ندی عه شقی
 بی وینهی نه بی . ناگری عه شتی سه لا له هه موده ماریکی مه لادا کار نه کاو
 نه یخانه عالی شعروه ، نه یخانه عالی که وه که بی اختیار بانگه بدا به
 دنیا داو بلی :

(شوخ وشه نگی ، زوهره ره نگی ، دل ژمن بر ، دل ژمن

ئاورین هه بیته پلنگی ، دل ژمن بر ، دل ژمن)

دیسان نه لی :

(نیرو ژ حوسنا دیم دورری ، دیسا هلاک و سه رخوشین

ره منزی دخی شیرین سوری ، سهتم به پیتا ئانه شین)

کاری له کار نه ترازوی ، له عالی به نامه کیه وه نه گویته عالی رازو نیازه وه -
 به ناچاری بانگه نه کاو نه لی :

(دلبری نیرو سه حه ر ئافه ته جه رگی من دو دوخ

به کک لسینه ، به کک لدا لو ژمن نین ناخ و ناوخ)

(خون ژدل جو جو روان تی وه کک عه قیقی نه رغوان تی

لی ژ ده ست سه لوا جوان تی ، نهو شه بالا شه ننگه وشوخ)

هم ناگره که سه لا له دلی مه لادا کرد به وه بلیسه ی به تینی نا ناخر هه نامه -
 مایه وه ، مه لای له عالی غه رامیه وه خسته عالی تصوف والهیا ته وه ، مه لای
 والی کرد که ده ست له دنیا بشواو ئاواره ی به بکری خه یالات بیت ، وای
 لی کرد له ناخر هه نامه ی نهو زیانه یا که مینر هیوای چاوی که وتی سلما ی برزا
 به به ریدی سه با دا هم شعره ی بو بنیری :

(بالمعلی جن فزانا ، قیسه بیته جاره کی

بالدا بلغ نیمیاتی سلما یا به رید ا)

گلی نه فسانه‌ی سهیر سهیر نه گیرنده وه له عهشتی مهلا بهرامبر به
 مهلا . . . به کیک له وانه نه لین عهشتی مهلا کاربکی وای کرد هه مو کس
 پی زانی ، ناهز چونه لای ملک کامل و پیان وت چون نه بی مهلابه کی کس
 نه ناس بهم جوړه دلی بچی له کچی نو و ناری تو و کچی تو له هه مو عالمه
 بزرنگینی ؟ . . . ملک مه لای گرت و چه پسی کردو به کوشن ترساندی !
 مهلا له چه پسا عهشقه گهی هه زیا تری کرد . له پاشا به مه لکیان وت میسته
 که نه لین عهشتی مهلا بهرامبر به مهلا عهشتیکی چه قیقیه پینه ناتی بکره وه
 نه گه روا بو هیچ ، نه گه وای نه بو بیکوزه . ملک هات مه لای ناره
 کیویک وه له پال ناشه بهردیکی گه ورده دا داینا و مه لایشی ناره نه وی خو بو
 چه ند کسبیک له دوره وه خوبانیان لی دا گرتن ! . مهلا که چاری به مهلا
 کهوت دهستی کرد به گریان و کهوته شعر خویندنه وه ، مهلا هه نه چوه
 نه نشتی وه نه و هه لی دور نه کهوته وه . مهلا پی وت مهلا چه ند ساله نه م
 دیوانه بیته بو من به سه رها توه نه و ا من له نه نشتته وه م ! . مه لاتی تونیت و
 زریکه به کی کرد کلپی سه ند ، که چونه سه ری بوه به قه قه نس ! و سه ماش هه
 نه و شوینه دا سه د .

هه ندیکی تر نه لین کاره سات جوړیکی تر بوه ، هه چه نده مهلا خوی لی
 نزیک نه خسته وه نه و هه دور نه کهوته وه و سه بری نه سکرد و شعری
 نه خوینده وه ، له پاشا ملک هات ناوچه وانی ماچ کردو وتی سه لمات لی ماره
 نه کم ، مهلا که نه مهی بیست دهشتی گرتنه بهر و رویشیت ، تاما دیوانه بو له
 ناخرا به و عهشقه وه سوتا و بهو نا گره وه له دنیا ده چو ! ! . . .

دیسان نه لین جاریک باوکی مهلا به مهلا نه لی نه و ا سه لمات نه ده مهی هسته
 به چوره موسل شتومه کی زه ماوه ندی بو بکره ، نه ویش پاره به کی زور
 هه لته گری نه چیته موسل و گلی شاری تریش نه گه رری و هه روا به ده ست
 خلی نه رو وانه وه ، نه لین بوچ هیجت نه گری ؟ نه لی هه چه نده گه ررام

شتیکی وام دست نه گوت که بو سه‌لا بییت ا

تایا ئیسه له م سده‌ی بیسته‌مه‌دا ئه‌بی به چه چاویک نه‌ماشای مه‌لاو
 شعری مه‌لا بکه‌ین که له ده‌مه ده‌می سده‌ی پازده‌مه‌دا هاتوته کابوه . .
 تایا ده‌نگی ته‌لی سوزی سده‌ی بیستم گویان ئه‌زرنگیته‌وه بو ئه‌وه
 به‌روه و پاش ئاورری بده‌ینه‌وه ؟ یا کاره‌بایه‌کی نه‌بی له سده‌ی پازده‌مه‌دا
 خوی دا گرتوه و هه‌مو هوشی ئاده‌میزادی سه‌ده‌کانی پاش خوی
 راته‌کیشیتوه ؟ بو ئه‌وه به ده‌نگی پیانو به بی بیانو ، له زوریکه‌ی دور له
 ییگانه و نزیکه‌ی له یه‌گانه هه‌مو ده‌ماره‌کانان وه کو وینه‌ی چل چرای سه‌ر
 شه‌پولی ئاو له شه‌ویکی مانگه‌شه‌ودا به‌بی سزا بکه‌ونه نزا . . لام وابه
 ئه‌مه‌ی دوایانه ا . دیاره‌ئه‌مه‌یانه چونکه‌ را کیشانی کاره‌بای روحی که‌لی
 به‌میزتره له کاره‌بای مادی ، چونکه‌ که‌ماده‌ی خوی نه‌ما ئه‌ویش نامینی به‌لام روحی
 به‌شیکه له ماده‌ی عه‌تاسر ، تیاچونی به تیاچونی که‌ونه ، تا گون بییت ئه‌ویش
 هه‌به ، تا گیان ، له وه‌چه وه‌چه‌ی گیانه‌به‌را بییت ئه‌ویش هه‌به ا . . سده‌ی
 پازده‌هه‌م مادام کاره‌بای نه‌فسیه‌تی مه‌لای تیدا هه‌لیکه‌وتوه به ده‌نگی
 پیانوی شعری نه‌وه که‌ دلی زانایانی شعری ئه‌و له سده‌ی بیسته‌مه‌دا به‌لکو
 له سده‌ی سی هه‌م و پاش ئه‌وه‌ش راته‌کیشیتوه بو ئه‌وه له‌و ژورده‌دا به‌وده‌نگه
 سه‌ر خوش و به‌و ره‌نگه‌ روگه‌ش بین ا . . که‌وابو مه‌لا پینه‌به‌ری سده‌ی
 پازده‌هه‌می شعر بو له کوردی دا ، شعری مه‌لازه‌نگیکه‌ی ده‌نگدار بو له
 سده‌ی پازده‌مه‌دا وه‌که‌ ده‌نگی به‌ینی دو شاخ که‌ ئه‌م ئه‌بداته‌وه به‌و
 ئه‌و به‌ئو ئه‌میسه‌ هه‌تا دتیا پیشت که‌وی ده‌نگی له به‌ینی دو لیواری
 سه‌ده‌کانا ز پاش ده‌نگه‌ ئه‌داته‌وه ؟ ئه‌مه‌شیان دیسان هه‌ر بو طالع‌ی کوردی .
 ئه‌ینجا بکه‌وتنه سه‌ر باسی ئه‌وه بزاینن تایا ئه‌و شعرانه‌ی مه‌لای جزیری که
 ئه‌م شورشه‌یان خستونه‌وه چه پایه‌یه‌کی له ئه‌ده‌ییانی کوردی دا هه‌به ؟ وه‌چه
 هیز و یزیکه‌ی به‌لا له‌زاری وشه‌و ومیرغوزاری مه‌نا داوه ؟

مهلا دبی به باسکردنیک که سهرتا پای اعجاز و بلاغت بی باسی نمو
 یاره خرسوئیستی که کا که سهرجاوهی نم نیلها ماته پتی و نهیکا به پورده بهکی
 گاوریشم و به نانو پری خهیالی خوی نه پته نیتوره و نهلی :

من دی سهحر ، شاهی مهچهر ، له بسی دهر ، مهخورد بو
 نهو دیم ، زهرری ، سورر ، موشتیری ، یاره ب پهری یا حور بو!

حوری وه شه ، شیرین مه شه ، کا کول ره شه ، خال حه به شه

خالین دقهر ، مسکی نه نهر ، نازکک به شه سر ، کافور بو ا

نازکک له تیف ، گهردن خه فیف ، لبسی شه ریف . کیخمه وقه دیف

من دی به وه خت ، نهو نیکک به خت ، میرو له نه خت ، فهغفور بو

فهغفور سورر ، سبیا دورر ، هه بیته پوره ، پردل گره

نهو هاته مهش ، من چومه ههش ، دل من ژ عشقی نور بو!

دل بو گری ، زایا بهری ، لازم ههری ، دی نهو زهرری

من دی گه له کک ، نهو سور مه له کک ، وه کک هه شه له کک پر نور بو

دیم فه نه ره ، خال هه نه ره ، بو ماوهره ، لب شه که ره

نهو مهی پهرست ، مهشهاو مهست ، جاما دجهست ، فه زفور بو

مهی بهر که فی ، مهشهاوصفی ، سوزاده فی ، دا قهرقه فی

حوسنا له دیم ، وصفانه شیم ، ههرجی ده پیم ، زی دور بو

دامن سروش ، وه رمه ی بنوش ، زه وقو خوروش ، لوچوم ژ هوش

ژی عشوهیا ، یاربو خویا ، نهو نهز مهیا ، نهنگور بو

من دی به خراب ، نهو ماهتاب ، دا دل گلاب ، جوهتی خوراب

دل شهویشاند ، خون لی رشاند ، خوش هه رشاند ، نیکک هور بو

هور کر چمه سد ، قهومی صمد ، نیردان که هد ، دادو مه ده د!

چهرحان ژنو ، خون دایه کو ، عشقا مه لهو مشهور بو

لویہ کے تہسق ، من نین سہ بق ، نورا بہ حق ، دادل شہ فق
 شیرین لہی ، دیم گو کہ پی ، لی بہ نندہ بی دہ ستور بو
 دلبر سہ حر ، دامن نظر ، خہ جلیم زہر ، لی لہو قہ دہر
 زانیم کوا ، شو مہ روا ، وہ کک لؤلوی مہ نثور بو
 پاش فرقہ تی ، زور محبتی ، مہ تہ لعتی ، چوم ہزرہ تی
 وصلاحبیب ، من بو نصیب ، مہ لعون رہ قیب رہ نجور بو
 جاما زہ لال ، خہ سرا حلال ، یاری شہ پال ، دامن بہ حال
 عشقا غہ دار ، (۰) سوهتی ستار ، ناف مہو یار ، سد سور بو (۰) (جوہتی) ن
 شامی چہ نین ، غم زی رفین ، ماری شہ نین ، ٹیساند ٹہ نین
 دہردو بلاوین چون ہہ لا ، عمرہ کک « مہ لا » مہ ہجور بو
 پررمن زہجر ، دین ہجر ، مایو ہجر ، سوبح و فہجر
 شہمامہ ہلو سد مہ حل ، منت مہ دل مہ سرور بو
 احرام مہ بہت ، مہ سود بہ قصد ، یارہا تہ مہ بت ، لہز چومہ دہست
 جوہتی حہ ہش ، تیردات ہوش ، حہ جا مہ خوش مہ برور بو
 یار وہ عدہ دا ، بہ عین خودا ، دہر بامہ دا ، چین ہز دہ دا
 دہ سپیدہی ، چوم وہ عدہی کوز بادہی مہ خور بو
 وی کا کولی ، چین دلی ، قلبی « ملی » داف دانہ لی
 دافا دلاں ، ناف سونبولان ، سہر سور کولان ، مہ تقور بو ..
 پا کڑی ہم شمرانہ ملی :

من لہ دہ مہ دہمی بہ یانا پادشای مہ جہرستان - کہ یاری خوشہ ویستہ -
 چاوم پی گو ت لہ جلو بہرگی مہ خہ لدا ... رومہ تی وہ کو ٹستیرہی موشتری
 مہ درہوشایہ وہ . خوابہ ا مہ وہ پیری بو یا حوری بہ مہشت ؟ ... یاری من
 لہونہی حوریدایہ ، رومہ تی چہ ند جوانہ اکا کولہ کافی رہ شو خالی وہ کو
 زہنگی واپہ ... خالہ کافی میسکک ٹامبزہ وہ کک میسکی تہ ہرہ پیستی جوانی

نازک و سپیه و ه کو کافور ا نازکی نازک ، گهر دنیکی باریک ،
 جلو به رگه که ی جلی پیانو ماقولان بو که تافته و قه یغه به من چاوم پی
 گوت له وه ختا ، نهو چاک به خته میرو له سهر تخت بو وه کو فه غفور -
 - ناوی پادشای کونی چینه - دوررو کاسه ی چینی له رومه تیابو ،
 هه بیه تیکی زور و دلیکی قایمی هه به که نهو هانه ربی کردن من له خوم
 بوردمه وه دلی من له عشقا جوشی خوار دو فواره ی کردا دل
 نوایه وه و دازاییه خواره وه ، نهو وا ای لی بهاتایه مادام یاری زیر ربی چاوپنی
 گوت .. بویهش نهو وا بوایه چونکه من گه لی چار چاوم پی گوت نهو وینه
 ملائکه کیه وه سکو مشخه لان پرر نور بو ا ... رومه تی وه کو فه نره
 - چرا - خاله کانی عه نبره ، بونی بونی گولاره ، لیوی شه کره نهو
 مه ی پرسته ی سهر خوشی مه به جوانه جامه گهی ده سقی فرفوری بو ...
 نهو مه به که له سهر ده سته وه بو زور موشته ها و صاف بو .. مه ییکی و ابو
 سوزی ده فی دا به شراب ... ناتوانم باسی جوانی باره کم بکم و پیم ناکری
 تازی بی بکم چونکه ههر شتی کم بلیم نهو له وه وه دوره و زیاتره ... بانگ
 کرام و ره مه ی بخوره وه بو نهو جوش و خروشیکت بی ، به گویم کردزو
 له هوش چوم ا .. مه مم که به سه راهات له بهر نازو عشو هی یار بو . نهو ک
 له بهر ناوی تری - که شرابه - . . من له خهوا نهو ما هتابم چاوپنی گوت
 دلی دایه بهر قولایی جرته قه له گهی چاوی ... دلی تیکدا - دلی من - خوینی
 لی ده رهینا بر بنداری کرد ، جوان جوان هار ریبه وه و وردی کردا له شی
 ورد کرد - له شی من - دو گه وانه که - که برو به تی - کردی به تیرو دای له دل ،
 هه ی دادو بیداد ! برینه کان سهر له نوی نه کولینه وه له بهر نهو عه شتی
 میسه به ناو بابگک بو ... به به ک جور و له سهر به کک له سهر به کک بو من
 دین ، نور ، به راستی ربی رونا ک کرده وه ... نه مانه هه مو هی لیو جوانیکی
 رومه ت نه سته به کک بو ، به لام بو نه م به نده به هیچ ده ستور و فره مانیک

نه بو ... دلبر له به یانا سه بریکي کردم ته ریق بومه وه زور زور ... چونکه
 زانیم که نه مانگک روه وه کو لؤلوی په خرو بلاو و ابو ... له پاش جیا -
 بونه وه ی نه مانگک روه خوشویستیکي زوری چومه وه لای .. وه سلی نه
 بو به بهشم ، جا باره قیبه مه لمون بو خوی هه ز دلگران بی ... جایی زه لال
 له شهرا بی حه لال دا یاری شوخ و شه نکم خیرا دای به من .. عشقی سته مکار
 سوتانی په رده له بهین منو یاردا ، که نه وه په ردا نه سه د شوره بون .. شای
 چاوان خه میان رفان ، ماری شهو حو بی وه ستان .. دهر دو به لا هه لاتن ،
 زه مانیک « مه لا » دور کوته وه له م ایش و نزار ... من بو بوم به هیلانه ی
 زه جرو دوری ، توله به کم که بو ما بو بیته وه به یان و شه بهق بو . شه می نیمه
 له سه دلاوه هه لبو ، سو پاس بو خوا دل زور که یف خوش بو ... احرا امان
 به ست بو ره ش (حجر الاسود) یار سه ر خوش بو ، من بی هوش بوم ...
 جوته قوله که ی دو زولنی بون به تیرو خویان بو هاو بیتم ، حه جه که مان به
 بوختی قبول بو ا ... یار وه عده ی چاوی خوی به نیمه دا که چی قانی لی
 داخستم و په رده ی چن چن دادا به وه ... له به یانا که چومه سه ر وه عده که
 سه برم کرد له بهر باده به سه رخوشی که وتوه ا ... کا کول و نه گریجه کانی دل
 نه چننه ره ، داوی بو دلی « مه لا » داناوه ... داوی دلان له ناو گول و گوله
 سه ر سوره کانا بو که ناوه کانیان هه لسه که نرا بون ...

نیمه که ته ماشای تم شمرا نه و مه عنای تم شمرا نه نه که بین خیرا نه که وینه
 حاله میکوه له ویدا ته نیا روحیه تیکي غه رایی نه بی که له بو ته ی زیر بینی وشه ی
 اعجازدا داررژاوه هیچی ترمان بهر چاو نا که وی . . . گه لی کهس که وتونه ته
 حاله ی غه رامه وه ، گه لی کهس چاوی چاو کالان له گوشه ی سیامالانا کاري نی
 کردون ، یا بوه به گه وه هر یک بویان بو نه وه به تیشکه که ی له بن دهر یا کانا
 شنی به ترخی بی بدوزنه وه ا . به لام نه وه که نه وان نه وه که مه لا : مه لا
 شیوه ی جوره غه راییکی سه ده ی بازده هه مان پیشان نه دا که نایه تی جه مال

له بناغهی وشه کانی و له بنچینهی نیایا هر سامه .. همه له لایه کوه له لایه کی
 تریشه وه گویا علمای به لاغه ته نیا نهو عیلمه یان هر بو مهلا داناره ، وه یا
 مهلا ده سنی علمای به دیع و به یان و مه عانی را کیشاوه بو هر زه و قی خوی و
 ده رزی دادا و ن که نه بی جناس ، ته لمیح ، به دیع ، تعقیبه ، ئیستاره ،
 مهجاز و کنایه ، اطناب و ئیجاز له و هر نگرز و نابی که سی تر ده ست بو
 ئاسمانی خه یال و خه به گای غه رام در یژ بکا ته نیا نهو نه بی ۱۱ ..

به لی راسته هم شعرانه نهو ئیکه تانو پو کی وشه ی عه ره بی و کوردی به
 به لام ئیمه نابی نهوه له دل ده ر که یین ، که ده نه بی له ده وری مه لادا نه نیا مه لا
 عه ره بی به کار هینابی .. به رزی مه لا له وه دایه که ده وری عه ره بیست
 که یه شتوبه جله پوبه که چی مه لا له و ریچکه به لای داو عه ره بی به کوردی
 رازانده وه ... نه مه و دیسان ئیمه له و ده و ره دا سه بری مه عنا نه که یین نه وه که
 وشه . نه که هر یکی به راوردی هه نه نه ات و وشه و مه عنای نهو ده و ره بکا
 - که به هر زمانیکه و ترابی - زور زو نه که و بته هر نهو باوه ره که مه لا
 مه شخه لانیکی هه لگه ر ساندوه بو نهوه علمای نه ده بی عه ره بی زه نگیانه ی
 له بهر بهر نه وه وه بو نهوه ئوده بای کوردی شوین رچه که ی مه لایان بو بی
 به شار بگه و له عالی بیگانه دا مه لایان بو بییت به و سیمورغه که ئاوی ژبانی
 نه ده بی یان له پشت کیوی قافه وه بو دینیت ... که و ابو میژوی نه ده بی کوردی
 به در یژانی زه مان کرر نوش بو نهو تا پوبه نه با که هه بکلی زیر برینی مه لایه و
 پیغه مبه ری نه ده بی سه ده ی باز ده هه مبه نی ...

* * *

مه لا له باوه رری خویدا پرده ی غه رام دا نه داته وه و به جور یکی زور
 ورد نه چینه پاریزی تصوف و هه شتی حه قیقیه وه ، داوای ناسینی خوا له
 باده ی ئازمایددا نه کار به شه رابی مه عه و یات رو بانی دلی نه خاته له رزه و نه لی :

مهمول کو یار دامه ، به ک زهره بیک عنایت
 قسمت مه خه سرو جامه ، د دهفتري هدايت

حوسن و جمال جانان ناديرتن نو پایان
 هرچی نه بت هدايت ، اصلا نهين نهايت
 فيضا علوم و حكمت جاما سه ديف كو گيرا
 مه ژ دست منبه جان ديت به مصحف و به آيت .

عارف حتا نه نوشي مهی ژ دست مهی فروشي
 غائب نه بو ژ هوشي ، به بدا نه كر ولايت
 گوناوه و زوهد و تقاات ، هه لنا گرت خراباات
 كسي بشي دهري دت دني بكت ربايت

عشقي ژ هر دو چه شمان همول ددل اثر كر
 لي زهره زهره تاخر سوتن كره سرايت
 هاسكي السلاح هر دم بكوشتنا ملي ديت
 گزنده يا ژكي كم به كي بكم شكايهت ؟ .

جاما ژ دست شاهد زهنگي ژدل دشوتن
 پيري موغان ژ رهندان وه وه دكر روايت
 اطوار عشق و مهستی ، همسرار بوت په رستی
 تهقرير سه د روايت ناسكت ژبو كهفايت

« ليطمن قلبي » عين اليقين دبه خشيت
 عين العيان دفتين كافي نهين درايت
 گهرمير و پادشاهي مويك لنگ « مهلاي »
 فادم به ملك هالم ، باالله به ك عنايهت . . .

واته : له هوه لهوه گيار « خوا » دای به ئيمه نوزی هنايت وچاوپيري ..
 بهشي ئيمه مهی وچلم بر له دهفتري هدايه تدا ... جواني و جهالي جانان

پایانی بونیہ .. ہمرشتیک ٹہولی نہ بی ٹاخریشی بونیہ ... بہ ٹاہتو بہ
قرآن سویند ٹہخوم ٹیمہ بہ ہرہی علوم و حکمہ مان چاوی نہ گوت مہ گہر
لہ سر دہستی بہچکہ موغانہ کان - یا ٹہو کوررانہ کہ لہ مہ پخانہ کاندان - ...
پیای زانا تا نہ نوشی مہی لہ دہست مہی فروشی .. لہ ہوش خوی ناچی و
ولایت پہیدا نا کا ... گوناح و زوہدو عبادت مہ پخانہ کان ٹاشناہ تیان
لہ گہ لیانا نیہ .. یہکی کہ ہاتہ ٹہم ٹاپیہوہ ٹہ بی تہ ماشای یاساو اصول بکا ...
عہشقی کہ لہ دو چاوهوہ سہری ہلدا لہ پیشا کار ٹہ کاتہ دل .. لہ وہوہ وردہ
وردہ ٹہ تہ نیتہوہ بو لہ شو ٹہیسوتینی ... بہ چہکی روتہوہ ہمو جار بو
کوشتنی مہ لادیت .. بانگی کی بکھم و پنا بہر کی بہرم و شکاہت لای کی
بکھم ؟ ... جہی کہ لہ دہستی شاہد - یار - بیت ژہ نگی دل ٹہ شواتہوہ .. پیری
موغان لہ رہ ندانی خہر اباتہوہ ٹاوا ی ٹہ گیرایہوہ ... باسی عشق و سہر خوشی و
نہنی بوت بہرہستی .. ٹہ گہر سہد نومارو دہفتہری بو پرر بکری تہوہ ہیشتا
بہش نا کا ۱ .. ٹاہہ تی (لیطمن قلبی) پایہی (عین الیقین) مان پی ٹہ بخشہی .
بہلام ٹہوہی ٹیمہ ٹہ مانہوی (عین العیانہ) رواہت کردن بہ گہ لکک ٹاہہ ..
ٹہ گہر میریت و ٹہ گہر پادشا بیت لہ لای مہ لہ کو بہ کک وایہ . سویندم
بہ خوابی بہ ہمو ملکی دنیای نادہم توزی چاویری خوا ...

ٹیمہ کہ چاو بہم فہ لہ سہ فہ گیریبہی مہ لادا ٹہ خشین ٹہ بینین کابرا بہ
جوری خوی لہ دہریای تصوف و ہہ شقیکی راستہ قینہ دا نقوم کردوہ مہ گہر
ہہر لہ دہست دورر ناسانی ٹہو دہریای بہ ہہ ہاتبیت ٹہ گینہ نیمہ چہ مہ لہ وان
ٹانوانی با ہزار شانو قولیش بکونی بگاتہ لیواری رزگاری ۱ . ٹہ مہش
راستہ وایہ چونکہ ٹہو خوی بہ ٹاشکرا ٹہ لی :

مہ عشوقی راستہ قینہ کہ نوری بارہ گای ہزدانہ سہرہ تا ، کہ توزی لای
لہ ٹیمہ کردوہ گونینہ ریزی ٹہو کہ سانہ کہ ناویان لہ دہفتہری رزگار بوٹا
نوسراوہ و لہ کورری سہر خوشانی ٹاشنای بارہ گای ہزدانیدا بہ بادہی

تأقی کردنهوه شهرابی معرفه الله مان نوش کرد ، بوین به یکی لهو کسانه که له عالمی مادهوه گوتهه عالمی معنهویات ، کهوتینه شه و طالمهوه که تابی نوری باره گای کرده گارمان بو کرایهوه و پرده له روی کار لادرا هر چهنده ، نه ماشامان کرد شه و پرری شه و نوره مان بهدی نه کرد ! جوی بهدی شه کهین ۱۹ شکیک که سره تایی نه له عالمی مادهوه ، نه له عالمی شه و واحهوه دیار نه بی بی گومان سره کهی تری هر به جاری دیار نابی ! . شتر به بی پروا بوین به پروانهی شه نوره که تیشکیک بو له زانی پاکي خوا و بو به خوشه ویستیکی راسته قینه مان ، وه نه بی من شه ششم سر به خو کردیت به لسکو که چومه کورری باده نوشانهوه سه یرم کرد کوگا ، کوگا حکمت و زانیاری له ویدا مه خسه لانیتهی ، نه ماشا شه کم شه مه هم لهو که سانهوه بهر شه بیتهوه که باده گبرری شه و کورره ن ، شه وانش همو نه ونه لانی مه بخانهی حقه پرستین و به جایی اخلاص و دلپاکی شهرابی حقیقه بی وحدانیت بلاو شه که نهوه . . له زه نی شه شه رابه سر خوشی شه کردم بو شهوه که زیاتر لهو مه بخانه یه لهو نه ونه لانه نزدیک بکه و مهوه ا . بویش وام شه کرد چونکه شه وانه که ناره زوی حقه پرستیان له سر دایه تا شهرابی حقیقی له دست شه مهی فروغه حقیقیانه - که شارمزی جسمالی وه حدانیه تن - وه نه گرن و نه نوشن له عالمی ماده دور ناگه ونهوه و ناگه ونه شه و طالمهوه که همو نهینی کهونیان وه کو روز بو دهر کهوی و ناگه ونه دهریای معنهویاتوه و ناچه ریزی شه و پادشایانه که به جاو له به کک تانیک هم پررو شه و پرری دنیا بان بو رون شه بیتهوه . .

باره گای کورری سرخوشانی خواناسان وه نه بی پیاو به گوناح یا به ساختت دهستی کهوی چونکه شه شوینه شویلیک نه بی به جهزای شه کسانه که له گوناح دور گو تونهوه . . توله شهوه به شه اندازهی کردهوه بیت ، تولهی شه و کسانه که له خرابه دور گو تونهوه هر شهوه به که

خوابیان به خشیت . نه و شوینه که دانیشته و کانی له لوززه تیکی نه بهدی دایف
 نه مه تولای کرده و نه به لکو زیاده . مه به بانیه که که خوا له گه له هندی
 که سیا نه کا . . جا نه و کسه که رو نه کانه نه و قاپیه و به نه های نه و به بجیته
 زوره و به له ززه تی نوری خوا شاد بی نابی بو بونه که ی عبادت بکا و بو
 نه بونه که ی گوناح ، چونکه شوینه که شوینی عبادت و گوناح نه به لکو
 نه نیا هیلانه ی مه به بانیه خوا به . .

به لی راسته سه ره تای عشق له تیشکی دو جاری رواله توه نه ته نیته و به لوش و
 نه یسو تینی به لام نه مه و نه بی کاره سانی هه مو مه عشوقیک بیت ، نه مه نه نیا
 له دست نه و مه عشوقه حه قیقیه دیت که سه ره تا له هه بکه لی نوری دو چاودا
 ده ره نه که وی . جا نه گهر بیکیک توانی نه و نه ره که به ریوه به ری و خوی له
 به ری را گریت نه و وا رزگاری نه بی ، خو نه گهر نه ی توانی ورده ورده
 نه ته نیته و به دل و بو له شی تا به جاری نه یسو تینی و نه یخانه ناو ریزی
 گر سر راهانه و . .

من له لاره نه مه کاره سانه له و لاشه و نه فسیکی پیسم له گه لابه ، مادایانی
 به فیکری خوی بو رازاندومه ته و به به فیکری من بوی کردوم به
 خنجره بیککی روت و به و خنجره به لامارم نه دا بو نه و له لوززه نی
 مه عنه ویات بی به شم بکا و له دهشتی سه ره گردانیدا بم سوررینیته و . . جا که
 نه فسیکی وام له گه لابیته نازانم نایا نه گهر به نا نه به مه به ره باره گای
 و ه حدانیت و بانگک له و نه کم هاوار بوکی به رم وشکات بخمه به ری کی ?? .
 نا چارم هه ره نه بی به نا به رم نه وی بو نه و هه ره که نزدیک بو مه و به توانم به
 هوی نه و که سانه و که له سیبه ری عه رشی خوادا به جه لایکه و ره راوه ستاون
 هه ندی له ناوی . مه عرفه تی حه قیقیه دست که وی و وه سوه سه ی شه ی تانی و
 نه فسانی به و ناوه بشومه و و خوم پاک که مه و . سه ره به خوش نه مه م
 نه کردوه و نایکم پیری سه رخوشی نه و راو بزم بو نه کا . . نه و هه ره نه و نه

ناموزگار به که که که گینه من له بهر هه وه هیشتا له بوته دا قال نه بوته وه .
 ناتوانم نه باسی عشق بکهم وه نه باسی زانینی سه رخوشانی هه وه مهیدانه بکهم
 چونکه نه من وه نه هوان هیچی لی نازانین ؛ من لی نازانم چونکه هیشتا
 نه که وتومه نه ناویان ، هوانیدی لی نازانن چونکه له ززه تی رواله تی نوره که
 وای سه رخوش کردون له حقیقه نه که ی هیج تی نه که یشتون ادهی
 کاره ساتی که هه مه بی چون به هزار تومارو ده فته ریعی هه نوسر یته وه ۱۲ .

ئیمه خو نه جوینه ریزی هه وه که سانه یا به کی له وه که سانه که خوایی وت
 « اولم تو من ؟ » هه ویش وتی « بلی ولکن لیطمئن قلبی » ؛ بلی
 بهلام بو هه وه دلم داسر کیته وه . جا هه وه دل داسر کاندنه وه ی هه وان یه قین و
 بر روا یه کیان بو دروست هه کا ، هه و ابراهیمی خلیل بو ، پیغه مبهری
 خوا بو ، ئیمه به نده یه کی شهر مزارین تا به چاری خومان شت نه بینین
 به گیرانه وه بر وانا که یین ، ئیجگر بو یهش واپنه چونکه نه فسان پا ک
 نه بوته وه ۱ . که وا بو هه بی ئیمه بو هه وه کوشی بکه یین که سه ره به خو بکه یین
 به باره گای وه حده ت بهرست و خومان بجه نه کورری سه رخوشانی
 وه حده ت بهرسته وه هه گینه به گیرانه وه بلین شت هه به هه مه دادیکان نادانی .
 من که « مهلا » م هه کهر بکه مه هه وه پایه یه که خوا لابه کم لی بکانه وه هه وه

هه مو عالمی مه عنه و یانم روز نه بیته وه ، ده ست له دنیا هه شوم و هه موم
 بهلاوه هیچه . که که یه شته هه وه پایه یه پادشاهی و هه زاری ، هه میری و
 ره جالیم بهلاوه به که وه کو به ک دیته بهر جاو ، چونکه هه فویان بهر عنصره
 هه زانم که له من خرابتر ئاتاجی لو بچیکن له وه ده ریای مه عرفه تی خرابه ۱ . . .

مه لای شاعری ئیمه وه نه بی هه ره مه ی نوشی باده ی غرام یا سه رخوشی
 کورری تصوف بو بیت و هیچی تر به لاسکو که دپته باسی الاهیات و فه لسه فه وه
 له لایه که وه هه تخانه جهر گی کورری فه بله سومه کانی بو نانه وه ، له لایه که وه

ته تاویژ بته نهو کونگره بهوه که ماله کانی میسلام و غیری میسلام نیایا
 کو بو نه تهوه و همو باسو خواسیکیان هر الاهیات و فلسفه فی الاهیاته .
 وات لی ته کا ته لیت مهلا بو هیچ دروست نه کراوه ته نها بو فلسفه فی
 الاهیات نه بی . بو بهش ته مت پیشان نه دا چونکه ته بینی تو و الو مه یداندا
 بی پروایت ، یا سرخوشی ماده بیت یا ده ست خوشی نه فسیت ، سری
 رائه وه شینی و بیت ته لی :

الله الله تو دهری خو کو چارک نه بی

چه سدا تیت ژفی گو نه د دو آر حدوث ؟

تو ژیش پردی وه هی و مره مر دا بی

چه نهوا تیت به سدا نه غمه ژ لغوتار حدوث ؟

حال و مستقبل و ماضی دخودا هر سه یکن

سویح موجوده به عین خو دایفار حدوث

بیت ته لی تو بو چ ته وه نده سر خوشی ماده بیت و روالهت پرست ۱۹ .
 کون با زور کونیش بیت شته ورده کانی تهومان پیشان نه دا که دورشته کانیشی
 هر له عالمی نه بو نیوه هاتو نه ته عالمی بون ، تو بو چ ته بی چاریک هوشت به هر
 خوتا نه به تهوه ؟ بو تهوه که بیبت لهم گو مزه شینه دا هر ده نگی که کدیت
 بانگی تیا چون ته کا ؛ بانگی تهوه ته کا که موجوداتی عالم همو حادثه ، هم
 پردی و وجوده که کشر او به سر تودا سیبهریکی روتنه . چاریک له ژیر هم
 پردی وه همیوه سرریک بینه دمرهوه بو تهوه تهوه ده ننگانهت گوبی بی بی که له
 ته لی دلی زانایان ، یا تهوه که سانهوه که له حقیقه تی وجود و عدهوم تی که یشتون
 بانگی هوشیار بو نهوت ته کن ؛ بانگی تهوت ته کن که عالم بو تیا چون
 دروست کراوه نهوه کک بو مانهوه . هم شته رواله تیانه که تهو یان بیلیت یا هم
 پردی جورا و جورانه که هه لته درینهوه و ده میک رابوردو ، ده میک
 هیستو ده میک زه مانی هاتووت پیشان ته دن ته مانه یا ، له رواله تیفا جیا

بن له حقیقه تا هر به کن ، لهو حقیقه نه دا که حدوته ، له حدوتدا هه مویان
عظمتیکی هاو به شن ، هه و به یانیه که تو بهر چاوت ته گوی و به مه وجودی
دانه نیت هر هه و به یانیه پرده به که لهو نیوارده به که به جیت هیشت و بو به
حادث ته میش عه بنی حدوت پیشان نه دا ...

* * *

تا هم شوینه نیمه له باسی مه لای جزیره وه دو این . ته گه ره له لایه نه وه
خه زیك بین گه لی تو ماری تهوی و هیشتا به ته و اویش نا گه بنه حقیقه تی
نه فیه تی مه لا ! .. ته وه نده هه به ته توانین ته وه بلین که مه لا له سه پرده دا
خوی پیشان نیمه دا ، پرده ی غرام ، پرده ی تصوف ، پرده ی الاهیات و
فلسفه . له مانه دا شیخ احمدی جزیری سه رامه دی ده وری خو بو پاش خویشی
بو به بو به نیسته ش هر له ولاتی جزیره بو تانا شمعه کانی شه و چهری دیواخان
ره و الان و شیخ و مه لایانه ، به زم هه لگیری هه لپه رری و سه شه خسانه ،
زه مزه مه ی کورری همه و نا هه نگی فقهیه کانه ..

شیخ احمد وه کو چون شاعریکی کوردی بو هه وه ها بولبولیکی فارسی و
نه و اخوانیکی عه ره بی ش بو ه .

مه لا دیوانیکی به رزو بالای هه به روزه لانی نلسی ته له مانی « فون مارتن
هارمان » له ۱۹۰۴ له به رلین به لیتو گراف چاپی کرد وه خویشی سه ره تا به کی به
ته له مانی بو دانا وه . گویا به کی لهو نسخه خانه که وتیو نه لای « اب افتاس گه رمه لی »
له به غدا . کتیبخانه که ی له پاش خوی بو به چی « مه کته به ی نااری قدیمه »
هر له به غدا . من گه لی کوششم کرد که ته و نسخه به م بهر چا و گوی داخی
گرام نه مدی ، له گه ل ته وه ش ماموختا « گورگیس عواد » مودیری مه کته به
کوشیکی زوری بو کردم ، له پاشا وه کو بومان ده ره کوت کتیبه کانی
« اب » هه رشتیکی به زمانی فره نسزی به له « دیر » هه گی خویا ماوه ته وه له
که لکی استفاده که وتوه .

نسخه به کی تر له لایین « محمد شفیق نارفاسی حسینیه وه » له ته مته مبول له

۱۳۴۰ هـ - ۱۹۲۲ م بهم تپیانه له چاپ دراوه ... له روی نسخه نهلمانیه که
نسخه به کی دهستخه تی ماموستا محمد علی عونی لی وهر گیراوه و میسته له
کتبخانه ی « دار الکتب المصریه » دایه له قاهره له ژیر ژماره (۱۴۰/۱۱۲)
له بهشی فارسی دا. دو نسخه ی تر ده منخهت هه رلای ماموستای ناوبراوه به
یکیکیان له سالی ۱۳۲۲ هجری له شاری جزیره له لایهن « عبدالسلام کورری
مراد کورری عبدالسلام » موه نوسراوه ته وه . یکیکیان تریان له سالی (۱۹۴۵ -
۱۹۴۱ له بهغدا نوسراوه ته وه . . بیجکه له چاپه که ده سنخه تیکیکش لای من
هه به که « عبدالقادر کورری علی » عمادی له ۱۳۳۸ هجری له عمادیه
نوسیویه ته وه ... جیاوازی به کی کهم له بهین هم نسخانه دا نه ییزی ، وه کو چون
له پاش و پیش کردنی نهندی قصائددا هم جیاوازی بهش هه ره به ...

من له چاپکردنی هم لاپه رره به دا بوم که چی داخی گرانم کو توپرر بیان
وتم وا ماموستا محمد علی عونی له خهسته خانه ی « نهسکنده ریه » له روژی
۹/۷/۹۵۲ دا کوچی دواپی کردا .

مه و خه ریک نه چول عام عده مددا * من نه که ره لای سارای مانه مددا
مه و بهزید مه رگ وه مه سیر برده . * من زاده ی زیاد خه م پا قیر کرده ا
ئاوانی هه ر دولامان چوه گل ا .

بیسارانی

۱۶۴۱-۱۷۰۲

پیریکی دانا ، مه‌لایه‌کی زانا . دلی ئاوینه‌ی چیا کلف و فیکری به‌ری
ئه‌لسکتریکی به‌نده‌نه‌کلف . . شه‌یدای ئاسمانی هه‌ورامان ، شابازی کلاوه‌ی
بیساران ، ماموستای ئه‌دیبان و ره‌نگریری شاعران . . دلی کراوه‌توه به
ئیلها میکی به‌زدانی بوه به هیلانه‌ی ئه‌ده‌بیاتی گورانی . . هه‌ندی چرمه‌ی گیرپی
مه‌یدانی خاس خوراگان بووه ، هه‌ندی چلریش بویری کورری دغوازان بووه .
سه‌رچاوه‌ی خه‌بالی وردی کافی گه‌شانده‌وه‌ی گیان ، باخچه‌ی گه‌وه‌ری
ئه‌ده‌بیاتی گه‌لی به هیزتر له ئاو و له‌نان ، چونکه ئهم دوانه ته‌نیا بو ژیانه ،
به‌لام هه‌و دوانه کوروی ژیانه . .

ئهم شاعره کورده‌ی سه‌ده‌ی یازده‌هه‌می هجری ناوی « مه‌لا مصطفی » و
کورری « مه‌لا احمد » ی بیسارانی به . به‌پی لی کولینه‌وه‌به‌کی زور که بومان
ده‌رگه‌توه له « ۱۰۵۲ هـ - ۱۶۴۱ م » له دینی بیساران هاتوته دنیاوه وه له
« ۱۱۱۳ هـ - ۱۷۰۲ م » له ته‌مه‌نی « ۶۹ » سالی‌دا کوچی دواپی کردوه و
له گوررستانه‌گی به‌ینی « دوررو » و « ره‌زاو » و « ته‌رخاناوا » دا نیزژاوه و
مه‌زارگای مه‌رده‌مه^(۱) . « بیساران » گون‌دیکه له « ژاومرو^(۲) » به‌ماوه‌ی

(۱) « ف . مینورسکی » ئه‌لی : (بیسارانی له ۱۷۶۰ مه‌رده‌وه له دینی
« دوررو » نیزژاوه) . . دباره به‌قسه‌ی هه‌و هاتنه دنیاگه‌شی دواتر گه‌توه‌ا .
به‌لام ئیمه له پاش پشکنینیکی زور وه له پاش هه‌وه گه‌من خوم جومه سه‌ر
مه‌زاره‌گی ته‌مه‌ی خوم به‌لاوه راستر بو . .

(۲) « ژاومرو » ناوچه‌یه‌که ، لای روزاوا‌ی هه‌ورامانه‌و لای روزه‌لانی =

(۳۰) میلیک که توتوته جنوبی روزاواوی شاری (سنه) وه . . له نه توهی

= چهی « مەلکشان » و « چهی » سنه « به تا نه گانه چهی » گاومرو « و « مەسرواری ». لای جنوبی ناوچهی مەسرواری و شاخی « شاهو » بهو لای شیبالی ناوچهی « کەلاتەرزان » . « ۴۰ » هەزار کەمی دانیشتوی هەبه و شیوهی قسه کردنیان شیوهی ههوارای به . شوینیکی سازگار و میلاخه ، ژانیان جو توگا و رهزه وانی به ، له میوه هاتا به کیکه له شوینه هه ره چا که کانی کوردوستان .

ژاومرو پیشکوی ئوده با و شاعره کانی کوردوستان بووه ، پیاوی گەلی ئاودارو ژانای لی هەلکوتوه ، مەلا « یعقوب » که پایره هه ره گه وری بهری مه لای « بورریهر » و « پایگه لان » ه شورشیکی له ئه ده ب و عیسی کوردی دا هه به . مەلا « جادالله » - که بهری مه لای « زریزه » و « کویزه » هه چنه وه سه ره ئه و - قسه کانی شه و چهره ی ئه دبیا نه و له « دیومزناو » نیزراوه . مەلا جایی کورری مه لای « مهدی » و شیخ نسیم و شیخ وسیم و مەلا عزیزی کورری مه لای نسیم - که ئه مانه له مەردوخیه کانی - ئاشنای باده نوشانی ژاومرو بوون . مەلا « احمد » ی بورریه ری کورری مه لای عبدالرحمان هه ئه مانه . مەلا « محمد » ی شاعری به ناوبانگه بهری زانا کانی دینی « هویه » هه چنه وه سه ره ئه و و ئه و یی ئه چینه وه سه ره « سید شریفی علامه » . به تاییه تی له حالم و ئوده بای بهری « هویه » سید هدایت الله ی کورری سید عبدالرحمان و سید عبد الفتاحی کورری سید عبد القادر له وه ختی خویانا سه ره زنجیره ی کورری ئه دبیا ن بوون .

هه ره ها له ده وری خویا ئه م خاکی ژاومرو به پیاوانی وه کو مه لای محمودی « هویه » و شیخ سلیمی « بیساران » و مه لای حسین و مه لای غفوری « زریزه » و مه لای سەداللهی « وه سی » و مه لای احمدی « گەلین » و مه لای فتحی « پایگه لان » و =

مهلا احمد میستش گهلی کس ماوه هم له بیساران و هم له دهمره وه پدا .
 له مهلا احمد به دواوه هم مو یان به مه لایه تی ها تو نه ته خواره وه ، به ره ی (قاضی)
 (جوانررو) یش هر له نه ته وه ی مهلا احمد . بیساران تاماوه ژنی نه هیناوه .
 بیساران له بهر نه وه مهلا زاده بوه سه ره تا له قوتا بخانه و له پاشا له
 هو جره ی فه قیان خویندویه تی ، بو خویندن هم وه ورامان گه رراوه ،
 ماوه به ک له (نودشه) بوه ، ماوه به کی زوریش له دبی (پایگه لان) له لای
 مهلا قاسم خویندویه تی ، له پاشا له سنه خویندنی نه واو کردوه و گه رراوه ته وه
 بو بیساران ... بیساران مهلا به کی زور بالا بوه ، پاشماوه ی ژبانی به دهرز -
 وتنه وه ره رابواردوه و گه لی اجازه ی داوه به فه قیان . . بیاو یکی شوخ و

= مهلا صادقی « نهوی ههنگک » و مهلا محمودی « نهیری » بی گه یاندوه -

که ئه مانه هر به که بالهوانی مهیدانی شمرو ته دهب و عیلم بوون .

(پایگه لان) عوبین هه وار یکی گه وره ی له پیش ئیسلامه تی و پاش ئیسلامه تی
 له میژوی کوردوستانا هه به . نه نانهت ئیسته ش هه ندی به لسه گی کونی هر
 ماوه ته وه ، وه کو قه لای (بایه زید) و گردی (نه قاره خانه) و (زیندان) و
 قه لا توره که ریژه کی ، که وه ختی خوی شوین پاریزی میره کانی (پالنگان)
 بوون .

دیسان له به لسه گی کانی ژاوه رو (شای ورد) هه به که ئه لین به کیکه له هه و
 گه نیجه کی خه سره و په رو یز که تو نه جنوبی دبی (سه رریز) و شیبالی ئاوی
 (پالنگان) وه . وه کو چون گه لی به لسه گی کونی تر له ئاوانی (سه نار)
 هر هه به (*).

(*) ئه م ئا گاداریه وه هینه کی (پالنگان) - که له (باخی شاعران) دا
 دیت - به وه ی دوستم ماموستا سید عبدالحکیم له مهلا علی مهردوخی
 کورری مهلا اسعدی پایگه لانه وه وه رم گرتوه .

شهنگ و قسه خوش و فیکر وردبوه ، له عیلمی اصولدا دهستیکی بهرزی
 هه بوه ؛ که دانیشتون قسهی خوشی زور کردوه ، به تاییبتهنی که سه پیله گی
 تی کردوه ده ماخی ته و او چاخ بوه ...

مهلا مصطقی - وه کو زور شاعرانی تر که شه بیدای دیمه نی میلاخان بن -
 چاوه ندازی بیساران قاپی چریکهی شعری بو کردوته وه ، له پال ته مه وه
 شوخی خوشه ویستی شی - مه وه ندهی تر تا گری میلهامه گی خوش کردوه .
 دهوری جورانی به عه شقیکی داوین پایگه وه - له گهل دوسته گی (ثامینه) ی
 کچی (شیر محمد) ی پایگه لانی - رابواردوه ، نازی رازی ثامینه کردوبه ته
 کاری که له گه این و قوزنی ده ربای شعردا به هه مو جور بگه رری ، هم
 سوزهی که زبادی کردوه ئیر دلی بوه به . په روانه په کک و بهلا گهردانی
 نوری خواناسی و فهلسه فهی عه شقی راسته قینه بووه . .

بهلی ! ثامینه ناویک له دبی پایگه لانی هه بوه که به شیکی ته و اوی هه بوه
 له هه لقولینی سه چاوه ی شعری مهلا مصطقی دا و پشتیوانیکی به هیزی بوه که
 خه یالی ورده کاری بکه و بته که له هه وه و له په رده ی شعردا ده ری برری . هم
 دوسته ی گه لی جاری واش بوه که په رده ی دلی مه لای روکاندوه ، به هه
 یاریکا له گه لی بزوتوته وه ته و هه له هه ره وه شتی دوستی به نازی به خه شم
 بوه ا . جا مهلا ویستوبه تی له گهل هم دلر فینه بیدا بکه و بته رازو گله نی ، به لام
 له وهش تر ساوه که ئیفیکی وانه کا په رده ی گولی دلی دوستی بزاکی ا . زور
 به پاریزه وه و له به ناوه بی ئه لی :

قبله م به حه یفن وینه ی تو شابی بگیرو نه دل خه شمی گه دایی .
 ته گه گوناخی وه نهم گه ری بار به هه ، به شمشیر ، به نه ناف ، به دار
 وه گه نه حه یفن به وانه ی به دگو نه په رده مانو رازی من و تو ا

مه لای بیسارانی توانیوبه تی سکالای دلی خوی به جوری هه لیریزی
 که نه به لی گولی دلی دوستی خوشه ویستی گه ردی قسه ی لی بنیشی وه له گهل

مهوشا خوی بکا به گه دایه کی بی نه او زور به کز به وه بی بلی :

قبله ی شیرینم حه یفه بو پادشاهیکی وه کوتو کینه به ری له گهل که متر
که سیکا بکی که بی نه وایه کی وه کو منه ؛ چونسکه بی دهره تانیکي وه کو من
له گهل شکوهی باره گای عه شتی تودا چی بی شه کری ۱۶ . شه گهر تو هایت و
که متر سوچیکت له سر من دپه وه من لاری نیم خوم شیرو ته ناف و سه
دارت بو دینم باتو نه که ویته عزیزه ته وه ، سه ریشم له بهر ده ستا دا شه نیم ؛
ناره زوت هه به به شیره که بی به رینه ، ناره زوت هه به بیکه به ته نافه که وه .
شه گهر خو هیچیش له به ینا نیه حه یفه به قسه ی به دگر رازو نیازی من وتو
له ژیر په رده دا بشار رینه وه ۱ ... بیسارانی وشه ی (به) ی له بانی (مینه)
به کار هیناوه .

که له گهل دوستی نازاری بی شه که ویته وه به دل و دیده روی بی شه کانه وه
به بی ترس شه بینی : وازولنی لولی شه و بی یاری نازیری - که خه ملیوه له سر
گونای نالیوه - وینه ی مانگک و شه ستیره ی رومه بی پیشان شه دا و کوتوپرر
نه سیمی سارای کوساران شنه ی دبی و شه و زولفه لوله شه شه کیلیته وه ؛
ده میک هه روا بیکبا شه دا ، ده میک وه کو ره شماری په بکه خوره ، ده میک
وه کو لاواری سهره تای به هار به نه مای بالایا نالاوه ، هه ندی جار پاسه وانپی
خال سهر گونای شه کا ، تاویکک شه بی به به رزینی باخی گولی رومه ت و ناو
چه وانپی . کانیای شمیری هه لشقولی و شه لی :

شیرین زولف لول ، شیرین زولف لول

فیدای زولفت بام گا ، گرژهن ، گا لول

گا چون سیاومار په شیوه ن مه لول گا وینه ی لاو لاو مه پیچو نه تول
گاتا ، نان نه ده س گهر دش شه مال گا خه فتن سا کن نه دهوران خال ا
گاهی په شیوه ن ، گاهی گر نجه ن گا گاهه به ند مله مای زنجهن ا
که شه مه شه بینی ده ست شه کا به باررانه وه وپی شه لی : قبله ی خوشه ویستم

مایاچی نه بی ؟ نه گهر تالی له و زولنه بو ب خوشه لول و سر به کلانه په تم
 بده یی بیخه مه گهر دنم بو نه وه نه و عوسمه که رام بو اردوه بو تازه بیته وه و
 نه و خویناو و زوخواه که بهوی دوریته وه خو اردومه لا بجیتو نه مینی :
 قبله چیش مه بو تایی جه و زولنه ؛ جه و زولف وه شیو لول سر کلفه
 وه زیم نه گهر دن عوس و بهردهم نه جدید بو ؛ دفع هوانوان و مردم
 نه لین له و سر ده مه دا که مه لا مصطفی له بیساران دور نه گهریته وه و چاوی
 له بنده نه کانی مه لبه نندی نه برری که لی نه طهای چونه وه نه کا به لام ماموستا -
 کهی رای لی نایی به چند شمریک یادی بیساران نه کانه وه نه لی :

جه و ساوه دیده دور که فتنه جه تو * لیلاییش لیلان ، لیلانو تر مه بو
 روشنی بسات وه نه م بیه تار * زینده گیم تالان وینه ی ژاری ملر
 کسی که به پتور حالی جهستش بو * پیسه جویای تو تاوات واسلش بو
 خاصش هر نیده ب مرگش مهان بو

مه گهر نه و به مرگک دهر دش دهرمان بو ا

واته : له و روزوه که چاوم له تو برراوه پرری بو له فرمیسک هیچی
 پی ناییم کسی دو که لی جهرگی هه لقرچاوه رز بو توه کهوتوته بهینی نه و و
 بهینی طاله مه وه نده ی تر بهری رونا کی گرتوه و فرمیسک و دو که که وه کو
 فور راوی لی هاتوه به جاری نایینای کردوم ا. جا له پیر نه وه که رونا کی سر
 زه ویم لی تاریک بوه زیانم نه وه نده تال بوه وه کو ژاری یاری لی هاتوه ،
 کسی که بهم جوړه ی لی بی و هه مو تاوانیکی هه ر که یقنه توبی که چی نه ویشی
 بو ریگ نه گوی چاک هه نه وه به مردن پی به میوانی ؛ چونکه سهرن
 خه بی هیچی تر له دوریته رزگاری نا کا و هیچ کسی تر وا دهرمانی نا کا ا
 جاریک مه لا له دبی (پایگه لان) له کاتیکا که سوزی عشقی یاره که ی
 نه گانه سرده میسک وه کو میوه ی کال چون ورده ورده روز به روز دهست
 نه کا به که یقن تا نه گانه سره نجای پوخته بی ، نه میسک له دهری ناوه راستدا

نه پي و دېته نه وه که هم عشقه پي لي هه لېري و بگانه عه شقيکي راسته قينه و
 ناله ي ده وروي پرر خورشي تیکلاو پي بده نگی فرېشته کان ا. نه چيته سهر
 باني مزگه و ته که بو نه وه ياره گهي - که له هه وشي مالي باو کيا به و دراوسي
 مزگه ونه - جاو پي بکه وي ، به لام دار توبک له هه وشه که دا وه کو شملي
 شهرر لقو پوي بلاو کردونه و نايه لي بيساراني بهم تاوانه ي بگا ا. که نه مه
 نه بيني له روي شعور پي پاگوه به ناله به کي جگر سوز هم چند شهره ي
 بوديت :-

چلي نه په نا ، چلي نه په نا چلي چون ره قيب مه دران نه په نا
 هور امان مه دران نه روي ته مه نا مهر باد قدرت بده روش فه نا
 وه باد قدرت له تار له تار بو نمازو بالاي قبله م ديار بو
 بسوزو باهر با زه ده ي سحر ريشه ش جه زمين بهر بارو وه بهر
 تا بالاي قبله م چون شه م خانان بوينو وه چه م نه بهرزه بانان .
 واته : چليک له په ناوه ، لقيک له گوشه په گوه وه کو ره قيب له په ناوه
 دياره . دهره اتوه و خوي داوه به سهر نيازا نايه لي نيازه کم - که چاوپي
 که ونه ي يارمه - بيهينه دي ، مه گهر باي ده سه لاتداري قدرت له ناوي
 بهري نه گينه به من لاناچي . ده سا ، با ، به باي قدرت پارچه پارچه پي چونکه
 نايه لي بالاي شوخه کم ليوه ديار پي . . بسوني بهو تا گري بهر به يانه که «با»
 لي نه داو نه بکه شينېته وه و زور تيزو به بررشته ، ته نانه ت به جوري بسوني
 که ريشه کشي له زه وي دهر بيني بو نه وه له به ينا نه مينی و بالاي قبله م وه کو
 چراي موي ماله گه وره به چاوي خوم له سهر بانه بهرزه کانه وه بينم ا. . .

ته لين که نه مه ي و توه بايک هه ليکړدوه لقو پوي داره گهي تیک
 شکاندوه و به دنيايي هه مو ده ي ياره گهي چاوپي گه توه . . ميتر له مه وه
 سوزي که پشتونه باره گهي بهزدان و دظوازي راسته قينه ي بو به نوري
 پاكي بينايي چاوان . له پاش هه زور تر شعري له بده ي حه قيقه ندا دهر

بريوه وه کو لهم چند شعره ی خواره وهی نه مه مان بو دهر نه گوی :

گیمه بیچ په روانه ی شهم شنا حانیم په رروبال سوخته ی دین خاصانیم
 میللت پاکه دین پیغمبرانیم نه که جه تاینه ی کم نظرانیم
 بنانه جه بین نور پاکتف نمر نو پاکنی جه کی پاکتن ۱۹

واته : گیمش نهو په پولانه یین که موم نه ناسن و به دهوریا نه سورینه وه .
 چونکه شه بیدای نهو رونا کین . په رروبال کون کراوی نایینی پیاوچا کانین .
 چوښت په روانه له تاو عشقه گهی نا گای له خوی نامینی نه وه نده بده ور .
 چرا که دا نه سورینه وه تاله سهره تادا باله کانی به هوی گرمایی نا گره که وه
 ورده ورده نه سوئی و له پاشا خویشی نهی به قه قه نس ، گیمش برامبر
 به نوری حقیقه تی خواناسیه له سهره تادا بدهوریا نه سورینه وه و له -
 پاشا بهی نه وه هوشیکان بینی نه کوینه ناویه وه و نه سو تین به لام سوتانه که -
 ملن نه نیا له باری عالمی ماده په رسیدایه نه وه که بو عالمی نه روح و
 معنویات . . نه مهش بویه وامان به سهر دیت چونکه په پرره وهی گهری
 نایینی پاکي نهو پیغمبرانه یین که پیغمه وای حقیقی ماده میزادن وره ی گهی
 رز گلر بونیان له دهشتی تاریکی نه زانی و بی هوشیدا بو رونا که نه که نه وه .
 له ناو نهو پیغمبرانه شا نه نیا په پره وهی کردنی نایینی (محمد) - دورودی
 خوی له سهر بی - نه که یین که نایینی ایسلامه ، چونکه هر ایسلام نایینیکی
 بی خه وشه له ناو نهو هه مو نایینانه دا که پیغمبره کان هیناویانه وه نینکاری
 نهوانی تریش ناگین .

بیسارانی لبره دا سهری آیتی (ان الدین عند الله الاسلام) ی دهر خسته
 مه بهست به (پاکه دین پیغمبرانیم) واته دینیکي پاکه که له بو
 پیغمبره کان هیه ، نهو دینه پاکش هر دینی ایسلامه چونکه نهو نایینه ی
 بو هاتوه . نه گهر مه بهستی دینی پاکي هه مو پیغمبره کان بی نه وهش
 هر نهی چونکه نایینی پاکي هه مو یان خرا به که ناسینه . . جا نهی :

دیوانه‌ین نه‌وه کک له‌و کسانانه‌ین که ورد بو نه‌وه یان نه ده‌ست نه‌گفت
 به‌دارو به‌ردو به‌رستن و هاو به‌ش به‌یدا کرن بو خوا ۱ . که‌وابو نه‌ی ی
 ناوچه‌وانی خوت ده‌رخه؛ نه‌و پیشانیه که‌هه‌یکه‌لی نوری پاکی توبه ، ده‌ری
 خه چونکه نه‌گه‌ر تو پا کک بیت با کت له‌کی به ۲ . پا کیهیت چونکه
 نیمه هه‌ردوگان به‌شوین مه‌به‌ست و سوزیکی حه‌قه‌رحتیدا نه‌سوررینه‌وه .
 به‌پی نه‌م قسانه شاعری به‌رزی بیساران نه‌گه‌ر بمانه‌وی بیناسین نه‌لین
 شاعریکی خه‌رای و فه‌لسه‌فه‌چیه‌کی ئابینی بوه له‌گه‌ل شعوریکی پا کک و
 هه‌ستیکی به‌رزدا . بیسارانی له‌ زور شتیدا ماموستای گه‌لی له‌ شاعره
 به‌رزه‌گانی کورد بوه به‌لام دیوانه نایابه‌گی هیفتتا له‌چاپ نه‌دراوه ، شعری
 به‌گه‌لی لایه‌کدا بلاو بو نه‌وه ، کم کسی وا هه‌به‌هه‌مو دیوانه‌گی به‌ی .

احمدی خانی

۱۷۰۶ - ۱۶۵۰

قلم که نوسی نه خشی زهر رکنقی • شهیدای دهنگی بو که وازنه نغی •
چیروکے نوسه کان تا به هومیروس • له بهر له وه دهنکه بون به چیروکے

نوس ۱ • له ودرنگه دهنگی
نه وای خانی بو • شمالي گیانی
نه و جهوانی بو • باده پهرستان
سه رخوشانی راز • قه تاره ی ماشق
پولی چاوه ناز • میرو شاریار ،
به گزاده ی دیار • فریخته و پهری ،
تاغه و جوتیار • ره و الانی مهم ،
کناجانی زین • هه راهرده گی

له میر زه بن دین • چه کوو عارف، سنی و تازدین • هه یزه بون به کر، وه بوشومه ی
به کین • له ماته هه مو گه و تنه خوشخوانی • به تیفکی فیکری احمدی خانی ..

پیغه مبهری شمیری میلی و چیروکی له خاکي بایه زیددا ، سه ر چاوه ی نه ده بی
کوردی و باوه رری کوردی له کورد زه بیدا . جه مالی ته بیعت مهفتون به
دوررو مه رجانی قسه ی خامی ، شمال و نه سیمی فینکی بیان شهیدا به
لاله زاری بامی . له دیوانی ئاشنایانی هه قه رستیدا وه که که لاهوژی گمش،
له هه یوانی زانایانی عیلم و هونه ردا وه که بازی سه راویژی چش ا ..

له سته ریه ی گه شی ئم شوینه ناوی (احمد) و وه کو بیستومه کوردی
(شیخ الیاس) وه له عشرتی خانیانی ولاتی بایه زیدو بوتانه ، له مالی

(۱۰۶۱) . ۵ . له شاری بایهزید هاتوته دنیاوه وه کو خوی ته بلی :
 لورا سکو دما ژ غه ب فه کک بو تاریخ هزارو شپست ویه کک بو
 که به میلادی ۱۶۵۰ ته گریته وه ..

به سه رهاتو رابواردن و سهدنی احمدی خانی زور تاریکه، هر که قسه به کی
 لیوه کرده ، ئیجه ئه و قسانه لیره ئه نویسن و له پاشا ئا گاداری خویشان
 ته لین دور نیه راستیجان بو دهر گهوی :

له (القضية الكردية) ی (دوکتور بلج شیر کو) دا ته لی :

(شیخ احمد داستانی (زین و مهم) ی له ۱۵۹۱ دا داناوه و له ۱۶۵۲ دا
 سه دوه) .. له (محیط المعارف الإسلامية) دا ته لی : (له بین ۱۰۰۰ و ۱۰۶۳
 هجریدا ژیلوه) ... امین زکی به گیی له تاریخی کوردو کوردوستان و
 مشاهیر الا کرا ددا هر شوین ئهم تاریخانه ته گه ویت ا ... هر وه هاله
 روزه لاتی نامه کان وه کو (ئی فون لوک) و (ئوسکار ملن) و (هو کوما کس) و
 (روجر لیسکو) یی هر به که شتیکیان و ئوه وه همویس به ته خین و
 مزه منده دایان تاوه ، دور نیه لهم روه وه لی کولینه وه به کی عیسی به ته واوی
 نه کرابی بو بوا همویان دورن له به کک و دویان به کک نا گره وه ا ..

جاری قسه گه ئی القضية الكردية که ته لی دانانی مهم وزین له ۱۵۹۱ دا
 بوه لام وایه ئه مه له گه ل ئه و میزوه داری ئی نا گهوی که خانی خوی له
 داستانه که دا ته لی :

لورا کو دما ژ غه ب فه کک بو تاریخ هزارو شپست ویه کک بو
 ئیسال گه هفته چهل و چاران وی پیشرده وی گونا هکلان
 واته له ۱۱۰۵ ی هجری له داستانی (مهم وزین) بوته وه . ده ی مهم
 تاریخه ته گه ئه ۱۶۹۳ ی میلادی ئا زیاتر له سه ده سال به ئی دو تاریخ ته بی ا ..
 ئیجنا ته لی له ۱۶۵۲ دا سه دوه مه خنای وایه ته بی ۶۱ سال پاش دانانی کتیه که
 هزیدیت وه به ئی شعره گه ئی خوی له ته منی ۴۴ سالی دا کتیه گه ئی داناوه ته بی

به پی به ۱۰۵ سال عمری بوییت .. هر چند دور نیه پیاو بگمانه نه منی
 ۱۰۵ سالی بهلام لهولاهه که سهیر نه کین له کاتیکا عمری ۴۴ سال بوه تاریخ
 ۱۶۹۳ بوه ۱ ... هینه کهی تحیط المعارفیش که نهلی له بهین ۱۰۰۰ و ۱۰۶۳
 هجریدا ژیاوه له هر شوینیک کهوترا فلان له بهین نه وندهو نه ونده دا
 ژیاوه زورتر معنای وایه که تهواوی پیدا بون و مردنی له و بهینه دا بوه
 نه وه که توزیکی زور کم له ژیاوه کهی .. دهی نه گهر له سر نه م قسه به بیت
 نه بی احمدی خانی همو ژیاوی ته نیا دوسال بوییت ! چونکه نه و که له ۱۰۶۱
 هاتبیته دنیاوه له دوسال زیاتری بو نه ماوه ته وه، نه مهش هیچ نه قلی نایسه لمینی .
 قسه کهی نه مین زکی به گیش له تاریخی کوردو کوردوستانا شوین قسه ی
 حیط المعارف کهوتوه ، له مشاهیر الا کراذ دا هینه کهی القضاة الکردهش
 باس نه کا ، خوی بیرو باوه رریکی نیه که و ابو وه لایمی نه و قسه به وه لایمی
 نه ویشه .

نه مینیته وه سه ر می روزه لاتی ناسه کان، نه وان همو له سر نه و باوه رره ن .
 که احمدی خانی له سه ره تای چه رخیکه وه به تادوا بیه کهی وه نه و چه رخش
 سه دهی حقه دهه می میلادی به . یکیک نهلی له سه ره تای نیوهی به که میه وه تا
 سه ره تای نیوهی دوهم ، به کیک نهلی تا ده ورو بهری ناوه راستی نیوهی
 دوهم ، به کیک نهلی له ده ورو بهری ناوه راستی نیوهی به کم تاده ورو بهری
 ناوه راستی نیوهی دوهم . نه نها له وه دا به که نه گرنه وه که له و سه ده به ده ر
 نه چوه . نه مان هر چه نده به کیان نه گرتوه بهلام له حقیقه ته وه وه نه بی
 زور دور بن .

نیسته له هاتنه دنیاوی احمدی خانی دا به پی شمره کانی خوی گومانیک
 نه مایه وه که له چه میژویه کدا بوه وه ده ر کهوت که به تهواوی له سالی (۱۶۵۰) دا
 (بوه ، ماوه ته وه سه ر ماوه ی ژیاو و سالی مردنه کهی .. نه میان وه کو که لیک
 نری توشی عزیمت کردوه به وجوره منیشی توش کرد ، نه و کتیب وشوینانه

که توژی له احمدی خانیه وه له دوان لام وایه هیچ نه مایه وه گنه پیشکنم ولیکی
 نه ده مایه وه سه بر ته کم هه مو پیچه وانتهی به کن ، به پرسیار کردب له م و
 له ویش شتیکی وام بو دهر نه کهوت تاله سالی ۱۹۱۶ دا له مه لایه کی پیره وه
 شتیکم ده ست کهوت و بوم بو به به لگه ، له پاش موش هه ر چنده خه ریگه
 بوم له وه زیاترم بزساغ نه بوه وه و ده ستم نه کهوت . گویا به پی تهو به لگه به
 (طار خانی الی ربه) میژوی سردنی احمدی خانیه که به حسابی (ابجدی هجری
 ته کاته ۱۱۱۸) که بهرامبه (۱۷۰۶) ی میلادی به ئیجگار که لیک دایه وه له گهل
 ماوه ی هاتنه دنیا که شیا له وانیه رپی گوی هیچ شک نه مایه وه که هم میژوه
 میژویکی راسته و ته بی به کلیلی دهر گای تهو نینیه که ساله های ساله روزه لانی -
 ناسه کان و خه بری ته رانیخی به شویلیا مسور رینه وه (۱) .

(۱) تهو ساله بو نوژی نیوره رو له مزگه وتیک بوم له بهغ - دا ،
 مه لایه کی نورانی پیرم بهرچاو کهوت هاتبو بو نوژی ، به جلوبه رگه گایا به کوردی
 ولاتی دموک و زاخوم زانی ، که نوژی کرامن له پيشا هاتمه دهر وه له سر
 کورسبه ک - که بهر هه یوانی مزگه وته که دانرا بو - دانیشتم و چاوه ریم
 کرد ، له ویش له پاش دو ما خویندنیکی زور هاتنه دهر وه و دامناو جگا
 دایه و چا کو چونیم له گهل کرد و هه ر وا ده ستم کرد به قسه کردن
 سه برم کرد کورده به لام ته زی به گراف له قسه کانم تی ته گایا
 خه لکی کویت ؟ . تم دیکم له دهورو بهری عمادیه و بو خوم
 ته کم و به ئیشی کور پی زی ژنه کم - که عه سکره - هاتومه ته بهغ
 به لام له شیوه ی زمانه گایا نه چوه دله وه که به ته واری خه لکی عمادیه بیت
 چاوم له مه پرسی و هه ندی باسی مه لای جزیریم لی پرسی . ونی شتیکی وای
 لی غازام شمیره کانی ئیسته ش فه قیان له بهزما له بخویننه وه . . . ئینجا وتم
 احمدی خانی ؟ . هه ناسه هکی هه لکیشا و هیچ ده نگی نه کردا وتم بوچ =

چونیه تی رابواردن و زبانی احمدی خانې و نه بی له لایهن گوم بوته وه شلیکی

= قسه ناگی ؟ . وتی بوج له مانه مه پرسیت ؟ وتم کوزدم و ناره زوم له نه ده بیانی کوردی به و هنر نه کم بیانزانم ، اینجا لی پرسیم تو کیت ا . منیعی ناوی خوم بی وت . . وتی : احمدی خانې خاوه نی مهم وزین له بابه زید دابه . وتم به لی له وی به به لام شتی نرم نه وی . گه لی قسه ی بو کردم ته نانت ناوی باو کی احمدی خانې نه وی وتم که (الیاس) ه به لام نه وی (ه لیباس) . اینجا وتی :

من کتیبکی ده سخته تم ه به بی نه لین (صمدیه) و کونیشه له ذه وری فه قیه تیمدا نه و کتیبهم ده ست که وت تم خوبند له پال نه و کتیبهم نو سرا بو (تاریخ وفات احمد خانې « طار خانې الی ربه ») وه نیسته ش نه و کتیبهم له سه رمابه ی کون هر ماوه . گه گه لی شتی نرم هر له م بابه ته وه لی پرسی . له پاشا له بابت خو به وه توزیکی تر سه رم خسته سه ری وتی : نه وی راستی بی من له بنه رره تا خه لکی ده وری (بتلیس) م له شه رری پیشه وه وه له وی نه مام که ونه (پیران) لای شیخ سعید ، له کاره ساتی نه و سالانه دا - مه به ستی سالانی ۹۲۵ - ۹۳۰ بو - نه وه نه ده ی تر ده ربه ده ر بوم ونیسته که تو مه ته عمادیه ، ه ناسه به کی تری هه لکیشا و نیر دوا ایمان به قسه هینا . هر له وه خته دا تاریخه که که پی وتم نویسمه وه به لام داخی گرانم ناوی گونده کم . نه نومی که هته لی به تی و له فیکرم چوه وه ، وه بویشم ده ر که وت که تم پیاره پیاریکی راستگو به به تاییه تی له تاریخه که که کر کرده وه هات به سه ر زمانیاو وتی . .

بربارمان دا که بیته وه بولام به لام وا . ده ر که وت له به ریشی خزمه کی بوی ربی نه که وت بیته وه ، نیر نه مدیه وه ، نیسته ش نازانم ماوه یا سر دوه ، نه و وه خته من چوام پی که وت له وانه بو شه ست ، شه ستو پینج سالیک عومری نه بو ، ناویشی مه لا صالح بو . .

که ناوداره کانی تری کورد گه در ایته وه اوه کو چون زورتر لهوان فاو و
 نیشازو رابواردن و جهوهه ری خویانیان له گهل له شه گیانا بردوته خاکه وه
 همیعی هر وابوه . به پی پرسینو ته قه لایه کی زور که دملو دم گیراویانه -
 ته وه رابواردن و به سه رهانی احمدی خانی گویا هم جورده بوه :

شیخ الیاسی باوکی به گهل سال پیش هاتنه دنیای احمد له شاری بایزید
 دانیشته وه به لام ماشناهی له گهل عه شرفی خانیان هر بهر نه داوه و له
 بایزید پیش هر ماله گه وره بوه . له (۱۶۵۰) احمد دینه دنیا وه ، نازداری باوکی و
 تا قانه ی دایک نه بی . به ربی و شوینی بنه ماله به کی ده وه له مند له زیر چاویری
 باوکی و خولای بهرمالا له پیرو گه بیه وه له گاته سه ریگهی قوتابخانه ،
 نه نریته خویندن ، ریگهی نه وه سه قوتابخانه وه هی هم سه ری دیواخانه ،
 له قوتابخانه ده رزی زانای ، له دیواخانه ده رزی دانای وه نه گریته ، تا
 گه وره تر نه بی پایه ی خویندن به رزتر نه بی ، نه چیته ناو قه قیان بو ده رزی
 عه ره بیان ... به رزتر خویندن له وه ده وره نه وه بوه به کییک بوی ری گوی
 بیچته فهقیته و ده رزی صرف و نحو و بلاغه و اصول بخوبینیت . احمد نه مه ی
 بوریک نه گوی هر له بایزید نه چیته نه گوتی « مرادیه » . له پاش
 ماوه به کی مانه وه له نه گه و ته کانی بایزید و ده وره به ریارو نه گاته مورفه ،
 عه خللات و بتلیس ، نه گه ری عه ره ی گولی شوینان نه مزی ، له هر لایه که
 عه بی عالمیکی به ناو بانگ هه به بو وه گرتی عیلم و زانیاری روی تی نه کا ،
 نه لاین سه ری له میسریش داوه . له تاخرا که اجازه ی عیلم وه نه گریته
 نه گه ربه ته وه بو بایزید و خه ریکی ده رز و تنه وه نه بی ، عالمیکی به ناو بانگ و
 شاره زای هه مو عیلمیک بوه ، به فرمانی شاهانه چوه ته (بابی عالی) پیش له
 نه سه مبول ..

. شیخ احمدی خانی وه کو ده ماو دم نه یگیرنه وه پیاویکی کرده پیاو بوه ،

حصری له چاو له هیا گوره تر بوه ، چاوه کانی بچوک و گمش بوون ،
 دږلې نوپ بوه ره شي زوری تیا مابو ، دهنګي نیرو بهرزه بوه ، زور کم
 نوره بوه دلته رر بوه ، هم دلته رر بیه له اخرار ایکی شاهه بولای تصوف ،
 له جلوه گدا کرک بوه ، مزه ری خوری سپی له سر تاوه ، بوزوی
 دیار به کری تابلی له بهر کرده ، نه لین زور یقن هوه سی له راو و شکار بوه ،
 که چوه بو راو جلی راوی له بهر کرده ، سوار چاکه و به دهنو نه تم بوه ،
 نه لین پاله وانیش بوه ، هه مو جار چیملا سکی نه کرد ، پیایکی بهر زو به
 ده سات بوه له ناو مهردما ، دو جیکه ی هه بوه ، به کی عیلمی ، به کی بنه مال یی .
 هه رده ها پیایکی دیندارو خواهرستیکی وابوه که سوزی مه عنه و یاته کی
 کلوی کردونه هه مو کس . بهم جوړه راڼه بویری تاله « ۱۷۰۶ » له نه منی

منه گوتی سرادبه ، هه منه گوتنه جوانه که له بینا کانی سلطان
 سرادی دوه هه له ، سالانی ۱۴۲۱ - ۱۴۵۱ له شاری
 « بایزید » دزوستی کرده بو هه « احمدی خانی »
 له سالانی ۱۶۵۰ - ۱۷۰۶ ده رزی تیا بخوینی .
 هم وینه به له ۱۹۳۶ دا گیراوه .

« ۵۶ » سالیدا کوچی دوانی که کاو هر له باهزید نه نیزی ، گورده کی .
 بیستهش هر مزاره .

ماهوه سهر نهوه که نایا چه هیزیک بویت وا احمدی خانی خستوته هوشو
 فیکری شوره وه ؟ له گهل نهوه دا نهوه دهوره وه شوینه که نهوی لی بوه
 پردهی تاریکی کونه برستی وه کو شه وه زه ننگک همو لایه کی گرتبوه وه ؛
 له لایه که وه بیرو باوهرری دارو پردو پرستی مزاره کان ، له لایه که وه
 زه برو زه نگی تور که کان بو ژیر دهسته کانیاں به تاییه تی بو کوردان که
 تیه لن سهر ده رینن له قولاخی خویان ، له لایه کی تریشه وه چه وسانه وه
 فیکروا هوش له بهر نهوه همو ژارار و تالاره که نهوه کو لیلای باراناری
 بهار به سهر لایه کندا سازه تی نه کرنا ؛ کوچی سهررای نه مانه احمدی خانی
 بهم جوهره خوی باوژپته مهیدانه وه ا . . . بهلی ته بیسه تی شعر بو کورد وه نه بی
 شتیکی به لاجه ری بی ؛ کورد به ماده زادی شاعره ، چونکه شوینه کی بو ناره -
 کی وه هوا کی نه مهی پیشان نه دا ا . سهررای نه مهش احمدی خانی نوازی
 شعره کانی شیخ احمدی جزیری و فقی نه بهران و مه لایانی و عهلی حهریری
 وه کو ده نگی شمال کاری له همو ده ماره کانی کرده وه له نیوهی شه ودا به
 خوروشی نهوه ده ننگه وه نوازی سوزی گیشتونه ناسمان و دیمانی همو
 ولانی بوتانی کردبو به کانیاوی فیکرو خه یالیکی وه ها که همو ولانی سوران
 به نه رده لان و موکریان و بابانه وه لویج لویج لی هه لینجن و بیکن به نوشی
 شاعره کانیاں ا ...

راسته شعره کانی بوتان هر نهوه نده به تهلی طافه ی احمدی
 خانی بان بزواندوتوه یا ، خود به تاییه تی شیخ احمدی جزیری به روحیکی
 لاهوتی یا ده نگیکی ناسوتی هر نهوه نده پالی به احمدی خانیه وه نا که خوی
 باوژپته کورری سهر پاره دهی شاعرانه وه ؛ به لام نایا روحی میلیت و نهوای
 قهومیه ته کی له کوی هبتا ؟ له ، سهرده مه دا که روم و عهجم نهوه کت ته نیا

چوار چمکی خه پالی کورد به لسکو هه مو ئاسوی کوردیان وه کوژی کهوان
هینابوه وه به کک و کوردیان به بهردی جه ورو چه وسانه وه مول دابو وه کو
خوی تهلی :

ئهف روم و عه جهم بوان چه سارن کرمانج هه می له چار که تارن
وه یا ده رده دل بکا له ده ست بهخت و له بهر نهخت وه کو تهلی :

ئه تاز ئه زله خودی و ساکر ئهف روم و عه جهم له سه رمه را کر
وه له و ده ورده دا چون که و ته سه ر ئه و شعوره ؟ که بلیت :

که ردی هه بوا مه سه رفرازی یک صاحب که ره مکک ، سوخن نه واز کک
نه قدی مه دبو به سکه مه سکوک نه دما وه هه بی ره و اج و مه شکوک ؟
وه یا چون که یفته ئه و ئاسمانه به رزه که به دو چاوی دل و دیده نه ماشای
کورد بکا و له که وره و بچو کیان تی بگا و ؟ بلی :

جوامیری و همت و سه خاوت میرینی و غیرهت و جه لادته
ئه و خه نه زبو قه بیل ئه کراد وان دانه به شیر و هه تی داد .. ا
که چی له گهل ئه و دهش که و ابن ا . به چاوی گریانه وه بلیت :

ئه ز مامه ده حکه تا خودی دا گرمانج ده ده وه تا دنی دا
ئا یا به چه وه جه مانه مه حروم بالجه زبو چه بونه مه حکوم ؟

ئه م کاره سانی احمدی خانیه من لام وایه نه پهری بزواندویه ته وه ،
نه فریفته خوی پیشان داره ، نه دلی خوی له بهر باوه شینی ئه گربجهی چاو
کالانا دیوه ، نه وینهی خوی له گونای ئالی ره و الا تا چا و پی که ونوه ا .
به لسکو دوستی دغوازی ئه و سه ره تا بیجکه له دیمه تی ولاته که ی ته نه سا
دیوانی شاعره کانی پیش خوی بوه ، چون ده نکگی که مانجه کار ئه کاته سه ر
دل ، بویهش کار ئه تا چونکه ئه و ته له ده ماری گیانله به ریک بوه که گیانی
ئه و گیانله به ره له عالی ئه و رو احده له گهل گیانی ئه م گو پی گره دا - که خاوه ن
ده که به - رازو نیاز یکیان پیکوه کردوه ا ئیسته ئه و رازو نیازه دینیه وه

فیکر ۱.. شمری بی هو جوره کار نه کانه سر دل ، نهوه کک ته تیا دل به لکرو
کار نه کانه سر همو دهمار . بوبش کار نه کا چونکه شمر راسته راست
دهنگی عالی هر و احو له میشکی خاوه نه کایا - که شاعره - نه زرنگیتوه ،
لهویوه نه چیته دلبهوه و دهنگک نه داتوه ، نه کویته سر زمانی و
بلاو نه بیتوه .

جاله بر نه منه شمری لهوان بوه به سهر چاوه ی ئیلهای شمری .. نه مینیتوه -
سهر میلیمت و قهومیته کای :

ماشکرا به هه تا هیزی کوشین زیاتر بی ته قین زوتر نه قهومی ، هه تا هیزی
کوشین زیاتر بی دهنگی نه و نه قه به زوتر بهرز نه بیتوه ، هه تا بای پیچه وانه
نوند تر بی دهنگی کفه کفه که فایتر نه بی . مندال یا که سیک تر هه تا لیده بت
دهنگی گریانه کای زیاتر نه روا . نه گهر نه هم هیزانه هیچیان نه بون نه دهنگی
تفقینو نه دهنگی کفهونه دهنگی گریان بهر گری کس نا کوی ... زورو
ستم و چهوسانهوه لهو دهوره دا - که نه مانه کاره ساتیکی غه پره نه بیعین -
که بفتونه ته پایه بیک که عاتقه ی احمدی خانیان به جوریکی وا کوشیوه نهو
دهنگانه ی لیوه پهیدا بوه ، نهو دهنگانه که ناله ی خوی و ناله ی
کومه له کای بوه ۱..

دهنگی بوتری نه گهر عامل بو بزواندنه وهی مانه می شاعر یکی وه کو
احمدی خانی نهو جهورو ستمه بوا به که لهو دهوره دا روی کرد بوه نهو شوینه
خو وه نه بی شاعر بی هه احمدی خانی بو بیت ، به لکوه له دهوری نهودا و له
پینی نهو لفا گلی شاعری تر هه بوون بوچ هیچیان دهرونیان نه هه ژا ۱۱ .
بوچ هیچیان نهو کاره ساتانه کاری فی نه کردن تا نه وانیش به جوره کای نهو
وه کو بولبول بکونه نه و اخوانی و رازونیا ز ۱۲ ... نیمش نه لین باشنا پاتی
روحي دو جوره ؛ جوریکیان په بوه نده به شکله وه شوین شکله که نه کوی
کاریکی به ماده کوه نه . وه کو په کیکی ناره زو پهرست چون ؟ نه گهر

جاوی به ئینسانیکی شکل جواز گوت بو جی بهجی کردنی ناره زوه کئی دلی لی نهچی ، که نهو ئینسانه جوانیه کئی به سهر جو نه میس دلی له سهر لا نهچی و دلی نهچی له به کیکي تر و هر بهم جوره پیوه ئهروا . . . نه مه وه نه بی کابرا دلی له مادهی جوانی چوبی به لکو دلی له شکلی جوانی چوه . . . نه گهر دلی له ماده که بچوا به نهو و جه وه هری ماده به له ئینسانه کئی نه وه لدا هر ماوه نه وه نه وه نده هه به شکله کئی تیکچره ا . . . بو بهش نه لین هر ماره ته وه چونکه ماده نافهونی . به لگه کئی نه م فه به ملان نه وه به که کابرا به کک دلی نهچی له به کیک ، به که که ، به لی له سهر تا دا جوانه به لام له تاخرا زه ملان گاررو کو پرو پیری نه کا که چی کابرا نهو دل لیچونه ، که دلی لی چوه هر ماوه ته وه له گه لیا و به لکو زیاتریقی نه بی . نه مه نیشانهی نه وه به که دلی له ماده کئی چوه و ماده کئی تیدا ماوه ته وه بو به دل لیچونه کئی نه میس ماوه ته وه . . .

نه مه له لایه گوه له لایه کئی تریشه وه دلیک که به بوهند بو به مادهی شتیگوه با له رواه تا هزاره نه نگر چه له مه شی به سزا بیت نهو به بوهند بونه به بوهند بو به ممکن نه لی بیسته وه و بنومی به شتیکی تره وه . . . دلیک که به بوهند بو به مادهی جوانی ژنیکی نابیه تیه وه با هزار چار چه سهری کابرا بده ن که دلی له و بیسته وه و دلی بجی له مادهی جوانی مانگک ، یا گو لیک هر ههست به و چه سهری بهش ناگا و هر لای وایه هجی به سهر نه هانه وه . . . وه کو منالیک دلی نهچی له سیویک وررکی لی نه گری و نه بگری به دهسته وه هر چه نده لی نه دهن سیوه کئی له دهست نابسته وه ، نه مه نیشانهی نه وه به که نه وه نده دلی له و سیوه چوه ههست به نازاری لیڈانه که ناگا ، نه گهر ههستی پی بگردا به خیرا سیوه کئی له دهست نه بو ره ا . . .

شتیکی تر سیهه م ، هر به کک جهرو مه نیکه نه به و هر به کک هیزی هه به ، نارنجو کیکي نه خه یته بهر ، هر که توزی هیزی که یشتی نه تافی ، که چی

پارچه لو که به کک گرنولسکه نه که یت و نه یخته به بهری هر چند هیزی
بخریته سهر هیچ وه کو خوی نه مینیتوه ا . نه مه رو له وه نه کانه وه که
شته که خوی نه بی قابلیه نی نه قینی بی نه گهر نه بی باهزار گوشین و کاره -
ساتیش بی هر به هیچ ده رنه چی ا . .

نهو شاعرانه که له ده وری احمدی خانیدا یا له پیش نه ودا بوون ؛ یا شکل
په رست بوون یا ماده په رست ، نه وانهبان که شکل په رست بوون هیزو پزیک
له شعره کانیانا نه وه کو گولی شاعری شکل په رستی تری دوا ی خویان ؛
بویه هیزی نه چونکه شعریان له بهر ناره زو په رستی بو شکلی دبعه نیک
وتوه ، شعریان له بهر شعر و توه نه وه کک له بهر فن ا . . نه وانهبان که ماده
په رست بوون ؛ بهی شعره کانیان بو فن و هوناره ؛ - وه کو رترا - وه که
روحي غالباً به ماده به کی تابه تیه وه غیره مو عالی بی نه پوزی نه نیا نهو
ماده تابه تیه نه بی که وه کو تیشکی روز لهو ناریکستانیه دا گزنگی بو نه دا
بیجگه له وه شتیکی تر نانی و تابه به دلیا که شتیکی تر هه به ، وه له بهر
نه وه ش که روحه که ی نالاره بهو شته وه غیر ممکن نه ده سستی هه لگرتی .
یکیکی وه کو مه لای جزبری روحی به یوه ند بوه به ماده ی « سهلا » به کی
تابه تیه وه ، که ماده ی نهو سهلا به گزنگیکه له نوری ماده به کی حقه به -
رستیه وه ، تازه له و میدانه دا عه و دال بوه باهزار کاره ساتی تر یا تیره
زه ندنی تر روبدا ده رجونی لهو مه بدانه نه به نه قلی خوابت نه به نه قلی
یکیکی تر دا ا . .

یکیکی وه کو احمدی خانی جاری شکل په رست نه بوه . که ماده شی
په رستوه روحه که ی له پیش عالی له شه که پیدا نالاره به ماده ی میلیت و
قه و صیه به وه . که له شه که بو به قه فزی روحه که یو که ونه عالی شکل و
وینه وه نهو سوزه ی عالی نه وواحه ی تازه کرده وه . له بهر نهوه قابلیه تیکی
راسته و راستی تیدا بو - قابلیه ته که شی به یوه ند بونی روحه که به نی به ماده

تایبه تیهوه - که نهو جه وروسته م و کاره ساتانه ی بیئی وه کو لافاوی ئاویکی لیل تهات به سهر خوبیو قهومه گپا گوته نهو سوزو گودازه وه که ده ننگه - که ی وه کو ده ننگی زرنگه ی زه ننگ له گویچکی نهوه به نهوه ی کورددا ده ننگه نه دانه وه ... جاله بهر هم شتانه که باس کرا احمدی خانی گوته بازارری شعروه و تاپیه کی ده ریای ته بیعتی بو کرا به وه ..

بالی خانی له ده ورو بهری ۱۶۸۳ له « نهو به هار » - که نه ره نه نگیکی کوردی و عه ره بیه - بوه نه وه . به لام وه نه بی ئیجگار نه مه یان بو بی که قه له ی نوسه ره کانی له باری احمدی خانیدا خست بیته کار ، وه یا نامه یلکه شعر - به که ی که به ناوی « عقیده الایمان » وه داینا وه و (۷۱) شعره ناوی نهوی بهرز کرد بیته وه . به لکو نهوی زور ناله ی احمدی خانی بهرز کرد و ته وه داستانه به ناو بانگه که ی « مهم وزین » یقی ، که وا کاره ساتی نهو داستانه ئاگریکی کاریگه ری له دلی خانیدا کرد و ته وه بو نه وه خانی به ریته ریزی شاعره هه ره که وره کانی عاله مه وه له دو شتدا ، له باری چیروکی دا ، له باری نیشانیدا . سه رچا وه ی هم داستانه له ده ورو بهری ۱۳۵۰ ی میلادی دا (نه میرزین الدین) ناویکی کورد هه بو - که دورنیه شوینی دانیشتی له ده ورو بهری خه لیجی نهسکه نده رونه بو بیت و فهرمان ره واپی به سه ره هه مو ولانی بوتانا کرد بیته - دو کچی بهری ئامیزی هه بوه ، به کی « سنی » ، به کی « زین » . دو بهریزادی ولانی بوتان ، یا جوته فریشته ی خاکی کوردان بوون .. به کی له سه رداره کانی هم میرزین الدین (نهسکه ندهر) ناویکک بوه ، هم نهسکه ندهره سه کوردی بووه : تازدین ، چه کو ، حیفو . نه مانه هه ره به که پاله وانی مه بدازو شیری بیسه ی بوتان بوون ... « تازدین » دهسته برابکی دلسوزی خه مخوری نه بی (مهم) ی ناو نه بی - که له نه ماله به کی به رزی ولانی « ئالان » نه بی - . مهم و تازدین شه ورو روز له راو و شکارا ، له گوندو له شارا ، له باخچه و که نارا پیسکه وه نه بن و به بی به کک هه لنا کن ...

روژی له روزان سهری سالی نوروز ټپي، زهوی رابه خي مهووزی خوی
 راهتا، شاخو چيا سه پوښي به فر لا ټه دا، دارو دوه ون گوارهی گوپگه
 له گوپي ټه گن. دهنگي هارهی کانی و سه رچاوه ټه بيته سه متورو سازی ټه
 ناوه ۱. هه وای فينکي ټاسمان ټيگه ل ټپي به پای بهري بهيان ... ميرزين الدين
 به خوبو باره گای و ټه هلي شاره وه بو ټه و سه يراني جه ژني نوروزه ټه چنه
 دهره وه. . مهم و تاژدين له سه رچاوه بکدا « ستي » و « زين » يان له ناو
 پولی گه نيشکانا بهرچاوه ټه گوی ۱. ټاگری عه شتي (تاژدين) له دلي
 (سقي) دا، وه هي (مهم) له دلي (زين) بند ټپي. نه مایي بالای سقي له دلي
 تاژدين دا و نيگاری ټالو والای زين له دلي مهم دا نه خش ټه گری ۱ ماوه به کک
 بهم جوړه هه رروا، له پاشا دپنه سه ر خواز بينی دو يار بو دو دلداو. زه ماوه -
 ندي (ستي) بو (تاژدين) ټاپي خهم بو (مهم) ټه کانه وه ۱. به ککر
 مهرگه وور که ټاپچي باره گای مير بو ليان ټه بيته شملي شه رر و ټه گويته کار
 بو ټيشي فاهه موار ۱. . ميرو مهم له سه ر دخلوازي ټه و بو ټم ټه گونه
 شه ترنج. ديسان به ککر مهرگه وور ده ست ټه کانه وه به قبل و به فر ۱. ټاگری
 زين له دلي مه مدا بليسه ټه سيني و په زاره ی مهم له دلي زيندا پره ټه سيني .
 مير ليان ني ټه گا، به دوزماني به ککر مهم ټه گويته گوشه ی زيندانی تاريخي پوه ۱
 زين له تاري مهم ټه گويته باخچه يکي ته ريکوه . ستي و تاژدين طرف و
 چه کو ټه گونه ره زم بو رزگار بولي مهم . به ککر ټه گويته وه دوزماني ۱. له
 ټاخري کارا مير به شيان ټه بيته وه ۱ که ټه چنه سه ر وه خت مه موه مهم ټه و
 له عه شتي زينا گياني کردوه به گيانبازي و ناردويه بو مه زاری عاشقان ۱.
 ټه پيښي به ته داره گوه ټه پيښرن . زين ټه چيته سه ر گورره گای و به سه ريا
 ټه گوی کانی که سه ري لي ټه دهن سه ير ټه گن گياني ټه ویش په روازي کردوه
 بولای گياني مهم ۱. له ، شه گای له ته نشت مه موه ټه پيښرن . تاژدين له ټاخو
 داخي ټم کاره ساته دا به ککر مهرگه وور له بهين گورره گای هر دو گيانا

سەرگه بوری ، خوینه گهی ئەبی بە چقلیکک لە بەینیا نا سەر هه لگه دا نه بیشت
 له گوردی که شا به کک بگرن . ئەلین ئیستەش هه مو سالی ئەو چقه سەر
 هه لگه دا ته وه !! ...

ئهم داستانه که احمدی خانی به ۲۶۶۱ شمر ئە بگر ریته وه به رز تر داستانیکی
 کوردی به که نینوانی مه بدانی ئە ده بی و نیشتانی و جیروکی و مه له مه ی پی تیراو
 کردوه و ناوی احمدی خانی له ریزی هو میروسی یونانی و فردهوسی فارسیدا
 له لاپه رره ی تاریخی کورددا هیشته نه وه .. ئهم داستانه له پیش احمدی خانیدا
 دەم به دەم وه کو جیروکی گوبی ئا گردان له دیواخانه کانا به جیروکک ئەیل-
 نگیرا به وه و قابلیکی ریکو پیکی نه بوه ، نه بونه گه شی له بهر ئەو سەر لی -
 شیواویانه بوه که کورد هه بیوه وه کو خانی خوی باسی ئەکا . ئینجا ئهم
 هینای و خستیه ئهم قالبه ی ئیسته به وه ... ئیمه چه ند پارچه به کک له م شمرانه
 ئە خه ی نه بهر چاو بو ئە وه بزانی مبروی ئە ده بی کوردی چه کک لیکک له م
 ئە ده به ی خانی به وه ئە گرت ؟ وه یا احمدی خانی چه پایه به کی له ئە ده بیانی
 کوردیدا بوه ؟ ...

خانی له م داستانه دا دو په رده پیغان ئەدا ، به کهم په رده ی نیشتانی و قهومی ،
 دوهم په رده ی جیروکی و قهسه سی . له سەر ئەم ره وشته هینا وه کتیبه گهی له
 سەر (۹۵) باس دا ناوه ، هەر باسیکی کردوه به به نسیکک ، هەر به نده له ۱۰
 شمر که متر وه له ۹۷ شماریش زیاتر نه . سەر ته ی باسی به ستایشی خواو
 پینه مبه ر ئە کاته وه لیان ئە پارته وه و داوای لی بووردنیان لی ئەکا . چوار په ند
 هەر له گه ل ئهم ستایشانه دا خه ریکک ئەبی ، له به ندی پینجهم وشه شه مدا
 باسی کورد و بیچاره بیان ئەکا ئەلی: له بهر ئەوه خاوه نیکی ئە ده بی یان نه بوه
 هه مو داستانی قاره مانی و راز و نیازی ئە ده بی یان تیا چوه و نه ماوه ته وه وه کو
 گه لی پیاوی شاسوارو ناو داریشیان هەر وه ها ره یشتون و به بی ناو و نیغان

به سهرچون ا . نهلی کورد نه گور خزمه تی بیوا به زمانه کی وه نه بی له زما -
نه گانی تر که متربی و نرخی له وان هه رزاق تر بی وه کو نه یگر ریته وه و نه لی :

ساقی تو ژبو خودی که رهم که به ک جورعه ی مه ی د جام جهم که
دا جام به مه ی جهان نما بت هه رچه ند اراده به خویا بت ا

...

قهت بمکنه نهف ژ چهرخ له وله ب نالع بیتن ژبو مه که وکب
به ختی مه ژبو مه را بیت یار جلرک بیتن ژ خواب هوشیار
رابت ژمه زی جهان په ناهاک بهیدا بیتن مه پادشاهک

...

گوردی هه بو ا مه سهر فرازیک صاحب که رهمک سوخه نه وازک
نهقدی مه ده بو به سکه مسکوک نه دما وه هه بی رهواج و مه شکوک

...

گوردی هه بو ا مه پادشاهک لایق بدیا خودی کولاهک

...

غالب نه دیو له سهر مه نهف روم نه دیونه خرابه ی دده ست بوم

...

مه ا ژ نه زه ن خودی و سا کر نهف روم و عجه م له سهر مه را کر

...

ناموسه له حاکم و نه میرا تاوان چیه شاهر و نه قیران ؟

...

مه زمانه دحکمه تی خودی دا کورمانج دده وله نا دنی دا

...

لایا به چه وه جه بونه مه حروم بالجله ژبو چه بونه مه حکوم ؟

...

هم روم و عجه م بووان هه سارن کورمانج هه ی لچار که نارن ا

بو تیر قهزا کرینه گامانج
 هر تائمه سه دیکن سه دیدن
 هندی کو بکن خروج و نه جریک
 و از ژیک فده کن میسال بهرزه خا
 میرینی و غیرهت و جه لادوت
 وان دانه بشر همت و داد
 نهو چند ژ مننه تی قورن
 بو مانعی جه مل بار مننهت
 دائم به نه مردو شقاقتن
 فیکرا بکرا مه انقیادک
 همیان ژمرا دکر غولای
 تحصیل دکر ، مه علم و حکمت
 ممتاز دیون خودان که مالات

لیره دا نه چیه هر به نندی ششم پینج شعر نه ررواو نهلی:

بی مه عرفه تن بی لاسل و بنیاد
 کرمانج نه تی دبی حسین

حالی گهره مک له تیغه دانسک
 شعرو غه زهلو کتاب و دیوان
 هم نقد بیا لنک وی مه قبول
 عالی بکرا لیان گهر دون
 بی حه ی بکرا عه لی جه بری
 حه تا به نه بهد بیا به جه بران
 نیتن ژ قوماشرا خریدار

هر دو تهرفا قهیل کرمانج
 گویا کو لسه رحه دان کلیدن
 نهف قولزم روم و به حر تاجیک
 کرمانج ده بن به خون ملطخ
 جوامیری و همت و سه خاوت
 نهو خه نه زبو قهیل نه کراد
 هندی ژ شجاعه تی غیورن
 نهف غیرهت و نهف علو همت
 لو پیکنه هه میغه بی تفاقن
 گهردی هه بوا مه اتفاقک
 روم و عرب و عه جهم نه مای
 نه کیل دکر ، مه دین و ده ولت
 نه میز دیون ژ ههت مقالات

دا خهلق نیژتن کو نه کراد
 نه نواع مه ل خودان کتین

گهردی هه بویا مه ژی خودانک
 علم و هونه رو که مال و ازغان
 نهف جنس بیا لبا وی مه محمول
 من دی علما که لام مه وزون
 پینانه رحا مسلی جه زبری
 که بیکه و به بدا فته تی نه بران
 چیکم کو قهوی که ساده بازار

...
زیر نینه بین سپهنامه	گومانیه صرف بی گومانه			
زیف نینه بین کر کم عیاره	سفری مه سوره ناشکاره			
بی سکی شاه شهزدهوابه	نقدی مه میزه کم بهایه			
ندما وهه بی رهواجو مه غشوش	گوردی بیوا به زهره مه تقوش			
...

پاکژی هم شعرانهی خانی تهلی :

مهی گیرا له بهر خوا بماندهری ، به کک قوم مهی بکوره جایی چه مهوه ،
 بو مهوه تا جامه که به مهی همو دنیای تیا دیاربی ، مهر شتیکی میسه
 ناره زوی ته گین با وا بیت ... نینجا باسی نهوه ته کا که به هوی هم مه بهوه
 همو شتیکی بو دهر گوی و تهلی :

تایاری ته کوی ؟ لهم چرخ دیولکه پیداه تهستیره میسه له بورج
 مهر بینینه دهر . به خق میسه بی بهارمان ، جاریکک تاخو بی له خمو
 هوشیار بینهوه ؟ .. ههستی لهم جیهانه دا بو میسه یشتیوانیکک ، به بدا بی له
 میسه - یابو میسه - پادشابه کک ؟ بو نهوه شیربی هونهری میسه دهر گوی و
 بزازی و زخی قه له مان ناشکرا بییت وه مردمان دهرمان بکریت و علمان
 بره ویکی بی ؟ ... ته گهر بیوا به بو میسه سهر فزاییکک ، خاوه ن گره میکی و
 زخی قه زانیکک . نه قدینهی میسه ته بو به درای سکه لی دراو ، ته تاوا
 به بی رهواج نه مه مایهوه . مه بهستی نه وه به که قسهی جوانی کوردی مهر -
 چه نده بی خوش و پاکک و پوخته کچی له بهر بی خاوه نی تاوا بی ناز
 ماوه نهوه ! ..

ته گهر بیوا به بو میسه پادشابه کک ، ته گهر رهوای بدیابه خوا بو میسه
 کلاریکک - مه بهستی تاجی پادشابه تیه - واته ته گهر کسکیک وال میسه
 هه لیکوتایه تاج و تهختیکی بیوا به و خهی میسهی بخوار دایه : زال نه ته بون

به سهر ئیمه دا ئهم رومه ، نه ئه بوینه و برانه ی بهر دهستی بایه قوش . . وا ،
 لات نه ئه بوین و نه ئه گوئینه ژیر دهست هه مو کس . به لام هه ره له سه ره قادا
 خوا وای کرده ، ئهم روم و عهجه مه ی به سه ر ئیمه دا هیناوه . . بلین چی
 ژیر دهستی ئه وان هه ره چه نده نه نگه به لام ده سلات له دهست ئیمه دا ئیه :
 هه مه شوره بیکه بو حا کو ئه میره کان ، تاوانی شاعر و ههزاران چه ۱؟ . . .
 ئینجا دی به باسی ئه وده دا که دنیا وه کو « بوکه » وه نای ئیه و دیسان ئینسان
 ئه توانی به چا که و چا که کردن هه موشت بینسته دهست ، له پاشا ئه لی :

من له حکه تی خوا سه رسام ، کرمانج - کورد - له ده وله تی دنیا دا ، له
 بهر چی بی بهش بوون ؟ ، به کورنی بوچی بونه ژیر دهسته ؟ له گه له ئه وه شا
 هه مو ئازاو پالهوانن و هه ره میریکیان له سه خا و ده سه لاتدا ناو بانگی دهر
 کرده ، که چی ئهم روم و عهجه مه به واتنه وه پاریزراون ئه مان بوون به
 بهرژین ، کرمانج هه مو که وتونه ته چوار ده وران و ئه بان پاریزن . هه ردو
 لایان ئهم ده سته ی کرمانج - کورده - یان ، بو تیری قهزا کرده به ئامانج .
 گویا ئه مانه له سه ر سنوره کان بوین بوون به کلیل ! . هه ره تایفه به کیان سه د بکی
 تاین بوین - ئهم ده ریای روم و تاجیکه - ده ریای قهزوین - هه ره که تیا دهر چو نو
 بزوتنه وه ، کرمانج له ناو خوینا ئه تلینه وه ، له وه بدا واده کن له شه کانیان
 وه کو ته پوله کی لی بی . . واته : کورد هه ره و استیان تیزی پزونه وه
 ئیشیک و ایان به سه ردین که ده ریای روم و قهزوین به خوینیان سور بی له شه -
 کانیسیان له شوینا نه دا ئه وه نده بکوی به سه ره به کا ده ریا کان له به کک جیا
 بکاته وه و بی به ته پوله که له ناوه راستیا نا . . . ئینجا باسی ئازابه تی و
 جوامیری کورد ئه کا و ئه لی :

جوامیری و هه مت و نان بدهی ، پیاوه تی و ئازابه تی و دلقایمی ؛ ئه مانه
 هه مو برراون به بالای کورده دا ، ئه وان داویانه به شیر هه مت و داد . .
 هه ندیکیان دورن له منه ت و شاباشی کس هه لنا گرن ، ئهم غیره ت و ئهم

به‌ری همه‌ته ، بو ، که کردیه کاری نه‌یه‌لی منه‌تی کس هه‌ا-گزن ا... - به‌لام
داخه‌گم - به‌هر ته‌وه که هه‌میشه پیکه‌وه نارریکن ، هه‌مو دهم وا دو به‌ره یی و
ناکوی روی نی کردون ا... ته‌گه‌ر ئیمه هه‌مانبوا به‌ریکو پسیکی و اتفاقیک
تیکرا پیکه‌وه سه‌رمان بو‌یه‌کیک دابنه‌وانایه‌ت ، روم و عه‌ره‌ب و عه‌جه‌م
گشتیان ، به‌هه‌موانه‌ره ته‌بون به‌خولامی ئیمه ، ئیتر پیکه‌وه ئابین و ده‌وله‌تمان
ته‌بو ، هه‌ره‌ها عیلم و حکمه‌تمان ده‌ست ته‌گوت ، دیار ته‌بوین له‌ناو حه‌و
له‌قلیمدا ، سه‌ر به‌ده‌ره‌وه و خاوه‌ن هوشویر ته‌بوین ...

که‌چوه سه‌ر به‌ندی شه‌شم باسی ته‌وه ته‌کا ته‌لی : خانی بو‌یه‌م دام‌ستانه‌ی
وا هونیه‌وه و خسته‌سه‌ر دوررو که وه‌ه‌ری زمانه‌ی کوردی تا وه‌کو :
مه‌ردم نه‌لین که کورد ، هیچ نازانن و بنچینه‌و بناغه‌به‌کیان نه‌ . دیسان
تا وه‌کر نه‌لین : هه‌مو قه‌ومی خاوه‌ن کتیین ، کرمانجی ته‌ینا نه‌بی هیچ
حسابیکیان نه‌ا ... ئینجا ته‌لی : مه‌ردم ته‌لین کورد - کرمانج عقیکیان
بو‌خویان نه‌بووه و هیچ شتیکیان نه‌کردوه به‌ئامانج و هه‌روا به‌خوررابی
سورراونه‌ته‌وه . به‌لی ته‌مه ته‌لین به‌لام وه‌نه‌بی و ابن ، وه‌نه‌بی بی عیلم و عشق و
بی‌که‌مال بن ته‌وه‌نده هه‌یه‌بی خاوه‌نن بو‌یه‌وا به‌م جو‌ره به‌رچاو ته‌گون :

ته‌گه‌ر بیوا به‌بو ئیمه خاوه‌نیک ، پایه‌به‌ریزیک قه‌در شناسیک ، عیلم و
هونه‌رو که‌مال و بزروا ، شمرو غه‌زه‌ل و کتیب و دیوانی شعر ، ته‌مانه هه‌مو
له‌لای ته‌و باو بوایه ، ته‌م نه‌قندینه‌ته‌له‌لای ته‌وره‌واجی بیوا به‌ ، چاویری
عالمه قسه‌زانه‌کانی بکر دایه ، پایه‌یانی به‌رز بکر دایه ته‌وه بو سه‌ر گه‌ردون ،
په‌ینابه‌ته‌وه گیان - روحی ، مه‌لای جزیری ، ناوی عه‌لی هه‌ری بی زیندو
بکر دایه ته‌وه ، سوزیکی بدایه به‌فه‌قی ته‌یران ، سوزیکی وا هه‌تا دنیا دنیا
بوایه سه‌رسام بوایه ... بلم چی خو که‌سیکی وانه‌بو تا وا بکات ؟ که
مادام نه‌بو :

چی بگم ته‌وا به‌م جو‌ره‌بی بازار به‌هه‌ ، هیچ کالابه‌ک خوریداری نه‌ ..

فینجا بیردها به بی بلزاری هور و جه و جهردا هور و او باسی نهوه نه کا که
به جور یکی تیکرایی لم ده وردها علم و جه و هر باوی نه و پول و پاره
شوبن همو شتیکی گرنوته و هه مو جا که به کی له فکر برد و نهوه
سه ررای نه مهش :

وامه زانن نه ختینه ی نیمه بی نرخه ، به لکو به بی سکی پادشاهی
هر له بره و دایه .. به لام نه و نه ده هه به : نه گهر به تابه هم نه ختینه ی نیمه به
نه خشی له سر بوایه ، تاوا بهم جورده نارده و او پرر خوش نه بو ..
له پاشا باسی نهوه نه کا که نه مانه همو بی به ختین بو به وانه ؛ نه گهر به خت
له گهل نیمه دا بار بوایه و امان به سر نه نه هات . فینجا باسه که نه برر یلته ووه و
نه چینه سر به ندی جه و نه م که سره تایی داستانه چیر و کیه که به و له و یوه ده ست
بی نه کا و بناغهی داستانی دلخوازی به شعری تهر و تازه دا نه مزرینی و
قهلمی به لاغمت نه خاتنه کار تا نه گانه به ندی ۲۲ که بنچینه ی شادی کردنی
« سنی » و « تازدین » نه بی ، له وی باسی ری کهوتنی مهره بنه دین و تازدین
نه کا و ستایشی نه و باره گایه نه کا که چون بو هم ماهه ننگه رازیراوه تهره ؟
و نه لی :

...
کیشاروی به جلسا خو خوانک	گویا کره فعرش تا سمانک	...
قورمی مه و مهر تا سمانی	فینان ته ده گو بجای نانی	...
نهف له نگر بی دزیف و زه درین	شبهت فه لکی دژور ژیرین ا	...
هر سه هن مزن میسال بور جک	سه پوش لسه رژه ننگ دور جک	...
هر ته بسی و کاسه بیک دغه غفور	به کک نه ختیر پرر ضیای پرر نور	...
جهدی و همه لی دتا سمانی	بریاف و کک باب میهانی	...
هر کاسه و ته بسیک به کک نه بار	سور شار شیه نه فس نه مار	...
نه نواع تهام چهر ب و شبرین	هلوان غدا و نوقل ره ننگین	...

ده دوران	ده گرن	به ناز نهی
هه رچی	کو ددی	دماهی حه بران
نهو باوهی	شاخسار	مینو
ماوهردو	زه باد	و میسک و عه نبر
...

خانی ته په وی تهو باسه بکا که بلی میرزه ینه دین :

رایکیشابوه دیواخانی خوی خوانیک ، خوانیکی وا : گویا آسمانی کردبو به رایه خ . پارچهی مانگ و روزی آسمان ، ته مانه تو ته توت له شوین نان دایا تان بون . هم له نگره یه زیوو زیررانه ، وه کو چهرخی فه لکی خوار هوه له سهروه ته یانواندا . مه عنا که پیچه واته بهو به لاغه نیکی عیسی به یایی تیدابه ، ته مه وه کو « ابو حنیفه کابی یوسف » وایه ... هه ر کاسه به کی گوره وه کو پورجیک و ابو ، سه ربوشیان له سه ربو بهره نیکی ده سته بو خچه ، وه یا ، قوتوی عه تری کچان . هه ر سینی و کاسه به کی فه غفوری ، وه کو ته ستیره ی تیشک دارو بریسکه دار . کارزوله و به رخی آسمان - مه به ست به کارزوله و به رخ ته ره ل مانگی زستان و ته وه ل مانگی به هاره . جه دی و حه مه ل ناوی تهو دو مانگه بهو له تافه تی نواندوه - بو بون به بریایی و گه یایی میوان . هه ر کاسه و قاره سینه ک به ک عه نیار بو ، دیمه نیان ته وه تنده جوان بو وه کو نه نفسی پیس ا : واته چون نه نفسی خرابه پیاو هه لئه خه له نیی و یایی ته کا ، ته وانهش بهو جو ره پیایان یایی ته کرد بو ته وه به لا ماریان بدا . . سور - دیمه ن . شار - جوانی و منظری جوان ... هه مو جو ره خوار دنیکی چه ورو شه رین ، ره ننگار ره ننگ قاره لاتی و نوقلی ره ننگن . . تهو به رداغ و کاسه جینیانه ، ته گیران به جوانی و ناز نهی . . وه کو ته ستیره ی گهر روک کهوتبونه گهران ، هه ر که سه که ته بیینی سه رسام ته ما . . نارنج و تورنج و هه نارو لیمو ، تازه پی گه یشتوی باخی جیا کان .. فانید - جو ره نوقلیکه - و

نه بات و قه نندو شه کر ، گولاوو عه تر و میسک و عه نبر

بم جوره بامی هم شای و دیواخان شای و بانگیهتی زه مارنده نه کا
که قه لم له باسیا کوله و مه گهر هر شاعریکی وه کو احمدی خانی بتوانی
کوره ی ما ننگ و روز تشیه بکا به خردی ناز و بامی ده وری و پایه ی زیرو
زیو بکا و خوار دنیان تیابی و سه ریان داپوشرابی و بیانکا به سندوقچه ی
بچکوله ی کچان که عه تری تی نه خن و سه ری دائه خن ۱ مه گهر هر مه
بتوانی جده ی وحه مهل - که دو بورجن - و ناوی کارژوله و بهرخیشن میانکا
به که باب و بوربانی هم زه مارنده و گلاس و تونگی بلورین بگیریبت و
ناوی سافیان تیایا بدره وه شیته وه و هه و جوره میوه به کک ناماده بکا و به
هه مو جوره بون خوشیه کک دیواخان گولاو پاشی بکا . . . له پاش نه مانه
پیوه نه وروا تا نه گاته به نندی ۲۹ که رازو نیازی (مهم) له گال (موم) و نه لی:

هم شمع دکر ژ بو خوده مساز	که ی هه سه و هه منغین و هه سراز
هرچهند بسوهتی وه کی من	هه ما نه به گوتهتی وه کی من
گهر شیهتی من نه زی بگوتهتا	دی من به خودل قهوی نسوهتا
دهردی من و ته ژیک بفرقه	سه و فارق ژ غهرب تا بشفرقه
مه شرق تھی تاگری نه ظاهر	مه غرب نه ز و باطنی من تاگرا
دائم دسرت مه رشته ی جان	ته ناسرتن بغه بر نه زمان
بهتی من لسه ددل پرنگه	جانی مه دگال پرنگی جهنگه
شه و قه کک ته لسه سه ری دیاره	سه و دایکه سه سه ری دیاره
مه و شوق ژ بوترا زبانه	مه ف بهت ژ بو مه را زیانه
بهتا ژدلی مه دایه سه سه	حوکی دکتن لبای سه سه سه سه
هرچهند بشه ف دینی بیدار	سبحان دقھی حه تافه میثار
میثار و سه سه هر بروز نه که رشه ف	نه هر دسرتم وه سال سه سه هه
که گاه ژ دهست دل بریندار	ناچار دبو ژ جانت پزار

واته : مهم روی نه کرده موم و بو خوی نه یکرد به هاو دهم ، نه یوت
 نهی هاو سهر وهاونفین و هاوراز . هر چه ند به سوتان وه کو منیت ، بهلام
 بهوتن و قسه کردن وه کو من نیت ، نه گهروه کو من نویش بهاتیا به وتن ،
 غیر من دلم به خوم نه نه سوتا . دهردی من وتوله به کک جیا به ، نهو جیاوازی به
 به بیان له روزاواوه به تاروزه لات . روزه لات تویت و نا گره گهت دیاره ،
 روزاوا منم و دهرنوم نا گره . هه مو دهم نیمه نه سوتین ؛ که نه سوتین
 روشتهی گیانمان نه سوتی ، تو ناسوتیت ته نیازمانت نه بی . . روناککی و
 شهوقی من له سهر دل ژبله مویه ، گیانی نیمه له گه له نهو ژبله مویه له جه نگدا به ،
 روناکیه کک تو له سهر سهرته وه دیاره ، سهودا به کی روالانی ساویله ککی به
 دیاره ، نهو روناککی و شوله به بو تو زمانه ، هم روناکیه بو من زیانه ، شوله
 له دلی نیمه دا گهوته سهره وه دای له سهر ، فرمان نه کا به بای سهر سهر
 که خوشتری کا . هر چه ننده به شهو به نا گاداری نه منیت ، بهلام به بیان
 نه نوبت هه تا نیواره . نیواره و به یانی ، روزه نه گه ره شهو ، من هر
 نه سوتیم بهو جوړه له سهر به کک ، هه ندی جار له ده سنی دلی بریندار ، ناچار
 نه بم و بزار نه بم له گیان ! ..

سهر نه گهیت به چه جوړه فی کره به گوه هاتوته ناوه وه ؟ وچون هم
 گله بی و بناشتی بهینی مهم و شهوه دهر نه برری ؟ ا وچون به شعری تهررو
 تازه هه سستیکی دل برینداری مهم باس نه کا ؟ ا .

نه مانه چه ند په رده به کک بون له شعری احمدی خانی له داستانی مهم و
 زین دا . . هیزوی نه ده بی کوردی له بابت و شهوه قسه له شعرانه وه نا کا
 چونکه زور تر له وشه کانی و شهی زمانیکی غه بری کوردی به و بهرانبهر به
 نه ده بی ساغی کوردی و نه بی نرخیکی وای بی ا بهلام له لایه من معنوا
 شعوری شاعره وه نه توانین لی بدوبن و شعوری شاعرمان بو دهر گوی :

هم شعرانه وا به نیمه پیشان نه دهن که احمدی خانی بهرتر شاعریکی

كورده له هه مو ئەم چهرخانهدا كه هاتوه ؛ له وهدا كه ههست و شعورى
 قهومي بهتى كوردوه له ودهوره تاريكهدا ، له وهدا كه باري چيروكي و رازي
 قهومي كوردوه به ريجكهى ئەدهى كوردې . له ههردو ئەم ريگه بهدا پيشه نكي
 كاروان بوه و پيشه روهى هه مو شاعرانى كورد بوه به تايبهتى ، ئيمروز كه
 فرخي چيروك ئەزانرى ، احمدى خانى به پي ئەو زوروفى شوين و وهخته كه
 كوردى نيدا بوه وه به پي ئەو پردهى عهقليه ته كه له سهرياننا بوه ناتوانين
 بلين كه متر بوه له هوميروسى يونانى خاوهنى «ئەزيسه و ئەزيسه» . جا له بهر ئەمه
 احمدى خانى به خو يو « مەم وزين » به وه ئەستيره به كي هه ره گه شي زور
 به رزه له ئاسمانى ئەدب و ئەده بىانى كوردوه وه و ناموسى ته ييمي هيشتوبه نه وه .
 ئەوى من ئا گام به سه ربا بيت ئەم « مەم وزين » ه له سالي ۱۳۳۷ هـ -
 ۱۳۱۹ م . بو جارى به كه م بهم تيبانه له ئەسته مول چاپكراوه . له سالي
 ۱۳۶۵ هـ - ۱۳۴۷ م بو جارى دوهم له سه رحسانى « بشير شېخ حسن هاشمى »
 له چاپخانهى ئاراس له « حه لب » چاپ كراوه ته وه . هه ر وه ها له لابه ت
 « پيره ميرد » يشه وه كراوه به شكلى روايه ت و هه رچه نده ميژوى چاپى
 نه نو سيوه به لام له سالي ۱۹۳۵ له چاپخانهى « زين » له سه رله بمانى له چاپى داوه
 له ئاوروپاييه كانيس ئەوانهى سه رحيان لى كوردوه به كه م روزه لانى ناس
 « ئي سوسان » له سالي ۱۸۹۰ . دوهم « فون لوكوك » له ۱۹۰۳ . سيم
 « ئوسكارمان » له « ۹ - ۱۹۰۶ » . چوارهم « هو گو ما كاس » له « ۱۹۲۶ » . له
 ۱۹۳۶ يشدا كومه له به ك له سه رح و شعرى مەم وزين له « ئەريشان »
 ده رچوه . له ۱۹۴۷ دا روزه لانى نامى فه ره نسزى « روجهر ليسكو » به زمانى
 فه ره نسزى سه رحىكي لى كوردوه وه له ژير ناوى « چيروكى مەم وزين »
 خاوه نه كى احمدى خانى « له چاپخانهى بيروت له چاپى داوه .

نالی

۱۷۹۷-۱۸۵۵

له اسمانی خه یالاتدا بازی بی پروا ، له زهوی وزاری نو کته زانی دا
سکه به کی خوش رهوا . زهوقی به خاکی پاکی شاره زور پشکوتو ، خویشی به
چشمه زاری پررینگیاری
کوردوستان دل تینوا . شهیدا به
دررو قسه و باسی پرزه وه ، زانا
به گوهه ری مه عنای جوراو
جوری سه د تهرزه وه . هندی
قسه ی رهوان و گوارا وه کو
ئاوی ساف ، هندی وته ی رهقو
قایم وه کو ته لیسی قاف ، هندی کی
شوشه نه باتیکه بی له لی « چناس »

مه مه بولاف ا . ئاوی زیانی شعری له باده ی ته بعی ره وانا خواردوته وه ،
ده مارو فیکری جوانی به بونی باغچه ی ته دهب بوژاندوته وه ، گیانی به
ده ننگ و باسی گه لی عیسی به نرخ گه شاندوته وه ، مینجا به نازه وه بی ناوته
مه بدانی شاعران و گوتوته ره وته وه ! ...

مه ستیره گه شه کی اسمانی ته دهبی کوردی « نالی » ئاوی « خدر - خضر » و
کوردی احمدی شاهه یسی « نالی به کی » مکابلی به ، له سالی ۱۷۹۷ ی

میلادی له گوندی « خاکو خول » له دهشتی شاره زور هاتو ته دنیاوه . بهر
 جوړه ژبانه که له پیش « ۱۵۵ » سالدا له شاره زور هه پوه نه ویسی گوره بوه .
 پایه یی بهرزی خوینده واری له وسه رده مه دا خویندن و ته و او گردنی علومی
 میسلاهی بووه ، بناغه یی نه مانهش له پیشه وه خویندنی قرآن و هندی کتیبی
 ورده له یی فارسی بوه . نالی نه مانه یان له قونا بخانه بی خویندوه نینجا چوه نه
 فهقیه نی ، له شار بو نه و شار و له دی بو نه و دی گه راوه . نه و شوینانه
 که زور تیدا مابو بیته وه : سنه ، سابلخ ، زهردیاوای قهره داخ ، هه له بجه و
 سوله یمانی بوه . له قهره داغ له لای شیخ محمدی ابن الخباط خویندو یه تی . له
 « نه کیه » ی قهره داغیسی که لی ریزبانی به لای شیخ علی مه لاره خویندوه ،
 له سوله یمانی له مزگونی « سید حسن » له لای مه لاهیداللهی رهش بوه ،
 زور تر ده وری « مستعدی » له « خانقای مولانا خالد » له سوله یمانی رایواردوه
 هر وها له هه له بجه و سوله یمانی که لیکیشی له لای شیخ مه ولای خه ربانی
 خویندوه ، بوه به مه لاه کی باش و اجازه ی عیلمی وه رگرتوه ..

که له قهره داغ بوه « حبیبه » ناویک هه ست و شعور له « نالی » نه ستینی و
 نالی نه خاته مه بدانی نه ده بیاته وه و میله های شعری پی نه به خشی ، نه بکا به هاو
 سه ری ژبانی خوی ، به لام وا ده رنا گوی که « حبیبه » ی نادوانی ژبانی بو
 مابو بیته وه ، چونکه روپه تنه که ی بو حجاز و شام و له و پوه بو نه سته مول
 به بی نه وه بیته وه به سوله یمانی دا و ایپشان نادا که دلی پایه بندی دوستی بو بی له
 سوله یمانی .. دیسانه وه به لکه به کی تر نه بو نه وه که « حبیبه » ی له گه ل
 خوی بردی له و کاته دا که له سوله یمانی ده رچوه وه به لکه نه وه زور تر
 نه چیته ده وه که له گه لی نه بو بی ، چونکه کاروانیکی وا دورو ذریژ و هر
 روزه له شوینیک بو پی او یکی به ستراوه به پی وه ندی ژنه وه هه لنا سور ریت ،
 وه زور تریش که نه هانوته وه بو سوله یمانی هر له بهر نه وه بوه ته ماشای گردوه
 حبیبه به نه ملوه ، دوسته کازو نه ربانی زه و تی خوی که له گه لیان رایواردوه

نماون ، سهر رای هه مهش جهوری تورگان هر زیادی کردوه ئیتر دنگوشیهکی
شک نه بردوه که روبکاتهوه به سوله یمانی دا . . به لاسکو لهو پرره شمره بیدا
که نهلی :

هه تا تووم ماشنا بویت ماشنا بوم هه میستا مو به مو نهغیاره بی تو
له کن من باوجودی ناسو نهجناس کهمی تیدا نیه هه شاره بی تو
هه موروزی له تاوهجرانی هه سال ته مه نای مردنی پیراره بی تو

وا هه گه بهنی که حبیبه ته نیا دوسال له گهل نالی بوه ، چونکه ده رده دلی
هوه هه کا نهلی : تا تو دوست و ماشنام بویت هه مو کسم هه بو ، ئیسته که تو
نه مای هه مو کسم لی بو به بیگانه ، له گهل نهو هه مو مردمه شا که لهم شاره
- سوله یمانی دا - هه به هه ره له بهر هه وه که تو نه مای کهمی تیدا نیه ، له بهر
هه کوچه که ئیمسان تو کردت داوای مردنی پیراره هه کم ، چونکه پیرار
له بهر هه وه به تو شاد نه بو بوم هه مو ده میک ئاوانی مردنم نه خواست ، ئیسته
که تو نه مایت که تو مه ته وه داوا کردنی نهو مردنه . دياره نالی که داوای مردنی
کردوه له وه ختی خو پیدا به هوی هه وه بوه که حبیبه ی نه بووه ، ئیسته ، که
به ته وای له دهستی ده رچه ناچاره زیاتر داوای نهو مردنه بکاتهوه .

به پی هه مانه من لام وابه بن دار هه ر خه وابه کانی گردی سه یوان که
هه لبه ندی دباری نازدارانه بیشکی حبیبه ی دنگوازی تالیقه ا . هه مهش
پیچه وانهی هه و قسه به نیه که هه بگبر نه وه نه لهن : - گویا له ههسته مبول له
نالی بان پرسیهوه : بوچی بهم پیریش هه وه ندهت حبیبه هه ره خوش نهوی ؟ .
هه ویش وتویه : که (سه ر چاوه ی شمر و نن و ئیلها مانه ا) . با هه مه ی و نیت و
حبیبه شی له گهل نه بوئی . راسته هه و بوته سه ر چاوه ی ئیلها مانی شمری .
له مه وه دیسان هه وهش هه ر دهر هه گوی که نالی له ههسته مبولیش وه فای خوی
به رام بهر به حبیبه هه ره بهچی هه ناوه و هه مو چار سوزی نهوی له شمره کانی

دهر بر رویه بویه ههستیان پی کر فوه و لهو قسه به بیان له گهل کردوه (۱).
 مینجا که دظوازه گهی نه کا به نه مای کردی سه یوان مینر هه وای باره گای
 « کبه » ی نه کویته سهر . له ۱۸۳۰ دا نه چی بو حج و سوله یمانی به چی
 دپلی ، حج نه کاو نه گهر رینتوه بو « شام » . چند سالیگ لهو ناوه دا
 رایبواردوه ، هه وای مه لبه ندی نه کویته سهر ، له ۱۸۳۴ دا کاغزه به ناو
 بانگه گهی که سهره تا گهی نه لی :

قوربانی توزی ریگه تم نه ی بادی خوش سرور

نه ی په یکی شازمزا به هه مو شاری شاره زور
 نه نوی بو سوله یمانی ، که وه لاهه گهی له « سالم » وه نه گریته وه
 نه ماشا نه کا چه پکهر دی روزگار و شته ی تور که کان ناپه لن بیجیته وه به خاکی
 سوله یمانی دا . له ۱۸۳۵ بارگه نه بیجیته وه و نه چی بو نه مستمول ، له وی
 له لای احمد پاشای بابان نه بی ، سهر نه فه ندی « باباجان » یس لهو سهرده مه دا
 سهر له نه مستمول نه بی ، له گهل گهی له پیاره کورده کانی تر زیانیکی خوش و
 نه دیبانه یان له دیوا خانی احمد پاشادا رایبواردوه و هه مو یان به ماموستا
 بانگیان کردوه ، له موه نه گاته باره گای سلطان عبدالحمید خان ، ته نانه ت
 سلطان له گهل خوی نه بیانه وه بو حج و پیکوه له بهرام بهر « مدینه » له
 که زاوه به کدا نه بین . عبدالحمید له که زاوه کدا را کشابو مه زاری پیغه مبهر
 (ص) دهه نه گوی نه ویس قچی روبه روی مه زاری پاک را کیشابو به لام
 نه بزانیبو که که یستون . نالی نه یه وی تی بگه به نی و پرر کی شیخ نا کا ،

(۱) « نالی » له « ته کیه » ی قهره داغیغ دو ستیکی تری بوه « نایقه » ی
 ناو بوه ، نایقه هه مو جار خوی به موه هه لئه کیفا که دظوازی « نالی »
 بوه ، هم نایقه به تا ناخرو توخری سه ده ی نوزده هم مابو ، ته نانه ت من
 نه هم له ماموستا شیخ نوری بابه علیه وه وهر گرت که خوی نایقه ی دیبو .

کو تو پر مهم شمیره ی بو له لیت و بوی له خوینته وه :

حقن نه رک ته ده ب در بار گامی مصطفي در بو

نظر گامی الهی جلوه گامی سکریا در بو

سلطان که گویی له مه ته بیت تاجی هه لئه کیشیته وه و شمیره گهی نالی زور

بی خوش نه بی .. « سخن » زینهار ئا گاداره وه به .

به لگه په کی وا ده ست ئیمه نه که ونوه که نالی له ته سه مول ژنی هینایی . به و

ژیانی ره شپوشی و خه رقه پوهیه رایته بو بیری تا له ۱۸۵۵ ی میلادی وه کو

همو نه مامیکی مهم گیتیله له دیواخانای باده ئوشاندا دانه نیشی و شمرا بی

مردن له ته مه نی ۵۸ هه لیدا له مه ی گیرری که ردونی وه ره ته گری و نه بخواته وه و

له کورستانی « ابا ایوبی انفصاری » دا له نیرۆری و بوهه تا هه تایی سه ری

نو ستوبتی ته نیتته وه ۱ .

له پیتی ته وه دا که بچینه سه ره باسی شمیره گامی « نالی » پیویسته ته وه بزانی

که مه لا خدر له بهر زمانی کوردی بو به شاعر بویه ناوی خوی له شمردا

ناوه ته « نالی » که ته مه که وره تر شتی که بو شاعر یکی سکورد له و سه ر

ده مه دا هه ست به ره بکا که ناوی شمیری کوردی بی ۱ . .

و شه ی « نالی » له زمانی کوردی دا به (۳) مه عنا هاتوه ، له هه ر سیکیانا

لامه گهی لامیکی زله . به که میان - که مه به سنی شاعره - « نالی » که ، که له

نالوه هاتوه و بو غایبه وه کو ته مه له و شمیره بیدا ده ره ته کهوی که ته لی :

ته کهم ناله نالی من سقای قیانه سقی هل شفی من ناله ، نالی بدرده ؟

دوهه میان « نالی » واته ته و قسه به ناکا و نایلیت . گویا مه لا خدر له بهر

زمان پاراوی له بازار ری شمردا ناوی خوی به بچه واته ناوه « نالی - بسکت »

هم جو ره شتانه له عیسی به لاغه دا هه به و پی ته لین « تسمیه الشيء باسم ضده » .

سیه میان له « نال » نالی که وشه وه هاتوه . واته ناوی خوی ناییتته نالی

کهوشی هوسنی هاسرازی ۱ . مه لا خدر وه نه بی ته مه شیبانی مه به ست بی .

مه بهست نه بونه گوی له بهر نهوه نیه که بی سوکه خوی بکا به نالی گوشتی
دلووازی . به لسکو ته گبر یاری هم باره دا بیگریته خوی هم زوری بی .
خوشه ، چونکه هم که بهوه رازی بی بلی :

سهر بهرده بازي ری نه ، نه ز تهخته به ندي چی نه

دل مه بلی خاکی بی نه ، روح مالي خوته بیبه
سهری بکا به بهرده بازي ریگه گوی بو نهوه جار جار بی پیدابنی نه بی
چون نهوه بی خوشتر نه بی که خوی بکا به نالی گوشتی و هه مو دم
له گلی بی ؟ . نهوه نده هه به هیج به لگه به کک به ده سته وه نیه که نه نه یانی
مه بهسته . گوا بو ناوی راستی و دروستی شمري مه لا خدر « نالی » که
- که به گمیانو - نابی به لای بیچوک بو تری .

نازی و نهری و سوازی شمري (نالی) نهونه بی زور به ترخه بو بازارری
نهوه بیانی کوردی . : لایا دیمه نی لاله زاره کانی کوردوستانی ؟ . یار ابواردزو
ناهه نگی له گهل دوست و هاوری بکانی ؟ . یا هزیکی کاره بانی حبیبی دلووازی
روح و گیانی ؟ . نه مانه هه کامیان بو بیتن به سهر چاوه ی لیلهای شمري نالی ،
نالی یان گمیاندر نه کوشکی سهر بهزی ، چونکه هه به کک له مانه شایانی نهوه
هه نه بی (نالی) له خا کو خولی (خاک و خول) دا به خبو بکن و
به ناوی نهست و گه شکه و سوزه وه ناوی بدمن تا نه بیته نه مامیکی زومرونی
که دیته بهر ، گول و گه و هه له شام ، له حجاز ، له کوردوستان نه خاته ده راه
گوا بو شمري (نالی) هه همیشه به هاریک که هه میفه به هاره . .

له ته بیست و قسه ی (نالی) دا نهوه زیاتر دهه نه گوی که له سهره تاوه
حبیبی دلووازی لیلهای شمري بی به خشیبی . . حبیبی هه چه نده له دلی
من و تودا جواز نه بوه به لام له دلی نالی دا کاره بایه کک بوه که هه مو وزده
ده ماریکی بزواندو ته وه و خستو به ته سهر نهوه که نیشی به نوش تی بگاوه نه نیا
تا پوهکی جوانی نه بی هیج شتیکی تر له حبیبی دا نه بینی وه کو خوی نهلی :

پیم ده لین مه حبویه خیل و قیچه مه بلی شهر ده کا

خیل و قیچه ۱۹ باترازی نازی نه ختی سر ده کا ۱۲

تهلی مه حبویه من له مانه هیچیان نه که میوه ته لین به لکو ته و
روچاوهی - که نازی لی ته باری - چار چار توزی سر ته کا و بکیکیان له بهر
ناز گراتر ته بی ا .

(نالی) به ووه نه ووه ستاوه که بلی مه حبویه من خیل نه ا بگره به
جوریکت هم خیل نه بو نه ی باس کردوه که یاندویه ته ته و بهرری نه زاکت ؛
چاوی کردوه به رازو - بویه ته لیم (چاو) چونکه خیلی و قیچی له جاودابه -
ده خه ریکه نازی پی ته کیشی ، لهوکا ته دا که ته و نازه ته فروشی - کاتی سه بر
کردنی - بکیکیان نه ختی به پیشوه تر هله دینته وه ا . تهلی : مردم ته میان
لی کردوه به خیلی و قیچی به لام راسته که ی ته و به که من ته لیم . .
نالی بهم یاره تا فانه به شاد ته بیت به لام هر ترسی ته و هی ه به که لی
بتوریت ا بی تهلی :

ده ستم له گهر دنی خوت هه له گره ته ی حبیه

وه بزانه خوینی خومه ، یا منتهی ره قیبه ا .

تهلی نه که ی ده ستم له گهر دنی خوت بکه بته وه ، چونکه تو ته بی وا بزانی
یا هر من شه ی دات بووم ، یا بیجگه له من که می تریش هه بوه ؛ ته گهر هر
من بووم ، من کوژراوی ری تو بووم ، کوژراو ته بی خوینی بدری ، خوینی
من ته و به که پیم دراوه - ده ستم له ل کردنه که ته - ته گهر خو هر منیش
نه بووم ته م ده ستم که یشتنم به گهر دنت منتهی له ره قیبه وه به و له رقی ته و وا
دلت بو من نهرم بوه ، ته گهر ته و نه بوایه وات له گهل من نه ته کرد .
که و ابو به ه - هر بار یکدابی بازاررت گهر مه و به م میشت گهره بی خوت
ته نوینی .

نالی له بامی دلبریا سرته کوی تاوازی ورده کاری و به لاغته نالی ده سنگه .
ته دانه وه ته لی :

له دو گه ی سینه دوینی نوپزی شیوان . به یانی دا سفیده ی باغی شیوان
له زمی نله مت روز هر وه کو شیت به روز زه ردی هلات و گه ونه کبوان
دو چاوی من گه واسه یلی سروشکن ده پیون تاوی به حری خوی به پیوان
مه که لومه ی به شیوی دل که ته مشه و به شیواوه له بهر په رجه م به شیوان
شهرابی له علی رومانی له « نالی » حه رامه بی مزه ی ماچیکی لیوان
به راستی لیره دا نالی تاوازی وه سیاهانی له مبدانی به لاغته و ورده کاری
شمر دا ده نگی داوه نه وه ، چونکه ته لی : له و کانه دا که نوپزی شیوان ته بی
تاریکایی دادیت که چی به پیچه وانهی نه وه که نو دو گه ی سوخه ی سر سنگت
تراز اندبو باغی شیوان - که سنگ و مه مکنه - وه کو روشنایی به یانیان چون
له ناو شه ودا ده رته کوی و شه وه که رونا که هه کانه مو هه یکا به روز
سنگ و مه مکه که ی تویش نه و کاره سانه ی گیرا و تاریکایی شه وه که ی
کرده روزا . وه روزیش بو به کو تو پزر هر له وه خته دا تاوا بو ، که رومه نی
گه شی نوی چاوپنی گوت نه وه نده شهره زارو له ترسانا هلات و خوی
که یانده کیوه کاب بو نه وه خوی به شار بته وه ا . . . نه و رومه ت و بسنگه و
به روه کت له ولاره نه وه ی کرد له م لاشه وه منی به و دهمده برد که هر نه بی
له تاوت بگرم و هه رد و پیا له ی جاوم بی به کونکه ی پیوان بو پیوانی نه و
فرمیسکم که ته لی ده ربای خیری به ا . لومه شم مه که که هم فرمیسکم زوره
هه لته رریزم چونکه به شیوی نه گریجه و زولفه کت له سر رومه تنا وای
به شیو کردوم بیچکه له قولپی گریان و هه لرزانی فرمیسک هیچی ترم
له دست نایه ا . . .

نه و دو به شیوی که نالی هینارانی و کردونی به بهرام بهری به کک زور سه یرون ؛
بکیکیان له نه و به رری نار کدابه که به شیوی زولفه ؛ زولف که به ررشو

بلاو برهوه زور جوانه . یکیککیان بهشیوی ده که بهشیوی دلپیش
لههموشت ناخوشر و ناشیرینتره ا.

ئهو لیوه ئالانته که له ره ننگه و کاریگه مری دا شهرا به ؛ له ره ننگا ئاله
وه که شهرا به ، له کاریگه ریشدا سهرخوشکده وه کو ئه و . چون پیاو
که شهرا به بخوانه وه سهرخوش ئه بی ئه میخ سهرومه ها که پیاو تماشای بکا
سهرخوش ئه بی . جا تماشاکردنی ئه و شهرا بی لیوانته له « نالی » شهرا به
تاماجی له گه له نه بی و ماچه که نه بی به مزه ی ا . مزه ی شهرا بی خواردنه وه
چواله و فستقه ، مزه ی تماشا کردنی شهرا بی لیوی تو ماچه ، خواردنه وه
به بی مزه نابی ا .

مه گه ره نالی توانیبیتی به و جناس و ورده کاری به باسی ئه و زولنه
بکا که ئه لی :

ئه و سلسله ئه و مشکی خوته ن نیوی براوه

بردیج و شکن خم به خم و حه لقه کراوه

لاولاره که له ولاره به ئه م لاره کشاوه ؟

یا ، یاسه مه نی خاوه له روی روزه رواوه ؟ ا .

ئه لی : ئه و زنجیره به که له ره شی و بون خوشیدا ناو راوه ته میسکی خوته ن و
بیج بیج و لول و کلانه کراوه و به سه ز به کا که وتوه ئه وه ئایا زولنه ؟ یا لاولاره
که له و به ری رومه ته وه که وتونه ئه م به ره وه ؛ چونکه لاولا و هه لته چی و خوی
ئه ئالینی به نه ماما . واته بالای ئه میس نه مامیکه لاولاوی زولنی به م به رو
به و به را خوی ئی ئالاندوه ا . یا ، یاسه مه نیکی تازه به که له رومه نی وه کو روزیا
رواوه و به سه ریا به خش بوته وه ؟ . .

« نالی » له باری تشبیه و جناس و لف و نشر دا کم کس توانیو به نی دهستی

ئه وی بی . له و بره شه ره ی دا که سه ره تا گه ی ئه لی :

ماشتی بی دل ده نالی مه بلی گزیانی هه به بی شکه هه وره تریشقه تاوی بارانی هه به

دلي عاشقي كړدوه به هور ؛ جون په بډا بوني هـ وړ له هـ ملي ناو وده به
 به هـ وى گـرماني روزه وه ، عشقيش له شور شيكي له شـ وده هـ بي به هـ وى
 گـرمايكي مهـنـوي مهـعـوقـوه ، هـ وړه كه كه تـوتـرـبو ته گـرمـيني و باران
 هـ لـتـهـرـرـيـزى ، عـشـقه گـى ته مـيش ، كه تـوتـرـبو باراني فرميسك هـ لـتـهـرـرـيـزى
 به گـرمـگـري سوزه وه ا . جـالـه و شـعـرـانـه دـا ته لي :

تاسماني حوسني مهـجـوبـم له تـهـرـو و زولف و رو

دو هلالو دوشه و دو ماغي تاباني هـ به

ليره دالسر قاعده ي به لاغه دو هلاله گى بو دو بروه كه ، دوشه وه كه
 بو دوزولفه گى تهـمـلار تهـولـاى ، دو ماغي تابانه كشي بو دو گوناكې
 بردونه وه . . مهـبهـستى به (رو) دو گوناپه ني نه وه كه رومه ني . .

(نالي) بهـمـجـوره له ولاني سوله بـانـي دا شور شيكي تازه ي خسته ناو
 تهـده بياني كـورد به وه و ده روازه به كي گـوره ي خسته سهـر گـزي پـشت بو
 تهـو كه سـانه كه شه بډاو تينوي تهـده بياني كوردي و عباراتي رهـنـگـيني كوردين
 تينجگار له و برره شعره بډا كه سهـره تاكـى تهـلى :
 گولپه ني قعدت له قوت به ي سينه غونچه ي گرتوه

خونچه بهـم شيرينه قعدت نه بيشه كـر نه يـگـرتـوه ا

به راستي سوز و تهـده بيات و جواني عبارتي دهر برريوه ؛ هيناوه به بالاي
 نهـونه مـاي ياري عيشوه داري كړدوه به داريكـه كه گولپـه گرتـي و له گولپـكـى
 سهـر سـنـگـيـوه خـونـچـه ي دهر كـردـي . كه گولپـكـى مهـمـكـيه . جا تهـلي : غونچه ي وا
 تام و بوز خوش قاميشي شه كـر نه يـگـرتـوه ، خـونـچـه ي قاميشي شه كـر شيرينه كي
 تيدا به كه نه شته گى هر سهـر زاره كيه ، به لام غونچه ي مهـمـكي نو هم جواني
 دپه نه گى ، هم شيريني شيره گى هيزيكه بو چاو و خوار دنه وه به كي روحي به
 بو همو شعوريكي ثاده ميزاد ا . .

(نالي) له و برره شعره به هـلـريـه كه بډا كه سهـره تاكـى تهـلى :

گرمی و تهرری بهاره که بشکو کوزا به وه

بشکوی گول ثانه تینی نسیم بو گه شابه وه

نهو به داعمت و جرانیه که نهو کردویه تکار مه گهر هر لده ست نالی

هاتی که : گولی سوری داری شهوزی به هار به پای نسیمی به ایان بینته

پیکه نین وه له هه پای توی گرم و مه یله و تهرری گوتنی بشکو ، بشکوی

تا گری بو توفی سه رمای زستان بکوز بینته وه . ا جا نهو برره شمردی به راسق

داویکی به لاغتمو ناویه توه بو نهو که سانه که مه فتونی نهو به هاری لده ییانن

بو نهو پیوه بین . .

بهی نه لین له شاعره کافی عه رب (ابو نعام) له شمردا لانه کی

دروستکردنی استمارمو به پیداکردنی مه معنای وردو لارمزوی جناسو

پیکه پینانی صفت بوه ، به لام نه گه له گه (نالی) نیمه دا بخزینه دوتایی

ترازوه وه بی گومان شایمن به لای نالی دا گه له تهرروا . . .

(نالی) دو ریچکی گرتوه ؛ به کی عیلم ، به کی لده بیات لیرگویی

به هیچی تر نه داوه ، به تاپه تی ریچکی شیخایه تی و تهریقست وه له بی

لایه نا به تبه کی له گه لا بو بیت . به لکو هه نندی جار قسه ی زای سکر دوه

که بونی رینی نه گوتنی لی هه اتوه وه کو له و برره شمردا که له کرده وه ی

شیخیک هه نندی نه دوی و له پاشا نه لی :

(نالی) سهرت له گرنه ده کی خانه قا نه کا

لای برره له مه شمه له ، لای له مه شمه له

نه زاکتی نالی و زمانیا کی لیره دا دهر گه کوی ؛ و یستویه تی له باری

شیخایه تی بکولیتوه به لام له پیشاخوی ششتوتوه ئینجا وتویه مه سه له کی

خانه قا وه کو تووایه . . نه لی : که له و میسکت وه نه بی ساف بی و هه ر خهریکی

به کک شنبی ؛ له یکی برره له چرا و له نوری دیانت بو نهوه بیکه ی به داو بو

نهو لا کی له باری ئیسی دنیای دا . له گه له نیمه دا نالی وایی ؛ پاد نالی دین

بویه بگری تا راوی دنیای پی بکا . نهلی ئیش و کاری خانه قاو شیخیش ئاوا به!
 (نالی) که له سوله بانی دهر نه چي ککو تو پرر که چاو نه کاته وه خوی
 له بهرام بهر نه و کاروانه وه نه پینی که روبه روی باره گای قبه ی موسولمانه کان و
 کوشک که ی ده ستکردی ئیبراهیم نه ررون . شعوری که نا نه وه خسته هر
 له بهر بیستنیکی دور به دور ناله به یی به سوزو زاری لیوه نه هات و پهری
 خه یالاتی تنها له ناسمانی کورده واری دا نه و خوشخوانیه ی نه کرد نه بی به
 مینا به کی بی که رد وینه ی باره گاو کاروانانی ربکی نه و باره گایه و عاشقانی
 نه و ئاین سه رایه وه کو ئاوپنه ی بهری مانسک له و مینا به وه دهر نه کوی .
 نه ویس به هممو سوزو گودازیکیه وه لویچ لویچ له دهر بای به لاغه نیسا
 هه لته پنجی و نه بر زبیته وه به سهر ولاته دور لی کوه توه کهیدا . . . له و بره
 شمردا که سه ره تا که ی نه لی :

نه لا نه ی نه فی بوم ئاسا هه تا که ی حرص و ویرانه ؟

له گهل نه عشق بازانه بررو ئازانه بازانه ا
 نه نیا مه عنای نه شمردی لویچیکه له دهر بای نه و غزه له ی ، لویچیکه
 چونک نه لی : نه ی نه فی دور له ئاوه دانی معرفت و یاخی له کورری
 خواناسان وه کو کونده به بوی دلسکراوه به کلاوه ی ویرانه ا تا که ی نه
 نه مع ویرانه په رسته ی ؟ . تا که ی نه دور کهوتنه وه به به پار بزیه له عاسی
 زانینی جه تابق و خوا په رستی ؟ .. هه سته به بی وه ستان له گهل نه عاشقانی
 باره گای وه حده ت ناسانه دا بررو ، به تیژی بررو هر وه کک باز ا . بررو
 بو نه وه له و ئاوی معرفتی حه ق په رسته دا زاخاوی خوت بده پنه وه بو نه وه
 بییت بو نه فسانه که له گهل نوری بریسکه داری کرد گاردا تیکل و ئاشنا
 نه بن به هممو نه پیه کک ا ... جا ته نا به م شمرد له و غزه له دا ئیمه نه توانین
 نه فیته ی « نالی » له باری تصوف و حه ق په رستی و شه بدابون به گولستانی
 خواناسیدا بنینه ده ست ، ئیتر با بامی نه وانیریشی نه که بن ا .

ههروهه ها بر شمره « مستزاد » هه گهشی که سهههه ناگهی نهلی :
 نهلی تازه جهوان پیرم و انتاده نهوا کهوئوم تاملوه هه یانم
 دهستی بدههه دهستی شکستهه که به سههه جوم قوربانی وه فایم
 وینه به که بو نهو راز و نیازه که له (مدینه) بهرام بهر به مهزاری لالهزاری
 پیغه مبهری پایه به رزیه وه له دلی بوریا نه وه دهری نه بری .

که نه کهر ریتوه بو شام لهوی پیری مهلبه ندی تازه نه بیتوه به قصیده
 « ۲۲ » شعریه به ناو بانگه گهی که سهههه ناگهی نهلی :

قوربانی توزی ریگه نم نهی بادی خوش سهور
 نهی په یکی شارهزا به همو شاری شاره رور
 ولانی سوله بمانی به سههه نه کاته وه . که نه زانی چوه نه وه سههه ناگری
 راسته و راست نه چی بو سههه سههه مول . . .

« نالی » گه لیکي شانازی به وه وه کردهه که کورده وه به کوردهی شعری
 وتوه وه کو نهلی :

تهبعی شه کهر باری من کوردهی نه کهر انشا نه کا
 امتحانی خویه مقصودی له عمدا وا نه کا
 با له مهیدانی فصاحه تدا به مثلی شه سهوار
 بی تأمل بم سههه وه نوعه زبانی وا نه کا
 کس به نه لفاظم نهلی : خو کوردهیه ، خو کردیه

هههه کسی نادان نه بی خوی تابعی مهعنا نه کا
 نهلی ته بیعتی شه کهر ریزی من که به کوردهی شعر دائهتی بو په وایه
 چونکه خوی به کورد نه زانی و بو امتحان به ده سههه نقهس وا نه کا، نهلی بزایم
 راسته کوردم ؟ نه کهر کوردم وه کو سهوار چاک له مهیدانی زمانه پاراوی دا
 ناو نه دههه چونکه هههه کهسه له زمانی خویدا شاسواریکه . . له پاشا نهلی
 کس به وشه کاتم نهلی : جا نه مه چیه کوردهی به و خوی کردویه ؟ . چونکه

هدر کسه ژیرینی چاو له مه‌نا ورد ته‌کانه‌وه . له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا «نالی» له‌ زمانې
عهره‌بې و فارسی‌دا ه‌ر به‌و جوره مه‌بدا‌نداري کړدوه و دیوانی شمري
داناوه‌وه‌کو خوی ته‌لی :

فارس و کورد و عهره‌ب مه‌رسیم به‌ده‌فته‌ر گرتوه .

« نالی » ته‌سرو حاکی مه‌ملکه ، دیوانی ه‌ه‌به

یانی خاوه‌نی سه‌ زمانه‌و دیوانی شمري له‌ ه‌ر سیکیانا ه‌ه‌به .

« نالی » له‌پاش — وه‌ سوله‌بمانی به‌جی دیلی ته‌و شمرا‌نه‌که له‌ دیاری

میگانه‌و تونی ه‌ه‌ندیکی وه‌کو پاسکرا ماوه‌نه‌ته‌وه‌ تا ته‌گانه‌ ته‌سته‌مول، به‌لام

ته‌وانه‌ی ته‌سته‌مولي ه‌یچ به‌لگه‌به‌کک نیه‌ بو مانه‌وه‌پان که‌گوتیبتنه‌وه‌ولانی

کورد‌ه‌واري ، ته‌وه‌نده‌ ه‌ه‌به‌له‌ویوه‌ جاریکک به‌قصیده (۷۷) شمريه‌که‌نی

کاغه‌زیکک ته‌نوسی بو ، په‌کی له‌ ه‌اورریکانی قهره‌داغی له‌ زهر‌دیاوا ته‌م

شمريه‌شی به‌دیاری تیدا ته‌نوسی :

دلی « نالی » که‌ ته‌نیسی قهره‌داغه‌ تیبته‌ش

داغی «سهرچاوه» و «دیوانه» و دارو ده‌وه‌نه^(۱)

له‌گه‌ل ته‌وه‌ش ته‌و زیانه‌که‌ته‌و له‌ته‌سته‌مول له‌گه‌ل ته‌دیب‌وزانا‌کانا‌چه

له‌دیوانخانی احمد‌پاشا و چه‌له‌ده‌ره‌وه‌بدا رایبواردوه‌بی‌گومان به‌پی تأثیری

شوین و داخی دور‌گوتنه‌وه‌ی له‌ولات ته‌بی دیوانیکي‌گه‌لی به‌رزتری لی

به‌جی مانی و گوتیبتنه‌لای به‌ره‌ی احمد‌پاشا .

ته‌و دیوانه‌کوردیبه‌ی که‌له‌ولانی سوله‌بمانی‌دا بلاو بو بو‌وه‌وه‌بو جاری

به‌گم له‌ئاغستوزی ۱۹۳۱ م . له‌چاپخانه‌ی «دارالسلام» له‌به‌غدا له‌لایهن

«کوردی» مه‌ریوانیه‌ره‌له‌چاپ‌دراوه‌به‌لام‌گه‌لیکی واش‌ماوه‌ته‌وه‌که‌ته‌و

چنگي‌نه‌گوتوه‌و له‌دیوانه‌که‌دا چاپ‌نه‌کراوه‌..

(۱) «سهرچاوه» په‌یکه‌له‌گه‌رره‌که‌کانی زهر‌دیاوا‌ی قهره‌داغی

«دیوانه» ش‌روباریکه‌ه‌ر نه‌قهره‌داغ .

سالم

۱۸۰۰ - ۱۸۶۶

دهسته گوليکي سه رميزي ساياتي بنه مالهي صاحبقران^(۱) ، ناوينه بهي

(۱) بنه مالهي صاحبقران له احمد به گي گه وره وه دهست بي ته کا . احمد به گي به کيک بوه له دوانزه سوارهي مهريوان ، لاوچاک و سوارچاک بوه ، زوي کردپيته هر مهيدانیک توپي هونوري دهر کرده ، زوي کردپيته هر دوژمنیک شکاندويهني ، له مه وه ناويان ناوه ته (صاحبقران - خاوه ننگين) . له باري صاحبقرانيه ني تم بنه مالهي بوه هندی قسه ي تر ته کن به لام من تمه يانم به لاره له هومويان به ريني و جي تربو . .

تم احمد به گه ته نها محمود به گي کورري ته گوپته ولاتي بابانه کان و ته بي به وه زيري جهنگي حاکمي بابان ته اين له پاش ماوه به ک ته توري و به خيزانه وه ته جي بو گهر کوک ، حاکم لشکري به شوينا ته نيري که بيگير - نه وه ، له « گردی گوباله » توشي ته بن ، محمود به گ رو ته کاته (رهجه خاني) ژني ته لي : « تا تيمسته شهرم بو به بانه کاب کرد تيمسته بو نوي ته کم » و به لاماري له شکر ته دا ته يانشکيني و خوي دهر باز ته کا .

مخوجه گک پينچ کورري بوه . ته مين به گک ، حميد به گک ، مصطفي به گک ، داود به گک ، تيراهيم به گک .

أ - ته مين به گک ته جي بو ولاتي عوسماني ته بي به ده فته رداري ولايه تي . حجاز وله « مکة » ته سرى ، له وي تيمسته نه ته وه ي ماوه

ب - حميد به گک ته جي بو تيراب و سنه له وي ته سرى قادر به گک و کورري نري له شوين به جي ته مينى . « عادل خانمي » ژني وه سمان پاشاي جاف =

بی گوردی به رهه‌تاو بو دانه‌وه‌ی کاره‌ساتی ده‌وری تور که کان . مه‌فتون به
عه‌نمات و ده‌سه‌لاتی خانه‌دانی خبیله‌گی بابان^(۱) ، شه‌بدا به پرر شه‌پرر شی

= که به خانمی وه‌سحاب پاشا به‌ناو بانگه - کچی مه‌و قادر به‌گه‌به ، مه‌و
بنه‌ماله‌به‌ئیسته‌ش له‌ئیران و سنه‌نه‌ته‌وه‌یان زوره .

ج - مصطفی به‌گک شاعری به‌مه‌ناو بانگک « کوردی » به .

د - داود به‌گک مه‌چی بو « مکه » بولای مه‌مین به‌گی برای بو دیده‌نی،
مه‌ویش له‌وی مه‌سری ، دو کورری لی به‌جی مه‌مینی ؛ حاجی عوسمان به‌گک ،
حاجی حسین به‌گک، حاجی عوسمان به‌گک دو کورری بوه ، عوسمان به‌گک و شوکت
به‌گک ، حاجی حسین به‌گیش دو کورری بوه ؛ صالح زه‌کی به‌گک و داود به‌گک .
ه - امیر ابراهیم به‌گک له‌سوله‌یمانی بوه ، فتاح به‌گی بووه . فتاح به‌گیش

توفیق به‌گک و نوری به‌گک و شاعری به‌ناو بانگک احمد به‌گی بوه
مه‌م‌ناو و نیشانه له‌توفیق به‌گی فتاح به‌گک وه‌رگیراوه .

(۱) بابان بنه‌ماله‌یه‌کی حوکران بوون له‌ولاتی سوله‌یمانی دا . له‌بابا سلجانی
کورری فقی احمدی کورری کا که شیخی کورری بوداق به‌گه‌وه له‌۱۶۷۷ هـ وه
سه‌ره‌تای مه‌مارت ده‌ست بی‌مه‌کا ، له‌عبدالله پاشای کورری سلجانی پاشای
سیبه‌مه‌وه له‌۱۸۱۵ مه‌مارتی نزدیکی « ۱۵۰ » ساله‌ی بابان مه‌کوژیته‌وه .
داستانی مه‌م‌بنه‌ماله‌یه‌وه‌سکو مسته‌ریچ که له‌۸۸۲۰ له‌سوله‌یمانی بووه
مه‌یگیریته‌وه مه‌فسانه‌یه‌کی ده‌وری « ترواده » مان مه‌خاتمه‌پیرا که مه‌لی :

(له‌ئاوانی « دارشمانه » دو برا هه‌بون : « خدر » و « فقی احمد » له‌ده‌ست
عه‌شرتی بلباس به‌ته‌نگک هاتبون فقی احمد برریاری دا سه‌ری خوی
هه‌اسگری و نه‌به‌ته‌وه به‌خاکی دارشمانه‌دا تا به‌جوری نه‌بی که توله‌ی خوی له‌م
بلباسانه‌بکا ته‌وه . لی‌دا رویشت چوبو مه‌سته‌مبول ، شای مه‌سته‌مول له‌گه‌ل
فه‌ره‌نگه‌کانا له‌جه‌نگا بو ، مه‌میش چوخوی کرد به‌سه‌ربازو چوبو =

تهستیره‌ی گه‌شی تاسمانی ته‌وروزه‌ی کوردان . گاهی له‌ده‌ردو‌ناهی

= جه‌نگه‌که . ته‌وره‌وره‌ی په‌کی په‌کی ته‌بوایه‌ی بچونایه‌ی مه‌یدان و شهر به‌قیرو
تیر ته‌کرا . سواریکه‌ی خه‌ره‌نگی له‌مه‌یدانه‌که‌ی پنج‌روز مابوه‌وه ، گه‌لی
کاره‌سانی کیرا بو : هه‌رگه‌ ته‌چوه‌ مه‌یدانی ته‌یکوشت . فقی احمدیش
پاررایه‌وه‌ له‌پادشا که‌ی بیریته‌ مه‌یدان ، پادشا ناووشوبن و جیگه‌ی پرسی بو
ته‌وه‌ ته‌گه‌ر سه‌رگوت خه‌لانی بکا . ئینجا ته‌سپ و ته‌داره‌کیکی چاک دایه‌و
چوه‌ مه‌یدان له‌گه‌ل فه‌ره‌نگه‌که‌دا که‌وتنه‌ جه‌نگه‌وه . له‌پاش چه‌ند سه‌ریکه
هاتوو چوه‌ فه‌رنگیه‌که‌ی دا به‌عه‌رزا و چوکی‌دا دایه‌ سه‌رسنگی بیکوژی .
ته‌وه‌یش ونی مه‌مکوزه‌ به‌گه‌لکت دیم و میردت پی ته‌گه‌م و روبه‌نه‌که‌ی له
رومینی لادا ، فقی احمد سه‌بری کرد ته‌مه‌ ئافره‌تیکه‌ی شوخو شه‌نگه‌ وانهم
چه‌ند‌روزه‌ ته‌م کاره‌ساته‌ی گیراوه‌ ا . زور زور سه‌ری سرما ، ئینجا
هه‌لیگرت و هینایه‌وه‌ بوناو له‌شکری پادشا . ئیتر به‌م کاره‌ساته‌ له‌شکری
هوسمانی سه‌رگوتن به‌ سه‌ر فه‌ره‌نگه‌کانا . پادشا نه‌وازشیکی زوری له‌گه‌ل
فقی احمد نواندو ناوی به‌گیه‌نی دایه‌ له‌گه‌ل به‌راوو ئاوی دارشمانه . فقی احمد
به‌دلیکی خوشه‌وه‌ دوستی خوشه‌ویستی هه‌لیگرت و هاتوه‌ بو ولاتی
سوله‌مانی و چوه‌وه‌ بو گوندی دارشمانه . ئافره‌ته‌که‌ی ماره‌کردو دو کورری
لی بو : « بابا سلیمان » و « بوداغ کیفان » . - میستر ریج ته‌لی : و
ده‌ره‌که‌وی ناوی ته‌م ئافره‌ته‌ کیفان بووه - هه‌مو ولاته‌که‌ی خویشی له
بلباسه‌کان سه‌نده‌وه‌و به‌گامه‌رانی بو خویان رایانه‌بوارد ..

روژی فقی احمد له‌مال نابی بلباسه‌کان قسه‌ ته‌که‌نه‌یه‌که‌ی نزیکی چوار
سه‌د تا پینج سه‌د سوار دین ته‌ده‌ن به‌سه‌ر دارشمانه‌و ولاتی فقی احمددا ،
کیفان سوار ته‌بی و لیان ته‌که‌ویته‌ خو ، ته‌یانشکینی و چوار که‌سی شیان لی
ته‌کوژی ، که‌ته‌وان په‌ررت و بلاو ته‌بته‌وه‌ ئینجا روی کرده‌ خه‌لکی =

جسته‌ی ، زاری نه‌گه‌یسته گومه‌زی گه‌ردون ، گاهی به سوزی عه‌شقی

== ناوایه‌گوونی :

« دارشمانه‌بی ا فقی احمد چاکه‌به‌کی له‌گه‌ل من کردبو گیانی بی دابومه‌وه ، من له باره‌ته‌ی نه‌و گیان بی به‌خشینه‌یدا بوم نه‌مه‌ چند ساله به‌شوبن هه‌لیکدا نه‌گه‌ررام که ده‌سنم که‌وی و رزگارم بی ، وایستای بی گه‌یشتم و چاکه‌که‌یم دایه‌وه ، که هانه‌وه نه‌م کاره‌سانه‌ی بو بگیرنه‌وه و من غیر به‌دوه و بی بلین نه‌یه‌ت به شرینا جاریکی تر نامینسته‌وه و له هاتنه‌که‌یدا زیان نه‌بینی وه خواش نه‌یزانی حه‌ز ناگه‌م توشی زه‌ره‌ر بی ا »
 نه‌مه‌ی وت و رکیفی دا له ناوزه‌نگی و رویشت . . .

که فقی احمد هانه‌وه و کاره‌سانه‌که‌یان بو گیررایه‌وه له‌گه‌ل رویشتی کیغانا نارامی لی هه‌ل-گیراو هانه‌سه‌ر نه‌وه که بچت به‌شوبنیا هه‌ستا سوار بو رویشت له‌شوبی « خوران » له ناوچه‌ی « پشده‌ر » توشی بو ، گه‌لیکی بی‌وت بگه‌رریوه سویدیکی نه‌به‌خشی ئینجا روی کرده فقی احمد و بی‌وت فقی احمد تو مسلمانیت و من گاور ، چاکه‌به‌کت به‌سه‌رمه‌وه بو که دلی نه‌و چاکه‌به‌ت بوم ، چاکه‌که‌تم دایه‌وه و بررو به‌ربی خوتنه‌وه ، تازه ناگه‌رریه‌وه وه نه‌گه‌ر توخ‌دیشم بکه‌وی توشی ئازار نه‌بیت ! فقی احمد نه‌م قسانه‌ی نه‌چو به‌گوچیکه‌دا هه‌ر زوری لی نه‌کرد که بگه‌رریه‌وه ، کیغان هیچی بی نه‌ما نه‌وه نه‌بی که ، رمه‌که‌ی ده‌رکیشا بریندکی زلی له شانی فقی احمد کردو لی دا رویشت ، فقی احمد که‌وت وله خوینا گه‌وزا کیغان له‌ریگه‌دا چاکه‌که‌انی فقی احمدی بیر که‌وته‌وه ، وه ختی که‌نه‌م له‌به‌ر ده‌ستیا له مه‌بدانی جه‌نگه‌که‌ی نه‌سته‌مولدا که‌وتبو و نه‌و گیانی بی به‌خشیه‌وه له‌گه‌ل بیر کردنه‌وه له‌وه که‌میردی بووه باوکی مناله‌کانیه‌تی . دلی بی سوتا گه‌ررایه‌وه سه‌ری ، سه‌ری کرد هیشتا گیانی تیا ماره ، هه‌ندی داو ده‌رمانی له‌خورجه‌که‌ی ==

دلارایه و رازی نه کرد له شاخ و شیو و له هامون . مه بدانی تاوی نه سپی شعری

= دهرهینا برینه که ی دهرمان کردو بهستی و مینجا روپشت .
 فقی احمد له پاش بهینی که برینه که ی چا که بووه دیسان فیکری کیفانی
 که وتوه و سهر . فیکری هم کرده و ناشیرینه ی نه کرده و تورره نه بو بهلام
 تاگری عهستی کیفان له سهر نه مه ووه بو ا خوی پی نه گیرا ، ههستا شوینی
 که وتوه و به ناو و نیشان و پرسیار چوه ولانی فهره ننگستان ، چوه شاریکی
 گه وره ووه ، سه پری کرد دهنگی ده هول و زوررناو نامه نگي زه ماوهن له م
 شاره دا گری تاستانی که ر کرده ، سه ری سررماو نه یزانی رو بکاته
 کوی ۱؟ . ههروا جلهوی نه سپه که ی بهر لا کرد و خوی دا به دست فزاد
 قه دهره ووه ، نه سپ هه روپشت تا له بهر مال پیریژنیکا و ههستا به ووه ، نه ویش بو
 به میوانی پیریژنیکا . له پاش بهینی لی پرسی هم شابی و نامه نگه چه ؟ .
 پیریژنیش وتی : کچی پادشای هم شاره و هختی خوی جو بو بو جه ننگی
 مسلمانان کان و به دبل گیرا و چهند سالیک مابوه ووه میسته و تازه هاتو توه و
 ماره کراوه له کورریکی تاموزای ، هم زه ماوهنده بو نه وانه ا . فقی احمد دلی
 داخو رپاو گه لی پاررایه ره له پیریژنه که که به اسکو ئیشیکی و ابکا بیخاته ناو
 هم شاییه ووه . پیریژن برریای دابه بهلام به و شه رته نه بی جلی ژنان له بهرکا
 نه گینا ناتوانی بی با . نه میش دهستی جلی ژنانه ی له بهر کرد و له گه ل پیریژن
 بهر بی که وتن و چونه ناو شاییه که ووه و چوله نزدیک شوینی بوک و زاوادا
 و هستا . زوری پی نه جو نه ماشای کرد و ا کیفانی دلخوازی بوکی هم زه ماه نه به
 به جلی ئالووالای بو کیفیه و ههات ا . .

به شوین نه و زاواش به جلی پادشاهیه و ههات به لایه ووه ، هه رکه توشی بو
 به هه مو هزبیکیه ووه شه به زله به کی کیشابه بنا گوبی بوکار پیوت : « نه ی نه و
 که سه ی چهند ساله له دلی مسلمانان کانايت ، نه ی واوا لی کراوی بهرده ی =

هه ندیکي بو خه سه زده ویني سوزی دل بوه له گه ل دلبه را. هه ندیکي بوسه بربرینی

= بو کینی هه ل سگیراو ۱ چون توانیت ئیسته له بهرامبه ر منهوه به بی شعری
راوه ستیت ۱. « بو گهش له تاو بازار قیزانی و به زمانی کوردی وتی : « ئای
فتی احمد ۱. له کویت ؟ چاوت له م روزه ره شه م بیت ۱. »

فتی احمد که گوپی له م ده ننگه و چاوی به م کاره ساته کهوت به بی اختیار
بانگی کرد « وا وام له لانه وه ۱. » به شیره شاروه که ی به لاماری زاوای دا
کوشتی و ده ستی کینانی گرت و به ناو ئه وه موحه شامانه دا به شیر کیشان کینانی
هیناو خوی ده رباز کردو گه رراهوه بو ئه سه ممول و چوله لای پادشاه هه مو
به سه رهاته که ی بو گه رراهوه ، پادشا نه واز شیکه گه لی زیاتری له ئه وه لجار
له گه ل کردو هه نارد به وه بو ولانی خوی .

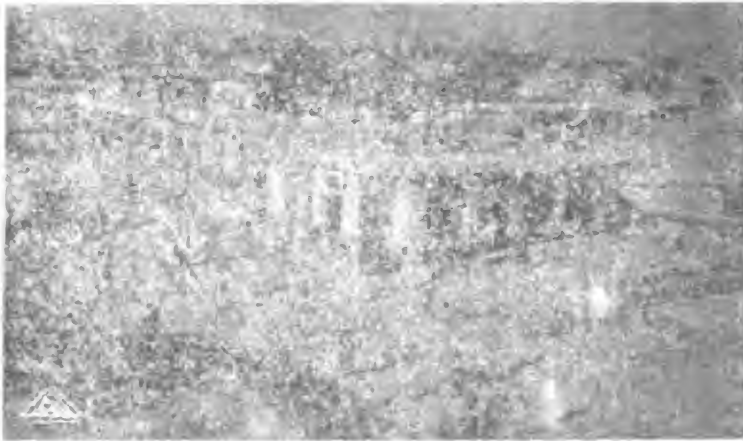
فتی احمد به خو بو بو که جوانه که به وه گه رراهوه بو ولانی پشده ر ، ئه جا
به ژانیکی کامه مه رانی له گه لیا رابه وارد ، هه مو ولانی پشده ر و مه رگه و
ماوه تیشی دا گیر کرد ، تا خوی مابو بابا سلیمانی کورره گه و ره ی کرد به جی
نشینی خوی ، ئه ویش گه لیکه تری له ولانی کوردوستان خسته ژیر فره مانی
خوبه وه . ئه م بابا سلیمانه بو به پناوانی بنه ماله ی بابان ، به لام بوداخ کینان به بی
ئه وه که سی له شوین به جی عینی سه ر . له پاشا پابته ختی ئه ماره تیاب هینا به
« قه لا جوالان » . که کهوته ده و ره ی ئیراهیم پاشای کورری احمد پاشای
به که مه وه ئه وه ات شاری سوله عانی له ته نیشت گوندی مه لکه ند به وه له
۱۷۸۴ دا دروست کرد و پابته ختی گواسته وه ئه وی .

شه ره فنا مه به جوریکه تر قسه له م بنه ماله به وه ئه کا ، به کورنی ئه لی :

« بوداق به گک دو کورری بوه ؛ (میر به گک) حا کی پشده ر ، (کا که
شیخ) حا کی مه رگه . له پاش به بی میر به گک کا که شیخی برای ئه کوژیت ، =

دوژمني ناچه زبوه له سه ننگه را . هه نديكي بو ده بربريني فه لسه فه بوه له ده فته را . . . چه رخي فه له ك كه گه را و ته و ه خستويه كورري شينه و ه ، ميري له بر فر ر بوه سه ره و ژور له و ئاسماني شينه و ه ، هيناويه گولده سه شمري خالي له كه م و زوري كينه و ه ، بو ده بربريني باوه رري خوي به لاي مه ردي سه رزه مينه و ه ...

به ريشان و ده به ده ر ، شاران گه ررو خه م له به ر . دلي بر بندار و له شي پيار ، فه له ك زه ده ي ده س روز گاز . به ناله بو بومه له ندي ، به ئاره زو بو دله ندي . جار جار به سوز بو ئابيني ، هه ندي وه ختيش بو ورديني ...
 هم شاعره مان كه قه ي لبوه نه كه بن ناوي « عبدالرحمان » و كورري محمد به كي قه ره جه هه ندي ، كورري احمد به گك و له بنه ماله ي صاحبقران و

دبعني شاري سوله يمانی ، و شماره كه ئيبراهيم پاشاي بابان له (۱۷۸۴)
 دروستي كرد . هم و بنه به ي له ۱۹۳۰ دا گيراوه .

= كاكه شيخ كورريكي لي به جي ئه ميني (فقي احمد) ناو ، ئيتر هم كورره له ئاخرا ئه بي به بنجي بنه ماله ي بابان .
 به هه ر جور بيت قسه كان خالي نيزه گومان .

گاموزای مصطفی به گئی کوردی به. لهسالی ۱۸۰۰ی میلادی لهشاری سولهیمانی هاتونه دنیاوه . وه کوهاوسهره کانی خوی له حوجره ی فهقیان خویندو به تی بهلام نهواری نه کردوه . زورحازی لهذه ننگه و باسی نه ده بی کردوه ، زورتر وه ختی به خویندنه وه ی دیوانی شاعره کان وسهرگوزه شتیانه وه رابواردوه ، به تابه تی مهفتونی شعری «نالی» و «کلیم» ی هه مه دانی بووه . . هه رچه نده لهشهره کانیا زورچار باسی دڅواز و دل لی چون نه کا بهلام واده رنه که وتوه که دڅوازیکی تابه تی بوئی . به قسه ی هندی کهس نه لین دلی چوه له (به می) ناویک له خزمه کانی خوی و نه بوته هوی سه رچاوه ی شمزی ا . وه لی نه و ی زورتر برروای پی بگری بیجگه له دینه ی خوا کردی شاری سولهیمانی تیکلاو بوئی دوستایه تی به ره ی صاحبقران بوه له گه له به بانه گانا . که نه ستیره ی به به نه که وینه لیژی وستهمی رومیه کان روز به روز هه ر زیاتر نه بی ، له لایه به روخانی به ره ی بابان ، له لایه به تیکچونی کاروباری سولهیمانی ، نه م داخ و ده رده نه بیته هوی نه وه تاگری بناغه ی شمردانانی - که له خویندنه وه ی شعری شاعره کانی پیش خوبه وه بووه - تیزبکا و به نه واری سه ره به رینه کوردی شمروه وه ...

له گه له نه وهش که پیاویکی دلته ننگه و زورتر له له شدانه خوش بووه ، بو خوشی (سالم) نه کا به ناوی شعری . . گه لی جار هاتوچوی (سنه) و (تاران) ی کردوه . هوی نه مهش له لایه که وه ده بدنی کردنی بووه له خزمه کانی کوردوستانی میرانی ، له لایه کیسه وه کرده وه ی تور که کان به رامبه ره سولهیمانی زورتر ناچاری کردوه به م هاتوچوبه . . که چوه ته تاران له ویش دیسان توشی نه ویش و نازار و ده ست به سه ریه هه ر هاتونه وه وه کو نه و داخ و ده رده له و شمروه دا هه لته ریژی که نه لی :

خوزگه نه مزانی له تارانانه جانم کی نه بی ؟

کوی یارم (مشهد)ه، یامه نزلم هه ر (ره ی) نه بی ؟!

(سالم) وه کو له باري لاسايشدا بي بهش بوه له باري گوزه راني ژبايشدا وه نه بي زور ناماده بوبي ؛ دهر به دهر بون و هه رجاره مال و ملك به جي هيشتن - له ده ست سته مي فه رمانداراني وه خت - خستويه ته سه ر نه وه كه به هه موشت بسازيني و گوبي به هيچ كه مو كور ربه كي زبان نه دا وه ميشي خوي روبه روي كرد گاري خاوه ن كه ردون بكاته وه وه كو خوي نه لي :

عاقبت بي وه كك (غضنفر) دوزمن نه ر خوښم بخوا

پشتي نه و نه شكيني په نجه ي شيري كه ردون عاقبت

ته ننگه سني ده وله ني له دوايه (سالم) موژده بي

شادماني دي له پاش نه حوالی مه جزون عاقبت

به م جوړه ژباڼه تاله پرله دهردي سه ري و ناكاميه سالم روزگاري

رائه بويري ، تاله دوايي دا وه كو خوي تاواني خواست له تاران رزگاري بو .

كوي ياري نه (مهدي) بو نه ده شتي (وه ي) . له « ۱۸۶۶ » ي ميلادي له نه مني

« ۶۶ » سالي دا بن دار نه ر خه وانه كاني گردې سه يوان له سوله ياني بو به ياري

نه به دي ا ... بويه هه رجاره هاواري له تاران نه كرد چونكه شه وه كاني

كورت بون نه بوايه به يانيان هه لبسا به ته وه و خوي بديا به ته وه به ده م جه ورو

سته مي روزگاره وه ، به لام شه وه كه ي گردې سه يوان بويه نه هلي بو نه كرد

چونكه دريژبو تاگاي له چه رخي فه له كك نه بررا ، وا به تاوات

كه يشت اا ...

(سالم) پياويكي بي هيزو لاواز بوه ، پيري له شت زور كردونه وه ، غم و

به زاره ي نه نفسي نه وه نده ي تر كاري تي كردوه ، زور كه م له شي ساغي به خوبه وه

ديوه ، له گهل نه وه ش له وه ختي گه نجبي قيدا كور ريكې شوخ و شه ننگ ،

سوارچا كك و تفه ننگي بوه ، جملو به رگي جواني بي خوش بووه ، له

قه نده كيشانا ته بيه تيكي نه رري بووه ، تاله سوله ياني بووه سه يراني

(سه رچنار) ي زور بي خوش بووه . كه كه وتوته مال وه نه مانه ي هه مو

گورریوه تهوه به مانه یی و ده رویشی . ژبانی له سوله بمانیدا زور پی خوش بوه ، بهلام جهوری روی نه و ژبانه ی لی نال کردوه و ده به ده ری کردوه ، تادوا هه ناسه ی ژبانی هه ر به نا هو ناله بووه چه له ده ست نه خوشی چه له ده ست جهوری زه مان . .

له شمیری بیگانه دا بیجگه له وه که دلی له ورده کاری (که لیم) چوه مهفتونی شمیری (حافظ) ی شیرازی پیش بووه ، له بهر هاتو چو کردنی بو تاران و ولاتی ایران فیری تهوه ش بوه که وشه ی فارسی بخاته شمیره کانه وه . بهلام من لام وایه سالم بویه وای کردوه چونکه زمانی فارسی به نه ته وه ی زمانی کوردی داناوه بویه وشه کانی کردوه به مالی خوی . هه روه ها له عه ره بی و تور کی شدا ده ستیکی باشی بووه . به لایه ره سه ره رزی بوه که ناوی (کوردی) له شمردا هیناوه . هه رچه نده له ده ریعه وه بویت هه ر زور پابه ندی ولاتی بابان بوه . له شمردا غه رامیاتی زور به هیزه و که لیکیشی حه ز به جناس و تشبیه کردوه . فیکری وردیشی خستونه کار . به تاییه نی که دیته سه ربامی بابان و تورگان به جور ی باست بوه نه کالات وائه بی که وتوته شریتی سینما وه و تودا نیشتویت سه پر نه که بیت . .

سالم له قافی جوانی دا که دیته مهیدانی شمروه شورشیکی غه رای نه خاته ناوه وه ، به شا غه زه له که ی باستی نه و مه ی گیره ت بو نه کا که ئیلها می نه و شمرا نه ی پی بهیدا کردوه . نه و مه ی گیره یا (به می) تاییه نی وه یا دیمه نیکی جوانی به سکیکی تر بوبی بوه به موی نه وه که سالم نه م غه زه له ی بکا به گولده ستو بلی :

ساقی له پهرده ده رهات جای شه رابی هینا
دل خیره ما له حیرهت مه لافتابی هینا
به ک زرره عه کی پرته و، ده رگوت و توری سو تاند
ئاوینه سهخت رو بو ، له و عه که تابی هینا

تباری چاکي سينم راجع به چاری مهسته
 بهختيش موافقی عهشق بومن خرابی هینا
 یارم له نه ندمرون هات دستق ره قیب لدهستا
 غه مناک و شادمانم ، ره حمت ، عه زابی هینا
 بو تهوبه سوی مسجد هاتم بچم له ری دا
 بو کوی مهی فروشان عزم شتابی هینا
 رو هه ره لمن نه پوشی واحالیسه که جبریل
 هه ره خاصه بو من و نه و نه ای حجابی هینا
 وهی وهی چه مجلسی بو دینی له ده بده بهی دل
 دل به ره شهرابی گیرا (سالم) که بابی هینا
 نهی مهی گیره کو تو پرر که له و دیوی پرده وه به پیالهی شهرابه وه
 دهر کهوت و هات دل له سر سایی نه وه دا - مانگ که رومه تی مهی گیره که به
 هه تاویکی هینا و نه و ناوهی وه کو روز رونا ک کرده وه - هیچی تری پی نه کرا
 نه نهانه وه نهی که ورد ورد سه بری هم کاره ساته و هم دیمه نه بکا ...
 سالم هم شعره دا ورده کاریه کی سه بری نواندوه ، له لایه که وه له سه
 ره و شقی شاعره کان هینا و به رومه تی نه و دلخوازه ی کرده وه به مانگی چوارده
 له کاتیکا که له کمال هه ره دینته دهر ، بو پیش کردویه به مانگ بو نه وه
 چاو بتوانی سه بری بکا . له لایه کی تره وه نهی نه و رومه ته نه نیا بو نه وه
 بتوانری ته ماشای بگری مانگه نه گینه روزه ، که دهر کهوت دیمه تی کوره ی
 روزی هینا بو نه وه نه و ناوه رونا ک کاته وه . . به لگش بو هم قسه یه
 نه وه به که نهی : هه ره که تیزی له وینه ی پریشکه که ی دهر کهوت له شی من که
 له قایمی دا وه کو کیوی تور وابه سوتانندی ، دیاره روزشت نه سوتینی
 نه وه ک مانگه . . .
 دیسان نهی نه وینه ی دلی من که وینه ی نه و دلخوازه ی تیدا دهر کهوت

لای چند قائم و سخت بو که توانی نمرکی و هر گز تنی و پنهی نهو دلبره
 بری به ریوه و نهشکا . . هر وه ما سنگم که شوینی دله به هوی گرفتار
 بونی به دست عهشتی نهو وه پارچه پارچه بو نهوه و دهر مانه گئی و با چاوی
 مهستیوه . . هر که به بریکی کردم له بهر نهوه کوا نهزام نهوه روی دلی
 تی کردوم نیت چاکت نهو وه ، بهلام چون عهشقه کم - له بهر نهوه که عاشق
 به به کیکی به فیز بوم - عهشقی خرابه بهخته کشم هر وه ما به ختیکی خرابه
 نه گینه یارم لایه کی لی نه کردمهوه . .

جامم یارم که له نه ندمرون - هر رم سرا - هاته دهر وه دهستی ره قیبی
 له ده ستا بو - که شرابه - بویه نه لیم شراب ره قیبه چونکه لام وابه من و
 شراب هر دو عاشقی نهو یاره من ، من به رومعتی ، نهو به لیوی ا بهلام نهو
 گوی هونه ری خوی دهر کرد و دهستی خوی خسته ناو دهستیوه بو نهوه
 که من به داخوره سه پریان بکم ا . لهم دیمه به هم خه مبارم هم شادمانم ،
 شادمانم چونکه مابهی کامه رانیم - که یارمه - له پشت پرده وه دهر کوت ،
 خه مبارم چونکه نهشکه نهجهم بهر چاو کوت که ره قیبه . . هه ستام بیجم بو
 نو بژ کردزو نیت تهو به بکم له هه مو نیش و کاری که چی له دیمگدا نه ما مقام
 کرد و یارم خه ریکه شرابی عهشقی و جوانی نه فروشی به هیجان بومهوه و بام
 دایهوه بولای نهو ا . . .

هم یاره به عیشوه بهم زور سه بری هه به ا . هر خوی له من نه شارپته وه
 خویم پیشان نادا لای وابه جبرئیل ثابتی « ولیضربن بنجرهن علی
 جیوبن ولا یبیدن زینتنهن » ی له نایینی نیسلا ما هر بو من و نهو
 هیناوه . . نای دوینی له باره گای دلدا چه کورریکی خوش و گرم بو ؟
 دلبر شرابی عهشتی نه گیرا و « سالم » یس دلی بورایی - که سوتاوی نهو
 عهشقه بو - کردبوی به مهزه و به کورزه گدا نه بگیرا . . .

به راستی لیره دا سالم له بهلاغت و فلسفه و تشبیه و غرامیاتدا تویی

هونری لهو مهیدانانهدا به گورجی و چالاکی فرواندوه ..
 سالم له مهیدانی فلسفهو تصوفدا که هسپی خوی تاو ئەدالات وایه ئه بی .
 که تاقه سواریکی لهو مهیدانه به به بیزیکی وردو شعوریکی خه لوه تنشیني .
 هه مو که لیزو قوزینی پشکنیوه ، به لی پشکنیویه ئی و کوتوپرر دیته وه و ئه لی :
 له بهر ته عمیری ئهم ویرانه جنّت ملکی ئادهم بو

حه قیقهت پادشاهی کردو لیکن مدهتی کم بو
 خوشا هه یامی گریانم له خاکی که عبهی مقصد
 هه مو قه تره ی سروشکم بو شهرهف وه کک ئاری زه م زه م بو

خه میری خاکی من هه ول به بارانی فره ح نه کرا
 جوانی و پیری و طفلیم ، سه راسه ر جو مله گی غم بو
 له سه سه بزه ی چه من یاری سوها قه دم که جلوه ی کرد
 له سه جده ی خالی لالیوی بنه وشه گه ردنی خه م بو
 به قوربی خه لوه ئی دل بهر نه نازی ئه ی سه با زینهار

له جی تو پیشتر « سالم » ده ی هه سرازوی مه حره م بو ا
 سالم لیره دا زور قول رویشته وه ، ئیمه نه نها له دو شعر له م بره شه ره ی
 هه کولینه وه له پاش وردبونه وه هه وانیریشی پی ده ز هه کوی . به که میان
 « له بهر ته عمیری ... هتد »

ئه لی له بهر ئاوه دان کردنه وه ی ئهم جیهانه ویرانه یه بو که به هه شت کرا
 به شوینی کوشکی پادشاهی ئادهم ، له بهر هه وه بو که دنیا له یوا یه بیوا یه
 به لام ویران بو به خراپه کردن و دروزنی ، به چاندنی تووی تا کوکی وخوا
 نه ناسی ، به پچررانی شیرازه ی اصلاح له هه مو شیکدا .. هه وه هه وه که ی
 خرابزه سه ر که دنیا که ئاوه دان کانه وه به نه هیشتی ئه مانه وگوررینه وه یان
 به چا که . به لی پادشاهی کی پایه بهرزبو لهو شوینه دا به لام له بهر هه وه هه
 هه رکه ی پی هه لنه گیرا ماوه ی هه و پادشاهی ی زور نه بو خیرا له وی هه لیان .

گرت و خستیا نه شو ویرانه بوه که لسه وه ل جار تمای شه و یان پی بو
 ئاوه دانی گانه وه ...

له پال شه مه دا شاعر له شمره گدا مه جاز بکیشی به کار هینا وه ، نهلی :
 له بهر ئاوه دان کرد نه وه ی شه ویرانه ی منه بو - ویرانه بو له بهر شه
 که یاری تیدا نه بو - دلم که به هه شته بو به ماسکی ئاده م که یاری خوشه و یسته ؛
 دلم به هه شته چونکه هه ر که توانی به خیال وینه ی شه و مر بگریت شه و نه
 خوش و گه یف خوش بو وه کو به هه شتی لی هات ا . به راستی یار له ویدا
 پادشاهی و فرمانزده وایی خوی کرد ، به لام داخه گم ماوه ی زور نه بو
 چونکه نه یویست زوری تیدا بیلینه وه ؛ نه یویست نه دلم پی به به هه شت
 به هوی مانه وه ی خیالی شه و وه تیدا وه نه له شتم ئاوه دان بیسته وه به هوی
 فرمانزده وایی به که به وه له هه مو شعوریکا ا . .

دوه میان « خه میری خاکی من .. هتد » نهلی له سه زه تاوه که خوا و یستی
 ئاده م دروست بکا جبرئیلی خسته سه ر شه دنیا به له هه ر سوچی که وه مسقی
 خولی هه لگرت و بر دی کردی به کو گابه کک ، له پاشا فرمانی دا به
 ده ربانان ؛ ده ربای تالو شیرین ، سویر و خوش هه لیان بهرز بو وه بو به
 به له هه وریک ، به له هه وره که له تالو گوشینی توی توبه گانی هه و ده شتی
 کرد به گریان چه ند دلوه فرمیسیک که له و ئاوه خوش و ناخوشانه وه
 پیکیه وه ی نابو هه لیرزاند . شه و بارانی فرمیسیک که وته سه رگله کی ئاده م و
 بو به قورر ، له پاشا ئاده م بو به ئاده م . سر و شتی من که له نه نه وه ی
 ئاده م له و توزه قورره وه به یدا بو که ئاوه گه ی له هه لمی ده رپا سویر و
 ناخوشه که وه پیک هاتبو . . جا له بهر شه و نه زه مانی پیری و جوانی و مندالیم
 هه ر کام تو بیگری هه ر به ناخوشی و خه م و نه ندوه گوش کراوه ا . . دیسان
 له م شه ره وه ده ر شه گوی که سالم له هه یج به رده به کی ژبانی خوی رازی
 نه بو وه و هه موی له ژیر باری غه مدا رابواردوه ...

سالم لهو برره شمیره یذا که دو شمېرې سره تاکی تهلی :
 زه ورده قه دل ، دیده یسه ده ریا و مردم ناخودا
 جوشي خاتروه کک شه پول و غم نهه ننگ ، له ننگر جه فا
 جان مسافر ، تاجره نام ، نجاره ی تن مه تاع
 گه ميه غرق و دووره ساحل ، دل له رې یم و به لا
 تشبیه و ورده کاربه کی زور بلای به پی دل په زاره ی کرده ، هیناویه
 شتومه کی ده ریانی همو ناماده کرده بو شهو لی بیه رریته وه و رزگاری پی
 له دردو شه ندوهی شه و زیانه که تدا به له گه ل شه همو ته قه لا بهش هر
 رزگاری نه بوه تهلی :

چاوم له بهر لافاوی فرمیشک بوه به دهر یا یکک و دلم گه ميه بچکوله به که به
 سر به یوه ، گه ميه وانه که یشی مردمه ، مه بهستی به و مردمه دوستیکي
 تابه تیه که بروه به هوی شه سرلی شیوانه ی و بهم جورده دسته جله ی
 دلی گرتوته ده ست . غمه کم که نهه ننگیکي تر سینره به و ته کانا نه که ته یذا
 شه پولیک - که په زاره و شه ندوه - به یذای کرده . له پی له ننگری شه
 نهه ننگش جه فا و جه و ره .. که شه مانه ی بیکه پنا پیویسته شتومه کیک له م
 که شتیه دا پی تهلی :

بازرگانه که له م که شتیه دا شهو هه نامه ی پرر یشو شه مردمه ، چیت و
 کوتاله کی له شمه که به بایا شه دا ، گیانیشم که چیت و کوتال نه ما شه پی به
 کاروانچی بار شه کاو شه روا ا . ده ما خوا به چار بکم بکه چونکه شه او
 نهه ننگی غم خمریکه که شتی دلم نوقوم شه کا ، قه راخی ده ریاش دوره شه
 که شتیه ناتوانی بیگانی و خوی رزگار کا . به کورتی دل که وتوته ناو ترسو
 له رزی به لاوه ا .. لیره دا به راستی شه وه ی شایانی پیری شاعر یکي دنیا دیده و
 خه یال بازو فه لسه فه چی بی نه یبتوانیوه خوی له ده ست سالم رزگار کا وه بگره
 له وانه به هر ته نه ا سالم توانی بیته بهم همو تشبیه انه کاروانیکي خه یالی و

دەریایکی خەیلی دروست بکا و بەوجورە بیهوی لی پەڕریتەوہ ...

• • •

سالم تا ئیستە خوی دابو بە دەم بای ھەوہ سکاری بەوہ ، جار جار ئەوہ بو
 لە مەیدانی فەلسەفە و تصوف و ووردە کاریشدا چالاکانە ئەسپی خوی تاو
 ئەدا . ئەم دەشتانە ی ھەمو برری تا گە پشە ئەو مەیدانە کە نیشتان پەروەر
 میژو نوسە کان ئەسپ و قەلەمی خویان تیا یا ئەخە نہ کار . . . ئایا سالم ئەتوانی ھو
 مەیدانەشدا گوی ھونەر دەرکا ؟ . . من لام وایە سالم ھو چەرخە و ھو
 شوبنەدا کە تیا یا زیاوہ بلیمە تیکی ئەو مەیدانە بوہ ، چونکە دینی کارە ساتە
 بە ناو بانگە ھە ی « عزیز بە گە ی » بابان لە گەل رومیە کانا بە « ۸۵ » ھەر
 ئە پخانە شریتیکی سینە ماوہ ، لە کوشکی شاری سولە یمانی دا تروسکە لە ھەمو
 رونقا کە کە ئە برریت و ئەم ئەو شریتەت بو ئەخاتە ھەر مە کینە ی قسە
 کردن (*) . نو ھەم چاوت لە بگرە و بەردە ی نە بەردی پالەوانان ئە بیت ، ھەم
 کویت لە شریخ و ھورری توپ و تەنگە . . . کە وابو سالم لە تە نشت
 ئەوہوہ کە بو بە میژو نوس دلپشی لە روی شەموریکی قومبەوہ بو بە نیشتا
 پەروەر بو بە پەڕوریکی « عئیل - لاسایی » ش . . . تەماشای ئە ھە سەرە تایی
 کارە ساتی شورش بەم دو شمرە ئە کاتەوہو ئەلی :

لیم گەررین با گوشە گیریم ، دەستە ئەژنو کەف زەنان
 گیرە لوکە ی بای نەدامەت تاری کرد صفحە ی جہان

(*) وانی ئە گەم ئەم کارە ساتە لە « ۱۸۵۰ » دا بووہ ، چونکە لە ئاخرو
 ئوخری سالی ۱۲۶۶ ی ھجری سولتان عبد العزیز خانی عوسمانی داوای لە
 ناصر الدین شا - شای ئیران - کرد کە پیکوہ دەست بکەن بە بە کا بو لە ناو
 بردنی ئەمارەتی بابان . لە لایەن حکومەتی ئیرانەوہ غولام شاخانی ئەردەلان
 ئیرا بو سولە یمانی . لەم ھەرا بەدا عزیز بە گە دەربەدەر بو چو بو زەھاوو
 لەو یوہ بو ناو ھەرە بە کان .

بهزیم صیدی میسه صیادی فهلهک کاریکی سکرد
 رهنکه بالای تیر فه دانمان بیته تهرکیبی کهمان
 دهرده دل و لانه تیکچونی خوبو مهردم باس نهکا تاوای لی دبی نهلی :
 دل له عننت که به تابی سهیری ناوشارم نیه
 عهینی چاوم خوینی تی زاوه له داغی مهردمان
 له پاشا دینی به باسی گولوله لیژی بهرهی باباندا و کوزاندنهوی شه می
 نگیلیان و چه پگهردی روزگاری چه پگهرده بهرامبر بهوان و به کوردان له
 دهست کاره ساتی تورکان . مینجا نهلی :
 شاره زور به حرو سوله پمانی له سهر نهو که میسه رهنکه
 بو شکستی وه که نهه ننگ ، بو فتنهی تاخر زه مان
 ساعقه و بهرقی نه دامت ظلمتی دا شمرق و غه رب
 بهرده بارانه به مه خسوسی له سهر ملکی به بان
 چاوی عیبرت هه لیره نهی دل له وه ضعی ده هری دون
 سهیر که سا تورکی ده له که چی کرد به زوسره ی کورد زمانا (۱)
 بیایا هه رروا تا نه گاته سهر باسی ناوشاری سوله پمانی له وی دا نهلی :
 بی زبان ، کو کوزنه نان ، هه ر خانه دان تی ده فسکرم
 عه نه که بوت خواجه نشینه ، جفت جو غده دپده بان ا
 هالو هه والی ناوشار باس نه کا ، که ، کی چی نه کا ؟ و چی به کی دراوه ؟ .
 شیرازه ی میعو کار چون له بهر به که هه لچر دراوه ؟ . نه وانهی ناسازو نا
 هه موارین هه تونه ته پیشه وه ، نه وانهی خاوه تی شوین و پایه بون سهره کانیا ن

(۱) له هه ندی نو سخه دا نوسراوه : « سهیر که سا ، تورکی ، فهله که
 چی کرد به زوسره ی کورد زبان ؟ ا » مه عناه کی وای لی دپته وه : نه ماشاک
 سا ، فهله که ا بزانه تورکی چی کرد به کورد ؟ .

لهو ناره دا هه لئه خانه وه . له مائهش هه مو کاره ساتی روی بو چونکه :
 وه که مه گهز روی له لایان فەرق پاک و پیس نه بو
 لهق لهق و نیری له چن بوزابنی نه هری مواف
 هه راو هورپای کوردان و تورکان له گهره کی چوارباغ ده ست پی له کاو
 رومیه کان دین به گز روسته مه کانی کورد دا ، به لام چی نه گهی له وه که نگیف
 خوی لی گهوتی له گینه :

مهردی مه پدان هاته جهولان باز له ره نگی ته پلي باز
 « هه پته » وه که شاهوی گیزو کورد به میسلی باله بان
 له پاشا له لی عزیز به گه

گوله توپ وه که توپی تامیعی بو له ناظر غیره نی
 ته بی جوپای به زی شیلک بو له جی سینه ، که مان
 ئینجا له لی :

تورک وه کو « تیلکی » زه عیف و کورد « اسد » خواهاته پیش
 جه نگیجو بون به ک به به ک هه رسو له کو به بری به بیان
 چه ند جوانه له و شعرانه ی که له لی ؟ :

هه ی خوا ، رو ، له و ده مه چی کرد ته قه ی توپ و تفه نگی ؟
 سه رزه مین تاریک و دنیا توزو کهرز ، گوی ئاسمان
 مای تالع رپی عحاق و روزی نه گهت جیلوه گه
 خه رمه نی شادی له بهر با بهرق غه م ئاتهش فشان
 گهرچی پیشاپیعی به هه بیته بونو ئازا چونه پیش
 هه سه رتا بازه م نه یانزانی « نظام » وا بی هه یان ؟
 پیش ده میان شیلکی توپ ، پشت سه ر له و ئا گه
 که یه چه رخی هه فته مین له و حینه دا ئاهو فوئان ؟

گویی فله که کورر بو له بهر ناله و نهفیری مه هلی شار
 لامکانی گرت ، سه دای ناله و فوغان و الائمه مان
 له پاشا باسی پیکا هاتی کوردو تورک مه کا ، به که به که ناوی هندی
 کس دینی و داخه دلی نه وه مه خوا که چون له ناوشاری سوله بمانی دا نه و
 ده ریای خورینه هه ستاوه ؟ و نه لی :

ره نگی سه حرای مه حشری بو شیوه گی لای « پیرمه سور »
 گرمه گرمی توپی روی ، هو ، هوی سوارهی به باته
 مایا بیجگه له سالم گه سی تر و توبه ؟ :

بو به جاروپی مه حله هه هر تهره ف پهنجه ی . به رریو
 بهی کراو بی بهی له مه پندان به هله وانی پاله وان
 مینجا عزیز به گی بابان نه لاونیتته وه و باسی هه تیوی شاره زور نه کاو
 دوانی شمعه کانی به وه دینی نه لی :

چنگی شابازی بازی بازبانی باز نه بی
 فش هه لات « که هیا » له سه ر بیضه ی طمع وه که ما کیان ا
 له مانه وه هه مو بومان ده رگوت که نه فسیه تی سالم نه فسیه تیکی غه رای ،
 فه لسه فی و نیشتمانی بووه له گه ل ئاره زویه کی زور به زدا .

دیوانی شمعه گی له لایهن « کوردی » مه ریوانیه وه له سالی ۱۹۳۳ ی
 میلادی له چاپخانه ی « نه یتم » له به خدا بو جاری به گم له چاپ دراوه ...

مهوله وی

۱۸۸۲ - ۱۸۰۶

زرره‌ی زایه‌له‌ی دوکانچه‌ی ده‌ماخ شه‌یداته‌وه دل‌ته‌کا ناخ و داخ
پیشه‌نگی کاروان‌قه‌تاره‌ی شه‌ونم له‌بهر به‌یابدا شه‌رژینی نم‌نم‌ا
پیری به‌راستی شاعران ، سه‌رده‌فته‌ری خوشه‌بیکری شه‌دیبان .

خامه‌ شق وه‌رده‌ن دم مه‌کوده‌وه

زار زار مه‌نالو وه دم ده‌رده‌وه

توپا، شکسته‌ی به‌رد هه‌رده‌ی ده‌رد

چهم‌گورمه‌ینه‌ت، نه‌ن لاغر، ره‌نگک زه‌ردا

مه‌وله‌وی

باده‌نوشي خانه‌داني تاوه‌گوزي. نارايشده‌ري به‌ره‌باني شاهوي . پينه‌مبيري
شعري سه‌ده‌ی رابوردو ، شورش گيري باوه‌رری تازه‌نو . شه‌یدا
به‌نوری پاي به‌زدان ، مه‌فتون به‌سوزي ناله‌ی ده‌رويشان . پينه‌نگی
کارواني دورناسان ، خه‌زقه‌پوشي شاهه‌نگي مه‌ی‌نوشان . مه‌له‌واني
ده‌ریای بیر تیژی ، شورده‌سواری سارای نوکته‌بیژی . دلی روناک
بووه به‌روناکی خاوه‌نی جیهان، زمانی گویا بووه به‌ده‌نگی فریشته‌ی آسمان .

شاهبازی خیالی هر دهمه له میرغوزاریکا بونی گولیکی کردوه ، دهمی به سوزی پیری پیرانف و ناله نالی جهرگی دهرویفهان ، دهمی به دهربربرینی گهوههری نوکته به یادی نیازی نازیزان ، دهمی به باسبی رشتنی نلوی شه تاوان و هازه هازی تافنگه کان ۱ . کهوابو مهولهوی هم خوشخوانی حه قهرستی بووه ، هم نهوا خوانی بهزی سهرمهستی ۱۱ ...

شاعری بهری گاسمانی کوردهواری : « مهولهوی » نلوی « عبدالرحیم » و کورری « مهلا سعید » . به شمش پشت نهچیتوه سر « مهلا ابو بگری مصنف » خاوهنی کتیبی « الوضوح » و له بنه ماله ی پیر خذری شاهویه .. « مهلا یوسف جاز » - که په کیلک بووه له نهوه کانی مهلا ابوبکر - له « چورر » ی مهروانهوه چوه ته « تاوه گوز » ی جوانرور و نلوی کردونهوه و تیاپا دانیهتوه . نهو شوینه گانی و سهر او یک بووه بی تاوه دانی داری « تاوگک » و « گریز » ی لی بووه ، له پاشا دیه که هر بهو تاوهوه ناوبانگک نهستینی و له وتندا بو سوزی نه بی به « تاوه گوز » . .

له سالی « ۱۸۰۶ » ی میلادی له « تاوه گوز » هاتوته دنیاوه ، سهره نای خویندنی له لای باوکی دهست بی کردوه ، که چوه ته فقیهتی به سوخته به تی له مدرسه سی « نودشه » دا بووه ، له بووه چوه بو مهروان ، ماوه به کی باش له « چورز » و له « نه نه » بووه ، له ریشهوه چوه بو « سنه » له مزگرتی (وهزیر) چهند مانگیک ماوه ته وه ، له بووه چوه بو « بانه » . که رراوه ته وه بو سوله یمانی له مدرسه سی شیخ مارفی نودی له مزگرتی گوره . له بووه نه چی بو هله بجه له مدرسه سی شیخ نهولای خهروانی ماوه به کک نه بیلته وه . له وهخته دا مهلا احمدی نوتشی کورری مهلا نه وره همانی نوتشی به که مستمدی شیخ نهولای خهروانی نه بی و دهمه دهمی اجازه وه رگرتی نه بی . هه ندیکک نه لین له جوشی اجازه وه رگرتی مهلا احمدی چوه ته هله بجه و له وهخته دا هم « کمال » ی خویندوه به لای مهلا احمدی ته و بلیه یوه . که

لهویس هر مستعدی شیخ هولابووه و نهوادی کردوه و له بهر بی جیگه بی هیفتا اجازهی وهر نه گرتوه - له پاش ماوه به کک له بهر پیشهاتیکی خیزانی خویندنه کای به کی له کوی و هه له بجه به جی دبی . .

دوسالیک به م بی خویندینه مه مینیتوه و له پاشا فی هه لته چیتوه . به مدرسه کانی مهو نلوه دا مهسور ریته و له پاش مه مانه مه جی بو جوانررو بولای قاضی جوانررو ماوه به کی باش لهوی مه میلیتوه ، سه ریکیشی له « پاوه » داوه به لام قانانرازی غایا بو خویندن چووه یا هر به کاروان ربی فی کوه توه ؟ . له ۱۸۳۹ دا له دهوونکی مه زوقولی خانی کورری خه سره و خانی والی دا بو جاری دوهم مه چیتوه بو « سنه » و مههم جازقی زور مه مینیتوه ، له تاخر دا له هنرگهونی « دارالاحسان » دا مه زرای و له کن حاجی مهلا احمدی نوتشی - که له م ماوه به دا منفی سنه مه بی - ده رز مه خوینی ...

هنرگهونی (دارالاحسان) له شاری
« سنه » به دو مه ناره جوانه که به وه .
« امان الله خان » والی که وره له
(۱۸۰۳) دا ده سقی دایه، له (۱۸۰۶) دا
تهوادی کرد بو مهوه مهولهوی له
(۱۸۴۱) دا اجازه عیله تیایا وه ره گری .

لهو سهر ده مه دا که له سنه مه بی ده نگی تاوازی روح مه فزای شمعی مهولهوی له تاقچهی دیوانخانی خهوانین و پبار ماقوله کانی سنه دا ده ننگ

مهدانهوه ، مولهوی ټیټی به بولبولی همو دیواخانی ، یا همو دیواخانی
ټیټی به پروانهی مولهوی . هر وه ها له و ماوه دا پیاوی وه کک مه لاعبداللهی
دشینی و سید عبدالمزیزی کلهچی پی ټیټی گه ټیټی بو ټیټی له پاشه روزا
به که میان پی به مفتی و دوه میان به شیخ الاسلامی سنه ..

مولهوی بهم جوړه له سنه دا رابته بوبری تاله (۱۸۴۱) دا اجازهی تدریس
له حاجی مه ل احمدی نوشتی وهر ټیټی گری . له گه له ټیټی و همو ریزه ، گلیان
گرټه و له گه له ټیټی و همو نه قه لابه کله گه لیان داوه بو ټیټی هر له سنه دا
دانشی گیرنه بوه و راسته و راست که رراوه ټیټی بو ولاتی خوی و زور به
حورمه نوره ره وانه یان کردونه . که ها ټیټی و ټیټی ټیټی گیرنه بوه سوزی رایلی
مه عنه و پانی شیخ وه سمانی نه و بله رایته کیشی بولای خوی ، لهوی ټیټی به داوی
تاریقه ټیټی ، یا خود ټیټی به پروانهی بهر و بل سوناوی دهوری سراج
الدین ، یا بولبولی ټیټی به عتری کولی سراج الدین و ټیټی به خه لینه شی .
ټیټی ټیټی ټیټی « چوررستانه » لهوی دائه نیشی و تدریس ټیټی ، به لام ټیټی
تدریس ټیټی ناصر نه بوه چونکه سه و دای تاریقه له کله کله ټیټی ټیټی خست که
بتوانی ټیټی ټیټی تدریس پی . له پاش چوررستانه ټیټی « بیژاره » و
لهوی ټیټی ټیټی « بیابله » . له پاشا لهوی مالی پاری کردوه چوه ته دینی
« سرشاته » له پشت قه لای شیمرانه وه له سه سیروان . ټیټی به کاروان
جاریکی تر پی که تر ټیټی سوله یمانی .. له هر لابه له م شونمانه بویت هر
به پولهی سراج الدین بوه تاله (۱۸۸۲) دا به (۱۵) سال دواوی سراج الدین
هر له سرشاته له ټیټی (۷۶) سالی دا کوچی دواپی کردوه و
لهوی بیژاره . گورده که چی رازونیزی خه مباران و دل سوتاوانه ..
هوی سردنه که ش ټیټی بوه سوار ټیټی سپیک ټیټی و ټیټی بو « پریس » .
پیاویک جلهوی ټیټی که رایته کیشی لهوی چاوی کویر بوه ، که ټیټی
دهشتی بهر دهی « هانه سوره » دارنویک لهوی دا بوه ، مولهوی له زه مانای چاوی

ساز ۱. شاره زای بود، به پیاده گهی و توه که گه یشتینه بن داره که پیم بلی با پشم
 هونیم - چونسکه خوی نه ببینیوه - که نه گه نه نهوی پیاده پی نه لی ، نهویش
 پشتی دانه نهوینی و هیشتالی تی بهررنا بن لای وا نه پی لژیبری دهر چون پشت
 بهرز نه گانه وه و لقی دار توه که له پشتی گیر نه پی و ولاخه کهش به گورر نه رروا
 پشتی نهشکی ، تیر نه م پشت شکانه نه بیته هوی مردنی ...

مهولهوی پیابیکی میانه بالا و زوریش لاواز نه بووه ، ریهیکی نه نیکی
 هه بووه ، درچاوی گهشی دریزکاری پیوه بووه ، هه نندی جار میزوری سه پی
 کوردانه و هه نندی جاریش جامه دانه ی نه بهست به سه ره وه ، هه مو دهی
 خه رفه یه کی به رهنگی سهوز سهوز کراوی تاوه لداه - نه نی له بهر کردوه ،
 گالو کبکیشی نه گرد به ده سه توه ، سه کانی له سه رخو پرر مه عنابووه ، جار جار
 سهوز یکیشی بووه که نه عبیر له نهینی تصوف یا کون بدانه وه ، به چه نه
 سالیکی کهم له پیش سردنیا نه و چاوه جوانانه ی که دینه نی ته بیعت و سراج
 الدین و خانو سه نه ری پی نه بینی کو بر بون نه وه نه ده ی تر سهوزی
 گه یشته تا سمان ...

مهولهوی له ده وری فه قیه تی دا - وه کو له تاخر ده وریا - زور پابه نندی
 خانه قای نه ویله بووه ، نه و خاناقایه به هاتو چو کردنی هه مو تیره به کک وه کو
 پوره ی هه تنگک و ابووه ، له هیندی ، له نهوغانی و له کهسانی تریش . نه و
 نهوغانیانه که له چوررستانه بوون و له پاشا بوون به خزمی مهولهوی نه وانیش
 هاتو چوی بنه ماله ی شیخ وه سمانیان کردوه ، سه ره تا که تا شنا نه بن به مه لا
 عبدالرحیم له زه مانی فه قیه تی دا ته ماشا نه کن نه م پیاده له ته رزی زیان و
 رابوار دنیا ده رویشی و خوانامی و عیلم نه دره و شیتوه ، نه وغانیه کان له سه ر
 رهوشقی لای خویان - که بهم جو ره که سانه یان و توه مهولهوی - ناری نه بن
 به مهولهوی . ورده ورده نه م ناوه ی له خانه قای شیخی سراج الدین و ولانی

سریده کایا بو بلاو ته بیتموه . داگوئی ناوی مهولهوی بو مهلا عبدالرحیم
له سهره تادا بهم جوره بووه .

که له ۱۸۵۸ دیسان به فرمائی شیخی سراج الدین له لای والی ته چیتوه
بو سنه . والی غولام شاخان تماشایا ته کا ده نگی شعری مهولهوی زه نگیکه و
ده نگیکه ته دانهوه ، باده نوشانی ناسون له خه رقه پوشانی لاهوتی هیچ
جیاناکانهوه . بیجگه له ماش پیاریکی ریزی گیراو و سه ره به شیخ وه سخانی
ته ویله به ، له لای به که وه قسزانی و ته ده بی مهولهوی خوی ، له لای به که وه شوین
تا گردانی شیخ وه سخان ، له لای به که تره وه زه و قی ته ده بی غولام شاخان ته مانه
همو ته که نه کاری که والی ته بجومه نیکی تایبته له مهدیب و علماو پیوا ماقول و
سیرزاکانی سنه پیکه وه نه نی ، به شه ره تخوری که شاهانه ناوی مهولهوی - که تا
ته و وه خته غه بر زه سکی بووه بووی - ته کا به له قه بیکی ره سکی بو مهلا
عبدالرحیمی تاوه گوزی .

مهولهوی که له جوررستانه بووه له و سه رده مه دا چند مالیکی تهوغانی لهوی
بوون (خانوعه نهر) - که به شیکه له هه لقولینی سه رچاوه ی شعری مهولهوی -
له و تهوغانپانه بووه کردوبه به هاوسه ری ژبانی خوی . له م خاتوعه نهره چوار
کورری بووه ؛ شیخ محمد ، شیخ احمد ، شیخ محمود ، سید عبدالله . له
ژنیکی تریشی (سه) کورری تری بووه ؛ سید هادی ، سید حسن ، سید حسین .
بیجگه له سید عبدالله ته و انتر هه مو له که نجی و ده مه ده می پیری دا مردون .
سید عبدالله ته و ته وه ی هه به نه خوینده وارو نیمچه خوینده وارن .
هه روه ها برابره کیدی . بووه « لا سمدالله » ی ناوبوه . .

مهولهوی له قه لای جوانررو «مه لکه» ی شاعری به ناو بانگی جوانرروی
چاوپنی که رتوه . کاروانی به غدایشی بووه که لی جار له که ل مفتی زه هاوی دا
به کیان گرتوه و قسه ی خوشیان کردوه .

به بی شک مهولهوی به رزتر شاعری سه ده ی نوزده هه می کورده . تا هم

تاریخه و بگره می پیشه و هوش، نه وه کت هر نه وه ننده به لکو نه گهر به راوردی
 خه یالی شمری مه وله وی له گهل شاعره کانی سده وی نوزده هـ. می غه بری
 کورددا بگری هموزمان و قه له میک دان نه وه دا نه نی که فی بگری به رزی
 مه وله وی له سه ره مه ویانه وه به . نازکی خه یال ، تیزی بیر، وردی مه عنا ، جوانی
 وشو و را کیشانی دل به عباراتی ره نه گین و بزواند نه وه ی ته لی عاتقه مه گهر
 هر له ده ست مه وله وی هاتی . یا خود مه گهر هر خاتوعه نیه ر تو انیدیقی له
 پرده به کی نه بنیه وه خوی بنویفی بو مه وله وی بو نه وه قانی شمری بو بگری ته وه و
 پی به وه مه وله وی به که قه له م له بانی شمرو زه و قیدا کوله . . .

غیمه ناتوانین بلین مه وله وی دینه نی له مه له که جوانر وی و احمد به گی
 کوماسی کردوه ، یا خود گویچکی به شمری مه لا مصطفی بیساران
 ناشنا بوه ئیتر له مه وه سه ره و ژور بوه نه وه بو گو مه زی به رزی باره گای شعر
 چونکه خه یالی مه وله وی و پاریزی مه وله وی بو ورده کاری شعر و ناره دان -
 کردنه وه شعر گه لی به رزتر بوه له وه که نه مانه پیشه نه گی خه یالی شمری
 مه وله وی بو بین . . .

مه وله وی که به قانونیکی ته بیسی زا به له ی خه یالی به شنوی شه تاوان ، نه لی
 عاتقه ی به هازه ی تافگه ی کوساران ، رشینه ی به رده ی دلی به بونی چوری
 سه ردیاران بو بیت نه بی جون سه ر سنوری ناسوی خه یالی ته نها لوتکی
 کلاره ی جوانر وی و کوماسی و بیساران بو بیت ۱۱۲ .

مه وله و به کت که له به ره به یانی جوانیه وه له زیر پرده ی تاریکی شه وی
 گیاره شی به هارا ، له رگانه دا که به له وه رو جانه وه ر ، ناسوتی و لاهوتی همو
 له کولانه و هیلانه ی خویانا سه رخوشی پر خه ی نوستن بن د دنیا کش وماتی ،
 پرده ی خاموشی دادر ابیت وه . نه م به بی چر به هه ستیت چاوی بگولوفی و بچسته
 سه ر قرله ی شاخیک ته ماشابکا ، وا هه وایه کی سافه ، دنیا بی نه مه ، ناسمانیکی
 شینه ، نه م کار له سه مازان له خوار وه خورده ی کانی اوه کان له گهل

شنه‌ی نه‌سبم‌وخشه‌ی نهری گیاکانا پوشوازی ده‌نگی نه‌ینی قودسته‌نی کردگار نه‌کن - که نیکلاوی هه‌مو مه‌وجودانیکه و موزده‌ی عالمیکی خوشتر له‌م عالمه‌ بلاو نه‌کنه‌وه - که بچیت و نه‌م دینه‌نه‌ بیینی ئایا نه‌بی چون خه‌و به‌ری نه‌داو نه‌که‌ویته‌ عالمیکی مه‌عنه‌ویاتی وه‌هاوه‌ که‌هه‌مو شموریکی پایه‌ندی هه‌مو ئاشنایه‌کی نه‌و نیکارستانه‌بیت !؟ و له‌جوشی کوره‌ی ده‌روزیه‌وه‌ نه‌لی :

نه‌م شه‌و دیارن بانگم بی شهرمن زایه‌له‌ی سه‌رم‌تور که‌له‌گم که‌رم‌نه‌ا وه‌ یاخود نه‌لی ؟ :

شهرن خه‌لوه‌ته‌ن مال بی نه‌غیاره‌ن

ئاله‌م گشت خه‌فته‌ن ، دوس خه‌وه‌رداره‌ن ا

مه‌وله‌وی بیک که‌له‌ده‌مه‌ ده‌ی زه‌رده‌ پهری خوراوادا له‌روزیکی مانگی ئوردی به‌هشتدا سه‌ر له‌تاقچه‌ی مه‌غاره‌ی خه‌یالات ده‌ریینی و روبکانه‌ پانانی ده‌شنی ساری به‌ر کوساران بیینی‌وا: خوانی زومرروتی له‌و ده‌شته‌دا راخراوه‌، دوکانچه‌ی که‌وه‌ه‌ری پررجه‌وه‌ه‌ری گولالان خه‌رمانه‌یان داوه‌ ، هازه‌ی قه‌لبه‌زه‌ی شه‌تاوی به‌فراوان له‌گه‌ل نه‌وای روح‌نه‌فرای بولبولان نیکلاوه‌ ، ره‌شمالی پررله‌مالی وه‌کک ره‌شخالی گونای ئالی ناوده‌شمالی دلخوازان هه‌لدراوه‌، تیفکی روز له‌و دانگی ئیواره‌دا له‌سه‌ر زه‌نگولی به‌فر له‌بواره‌دا وه‌کو ره‌نگی شاپه‌رری پهری خه‌رمانه‌ی داوه‌ ، گولوب گولوب له‌دلوب دلوبی نه‌و به‌فراوه‌ به‌ریزه‌ وه‌ستاوه‌ ، وینه‌ی بی وینه‌ی روزیان پیا ئالاوه‌ ، نه‌مانه‌ هه‌ر یه‌که‌ به‌ ره‌نگی وینه‌ی دوباره‌ی نه‌م زومرروت و گولاله‌و ره‌شمالانه‌ نه‌ده‌نه‌ داوه‌ ! ...

جا که‌ نه‌مانه‌ بیینی و به‌زمانیکی نه‌ینی بی بلین که‌وا هه‌مویان سه‌رچاوه‌ی هه‌لقولینی لافاوی نه‌و ته‌ییمه‌ته‌ن که‌ ناموسی ته‌ییمی ته‌عبیریانی له‌به‌رده‌ی خه‌یالی ئاده‌میزادا نه‌خشانده‌وه‌ . ئایا نه‌بی چون دلی نه‌کریته‌وه‌ و نه‌که‌ویته‌

عالمیکی خه یالبازی وه هاوه که دلوده روزو هه مو شعور یکی ئاده میزادی تر
گولاو پاشی نه کا . و ؟ چون ئه بی بانگی سه ره بهستی ته بیعت به دنیاذا بلاو
نه گانه وه له مانگی دلیکی فراوانه وه نه لی ؟ ا .

گول چون روی ئازبز نزاکت پوشان

وه فراوان چون سهیل دیده ی من جوشان ا

یا خو نه لی :

های جه شنوی وهش روح ئه فزای کاوان

ئای جه شاخه ی تاف ساف سهراوان ا

که و ابو مهولهوی به کک که ئه مه کرده وهی بویت و بهم جو ره ئاشنای
باده ی مهی نوشان بویت چون ئه بی ؟ له بانی دیمه نی مه له بندو به بیکری
ته بیعت و نازکی سروشتی زه و قی خوی شتیکی تر بو نی به هه یکل قبله ئای
بو ئه وه به هوی ئه وه وه به تاسه وه باوش به ئاسوی شعردا بکا ؟ . به لکو
مهولهوی خوی پیغه مبه ری شعرو زه ررنگه ری خه یالی شعرو به بیکر تاشی
ئاسمانی به رزی شعربو وه . مهولهوی خوی سه رچاوه ی ئاوی رونی شعربو وه و
تینوانی بازارری شعر ته نها به فینکی ئاوه که دلیان گه شاهه ته وه ، نه وه کک
هاتی جو مالی بو جو گه له ی شعری غه بر کرد بی بو ئه وه له بهراویانا باغچه ی
شعر به خبو بکا . . .

به لی ا مهولهوی له عه نه ناتی خه یال نازکی شعردا یادی بیسارانی و خالوی
کوماسی کرده و جار جار قسه که یانی کرده به تانی ئاوریشمی نه ونی زه رر
کفتی شعری خوی ، وه کو خوی ئه لی :

بیساراقین نه نوی فه ردی من خه م چه نی خه مان زو مه بو سا کن
وه یا ئه لی :

بولند گه مه مقام دلسوزی راسی نه زیلهش بو فه رد ، خالوی کوماسی
به لام ئه مه ئه وه نا گه به نی که سوزی شعری بیسارانی ، یا تیشکی زونا کی

شعری خاوی کوماسی ، مهوله‌وی ، مهوله‌وی له دلی مهوله‌وی بان را کیشاپینه مهیدانی شعره وه . . مهوله‌وبه‌ک که خوی خاوه‌نی ۴-ه و فیکره ناز که ورده بیت بلیت :

روخسارش وه ختی مه‌سقل مه‌دولیش وه شنوی پاریز خه‌یال مه‌بو ریش یاخود بلیت :

چین گه‌فتن وه روی پیشانی چوب سیم

چوب زنجیره‌ی ئار وه شنوی نه‌سیم

پیوستی به‌وه نیه که ده‌ماخی خوی به بونی باخچه‌ی شعری مه‌لامصطفی بیسارانی و احمد به‌گی کوماسی جاخ بکا . . مه‌وه‌نده هه‌به‌ئایا هه‌مانه نه‌بی چهنده گه‌وره بویتنا که مه‌وله‌وی به وه‌مو خه‌یال به‌رزیه‌وه شعرانی هینابی و کردبیتنی به پارسه‌نگی شعری خوی و له کانگای دلیشه‌وه ئیانی به شعره‌کانیان هینابی ۱۲ .

هوا « عبدالرحیم » به‌م جوړه گه‌وته کوشی نه‌ییمه‌نی شعره‌وه چاری نه‌ما بو له‌به‌ر هه‌ره سه‌ر خوشی هه‌مو مه‌یدانیک بو تا ما هه‌ر ناوی شعری « معدوم » بو ...

ئینجا ئیسته به‌ره‌ی هه‌وه هاتوه که باسی هه‌ندی له شعره‌کانی مه‌وله‌وی بکه‌ین بو هه‌وه مه‌وله‌وی مان له بازارری هه‌ده‌بیانی کوردی و هه‌دیانی کوردی- مان له دلی مه‌وله‌وی دا بو ده‌ر گوی .

جاری له‌پیش باسه‌گیدا ، مه‌وله‌وی زورتر له شعره‌کانیا ناوی « ئازیز » ی هیناوه مه‌به‌ستی شیخ عزیزی جانه‌وه‌ره‌ی مه‌ریوان بووه که دوستیکی گیانی به‌گیانی بووه ، وه « خاوی کوماسی » ش مه‌به‌ستی احمد به‌گی کوماسی به‌گه‌او چهرخی خوی بووه . .

مه‌وله‌وی به‌بی په‌روا هه‌که‌ویته کورری هه‌له‌نه‌هه‌ چیه‌انه‌وه به‌بیرکی ورد و

هر نهو چهرخ و دنیا که به نهو تهی بوو و هیناویه و بردویه .. دهست هر نهو دهسنگینه به نهو تی نهنگوسیلهی هیناوه .. لیره دا مهولوی شتیک دینیته و بیر ، گویا نهنگوسیلهی سلجان پیغمبر نهنگوسیلهی نگینه له دست هر که سیکا بیت نامه بیه تی و هات روی تی نهکا . جا تهلی دهست هر نهو دهسته به مادام نهنگوسیله که هر چه ندرورژ له دست به کبکابه و وهفای بو هبچیان نیه دهسته کان هر به کن باجیاش بن ا . . یا خود تهلی نهو نگینی شهره فی پیغمبر به نیه دهساو دهست هات تا که یشته خانم الانبیا که « محمد » ص « و له ویدا برابره . ئینجا دیت به تاو بو یاو تهلی :

هم چهرخ و نگینه نهزانی چونه ؟ نهو به که بزمی شیرین و خوسره وی نیکدا ، نهو به که جایی جیهان نمای کونا به سر جهمشیدا و جهمشیدی کونا به سر حاله مدا و وای تیکلاو کردن که هبچی به سر هیچه وه نه هیشتن . جهمشید پادشاهی کی زور کونی عه جام بووه گویا له حکمت تاوینه به کی دروست کردوه و ناوی « جایی جیهان نما » بووه ، همو فلهم ره وی خوی له تاوینه دا بینوه ا . . دیسان هم چهرخه نهو چهرخه به که حاتمی کورری عبداللهی نای - که پیایکی عه رب بووه و له ناز بده بی دا ناو بانگی دهر کردوه - له ناوی برد و مهگر ناوونیشانی دهماو دهم بگیر ریته وه . هر وه ها کاسه سهری که یگامسی کورری که یقوبادی که بانی کرد به سوا لهت و له ژیر خاکا رزاندی . نهو که له به که خاوه تی نهو تاجه بووه و ا ئیستش هر به شاناز به وه تهلین « تاجی که بانی » ...

جا هم فله کی ناهه مواره به هزاران هزار بوه ملیون ملیون هاو - سران و نهونه سامانی کرد به گهر دو توزو دای به لوتی ماشی چه بگهردی زهمانه دا و هارینی ا . که چی هر تیری نه خواردوه وه کو ماشه وان هم کاته سر باناناو له سر به که له سر به که ماش به تال نه کا و تهلی و هره پیغمره سمرت هاتوه بو هارین ا . ها ، هر نهو ندهت زانی هم ماشه

سورریکی خواردهوه و «دان» هی لهشی منیشی ماشیهوه و هاری ا ...
 نهی نهوه بزائیت که له هر دهشت و دهریکا هر کشت و کالیک کرابر
 نه گهر به جوگه لهی سهراوهی مهی ئاو نه درابو و جوان جوان دانه کانی
 بهو ئاوه تیراو نه بو، نهوه هیشتا به که لسی نهوه نابه که بکریت به گهروی
 نهو ئاشه ا . هر ئاده میزادیک که لهم بهراوی کیتیه دا دپته بهرهم تا به
 ئاوی معرفتی حقیقی و خواناسی و داوین پاکی ئاو نه دری و تیراو نه بی
 نابی روبکاتوه باره گای بهزدان و روبهروی عاسبهی نهو بیستهوه ..
 کهوابو له دهورت گهریم ا بانگ که ؛ با جوگی مهی له سر به که
 له سر به که بیت بو نهوه له ئاوی معرفت تیراویم و بتوانم بچمه رو ..
 بانگ که با هم ئاوی مه به بیت هرچه نده کشت و کالی هوسریم که پشتوته
 تاخر و رابوردوم به وشکی راباردوه و تاخر هفتهی بهاری ژیاغه ا .
 هر بانگ که به اسکو تله تله به کی ئاهیکی تیدا مانی و ئاو بکیشی و لهم
 تاخره دا شیلهی نی گوی و دان بگری ... به خوا حه یفه تو میراوی سر
 جوگه لهی بادهی حه قهرستی و خواناسی بی و بهشی هه مو گس به نه ندازهی
 خوی بدهیت که چی کشت و کالی من له بهر بی ئاوی روزهردی ئاو مردم و
 هاو سهران بی و دانه کی رورهشی هاو دهردانی بی ؛ رورهش بی له لای
 نهو که سانه که وه کو من چاره زوانی دهستی تون و بهشی نه وانت داییت و
 منت ناهومید کردی ا . لیره دا مهولهوی به هه مه جوروی دلی کرده
 پیغه مبه ره خوشه ویسته گی و لهم پارانه وه به له بووه ..

مهولهوی له ژیر پردهی فه لسه فه و ورده کاری دا ده ستیک بو نهو دیوی
 پردهی ته بیعت دریز نه گاو نهی :

زوسانهن وهی ره ننگ وه که ردون یوان

گیجیان لول گیج کللهی کاوان

چه شیرین زهررگه بر، هوا ای توفی سهرد
گوشواره نه گوش نه ونه مامان کرد

بهی نگای بالای ، نه مای بی گهرد
بهخ نایبته گرت ، ته م جارشیو ناوردا

تهی مه محبوب خاس وهی به نای ته مام
مه نانو بهی به زم ساقی و شیشه و جام

ساقی باکک نیهن جه سهردی « دهی » دهی
هوا وهش گرو نه شهی نوشای مهی ا

تاخر سهره شقهن پهری مهی خواران
واردهی و به ردهی و یاردهی یاران ا

زوانه گهی سوزو، ده سته گهی پیاله بکیانو ریزو رحمت پیاله :
رحمت وه روی خاک رستگار اندا پیاله دا وه دم انتظار اندا

دیرن بائیمه بیچ نهی گوزه ره وه جایی وه سهر نین دهس وه سهره وه ا
ئیمه نه بی لهو باوه رره دا بین که ته نیا فیکری مه وه لوی نه بی بتوانی تم

ناقچه و مه غاره و تیلارو شانشینه دروست کا ومهی و مهی نوشی تیدا دابنی و
به زمی شاهانه له وه ختی زستانا بهم فیکره وردانه بگیری له ده ست گهی تر

نایه و نه و فیکره بو گهی تر ده ست نادا . چونکه بیجگه له مه وه لوی گهی تر
ناتوانی بلی :

تهوا زستان بهم توف و سهر مایه گه و ته گه ردونه وه و جیهانی به جوری
پرر کرد که کلایه ی به فری کیوه کان گیزو لویانه . له پاشا بلی : مه و به نا

که بورج و باروی شو یازو به بنده نه کانی دروست کردوه له پاش نه وه گره نگی
هموی رشت و زور و نه شکه ننی لی دروست کرد هینای ناقچه ی مه غاره -

کانیشی به به فر گه چکاری کرد . . یا خود نه و به نایه که « بورج » ه وله شوینه
به رزه کانایه هینای ناقچه ی نه شکه و ته کانی نه به فر گه چکاری کرد . . تهوا

لیره بیره گایهکی بو بوکیکی تازه وهوی دزوست کرد و سواره ی سهرمای نارد بو گواستنه وهی . دیاره تمم بو گکش نه مای کو سارانه ۱ . بهلی وا بوک خرابه ربی و نه گو بزر بته وه . ئینجا بامی چونیه نی گواستنه وه و نارایشنی تمم بوک نه کاو نه لی :

وهستای زهر رنگه ری توف چه ند به وه ستایه نی گواره ی زه ننگولی به فرو سه هولی کرد بو به گو بچکی نه مای بو کدا و وه کو گوشواره شورری کرد بوه وه ۱ . بوک سوار کرا .. له ناو کورددا نه وه وشته هه به که بوک گو بزرابه وه تارایه کی به سهره نه دوی و ئاوینه به کیشی نه خریته به رده م . جا نه لی :

تمم بوکی نه مای ئیمه به بو نه وه بالای نه ونهالی خوی بیینی (سه هولی) بو کرا به ئاوینه و «تم» یس به چارشوو و درا به سهریا . بوک گو بزرابه وه و شای و شاهه نکه ، به لام تمم مه حبوبه جوانه ی نه مامه و تمم گه ردونی وهستای به نایه بو به زمی ساقی و شوشه و جام ناله نالیانه و نه پانه وی به کیک تمم به زمه بگیری ، بو بهش ناله نالیانه چونکه نه مانه هه موی به ستویه نی گهس گوینی له خورده ی نابی ئینجا پی نه لی :

گیانه و مه زانه ۱ ساقی هیچ باکیکی له سارد و سهرمای روزی دهی «دهی مانک» نه . - «دهی» ناوی مانگیکی فارسیه و ناوه راست مانگی زستانه . هیچ باکیکی له وه نه نوشانوشی مه ی هه وا گهی خوش نه کا . . یا خود نه لی هیچ باکیکی نه چونکه دنیا کور به ی گوررانه له سهر حالیکه نامینیت وه ، سه بی روز خوش نه کاو هه وای نوشانوشی مه ی له که له مانا ده نکه هه دانه وه ۱ . گویا تو نازانی به کیک نه پیزی و به کیک نه پخوا ؟ . نازانی که سهر مهنقی مه پخوازان پاشماوه ی به جی مازی رابوردوی یارانه ؟ . تو نازانی رابوردوه کان هه موی خواردیاز ، خواردیاز و هه وی لیاز به جی ما به جی ما ؟ . ئیمهش به و چه شنه نه بی له سهر ریچکی نه وان بین ۱ . .

کاخ زمان بهم سوز و گوداز و گورانیوه ، دهمت بهم می و بادهو .
 پیالهوه ، بنیری و برریزی ردهمت و پیاله ؛ برریزی ردهمت بهسرخاکی .
 مزاری میواندها گرزگار بون له دهمت چرخ میواشو له مزاره کانیانا
 چاوه نواری میو بارانی ردهمهته نه کن . بنیری پیاله له بریزه گش میدهی
 به دست میوانهوه گمان و چاو له ریگزن و چاوی بهزه یان برریوه ته تانی
 له خوش بون . . دیاره لهغو نه سره گش له بهر چاوه . له پاش همانه میلی :
 ده سا کورره درهنگه با میمش هم ری بازه دا جامیک بگرین به دهستهوه و
 مهربخه یین به پشتا و دست بگرین به سهروه و تا دوا جورر میخوینهوه و
 بچینه جهرگی یارانوه . . .

مهولوی به سوزیکی مه عنویاوه رو نه گاته مه بدانی ستایی بیژانی لهش و
 لاری خال خامان ، لهو کورره دا بهیادی دوستیکی دیرینهوه بادهی مه ینو -
 شانی دوست پاره رانی حقیقی نه لیته سهروه ، ته لی ماقه می به شاپوری
 خوشویستی لهو دوستی دهنگک نه داتوه و میلی :

چون چهری خیال رو خساره گی ویی

نه پردهی دهلی « مه عدوم می درریش
 مانا جه یین شای سوسن خالان کم کم نه گوشه می لای سیامالان
 نه نوی تاریکی نای شده می بی کرد
 له تافت چون ناو حیات موج مه وه وردا .

می وه کو به بگری خیال رومتی خوی له پردهی دلی مه عدومی دل
 برینداره وه شای سوسن خالان ناو جهوانی خوی دهرخت ا . له کوی
 دهری خست ؟ له گوشه می دهواری ره شهوه ا . کانیکت زانی میوا له ناو
 تاریکی شده و پوشینی ره شا که له سهری تالاندبو ، وه یازولفه ره شه کانی
 جوانی نازی ده مو چاوی وه کو ناوی زیان له ناویا شه پرتی نه دایه وه ... بهلام
 مهولوی هر وا به سر زاره کی وه نه بی هم ستایی می کردنی به لسکو هم

عمرانه که نیمه بهم جورده خورند مانهوه ولی تی که یفتن گلی قولتره هم
معضایه که بهم جورده چوه دلمانوه ، چونکه نهلی :

تا هم دوسته که من قسهی لیوه نه کم دو وینهی هه به ، یکی له دهره وه
(الشبح الخارجی) ، یکی له ناو دلی مندا (الشبح الذهنی) . نهوی
له دلدا به ده ستکردی خه یاله . هیناویه راسته و راست به بیکری رومه نی
نهوی دروست سکرده و خستویه نه دلی مه عدومی دل برینداره وه . .
بهم قسه به نهوی دهرخت که خه یال وینه یکی له نمونهی دلخواز دروست
کرده و له دلیکی تاریکا داینساره . ده که تاریکه چونکه تا میسته
نه وینه بهی تیا نه بووه تارونا که بیت . شای سوسن خانان
ورده ورده له گوشه ی سبامالانه وه - که دلیتی - وینه ی نار جوانی دهر
گوت وه کو چون له ناکا له تاریکی شه ودا روز گزنگ بده هیدی هیدی
شه وه که نه کا به روز نه یقی له دلی مندا و ابو ا . جا له ناو نه تاریکی ده مدها
که تاریکیه گی وه کرشه ده ی غار و ابو جوانی نازکی وه کو ناوی زبان شه پولی
مه دا ، یا خود بلی له نامهت وه کو ناوی حمیات شه پولی مه دا ا دهر که وتی
خه یال وینه ی نه وه دلا وه کو جوانی زنجیره ی شه پولی ناوی زبان و ابو له
ناو دهر یایی تاریکدا ... دیسان مه وه ولی گلی له مه وردتر رو پشته وه چونکه
باسی « مانگک » ت بو نه کا له کاتیکا که له بهین به له هه وره ره شه کا نا
سره هه لته دا ا .

مه وه ولی لیره دا به پیجه وانهی هه مو طاله کانی به لانه - که همه مه گهر
ههر له دست نه وه هاتی - به دو جار تشبیه باسی یاری خوبت بو نه کا به
جاریکیان یاری نه کا به به بیکری خه یال له نازکی دا ، جاریکیشیان خه یاله که -
که « معبه به » به تشبیهی نه کا به مانگک و له گهل هم کرده وه به دا باسیکی
دهره هاتی « مانگک » یشت بو نه کا ا . نهلی :

دوستی دیرینم وه کو به بیکری ناپوی خه یال چون له دله وه سر هه لته دا
نهویش له توی پرده ی دلی مه عدومی دل برینداره وه به و جورده سهری

هـ-لدا اینجا باس و تاریخ ته کا . تم ته عربنه هم بو خهبال و په بیکری
 یاره ، هم بو « مانگک » که به که دهر ته گوری ا . تهلی : شای سوسه
 خالان - که یارمه ، یا ، مانگه - ناو چهوانی خوی ورده ورده دهرخت له
 گوشه‌ی سیامالانهوه . تم سیامالانه یا دلیه تی به چاو خه یالی دوستیوره . یا
 په پهله هوره ره شه ناوداره کانه به چاو مانگه وه . بهم جوره خوی
 دهرخت له تری تاریکی شه دهی بی گهردی پهله هوره کانه وه ، وه یا دلمه وه
 له تافته و جوانی و فیسکی وه کو ناوی ژبان شه بولی ته دا . دلی رونا کت و
 دنیای فینک و روشن ته کرده وه .

له راستیدا تهوا مانگی چوارده به و چهن پهله هوریکه ره شی ناوداره ،
 همویان به عاصمانه ون ، مانگک . که هورواو جار جار له بین پهله هوره کانه وه
 سر دهر دینی . تم دینه ته تنها مه ولوی نه بی کسی تر ناتوانی باسی نکا .
 اینجا دپته سر ته وه تهلی :

غریب بيم چه نیم گهرم نانا وه سه وقت بهریم خه دهنگی شاننا
 هر سه د چون یاران گیان ته سلیم گهرم
 بهی یادگاری خه دهنگی بهردم

له ساری دوری دا بوم ، له وده شته دا بوم که هودالی یادی ته و باره
 خوشه و بسته بوم ، بهلی له وده شته دا غریب و بی ماوا بوم بهلام غریب -
 نهواری هر له ده ست ته و دپت ، لایه کی لی کرده وه . ته و بیننه ی له و کانه دا
 که به خه نیکی راست له گلینه ی چاو به وه که و ته سر بارسانی له شم ته وه ی بو
 کردم به تیریک و به دیاری بوی ناردم ا . راسته تیری بو هاویشتم و
 ته نگارنی و تلاقیه وه و منیش وه کو یارانی سر خوشان گیانم دا به ده ست وه
 بهلام هر نارنجم کرد ، چونکه بو یادگار تیریکم بهر گوت . تم یادگار
 دو نیم بو ته کا ، به کی دلی مه عنده ویم به وه خوش ته بی که پیکراوی ده ستی

پارم ، به کی له روزی دوايي دا ټايم من شه ميښي چاوی پيارم و ټممش ناوو
نیشانه کمه ...

ديار بو ټمانه همو ټاگري دورې دوسته گياني به گيانيه گي- شيخ عزبزي
جانوه وده - بز گوا بهم جوړه بايسته دايوه و له تاو لي برراني له و له بهر
ټه و بر که ټمانه يوت و ديسان پيشي ټه پيوړه چا

ټازيز دياره ن کوچي دوا يه ټ زابه لې پيچي مالاوا يه ټ
ده ولته گي وصل پا نه زه والهن ديدنه ي بالات ټيتر مه حالهن

دوسني خوشه ويستم وادياره بارگي کوچي دوايي ټه پيچينه وه ، و
دياره ټه و دهنگه دهنگه که لپوره دبت دهنگي ناله ي مالاوايي که کليت
ټه کم . ټاخ ده ولته ي - که پيک گه يستن و دانيشته گمانه پيکوه - و
خه ريکه دوايي دبت ا . گوايو جاريکي تر ټيتر ديدنه ي کردن له و بالا يه ټ - که
ټاوينه ي بالاغاي من بو - بو به مه حال و ناټيچينه وه ا ...

مه وله وي نبوه ي سه رچاره ي ژيني - خانو عه نبري ژني - کوچي دوايي
ټه کا و چهند به سوز ټه بلا وينته وه و ټه لي :

شوراي عاشورا ديسان به زمعي به ست

محرم ټاما مه حرم شي نه دست
ټه و خه ريک نه چول شام عه ده مدا من نه که ربه لاي ساراي مانه مدا
ټه و به زيد مهرگ وه ټه سير برده من زاده ي زياد خه م پاقير که رده
بازار رهن واده ي مامه لهن ساقی هه ي بگره فاني ، وه ي بدهر باقي
رو ، حسين ټاما فه ردا ، که ، رو ، بو داخوسه ر ، جه کو ، لاشه ، جه کو بو ؟
ټيمسال نه و به هار چون خه زان سه رد ؛

به رگ و هر دباغ مه عدوم برد په ي هه ردا !

معیبه تالی من خلاف نهنگیز بو
 وهر نه کی ؟ کی دی بهار گولریز بو ؟
 دل وه که جبازی چه بگردد بازیش کرد
 جفت ناره زو کرد ، چه بگردد تا که ناره رد
 بوی عنبر نه توی ده ماغم دور کرد
 فرسه نشی ناره هه وای وه بای دهرد
 نه چی ا وه بی بهزم یاران گیانی کام سه فا مه ندهن بهی زینده گانی ؟
 چون مزاق تاله جه گردین لاره بو وه شیرینی به کک دو نه اووه
 به کی به گجاری تا ونومه وه وه به کک لاونوم با ونومه وه
 دوریت دیارن چن صاحب نیمن توی دهرن وه خار نیسبو تر ریشنا
 هرچی مه وینون شیوهی توش پیشن
 دل وه هه تینهی حه سره تدا کیمن
 هر مای نه بو حام به عیوهن هلالی شیوهی نه بروی توش پیوهن
 نه شو راهم نه روز دلشادم
 هه ، زولف و ، رو ، روت ، مهوزا وه یادم
 شهاد و نه رگس ، وه نه وهی چه من
 سه پرشان نازار بینانی چه من ا
 وه مارو وه یاد تهرز کی بالات مید دیدهی مهست وه خالی نالات
 سوچنوم حه سرهت ده دی جودا ایت
 نه کک چون بلیسهی یادی نه نهایت
 وه مهرگت ا دیده هانه گوزمهردا
 منیج رای لای تون ناره ، نه ، فهدا
 مورتوب مه نای دهردم ناچارن ساقیا جایی دوس انتظاره من ا .
 شورا روزی ده به مینی مانگی عاشورایه که مانگی عمر مه . نهلی : شورای

ماشورا دیسان بهزی خوی گیرا ، مانگی محرم هاتوتهوه بو گریان و زاری چونکه مخره می هاوسهرم له دهست چو . . . نهو له چولو بیابانی میواره می نه بونی - یا ، ولاتی شام - دا مه سورریتهوه من له دهشتی که ره بلای مانه می دا ا .
 مهو به زیدی سردن هات و به دیل بردی ، من تارقی کورری زیاد پی چه تاندومه ته قیری مانه می مانه وهوه ا . هوف بازارر گهرمه وهختی کررین و فروشتنه . ده سا مه می گیرری فه له کت وهره ها مهوه گیانی مه مانه تی وهره گره و زبانی هه تا هه تایی پاش سردنم بدهری . . به یانی که روزی ده می محرمه ، رو روی تازه می حسینی بو مه گرم . . ناخو منیش دهردی حسین سهرم له کوی بکهوی و لاشم له کوی ا ؟ . میا ساله مه گینه چون مه بی ؟ . نه ماشا مه گهی میسال تازه به هار وه کو خهزان و گهلاریزانی قهوسی پایزی لی هاتوه ا .
 به رده می گولی باخی مه عدومی هه لوهران و بردی بو کیوان . . مه بی بهخت و نگیانی من پیچه یوانه بی . مه گینه له چه وهختیکا کهس دیوبه تی که له به هارا گول هه لوهری ا ؟ ...

دل به ، که جبازی چه رخی چه بگهرد یاری کردو پی گانی چونکه هم مه بو یست جوت بن و به مه گالته به چهرخ بکا کهچی مهو تاکی هینا دله که له داخا پی که نین گرتی ا ، مه مه بو یست له گهل خانو عه نه بردا پیکه وه بمیننه وه کهچی مهو لیکی جیا کردنه وه ا . . بونی گولی عه نه بری له سهره میسکم دور خسته وه . . های هه وای وه بای دهرد چون هه لی خوی زانی و له دهستی به رنه دا ؟ . نه می ژه نی گهره مه سازو نه وابه چیه لیته وه دیت ؟ به بی بهزی دوستانی گیانی ا مایا مینر چه خوشیه کک بو زیان ماوه ته وه ؟ . نه می چی ا .
 مهو ازیان تال بو له هه مو سوچیکه وه . . ده سا وهره به شیرینی ، به کک دو هه وایک لی ده ، بیکیکیان با به ته واری بمتوبینته وه ، مه ویتریان بملاولیتته وه و م هیلینته وه ا ...

ناخ دوریه کت دیاره که چه ند به میسه . . توی دهرنوم به نیشی درر کیکی تر

خه راش خه راشه .. هر شتیک بهر چاو نه گوی هموی شیوهی نوی تیا به .
 گوا بو دل همو دهی نه بی جه زره به به کی نری بو بگا .. هر مانگی که نوی
 نه بیته وه حالم به حال نه بی .. چونکه مانگی به کک شه وه گوی شیوهی
 بروه کافی تو نه نویی دلم نه گولینیته وه ا . نه به شه و نارام هه به نه به روز .
 بو به وامه چونکه ، شه و زولفت ، روز روت نه خاتوه پیرم .. شمشادو
 نیرگی و وه نه وشه ی چه نه ن . سهیر کردنیان نازاری بینایی چاری منی ..
 چونکه شمشاده که قدر بالا کت ونیرگسه که دیده ت و وه نه وشه که خاله ره شه
 ناله نیه کت دینیته وه یادم ...

نایا لیم اعجاز و لهنو نشره چیه مه ولوی نواندوبه تی ؟؟ ...
 گیانه ا بایسه ی ناگری یادی نه نهاییه کت له گورره که دا سوناندی ..
 هم هر نه وه ندهی کرد ، به لام ناخ و حمر منی جیا بو نه وه کت به جور یکی
 لی کردم ، کردی به قه قه نس .. دیدم ا به مهرکت قه سم چاوم هر و اه
 ربی دا .. ریگه ی منیش هر بولای توبه به لام نازانم لیمروژه یا سه بی ؟
 ده سا موتربی زه مانه به زمیکی تر بینره ناوه وه چارم ناچاره .. مه ی گیری
 فه له کت جای سردنم بده به ده ستوه دوستم وا چاوه رریم نه کا ا ...
 نه گهر لیمه باین لاوانه وه گوی مه ولوی بو خاتو عنبه ر گلی به رز تره
 له هینه گوی « داننی » شاعری سه دهی سیانزه ه می نیتالی بو دوسته جوانه -
 مهرگه گوی « بیاتر نشی » وه نه بی له حه قیقه ت دور گو تبتیتینه وه وه یا
 قهومیه ت بینینه ناوه وه ...

مه ولوی به مانهش وازنا هینی هم بهردانه دائه داتوه و خوی نه خانه
 حاله میکی تره وه . له وی دا گولو گوزاریکه ، باخ و به هشتیکه دلی هزار دل
 حهیرانیه بولبولی زه رقی ده ست نه کا به فررین له چل بو نه و چل و له م گول
 بو نه و گول : شازی خه به یالیشی له سر سه ره وه له ناستانی نو کته زانی و

ورده کاری دا له ننگه ری گرتوه . ته نه ایلها میکی ته بیعی نه بی ، هیچی تر مهوله وی فیری نه وشته نه کرده ، ته نه ایلها میکی ته بیعیه که بکانه کاری مهوله وی بلی :

باله خانای چه م دل دیوانی تون با نه ناو وه خاکک ناستانی تون تکش عاجز کرد خه یالت تیشدا نازیز بو جاری پابلیه پیشدا ا رو نه کانه دوستی دیرینی وپی نه لی : یاری شیرینم چاوم باله خانه ته چونکه هه رکه ، سهیری نوم کرد تا پوه کت له گلینه ی چاوما مایه وه ا . دلم بو به دیوا - خانته چونکه بیجگه له تو و له بیر کردنه وه له بالای نه ونه مای تو کسی تری نیدانه بو . نه و اچار و دل که به کت له به کت به نرخترن بون به شونی نارامگا و باله خانو دیوا خانای تو . باله خانو دیوا خانو به بی گله بان نابی ، گله بانه کیان خاکی بهرقاپیه گی تویه ، چونکه نه وه نده له وی که وتون نه و گله بوه به گله بانان . جا خه یاله کت که له دیوا خانای دله که مدا و تا پوه کت که له گلینه - که مدا به فرمیسی چاوم له بهر دوریت بوبان بوه به دلوپه عه زیانان مه دا ا . وه ره بی یک به بوبانه دا بی - که چاره که مه - و بیکو ته وه با نیر دلوپه نه کا و به تاییه بی خه یاله کت له دیوا خانو که دا نره نوبت ا ا . .

سه زده می که مهوله وی له شاخ و کیوه کافی کوردوستانا فیکری بو نه وه چوره که تا پوه له گلینه ی چاودا نه بیلیته وه لاور و پاو عیلمی تازه ی نیر روز که نه لین گلینه ی چاو پیاو کرزی بی نه نیر بته وه به بی گومان هه و سه رده مه نه وان نوستیون ا . .

مهوله وی به ته نه شمریک یاره گی نه لایلیته وه که نه مه مه گه ر هه ر نه ده ست نه وه اتی . نه لی :

قازان قه تاران قرله ننگان حه وای حه یفن بالا کت شه و وه ته نیانی یاری نازیزی کوچی مالاوایی نه کا نه میش هم نه یلا و بیته وه ، هم نه و کاره ساته نه گیریته وه ، نه لی له لایه که وه مه بجه له کان ریز کر اور ناربان تیایانا

کهرم کردوه بو شورونه گت ، له لایه کی گوه گورره هلکانه کان قولنگه و
پاچه کاتیان هه مو بهرز له که نه وه و له بده نه وه به زه وی دا بو هه لکه ندنی
گورره گت . ناخ حه بغه له و بالاته شه و به نه نیا له گورره گدا بیلسته وه ،
له وه بوچ له گت نه بوم ۱؟ ...

مهولهوی به دوه بیت ستایشی رومه تی^۱ لازیزی له کا . ناخو بیجگه له
مهولهوی کهسی تر توانیوه به ؟ بلی :

روخشارش وه ختی مه سقل مه دو لیعی

وه شنوی پاریز خه یال مه بو ریعی

هه سرین جهرگت دهن وه بان نه یهدا چنی دل لمامی تامانی پیهدا ۱ ؟
له لی له دوستانم که رومه تی خوی مهت و مال له دا لئزانی چونه ؟ : له گهر
خه یال به بی چربه و به بی ده نگه و سه نگه بچینه پاریزی له وه که خوی
یه دا گری و خوی بو باویزی له و رومه ته له ویوه له م کرده وهی خه یاله له روکی و
هه زه بی له گانی ۱ . که و ابو رومه تی له مه کاره ساتی بی له ری هه ی فرمیسکه ۱
جهرگت بهر ددرک و دال کهوی تو چون دلت هات هانی به سه ریا ۱؟ ...

مهولهوی باسی روزی پیری خوی له گا له بی :

پوس کوس گوش نم کیفا کم کم له م سه ر له وسه رهن دورینه کی چه
تله اشا له م فیکره له م کرده تی ۱ ؟ : پیستی که له گیری به ته پلا له بی
له وه نده وشکه بی زرنگه ی لیوه بیت ، هه تا وشکتری ده نگه زیاتر
لیوه دیت ، هه تا تهر و خلوتتری ده نگه کپ تر له بی . له میعی له لی
پیستی ته پله گویچه کم ورده ورده و له بهر پیری غمی کیفا و ده نگه
لیوه نا به که رربه وه . دورینه کی چاروشم له م سه رو له و سه ر به ته وه ؛ واته
دوور به نزه که و نزه که به دوور له بینی ، پیاو که پیر بو چاری هیزی نامینی
له وشته که له نزه که وه له ییزی پیویسته له و توزی دووری خاتوه له و وه خته
له بینی . له وهش که دووره خو هه یج ۱ .

شیخ عزیز تاشنای له منه تاوله دهر له کا مولهویس گویا باسی له کلو
تهلی :

چین گفتهن وه روی پیشانی چون سیم

چون زنجیره ی تاو وه شنوی نسیم
تهلی دوسخی تازیم له تاو ژانی تاوله که ناوچاوی هینا بوه وه په کک بهلام
تهو ناوچاوهینا نه وه به که ی چون بو؟ به جوریک بو که پیشانی - ناوچهوانی -
وه کوزیو له تاو تازار لوجی تی کو تبو . جا تهو ناوچهوان و لوجه له
زنجیره ی ورده شه پولي تاو له چو که «با» له سر دهر پاچه په کی پاکو خاوبن و
رونه وه دروستی له کردا . .

به دوسخی تهلی ، تهلی :

دیده هیند خهیل بالات بی نیشدا راگی خاو نه بی بوهر و پیشدا
تهلی چاوم ته وه نده به خهیل سر و بالائی توی هینا بوه ناو خو په وه خه
هر چه ندی کرد سوچیکي تیا یا ده ست نه کت که ستاری تیدا بگری ا . .
مهولهوی له هله بجه له بهردم شیخ محمودی باوسکی منق هله بجه دا
وه ستا بو ، فیره نجیه که ی له پرا بو ، گالو که که ی به دمه توه بو ، صهری خسته
صهر گالو که که و له پاشا صهری بهرز کرده وه و تی :
کول چون روی تازیم نزاکت پوشان

وه فراوان چون صهیل دیده ی من جوشان ا
روی کرده شیخ محمود و پیوت : « نه ماشا که هم فور معاغه چه فیکریکی
کردوه ؟ . . » مه بهستی خوی بو . . تیا یا بیجکه له مهولهوی کی تری بتوانی
هم جوړه تشبیه ریک خاو بلی تهو جوانی و نزاکت ته که له روی گولدا به
تهوه وه کومی روی تازیم وابه . به فراوی کویستانان که له تریته وه تهوه له
لااوی فرمیسی خوشولستی من له چی ا . مهولهوی تهنها بهم شعره ی به
جاری تهده بی کوردی هله لکیرا بوه ، زور حه یفه تا هم شعره وه ستا بی

تهلی بلاغه و بهان بلین « ابو حنیفه کابی یوسف ا » ...

نو خوا چاوبکت لم شمره ی مهولهوی بی که تهلی :

بی سکول وهی وه کول پهی دهردان دهر د

ماساو جه سهراو ریزاو ههرزان کرد ا .

ایا ته شمره ی مهولهوی بهچی تهزانی و چون مهعنای لی تهده یتهوه؟

هیچ سهرت تیایا سرر فامینی ؟ چاوبه تهوه توزیکی لی تی بگه بن ته این :

چار بکت تازه بو کیک زهردوی کرتیو . گویا زهردوی دار ته ماشای ماسی

بکا زهردوی به کی له کول ته گوی ، ته میش هه آهستی رو ته کاته ته و چوله

نوشی کانیاو بکت ته بی له بناری « هانه سوره » که ماسی تیدا ته بی و دار « بی » بکت

لئی به سهرا کانی که دا شورر کرد به وه ، ته چیته سهزلی دار « بی » به که سهیری

ماسیه کان بکا له ناو ناره که دا . مهولهویش له وه خسته دا به سهرا ته چی ته ماشا

ته کا ماسیه کی زور که وتونه سهرا ناره که تومزه ته مه « بکت » هه ته ماشای

ماسیه کانی کردوه سهردوزو که وتونه ته سهرا ناره که ا . ته میش تهلی :

« بی » به کولهی وهوی له کول که بو ته وه هاتوه دهردی له کول که وی ا

بهوی دهرده که بهوی ته وه ندهی ماسی رنانه سهرا ناره که ههرزانی کرد ا .

مهولهوی که چاوه کانی کویر ته بی رو ته کاته دظوازه کی و بی تهلی :

وهختی چه نه چه م شیوهت دیار بی جه هلام فصل فصل بهزم ته غیار بی

ایستایا لیلابی گرتی دو دیده خه لو ته ن سا بو هه ی بهر گزیده ا

مهولهوی ته و سهرده هه کی دوستی چار بی که توه چاوی خوی به بیگانه

زانیه له بهینانا ا . تهلی ته وه خسته که چارم به چاوت ته که وت و شیوهت

دیار بو ته وه بهزی بیگانه به کک بو که چارم بو ایسته والیلابی داهات

وهختی خه لو ته کهس له بهینانا نه بهزم هه سهرا ماوه ته وه بودلم و حوت ا

ده سا و هره .

له گهل نه مانه شا مهولهوی پیاویکی قسه نه سته ق و بزمه چی بووه ، زوری
 حه زبه قسه ی خوش و نو کته کردوه ، وه کو شهوه جاریکک نه چسته « باوه »
 میوانی مه لایه کی پاره بی نه بی ، سه روز له وی نه بی هر (توو) و (دوی) نه دانی ،
 له باش سه روزه نه به وی بگه رر بته وه . مه لاکه پی نه لی : « ماموستا زو
 نو غرت کرد ، مه رریکم بودا نا بویت بوت سه ربررم . نه میش نه لی : « گوانه
 سویندم وابی تانه یخوم فارروم ! » مه لای هه ناسه سارد نه چسته ناسه وه .

جاریکک مهولهوی پیاویکی نه بی له گهل خوی هه لیته گری و به نیازی حج
 له « سر شاته وه » به ری نه کون تا نه چنه به غذا و نه چنه نه کیه ی « شیخ
 عبدالقادی گه یلانی » . له وی مهولهوی نه خوش نه گوی و نه گویته حالی
 خوبه وه ، پیاوه گهی که نه زانی وا مهولهوی تازه رزگار بونی نیه هه لتهستی
 هج پاره به کی پی نه بی له باخه لی دهر دینی و بی لی نه کا به پشتا به ره و مال .
 وا مهولهویش له وی له گیانه لادایه . که دبتوه هه ر له دوره وه خوی نه نیته
 قوررو دهست نه کا به « باوه مهولهویم روا » . نه لی : « باوه مهولهویم له به غذا
 نه خوش گوت و سرد خوم ناشتم و پاره ی حجه که شتم بو کرد به خیرات » .
 مالی مهولهویش نه گه ونه شین و شه پورزو گریان ، له پرسه نه بنه وه دو
 مانگیکی پی نه چی مهولهوی ناسری و به لام پاره ی پی نه ماوه په کی حجه گهی
 نه خاو نه گه رر بته وه ، روزی قوت نه کا به مالا . کا برای پیاری که نه مه
 نه زانی هه لذیت و نه داته کیو . کورره کانی مهولهوی . دهستی لی نه ده نه
 تفه زنگ ، مهولهوی نه لی دهستی لی مه ده نه هرجی بوه ، بوه خومن وا هانه وه .
 که کا برا نه گرن و نه پیژنه به ردهم مهولهوی پی نه لی : « برا اخوا ، روی
 سردن رهش کا واتوی شه رمه زاری لای من کرد ، نه گه ر بردمایه نو بو ج
 نه م خه جاله نیت به سه را نه هات ؟! » له باشا به ره لای نه کن . .

جاریکک له سنه له کورریکا نه بی لی نه پرسن : (توهه ر نه لیت هوزه کم
 خوشیان نه ویو به گه وردهم نه زانن به جیبا بیدشانی نه ده بیت کاراست نه گیت ؟)

مهوله ویش نهلی: «خو نه گره هیچ نه گیر مهوه نه مه بومن به سه هورامیه کت که باریکی ئیجگار گران له گره کوی نهلی، نه بهوی به مله ی «نه و به ننگ» دا سه ری خا به لام گره که نارروانی نهلی: «هه چه ده ی! به خرا نه گره وه کو مهوله ویش بی هه سهرت نه خم! ..»

ما به وه سه ره نهوه که ئایا مهوله وی بوچ به شیوه ی هورای شمعی وتوه که له کهل نهوه شاخوی هورای نه بووه؟ .. نه مه به گم له بهر نه و کاره ساته بووه که له لاپه رره: ۱۲۲ - ۱۲۶ هه دا قه سمان لیوه کرد، دو هه م له بهر سوزی مه عه ویانی شیخ وه سمانی تهویه بووه، شیخ وه سمان له بازارری تصوف دا قه سمان مهوله وی بووه و زمانی شیخ وه سمانی هورای بووه، له و روزه وه که شیخ وه سمان بهم دو شعره رو نه کاته مهوله وی و بی نهلی:

یا کاغز و دریان، یا مه لا مه رده ن یا هه ر تارتان دوس وه یاد کرده ن
خه مگین مه نیشو غه م بده ر وه باد فه له کک نمازو کس وه خاتر شاد
وه مهوله ویش له وه لاما رو نه کاته سه رشدی پایه به رزی و به برده شعره
به نا و بانگه کوی که نه مه دو شعری هه وه لیه تی و نهلی:

شیخی ده وه سمان به هه ری سه ره دی

یا گهی حه قیقه ت جلوه ی احمدی
جه وار گهی مه نزل فه نا و به رده پای هه رده ی به نا یا ناخگه کرده
ئیه زمانی شمعی له خوشه ویستی شیخ وه سمانی تهویه وه نه بی به زمانی
هورای ...

• • •

که وابو ئیسته مهوله وی چونت هاته پیی چا و له چه ند به رده دا
ده رکوت؟؟ .. مهوله وی به به رزتر نه دیبیکه کورد هاته پیی چا و له
به رده ی فه لسه فه، تصوف، غه رام، مه فتونی دیمه تی ته بیعت، شاعریکی

زور وردی پیرتاش ، نوکتهزان و فیکر بهرزدا خوی نواند ؛ به جوریکه خوی نواند که همره شوینی بهرزی له مه پدانی نه ده بیانی کوردی دا بو خوی تهرخان کردو بو به ماموستای ماموحتاگان .

دپوانی شعره گهی « حاجی توفیق پیره میرد » به ناوی « روحی مهولهوی » به وه شعر به شعر خستویه ته سهر شیوهی سوله یمانی ، له سالی ۱۹۳۵ دا به دو بهرگه له چاپخانهی « ژبان » له سوله یمانی بو جاری به گم له چاپی داوه . همره وهها دپوانیکی کوردی و فارسی شی به ناوی « العقیده الرضیة » وه له لایهن « محی الدین صبری نسیمی » به وه له سالی ۱۳۵۲ ی هجری له میسر له چاپخانهی « سعاده » بو جاری به گم له چاپ دراوه . . . دپوانیکی مهتالهدی همره بی زور بهرزی شی به به گه سه ره تایی به :

متی اتی حتی اتی الیه من این این یلتمی الیه ؟

دهست بی نه کا هیفتا له چاپ نه دراوه ...

هوی داغانی هم کتیبهی نه وه بو وه له (۱۸۵۵) همر به هوی فرمانیکی شیخ وه یحیی تمویلوه نه چیته وه بو « سنه » ، روزیک له مال مهلا محمد صالحی نقر اللیلادا نه بن ، مهلا لطف الهی شیخ الاسلام و مهلا محمد امینی امین الاسلام مهلا فتح اللهی قازی و گه لیک تر له مالله کانی سنه هوی نه بن ، ورده ورده به ده م قسه کردنه وه باسه گه یان نه چیته سهر عیلمی کلام و مهتالهد تا نه گه نه باسی « لاهو ولا غیره » که گویا سغه ته کانی خوا نوزاتی خوانو نه جیان له خواش ، به هوی دا مهولهوی شی نه گه وپته قسه کردن لیوه . کونو برر مهلا فتح اللهی قازی نه لی : « باره ، مهولهوی تو چمت دا گه به سهر نه مه وه ؟ ، بچو لامان له رزانهی خوت بیژه ا . . . هم قسه به زور کار نه گانه مهولهوی ، نه نانهت دانیه توه کانی شی نه مه یان ئیجگار پی ناخوش نه بی - که نه گه درپته وه بو شوینی خوی له ماوهی (۳) روزدا نه وه مهتالهد همره به ده مان

به شمر، نوسخه به کیشی لی نه نوحیته وه و نه ینیری بو مه لا فتح الله، نیت
 خوی نه گهر ریته وه بو هوراملان. که مه لا فتح الله سه پیری نه کا هیچی
 لی نازانی، به کوششیک زور له پاش ماوه به کی دورو درپژ نه وه وخته له
 قسه گانی نه گا ا مینجا هه لئه سنی کاغه زیکی دل نه وایی و لی بوردن نه نوی
 بو مه ولوی و نه لی: «ئاخر سه لامات بی مه ولوی ا. تو که مه لایه کی وابت
 نه خوت بشاره وه، نه مه رد میج شه رنه زار بکه ا»

مه لای جبار

۱۸۷۶ - ۱۸۰۶

پیری مه بخانه‌ی خیال شناسان ، باده نه نوشی له جهرگی خاسان .
درشته‌ی سرواری قسه و باسیه ، نه‌وای قومریان وینه‌ی رازیبه . بینی مه ناسه‌ی
غنه‌ی شه‌ماه ، نیکل به پیری به‌رزی خیاله . ناسوی جه‌بازی له نیوی
شه‌ودا ، نه‌نوبنی وینه‌ی مه‌لای له شه‌ودا . بو به ناوبانگی جه‌باری مه به ،
چونکه شاعری وه که مه‌لای مه به . بیره ورده گهی خوراکی گیانه ،
قسه‌ی ره‌وانی ته‌لی که‌مانه ا ...

هاورازی داستانی مه شوبنه ناوی « فتاح » و کورری سید مصطفی
سید اسماعیلی سیدجانی به وله نه‌ته‌وه‌ی سید جباری باپیره گوره‌ی عه‌شره‌تی
جه‌باری به . له سالی ۱۸۰۶ ی میلادی له ناوانی « بانگول » هاتوته دنیاوه .
« بانگول » به کیکه له « ۲۸ » گونده گهی عه‌شره‌تی جه‌باری ... مه عه‌شره‌ته
هه‌ندیکیان سه‌بدو هه‌ندیکیان قومین . ناوچه‌ی جه‌باری گوتوته روزه‌لانی
که‌رکوک به‌لای فیله‌وه ؛ لای ژوروی « هه‌مه‌وه‌ند » ولای خواروی
« شیخان » ه . لای خوراوانی « قهره‌حمین » ولای خورنشین ناوی
روخانه‌به - که سنوری به‌ینی مه‌وازو عه‌شره‌تی زه‌نگنه‌به - مه عه‌شره‌تی
جه‌باری به‌یروز شه‌ش سه‌د مالیک هه‌بن . شیوه‌ی قسه‌گردنیان شیوه
هوکرمانه ...

فتاح که دیته دنیاوه وه کو منالیکی بنه‌ماله‌ی لادی له کورده‌واری‌دا
مه‌لای به‌ده‌ور به‌رخ وکاردا و له ده‌شتی « بانگول » به‌په‌وخه‌کاب چاو
مه‌بررته گیاکان مه‌میش چاو مه‌بررته هه‌وای ناسمان له مه‌لا « روستم »

تاویک له کونده گیان مهلا بووه به مندالان نه خوینی، قوتابخانه گهی ریباری .
 بیانی و میوارانی فتاح بووه ، دهنگی دهوری مناله کان دهنگی بارره ی
 برخه کان له گویچکی فتاح دا دهر نه کا و سرخی هه پر رینه سر خویندن ،
 باوکی فتاح چاری نامینی فتاحی کورری له ته منی دوازه سالیدا له لای
 مهلا روستم نه نینه بهر خویندن ، قرآن و کتیبه ورده له کان لهوی ته او
 له کا ، به فقیهتی هجیته گهر کوک ، سه ره تا به سوخته یی له من گهوتی
 « نالغی توغلی » دا نه مزری ، له پاشا بهره وازه نه بی و نه چی بو سوله بیانی ،
 ملوه به کک نه مینیتوهو نه گهر رینه بو گهر کوک ، نه بجا نه چی بو هه ولیر ،
 بو رواندن ، بو عنو . دیسان دیتوه بو گهر کوک . لهم هانو جوانه پیدا تا
 « عبدالله یزدی » - له منطق دا - نه خوینی . له بهر نهوه له « ۱۸۳۱ » دا باوکی
 نه سری فیر بهکی له خویندن نه گهوی و به هوی نهو خیزانهوه که نه گوی به
 هه ریا نه بی به زیر جهوسانهوه ی زیانهوه . شان به شانی جهوری زه ملب
 نه کان نه دا زیانی به کفت و کال راهه بویری . له « ۱۸۴۲ » دا بو سه نده نهوه ی
 لهو مد کانه که له لاین پادشای عوسمانیه وه کرابو به وه قف بو ته کی بیامالی
 جه باری نه چی بو نه مستمول ، له « ۱۸۴۶ » دا دیسان بو دوابی هاتی نهو
 دوژ منابه تیه که له بهین جه باری و هه مه وه ند دا هه بو چوه نهوه بو نه مستمول .
 که گهر راهه نهوه سر له نوی نه گهویتوه ناو زیانی کفت و کال و مه لایه تی .
 لهم ملوه به دا گهلی دبی گورر پوه له گهل گهلی پیاو ملقولی عشره تی نهو
 ده وره وه کو محمود پاشای جاف و شیخ عبدالرحمانی تاله بانی ده ملو ده م و
 هه لسو گهوتی کرده ، تا له « ۱۸۷۶ » له ته منی « ۷۰ » سالیدا له ناوایی
 « تاویر برز » کوچی دوابی نه کا و نه ره گهی نه برینه بو « بانگول » و
 لهوی نه نیژی . .

مید فتاح پیاو یکی بالا بهرزی باریکه لهی سه رزل بووه ، ده م و چاوی
 حدیژ کارو چاوو پروی رهش بووه ، برژانگه کورت و چاوو زور گهوره

نه بوه ، گهنم رهننگک و گوناگونی قویابون ، ریشه تهنک سپیه گهی قه لهنم
 نه کرد ، سبیل و چه نا گهی در یژ بون ، که او سه لته و لبادهی له بهر نه کردو
 جامه دانهی نه بهست به سه روه ، عه باشی هه بو ، له قسه کردندا خیرابووه ،
 تورره ته بیعت و زویش هیمن نه بووه ، به بی دهسه هلات زور بهر چاو
 تیر بووه ، به دهست چه وسانه وهی ژبان وه زور دل بریندار بوو . هه رچه نده
 زوری نه خویندیو به لام زیره کک و موتالا دوست بووه ، له ناو عه شره تی
 جه باری دا مه زن بووه ، هه رچه نده مه لای لادیش بووه به لام پستی بهر نه بی
 شانی خوی نه ستور بووه ، نانی وشکی بی مننه تی بهر جه جونی خوی نه گور ریوه -
 ته وه به نازو نیعمه تی مردم . .

به لی ۱ سید فتح تابو بهو پیاره که له کوشی مه بنهت و تاواره بی دا تانو
 بوی ژبانی نه ته تی بیری له شمر نه کرده وه ؛ بیری له وه نه کرده وه که له پاشا
 دهنگی شمره گانی نه بی به دهنگی زهنگی پیره ی بول لیده ر که له بیانیه کی
 تاریکو لیلهی شهویکی سافدا له توی پرده ی نه سیم وشه و عدا به ریشه
 سپیه که بوه ، به دهنگی یا اله وه ، به دلی رو له اله وه دهست نه خاته سه ر
 پی پلیکانی مه ناره که و به که یه که پیایانا سه ر نه گوی بو نه وه به دهنگی
 زهنگه گهی ته لی دل هم ناسوتیا نه له گهل پرده ی گویچکایانا - که هه ر
 دو کیان پرده ی کوشومانی نوسن دراوه به سه ریانا - بیروینیته وه و سه ر
 له سه ر سه ریانی خوه که بهر زهگه نه وه و روبکه نه نه و عالمه که پی نه لین طاله ی
 نه فکر و بهر بهر گانی ژبان ، یا نه و عالمه که دوستیک له گهل دوسته گایا
 نه چنه ژوان و ته نا بیر له بینی هه ناسه ی خویان نه بی له شتی تر نا که نه وه !! ...
 سید فتح بیری له مانه نه نه کرده وه نه نا هه ر نه وه بو له جوشی مندالیدا
 دهنگی بارده ی بهر خه کان له ده شته گدا نه هاته گویی ، جاویشی نه بر ریبه
 شاخ و داخه کان که تنوکی ناوی بارانی لاسمان کرد بونی به بوکی رهنگاو
 رهنگی مانگی نیسان . میشکیشی له هه وای سافی کوساران دا بو بو به

پیشگی کوربه خه یالیکه نه ژا کار بو نه وه له پاش « ۲۵ » سال نه و خه یاله که ساوار زاده ی چاره که پسه ده به کک بو بکو بته جوشی گه نجیوه و وینه ی رابوردوی ده وری مندالی بداته وه دواوه ؛ وینه ی نه و ده وره بداته وه دواوه که خاوهن خه یال له کوشی به نازی باوکدا به ده نگی لایه لای به رخه کان نه شنایه وه رو به روی نه و روزه نه بو وه که نه نها تاپوی کامه رانی نه بی هیچی تری لیوه دیار نه بو ا ...

به ی سید روی کرده نه وه روزه و نه و روزه شی به سه رچو . که نه روزه - یکه وه که نازی باوک و ده نگی باوک نه سپه رده ی خاک ک کرا ، زه مانی سه به سنی و بی به روایی گور به وه به زنجیری چه وسانه وه ی دنیا و پابه ندی به هه لگر تنی باری به نه کی نه و خیزانه که باوکی بوی به جی هیعببو ا . ده وری فه قیه نی ، که ده وری هه نگی تازه بال کرتوه و هه ر ساته به هیزی باله جوانه که به وه نه نیشیتوه به سه ر گولیکوه گور به وه به ده وری بولبولیکی بال نه کراوی له فه فه ز کراوه وه ، هه لگه فرری و ته لی فه فه زه که بالی نه شکینی له تاوانا به یادی روزه ی سه ر چلانیسه وه ، به ده نگی زه لالی زه ننگوله یی به وه نه چریکینی و نه ههای نه و روزه نه کاته وه ا ...

سید نه م کاره ساتانه هه مو ده وری لی دا ، تاپوی زه مانی مندالی - که له میهکیا مابو - له گه ل نازاری نه و روزه که نی که وتبو و بارساییه که ی به سه ر شانیه وه بو کردیانه کاری که له سوزی ده ورنیکی به کوله وه ناشنایی به شعرو به بیری وردی شم ، به بو بونه وه هات له پیشه وه « مالا ی کرد به ناوی شعری و ئینجا که وته داوی شمروه وه و وه کو بولبوله که یادی ده وری رابوردوی نه کرده وه ...

مهلام ا به م جوړه نه که وینه به هارستانی شمروه وه ، که نه شکوی نه وی زورتر شیفته ی بونی ، یا نه وی زورتر له ده وری خه یال مه لادا که ررانی دیمه نی ته بیمه ت و نه ورنگی غرام بووه ، به راستی نه گار ویستبیتی ستایشی

بهرده به کی ته بیمه ت بو بکا چه به هونینه وهی عبارته، چه به بهرزی باسه گهی
 ژبانیکی سه رهنوی داوه ته وه بهو شموره که تاره زوی له مژینی بینی مته
 جو ره گولانه هه به، وه کولم برره شمره به هاربهی دایم معجزه به دهر
 ته برری که به سوزیکه وه نهلی :

میرزام ا به وه عدهی نه وه هارانن سه رهنای نلیت خاتر دارانن
 فهسل وه سل دوست سه بره ردانن له رهی لهرزانهی زه نه خ دارانن
 زه مزه مهی بولبول ، ده بده بهی گولن

نزارهی هوزار دهر ون پررچله ن
 نه نظرهی منقار تهیران سو ب خبز بیزه نان نه خمه ی نه کیسای بهرویز
 چریکی چه کانس چون چه بجه رهی عود
 مهر ده ننگ چل چه ننگ به بجه ی باره بود
 هو هوی با به قوش شه وه هه رده وه زام ده بیرینان تازه کرده وه
 ده ننگ قهرهی قاز سو ب له سه حرای سوس

مهر موزیقه ی مهشق شه هه نه های عروس
 تیپ تیپ قولنگان قه تاره ی قازان میرزام ا تا وه روز ثاوات مه وازان
 جه رس وه شاهه ننگ خوش قانونه وه
 ده ننگ وه سه دای ساز نه رغه نونه وه
 قوسری وه قانون قوقوی ویشه وه مل وه تهوق زهوق وه نا ریژه وه
 قوقوشن وه فخرق شاخ سه روه وه
 مهر حاجی وه رای « صفا » و « سه وه » وه
 قه و اقوی قه تار قولنگک تیژ بهر
 گردهن هوش و گوش « گه رویان » گه ر
 فخرق سه روه به بخش سه وزه ی قه ده م خیر

قهر شه نهن وه ملک سه حرای گه ره بهیر

دهی ساجهی دهم دا همر گس دلفی بو
 چوین بولبول ههوای سهوژای گولفی بو
 یاخود چوین « قهره‌اد » دل ئاهرین بو
 مهزه‌ی مهزاقفی نام « شیرین » بو
 مه‌بو گه‌زم سه‌یر سه‌وزه‌و ساراو کو

دامانی نه‌هون دهرۆن داران کو
 نه‌وفیض فتوح نه‌و وه‌هاره‌وه نه‌و بیضای نه‌نوار کوی دلداره‌وه
 سه‌یر سه‌هراو دهشت سه‌ردیارانه‌ن ناله‌ی مورغ‌زار میرغوزارانه‌ن
 دوست له‌ به‌هانه‌ی دلستانی بو لاقه‌یده‌ جواب « لن توانی » بو
 شه‌و سه‌رگه‌ردانان سه‌ر ئازاد گه‌زو شوانان وه « وادی این » شاد گه‌رو
 مهر « مه‌لا » یقی نیشو شه‌وه ده‌مچوردان

نه‌و تیره‌ی تاریک سیاهی بی‌نور دان
 لیره‌دا نازکی ته‌بیعه‌نی مه‌لا دهر نه‌گه‌روی و په‌رده‌ی ئاوریشمی خه‌بالی
 پیه‌بان نه‌دا که چهند به‌ جوانی وریکو و بیکی باسی به‌هاری کرده‌و چون
 کوچ وباری خیلانی تیدا رازاندوته‌وه ؟؟ . کردویه به‌ واده‌ی سه‌یرانی
 دوستان و له‌ره‌ی له‌رزانه‌ی چاوکالان و ده‌نگی چریکی بولبولان له‌په‌په‌ی
 جلان و گوشه‌ی ره‌شمالان ده‌نگی نه‌دانوه ؟ .. به‌ره‌ به‌بانی روزانی نه‌و
 به‌هاره‌ ده‌نگی مه‌ل و خه‌شهی له‌نجهی چروی داره‌کان و سوسه‌ی نه‌ری شه‌با
 ده‌نگی نه‌کیسا و به‌زی په‌رویزی شه‌بانه‌ دواوه . . . خو قه‌تاره‌ی فلزانی
 حه‌وایی به‌ ده‌نگی موزیقای مه‌شقه‌وه - که روبابه‌گی ده‌نگی هو هوی
 بابه‌قوشه - مه‌گه‌ر هه‌ر نه‌و بتوانی تیه‌پی قوله‌نگان له‌گه‌رمیانه‌وه ریز بکار
 میان نیری بو هه‌وای کویستانان . . . ئایا ده‌نگی سه‌لای حاجیانی « سه‌فا » و
 « مه‌روه » نه‌گاته‌ ده‌نگی قو ، قوی نه‌و قوسه‌ی و کونره‌باریکانه‌ که
 که‌مه‌ندی زیر پهلیمان کردوته‌ گه‌ردن و نه‌واخوانی نه‌گن ؟ ..

قریبه‌ی قوله‌نگانی به‌رزه دیاران گویی فریخته پایه به‌رزه‌گانی تا سمانیان
 گهر کردوه ۱. . . رایه‌خی سه‌وزی به‌زم تاوه‌ری دهشت و دهر فررو
 جوانیه‌کی تری داوه به سارای دلکوشای گهرمه‌سیر . سا، لم وه‌خته‌دا هر
 که‌سه که‌خاوه‌ن ده و دل تهره‌ه‌ئی وه کو بولبول شه‌یدای گولیک بی، یا
 خود وه کو « فرهاد » دل به تاگری عشق سوتابی و تاوی هه و تاگره و
 مه‌زه‌ئی شه‌رخوشی عشقی ناوی شیرینی « شیرین » بیت . . جا هه که‌سه
 هه‌بی یادی سه‌یری سه‌وزه‌ی دهشت و کیو بکا و داوینی له به‌ر خوینی جه‌رگی
 داران - که له‌به‌ر هاتنی به‌هاران دهری هه‌دا - کوی بکانه‌وه . .

واته : که به‌هار هات دهر و دهشت هه‌بی به‌گولاله‌ی تاو والا ، دارو
 ده‌وه‌ن له تاو‌خور که‌کیانه‌وه تاو دهر هه‌ده‌ن که هه‌مانه هه‌مو له‌به‌ر به‌هاره ،
 پیویسته پیاو بجی و سه‌یران بکا و خوی بو بینینی هه و دبعنه‌ه تا‌ماده بکا . .

له‌ه‌یزی هاتنی هه و به‌هاره‌وه ، له‌و دهشتی پیروزی نورانی لای یاره‌وه .
 وه‌ختی سه‌یری دهشت و دهر و سه‌ردیاران دبی . . ناله‌ی مه‌بی میرغوزاران
 ده‌نگی دبی ... دهشت و دهری به‌هار که به‌فرشی ره‌نگاوره‌نگک وینه‌ی
 به‌هشت هه‌داتوه دبعن په‌رسته‌کان والی هه‌کا که گویا نوری پاره‌گای هه‌زه
 ته‌ن‌ها له‌وی‌دا که‌وتونه‌وه ، وه به‌سه‌رمه‌ستی هه و نوره‌وه روی دلیان هه‌که‌نه
 خاوه‌ن نور که‌خویان په‌هان بدا ۱ . هه‌ویس هه‌لی : نام بین به‌لام سه‌یری
 هه و دهشته‌کن ، هه و دهشته‌که‌مابه‌ی زینی به‌هاره . .

تا‌یا . هه و شوینه وادی هه‌بهنه ؟ یا دهشتی کورده و پرر له دبعنه ؟
 له‌شه‌وانی هه‌م به‌هاره‌دا به‌هوی بون و شه‌رفی گولی شه‌بو و شه‌وچرای
 هه‌م ده‌شتانه‌وه سه‌رگه‌ردانانی چول‌گه‌رد دبی هه‌بیننه‌وه و شو‌انان به‌دهشتی
 تا‌سایش و بی ترس شاد هه‌بن ، که‌وابو مه‌لاش بو هه‌وه رزگاری بی له‌گیراوی
 دهری‌ای سه‌رلی تیک‌چون هه‌بی دانیشی له‌و ناریکابی شه‌وه‌دا بو هه‌وه به‌هوی

مهو گولانه ره دپی بینیته وه ... لیره دا مهلا سرگوزه شتی موساو ده شتی
توریشمان دینیته وه پیرا ..

مهلا له بازارری غه رامیاتدا ده ستیک بو گوشه ی ته بیعت درپزه کاو
به جورده غه رامیکی تازه وه دیته وه و ستایشی دوستی شیرینی مه کاو مه لی :
شیرین تانا کرد ، شیرین تانا کرد
تای توغرای تومار زیررش تانا کرد
کوکو ، کوی گلان هه نبر ولا کرد
خهرمن خهرمن میسک خوتن وه با کرد
په نجه برد پرچین جه هم جیا کرد نخت پیشانیی به دری دو جا کرد
حاجیان دو قهوس پایه ی سه ما کرد موزان ته ور تیر توشنه ی غه زا کرد
گیسوی سهراویز چون به رره زا کرد
سهز نه توی جامه و دو گمه و قه با کرد
ساق ستون سیم تازه جه لا کرد خرره ی خرخالش خه لای بالا کرد
دهم نوکته ی مهدهوش لایجزی کرد
له لوله ی گهوه ر لولوی لالا کرد
ختم چه شمه ی حیات کس نه نوشا کرد
چهن کس چون یوسف خه ربکی چا کرد
عجبضب چون تورنج کس نه بوسا کرد
گهردن سهرای ساف سه بوی سه با کرد
وهو شنوی شه بوو شه مال شلیا کرد
نه سابه ی سه مهر لیموش جیا کرد
ناف وه عه تر ناف نالهم غه نا کرد
هر با چون وه میسک خوتن خه نا کرد

قامت نمرز تول سهول سهوا کرد هوسا واناوای جنت تاوا کرد
 سورین چون شیرین بانوی کسرا کرد
 رزکک نهفزای تاهاو ده ننگک وه سهدا کرد
 نهمز بهنجهای پای حومهی حهنا کرد
 یاز وه هون سورخ جهرگک « مهلا » کرد ؟
 مهلا ستایشی یاری شیرینی مهکا تهلی :

زولنی نوغرابی که وه کو تو مار لولی خواردبو به پنجهی شمالي دانه
 دانهی کرده وه . . کوگا ، کوگا به بارسایی گلان عهنبهری زولنی پهخش
 کرده وه . خه زمان خه زمان میسکی خوتهن- که زولفیه- دیسان کردی به بادا.
 په رجهی خاوی لیک کرده وه . . ناوچه وانی وه کو مانگی چوارده به دهر
 خست . . بروه کانی کرد وه کو دو گوانی پایهی تاسمانی رومهتی . . برزانیگی
 کرد به تیری به غهزا تینو . . زولنی وه کو بهرزه تاویزان کرد ، تاویزانی
 کرد ناسه ری له بهینی جل و دوگه و گه اووه دهر کرد ورزا به سه ریانا . .
 باسکی وه کو تهستونکی زیوین نواندو خرره و زرنسگی خه خاله کانی کرد
 به خه لاتی . . دهی کرد به نوکته به کی بی هوشی وه ها بچوکک که له وه
 بچو کتر نه بیته وه . . له لولهی گه وه هری گه روی لوژومی ددانی رازانده وه
 به له علی لیویه وه . . به هوی مه و سهرو بالا به یوه خهی کرد به کانی تاوی
 زیان ، وه کو چون مه و کس نه پنخواردونه وه مه میش به هوی جوانی سهرو
 بالا که یوه کس توشی نه بووه ! . . چون یوسف خه ریکی مه و جاله بو که تی
 گوت گه لی که میش به و جو ره سهرا سیمه ی چالی ژیر لیوی مه بون ا . .
 چه نا گهی وه کو که بانی کس ماچ نه کردوو . . گه ردن سهرای حافی کرد
 به سوراحی بی گهردی به ربای سه با . . به شنوی شهوبوی زوانی بای شه مال
 - که له هانو چوی زولفه که یوه شنهی مه هات - له سپهری بهری له شیا
 لپروی مه مکی جیا کرده وه . . ناوکی بینی ناوکی تا هوی به عالم دا . . ههر

با په کک له هات یونی نهو ناو که کردبوی به میسکی خه تاو خوتن ا .. بالای
خوی وه کو سهولی شه بدالی کرد .. که ، وای کرد شوینی خوی کرد به
شوینی به هشت .. سورین وه کو شیرین بانوی خوسره و پرویز خوی
نواند .. بو دپقه دپقه ی ماضی لای کرده وه و دهنگی بهرز کرده وه . ناخو
به نجه کافی (پی) - که سوری کردبون - نهوه خه نه بو تی گرتبون ؟ یا خوینی
سوری جهرگی مه لا بو تی خستبو ؟ ...

لیسه که به چاو پکی وردیننه وه تماشای تم شعرا نه بکین نه ییننه له
روه وشتی هونینمو و فیکر کردنه وه له هندی ته عیر بو نه وازشی دلخواز ، یا
بو ستایشی دیمنی ته بیچی مه لا به جوری چوه ته پاریزه وه پیاو نه گوته صبر
نهو باوره وه که لم جوره کرده واندا لهو پیاوه هره گه ورانه به که بی یان
هاو یفتو ته تم قایمه وه . راسته نه بی وای چونکه :

تو کله شمری نرت له دو با به ته بهر چاو نه گوی وپی لاشنا نه بیت
به لام نهو کاره سانه که تم شعرا نه ی مه لا نه بگیری نه وه نهو تاسیرانه که
نه سانه نه بکانه صبر ده ماخ لام وایه کم شاعری تر توانیویانه بهم جوره تم
به یانه بدن ؛ کم له شاعرانی تر توانیویانه ناوا حاقه بجه نه گوه هری نهو
و شانه وه که نهو هینا و نیه و وایان له نه کا که جاری نه بن به شنه ی بای
هه مال دل نه نه هیننه وه ، جری نه بن به تلی رو باب پرده ی گوی
نه زریگینه وه ، جار بکیش نه بن به هنریکی مه منه وی پیاو نه بورینه وه ا ...

لینجا نه گهر بیتو . نهوه ی مه لا و شمری مه لا بناسین نه لین : مه لا
خوی لینسانیکی ماتی بووه ، به غنی شمری له حاقه به کی ناز گوه و توه ،
شمره کانیشی له هه موده وریکیانا ریچکمی ته بیعت و خه رامیان گرتوه ...
مه لا وه کو شاعر یکی بهرز بووه نو کتهزان و قسه خو هیش بووه ، له گهل
پیاوی گه وره و هه ربانی نو کته دا لاشنا بووه .

جاریک محمود پاشای جانف به پنجا شست سواره وه له کوستان
 نه گهر دپته وه بو گرمیان نریک دپه گهی مهلا نه پته وه پیاویک
 له پیشه وه نه نیرته لای مهلا نه لی پی بلین « به نان و گانه وه میوانین ا . . »
 پیاوش دیت که چاری به ریشی سپی مهلا نه گوی زور شهرم نه کار اسپر به گهی
 پی بلیت ، مهلا به هر جور بیت قمه گهی پی دهر نه خا . اینجا نه پیش بهم
 شعره وه لامه که نه نیرته وه بو محمود پاشا :

وه که قهوی لونن نه هلی جه باری دایم نامادهن بو میوانداری ا ...
 محمود پاشا که نه پخوبلپته وه زوری بی خوش نه بی و نهوازشیکی زوری
 له که لا نه کا ..

هم شاعره دیوانیکی بهرزی یه زمانی کوردی ، تورکی ، فارسی و عهده بی
 هه به هیشتا له چاپ نه دراوه ...

سهی یاقو

۱۸۰۸ - ۱۸۸۱

بوژی خوش بیژ کلهوری زمنا، مهلی خه یالی سهر له ئاسمان . ئاوازی
شعری تاره لهو ناوه ، پشتکو و پیشکو خهی نه ملوه ... له ده شقی بهرینی
مایه شتدا نه واخوانیکی دهنگه
زه لال ، له لابه ردهی میسزوی
کلهورردا نمونه بهکی بی ماومال . پاله-
وانی شاعرانی دهوری خوی ، نامه
خوانی ته لارانی خه وانینی بهرز
خوی . ماشنا به هه مو پیری
شاعران ، به ئاگاله هه مو رازی
ئهد بیان . . خوش خوان و خوش
نهوا . شورش گیردی بی بهروا . . .
شاعری بهرزی هم هوزه مان

ناوی « یاقو - یاقوب » و کورری سید « وه بیس » ه . له سال (۱۸۰۸) ی میلادی .
له دبی « قه مەشە » هاتوته دنیاوه . « قه مەشە » گوندیکه له دهشتی
« مایده شت » له بلوکه کانی کرماشان . . خاوهتی هم داستانه به پی ئه
ئاگاداریانه که دهست ئید . که وتوه له بنه ماله بهکی خوینده وار و میرزای
کلهورر بووه . له سهر به بره وهی خویندنی ئه و شوینه و ئه و دهوره به مندالی
خراوه ته بهر خویندن ، پایهی خوینده واری له و جیکه دا ته نهاخو خه ربیک
کردن بوه به فارسی و خهت خوشی بو ئه وه بی به میرزا . چه ند سالیک
به م جوهره خه ربیک بووه ، جار جاریش بو ده وشقی میرزایانی چوه ته کرماشان ،

هاتو جوی « کړند » و « بی ستون » یشی زور کړدوه ، له پاشا به میس و
فرمانی « مامه حه سمن خان » گه لی جاریش چوه ته « تاران » . چهند
جار پکیش چوه ته « قوم » و کاروانیکی « شیراز » یشی هه به .

سهرده می که گولستانی سعدی و حافظی شیرازی خویندوه هوه سیکي زوری
که وتوته سهر شعر ، ههر له وده وده وده وده وده دهنی داوه به شعر
وتنه وده وده بیته لی که لیا گونجاوه . ینجا خی داوه ته دیوانی شاعره کانی که لهورر ،
وه کو « ثافه » ی کورری « مه اک قاسم خان » و « مه لاس خانی » که لهورر .
له بن ده ست نه مشه وده به شوین شعری شیوه ی مو کړی شدا که رراوه و
ناشنایه نی که که لا بوه . زوری ناره زوله رازو نیازی چیروکی بوه ، له بهر
نه مه هه مو ده می شعره کانی خانای قوبادی و مه لا وه له وغانی حه زلی کړدوه .
زور تر وهختی له باری چیروکی دا به خویندنه وه ی کتیبی « خورشید و خاوهر ،
شیرین و فهاد ، بارام و گوله ندام و روستم و زوراو » و نه م جوړه شتانه وه
خه ریک کړدوه بو نه وه دهرزی شعری رواالی بان لی وه رگری . له پی و
شوینی شعری غرامی شیوه ی مو کړی شدا ناوازه ی « مه لا خدری نالی » و
نه وده همان به کی سالم - که هاو چهرخی خوی بوون - گوبی لی بوه و له سهر
ریگه ی نه وانیش روه بشته .

به م جوړه نه م شاعره مان نه که ویته کوشی شعره وه و « سه ید » نه کا
به ناوی شعری ، ههندی جاریش ههر « سه ی یانو » بوه ، له میرزابه تیشدا
ده سیکي بالای بوه ، له « ۱۸۳۱ » دا نه بی به میرزا و شاعری تاییه تی
« مامه حه سمن خان » حاکی که لهوررو تا مردن له گه ل نه و و شعردا بیکه وده
نه بن ، تا له « ۱۸۸۱ » دا له نه مه نی « ۷۳ » سالیدا کوچی دوابی نه کا و
نه رمه که ی نه بریته وه بو ناوابی « نه مه شه » و له ری نه نیژری و خز مه کانی
میستش له مایه شت به دهور به وده ..

سه ی یانو پیاویکی بالا بهرز و زور نه ستور نه بوه ، چاره کانی که وده و

بروی پررولیک جیابون ، لونی قهلهی ، دو سمیلی قینی سپی نهنگیان
 به گویچکدی ههلچنیوه ، ریشی نوپ بووه ، خولامانهی هه بووه ، گواو
 سه لتهی ره شی زور تر له بهر کردوه له گهل کوله نجه دا ، ته پلهی له سه ره نه نا
 له گهل مشکی و سر گه پی ، سوارچاک و ده ست و نقامیکی نایابی بووه ، له
 قسه کردنا دهنگی نیر بووه . قسهی ره وان بووه ، وشه ی «چنه و نهوت» ی
 زور به کار هیناوه ، واته : « چون نه بی » . له نوسینا زور خیراو جه تیکی
 خوشی هه بووه ، هه مو دهی قهله مدانیکی زه ردی پی بووه کردویه به بهر
 پشتینه گه بیدا ، به قهله م قامیش نه بنوسی ، دو مقه بایشی کردوه وه کو
 « فایل » کاغزو پارچه شمره تازه گانی - که نه یونن - نه بخته ناوی و له گهل
 خوی نه یگیراو نه بخته دهسته بو خچه به گوه . که له دیواخانای مامه
 حه سه ن خانو زین العابدین خانی برای مامه حه سه ن خاندا دا نه نیشته به گه نو
 گورریکوه شمره گانی خوی نه خوبنده وه . له گهل نه وهش که هاو دیواخانای
 نه مانه بووه له باری گوزهراندا زور ناماده نه بووه و له حالی خوی رازی
 نه بووه ...

سهی یاقو بهر زتر شاعریکی نه و ده وره ی ولانی لوررو که لهور بووه ،
 له شیوهی شمیری که لهوررو مو کری دا ماموستا بووه ، سه ری کیشاوه ته
 کابی هه مو جوهره و تنیکوه ؛ غه رای ، نایینی و ستایشی دیمه نی نه بیعت .
 میمه له بهر نه وه هه مو دیوانه که پیمان ده ست نه کهوت نه مانتوانی له وه زیاتر وه
 لهم چند برره شمهری که لیره دا نه بنوسین زیاتر بنوسین له گهل نه وهش
 « مستی غونه ی خهرواریکه » ...

سهی یاقو له بهر نه وه دلخوازه کی به نه واوی کاری کردوته هه مو
 ره گک و شاده ماریکی دینی بامی گیروده پی خو بو خوشه و یستیه کی نه وه له
 دلایا و ستایشی بهم شمرا نه نه کا و نه لی:

شوری وه سهرم گوتنگه لهی مهستی چاوه
هیچ جیگه نه نیشم مه گهر لهی بهی که شراره
گونات وه که مانگک و دوزولفت وه که عهقره و
ههرچهن که قه مهر گیره له عهقره و، چه وشم کازنه کراوه
هور دله باعث ناوو تهوه گریان
مه علومه که تاگر مه به به جوشهش تاوه
مهی خال و خه ته دلبره ؟ یا لایل و نه هاره ؟
یا هور ره شه بهره کچه روی چه تاوه ؟
چامان نگارم وه سوپاوه موژه ماچان
کهی له شکر خیون ریژمه به وهخت چه پاوه ؟
موشن که غزالان چه رنی شوره زه مینه
بهس ماهوی من رایچه که لهی دیده رماوه ؟
دلبر له غمت « سهید » بیچاره سه ره شه و
خیون ریژبه لهی دیده چه تا سو بچ ده ماوه ا
سهید ا وه کلام ا غهیر له خهت مه بروی دلبر
مه یلم نه وه مزنگت ، نه وه میراو و کتاوه ا
واته : شوربکی وام کهوتوته سهر له مهستی مه چاوانه . هیچ شو بلیک
نه نیایا دانیشم ته نه ا مهو جیگه به نه بی که وینهی چاوی یاری تیدا کشر اوه و
مهوی تیدا هه به . کولت هه ره که مانگک و هه ره دوزولفته کانت هه ره که
دو پشک - له وه دا کلار بو نه ته وه - .. هه رچهنه که مانگی رومه نت گیری
خواردوه به ده ست دماره که لی زولفته وه به لام بلم چی نیشه و کراوه و
وا هاتوه .. شورشی دله بر نه موی ته وه که بارانی فرمیسکی گریانه کم به
تاو و به گهر می هه رزی .. نه مه شتیکی راسته که تاگر هوی کولان و
جوششی تاوه ؛ هه گهر تاگری عهستی تو نه بی فرمیسکم بهم جو ره ناررژبته

خواره و نه . . هم خال و خه نه که هر چاوم نه گوی ایایا همه دلبرمه ؟ یا
 شه و روزنه ؟ . . یا خود هوروی ره شه و پورده ی کیشاوه ته سهر رومه تی
 وه سکو هه تاویا ؟ . . چاره کانی پارم به له شگری برژانگک نهی : . . نه ی
 له شگری خوین ریژ نه مه گوی وه ختی تالانه ؟ . . نه لین ناسکه کان به سهر
 زهوی و دهشت و دهردا نه سوررینه وه و نه وای شوری سهرمهستی بلاو
 نه که نه وه . . نه که هر وایه هم ناسکه ی من چون هر له دیده ی مندا که وتوه و
 بو هیچ لایه کی تر فارروا ؟ . . دلبرم ا سهیدی بیچاره له غم تا هر له
 نیواره وه . . خوین له چاوی نه درژیت هه تا پاش به یان و دمه ده می
 نیوه رروا . . سهید ا سوینم به کلام - قرآن - بیت بیجگه له خهت و خالی
 دلبر . . مه یلم نه له مزگه رته بو نوژو ته عات ، نه له میراوی که رته ره ، وه نه
 به کتیبی محاسبه . هه مو شعور بکم لای تو به ا . . .

نیمه ناتوانین بلین هم شعرا نه له و پورری به رزیه وهن چونکه ره خنه یان
 لی نه گیربت ، نه ماشا نه کی له شعری دوه ما که نه لیت : « گونات وه که
 مانگک ، گونا ناشو بهیزی به مانگک ، گونا به کک که سوربی و مانگیک
 که سپی بی - با هر دو کیشان جوان بن - له گهل نه وهش ناتوانری وه کو
 به کیان لی مگری . به لکور رومهت نه کری به مانگک که گونا که شی تیدایه ،
 گونا نه بی بگری به شتیکی - ورو نال . . دیسان له شعری چواره ما ایایا
 مه بهستی به خال و خهت چیه ؟ نه گره مه بهستی رومهت و زوانیه تی به لی
 هه مو نه شبسی شعره که دروسته به لام نه مهش نه بیسراوه که خال و خهت
 رومهت و زراف بیت ، نه و خال ، خاله خهت چیه ؟ . نه گره بلین خهت
 رومهت . هم رومهت نه له شعره که ا بو به کوره ی روز و بو به هه تاو بو نه وه
 خال - که شه به ، یا هورری ره شه - داپوشی ا . دهی نه و خاله نه بی چه
 خالیگک بی که هه مو رومهتی داپوشی ا . نه گره خالیگک نه مه بی که هه مو
 رومهت داپوشی نه مه نایی ناو بنرینه خال ، به لکو نه بی بلین ساجیکی ره شی

خستوته سر رومنی و هموی داپوشبوه . . . نه گهر بلین نه آ، باخت
 زولف بی و « خال » رومت بی، دیاره همه به ولاتره وه خرابترو
 نارریکتره . نه وه شمان له بیر نه چی که له شعری هه شته میشدا « خت » ی
 کردوه به بروا ...

له گهل همه شدا هم شعرا نه وه نه بی له پایه ی سه ی یاقو کم بکه نه وه یا
 پیاو بجه نه شکوه له شاعر به تی سه ی یاقو هم شعرا نه نه وه بو نیمه دهر نه خه ن
 چه پرده به که له وه ورده داپه شعر شاعره کانی به شی مو کری دا کشراره هر
 نه وه پرده به به که به سر بیرو باوه زوی شاهره کانی که طرریشدا کشراره ،
 چه هه واو دیمه نیک نه مانی بی که یاندوه هر نه وه هه واو دیمه نه بوه نه لی
 طافه ی نه وانیشی بزواندوتره . هر وه ها نه بو نیمه دهر نه خه ن که
 نه مانه له هر سوچی کی کرده وار به وه بو بیت له شه که یان با له به که دور
 بو بیت بیرو باوه ریان پیکوه به سراره و به روانه ی به که نوم بوون . جا
 نه مومه خال و خت بو بیت، یا دیمه ن و به بکر بو بیت، یا بیرو هوشیکی تر .

دیسان سه ی یاقو له باسی باده ی مه ی نوشی و به به ره کانی زا هد و منبره -
 نشینه کانا وینه به کی تر به جور یکی تر دینیمه ناوه وه و نه و پرده ی پیشوه
 دا نه داته وه و نه لی :

خانه به که وه و سه وت وه وه تاره و عه نه بر وه و تاوازه دای تاره وه
 نه گهر بوینی ، بشنه وه ی وه گوش حه قه پرستی ویت به گی فه راموش
 تو هر های له قیر روزه و نمازات منیش هام له قیر که من درازان
 تو هر های له ویر مه حراب و مه نه بر

من هر هام له ویر زولف بو عه نه بر
 رای رو باو نه نجیر گرتنی له پیش باوه نو کورگی، های له جه لده میشا
 هر به که نامه مان بگهریم وه دهس نیکی و به دیمان نه وت موشه خمس

نهو سا لهو دنیا خودا شاهدمن . حهق وه (سهی یاقو) یا وه زاهدمن ؟
 واته : « خانه به گک » - که گورانی بیژیکی که طورر بووه به دهنگی
 خوشی ئاوازی « قه تار و نه لاهه یسی » په وه . « عه نهر » یس دیسان
 دهنگ خوش و تارچه کی که طورر بووه ، نه ویس به دهنگ و ئاوازه وه با
 تی چریکین . . . نه گهر تو بیتو به چاوی خوت تم به زمه بینی و به گوبی
 خوت گوبت لی بی . . . حه قهرستی خونت له فیکر نه چیته وه . تو ساتیک
 له لای نه مانه دانه نیشتری ، دانه نیشتری تا گوبی بده پته دهنگی ناله ی هه راو
 زه نای نه مانه ا . . . نو هه ر وایت له فیکری ر. ژوو نو پژه وه . . منیش هه ر
 وام له فیکری که منی فریزانه وه - که خاره نی زوانی دریزن - . . نو هه ر
 هایت له بیر کرده وه له محراب و مشهر . . منیش هه ر له پیری زوانی بوز
 هه نهر دام . . تو ریگهی زیوی و هه نجیره گت گرتوه - نه مه به ندیکسی
 پیشینانی ولاتی که طورر نه لین : « رووا ده می وه دار نه نجیر ندره می ئوشیت
 خراوه » واته : « ریوی ده می نا گاته دار هه نجیر نه لی خراوه » . جا نه پیش نه لی
 تو ده ردی نه ور یوبه ت لی هانوه . . بابه ا نو خوت کرده به گورگ و
 چوبته پدستی به رانه وه ، به م جوړه شتانه ربی له مردم تیک نه دهیت . .
 من و تو هه ر به که نامه ی خومان بگرین به دهسته وه . . نه وه خسته چاکی و
 خراپان ده ر نه گوی . . نه وه خسته لهو دنیا خوا خوی نه یزانی . . حهق
 به لای سهی یاقو دابه یا به لای زاهددا ...

سهی یاقو له م شعرانه دا خوی فزیک سکر دونه وه لهو که سانه که له
 ماهه نگ و به زمدا مهی گیرن ، بهو بونه وه ده ست نه کانه بهر بهر کانی
 کردنی نهو که سانه که خوبانیان به باده به کی تره وه خه ربیک کرده . نه لی
 من هه مو هستیک که وتوته گوشه ی چاوی زولف لولانه وه ا . له پاشا
 نه که وپته عالمیکی تره وه وه کو عالمی فه لسه فه و تصوف . . رو نه کانه نهو
 که سانه که له ژیر به رده ی نابیندا مردم هه لسه خه نه نین و خوبان سهر

مخزن . گلی هم ریگه یه که من گرتومه همه باختره چونکه نه گهر زبانی
 بی هر بو خومه ، بهلام نه ورنگه ی تو گرتونه چاو بهسته خواناسی
 راسته قینه به جووره نابی، تو خوینی مردم نه مژی، من بونی مردم نه گم .
 که وابوسه ی یاقو چون شاعریکی غه رای بو هر وه ها نه نسبه نیکی
 فه لسه فی تکلاو به تصوفیشی هه بو . وا دیاره له ژبانی زورتر هم دو
 ریگه یه گرتوه .

«سه ی یاقو» لهم برره شعره یدا زورتر شیوه ی «گاره رو» ی گرتوه .
 همه نیشانه به بو نه وه که ناشتای گلی شیوه ی کوردی بو وه له هه مویانا
 مه یدانداري کرده .

هم شاعره زیاتر له بیست هزار شعری له شوین به جی ماوه ، بهلام تا
 چوار هزار یکی لی کو کراوه نه وه و بوی کراوه . به دیوانیکت نه وانیتری
 سه ری تیاچوه . هم دیوانهش هر وا به ده سنه نی ماوه نه وه و تا ایسته
 له چاپ نه درواوه و له لای خزمه کابینه تی .

کوردی

۱۸۰۹ - ۱۸۴۹

صوتای سارای ره شیوهان به دست عه شقهوه ، کوزراوی تالای بالا
نه مامان له سر مه شقهوه . تافه گولی محمود به کی صاحبقران ، کوردی ناوو
کوردی گیان و کوردی زمان . له کورری باده فروشانی سوزو گودازدا
که مر به سته ، له پولي مهی نوشانی قسه و باسو به لاغه تدا سر ده سته .
ره نجی که ، داوه ، دوا به له پیتاوی چاوی کال ، سه ودا بووه به خانی سهوزی
کورریکی چوارده سال . لهم سوزموه بووه که سه ره نجای میشه کی ؛
کو توتو ته عالی نه رواحه و نه بماره میشه کی . لهم سوزموه بووه که نه فیرو ته و
کاربزی شمزی به رزی ، لاناوی کو ته ایران « قالمی » بهقی له رزی .
که و ابو « کوردی » هم شاعر یکی کوردی بووه ، هم غه رامیه کی کوردی
بووه ، هم ده رویه یکی راسته قینه ی کوردی بووه .

هم شاعره غه رامیه به رزه ناوی « مصطقی » و کورری محمود به کی
کورری احمد به کی صاحبقران و ناموزای نه وره همان به کی ساله بنه ماله ی
صاحبقران بی شک ، بیشکه ی شاعران بووه بووه احمد به کی فتاح به گیشیان
تیدا هه له کو توتو ته . له سالی (۱۸۰۹) ی میلادی له شاری سوله پانی
هاتوته دنیاوه . هه له سوله پانی خراوته به خویندن و له پاشا هندی
خویندن علوی ئیسلامیشی له حوجره ی نه قیان خویندوه . که هم شاگرد
بووه سالم خه لئه بووه ، که هم سوخته بووه سالم مستعد بووه .

هه رچه نده بنه ماله ی صاحبقران ناوه دان بووه به چاندنی تووی شمردانان
به لام له وه ی به تاپه تی بونی به سه رچاوه ی ئیله های شعر له کوردی دا ؛

نهوجهوان ، نهبروگلمان ، شيرين دهقان و نوکته‌دان
 تورک رهفتار و پهری روخسارو کا کولداره کم
 قادر ناو بوه له سوله‌یانی که به ختی سه‌وزی سه‌ریوی ، به کا کول و
 خولامانه‌ی سه‌ر شانی سوزی ، شتیکی سوتینه‌ری خستو ته کوردی به‌وه ...
 هم کورده کاریکی زوری کرده‌ته سه‌ر زبانی مصطفی به‌گک ، ته ناهنت له‌لین
 له ناخر هه‌ناسه‌یا به‌ئا گری هه‌شق سوتاره و پرورزی چوه به‌ئاسمانا ...
 کوردی جاریک نه‌بسی که « قله » ی چوه بو « سنه » نه‌میش ده‌ستنه‌جی
 سوله‌یانی به‌جی دبی و نه‌جی به‌شویلیا ، که لیک له‌سنه‌دا نه‌سوریت‌وه ،
 پی نه‌لین نه‌وه‌ی تو نه‌توی هیشتا نه‌ماتره ، فیمرو و سبه‌ی نه‌گانه‌جی ،
 نه‌جی به‌پیره‌وه ده‌شتی « سه‌رنوی » لی نه‌گری ، که گوی له‌ده‌نگی زه‌نگی
 کاروازه که نه‌بی ده‌ست نه‌کا به‌وتی بره‌شعره به‌سوزه‌کئی و سه‌ره‌تای به‌م
 شعره نه‌کانه‌وه نه‌لی :

سه‌دای کاروانی فرقه‌ت دی ، نه‌لین سه‌ر قاقله‌چی یاره

زرره‌ی پیسه‌نگی محنت دی ، ده‌لین کالای غه‌مباره‌ا

کوردی نه‌دیبیکی پایه‌به‌رزو شاعر یکی شعر ره‌وان بووه ، سوزی (قاله)
 وای لی کرده‌له‌وازه‌به‌کم کهس له‌غرامیانداه‌ستی نه‌وی بوی . کرده‌ی
 تور که‌کان له‌سوله‌یانی دا‌گهل جار بوه به‌هوی دزیره‌نجانندی کوردی و
 نه‌واسانه‌وه‌ی له‌سوله‌یانی و بار کردنی بو ولاتی ایران . له‌کوردستانی ایراندا
 خزمه‌کافی سالم خرمی نه‌بش بوون . چونی بو ایران ره‌کو چون جهوری
 تورکان پی کرده‌ه سه‌ر وه‌ما هاتوچو کردنی قالش بووه‌بو سنه و له‌بن
 ده‌ست نه‌مه‌شوه‌دیده‌نی کردنی بووه له‌خزمه‌کافی . له‌ایراندا زورتر وه‌ختی
 له‌گهل نه‌ربانی قه‌لام و شعردا رابواردوه ، له‌گهل دیوانی شاعره‌کافی
 عه‌جه‌مدا سه‌ره‌کی چاکی بووه بو بونه‌وه ناوبانگیکی به‌رزی له‌ایراندا
 به‌به ، به‌قاییه‌نی له‌سنه‌دا گهل وه‌ختی رابواردوه و گهل شعری جوانی له

شومین به جی ملوّه . له تاران ماموستای شازاده کانی شای شیران له بی وه له .
 به کم کاروانیا له بی به نه ندای « نه نهمه نی نه دببان » یس له تاران . له گال
 « قاتانی (۱) » شاعری به ناو بانگی شیراندا داستانیکی سه بر و شهره شعر یکی
 زوریان له به پیدا بووه و له ناخردا بورری قاتانی داوه . گویا له لین له سر
 روی نانی (شا) له سر جهوزیک دانه نیشن و نه گاونه . شاعره وه ، قاله له پشت
 کوردیه وه وه ستاوه وینه کی له نا . جهوزه کدا دیار بووه و نه بیته هوی
 فیلهای کوردی ، قاتانی ههست به مه نه کا به دار دهسته کی جهوزه که نه شله .
 قینی و وینه که تیک نه جی ا . کوردی هه گرینی نادانی و بوی هه لک سی به
 به نجه نه دا له ته پئی سه بری قاتانی - که که جهل بووه - و نه لی : « لای نیمه که
 مانک گیرا له مس و نه نه که نه ده ن ا . » قاتانی به مه زور تورره نه بی و جنیو
 به « سنی » نه دا و له وه وه شهره گیان سه بر نه کیشینه لای نه ره که به جهی
 به ک بگرن ، نه و وه خسته شاکا له کوردی نه کا که وازی لی بیی .

هه ره ها نه فسانه ی سه بر به رام بهر به کوردی نه گیر نه وه ، ره کو نه وه
 له لین پیاله ی زه هری خوار دوته وه و پی نه مه دوه و له پاشا به تاگری عشق
 مو تاوه . کوردی بیجگه له کاروانه زوره کانی شیرانی له لین جه نه « شام » و
 دو جار یس جه نه یاریس و نه نانهت سه فاره تی فاره نه شی هه به .

شاعره کانی کورد به چاویکی به رزه وه سه بری کوردی یان کرده ، وه کو
 نه وه باسی شاعره کانی پیشوی کورد له شیخ رهزای قاله بانی له پرسن ،
 نه ویس نه لی « نه گو هه » به اتنا به وه دنیا ، روزی جاریک دیدنه نیم لی

(۱) قاتانی ناوی میرزا حبیب بروه و خه لکی خوراسان بووه ، له ده وری
 نه نهمه لی شا ، تا ده وری ناصر الدین شای قاجار ژیاوه . بدیع الزمانی خوراسانی
 له کتیبه گیای « منتخبات نه دییات ایران » نه لی قاتانی له « ۱۲۷۰ هـ . ق .
 قه مری مردوه .

نه کردن بهلام له کوردی روزی پیئنج جار . . . طبعی قادری کوئی که بلعی
کوردی نه کا نهلی :

شده سوارى بهلاغتی کوردان به که تازی فصاحتی بابان
مصطفی به نخلصی کوردی غزه لی کرده بهربنی کوردی
کوردی زلمان و نهده بیانی فارسی چاک زانیوه ، له عهده بی و تور کیشدا
دهستی بووه . له بهر دور گهوتنه وهی له کا کوله کانی قاله زور جار ناوی
شمری له دیاری بیگانه دا گرده به « هجری » وه کو نهلی :

ناکلی ئاخیر حه سره فی کا کوله کات په نهان بکام ؟
« هجری » ئاشوقته دل و کا کول بهرهستی کار به ا .

دیسان نهلی :

ئومیدی وه صل و دیداری نه ما « هجری » نه میستا که
هه همیشه انتظارى نامه ی به بکک و سه لامیکه .

کوردی پیاویکی بالا بهرزو که له گهت ، سور و سپی ، موره شو چاو
گه وره و به هه بیکل بووه . زور کوئی به جل و بهرگی جوان نه داوه بهلام
زمانی زور خوش بووه . له پاش چه ند جار هاتو جو کردن بو تاران ئاخیر
جار که نه گهر ریته وه بو سوله بیانی له بهر نه وه شه پدای عه شقیکی راسته قینه
کاری تی کرد بو نه فسی پی نه نه گیرا نه و نه هر که بهری به ریوه ، له بهر نه وه به
نه خوشیه کی نه فسی له سالی « ۱۸۴۹ » ج میلادی له نه مانی « ۴۰ » سالیدا
گیانه پاکه کی دابه دهست نه و عه شقه وه و له شه که شی سپارد به دار نه ر -
خه وانه کانی کردی سه یوان بو نه مانی عشق ا . دور نیه میستش له دهرونی
کوره به کی به جو شه وه ده نگی سوزی (یا قادر) له گورره که یه وه بیته ده ره وه ا
نه گهر نیمه بانه وهی له شمیری کوردی بکولینه وه له پیئس هه مو عتیکدا
نه لین : کوردی شاعریکی فیتری و شعره کانی وه کو ئا و خوارده نه وه و ابون
بوی ، وه زور تر نه فسانه ی له سسر خرام و غزه لیات برانده نه وه .

همان‌همی هیناوه خستونیه ته ناو گولدا نیکی وشهوه بو شهوه که پیاو گویی لی بو
هم دلی به بونی گویی مه‌عنا بگه‌شیتوه ، هم جاری به دیمانی گولدا نی وشه
روز بیتهوه . .

کوردی که له به‌هشتی زه‌مانی مندالی دهره‌چی و شه‌کویته ناو ده‌شتی
به‌سامی دنیاوه ، له بانی شه‌ره که دهره‌زوری تاپی زبان بپشکنی بو شهوه که له
ده‌شته‌دا کوشکیک دروست بکا و به دلنیایی تیاا دابلیشی که‌چی به
پینچه‌وانهی شه‌مه شه‌کویته ناو دهره‌باییکی بی به‌به‌وه و به ههر لایه‌گدا شان و
قول شه‌کونی ته‌مشا شه‌کا ههر له شوینه‌کی خوبدا به ا . بی شه‌لین : بوج
وا به و وا شه‌کی ؟ شه‌لی :

مه‌گن مه‌نم که سه‌رگه‌ردان و ويلم به ده‌ست عه‌شقه زه‌مانی اختیارم ا
بی شه‌لین بازارری عه‌شق بازارریکی به‌سامه ، پیار که چوه نایه‌وه ههر
شتیکی بی بی شه‌یدوررینی و ناویشی شه‌زنگی ا . شه‌ویش شه‌لی :

من که رسوا بوم و ته‌پلی عاشقیم لیدا ئیتر

کوردی هیچ به‌روای دل و ئیمان و مانی دین نیه ا

که‌لیکی له‌گه‌ل شه‌کولنه‌ره و پی شه‌لین : هم‌مو عومری خوت به‌خوارایی
دورراند . ئاخیر تو شه‌م عه‌شقت له‌سه‌رچیو بوجیه ا ؟ ... شه‌لی : راسته ،

هم‌مو عومرم به‌ضایع چو له‌ریگی عه‌شقتا چونکه

گرفتارو شه‌سیری داوی عه‌شق طفل فامیکم

که بویان دهر شه‌کوی شه‌مه به‌چگه بچکوله‌بکی بی ناوه ، وا ئا‌گری له
هومری به‌رداوه ، لی شه‌پرمن ، باشه ا له‌چه‌بنه‌ماله‌به‌که ؟ . شه‌و بنه‌ماله‌به‌له
کوی به ؟ . چی له‌به‌ر شه‌کا ؟ . خو و ره‌وشتی چونه ؟ . چون کورریکه‌و
ناوی چیه ؟ . که شه‌مهی گویی لی شه‌بی دلی شه‌که‌شیتوه و هوشیکی به
به‌را دیتوه و زمانی شه‌گره‌ته‌وه و شه‌لی :

گهر دهرسن مه نزلو سـ کـل و لباس و تانفهی
مالیان نه زدی بک به بندی خانه و ماشی نه حلف (۱)

مه سهره ، لاغرتنه ، بالا میانه ، کچ کولاه

سو خه سه بزه ، مه یتهن تاله ، چاو خومار مه پرو گمان

ماقلو داناو مؤدهب ، وه حفر و مه فرورو عه جبول

که دهلی سندان به طاشق ، که دهلی چارم قوبان ا

زود خیزه توند ره وته ، مه سته دایم چاو به بخو

گاه به دخو زالمه ، که مشفقه شیرین زبان

سا، له هر کوی که هستت کرد سؤالی لی بکه

رازی به نهانی سراسر بوت ده کا نه لبت عه یان

ره رهوت قادری بو اعطای جوابی مه سته لبت

وه رنه « کوردی » ناتوانی حالی خوی بوتکا به یان ا

نه ماخا نه کی لیره داشورشی عه شقی کوردیکی نه وره منی چاو خوماری

سو خه مال بووه به سه رچاوهی لیلهای شعری کوردی به مهو کوردیه که لهو

ده ربای بی به به دا نه کان نه دا و کچی مهو مه مو هوشیکی لی سه ندوه ...

به لام نایا مه عه شقه به رامبر بهو کورره عه شقیکی دیمون به رستی بووه ، یا

سه ودا به کی هه رهس رانی ؟ . نایا مهو که سانه که له گوشه ی نه شکوفی خوا

به رستی ، یا له دوکانی بازاری عه شق به رسلیدا به رمال و که لپوسقیان راخستوه

(۱) به ندیخانه له گهل سه رادا له بناکانی سلجانی نه ولا آغا بووه ، هه وزبکی

که وره له هه رشی به ندیخانه که بووه ، شوینه کی که تیره پشت مه سه رای

لیسته ی سوله ایمانیه وه نزدیک به مزگوتی بن ته بق - که لهم ناخره دا مزگوتی

مه لا فتح الایان پی نهوت . باشه کش که تیره پشت مزگوته که وه که وه به لای

پیره سه وره وه .

چی ئەلین بەرامبەر بەم کارەساتە ی کوردی و بەرامبەر بەم شورشە کە
کوردی بە ئاشکرە خستوبە تە ناوە وە ؟ ؟ ..

بە ی گومانی تیدا نە کە کا کولی لە خەنە گیرا و چاوی مەستی بە دەستی
کردگار جوان کراوی قادرانە بوە بە و هیزە کە ی ئەلین « ئیر » و گەلی
گەلی لە هەوا ناز کترە و خوی داو بە سەر هەموو ذرە - گەردیکی - مصطفی
بە گدا . ئەوی لە تاوا کە گریاوە فرەیسکی خوینە کە ی لە سەر زەوی و لە
هەواوە ، نەخشە ی وشە ی عەشقی کیشاوە و ناوی قادری هیناوە . ئەوە نە
هەبە ئە گەر بێتو ئیمە نەفسی عەشق ، نەفسی عاشق ، نەفسی مەعشوق بچە ی نە
بەر ئە و مە کینە بە کە خەوشی لە ئالتون پی جیا ئە کە ریتە وە بومان دەر ئە کە و ی کە
عەشقی « کوردی » بەرامبەر بە « قالە » عەشقیکی داوین پاکی بوە ، عەشقیکی
خوا ناسی و فەلسە فە بوە . عەشقیک نە بوە کە کورریک دلی لە کورریک
چو بێت ، یا ئە و عەشقه نە بوە کە کورریک دلی لە کچیک چو بێت ، بە لکو
عەشقی راستە قینە - ئە گەر بو بێت - تە نە ئە و عەشقه بوە کە کوردی بەرامبەر بە
قادرانە توشی بووە ؛ چونکە ئە و کە عاشقی بوە بە قالە بو ئە وە نە بووە کە لە بەر
مانگە شە و یکی چوار دە دا لە سای گەردنی قالە دا شەرابی سەر خوشی
بچواتە وە بو ئە وە بە گزینی کە وە دە ستیک بو قالە درێژ بکا . بی گومان
ئە گەر ئە م عەشقه بوایە نە ی تە توانی بلیت :

شە هیدی عەشقم و مە مشون و کفتم بو مە کە ن یاران

گە وای حە شرە بو دە وای شە هادە ت بەرگی خوینیم ا

بە لکو عاشق بوە بە و دێ نە کە عە کسی جوانی کردگار بوە و لە ئا وینە ی
سەر و بالای قالە دا دەر کە و تە وە ا . عاشق بوە بە و جە ماله کە توزیک بوە
لە پرتە و ی جە مالی بارە گای ئە و خوا یە کە بە دە ستیک نە ینی گولی ئە ندای
قالە ی دروست کردو و کردو یە بە نۆ نە یە ک بو دەر کە و تە ی ئە و گە و رە پی و
دە سە لانە کە بە هە زاران هە زار ئایاتی کە و نە ی و غە ی رە کە و نە ی هە یە ، قالە

مهرواحوهو به جورې تيااوان بي که نادری قادری خاوهن جيهان به تاوی
قادری چاو جوان بدينته مهيدانهرو بلی :

عبث کوردی ا مهلاکک دین ده پرسن مذهب و دینت

که نادر خوی ده زانی من له سر کام مذهب و دینم ا

پرسیار کردنی فریشته له پاش سردن و له گوردا نه بی ، مه مهش ینکار
نا کری که کوردی مه مهی زانیوه چونکه نهلی « دین » . هدر وه ها ، نه
کوردی و نه غه پیری کوردی مه وه یان بهر گوبی نه که وتوه که له ده وری زیانده ؛
فریشته بیت و پرسیار بکات . که و ابو نادری چاو جوان مه و ده سه لانهی نیه
که دو فریشته له پاش سردنی کوردی بنیری بو پرسیار کردن ، به لسکو نهلی
قادری خاوهن جيهان - که دروستی کردوم - خوی نه زانی که من له سر چه
ریگه به کم غیر تم پرسیاره چیه نه یکا ۱۲ ... جا ایا عه شقیکی هه وه سرانی و
ناره زو پرستی نه توانی بگانه مه و پایه به که کوردی بخانه کوردی مه و
نه له مه و تصوف وه که هزارانی وه کو « ممری وخیام و منصور » تیاا
مهی گیر بوون ۱۲ ...

نیمه لیره دا بومان دهر کهوت که (کوردی) بو به عاشقیکی لاهونی ،
نهلی عانهی هیچ شتیک نابزو بینه و نه نهی مه و به بیکره نه بی که له نیگاری
(قاله) دا بو به ناوینهی جيهان نمای کوردی ا . جا له بهر مه وه خوی له بهر
هر ته ونیکا ، که دابنی نه بی یا (تان) ه کی ، یا (بو) ه کی عه شق بی ...
کوردی دهر ده دلیکی خوی له که ل باره که بدا باس مه کا نهلی :

چیشتم مه سرو ژه هری مارو روحی شبرینم نه هات

زه خنی کونم هاتنه زان و مه ره می برینم نه هات

من غم خواردر غم پیش خوینی جگه ری خوارده وه

بو به گریام چهنده به چهنده فرمیسی خوینیم نه هات

نهلی : دوری یاری شبرینم بوم بو به زه هرو خواردمه وه .. هیچ

هزه بیکي پیامانه هاتوه که بیت و نه بهی نهو زه هره بخومه وه .. زور ده میکه
من به داری هه وه گرفتارو بریندارم .. نهو برینه کونه یه م - که دور
که و تنه وه ی جاری پیشوی هه وه - هاتوه سوی و نه هات بو نه وه نهو هاتنه ی م
بو پی به مه لحم .. من له داخی دور به گهی ده ستم کرد به غم خواردن و
نه مویت بگرم و فرمیسکی خونین هه لر بزم .. به لام له بهر نه وه که غه میس
وه کو « زه رو » خوینی جگه ری خوارد بوم هه ر چه ندم کرد دلوه خو بلیکم
چنگک ته گوت بو نه وه بیکم به فرمیسک ۱۱ ..

که م کس توانیو به تی بهم جوره ماسی خوی و غم و یاری بکا وه کو
کوردی کرد به تی . له پاشا هه پینسته سهر نه وه نه لی :

گوی سهرم چهو گانی میهنهت دایه بهر خوی رایفراند
المجب بو ، شهسه واری خانه ی زینم نه هات ؟ ۱ .

لیره دا به راستی کوردی وه ستایه تی به کار هیناوه ، به کم له وه دا : گویا سهر و
که له ی - که شوینی میسک و نه فکیر به تی - له بهر نه هاتی یاری وه ها تیکه
چوه و به کی که وتوه وه سکو تو پی بو شی جلیقینی لی هانوه که گوجانی میش و
نازار به هه مو لایه کدا هه لیسه فر دینی و هه لیسه سوزرینی . نه لی نه مه زور
سه بر بو ، من نه مه م به سه راهات و که له ی سهرم هه مو کس یاری پی نه کرد
که چی یارم دیار نه بو ، که نه ویش وه کو شورده سواران له ناو زینه که
دانیسی و گوجانیک بگریته که له م ۱ . . . دوهم کوردی بهم شعره یار به کی
شه قین و رمبازی و توپ بازی - که له و ده ورده له کورده واری باو بو وه
هه ر می کورد بو وه - نه یخانه وه فیکری بهمه . زور تریکه ناو رو پاییه کان
یاری « پولو » یان له کورده وه وه رگر تپی ...

کوردی له و شعره پیدا که نه لی

که ر بخیریم له مابه بینی به ههشت و وه صلی یار
وصلی تو ، بو من ، جهنم پرر له جنت نامه وی

ورده کار به کی کوردانی سه پری کرده ... رو نه گانه یاره کی نه لی :
 نه گار بکنن به سهر پشک بو نه وه که گه یشتن به تو هه لگرم و جهه نه م
 جیگم بی ، یا ده ست له تو بشوم و به هه شتم بده نی . بی گه یشتنه گتم نه وی
 نه وه ک به هه شته که ا

کوردی بگم به یار گه یشتنه ی نه وه نده به سوز داوا کرده نه لی :
 نه وه ک ه هه نه وه نده که به ده ست لی گیر بونه گت به جهه شتم ناوی ا . بگره
 له بهر تو نه وه نده له به جهه شت دور نه کهومه وه نه گه ر بیتو جهه نه میس - نه و
 جهه نه مه که نه گه ر تو م یوی نه بی به جیگم - پرر بگریت له به جهه شت
 نه نانه ت فاجه نه وه نه وه نه وه ک پیم بلین تو نه و ا چوینه به جهه شت نیر
 نا بی به یار بگریت ا ...

« کوردی » سوچی قسه به کی کوردی هه ر خستوه که به کیک به به کیک
 نه لی : « ده بررو جهه نه مت لی پرر ا » . کا برا تورده نه بی لای وابه
 قسه به کی ناشیر بلیان بی ونوه ، هه ر جهه نده نه و که سمش که قسه که نه لاله
 کاتیک تورده پیدا و بر نه وه نه بیلی گویا جنیوی نه دانی که چی له جهه قیقه -
 تیشدا قسه که له مه به سنی هه ردولایان دوره ، چونکه « ده بررو جهه نه مت
 لی پرر » به عنی بررو جهه نه مت لی پرر گرابی به هیچ جور جی نوی تیدا
 نه بیته وه . که وابو مه عنای شعره که نه وه نیه وه که هه ندی کهس نه لین :
 « به هه شت پرر بی له جهه نه م نامه وی » . نه گه ر مه به سق نه وه بی نه لی :
 « جنت پرر له جهه نه م » .. دیسان نه م هه ر له بهر نه وه که به یار بگا نه لی :
 نه وه ک هه ر به جهه شتم ناوی ، نه نانه ت نه گه ر جهه نه میشم بو بی به
 به جهه شت نه وی شم هه ر ناوی ته نها تو نه بی . که وابو کوردی له باری نه ده بیاتدا
 زه موقی له گه لی شاعر بهر ز تر بووه ...

کوردی هه ر له خانیه هه شتدا دیوا خایکی دروست کرده و به برده

شعره برزده گوی باسیکی شاهنکی نهو دوره بو تاریخ نه گیریتوه .
سه ره تا گوی نه کاتهوه و نهلی :

دل له میهنهت که یله نهی پیری موغانی بهیمی ساز
هر نه توی بو باره گای عیش و تهره ب مه سنده تهراز

که دیواخان له کورری مهی نوشان گهرم نه بیت مهی و مهی گیر
نه چینه ژوره وه ، اینجا به زاهدیش نهلی تابی مه یخانه و شاهنگک کر او ته وه
واز له خانقا بینه و پی یکک باویژه ره هم دیوره ا .. کورمان زور خوشه ؛
چاو مهستی کلانلار به کا کولی پهریسانیه وه به نازیکه وه مهی نه گیری ..
پی گولان گوردون نه ماهای نهو مهی وه مهی گیره و نهو لیوانه نه کا که
هو مهیه نه خوانته وه ا .. نهلی هر وتی گوینده کانمان ناته واره ، ده با :

تاغه ذه تون لی بدا سینه که مان فارس گرفت
نه لکه نه نبورو ده ف و اسند بدا دهستی به ساز

مستو ئیراهیم و نهوره جان نهوار فهیمی حزین

مصطفی ناری وسه گا ، یونس بلی دهستی و حجاز

چاره سول هلدانه راست ، صالح بلی : نیوه شهوی

عینی دین چوارگا و قهره دهنگی بلندکا بو قهزاز

چار به چار به گزیکه وه ههستی له پهردهی تهری

یاره گوی عاشق کوژه و نه عهقه کهی دشمن نهواز

له پاشا دینیت « باربود » و « نه یاز » و « نه کیسا » نه کا به گاو گوردونم

همانه ، نهلی دیواخان و ا گهرم « جهمشید » نه بی بی به تابی وانی ، که وایا

حسوق و شیخ و زاهد تابی بینه ژوره وه ، هزارانه لباز به شبان نه بیته وه ا .

تاخری شعره کانی پوره دینیت نهلی :

ونه کوردی مائلی نهو نهوعه نه تواریانه بی

لازمه شاعر له هر نهوعی بلی بو ئیمتیا

ته‌ماشا ته‌کی کوردی له و شمرا نه‌دا وینه‌په‌کی به‌زم و ئاهه‌نگی ته‌وروزه‌ی
موله‌پمانی و کورده‌واری ته‌گیرینه‌وه ، به‌که به‌که ناوی گوینده‌کانه‌ دینی
له‌گه‌ل ته‌و گورانیانه‌دا که ته‌وسه‌ر ده‌مه باو بوون . له باشیشا نه‌فسیه‌تی
خوی به‌ته‌واوی ده‌ر ته‌بری .

ئیمه لیره‌دا ته‌بی بکه‌وینه‌ سه‌ر ته‌و باوه‌رره که ته‌گه‌ر سوزی عه‌شقی
کوردی نه‌بوایه نه‌مان ته‌توانی ئاگاداربین به‌سه‌ر نقام و موزیقاو چونیه‌تی
ئاهاه‌نگی زیاتر له سه‌د سال له‌مه‌و پیشتر له کورده‌واری‌دا ، که ئیمروز ته‌م
ناحیه‌به‌پا‌په‌کی زلی هه‌به‌له‌ ژبانی کومه‌لایه‌تی‌دا . . دیسان ته‌بی ته‌وه‌ش بزانی
که له سه‌ده‌کانی رابوردودا کورد له‌گه‌لی شتدا شان به‌شانی قه‌ومه‌کانی‌تر
روه‌یشتون ...

سوزی قه‌ومیه‌ت له مصطفی به‌گدا کردو به‌ته‌کاری که ناوی شمعی بگا
به « کوردی » . له تاران ناو و نیشانی خوی ته‌کا به‌م نیوه شمعه : « احمده
جدو پدر محمود و نام مصطفی است » و ته‌بخانه سه‌ر نقیمی ته‌نگوسیه‌کی
بو مور ..

له و شمرا نه‌دا که له ولاتی ئیران و تونی غه‌زه‌لیاتیکی زوری به‌زمانی فارسی
هه‌به به‌لام ده‌ستا و ده‌ست که وتوه کو نه‌کراونه‌ته‌وه . دیوانیکی که‌ی به
زمانی کوردی له‌لایه‌ن « کوردی مه‌ریوانیه‌وه » له چاپخانه‌ی « دار السلام »
له به‌غدا سالی (۱۹۳۱) بو جاری به‌گه‌م له چاپ دراوه ..

جارجی کوی

۱۸۱۵ - ۱۸۹۲

پیشرووی بهرزی بنمناهی برون له به معنی دهشتی کوی دا (۱) ،
غایانی شایه نی ترازوی رونای و دلپاک له کوی همدا . پیری که کو بو له ناو

همو شهوهی که کویه کرتبو ، تیشکی بیو به
روژ و ترازوی خه یالی به کویه کرتبو .
پیشهنگی کاروانی شاهرانی نیشانی لهم
دهوردها ، همدهنگی راهرانی خوشخوانی
لهم پردهدا . همستیره بهکی گهشی میلیت
له قاسمانی کورد زمان ، بولبولیکی خوش
ئاوازی قهومیته له لالهزاری کوردوستان .

تاقه سواریکی پیروزی نیشانی له باورردا ، فسه که زهده بهکی دهست

(۱) « کو » کویسجق ، کومهل وگرد ، برده همستیره به که . هم
همستیره ی کویه چند همستیره به کن که له تاخرو ئوخری حمزیراندا له لای
روژه لاته وه دهر هم کون . « ترازو » ترازوی شت پی کیشان ، شش
همستیره شن که له ته موزدا به شوین « کو » دا دهر هم کون ، له هاوین وپابزدا
همستیره ی کو ، ترازو ، گه لایژ و کاروانسکوژه پیکوه همبیرین .
کاروانچی ولادینی بهم همستیرانه وه حتی شهو و فسهلی سالی پی ئهران . که
« کو » ئاوابو بهرانه کیوی هم کونه ته گه وه . له بهین همو عسارده ته کاتا
جناس و له تافه نی عیلمی به لاغه هه به .

راستگویی له خاورددا ناشتا بووه به بهرزی ولاتی کانی که دور بووه له و مه رزه بی پیره ، ناشتا بووه به بامی شیخ و زولفی سه مه ز بو ده وری که تیا بووه به و پیره خوش پیره ، ناوازی نهلی عاتفه ی نه شته به کک نه دا به دل ، شورشی راویژی ژیرانه ی ، هه لنگورد (*) ، نه خانه گل . فیکری گلوبی کاره با ، خوی نه زانی لانه با . قسه ی دورریکی بی و بنه ، له سه رده سقی نی و بی نوینه .

شاعری بهرزی نیشتمانی هم شوینه مان ناوی « قادر » ی کورری احمدو دایکی « فاعه » ی ناوه . له سالی « ۱۸۱۵ » ی میلادی له دبی « گورر قه رج (۱) » هاتوته دنیلوه ، هه به مندالی باوکی سرده ، دایکی له بهر هزاری و بی نوایی هه لی نه گری و نه بیینی بو کوبه . نیشانه ی زیره کی و وربانی له ناو چه وانیسا دیار بووه ، به پختیوانی ناقه کانی کوبه دایکی له نه مه نی هه و سالیدا نه بیخاته بهر خوبندن ، له باشا چوه ته فه قیبتی ، ده وری سوخته به نی له کوبه له مزگه وتی معنی رابواردوه ، هه ره له کوبه گه لیکیشی لای مه لا احمدی هومر گونبه نی خوبندوه ، به فه قیبتی چوه ته خوشناو ، هه وایر ،

(۵) شاخیکه له سه روی روزه لانی لوای هه ولبرو جنوبی (رایهت) له ناوچه ی « روست » نزیک به سنوری عراق و تورکیا . بهر زاییه گه ی « ۲۰۰۰ » مه تره به کک نه بی .

(۱) « گورر قه رج » گوندیکه به « ۹ » میلیک جکه وتوته جنوبی روزاوا ی شاری کوبه وه و نیسته ویرانه به . گورر قه ره جی نه چنه وه سه ره عه شره قی « ده ز به ندی » که له زه مانیکی زوه وه له ده به ندی زه ها وه وه هاتون . نه مانه نیسته له ده ورو به ری کوبه چوار گوندیان دا گیر کردوه : « سه کانی ، سه گر تکان ، کانی له له ، گومر گونبهت » ته نانهت دانیشتوی هم دیهاتانه نیسته ش شیوه ی قسه کردنیان نه چبته وه سه ره شیوه ی ده به ندی زه ها و و لورر ، وه له گه ل هه مه وه نده کانیسا نیکلاوی بنه ماله بی یان هه ره بووه .

سرددهفت ، سابلخ ، شنو و سوله یمانی . له گهل حاجی مهلا عبداللهی
 جهلی زاده دا فقیه تیه کی باله کایه نیشیان هه بووه وه کو لهو کاغه زه دا که به شعر
 له تهسته مبوله ره بوی نویسه و نه نیتانوه میگری و نه لی :
 به فیکرت دبی زه مانی چوینه باله کک
 به پی خاوس ، نه که وشم بو ، نه کاله که ۱۲

که خویندنی فقیه بی ته راو نه کا نه که ریتا وه بو کوبه له بن دهست همه لافاز
 ئاغه کانی تر کوبه دا له گهل حاجی مهلا عبدالله پیکوه رایته بو برن . تا له کوی
 بووه له گهل بیرو باوه رری شیخه کانا هر له چگه پرچیدا بووه ، نه دهست
 بزویوهی کردوبه نه کاری که ئاغه کان نه یانتوانوه تاسه ر چاوبری بکن .
 نه مه و دیسان لهو سردده مه دا « که بی » جو انرووی به فقیه بی له کوبه
 بووه له هنر که وتی حاجی مهلا عمر ، که بی پارچه به کک بووه له زیره کی و زه بن
 تیزی له گهل حاجی قادر دا نیجگار دیستایه نیان خوش بووه . که بی
 دغوازیکی بووه له کوبه ناوی « هه به بی » ئایهوکی بووه ، سهرو سه و دای
 که بی و ئایهوکی له هه مو کوبه دا بلا بو بووه ، نه مه تیزی ناوی که بی
 زرنه گاندبو . دیسان که بی له گهل شیخ ره زای تاله انی دا به بیاز نیک
 نه چی و له رقی شیخ ره زا که بی زه می ئاغه کانی کوبه نه کا . نه مه دو کرده به
 نه که نه کاری که جیگه بی لیژ نه بی و ئیتر ناتوانی له کوبه دانیشی ، شو
 له ناویکک دهشت نه که ریتا به رو به جو ریکی ناخوشی کوبه به چی دبی و نه چی
 بو هه ولیر ! . نه مه نه مانه کی که بی بهم جو ره کار یکی زور نه کانه سار دل حاجی
 قادر . له بهر کرده وهی پیشویش ئیتر نه ریش کوبه به چی دبی و نه چی به
 شوین که بی دا له هه ولیر نه بگریته وه ، له ویرویه له پاش ماوه به کک پیکوه
 به جرتا نه که ونه دولی خوشناوه تی و نه چنه رواندز ، بائده نه وه
 بو ناو شه شه رنی حه بده رانی له تورکیا و له « ۱۸۵۲ » دا له چن بو
 نهسته مبول و نه که ونه به نای به درخانیه کانه وه ، که بی یاز خستوته حقوقی و

حاجی قادریش بووه به ماموستای کورده کانی به درخانب پاشا . میتر
 که گیل روز گلزدا له پنجه بازی دا بووه تا سالی « ۱۸۹۴ » له نهمانی « ۷۷ »
 جالی دا همر له ههسته مبول کوچی دوابی له کاو له گوررستانی « قهره جه
 احمد » - له بهری « موسکودار » - دا له نیزربت و له گیل « نالی » دا
 هه بن به دونه مای هه لبر و کاوی کورد له ویدا^(۱) ...

حاجی کوبی پیاویکی به ژنو بالا ناوئیی ، به رازلوت و چاو گه وره و گه نم
 ره تنگ بووه ، له قسه کردندا خیرا بووه ، تا تورده نه بویت زور که یف
 خوش و قسه قوت بووه ، له سه شتی هیچه تورده هه بو و زور زویش هیدی
 هه بووه وه تا سه دوه ژنی نه هیناوه و که سیعی له خوین به جی نه ماره وه کو
 خوی هلی :

هه منم هیسته وارثی عیسا بی ژن و مال و بی کوررو ملوا

ماهی و کوبی ، فار و مچ

ئا یا حاجی کوبی بووه ؟ ئا یا قادر حاجی کردوه ؟ ..

به لی حاجی هه رچه نده له دینی « گورر قهره ج » هاتو نه دنیاوه به لام هه
 له کوبی گه وره بووه . گورر قهره جیش له دیهاته کانی کوبی . دیسان ره و شتیکی
 کورده واری هه به ، کورد که له ولاتی خوی دور که و ته وه و که و ته شو بیکی تر
 که . لیان پرسی خه لکی کوبی ؟ نسبه تی خوی هه دا به شار که با ، له راستی هه دا
 خه لکی ناو شار نه پی . هه گه هاتو هه و کا براه خه لکی گوند بک بو له و
 به رری سنوری سنه یا سوله یمانی یا کوبی له وه لاما هلی : سنه پی ، یا
 سوله یمانی ، یا کوبیم . هه مهش بو به وا هلی چونکه له و ولاته دوره ده سه ته دا

(۱) بو ههم چونیه تی ژبانی حاجیه حالی « ۱۹۲۷ » به تاییه تی چوم بو

کوبی . هه رری له وی ده سنم که ورت هینامه وه . دوسه بیکه شم جو بو
 هه سه ته مبول ژبان و سه دنه که ی هه ویشی بو ناردم .

ناوی گونده کی نه وکس نایزانی بهلام ناوی شاره که نه زانری . نه میلیته وه
 سه ر باسی حجه که ، نه میان ورد بونه وه به کی زوری نه وی ا :

نه م حاجیهی نیمه وه کو باسماز کرد له (۱۸۱۵) هاتوته دنیاوه ، له بهر بی
 نه وایی دایکی هینایه کویه ، باوکیشی همرزو نه سری . عاده تا مندال له
 هه و سالیده نه خریته بهر خویندن . له وده ورده تا له قوناخانه و کتیبه
 ورده له کان رزگاری نه بی به لانی که مه وه (سه) سالیکی پی نه وی ، هه ر چه نده
 زور کم ری که وتوه که مندال له ده سالیده نیر ایته فه قیته بی بهلام با حاجی
 چوبی ا . دیسان فه قی له کورده واریدا تا لی نه بیته وه که متر له ده سالی تیدا
 نامینیته وه . نه مه حاجی عوسری بو به بیست سال . له گهل نه وه دا حاجی
 به چند سال له پیش نه وه دا که پی بذیته بیست سالان شمری هه به که ناوی
 شمری « حاجی » بویت ا . وه کو له و کاروانه پیدا که چوه بو سابلانخ و
 به سه ر « لاجان » دا چوه ، له وی چاوی به « گوله » ی خوشکی فه رنه ناغا
 نه که وی ، که نه که رریته وه کویه غنزه لیک بو داغنه و پاسیکی ده غنی لاجان و
 نه و خه بیسه سه رایه نه کاو نه پیدا به « با » که بوی بگه به نی و له ناخری
 غنزه له کدایی نه لی :

هه ر لیره هه تا ده غنی به هه هت مینی لاجان
 نه ههسته بررو نه که وه کو دیوانه ی هه رزه

تا داخلی خه لوته ده بی نه بجا به وه کالته
 خاکی فه ده می ماج بکه به م تازه که نه رزه

فی الجله وه کو خالی روخی دل بهری « حاجی »

دل به نده ده سا بادی سه با ههسته مه له رزه ا

نه گه ر بلین با حاجی له ده وری فه قیه تیدا چوبی بو حج نه مه ش هه رگرانه ،
 چونکه فه قی له کورده واریدا لایان واپه خویندن له هه مو هیاده تیکه
 که ورده تره نه گه ر حج بیته بهر تاپیه که یان بوی ناچن ا . له لایه کی تریشه وه

حاجی وه نه بی باو کیکی ده وه له مندی بونی و شتی بو بهجی هیفتی تا پیوه بچیته حج، خوشی له بهر خونیندزی نه کراوه کاسی بگاوه پاره پهیدا کا، سه فخر بهریش نه بووه تا به هوی سه ر بازیه وه چوبی بو حج ...

نه مینتوه سه ر نه وه که به کیکی میرزا قادری له گهل خوی بردنی بو حج، نه وه که سه ش مه گهر هر حاجی به کز افای هه ویزی بونی - چونکه هر له سه ر تا وه نه و نه ماله به بووه که جاویری باز کرده - بکرافش به پینج سال له پیش دروستکردنی مزگوته که پدا له کویه جوه بو حج . مزگوته که ی له (۱۸۶۰) دا دروست کرده که و ابو حجه که ی نه که وپته (۱۸۳۵) . ده ی له و تاریخدا حاجی عمری له (۲۰) سال زیاتر نه بووه و هر له هه قیه تیدا بووه وه کو وغان هم له پیش نه و تاریخدا به ناوی « حاجی » به وه شعری هه به ا . که و ابو من له سه ر نه و باوه رده م که میرزا قادر ناوی شعری ناوه « حاجی » له بهر نه بووه که حجی کرده ، به لکو هر به مندالی به حاجی ناو بانگی سه ندوه له بهر نه بووه ، که ره و شتی که له کرده واره پدا هه به : هر منالیک له مانگی حاجیانایته دیباوه له بهر پیروزی پی نه لین حاجی . هم ره و شته نیسته ش هر نامه زورتر له لادی کانا . نه نانهت له هه نندی شوینشا که که وره ش بو به ناوه ز . میزه ریکی سپاش له به حتی به سه رده وه . جامیرزا قادریش له بهر نه وه که له و مانگه دا په پدا بووه پیان و توه (حاجی) وه (حاجی) کرده به ناوی شعری . نیت له پاش هم تاریخه حجی کردنی یا نه بکردنی له مه به حتی نیمه ده ر له سی ، له گهل نه و ش دیسان هر به لکه به که به ده سته وه ننه که حجی کردیت ...

حاجی و شعر

شعری حاجی له سه به رده دا ده ر نه گوی ، غه رای ، کومه لایه نی ، نیشانی حاجی وه کو که لیکن تر له شاعره کانی کورده واری له سه رده تاوه .

میلهای شمری له تاوینهای رومنی پری روه کانهوه وه رگرتوه و بهداوی
تهوانهوه گرفتار بووه بویه نهلی .

بهشستی زولف و روی ماهی وه کو ماهی گرفتارم
که می دل گهستهی مارم ، که می جان خهستهی نارم
له ناو نهمانه شدا دیاره کورره خه یانیک به ده نگی پری نامیزو رومنی
وه کو مانگک و سهیر کردنی وه کو ناسک و که شوفشی وه کو حاجیه وه بووه
به شیخی مه بهستی حاجی وه کو خوی نهلی :

سرا دی من سریدی خالصه ، خه یانیه کباری
پری ره ننگک ، ماهرو ، ناهو نگاه ، حاجیه ته رزی
بویه نه لیم کورره خه یانیکو کچه خه یانیک نیه ، چونکه هر له و بره
شمره بیدا که سه ره تاکای : « بهشستی زولف روی ماهی ... هتد » .
سه ره تای تاگری شورشه که می بووه و تا تاخاری ژبانی له گه لیا ماهه ته وه له
نهسته مبول پی نهلی :

نه مهش جاراز نیه قوربان له خوردا بیمه سه ره خوانت
خه نت مهمانیه نیمسال ته ماهوه خوشی پارم
نهلی نه مهش جاری جاراز نیه که له خوره وه بیمه میوانت و بیمه سه ره
خوانی لیوانت ، چونکه نیسته خه نت داوه و نه خه نه شه وزه بووه به میوانی
لیوه کانت .. له کوردیدا که وترا خه نت داوه یانی سمیلی بور کرده ،
سمیلیش بو کورره نه کک بو کچ ا ...

جا هم تا گره له بازارری غه رامیانداناه یه کی به جوشی خستوته دلی
حاجیه وه ، دیاره هم جوره سوزش له بهر نهوه بووه که نه و شوینه نه و نیایا
ژباوه و نه و شتانه که له و شوینه دا خوینراونه ته وه نه گره چا کک مرورد
بگری نه ییزی هموی تالاره ته جاوی مه ست و لیوی تال و گه ردنی میناوه .
به ته بیمه تی حال هم جوره شوینانه و هم چه شنه خویندنه وانه بال نه کیهن

مرادی من سریدی خالصه خه یانیه کاری
 پیری ره ننگک ، ماه رو ، ماه و نگاهه ، حاجیه تهرزی ا
 حاجی باسی یاری خوشه ویستی نه کا نهلی :

دوسم که هه ستایه سه رپی نهو بالا به رزه ی هه ره له تهوقی سه ربه وه تاوه کو
 زهوی داپوشرا بو به زولفی سه دجوره و بلاو بو بوه وه و نه چونه وه به به کاو
 نه له رزینه وه . . که نه م به م جوره زولفی به ررش و بلاو کرده وه تاووس له
 کاتیکا که به رره کانی کاتی بلاو نه کاتوه و نه بکا نه چه تر و هه ره به که له
 ره نگی نه دره وشیته وه ، که بلاو بو نه وه ی زولفی نهوی چار پی گوت له شه رما
 چه نری دابه وه به ک و کلکی شورر کرده وه ا . . نه وه کت هه ره نه وه نه ده
 به لکو باره گای تیشکی روزیش هه ره شه رمه زار بو ، چونکه که سهیری کرد
 تیشکی ره نگاره نگی موه کانی زولفی دوستی من هه ره به که له ره ننگیک
 نه دره وشینه وه ئیر پی نه کرا تیشکی خوی بخاته رو و بیهاو بیژی ، ناچار
 بیجانیه وه ا ...

به ولاتریشه وه بررو ، نه م زولفه له لایه که وه نه م که تنه ی به تاووس و روز
 گیرا ، له لایه کی تریشه وه که مه ندی دلیرازو زنجیری داود و گورزی گودرزی
 پاله وانیش که تماشایان کرد زولفی یاری من به لاریون و به ررش بو نه وه -
 که ی له لایه که وه که وانی دروست کرده بو نیچیر کردنی دلی به هیزی عاشق ،
 له لایه که وه به به کا هه لچونه که ی زنجیری بو به ستنه وه ی دله که دروست
 کرده ، له لایه کی تریشه وه به کلانه بون و له رزه که ی گورزیگی بو ترساندنی
 نه و دله دروست کرده ئیر رویان نه بو بینه مه بدانه وه و خویان بنوین ا ا .
 حاجی وه ستایه تیه کی پیواونه ی له لف و نشردا به کار هیناوه ، به به ریشان
 بونی زولفی سه د تهرز حه یای تاووس و روزی برده وه ، به به کدارزان و
 له رزینی زولف حه یای که مه ندو زنجیر و زولف ا . . ئینجا دینه سه ره نه وه نهلی :
 یارم که سه ری شه کاتده وه زوافه کشی له گه لیا له ربه وه ، له و له رانه وه دا

زولفه گهی وه کو کوچانی لی هات و دهستی کرد به یاری کردنی شفقین له گهل
 کوره ی، روزدا ، کوره ی روزی کرد به توپ و هایه بهر شقی کوچان ا ..
 که نه مه ی کرد چه ند فریشته یه کی وه کو هاروت و ماروت له وی بون کهوتنه
 سه رزه وی و ده ستیان کرد به سه ما کردن له پیش نه مدا ا .. نه گه ر بیتو
 نه نها ده قیفه یه یکک تاقه مویبیک له سه ری زوامی هه له گه ر ریته وه له شوینی
 خوی بترازی ، هم تاقه موه به جوربیک مالهم نه شله ژبیت دست نه کا به
 شانازی کردن به سه ر به یانیه گهی روزی قیامه ندا نه لی : شه ژان و خوروشانی
 هم حه شامانه له به ره هه له گه ر رانه وه م گه لی زیاتره له م کو بو نه وه به یان له تودا ا .

به همی های وهوی ده رویه شانه وه له ترمی چین چین و په پکه خواردن
 ماری زوانی یاری من هم مهیدانی پان و فراوانی گه ردونه به جوربیک له
 عیسا نه نگ نه بی وه کو کونی ده رزی لی دبی و ئیر نازانی بو کوی راکاو
 چون خوی بگه به نیته ئاسمان ا .. مهیدان - که عاشقه گانی یاری من - له بهر
 باده ی سوزی عشقیک که به دهستی خوی گیرای هه مو لال و پال لی
 کهوتن .. نه وه که نه نها ماشقه کان - که له جسمیکی نه فسانین - به له کو
 فریشته گانیش - که له جسمی روحانین - نه وانیش هه مو له بهر تیری نازی
 پرر ئیشاره ی هه و چاره جوانانه ی بی هوشن ا .. جا ئایا نه زانی من کیم
 مه بهسته ؟ من له م داستانه مدا نه و که سم مه بهسته که ئیشی و فرمانی خه یاتیه ؛
 هم عشقه گهی وه کو ده رزی دل کون کون نه کا ، هم ئیشی خویشی جلد
 بهر که درونه ، ناوونیشانیشی نه وه به که ره نگی له جوانیدا وه کو پهری ،
 رومه تی له رونا کیدا وه کو مانگک ، لا کردنه وه ی له نازدا و کو ئاسکک و
 ده وشیشی له خو گرانگر تندا وه کو حاجی وابه ... حاجی له وشه ی
 « حاجی ، دا جوانی و له نافته تیکی دروست کردوه ، هم وه سفیکی دوستی
 بی کردوه ، هم ناری خویشی وتوه ...

نه ماشا نه گهی لیره دا حاجی زور به قسه نه سته قی و عبارت ره نگی .

دهستی کرده به خوشخوانی غرامیات و هاتوه به تانو پوی یاردا ، به لام
 له کوردیدا قسه په کک هه به ئه لی : « نان بو نانه او گوشت بو قه ساب ا » .
 سروشتی حاجی بو غرامیات دانه برزراوه ، حاجی شاعریکی نیشانی و
 بولبولیکی گرینوکی مه لیه نده که هر ئاوازه په کی ده ماریکک نه بزوبلیته وه .
 به لی له پهرده ی هه وه لدا ده ی بو غرامیات بردوه ، وه که ئه بخوبلیته وه چاوت
 بی ئه گوی هه تا بلیت جوان و بالایه ، ئه وه نده هه به ئه وانه ی سر رانی
 که وه هر ناسن که لم غزه له ورد ئه بنه وه تماشاشه کن ئه و باسی له سهره -
 تاوه هیناویه له گال ئاخره که پدا به کک نا گریته وه که ئه ویش به خه یالی خوی
 بهم پاش و پیسه ته نها که سیکه مه به سته ا

له سهره تاوه باسی زولفی یاری ئه کا ئه لی : که هه ستا به سهر بی زولفی
 پهریقان و ره ننگاو ره نگی هر له ته و قه سهر به وه دای گرتبو تا سهر
 ئه رز - که په نجه ی بی به نی - . خلوه نی ئه م جوړه زولفه ئه بی کچیکه قه دباریکی
 بالا شمه فادی چونکه ئه م زولفه ئه بی بو کچ بی وله کچ ئه وه شیته وه ، که چی
 له ئاخری غزه له که پدا ئه لی مه به سته من بهم که سه په کیکه که ئیش و کاری ئه و
 خه یاتیته ، ئه و په کش - وه کو له پیسه وه بوت دهر کووت - کورریک بو .
 ده ی کوررو ئه م جوړه زولفه هېچ زه و قیکک نایسه لینی و له کوردیدا بوی
 ناوتری ا . . . جا ئه کهر حاجی پسرورر بوا به له غرامیاندا توشی ئه م
 ته نگو چه له مه به نه ئه بو ا ...

حاجی له ده وری غرامیاندا ماوه به کک خوی خه ریکک ئه کا له پاشا ئه و
 پهرده به دا ئه دانه وه و پهرده به کی تر هه لئنه دانه وه ، تماشاشه ئه کا له و دپوی ئه م
 پهرده به وه سینه مایکک ئیش ئه کا . شریت شریت هالو هه والی کومه لاهه تی پیشان
 ئه دا . ئه م فیکره خه یالیه شموری حاجی ئه گورریته وه به شموریککی تر و ته لی
 حاتقی به ئاوازیکی تر ده ننگ ئه دانه وه . سهر ئه کا شیرازه ی ئیش له بهر

یه کک هه پچراره ، هه رکه بو خویه نی ، هه وانهی که له کاروباری ژبانی
تیکرایی دا سه روشته یان گرتونه دهست بیجگه له ربی تیکدازو تاویل
کردن هیچ پیشتره ویه کی تریان بو مهردم نیه ، به هزاران ئیشی دور له
راسنی وله داد هه کربت و هه موی وه کو ئاوی پار هه روا ، می گه لیک
قاده میزاد دانراوه و چه ند شواینکی گورگی بو را گیر کراوه . به ناچاری
دینه زمان و ئه لی :

قسه بک هه به ده بکهم مهلی بی ته جره به به
با وجودی هه موی نادانه له لای وه کک گه مه به

مقتضای ئاب و هه وای خاکی دیاری رومه
هه ملی سوتاوی مه به ، به سته ی ئاوازی نه به
حاکی ربی گری مه عموره به ، قازی دزی روز
وزراو وکلا گورگه ، ره عیبت گه له به
زانی و شارب و لوطی ده گیری والی ده لی :

به ری دهن باره ی خوی دابه چه عه بیکی هه به ا
هینه بی قه ولن و خونخوار و نزیکن له قه ساد
فرسه نی بو ده ککوژی حه قی برای دینی نیه
بو ره عیبت هه مه ئهم گیره و دهره گه ی دانامه
زه جرو ته و بیخی مه که ، چونکی خه تای گای بته به
هه ره له شا تا به گه دا نوشی بکیکی نابی
لی ببری به حه قیقه ت بلی « جدم » هه مه به

لازمه ئهم غه زه له وه کک غه زه لان بیکه ، نه به ر
هه ره وه کو (حاجی) هه گه ر شاره هه گه ر ده که ده به
به م جو ره باسی کوبله بی و هه زاری مهردم هه گیر بته ره و چونیه نی هه لو
هه والی هه و ده وزه یشمان پیشان هه دا وه پاشا هه موزگاری هه ئه کا هه لی : بو

همه له همیشه نی بگهن هم برره شمره له بهرکن . له گهل همهش جوانیه کی
تری به وشای غزهل کردوته کار ، هلی هم له بهری بکن وه هم وه کو
گهوای پارچهی غزهل بیورزو بیکه نه بهرتان ...

له پاشا هر له باری کومه لایه تیدا دپته سر بهر بهره کانی کردنی عه نه نانی
دهستو دایره ی کولکه شیخه کان . همهمان تا کریکی تیزی له دلی حاجی دا
سکردوته وه . . حاجی وه نه بی رقی له شیخه تی و راسته قینه ی شیخه تی
هاتبیته وه ، هگهر و ابوایه پرر به ده م بانگی قطبایه تی بو مه ولانا خالد
نه هداو بهر همو میخترامه وه زوی تی نه له کرد و بی نه هوت :

مهده تی عیلم و عالم و حامل	قطبی ده وران و سرشده ی کامل
هر له هوهل جهانی مه ولانا	نه قشبه ندی رواق الا الله

دیسان بی نه هوت :

قطبی زه مانه خالد وه کک من بووه تاواره

بی قدر و قیمت و شان ، بی خانمان و بی تاب

به لسکو مه بهستی له بهر بهره کانیه کی له گهل شیخه کانا شیخه تی له و شیخه
بووه که همو تا مانجیکیان دنیا بهستی و مردم هه غله تاندن و دور
گوتنه وه یان بووه له ریگهی حه قیقت و جهل و یانان گرتوه به ده ستوه و
رایانکیشاون بو چالی هزاری و نه خوشی و نزاری . سررای همهش ناوی
خویانان ناره شیخی ده ستگیرو قطب اوه کو هلی :

که ده بگوت پیری من شیخ : من ده ستگیرم

له لام و ابو له بهر جهل و جهوانی

که پیر بوم تی که یشم ده ستی گرنم له که هب و کارو ته به بی مهانی

بهلی شیخ قطبه ، هاما قطبی شاهه به تاو و نعمتی خهلقه سررانی

هزف ههغه له کولان وه کک سه کی هار

دهل تی ههلمه مثلی سه کک له خانی

جلی بهو سرکزولہی کوز پهرستہ به چاوی کلداو وریسی پانی :
کہنہ نمیکت نہو بو ملکت و میلہت

به من جی نہقشہندی یا ، نہ ، مانی :

له لایہکی ترہوہ به گزبانانہ جی ئہلی : ئیش به ئیشہ نہکک به ریشہ ا :
خاندہی گہر بدایہ ذکرو دوطا دہبوہ تارون گہدای سہر ریگا
ہہرچی بی بہ ہرہ بہ له کہسب و کہمال دہبیہ دہرویش و مارگرو حہمال
دیسان بامی سزگہوت و گہورہ بی مالی خوا ئہ کا و ئہلی : ئہمانہ شو بیکن
کہ پیاو ئہ چیتہ ناویانہوہ و دل خوی رو بہروی خوا ئہ کانہوہ ، لو تہ سفیہ
کردنہ ئہ گہر بہراستی ناوی خواہی تیاپانا بہینری و بہراستی روی دلی نی
بکری ئہ گہریتہ حالہ میکی حہ قیقیہوہ ، بہلام تہ کیہو خانہ قاکان بوجی وا
جوان ئہ کرین و له بہرچی ئہوہ نندہ بہو جورہ بہ شانو بالیانانہ ئمچن ۱۲۰۰ .
وہلام ئہداتہوہ ئہلی :

شکلی تہ کیہو خانہ طامی شیخہ کان واقما رہ نگیئہ ، ئہما بو ریانت
لہم ہمو شیخو سریدانی ریا فہردیکی ناچیتہ سزگہوتی خودا ا
جا کردہوہی ئم جورہ شیخانہ کہ شیرازہی ریکوپیکی ئیشیان بہ
تہواوی ہلہوہ شاندہ بوہوہ ئیشیکی وا ئہ کا بہ حاجی کہ کہمہری دوژمنایہ تیان
لہ گہل بیہستی و دہست بکا بہ فسہ کردن بہوانہی شیخ نین و وہ کو گورگہ
چونہ تہ پیستی مہررہوہ ا ...

حاجی بہم جورہ له چہرگی کومہ لایہ تیغدا ہانو جو بہکک ئہ کاو ئہو
پہردہ بہش دا ئہداتہوہ . . کہ کوردہ واری بہ جی دہلی پہردہی سیہم
ہہ لئہداتہوہ و ئہ گہریتہ حالہی نیشتانی و نیشتانپہرورہ بہوہ . لہم مہیدانہ
شو خانہ شوررہ سواری ئہ کا ، نیکزو ہوشی قامہ زروپہکی تر و ہر ئہ گری .
ئاموز گاریہ کانی حاجی قادر لہ باری نیشتانیدا پایہی حاجی بہ تہواری له

طاهری نه فیکرو خیال به زبیدا - بهی نه و روزی سکورد - دهر نه غلو
 نه بگه به نیت به بهی هاعره هره نیشانیه گوره گانی تا ورو پا - من لام وایه
 گورانی هم به رده به بهم جوره به گم له بهر دور گوتنه وهی ولات و
 گورینی نه و ناوچه به بووه که تا نه و هخته تیا یا زیابو ، دوهم هه لسو گوت
 کردنی له گهل به ره ی به درخانیه کاناو تا و خوارده وهی له پیرو با و مری نه وان
 بووه .. جا هم سوزنه تا لآخری زبانی هه ره که لا مایه وه .

حاجی که نه چیته نهسته مول چاوی به طاهمیک تر نه گوری ؛ نه ماشا نه کا
 کورده واری تا نه و هخته هه رخوی به قسه ی خال و خمت و اعراب و حاشیه وه
 خه ربک کرده ، که چی قه و مه گانی تر نه ستیره یان له تا سمانی عیلم و پیشه سازی و
 پیشه گوتندا به جوریکی تر نه دره و هیتنه وه نه لی :

هاعرو شیخ و خواجه دهر به دهرن له قسه ی بی نه تیجه دا ده مرن
 باسی زولنی ددیو چاوی به خه و نه برابو بووه نری خه سره و
 قید و تزیب و حاشیه و اعراب هه مو با بردی بوونه مه و چی سه راب
 له گهل نه مه دا نه ماشا نه کا نه و قه و مه ی وا به نه و اوی هه مو هوشیکی
 خستونه سه نه مه انه قه و میکن هه لبرارده و نازا و بیچی لی هاتوو وه سکو
 باسیان بهم جوره نه کار نه لی :

له گاوان و شوانی کورده گان به ک

به سه بو له شکر یکی سه د گدرهت له ک
 به فیدایی شو اتان حانه ی نه ی به قوربانی سه پاتان نالی به رمه ک
 مر یفکی بیوه سه یادی شهینه

له کن هه نقا فروجه حاجی له ک له ک
 شوانی می گالی بیوه له شهردا وه کوفه سا به . د: ژمن می گالی شه ک
 نه لی : بهی کورد هم نازا به تیه ی هه به به لام نه وه ی که نادی لی لیل
 کردین نه وه به که :

هەر ، کوردە هەمو لە بەینی کلی میلەت

بی بەهره له خویندن و کتایەت.

بیگانە له تەرجەمەیی زمانی ئەسراری کتێبی خەلکی زانی
بە کەسەر علما دوروشت و وردی هیچ نەبخویندوه دو حەرفی کوردی
لە گەل ئەووش

ئوستادی خەتن له ئەم سیانە (۱)
و هەک دی له زمانی خوی نەزانی
کورد ئەو نەزەرە کە ، کە :

ئەمکن نیه دەربجی له چنگی
هەتا رەقەم و خەنی فەرەنگی
نازانم ئایا بێم نالیته ؟

کوردی ئاخەر بلی چیه عەبی ؟
هەر کەلامی حەقە نیه عەبی
لفظی کوردی بەلی بلار نەبو گردبو
وا له مابەینی ئیمەدا نی چو
ئایا ئەوانە کە پشت له کوردی ئە کە ئەو ئەوانە نەزانیو ؟ کە :

ئەگەر کوردیکە قەسەیی بانی نەزانی
عەقەق دایکی حیزه بانی زانی
ورە با بۆت بکەم باسی نەانی
تەفتن خوشە گەر چاکی بزانی
صلاح الدین و نورالدینی کوردی
عەزیزانی جزیرو موش و وانی
مەهلل ئەردش-پرو دە یسعی ش-پرو
قوبادی بازو میری ئەمەردە لانی
ئەمانە پاکیان کوردن نەایەت
لەبەر بی دەفتەری ون بون و فانی
کتیب و دەفتەر و تاریخ و کاغەز
بە کوردی گەر بنوسرا به زمانی
مەلاو پیرو شەبخ و پادشامان
هەتا مەحشەر دەما نام و نیشانی

حاجی بیجگە لە دەربەربینی شعور بکی فەرعی و بەهەر گە بەکی تاریخی : لە بە کەم
شەردا وە ستایەتیکی بە لاغەت و لە تافەتی مەردانەشی نواندوه . ئەلی :
ئەگەر کورره کوردیکە زمانی باریکی . کە زمانی کوردی به - نەیزانی وە یالی

تی نه گاهه بهی لاسر نهو باوه رره بیت که دایکی پیشی خرابی کرده
 با جوان جوان یزانی . هر وه ها نه گهر زمانی باوکی نه زانی نه بی لای وانی
 که باوکی گانی حرای کرده و نهو له هر دو باره که دا نه بی به «زول» ا.
 جا نه مه خوشیکه بهو که سانهی داوه که گوبی نادهن به زمانی باو که و با پیر یان
 له کوردی دا ...

حاجی نه لی نه م کورده هزارانه له لایه گوه نه م دهردی بی نوسین و بی
 خوریند نه وه یه روی نی کردون ، له لایه کی تریشه وه نا کوکی و دوبه ره کی
 نه وه ندهی تر پشی شکاندون ا . که و ابو :

تاری نه کون قه بیلی نه کراد هر وا ده بنه خرابه آباد
 نه نوعی مله لگوره تا بچوک خه ملیوه مالکی وه کو بوک
 به ک بهر گن و به ک زمان و به ک رهنگ

بی خه بیته وه به بو طارو بی دهنگ
 دنیا به تران ده خون و ده بدن هر چونی مرامیانه ده بکن
 هر کوردن نه گهرچی پاک مهربن پامالی زمانه مه حوی کردن
 هر مانه وه بی نه و او مظلوم وه ک بوی خرابه زار مشووم
 لینجا نه لی نازانم آیا ؟ :

بوچی کورری وا نیه هه ستیه سه رپی
 بزانی چون که هر کس که و ته سه رپی ؟
 بکا سه بری جه ریده و حالی میلله کتیی تازه و تاریخی ده ولت
 بزانی تاچی قه و ماوه ؟ له نه تراف سه راپا تا گره نه تراف و نه کناف
 نه گهر کاریک نه کف له به بندها زو

مه مانک کانیک زانی له دهس چو
 که له مه نه بیته وه پرر به دم هاوار نه کاهلی :
 جوشیک بدن وه کو ههنگ ته دیر بکن به بی دهنگ

مه‌سپایی شهرر به‌یدا کف توپ و تفه‌نگک هاوون

... ..
پاررانه‌وه و توکل له‌م عه‌سره پاره‌ناکا

تیرو دو‌عاو جه‌وشه‌ن په‌یگانه‌ حرسی مه‌یدان
بوچی به‌شیری ئیمه به‌عنی ره‌سولی مه‌کره‌م

هیچ مه‌دعبه‌ی نه‌زانی؟ روزی که ده‌چوه مه‌یدان!
ئه‌لی: ئیموه هه‌ر وا به‌ نه‌زانی له‌ شوینه‌کی خوتان ماونه‌ته‌وه به‌ بی
کاره‌بی که‌چی:

ئه‌ی خه‌ریکی رموزو رازو نیاز ... « له‌ سایه‌ی جلوه‌وه » ...

ئاوروپا فه‌نی که‌بوته‌ اعجاز
قوله‌ی ئیفل^(*) له‌ مه‌فلاکه‌ عه‌کسی مه‌وگه‌ردوشی له‌ ژیر خاکه‌
حاجی به‌م جوړه له‌ ولاتیکی بیگانه‌دا پی مه‌نیتته مه‌یدانی نیشتمانه‌وه و به‌
فیکریکی ورده‌وه ده‌رده دلی هه‌زاری و په‌ریشانی کوردان هه‌له‌ره‌ریزی و
مه‌یگه‌به‌نیتته‌وه به‌ ولاته‌کی و به‌هاو خوینه‌کانی و به‌چاوی پرر له‌ فرمیسکوه
خویشی له‌ دوره‌وه ته‌ماشایان مه‌کا ...

حاجی شعری له‌ که‌لی شویندا په‌ررت و بلاو بوته‌وه له‌ به‌ر ته‌وه به‌ته‌واوی

(*) قوله‌ی « ئیفل » قوله‌یه‌کی هه‌ره‌به‌رزه له‌ شاری پاریس . (۱۹۸۴) پی
به‌رزه ، له‌ لایهن موه‌ندزی فه‌ره‌لسزی « ئیفل » ناوه‌وه له‌ سه‌ر ته‌رکی
خوی له‌ « ۱۸۸۹ » ته‌واوی کردوه .

ئه‌م قوله‌یه‌ ۷/۵ ملیون فه‌ره‌نگی ئالتونی تی‌چوه . ئه‌م پاره‌به‌ له‌ ماوه‌ی ۳/۵
مانگه‌ دا له‌ لایهن ته‌ماشاکه‌رانه‌وه که‌ له‌ هه‌مو دنیاوه بوی مه‌چون ده‌ست
که‌وتوته‌وه . ئیسته له‌ لایهن شه‌رینکه‌به‌گوه - که‌ له‌ نه‌ومی ده‌سپایی
دانیشه‌توه - هه‌رپه‌رشی مه‌گری .

کو نه کراوه ته وه ، به تايبه تي شعره کاني نهسته مولي - که بهر زتر شعر
 که ليکي کوردي بوون - زور گهي لي که وتونه وه کورده وارې . نه نانه ت
 ديوانيکي نايابي که وتبوه لاي عبدالرزاق به گک به درخان له نهسته مول بو نه وه
 له چاپ بدرې . که عبدالرزاق به گک له لايهن انجادي به کانه وه گيراو خشکينزا
 ديوانه گش له نار شتومه که کانيا سوتيزا . به لام وينه به کي دهس نوسي نه وه
 ديوانه له لاي « حميده خام » نار - که له بهرې به درخانيه کانه - هه به و نصخه
 به کيشي که وتونه لاي محاي « محمد مهري » هه له نهسته مبول . نه مانه
 له وي ماونه ته وه .

لهم ولاته شدا هه ندي شعري له لايهن عبدالرحمان سعيده وه کو کرايه وه و
 له سالي « ۱۹۲۵ » ي ميلادي له چاپخانه ي « دارالسلام » له به خدا بو جاري
 به گم له چاپ دراوه ، به لام گهي شعري تزي حاجي هه به هه لهم ولاته دا
 له بهر نه وه وه ختي خوي چنگک نه که وتوه نه وه ش نه خراوه ته نه م ديوانه وه .
 حاجي وه کو شاعريکي کوردي بووه له شعري فارسي و عهري و تورکي شدا
 که متر نه بوه له کوردي نه و زمانانه و به هه مويان شعري بهر زو بالاي هه به .

مجموعی

۱۸۳۰ - ۱۹۰۴

شاگردی نه‌یخانه‌ی مهدی فروشانی معارف‌ت له سوزدا ، خه‌لفه‌ی کورری چه‌کیشی نه‌شکه‌وتان له خوروشدا . شیخی سهر بهرمالی دل روناکان بهو چاری پرر له فرمیسکی خوبینه‌وه ، پیری دیواخان‌ی پاله‌وانان بهو باوه‌دری قائمی ناسینه‌وه . شه‌یدا به‌کشفی قسه‌ی نه‌سستق له باری ثابینی ، واله به‌زوشتی له‌گه‌ل نه‌فسی پیمپی رابه‌ری بی دینی . ماشنا بووه عه‌شتی ته‌ن‌ها به‌باسی کرده‌وه بو روزی دوایی، نه‌یداوه خهرمه‌نی فیکری به‌دهس خه‌یالی شه‌ن وپای دنیایی . دانا بووه به‌فلسفه‌ی نه‌وریکه‌یه که‌ری ته‌ریقه‌ته ، زانا بووه به‌ورده‌کاری نه‌و باوه‌دره‌که‌ پیری شه‌ریعه‌ته . قسه‌ی ن‌اوپنه‌ی دلیه ، شعری نیکلاری گلیه . نه‌فسیه‌تی سونی بووه ، پیری نیزو قولی بووه ...

شاعری به‌رزی هم داستانه‌ی ن‌اوی « محمد » و کورری مه‌لا وه‌سمانی باغلی‌یه . باخ‌دیکه‌ له‌ناوچه‌ی ماوه‌ت له‌ ن‌اوی سوله‌یمانی - له‌سالی « ۱۸۳۰ » ی میلادی له‌ شاری سوله‌یمانی هاتو‌ته دنیاوه . له‌ ته‌مه‌نی چه‌وسالیدا خراوه‌ته به‌ر خویندن ، له‌ کتیبه‌ ورده‌له‌کان بووه‌ته‌وه و سه‌ره‌نای خویندن‌ی علومی میسلا‌ی لای باوکی ده‌ست بی کرده ، له‌ پاشا به‌فه‌قیه‌نی چوه بو‌سابل‌اخ بولای مه‌لا عبدالله‌ی پیره‌باب ، سه‌سالیک له‌وی ماوه‌ته‌وه که‌رراوه‌ته‌وه بو‌سوله‌یمانی ، له‌و ناوه‌دا و له‌لای مه‌لا چاکه‌کانی نه‌و ده‌وره‌دا گه‌لی ده‌رزی وه‌ر گرتوه ئینجا چوه بو‌به‌غدا بولای مفتی زه‌هاوی ، ماوه‌یه‌کک له‌لای زه‌هاوی ماوه‌ته‌وه و اجازه‌ی مه‌لا به‌تی بی‌داوه و له‌ « ۱۸۵۹ » دا کردویه به‌حاموستای سنه‌گه‌ونی « امام اعظم » . له‌ « ۱۸۶۲ » دا به‌غدا‌ی به‌جی هیفتومو چوه‌ته‌وه بو‌سوله‌یمانی ، له‌ سوله‌یمانی بووه به‌نه‌ندای محکه . له‌ « ۱۸۶۸ » دا

که باوکی نه سړی خوی له میښی خو کومت نه کپهینیتوه ودهست نه کا به
 دهرز وتتهوه به ققیان . مهلا وه سخانی باوکی خه لیفه ی شیخ سراج الدینی ته وپه
 بووه ، خویشی هر له وپنه مال به دا خه لیفه به نی شینخی بهاء الدین وهر
 نه گری . له دولاره به دولادا مردم فیری عیلم و تصوف نه کا ...

له (۱۸۸۳) دا بار که نه پپچنیتوه و نه چی بو حج ، هر که له حجه کی
 نه بیتوه له وپوه نه چی بو نهسته موله پناوه کورده کان نه بگه به نن به سلطان
 عبدالحمید . سلطان شیخ محمدی به عیلم و تصوف وه نه چپته دله وه نه واز شیکي
 زوری له که لا نه کاو فرمان نه دا له سوله یانی خانه کا به کی بو دروست نه کن
 - که به ناوی خانه های مه حوی به وه ناو بانگک نه ستینی و میستهش نه
 خانه کا به ملوه - که نه که رپته وه بو سوله یانی میتر دهست نه کا به دهرز
 و تتهوی عیلم و رابهری کردنی مردم له باری تصوفدا ، تا له (۱۹۰۴) ی
 میلادی له ته منی (۷۳) سالیدا شهر بانی سردن نه خواته وه له خانه کا کی
 خوبدا نه نیزیت ...

شیخ محمد پیاویکی بالا بهرزو که له گت ، سوروسپی و چاو که وړه و
 رپه کی دریزی پیوه بووه ، به نه ری و له هر خو قسمی کرده ، میزه ری
 سپی کوردانه ی له هر ناوه و که واو سه لتهو جو به ی له بهر کرده ، له دهوری
 لاهردا زوریکي له خانه کا کی خوی بو خوی ترخان کرده له ویدا وه ختی
 کرده به سه به شوه ، به شیکي بو دهرز و تتهوه ، به شیکي بو دانیشن له گل
 مهرانو لاهردا کارې کردیان له باری شیخا به نی ، به شیکیشی بو نویزو
 ذکر و فکر ، له سهره تای ژپانیشیه وه زورتر حمزی به گوشه گیری و تکلاو
 نه بون کرده وه لای واپوه که ضوحه ی نه سیمی معضوبات لهم سوچه وه
 دهست نه که وی ، که ملوه به که ملوه تتهوه و بونی هیچی نه کرده کهوتونه
 سهر هو باوه روه که تا جوشو خوروشیکي نه بی نا گانه روی لازیان . به
 خوی نه لی :

سهر ، که جوشیکی نه بی من زرر که تالم بوچیہ

دل که هوشیکی نه بی شیفه ی به تالم بوچیہ !

بی نه لین هم جوش و هوشه نه نکیشی بولای نه و مه بدانه که مه بدانی
عشق و عاشقانه و مه بدانیکی ترسینه ره ، مه بدانیکه که سهر چاره ی نیلهامانی
شعرو نه ده به . بازارری شعریش گه لی لقی نه بیته وه ا نه لی :

سه زانم بادیه ی عشقه خه نهر ناکه

که چی هه رجوم نه گه رماوم ، نه گه رجوم

که نه گویته نه و مه بدانه وه به بی اختیار شهرابی عشقی شاعران

نه خوانته وه « مه حوی » نه کا به ناوی شعری ..

که و ابو مه حوی له و که سانه بو که نه نها سوزی مه عنه و بات قانی شعری بو
خسته سهر گازی پشت به بی نه وه دلی کرد بی به میلانه ی خه یالی رومه ت
گولان بو که یشتن به م لاما نه . به لی مه حوی به م جو ره خوی ها و یشته کورری
شاعرانه وه . به لام گایا ؟ . هه سنی به وه سکر د که پهرده ی خه یالی شاعر
پهرده یه کی نازکی کامیرابه ، زو به روی هه رشیکی کرده وه وینه کی وه
نه گرت و بو پاشه روز نه بیلیته وه .. یا هه رده نسکی لادازی شعری له
به بی چوار سنوری عشقی هه قیقیدا مایه وه و هیچ جرمو جو ایکی نه کرد ؟ من
لام وابه نه مه ی دوابی یانه مه گه ر جار جار یکی زور کهم نه بی که سهر یکی له سهر
دیواری سنوره که وه کی شایبته وه به م دیوا بو نه وه بزانی چی هه به و چی نه ا .
نه و ماله که مه حوی تیا یا گه وره بو بو ناچاری کرد بو به وه که سهر به رته
موزه خانه ی نه هلی تصوف و به راوردیکی بیرو باوه رده کانیا ن له گه ل دلی
خویدا بکا . که و ابو دیسان هه ر تصوف مه حوی کرد به شاعر یکی تصوفی و
کردی به وه که به ده ستوری « میتافیزیقی » به کان له پشت پهرده ی نه ییمه نه وه
شت بلیت ، وه کو بلیت فه لسه فه و تصوفی له سوینه به کدا خیلاره ، به م
بونه وه گویا به در بزانی زبانی له گه ل شه ی تان و نه فندا ده ستوه به خه یوون ا .

بہلی مہجوی شاعرینکی وردہ کاریش بروہ ، وردہ کار بروہ نہوہ کک
 گالته ا بویہ مہندی قمیدہی لہ مانگیگہوہ تا سالیک در بڑہی کیشاوہ
 بہلام ہم وردہ کاریہی تہ گہر تیکلاو بہ فہلہ فہی تصوفوہ نہ کردایہ
 نہ بٹہ توانی بستی بہ ولاوہ بچی ، ہر وہا شاعرینکی قسہ نہستق و جناس
 پروہ ریش بروہ ، دیسان تہویش تا بہ تصوف ٹاوی نہدایہ ہر بوی نہ ہاتوہ .
 گہواو مہجوی چون خوبی شاعرینکی صوفی بوہ شعرہ کالیشی گران و
 قول و زور بہ شوینیا نا گہر راوہ و خوبی توشی عہز بہت کردوہ تا دایانی
 نلوہ ا ... ٹینجا تہ توانین لیرہ دا بینہ سہر پاس کردن لہ مہندی لہ شعر یہوہ
 بو تہوہ تہو پایہ بہ مان بودہر کوی کہ مہجوی لہ شعر دا گرتوبہتی ...
 باسیکی خوبونہ فس و دنیا تہ گیر بٹہوہ تہلی :

لہ ناگہس کار یا خاکم بہ سہر ، روپی بہ با عوسم
 خوا سا ، بڑ پینی تا لہ بہر قانی سکھی دہ سرم

بضایع چو لہ مالایمیام وہ قہم ہمو بہ غنی
 دہنی وہ ختی لہ بو الوفق بخوازم تا تیا بمرم
 لہ جل دہورم دہدا حازر بہ وہ عہدہی دہور و تسلیمہ
 منی غفلت زمدہ ہیفتا خبرینکی مہ سٹہ لہی دہورم ا

خہ یالی بوجی دنیا وا دہماغ و دلی پیجاوہ
 قیامت ہر مہ گہر روزی قیامت پینتہوہ فیکرم
 لہی گوتورم و نفسم بو ہوا دہ شنی وہ کو مندال
 لہ بہر پیری سہرم خوبی نا گریت و تازہ پی دہ گرم

چیہ سوچو گونام بوجی دہمکاتہ جہزاخانہ ؟
 لہ قہ برہ لکن ہہ تا روزی جہزا دہ عواچیہ قہ بمرم
 صیہینی بچشر الرتہ ، برا گہل فرسہ تہ ٹیمرو
 نہ بہر این لہ من ، باگہس نہنی حشری لہ گہ لہ حشرم ا

لهمن نازانم ئيتز نفسي بهدخوچي دهوي « مهروي »

که بهد کردارو ، بهد زهفتارو ، بهد تفکارو ، بهد نهورم

مهگهر بهر مهوچي بهحري زهجهتم خاوصني ستاري

وه گهرنه زهجهته پابونهوهم ناممکنه — ههشرم ۱

مهحوي حالهتيكي تصوف و دهرويشي بهپيريكي وردی فهلسهفي دهر

مهبرري ، ئيجگار له بهر نهوه خوي به سوچداريكي نهواو نهيني دهرده

دليكي به سوز نه کاو نهلي :

داخي گرانم من که لاسکي زيانم نيه ، نهو زيانه که نهلين باخچهي ئاخره نهو

تهوي تيدا نهچيزي بو نهوه بهري پررخيرو پيري روزي دواي بدابه

دهستهوه ، چونکه تماشا نهگم — ههش بهسهرم ۱ — ههمو هوسرم روي و

هيجم نهکرد ، کهوابو خوايه نهوه ننده بهزينه تاخوم نهگه بنمه بهر ئاپي

کهسيكي وهها که زيان بو نهو باشه و نهو نهزاني چون لهو زهوي وزاره دا

گهت وکال بگا ؟ بو درونهوي خهرماني نهو دنيا به لاسکو به هوي پاشه روکي

نهو خهرمانهوه منيش شتيک دهست کهوي . . من فيکر نه که مهوه نهه زيانه

خوشه ويسته — که کهلي کهلي له ئالتون به نرخته — به جور بيک

دور راندومه نه نانت بهشي تاقه هه ناسه بهکي خاويليشم بو نهماوه نهوه که بتوانم

به رو سوري تيايا بجرم . به ناچاري نهني بو نهوش ههر به نا بهر مه بهر به کيکي

وهها که لابه رهي زياتي — له باري چاکه و چاکه کردندا — وه کو ئاوينه ي بي

که رد واپي و توزيکي لي بسيم بو نهوه لهو وهخته داروچم بدهم به دهستهوه .

نهوا من نهمه حاله کهچي مهردنيس وه کو شملي شهرر گلو خويلهني | به

دهورما نهلي : وهره مهيدان چيت وهر گر توه بيدره دواوه ۱ ؟ . بهلي من

هشم وهر گر توه — که گيان و شعوره — روح و ههست بو نهوه وهر نه گيرت

که خواي بي بناسريت و فهرمانبهرداري خواي بي بکريت ، بهلام من له بهر

نهوه که نهو مه بهستم بيک نههيناوه وه کو هيجم وهر نه گر تبي وايه . ئيسته

لهوا که تو مه ته سر لهوه هوشم هاتو تهوه به خو ما که زبان لهی بو فرمانبهری
 خوا خه رج بگریت و نیسته به ته مای لهوم که پی باویژمه لهو مه پدانهوه...
 کهوا بو سردن ا من هیشتا له دموری لهوله دام تو چون له لیت یینه بیده ره
 دواوه...؟! چیم به پدا کرده تا بندهی ؟ منی که خه بالی پرو بوجی دنیا وای
 خمولی خستیتیم که مه گهر روزی قیامت خه بهرم بیتهوه و بزایم لهمه
 قیامت ته غیر تو چون نیسته لهی یینه حسابی خوت بدهره دواوه...؟! منی که
 به ناو لهوه ننده پیر بووم لهی که تو نوم و سرم له لهری که چی نه نسیم ره کو
 منالیکي ساوا جوز پی بگریت و به شنهن به پیرشتهوه بچیت به و جوره تازه
 خهریکه له که و پته گرو گال و پی له گریت و له چی به پیر تاره زوی شهوانیه
 تهوه ا من که نه فسکی وام بی لهی سردن ا تو چون له لیت یینه چیت
 و هر گرتوه و پیدات کرده بدهری...؟!

نایا من که هانغه دنیاوه بو لهوه هاتم که فرمانبهری خوابکم، یا لی هه لته
 کیم...؟! دباره هینانه کم بو فرمانبهری بوه که چی نه نسیم کم لهوه که تنهی
 گیرا، ماوهی زیانه که می به و ده و ده برد که بردی نه پیدشت نیسکی چا کی تیدا
 بکم... من که بهم جوره گیرودهی زنجیری نه نس بو بیتم غیر نازام له بی چه
 سوچ و گونا بکم پی و له بی بوجی بخریه لهو به ندیخانهو له شکله و گازار
 بدریم...؟! له بی بوجی له بهر لهوه که لهوه نده خراب بم گورده کم تا روزی
 قیامت محاکمی گور ره له که نه کم بکاو پی بلی : من خاوینم و نه مش له من
 دروست کراوه نیسته بوجی بهم پیسیه هیناوتوه بیت داومه تهوه...؟!

لهوا من به و دمردده چوم کهوا بو کوررینه ا هه له ده دست بهر مه ده ز، تو خیم
 مه که ون با میوهش وه کومنتان لی نه به ، هه تا زوه میرو خوتام لی دور خه نهوه
 با سبهی روزی که حساب و کتابی عالم له کیعشر یتهوه حه شر تان له که له من
 له کری لهوه که میوهش پیوه بین لهوا چاوتان پی کهوت که نه نسیم پیسم بهم جوره
 که مهری دوژ مناباتی له کهلا به ستوه و وای لی کردوم که کردهوه و قهوهوشو

بیرو خورده و شتی به جاری تیک داوم گچی لسه رفته نمش هر و ازم لی نایه نی.
 گوا بو مه گهر خوا به مبره پانی خوی بمخانه به رشه پولی ره حمتی خوی و
 عشاریته وه و بم شواته وه، نه کینه زور گرانه به شتیکی تر پاک بیه وه و دالده
 بدریم !! ...

ته ماشا نه گهی لیره دامه حوی به بیر یکی زور زور ورد لهم فه لسه فه ی ژبانو
 نه فه ورد نه بیته وه ، له لایه گوه خوی زور به خراب نه زانی ، له لایه کی تره وه
 نه لی من خراب نیم نه گهر نه نسف له گهل نه بوایه ، له تاخری کاریا میشی
 خوی به ره و روی خوای خوی نه کاته وه . گوا بو مه حوی ریگه یه کی گرتوه
 که فه لسه فه چیه کافی ده وری ناوه راست له جالهی نه و احدا گرتو یانه ..

دینان مه حوی دینی به جناس و ورده کاری و ویکختی عبارتی گران
 هر له باری تصوفدانی نه خانه قاپیه کی تره وه و نه لی :

له سه بیری خسته خانه ی عشقی نه و سه وزه ی گواشینه
 لسه ره ره خسته دینی ، یا خویندنی یاسینه ، یاشینه ا
 شه هیدی غه مزه به بعضی ، سه قیمی عیشوه به جمعی
 دیاره سه رنویشتی گاهلی دل یا ، شینه یا ، سینه
 له به ننگ هم به نیگیا نه چی ده بین ؟ : خو له خو گورران
 له دنیا دا مه داری عیشی و خوشی خو نه ناسینه
 به سه ردلدا له قانی فیضه وه دی نقشه به یی ده ره به ی
 چه غه مزه ی دیده مه خوریکه هم شه و ؟ ژان ده کاسینه
 سه ناسیم دا به ناله سه رزحالم کم که تاساوه
 له خوینساوا : دلو جه رگم ده رونم که یله ناسینه
 له مال مسدا علامه ی سویمی حشر شه مشه و بنیانی دا
 خوا عالم له چاسکی نه و به رو که ده رده نا ، سینه

مهلا ته لقبی «مهجوی» دا نهادا «حبل المتین» ی نهو

له جیگه ی زه لله زه بلی رافتنی طه و یاسینه ا

نازائم مهجوی چی ناچاری کردوته سهرتهوه که بهم جوړه عزیزهتی خوی
 بدا بوتهوه شعر دابنی ؟ .. نایا شعر ده نگیکی نهی نیه کنهلی طافه نه بزوینی ؟
 نایا شعر ده وار یکی ناوړېشم نیسه که له لاله زاری گیتی دا هه لته درې بوتهوه
 پیاو له شپیره یا خوی له گهر ماژ سهر ما هشار بدات و له بلیا دل و دیده ی به
 بون و دیده نی گولاه ی ره ننگار ره ننگه بکه شینیته وه ..؟ بهلی شعر هه مانه به
 بهلام وه ختی هه مانه به که به جور ی بو تری پیاو لی تی بگا ، به جور ی بو تری
 که هه مه بهسته وه کو ثاری گوارا بگری به گه رودا ، نه وه کک شاعر پینی
 تنها بو کامه رانیه کی روحنی خوی شمره کانی بخانه پله پله بکه وه که بیجگه له
 خوی که سی تر ده ستی نه یگانی ا . بهلام لومش نا کری چونکه ویستوبه نی
 بی به شاعر یکی ابتداعی ..

هه وامن لیره دا مه به ستی هه شم رانه له بانی مهجوی ده رته بررم بوتهوه
 له گورره که سهر راست کانه وه بلی : به راستی له عالمی شمری نصوف و
 نو کته زانیدا منت پیشانی مهردم دا :

هه واکو شکیکه سهری بردوته ناسمان ؛ ژوره کانی له پاش گه چ کاري به
 بو به ی ره ننگار ره ننگ بوبه کراوه ، گلوبه کانیش رونا کی بلاومه که نه وه ،
 کورسی و قهره و بله و نویلیان نیاد انراوه ، ماسیررو برین پیچه کان به بهرگی
 ناهه لدامه نی تر سینره وه نیایانا وه ستاون ، پزیشکه کان له ته نیشنت جانتا کا-
 نیانه وه به عه پنه که کانی بهر چاویانه وه موژده ی خوشی بلاومه که نه وه ، مه لایه کی
 نورانیش بهریشه جوانه که به وه له بهر هه یوانه که له سهر بهر مالیک دانیشته وه
 جای ثاری هه وسون کراوی له ته نیشنت خویبه وه داناهه ، جز میکیشی له بهر
 ده مایه به نه واپه کی لاهوتی ده نگی خویندنی « یاسین » ی بهر ز کردوته وه ...
 بهرام بهر بهم کوشکه « کانی و سهر او بکه » . داری هه ره رو سنه و بهر چوه

به آسمانا، سدرچاوه‌ی ثاوه که نه‌وه‌نده جوانه ورده برده‌گانی بوه به‌سرواری،
 نه‌ونه‌مامیک که ده‌ستی کردگار نه‌خشه‌ی نه‌ندای کیشاوه به‌ولش ولارو-
 که‌ردنی وه‌ک مینا‌بوه ، به‌و رومه‌تی که‌نم ره‌نگی درو‌بایه‌وه که‌وابه‌کی
 شینی آسمانی له‌برکردوه و له‌سدرکانیه‌که دانیش‌توه یاری به‌ئاوه که نه‌که
 له‌گه‌ل فریسته‌کان ..!

شیخ نه‌مانه‌ی به‌رچاوه‌ی که‌وی نه‌لی : نای ا نه‌ماشای نه‌و کوشکه‌که ، که
 خسته‌خانه‌ی عه‌شقه ، خسته‌خانه‌ی نه‌و که‌سانه‌یه که نیکاری نه‌و سه‌وزه‌ی
 که‌واشینه‌ی سدرئاوه که‌کاری تی کردون و به‌ده‌رده‌وه گیلاندونی . نه‌و ، بویه
 نه‌وی دانیش‌توه که‌بی به‌ریبازی مه‌فتونانی بازارری عه‌شق ، هه‌ره‌کس
 که‌چاوی تی کوت گرفتاری داوی به‌لای بی و بیبه‌نه نه‌و خسته‌خانه‌به‌وه ؛
 چونکه‌تی خوشه‌ی بلین نه‌م کوشکه‌ خسته‌خانه‌ی نه‌و که‌سانه‌یه که‌گرفتاری
 داوی تو بوون ، نه‌به‌وی بیجکه له‌جوانیه‌کشی به‌م جووره ناوبانگیکی تر
 بو خوی ده‌رکا ا . مینجا نه‌خوشه‌کانیش یا نه‌مه‌ته به‌هوی ده‌نگی خویندنی
 نایاتی « یاسین » ی مه‌لا نورانیه‌که‌وه - که بونی موزده‌ی لا‌کردنه‌وه و دل
 نه‌رم بونی یاری لی‌دی - ؛ بونی دل نه‌رم بونی یاری لی‌دی ، چونکه‌که نه‌و
 شوخه‌گویی له‌ده‌نگی نه‌م یاسینه‌بو سه‌ریک به‌رز نه‌کاته‌وه و رویک نه‌کاته
 ده‌نگه‌که و نه‌زانی نه‌مه بوجیه‌دی نه‌رم نه‌بی و رویکش نه‌کاته نه‌خوشه -
 کان ، که‌روی تی کردن بای شفا له‌لای قبله‌وه هه‌له‌کا و رز گاریان نه‌بی . یا نه‌مه‌ته
 به‌هیچا رانا گن به‌داخوه نه‌مرن و ده‌نگی گریان‌وزاری ماسیره‌کان
 به‌رز نه‌بیته‌وه ..!

شیخ به‌رومه‌تی سه‌وزه‌و که‌وای شین جناسیکی له‌گه‌ل سوره‌ی « یاسین » و
 ده‌نگی شین و گریانا بیکه‌هیناوه . له‌پاشا نه‌لی نه‌رانای برینداری عه‌شمن و
 له‌و خسته‌خانه‌به‌دا که‌وتون هه‌ندیکیان شه‌هیلن به‌ده‌ست نازی باره‌وه ،
 ژور یسبان نه‌خوشی ده‌ستی عه‌وه‌بین . دیاره نه‌وانه‌ی که نه‌لی دل و مه‌فتونی

حقیقه بن حرفی هه وه لی سه ره نجای ئیشه که یان یا ، شینه یا ، سینه ، یانی یا شهیدن یا ، هه قیمن که له نیوه شعره گدا ئه لی « شهیدی غمزه و سه قیسی هیسه » . بهم شهن و سینه لف و نشریکی له گهل ئه وردا پیک هیناوه وه جئا-یکیشی له گهل ئاخری نیوه شعری دوه می شعری به گمدا :
دروست کردوه .

له پاشا ئه لی : ئه وه که سهی دینه دنیاوه ئه گهر به ته مای ئه وه بی که بگا به ژبانیکی کامه رانی به هشت ئه بی به هه مو جورنی کوشی و له دنیا لاری بی ؛ تی کوشی بو قیامت به جوریکی وه ها که خوی له دنیا دا و ب گاو وه کو : « منصور » خوی بو نه ناسر یته وه . . . ئایا ئهم به ننگ کیشانه له به ننگ- کیشانه که یان چیان ده ست ئه گوی ؟ .. خوشی ! . کام خوشی ؟ . ئه خوشیه که خویانین لی ئه گوری ! . که وایو نوخته ی خوشی دنیا ئه وه به که پیاو خوی لی بگوری . ده ی دنیا بیک که ئه مه خوشیه گوی بی ئه بی به چه رویکه وه پیاو روی نی کا ؟ .. ته ماها ئه گم له قاپیه گوی نه بینه وه له سه ره به ک له سه ره به ک بابه کی ره همت ئه دا به سه ردلا . ئاخو ئهم بایه کاری چه چاو مه ستیک بیت گوا هه وا که له بری و نه وزمی ئه وه هه وایه ئهم کاره ساته له سینه مدا پهیدا له کا ؟ .. و یسن هه ناسه به ک هه له کیتم که به هوی ناله ی ئه وه وه ده زده دلی خوم ئاشکرا بکم ، سه یرم کرد به هوی قولی خوینه وه تا ساوه و دلوجهر گوده رونم تا که یشته وه سه رسنگم هه موی له خوینا که یل بوه ئیتر نه متوانی هه ناسه که ش هه لینه وه . . . ئایا هه یج ئاگات بی له که ئیسه وه لهم که ونه دانیشه نه ی به یانی حه شر چون ده رگوت ؟ .. خوا جاله له به ره وه که ئه وشوخه له بهر بهر و کیه وه سنگی ده رخست ئه وه بو که بو به هوی سپیده ی رونا کی حه شر له بهر به یاندا . . .

مه هوی له بهر ره وه که زور گو نا حباره مه لانه هاته سه رگورده گوی ته لئینه

بخوبی به لام ده ستگیری قائمی نهو له بانی هه مو خرابه به کت - که کردو په تی -
 مهره بانی « طه » و « یاسین » - که محمده « ص » وه یادو ئایه نهی « قل کل
 متربص فتربصوا فستلمون من أصحاب الصراط السوی و من اهتدی » وه
 « فسیعن القدی بیده ملسکون کل شی وایه ترجمون » - که ناخری سورهی
 طه و یاسین و موژدهی خوشی نه دهن ککوابو مهجوی با خرابه کدریش بی
 هه ریاس نابی له ره جهتی خوا ...

مهجوی راسته به فه لسه نه په رستی و ده رویشی و عبارت ریکخستن هوه
 خه ریک بووه ، به لام له بن ده ست نه مه شه وه لایه تی قسه ی نه ستق و حکیبانی
 به نه داوه ، به لکولم بایه ته وه گه لی بالانتر و قسه کانی بو دانسقه نه شین ...
 له بابت هه وه که هه روا وه کو ققوم بزوی سه رپارچه تهخته ملوه ته وه نه لی :

چبکم نه نهو که سم که کسم بی له لایه کس
 خویشم نه که یسه نهو که سه ی من بکا به کس
 دیاره پارسه نگی کومه لایه تی چاک چاک هه لسه نگاننده بو به نه لی :
 نامرد نه وه ننده موخته بهرن لم زه مانه دا
 مرد اعتباری کم بوه ، مردی خوا خصوص ا
 دیسان نه لی :

هه مو چی له چه کس بینی سهوت نایه
 کهرم و صدق و وه فا لیسته له عالم بوه قات ا
 ئای چه ند جوانه نهو شمردی که نه لی :
 زه مانه ی پرتره عبده تکانه تیروک له تی نانت نه داتی دوبه شی نوک
 له باری زوه دای نه لی به لام به جناسه وه :

دنیا تیا ترویه مه رسته تیا ، بررو کی مایه وه تیا ، که نه بو بی تورو ۱۹

به دو بهیت فلسفه‌ی دو ربی گردیده‌ها . هرچه نده فیکره که گلی
پیش مه حوی گوئوه چونکه « معری » وه « خیام » یش قسه یان لیوه
گردوه ، به لام نرخی مه حوی له مه‌دا به وه دهرته که وی که به عوبن پیرو
باومرری فلسفه چیسه کانی پیشودا گلی سورراوه ته وه و ویستویه تی
ته‌ده بیانی کوردیش له و جورده شتانه بی بهش نه بی بویه هاتوه به دو بهیت
جوانه‌ی له و قسه به ته‌کا ، که له‌لی :

نبیخی همه وه ندیکی ته‌دا وعظ و نصیحت
له و قورر به صهری دابوه بهر بخش و فیضیعت

خوش هاته جواب وونی توحه‌فته ، فقط من
قطاعی ته‌ریقم ، نه کو قطاعی طریقت ا

مه حوی برده شمریکی همه به له زیر ناوی « قصیده‌ی بحری نور » که
عباره ته له « ۱۶۳ » شعر سه‌ره‌نای له کاته‌وه له‌لی :

وصلی الله علی له و به حری نوری عیلم و عرفانه
که دهرکی غه‌وری نا‌کا غیر علم الله سبحانه

له شمری چواره‌مه‌دا له‌لی :

له ظلماتی شه‌وی کنرا به به کدهم له‌مه‌به‌کی دا
هه‌زارو سه سه‌ده و بیست و دوه ، دنیا چراخانه

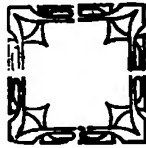
به راستی جا کتر شعر که لیکن که له وصفی باره گای محمد و عه‌شقی محمددا

و ترایی .

به‌لی مه حوی شاعر یکی تصوفی بووه ، به لام له و برده شمرانه‌ی که
دایناوز و ناوی ناونه ته « قصیده » من لام وایه له هر قصیده به کدا تاقه
شمریکی بو له وه له‌شی که سه‌ره‌خو بکری به بامی قصیده به کک ، چونکه
شاعر گوئستی نامانجیکی تاییه تی خوی بخانه قصیده به کوه تیر نابی لابدا ،

ئەبى سىزۈبى ئەو قىسىدە بە وە كوزنجىر پىگەو بەسترايىن ، لە قىسائىدى
مەھوى دا كەتر ئەو ت بەرچاۋ ئە گەوى ...

مەھوى وە كوچون ئە كوردى دا شاعر بوو لە فارسى و توركى و غەره بى-
شدا ھەر بە و جورە ئامادە بوو . دىوانە كوردى بە گەوى بو جارى بە كەم لە
لايەن « على كالى باپىر » ۱۹۲۴ ى مىلادى لە چاپخانەى
حكومت لە سولەيمانى لە چاپ دراوہ ...

شیخ - رها

۱۸۳۵ - ۱۹۰۹

قسه رهوانی شه و چهره ی کورری زستانی ناو مالان ، خویشی شیخی بهرمالی بنه ماله ی تاله بان^(۱) . شاعری بهرزی داستانی همه جوره ، بهرداوپژو قسه هاوپژوی بی نوره . زمانی شیریکی کاربگری له برشتدا ، قله می تیریکی سهرنه گهر له زوشتدا . خاوه بی شموریکی نازکک له باسی چاگدا ، دانهری گه لی قسه ی تیژ له باسی خرابه دا . بی پاکک و قسه له رو ، تورره بووه زو به زو . قه لهنده رو بی بهروا ، دل نازکک و خوش برروا . نوکته زان و زیره کک بووه ، قسه ی نه مستق و زلی بووه . خوی زمانپاراوی دیواخان ، دیوانی بهزی دیوانان ...

شاعری نوکته چی مهم داستانه ناوی «رها» و کورری شیخ عبدالرحمانی کورری شیخ احمدی کورری مهلا محمودی زه ننگنه به . له سالی (۱۸۳۵) ی میلادی له ناوایی «قرخ» - له لوا ی گهر کوکک - هانوته دنیاوه . سهره تا له لای بارکی ده سق کرده به خویندن و فارسبکی زوریشی هر خویندوه ، له پاشا به نه قیه تی چوه ته گهر کوکک ، ماوه به کک لهوی ماوه ته وه له لای سهد محمدی بلاغ و حاجی سمید نه فندی جلمی زاده ده رزی عه ره بی نه خوینی ،

(۱) . تاله بان گوندیکه له همه وه نند له ده ورو بهری چه مچمال ، مهلا محمودی زه ننگنه باپیره گوره ی مهم شیخی تاله بانیا نه لهوی بووه ، له پاشا به هوی شیخی هیند به وه بی گه یغتوه و بووه به شیخ و بهرهمی شیخی بهرمال زایواردوه ، نه وه نه وه زایه کی زوری لی گوتوتوه . تاله بانیه کان میسته « ۳۰۰ » خیزانیکک نه بن له گهر کوکک و ده ورو بهری وه سکو قهره حسن ، تاق ، گل ، له کنری و خانق داله نیفن .

میںجا چوہ بو « کویہ » بولای حاجی مہلا عبداللہی جہانی زادہ ، ہر لہ۔
 دموری فہقیہ تیدا سولہ مائیشی چاوپنی کہوتوہو لہ منگہونی گورہ
 - منگہونی کا کہ احمد - خویندویہنی . لہو دمورہدا کوردہ واری چونکہ
 حوکومتی تورکی تیدا بووہ فیربونی زمانو مہدہ بیانی تورکی وہ کو پیویست
 وا بووہ ، وہ لہبہر ہاتو چوگردنو بہسہربہ کہوہ بونی کورد لہ گہل ٹیراندا و
 خوشی مہدہ بیانی فارسیش مہم زمانہ مہمو مندالیک لہ سہرہ تاوہ مہبواہ پی
 بخویزباہ . جالہبہر مہمانہ شیخ رہزا ناچار کراوہ بووہ کہسہر بہریتہ نار
 مہدہ بیانی فارسی و فیربونی زمانی تورکیشہوہ .

شیخ رہزا تا مہگاتہ دہورو بہری مہمہنی بیست و پینج سالی خوی بہ
 خویندنی عیلمی عہرہنی و مہدہ بیانی فارسی و تورکیوہ خاریک مہکا، لہ پاشا
 مہکویتہ سہر مہوہ کہ ولانان و پایتہختی حکومتی عوسمانی بیینی بو مہوہ
 سہر بہریتہ ناوقانی ژبانی دنیا بیہوہ ، لہ « ۱۸۶۰ » بہسہر « حہلب » دا
 مہچی بو مہستہمول ، دوسالیک لہوی مہبی و مہگہر ریتہوہ بو کہر کوکک،
 لہ ناوچہی مہولیردا مہ بیست کہ ہر لہو سالہدا باوکی سردوہ ، مہم سردہی
 زورکاری نی مہکاو دلگراں مہبی لہ گہل مہوش ہر دیتہوہ بو کہر کوکک
 بہ ناچاری . لہ پاش شہس مانگیک - لہبہر نیکچونیان لہ گہل شیخ علی
 براہا - مہچی بو « کویہ » بولای شیخ غفوری مامی . شیخ غفور ہلشہ -
 خہ لہ تینی کہ گویا کچی خوی مہدانی، بہم ناوہ مہزبانر لہ شہس مانگک لہ کویہ
 مہ بیلیتہوہ و بیگاری پی مہکا لہ پاشا کچہ کیشی نادانی ا . مہویش توزاو
 گہر راہوہ بو کہر کوکک، بہدہردی سہری و پزارہنی لہو ناوچہ بہدہ راہہ -
 بویری تا لہ « ۱۸۶۶ » دا بو جاری دوہم دہشت مہگریتہوہ بہرو
 مہچیتہوہ بو مہستہمول ، لہم کاروانہ تیدا « مہرزوروم » یس مہینی . . مہم
 چہ لہ بہ ماوہ بہ کی زور لہوی مہمینتہوہ و بہ شعرو مہدہب خوی لہ « صدری
 اعظم » نزیک مہخانہوہ ، لہویشہوہ مہکویتہ بہرچاوی مہہلی « بابی عالی »

دهنگو تاوازه‌ی شمری لهو ناوهدا دهنگک ته‌داته‌وه ، هاتو چونی هه‌هین
دیواخانیکی کردوه و له‌گه‌ل هه‌مو جوړه که سیکدا هه‌لسو‌گوتی کردوه ،
به‌هوی صدري اعظمه‌وه ته‌نیرری بو‌خج ، له‌ریگی میسره‌وه حج ته‌گاو
ته‌گه‌رریته‌وه بو ته‌سته‌مول ، تالهوی بووه‌گه‌لی جار هاتو جوی احمدپاشای
بابانیشی کردوه ..

به‌م جوړه راله‌بویری تاله (۱۸۷۴) دا ته‌گه‌رریته‌وه بو گه‌رکوک و
ته‌سته‌مول به ته‌واوی به‌جی دېلی . له‌لایهن حکومتی عوسمانیه‌وه نه‌ختی
مانیگانه‌ی بووه ، خویشی ورده‌ورده به‌په‌ریه‌وه گه‌ت وکالی - له‌ده‌ری
گه‌رکو‌گوه - به‌په‌ریه‌وه کردوه ، ژبانیکی ره‌ندانو ته‌دیپانه‌ی رابواردوه ،
زور جار هاتو چوی وه‌سمان پاشا و محمود پاشای جاف و پیاوه گه‌وره‌کانی
ته‌و ناوه‌ی کردوه ، تاله (۱۸۹۸) دا به ته‌واوی گه‌رکوکی به‌جی هیستوه
چوه‌ته به‌غدا له‌ته‌کیه‌ی تاله‌بانی دانیشتوه . له‌به‌غداش له‌گه‌ل ته‌ربانی
قه‌لهم و ته‌ده‌بدا رابواردوه ، میانه‌ی له‌گه‌ل بنه‌ماله‌ی سلیم به‌گی بابان و
سید عبدالرحمانی تقیبی به‌غدادا زور خوش بووه ، تاله (۱۹۰۹) ی میلادی
له‌ته‌ه‌نی (۷۲) سالی‌دا به‌نه‌خوشی زه‌حیری کوچی دوابی ته‌گاو له
گوررستانی گه‌یلانی له‌نزیک شیخ عبدالقادری گه‌یلانی له‌به‌غدا ته‌نیرری و
له‌سهرقه‌ی خوی ته‌م دو شمره فارسیه‌ی خوی له‌سهر به‌ردی گورره‌گی
هه‌لته‌گنری :

یا رسول الله چه باشد چون سگک اصحاب کف

داخل جنت شوم در زمره اصحاب تو ؟

اورود در جنت و من در جهنم چون رواست ؟

او سگک اصحاب کف و من سگک اصحاب تو ؟

شیخ ره‌زا پیاویکی که‌له‌گه‌ت و چوارشانه ، ناوچه‌وان بان و چاوی نه‌ختی

موژو موروزه‌ق بووه ، بروه‌کانی پرو پیکه‌وه به‌سترابون ، به‌ران لوت و

چه ناگه‌ی توزی پان ، ریشه سپیه‌گی نه هیسته‌وه زیاتر له سه په‌نجه ،
 ریشه‌گی چه ناگه و سه‌رگوناو ته‌وبلی خستبوه به‌ک نه‌ندازه‌وه ، میزه‌ریکی
 سپی کوردانه‌ی شیخانه‌ی له سه‌ر نه‌نا سه‌رگو بیچکی دا‌ئه‌پوش ، ده‌نکیکی
 نیرو قسه‌کردنیشی زور خاونه‌بووه . .

بیشه‌لانی میلات وه کو باخچه‌ی پادشاهان وایه ، چون له و باخچه‌به‌دا
 هه‌مو گولیکی بون خوش‌ه‌به ، له و میله‌ته‌شدا نه‌بی هه‌مو جوړه نه‌مامیکی
 تیدابی . جاله‌ناو نه‌مامی شاعرانی کورد دا‌شیخ ره‌زا نه‌و نه‌مامه‌به‌که له
 بابه‌ت زه‌م و جنیوه‌وه به‌که‌مین که‌س بووه و نه‌ستیره‌ی له ئاسمانی به‌رزی
 نه‌ده‌بیانه‌وه بووه . . نه‌مینیت‌ه‌وه سه‌ر نه‌وه دیمه‌نی کوردوستان ، یاتیلی
 چاوی شوخیکی چاو جوان ، یا ده‌وری ته‌نگانه‌ی خانه‌دان ئایا نه‌مانه‌کامیان
 بویتن به‌هوی سه‌رچاره‌ی شمعی شیخ ره‌زای تاله‌بانی ؟ . .

من لام وایه نه‌گه‌ر سه‌ه‌ریکی دیوانه‌گی و سه‌رگوزه‌شتیکی نه‌و
 ریگانه‌ه‌بیرته‌ه‌رچاو که‌شیخ ره‌زا له شمردا گرتونی هیچ به‌ک له‌مانه
 نه‌بوون ، که‌ئاگری شمریان له دل‌یا کردیفته‌وه ، به‌ل‌کو جه‌وری روزگارو
 دل شکاوی خو‌بو چه‌ز به‌برز بونه‌وه‌ی له سوچیک نه‌سوجه‌کافی زیاندا
 کردویانه‌ته‌کاری که‌سه‌ر به‌رته‌کوری شمروه . له لایه‌کی تریشه‌وه زوری
 دل به‌نه‌ده‌بیات و نه‌شماری فارسیه‌وه بووه ، له ناو نه‌مانه‌شدا شانامه‌ی
 فرده‌وسی گه‌لی جار هم دیو و نه‌دیو کردوه ، پایه‌ندی شمعی شاعره‌کافی
 کوردیش بووه ، نه‌مانه‌ش دیسان ته‌لیکی تر عانفهیان بزواندونه‌وه . له‌به‌ر
 نه‌مانه‌ناچار بووه هه‌ر له سه‌ره‌تای ده‌وری فقهیه‌تیدا ده‌سنی داوه به
 شمروه . بابه‌تی شمعی له و ده‌وره‌دا زور له باودا بووه ، ته‌نازه‌ت هه‌ر له
 هاوری‌کافی گه‌لیکی تر هه‌بوون که‌ده‌ستی شمریان بووه ، یا شمعی شاعره‌کافی-
 تریان خو‌بندوته‌وه ، به‌لام هم نه‌وانه‌ی نه‌چوه‌ته‌دلوه بو‌به و توبه‌نی :

چونکه شاعر زور بووه لهم عسره دا
بوته حشری نیره کور لهم حوجره دا

شیخ رهزا سروختی خویشی یارمه تی داوه بو پیشکوتن ، پیشکوت و
مهستیره ی بو به مهستیره ی شاعریکی زور بهرزی کورد له ئاسمانی مهده بیانی
کوردی دا، بیجگه له مانه زبره کی و زه بن تیز به کی بالایشی بووه . له شعره کانیا
- به شی کورد به کی - ناتوانیت بره شعریک بینهسته وه که ریجک کی
به کیکی تری گرتیت ، یا لهوی وهر گرتی . به تایه تی که دینه سهر باسی زه م و
قه پی و تن به که مین شاعریکی کورده وه کهس نه یتوانیوه له دوزینه وه ی
شتی وردی جنیو و قسه پی و تندا بیگانی ، نه وه که هر مه وه نده به اسکو
ئینسکار نا کری که شاعری بهرزی عه رب « جه ریر » له باسی جنیو دا زور
به ناوبانگه ، من لام وایه مه کور له ده وری شیخ رهزا دا بوایه نه ئه توانی
له خاکی « به مامه » وه پی بقیته خاکی عراق . . .

داخ و ژاری « شگری فضلی » و بهر بهر کانی کردنه کی له گه ل شیخ
رهزا دا کردویه ته کاری که شیخ به لاماری هه رچی وشه و مه عنای خوشن و
زمان پیسه بیدا ، له پاشا وای لی هاتوه لهم قاپیه وه دانانی شعری جنیو
وه کو ئاو خوار دهنه وه و ابووه له لای و که سیش نه یتوانیوه نوختی کوی .
ته نانه ت گه بشتوته پایه به ک شانازی به زمانیه وه کردوه که شیریکی نیژی
کار بگه ره و راستیشی کردوه وه کو خوی ئه لی :

تو هه ته تیغی ده بان و من هه مه تیغی زبان

فهرقی ئهم دو تیغه هه ر وه ک ئاسمان و ریسمان ا

له مه وه سه ری کیشاوه بو مه وه که وه کو ئاوی ره وان شعری له کانی
ته بیعه تیوه هه لقولی و بو به هوی مه وه که ناوبانگی به لاغته ده رکا وه کو
خوی ئه لی :

شیخ رهام و به فصاحت له جیهاندا مشهور
پسری پیر نظر سکردهی قطبی لاهور ا

شمری من وهه بیه که سبی نیه وشیاره وه به
خوت له من لاده له سوراخی قنکت بم مه خورا
له بن دهست نه مه شهوه له شمری ستایش و پیا هه لو تیشدا وه نه بی له
شاعره کافی تر که متر بو بی ، به اسکو له گه لی شویندا پیشکه وتوتر بو وه ،
خه یالیکی نازک و ته بیه نیکی تاوینه بی بو وه ، به تابه تی نه گهر ههستی
خیریکی له یه کی کرد بی به ته واری لالناوهی شمری کراوه ته وه و هه تا بلیت
وه سفیکی به رزی بو هاتوه ، خو میجگار له به شی فارسیه کهیدا نه و به لاغه -
نه ی که شیخ رهام له باری ستایشی پادشا کافی ده ورو شیخی ته ویله و چند
که سبکی توردا نواندوبتی مه گهر ههر له دهست نه و هاتی . له شمری
فارسی دا ربی و شوبنی فرده و سبی زور گرتوه . له سه ره تاوه که خوی خستوه
کوشی شمره وه « لامع » ی کردوه به ناوی شمری وه کو له هه ندی شوینا
نه ییزی که نه لی :

نیه باکم گهر نه و خه بیسه بلو .
نه وه نه شماری « لامع » ی کویره
دیسان نه لی :

وه کک « لامع » ی شاعر نیه نیسته له جیهاندا

شیرین سوخن و قابل و خوش ته بع ورهام سوک

به لام له ناخردا نه م ناوهی گورریه وه . به ناوه گهی خوی و رازی بو به
« رهام » . . ریگه ی شمری ریگه یه کی بی قورت و ره وان بو وه ، با ، مه عنای
گرا نیشتی وتی ههر به فاسانی و ره وانی ده ری برریه وه .

* * *

جا بابینه سهر نه وه هه ندی له شمره کافی باس بکه یین بو نه وه پایه ی شیخ
ره زاملان له هه مو سوچیکی شمره وه بو ده رگه وی :

شیخ رمزا له پاش ټپوه باوکی ټسری و له لایهن خزمه کانیوه له سهر
میرات و که له پور توشی کیشه کیش ټپنی هه ټسستی ټپچی بو «کوبه» بولای
شیخ غفوری مای . شیخ غفور به قسهی لوس و باریکک ته فرهی ټداو
ټه میش رقی له ککر کوک هه ټسستی و ټهم برره شمرازه ټهلی :

بهم حاله ټه گهر ده فمه په تر بچمه وه ککر کوک

مه لومه به مهردی نه رواوه له سهرم نوک

پوچ بچمه وه ککر کوکی فور مساخ ؟ که له گهل من :
ټهلی هه مو ټاسازه وه کو ټاوی هه ماموک (۱)

پیم خوشه له بهر جهوری براو لومه ی ټه قوام

سه د جار له غریپی بکوم مفلس و مهفلوک

روزی به سرادی منیش، ټه لبت ده گهری چهوخ

ټهم میچه قهراری نیه گاهی جگه ، گه ، بوک

شاهی که ټپنی راده بویرین به فقهیری

بو ټهلی قه ناعت له پلاو خوشتره داندوک

شهنش مانگه زیاتر که له پاش مه رگی پدهر، من

مه غدورم و مظلوم و جهفا دیده و مه هتوک

ټاسا کنی «کو» م، مامه غفورم وه کو فه غفور

کیسم پرره دایم له زهررو لیره ی مه سکوک

با بهندی خه لایق نیه ته بیم وه کو خه لکی

بی سکولفه م و رهندو سه یاحم وه کو سالوک

من خواجه ی ټه حرارم و ټامیزی دنیا

هیفتاکه نهی کردوه ته به ندهی مه ملوک

(۱) «هه ماموک» کانیایکه له سهروردی شاری «کوی» وه

ټاوه گهی زور ټاسازه .

وهك «لامع»ی شاهرزیه میسته له جیپاندا
 شیرین سوخن و قابل و خوش تهبع و رهزا سوک
 بامی جهوری زهمانه که گاو نهلی همو روزی وانایی ، میچی دهوران
 جاری واهه به وهزیره ، جاری واش هه به گزیره . میسته نهلی جاری
 کیسم پرره تیا سبهینی هزار کلاو با نه بیا . من پیاویکی رهندو دهر ویشم به
 همو شتیگوه ته ساجینم ، پا بهندی هیج شتیگ نیم . تالای مامه غفورم
 بم وه کو شا و امه . . لیره دا نه گهر چاکه شعره گان لیک بدینه وه
 فه لسه فه یکی چرخه گهر دون له باری نه وه ستانیا بو نیمه دهر نه خا .

له پاش به بلیک که له گهل مای نیک نه چی و نهو خوشه ویستیمان نامینی
 لینجا دینی جنیوی نه دانی و نه یهوا نه وه به خه و ناو و نهلی :

مامه کم قه جهیزنه دهوله تی شه دادی هه به

تالمی راهبرو به ختی خودا دادی هه به

به کک دو دبی داوه تی سولتان بهی انعامی ته نام

ههر به کیکی به قددهر خه زنه ی میرادی هه به

چه فروشو ، چه ظروفو ، چه ضیاعو ، چه عطار

له همو جنبه مه تاعی سه دو هه شتادی هه به

نهم همو گه نجو خه زنه ی هه به هیشتا کو نهره س

نه هه وای جودو ، نه مه یلی گهرم و دادی هه به

ره سمی تابائی کرای بووه نا تاری سه خا

نه له تابائی حه یارو ، نه له نهجدادی هه به

گهر سه رو ریشی پیاوانه به باوهرر مه که پی

باتنی جوله که به ، زاهری زوهادی هه به

خوی بههر سورته ئومیدی گهرم پی هه به لیک

رقی زورم له «ره شیدی» کورری گه وادی هه به ا :

ره‌نگی گهر ، ده‌نگی به‌قهر ، هه‌بش‌تی سه‌گک ، خوی چه‌مقل
 چاوی کویر ، مه‌خزه‌نی کیر ، مه‌قمه‌دی پرر بادی هه‌یه‌ا
 زکرو ئه‌ورادی له‌سه‌ر کیرو زه‌گهر منحصره
 سه‌بری ئه‌و حیزه‌ فوررمساغه چه‌ ئه‌ورادی هه‌یه‌؟
 تف له‌گوزداکی ، له‌کن خوی کورری هیناوه‌ته دهر
 گو : به‌ریش باوکی ، له‌کن خوی ئه‌میش ئه‌ولادی هه‌یه‌ا
 ئه‌مه‌گشت باوکیه‌ سه‌رمه‌شتی له‌بو داداوه
 سه‌رپه‌خو سالکی ره‌هه‌رو نیه‌ ئوستادی هه‌یه
 له‌گوروی حه‌رماکاره‌گه‌رو دایک و خوشک
 فاتم و عاتیم و ئاملان و په‌ریزادی هه‌یه
 شه‌ووروز چه‌پله‌به‌گوز لی ده‌ده‌زو هه‌لبه‌په‌ررن
 فه‌رجیان تابو ته‌بی کوره‌ی حه‌دادی هه‌یه‌ا
 بی‌حه‌یان جومه‌ خصوصاً ژنه‌ شوزانیه‌گی
 ره‌وشی دیله‌سه‌گک و قه‌جبه‌ی به‌غدادی هه‌یه‌ا
 من له‌گه‌رکوگه‌وه‌ دینبته‌کن ئه‌م قه‌جبه‌ژنه
 له‌گه‌لم خه‌سه‌ فه‌له‌کک نیه‌تی بی‌دادی هه‌یه
 کوونی و حیز بووه‌ مانه‌ندی «ره‌شید» ته‌بمی «ره‌زا»
 هیند له‌به‌ر جه‌وری فه‌له‌کک خاتری ناشادی هه‌یه
 به‌م شه‌رانه‌ ئه‌وه‌مان پیشان ئه‌ده‌ن که‌ شیخ ره‌زا راسته‌ مه‌زه‌یه‌یکی
 شاعری بووه‌ ، له‌ هه‌ر لابه‌ شیریه‌ی گولیک بویت ئه‌و هه‌نگک بووه
 به‌ده‌وریا ، هه‌ر وه‌ها له‌ ئایینی شه‌ردا ماده‌ په‌رستی خوشتر ویستوه‌ له‌وه‌ که‌ له
 سه‌ر یه‌کک پیرو باوه‌رر و یه‌کک قسه‌ بی‌نیته‌وه‌ ا ...
 شیخ زه‌زا زه‌میکی شگری فضلی ئه‌کا ؛ له‌جوشی دیله‌وه‌ زمانی
 ئه‌که‌رینه‌وه‌ و پی ئه‌لی :

پوره شکری به سیه با نه تکیم وشه مت لوق نه کم
 دایکه کیرخورت هووالهی سوری سر نه بلوق نه کم
 نیه تم بو دهنه به خومت پیا دم بلز ونم
 نهغه بو نه مسالی من ، باکو له هیز نه حلق نه کم
 من که شابازی شکار نه ندازی شاهیم بی نه لین
 حه یغه با ماهه نگی جه نگی سر گرو لوق لوق نه کم
 تو به جاری وه کک ژنی فاحیشه پیت لی هه لیری
 نه ا ، ونم : خیری نیه ، چاویکی گهر لی زهق نه کم
 حیزه ساخوت بگره تابوت بیمه مه پدانی مه سات
 شه رته هیجت بی نه لیم تابن گونت نه مستحق نه کم ا
 کو نه حیزی شاری به فدا لیم حرام بی شامری
 گهر کوزی خوشکت وه کو نه یوانی کیرا شق نه کم
 هه روه کو « مستی » م به فهدی گا ، خوا روحم به ری
 ملحدی کافر مه زب گهر توش به نهو ملحق نه کم
 من ده زانم کی له خفته ی بردوی نه ما چه سود
 سیده ، سید قسه ی سوکی نه بی ده رحلق نه کم
 بی بلی با موته به بی ، تویش گه نو گو بهس بخو
 با سوله یانی به جاری کافری موته لوق نه کم
 عهده کردومه له خزمهت « شیخ رما » دا ورچه کویر
 نا بنجه ناولنسکی دایکت تا له توی میرهق نه کم ا
 لهم شعرانه نهوه دهر نه گوی که لیلهای شعری هه جوی شیخ رما
 شکری فضلی بووه وه بهر بهر کانبه گهی کردویه نه کاری که شیخ بخانه سر
 نهوه به هه مو هیز سکیه وه بگهر ری به شوین قسه ی پیس و دور له نه ده نهوه .
 وه کو له شعره کان دهر نه گوی دیاره « شکری » یس وه نه بی به قسه کردن و

جنیودان به شیخ هیچ که مترخه میه کی نواندیت ، لهویلی له بن دهعت
شیخانی سوله ایمانیسه و تا توانیویه تی داخی دلی خوی هله رشتوه ، بویه
شیخ و اناگری تی بهر بوه . ۱ . ثم دو شاهره له کورددا دهوری «چهریر» و
« فله زدهق » له گیرز له عه ره بدا ..

شیخ رهزا جنیو به شیخ علی برای له دا به لام جنیو، چه جنیو ۱؟
جنیو به همه ی وهستا فه تاح له دا که به که پیایوی شیخ علی بوه . شیخ
رهزا موی لونی شیخ علی کرتوه ؛ زانیویه به هیچی تر له وه نده تورره
نابی به قه در له وه ، که جنیو به همه ی پیایوی بدری ا لهویلی هاتوه و تویه :
شیخ علی ا خوتو منت ئاواره کردو دهر به دهر
چا که هه جو یکت بکم له ما مفید و مختصر

بو همه ی وهستا فه تاح ئیمت هه مو ئاواره کرد
له ی همه ی وهستا فه تاح دایکت به کیری نیره کرا
له وه تی شاعر دهی بو دوزین بر دوه لام وایه کس نه یگه یاندوه شیخ
زهزا له کاتیکا گو یستویه تی جنیو به جیل صدق زه هاوی بدا ، وه کس له
فیکره ی بهم قولی و تیر به بو نه هاتوه وه کو له که لهی :

هه یزی کوزی چیزو دزی فه پروژه گراوی

مه عجبونی خه نو و سمه به بو ریشی زه هاوی ا

له وه هه جوی سه ره که کیشی بو شتی ته رتر ، لهی :

موده تی نیر بژی و ئیستا که مه یلی می له کم

ئاره زوی گانی کچیکی کوز پوری دهر پی له کم

له وه وه گوبی نه داوه تی هه ر قافییه ی بوریکه خرابی با بو خویشی

خراب بو پی چاوی لی نه بوه بویه لهی :

بهم جوته گونه من که لهی عه تهری نیرم ا

لیم لاده نه وه کک بتخه مه بهر همه ی کیرم

دیمان نالی :

من نه نام خواردوه نه مورو نه گانم کردوه
وه کک ژنی سارکاسه یاران بوچی ژانم کردوه ۱۲

* * *

شیخ رهزا که دیتنه باسی ستایش ، پیار والی نه کا که بلی نم پیاره همو
ژیانی خوی له ربی ستایش و چاگدا خهرج کردوه و سهری نه کیشاوه ته
هیچ قاپیه کی تره وه . چهند به جوش و بهرزو بالا به نهو باسه ی که بهرام بهر
به کا ک احمدی سوله یانی کردوبه ؟ نهو مه عناو به لاغته ته که نهو لهو برره
شعره بیدا دهوی بررپوه لام وایه کم کس توانیوه بیگانی، بهرزی خه یاله کی
نم له وه دایه که له وینهی نم جوره ستایشاندا کس ی لی پیس نه که وتوه و
ته نا نهو توانیوه بلی :

مهربونه حیاتم به سوله یانی و خاکی
خوزگم به سه کی قاپیه کی احمدی کاکی

نهو قدوهی ساداته که سوکانی سهملوات

شهرریانه له سهر سوچده نه بهر مرقه دی پاکی

نهو مرقه دی والابه که وه کک عهرشی معلا

مه محفوظه به زواری مه له کک، دهوری شه باکی

بو ده بست و عهسا ناز که کی داغه دهروم

قوربانی عهسای دهستی ده بم ، سولو سیواکی

دنیا له دواي حهزده تی شیخ زیرو زه به ربی

وه کک تاجی کی و ، جایی جهم و ، بهختی زوحاکی

دهر حق به حهفیدانی مه دهب لازمه زینهار

قوربانی حهفیدانی ده بم بلی و داسکی

بسم حاله به ریفانه‌وه باز اشهد بالله
شعرت تهره ب نهنگزه (رهزا) شاعری جاکی

نه ماشا نه کی شریکت بو نه خانه سر و باره گای به رزی کا ک احمدی
نیابا دهر نه گوی، پول پول فریشته کان دین بو دیده نی، وات پیشان نه دا
که چاوت له سیبیری شاه پوری نه فریشتانه به به سر گومه زی نه و شیخه وه
که باره گاکی دیمنی باره گای که پکوس و نیگاری جای جیهان نمای جه مشیدو
نگینی گوشتاب شای هه به . که شیخ بو رازاندنه وه ی نه و باره گایه نه با
پیو یسته نیر دنیا ش وه کو نه مانه بیچ نیرتیه وه چونکه نیر هیج ناهینی . .
له پاشا به شانازیه کیفه وه نهلی : رهزا شعره کانت له کوره ی دهر ونیکی
پرر جوشه وه دیت و ماهه نگک نه گیریت . . به راستی راحتی کردوه
ماهه نگک نه گیری و دلی سردو زیندو نه کاتره .

به شعریک باحیکی مفی زه هاوی نه کا، نهلی :

ممکن نیه ادراکی حه قایق به نه واوی

ممکن نیه ادراکی نه کا زه نی زه هاوی

مفنی زه هاوی نه و ذاته بووه که شیخ رهزا له باره یا نهلی هیج شتیکی
وردو دورشت نیه که نه بزانی و نه بدوزیتیه وه .

شیخ رهزا له باری میژو نوسی شدا بوت دهر نه خا که شورره سواریکی
نه و مه پیدانهش بووه و به چالا کانه نه سپی قه له ی خوی تاو داوه . ده وریکی
نه و ره همان پاشا و عه رلا پاشا و سلیمان پاشای بابانت بو نه گیریتیه وه که له
شاری سوله یمانیدا فرمانرره و ابی یان کردوه و زه مزه مه به کی داد گوسته -
ری یان نواندوه . جا خوی نه هاویزیتیه نه و مه پیدانه وه نهلی :

له پیرم دینی سوله یمانی که دارالملاکی بابانت بو

نه محکرمی، هه جهه م، نه سوخره کیشی مالی عوسمان بو

له بهر قای سەرا سەنیلان دە بەست شیخ و مەلاو زاھد :

مە تاقی گەبە ، بو ئەر بابی حاجەت کردی سە یوان بو (۱)

له بهر تابوری عەسکەر ری تە بو بو مجلسی پاشا

سەدای موزیقاو نە قارە تا ئەر یوانی گە یوان بو

دریغ بو ئەر زەمانە ، ئەر دەمە ، ئەر عەسرە ، ئەر رۆژە

گە مەیدانی چەرید بازی لە دەوری کانی ئاسکان بو (۲)

بە زەربە حەمەلی بە عەدای تەسخیر کردونی هەلدا

سەلبانی زەمان ، راستت ، ئەر یوانی باوکی سەلبان بو

سە بەب ئینکاری فەضلی ئیوە تا کەم ئە فضلن ئەما

صلاح الدین گە دنیای گرت لە زومەری کوردی بابان بو

قبوری پرر لە نوری ئالی بابان پرر لە رەحمت بی

گە بارانی گەفی احسانیان وە کە هەوری نیسان بو

گە عەبدالله پاشا لە شکری والی خەسی شرر کرد

«رەزا» ئەر وە خەنە عومری پینچ و شەش تەقەلی دە بەستان بو

(۱) - کردی سە یوان گوررستانیکە لە رۆژە لانی شاری سولەیمانیه .

مە لەبەندی گەلی نازدارانە . (۲) کانی ئاسکان سەرچاوە و کانیاییکە لە بەری

رۆژاوا ی شاری سولەیمانیه ، دە شتیکی پانی بە تە نیشته وە بە ، بە سکی

گەررەکی شارە گەش هەر بەو ئاوە وە ناو ئراوە . ئەر و سەرچاوە بە لە پیشی

ئاوە دان بو نە وە ی سولەیمانیدا جی رانە پیرە ی ئاھوو ئاسکە کان پرۆە - گە

ھاتون ئاویان ئی خوار دوتە وە - لە پاشا شوین مەلە گەررە کویر نە بو تە وە ،

پرۆە بە جیگە ی بالا نەمانان و پەری زادە کان . ئاویکی زور خوشو

سازگاری هە بە ، ئیستەش ئاش گیری ئاوی زیاتر لە بەر ئەرروا و ئاوە دانە

بە خوررە ی ئاو و بڵە ی گوزە ی خال خاسان ...

نازنام گایا کھی تر توانیو بہ تی ؟ وہ کو شیخ رہزا پوردهی دہوری بابانہ کان
 بگیریتہ وہ و لشکر و دیواخانہ کانیان بہ دہنگی موزیقا بگہ بہ نیتہ ہہ یوانی
 تاسمان ولہ پاشا داخ و دہردی خوی ہہ زریزی بو گو دہورہ و بو گو
 رزم لاری و جلپت بازیہ ؟ وہ بہ شابہ یتہ گہی باسیکی کورنی جیہان بگری
 صلاح الدینی ؟ یوبیت بو بگیریتہ وہ و بی ؟ صلاح الدینہش لہ گل
 پاشا کانی بہ ہدا بہ کت ریشہ یان ہہ ہہ ، کہ رہ گہزی کورد و قہوہ یتہ تی
 کوردی بہ ؟ ...

شیخ رہزا گدیتہ بازارری دلترری و عشق بازی ستایشی وات بو گہ کا
 لات وائہ تی کہ تاقہ کرریاریکی گو بازارہ بہ ، کہ چی خوبی لہ حقیقہ تدا
 شاعرکی نوکتہ ییزی زہمچی بوہ . . . باسی خوشہ و استیکی تہ برو گمانی
 زولف پیریشانی گہ کا کہ خارہنی جی سہی ٹاھوہ و بہ نازی تیسلی چاوی
 کرریاری خرقہ و تزیبھی شیخ و شیخانہ . . جا ہم دوستہ گایا تاقہ گولیکی
 راستہ قینہ بیت و بہ بونی عہ ترا میز بہ وہ دلی شیخی گہ شانددیتہ وہ ؟ یا
 دیمہ نیکی خہ یالی بیت و بولبولی تہ بی رہزای ہینا بیتہ نہ و اخوانی ؟ . عہر
 لایہ کیان پی پایہی شاعری تالہ بائی مان لہ مہیدانی تہ دہ بیانی غرامی دا بو دہر
 تہ بردی . پی گومان بہ کیکہ لہ مانہ بوہہ ملی :

دہمکوری جو کہ دہزنام بہ خودا جو کہ حبیب
 وہرہ سا بہ شقی خوا دہس لہ بہ قہم ہر دہ تہ بیب

وہرہ دہستی بخمہ گہر دنی بلوریت

تاوہ کو سفرہ لہ داخا بدرری ، ورگی رہ قیب

تالم نہحہ دہ ترسم کہ بہ نازاری فراق

بحرم و روزی تہ بی دہولہ تی وہ سلم بہ نہ حیب

چاوی فہ تانی نوکاری سحر و جادو گہری بہ

گہ بہ بہ کت عیشوہ تہ دا عابدی صد سالہ فریب

تاله تو دووره دلی قه مزه ده ، نهی راحنی جان
 مه شرق و مغربه مابه بنی له گهل صبر و شه کب
 بی فراز نابی شه کب هم قسه ته حقیقه دهلی
 من له ربی عشقی تو ؛ نه مدی به خوا غه پیری نه شیب
 غه پیری زولفه له سهرو سهغه ی روت ثابته یا
 تینه تی طینه که مه مزوجه له گهل زینت و زیب ۱؟
 شیخ ده گورریته وه گه ر چاوی به زولفت بکوی
 خمرقه و سه به به به زینار و چه لیاو سه لیب
 تاقه تی تاق بووه بیچاره له ژبر باری فراق
 بکه ره می به «رهزا» چا که ترحم به غه رب
 لیره دا که به وردی هم شعرا نه بخویندیه وه نه زانری که شیخ رهزا به چه
 جور خوی له مه بدانی غه رامیا تیشدا نواندوه ۱؟ . وه یا چوت شاعر یکی
 دل تهرری هه وهس په رست بووه ؟ ...
 دیازبو نه وهی پدشو تاپوبه کک بو خه یالی که شیخ دروستی کردبو ، به لام
 که دپته باسی ساده روخه کان ؛ نه و ساده روخانه که خاوه نی کومه له به فری
 شق کراوی به مشارن راسته و راست خوی نه خانه کوشیانه وه و له وی دا
 بیت نهلی که : تو خنیان مه که وه چونکه وه فایان نیه . هم ناموز گاریه ی له
 کوره ی دهرونیکی به جوشه وه هه لئه رریژی ، له و کوره وه هه لئه رریژی
 که بوته ی تاقی کردنه وهی له سه ربوه و خوی له کوره که دا تالتونی نه و
 بوته به بووه نهلی :
 هم ساده روخانه له ملاحظت که نه مامن
 ده ورهت ده ده نو تفره مه خو : قات مه لی رامن ا
 گه دوستی وه تادارن و گه دوزنی خونخوار
 دلنه رمی ده کن گاه و گه شی سخت کلامن

طاهره به نه کک بو تو وه فایان نیه ، بو کس
 حکایتومه که هم ناقه وه کک تاسی جه مامن ا
 وا دایاره شیخ زور داخ به دل بووه بویه وتویه :
 گهسی بیبی حیاوشهرم ناموس نه بهد ناکا ره فیتی تاقی لوس ا
 هه گه رسد سال بدهی ره بچ و نه یانگیت
 قسه ی وات پی نه لین نه بگرتهی قاموس ا
 شیخ له دهوری پیری شدا خوی هه ره هه لکه کیشی و نه لی :
 عوسم گهی به هه شتا ککیرم به کاره هه شتا
 نصدیق گه ره نه فرموی ، هه صتم بهرم به ره شتا ا
 شیخ نه گه ویته باری قسه ی نه ستق و نو کته بازی . گه دیته باسی
 کرده وی شیخی ایمان فروش هه ره له خوی نه وه شیته وه که بلی :
 شوخی به انابهت چوه لای زوهد فروشی
 بو نه خزی نه ریقهت به دلی پرر له خوروشی
 خوش هانه جواب و . ونی : تو حهفته وه لی من ؛
 سالیکه فروشتومه ایمان به قوروشی ا
 قسه نه ستفه گهی وه کو ترازو وایه بو ژبان که نه لی :
 پیر ا که کوکی و نه نرری ، دوره له سردن هه شتا
 ورده لاهه نگی دوا ی کو که نیشانی نه جه له
 پیر ا که کوکی و نرری ؛ ده نگی وه کو باره زه له
 شاهدی موخته بهرم عزهتی مأموری ته له ا
 پیر تیرژی شیخ ره زان بهی کس ناتوانی ده نگی باره زه لی به دلایت ا . .
 بهمه وه نه وه ستاره سه ره که و توه بو ئیشی دو به دویش ا . که نه لی :
 هه ره له ده نگی که ره ناو شه پوری چه نگیز خان نه کا
 ورده لاهه نگی پیاوی پیر ، که وه خنی گان نه کا ا
 هیاره زور چا کک چوه نه جه رگی چونیه تی ژبانی خیزانی و کومه لایه تیه وه

بويه قسه گوی وا به دالسه نهشی ، له کاتیکا که نهلی :
 ترری نهولادی هم عهسره به کیرم که من مردم مه گره؛ گو بکنم خدیم؟
 نایا چه شاعر یگک توانیویهتی بهم جوره جنیو به دوزنی خوی بدا وه گو
 شیخ رهزا نهلی :

ناشی سمنی تو به ناری کیری نیمه نا گهرری

ناش به تالی بو بکه ، گهر نافتی دانت هه به ا

نایا مبالغهش بهم جوره ؟ . که نهلی :

گیر نه بو ده ستم له بهر لوسی به سمنی خوریه وه

زور نه مابو گهر دتم بشکی ، به گون خوم گرتوه ا

یهکی له نوکته شعریه کانی شیخ رهزا نه وه به که نهلی :

بو گهری نیمه لانی حهر بی کرد له گه لمان شیخ حه سهن

سه بری کن یاران چه گوبه ندیکی گیرا ، هم گره ۱ ؟

مه گهر شیخ حه سهن بیت و بلیت نه و جنیو هت بوج پی داوم ؟ شیخ

نهلی خومن به توم نه وتوه ، وتومه : گره که بو ، به هوی گوبه ندانانه وهی

هم شهره ا ..

چهند جوان باسی فررو فیلی شیخیکت بو نه کا ، که نهلی :

لازمه بو شیخ سبه بنان گور که خه و تابلین شیخ زاهده و نانوی به شه و ا

نای چه ند له ده مارو خوینی کومه لابه تیدا چوته خواره وه و ؟ چو

هم فلهسه فه به بو دهر گوتوه که نهلی :

ساخ له دنیا دا نه ماره ، گهر قسه ی ساغت نهوی

بی هزارت پی نشاندهم گهر قورر مساعت نهوی

به وردی له فلهسه فه ی سروشتی ناده میزاد ورد نه بیتوه که نهلی :

دوینی قه تره ی خوین بویت و میمرو که ، که فی خاکی

بهنی نادم ا گهری ، گهر که نه بی بوج هینده بی باکی ؟

هم مه‌عنا فه‌له‌فیه که شیخ له‌م تاقه شمروه‌بدا جی کردونه‌وه که مه‌س
 تان‌پویه‌تی مه‌و بلاغه‌ته بنوینی و به‌چهندونه مه‌و مه‌عنا به‌ده‌رخا .
 تایا شیخ ره‌زاله‌وانه‌بروه که خوی بداته قهری فه‌له‌فه‌به‌کی تصوفی و
 حکمه‌نیکی روحی ؟ . به‌لی شیخ ره‌زا به‌دوبه‌یتی کوردی به‌رزتر مه‌عنا به‌کی
 مه‌و مه‌بدانه‌ی دهر بربروه که له‌لی :

زوبده‌ی مه‌تاعی حکمه‌ته هم شعری کوردی به
 هه‌رزانه بی‌مبالغه‌هه‌رفی به‌گه‌وه‌ری

جامه‌ی حه‌باتی عاریه‌ت کورته زینهار
 ئالوده دامه‌نی مه‌که بو پیچی میزه‌ری !

توانیویه‌نی که بلیت : پارچه‌ی ره‌نگاو ره‌نگه‌و به‌ترخی حکمت که
 هیزاوه‌ته مه‌بدانه‌وه شعری زمانی کوردی خاویتر و پا‌کترتری مه‌و پارچه‌و
 کوناله‌به، نه‌گه‌ر بیتو تاقه‌هه‌رفیکیشی بفروشی - ته‌نانه‌ت به‌ئالتونیکیش -
 له‌به‌ر مه‌وه هم به‌نرختره‌هه‌ر له‌خه‌له‌نیت ، دیاره هم شمروه‌ی منیش دایه‌نیم
 به‌کیکه له‌و شعره‌به‌نرخه‌ی کوردپانه ... هم جلو به‌رگی زیانه‌له‌به‌ر مه‌وه
 می‌خوت فیه‌و شتیکه خواستونه ناتوانی زوری له‌به‌رکیت ، نه‌بی خیرا
 میده‌بنه‌وه به‌خواه‌نی . جاوریابه‌پیی نه‌که‌ی بو پیچی مه‌و میزه‌ره که له‌سه‌ری
 له‌نیت و به‌جوریکی تر له‌چیته پیش جاوی مه‌ردمه‌وه ، به‌جوریکه له‌چیته
 پیش جاویان که له‌رواله‌تاله‌پیاویکی ئایینی له‌چیت که چی له‌به‌نامه‌کیدانه‌بی
 به‌دزیکی ری‌گر ...

دیسان وریابه‌داوینی مه‌و جلو به‌رگه - که ئاخرو ئوخری زیانه‌گه‌ته -
 پیسی نه‌کیت بو مه‌و کرده‌وانه که له‌سه‌ره‌تاجی زیانته‌وه له‌سه‌ری بویت و
 بلیت له‌زه‌مانی که نجیبا‌گه‌لی میشی هه‌رزه‌کاریم کردوه تازه هه‌بچی تر که لکم
 ناگری باهه‌ر به‌و میسه هه‌رزه‌کارپانه‌وه سه‌ر بنیمه‌وه . نه‌أ . وامه‌که ،
 زه‌مانی هه‌رزه‌کاری هه‌رزه‌کاری بو ، زه‌مانی پیری له‌به‌ر مه‌وه که پیاو

رو به روی قاپیه کی تر نه بیته وه - که قاپی سرده نه - نه بی به هه مو تاماده بی که وه
 روی نی کاو باوهش بکا به و کرده وانده که باریز گاری پیاو نه کن له و قاپیه بی و
 محاسبانه که چه قی ربگای سردهن و گورریان گرتوه و له ویدا جاویان بر ربوه ته
 مینسان ا .

من نه م نه ویست لیره دا بیجگه له کوردی له شتیکی تر بدویم و قسه له
 غهیری شعری کورد به وه بکم ، به لام شیخ رهزا ناچاری کردم که قسه له
 دو شته وه بکم و هه دو کیشی فارسی به . به کم نه و شعری که بامی تاقی
 کسرا نه کاو له :

شکافی که بینی دهر نه یوان کسرا ده هانیت گو به ده قانیت که سرا
 یانی : نه و قه لشاویه که له تاقی کیسرا دا چاوت بی نه گوری نه وه ده مبه که
 ده می کرد و نه وه له مانه وه بو کس نه .

تاقی کیسرا که م شاعر بو وه قسه ی لبوه نه کرد بیت و خوی لی نه دابی .
 به کی که له وانه « بوحتوری » « مه نه جی » شاعری به رزی سده ی سیبه می
 هجری عه ره به . به « ۵۱ » شعر بامی تاقی کیسرات بو نه کاو سه ره تاقی
 نه کانه وه له :

صنعتُ نفسی عما یُبدئُ نفسی وترفعتُ عن جِدا کلِّ جِبنسِ
 له شعری نو هه ما نه له :

انسانی عن الحظوظ وآسی لملح من آل ساسان درس ا
 پا کژی مه عناکه ی وانه : تایا نه گهر چاوت به شوینی بنه ماله ی ساسانیه کان
 بکه وی نه بی به دهر زبوت و نیر پشت به هبج چا که و خرابه و به رزی و
 نزمیه که نه به ستی ا ..

یکی تر « خاقانی ^(۱) » شیروانی شاعری گوره ی سده ی ششمی

(۱) خاقانی ناوی افضل الدین به دبل کوردی علی به ، هه ندیکه نه لین له
 ۹۵۰ ی هجری ژیاوه ، له ته وریز سرده وه له گوررستانی (سورخاب) نیراوه .

خجری فارسه . گویش به (۴۲) شعر هرباسی هه یوانی کیسرات بو
 نه کاو سه ره تاي شعره کانی به وه نه کانه وه نه لی :

هان ا نهی دل عبرت بین ، نهز به زنده نظر کن های

نه یوان مه دائن را نایینه ی عبرت دان

له شعری نوزده هه ما نه لی :

ابن است هه مان نه یوان گز نه عش روخی مهردوم

خاکی دهه نو بودی به دیوار ننگارستان ا

با گزی مه فنا کی واته : هه مه نه وه هه یوانه به که له بهر زوری هه مو

جوره مهردمبکی جوان و شوخ و شهنگک دیواری ننگارستانه کان - که

به یونه ی نایاب نایاب رازینرا بو بونه وه - هینراون کراون به خاکی ناو قایه کی

بو هه وه بین به ریپازی نه مان جوانانه که نیسته له ویدا دانیشتون چونکه له بهر

جوانی نه مان ننگاره کان نیر تر خیکیان نه ماوه ، نه بی بکرین به خاکی سه رریگا ا

به لام نه گه ر نیمه به چاویکی وردیینه وه له و تاقه شعری شیخ رها ورد

بینه وه نه بینین له باری هیلسی به لاغوه به یاندا له وانه به هینه کی نه مان بهر زترو

پرمه عناتربی ، بو بهش وابه چونکه اجازه کی گه یاندوته نه وه پوری به

نه نیا « ده » وشه ی تیدا خه رج کرده که چی به لاغوه و نه لسه فه کی نه یوانی

گر تونه وه .

هه رچه نده له مان روه وه مه ولانا خالدیش نه لی :

چه شم عبرت بهر گوشا و تاق کسرا را بین

به رده داره ش هه نکه بوت و جوغد نه و بهت زه ن بوهد ا

واته : چاویکی عبرت هه لبرده و نه ماشایه کی تاق کیسرا بکه ، سه پر نه کی

جالالو که به رده داره و کونه به بو توبه تچی ا ، به لام له وانه به نه گه ر شوین

(خاقانی) نه گه وتی زه یلیان به کی گر تونه وه : له گه له هه وش هه ر هینه کی شیخ

رها دور نیسه بهر زتربی چونکه له نه لسه فه ی مه فنا که وریکخستی

عبارة نه که کسی لی پیش نه که و توه . نه و نه ده هه به نه که گر نه و نه کوردی .
بوابه سه ده نه و نه نده ی تر پایه ی شیخ ره زای بهرز نه کرده وه ...

دوهم نه و فیکره ورده نایابه نه ی ، که گاور بیک سه ز ری پی گر توه و توبه ؛
نه که گر عیسا پایه بهرز تر نه بوابه نه محمد له لای خوا نه یا نه برده آسمان ۱۶ . .
نه ویش نه ی ، که عیسا و محمدیان له ترازوی فدر شناسیدا کیشا له بهر نه و نه پایه
بهزری محمد گراتر بو :

نقست که نه ی میزان مصطفی به زه مین به آسمان چه هارم سهیح شد به شتاب !
تا کی ترازوی محمد گراتر بو نهفته نهرز و هی عیسا سوکک بو خوبی
نه که نه وه نا آسمانی چواره م ا .

نیمه نه بی له سه نه و باوه رده بین که بیجکه له زیره کی و ورده کاری شیخ
رهزا که کسی تر نه ی توانیوه ۴-۴م وه لانه به ری و جی به بدانه وه و فیکری
بو شنی وا برروا . .

که و ابو شیخ رهزا چون شاعر یکی حوسنجی بووه ، سه روه ها
ستایشچی ، غه رای و ورده کاریش بووه . زور تر له شعره کانی بوون وه که
په ندی پیشینان و مردم له بهریان کرده . شیخ بیجکه له شعر له قسه و سه ر-
گوزه شتیشا هه رقه نه مستحق و نوکته باز بووه ، که لی قسه ی دانستی له
شوین به جی ماره ، نیمه له مه زیاتر نه مانویست درپزه به بامی شیخ رهزا
بده بین بو به قسه کاغان نه گیرا به وه .

دیوانی شعره که ی له لاین « مهربانی » به وه له سالی « ۱۹۳۵ » ی میلادی له
چاپخانه ی مهربانی له به غدا بو جاری به کم له چاپ دراوه ، وه بو چه لی دوه میس
له لاین شیخ علی تاله بانی نه وه به وه له سالی « ۱۹۴۶ » ی م . له چاپخانه ی
« مظهر » له به غدا له چاپ دراوه . نه مه ی دیوانی یان له پیشا به شی کوردی
مینجا فارسی و به شوین نه وانا توز که کی دیت ، هی به که میعبان به
شوین نه مانه دل به شی سه ره بی دیت .

سالمی سنہ (۵)

۱۸۴۵ - ۱۹۰۹

ہار رازی ٹاواز سوزی ہر بہ بیان ، بہ بادی پیری دہ سستی عہودالان ا

(۵) « سنہ » پایتہختی ہر دہ لانیہ کان بوہ . ہم شارہ لہ پیشا گوندیکی
بچکولہ بوہ ، لہ پاشا « سلیمان خانی ہر دہ لانی » پاترہ ہم حو کرانی
ہر دہ لانی لہ « ۱۹۲۶ » دا لہ ہر دہ لانیہ جوہ قہ لای بارہ گاہیکی نیدا
دروست کردوہ و کردوہ بہ پایتہخت . ہم گوندہ لہ پیشا ہرہی « زہرین
گوش » ہ کانی نیدا بوہ کہ لہ لہ مانہ لہ نہ تہوی « توسی گاہیکی » ن .
ہر دہ لانیہ « سنہ دژ » . « دژ » بہ مانا قہ لایہ ، زمان گوزر بوہنی
بوہ بہ « سنہ دج » بہ « سنہ ندج » . ہر ندیک لہ لہ : سنہ ندج لہ سلہ گہی
« سنہ نان - دژ » . « سنہ نان » سہرہ تیرہ . « دژ » قہ لایہ . واتہ : قہ لایک
کہ وہ کو تیر جوہ بہ آسمانا . ہر ندیکہی لہ لہ : مہ ہست بہ شاری « سنہ خا »
لہ « معجم البلدان » دا شاری « سنہ » بہ . ہر ندیکی تر لہ لہ : « سنہ نان »
ناوی سہر داریکی دہوری - آسانی بوہ سہرہ نا بناغہی قہ لایکی لہ شوینی
شاری سنہی لہ ستہ دانارہ لہ لہ قہ لایہ کہ بہ ناوی لہ وہ وہ ناو بانگی سہ ندوہ .
باوہرری^۱ منیش لہ سہر لہ وہ وہ کہ وشہی « سنہ نان » لہ پھلوی گوندا
بہ مانا جورہ ٹاسلیک کہ لہ گہر داہری ٹاوارا کیشی ، وہ « دژ » ہی ہر
لہ پھلویدا بہ مانا قہ لایہ . ہر وشہ کہ بہ مانا قہ لای ٹاسلینہ ، لہ وہ ندہ
ہر بہ سفہ تہ کہ - کہ ٹاسنہ - لہ مہ وسوفہ کہ - کہ قہ لایہ - پیشکوتوہ . ہم
پیشکوتنی سفہت لہ مہو سوفہی لہ گوردیدا زورہ وہ کو لہ لہ : « رہ شہ با ،
شورہ بی ، رہ شمار » واتہ : بای رہش ، بی شورہ ، ملری رہش . لہ میعی با ،
لہ روا لہ تا ٹاسنی قہ لایہ ، لہ مانادا قہ لایہ ٹاسنہ .

جلار تریفه‌ی مانگه و مانگه شهو ، له سای سه‌جه‌نا پیاو له‌کاته خمو .
 مه‌ویان به رایهل شیخانی دانا ، همیان له بیئی کیزی سهربانا . له باغچه
 سه‌رای سه‌ردا نه‌مای بنه‌ماله‌ی مه‌ردوخ‌ی ، له ده‌ریاری بی بیی نه‌ده‌بدا
 مه‌له‌وانی سه‌ردوخ‌ی . گاهی مه‌فتون بووه به‌چاوی چاواکالان ، پاشان
 گه‌راوه‌ته‌په لای شیخی به‌رمالان ا ...

خاوه‌نی هم شوینه ناوی « سلیم » و کورری شیخ احمدی « ته‌ختی » به‌و
 نه‌چنه‌وه سه‌ر شیخ مصطفی ته‌ختو له بنه‌ماله‌ی « مه‌ردوخ‌ی (۱) » ن .
 مه‌ردوخ‌یه‌کان به‌تایبه‌نی له شیخ مصطفی به‌دواوه بیشکی عیلم و خانه‌دانی
 پیاوی عیلمی بوون . له سنه‌دا پیاوی وه‌کو شیخ قسیم ماموستای مه‌ولانا
 خالدوره‌سکو شیخ جسیم ، شیخ و سیم و شیخ قادری مهاجر هم بنه‌ماله‌به
 بوون و ره‌وره‌وی عیلمیان به‌ده‌سته‌وه بووه . . هر وه‌ها شیخ احمدی
 کورری شیخ قسیم له‌مانه بووه که له « ۱۷۵۰ » ی میلادبدا چوه‌ته به‌غداو

(۱) مه‌ردوخ‌ی بنه‌ماله‌به‌کن که سه‌رچاوه‌گه‌بان له‌دی « کانی مشکان » له
 جنوبی شاری سنه‌وه پاره‌ی سه‌ندوه و نیسته‌ش هر سه‌رچاوه‌یه بو‌مه‌و
 بنه‌ماله‌به .

« ردوخ‌ خوای هره‌گه‌وره‌ی « کلدانی » به‌کان بووه . هم کلدانیانه
 له « ۹۱۲ » ی پیی میلاد تا « ۵۳۸ » ی پیی میلاد له (حینار - بین‌النهرین)
 پادشابه‌تیا نگرده و به‌بابلی نازه ناو له‌بران . . جا هم کلدانیانه جه‌نسه‌د
 خوایه‌کیان هه‌بو ، خوای هره‌گه‌وره‌یان ناوی (مه‌ردوخ) بو- که له‌ستیره‌ی
 « موشه‌ری » گویا وینه‌ی مه‌وه - ، هم خواایانه هر به‌که پاسه‌وانیکیان
 هه‌بو - زیویه‌وان - . دورنیه هم مه‌ردوخ‌یانه بچنه‌وه سه‌ر پاسه‌وانی
 مه‌ردوخ‌ خوای هره‌گه‌وره‌ی کلدانی وه هم قسه‌یه له هه‌مو شکیکی تر
 راستری به‌لای مه‌وه .

خیزانی « سنهوی » به کانی لهوی دامه زرانده . له ده ورو پهری سدهی یازدهه هی هجریدا هه ندبیکیشان چونه نه شاری (قه رداغ) له وانیشی بنه ماله پکی عیلمی لهوی بنجی ذا کوتاوه ... دیسان هه مانه په لیان هاویشته بو شام و له ویش وه جه یان خستوته وه ...

شیخ سلیم له سالی « ۱۸۴۵ » له گوندی ته خته ^(۱) هاوتوته دنیاوه ، له لای باوکی سه ره تای خویندنی ده ست پی کرده ، له فارسی و عه ربی ماوه به کی باش روه بشته وه . له « ۱۸۵۹ » دا به سوخته به نی چوه ته سنه له مزگه و ته کانی هه ویدا گه رراوه ، له « ۱۸۶۴ » دا - که (سویطی) خویندوه - چوه ته مدرسه سهی (بیاره) له ویوه گه رراوه ته وه بو مه ربوان و بو سنه . له « ۱۸۶۶ » دا له سنه له مدرسه سهی حاجی ماموستای نودشی سه ره نای (شرح عقائد) ده ست پی ته کا ، نا مختصره ی ته فتاز انیشی هه خوینی هه ره لهوی ته بی ، له « ۱۸۶۹ » دا به ناوبانگی مه لا عبداللهی پیره بابوه هه چی بو سابلانخ ، لهوی سه ره تاله لای مه لا ره سولی خدره جول دا هه مه زری ، ماوه به ک لای هه میبیته وه و ده رزی مه لا عبداللهی ده ست ناگوی . له « ۱۸۷۱ » دا هه گه رریته وه بو سنه له پاش سالیک سه ره له نوی به سه ره سه قزو بانه دا هه چیته وه بو سابلانخ ، هه م جاره ده رزی مه لا عبداللهی به ره هه گوی ، له « ۱۸۷۴ » دا اجازه ی عیلمی له کن هه وه ره هه گریته و هه گه رریته وه بو سنه له مزگه و ته - که هیسته ش هه ربی هه لهن مزگه و نی شیخ سلیم و گه و توته روزا وای شاره گوه - هه بی به مدرس و ده ست ته کا به ده رز و تنه وه ، له پاش سه سال اجازه ی ته ریه تیش له شیخ عمری بیاره وه ره هه گریته و هه بی به خه لیفه شی ، به دوبارا ده ست ته کا به بلاو کردنه وه ی شه ریهت و ته ریهت ، به جو ره هه میبیته وه تاله « ۱۹۰۹ » دا له ته منی « ۶۴ » سالیدا هه ره له سنه کوچی دواپی ته کا و

(۱) ته خته - گوندیکه به ۲۴ میل گه و توته جنوبی شاری سنه وه .

له مزه گوتنه گهی خوی نه نیرزی و گومزیکه به سهرهوه نه کری .
 شیخ سلیم پیاویکی میانه بالای گوشتن بووه ، رومنی پان و چاو کژهل
 بووه ، دم و لوتی بچوک و باریک بووه ، ریشی توپ و دانه دانه ی ره شی
 تیدا مابو ، سیمه کانی سهر ریشی نه گرتوه . له جل و بهر گدا دل تهرر بووه
 میزه ری سپی کوردانه ی له سهر ناوه ، گه او سه لته ی جوانی له بهر نه کرد
 له گهل جو به دا ، بهزستانان عه پای له سهرهوه له بهر نه کرد . پیاویکی هیمن و
 له سهر خوبووه ، دم به پیکه نین و نوکته چی بووه ، حمزی به میوان زور
 کردوه ، له فسه کردندا دانه دانه فسه ی نه کرد . له صرف و لوغت و
 عروض و کلام و عه ره بیه ندا ده ستیکی باشی هه بووه ، شاره زای تفسیر
 بووه ، منطق و ریاضیاتی زور خوش لی نه هاتوه . له بهر نه وه زور پایه ندی
 تهریقت بو لهم لایه نه وه له گهل حاله کانی سنه دا زور ری نه نه گوت ، به لام
 له بهر چاو هه ندیکیان و ره هه کی مهردمه وه میجگار ریزی گیراو و به
 گه وره یان زانیوه . ته نانت هم فسه به له به گزاده کانی هه ور امیه وه
 نه گیر نه وه نه لین : نه یانوت « شیخ عمر پیاوی گه وره ن ، وه لی شیخ سلیم
 چیونترن » .

شیخ سلیم که رایله مه عنویانی شیخی تهویه نه بخانه گه نه ندی عه شتی
 تهریقه ته وه ناگر بیک له دلیا کله نه ستینی ، بلیسه ی نه و ناگره کار نه کاته
 سهر هه مو ده ماره کانی نه بهوی بته نیته وه بو ده ره وه له شی ا . به چی ، وه
 بوچی بته نیته وه .. ۱۱

ده ستکرد نیشانه ی بهرزی و نزمی دوروستکزه که به ، به ره سه ندنی
 داهینان و شتی تازه داهانوی شو بلیک له شو بلیکی تردا نیشانه ی نی
 گه یشتوتی ، یا نازیره کی مهردمی نه و شو بته به گشته گهی داهیناوه ، ههر
 وه ها گهی و زوری خه زمان له نوویکی گم نیشانه ی بر رشتی زه وه که به .
 چا ههر به گه له مانه پیوسته نه له نیکی بی گشته گهی نی بخانه رو .

باوه رریکیش که له دلابو مالهانی که دهری بیری و به مردی پیشان بدا
 زمانه؛ له زمانهوه بو قهلم بو نهوه مردی تر یاقهومی تری نی بگنن وه بزانی
 بابهی نهده بیانی که یفتونه کوی وه فیکری بو کوی چوه و مالاوه به چه
 هست و شعوریکوه که باوه ؟؟ . نه ماهه که زانرا به بی گری و قورت بابهی
 قهومه که ، عه قلیهتی ناوچه که و ده رانه تی شاروی فیکریان دیته ده ست . هر
 له بهر نه مهیه که پردهی زبان و پردهی بیری شاعرو نه دیبیک نه بیته
 پردهی سینه ما ، یا رومانیک هالو ه والی نه و ده وره نه پیشان نه داو بوت
 نه گیریته وه ...

جاله بهر نه ماهه شیخ سلیم هات وینی کلپه و بلیسه ی دلی بخانه قالی شعره وه و
 دهری بری و بیری خوی پیشانی غه بیری خوی بدا . که گوته سهر هم
 باوه رره هینای له پیشا « سالم » ی کرد به ناوی شعری و ده سنی کرد به
 شعر و تن ...

سالم هر چه نده شعری زور بووه دیوانه گی هر کو نه کراوه نه وه ،
 نه وه نده هه به بهشی زوری له شعره کافی ریچکی تصوفیان گرتوه ، به لام
 نه وه کک تصوفی فله سفی ، به لکو تصوفی ، که بیری له شیخیکی تایه تی
 کرد بیته وه ؛ بیری له وه کرد بیته وه لای و ابی شیخ نه نه سا نه و شیخه به و
 شعریش هر بو نه و دانزانی ، یا هر بوه بلین شعر که به بالای نه و شیخه دا
 بو تری ۱۱ ..

به و بو نه وه نیمه بو نمونه دو برره شعری « سالم » له شوینه دا نه خه ینه
 پیش جاو ، له پاش ده بررینی کوروی شعره کاب دینه سهر نرخی هم
 شعرا نه و باسی نه و چادره که له و ده وره دا به سهر نه و کومه له دا هه لدراره ..
 سالم له باسی حکمه تدا دیته قسه و نه لی :

زه هری ماره عه یشتی دنیا چون له ریدابه مهمات
 نه هلی دل بو خاتمه دایم هه به مه بهوت و مات

هن له تقصاتی جہاتا و دقتی امکان و مکان
 مہرگزی دہردہ لہ بینی شہ شدہ ری ہات و نہات
 روحی لاهونی سکہ زیندانی تہی ناسوتیہ
 ہم قافہ خانہ ی ہیولایہ دہ کا عزی نہجات

جون حظیرہ ی قدسو تہ جریدہ مقام و ملغہ ای
 نارہزی پروازہ بو تہوجی ملغہ وقی جہات
 ملی: ژبانی دنیا چونکہ سردنی لہ دواہہ زہ ہزی ملرہ .. ہلام تہوانہ ی
 کہ چاکن و شوین معنہ ویات گوتونون لہ ہر تہوہ کہ کافی گیان دہ رجون
 وہختیکی گرانہ - پیانو نازانی بہ بیانہوہ تہ سری یا بہ پی بلان ؟ - ہر لہ
 ہزارہ دان .. ہمہ وختیک کہ شتی پی بلین و تارماپیکی بی شہ شلای ہبہ
 پیش ، پاش ، لای راست ، لای چپ ، سہرو زبر . لشی ٹادہ میزادیش
 دیلرہ شتہ و شوپلیک لہ ہوادا دا گبر تہ کا . جا ہم لہ شہ لہ ہر ناتہ واری
 دہورو ہرہ گہی - چونکہ دہورو ہرہ گہشی وہ کو خوی ہر رو لہ نہ ہونی
 تہ کاتہوہ - لہو کاتہدا کہ دینہ دنیاوہ و شوپلیک بو خوی لہ ہوادا تہ رخان
 تہ کا ہر لہو وہختہوہ تہ بی بہ مہرگزی دہردو ہلا لہ بین تہم شہ شدہ ری
 ری ہاتو نہ ہاتہدا - کہ تہم کاروانی ہاتہ دنیاوہ جونہ دہرہوہ ہنی .

روحی لاهونی - کہ گیانہ - لاهوتیہ ، چونکہ پرریفکیک لہ نوری
 روناک کی پاکی خوا ، وہ کو چون نوری پاکی خوا ٹا گادارہ بہ سہر ہمو
 مہوجودانیکا ، تہم پرریفکیش تہ گہر ہر ہو پاکیہ بیہریریتہوہ و ناشیرین
 نہ کری بہ نیکلاو کردنی بہ کردہوہی خرابہ ٹا گادار تہ بی بہ سہر ہمو
 شلیکدا - وہ کو روحی ہندی پیانو چاکان کہ تہم کردہوہ بہ ہبہ - . جا
 ملی: تہو روحہ کہ تہ کویتہ تہم زیندانی لہ شہوہ لہ ہر تہوہ کہ لہ جہوہردا
 پیچہوانہ ی بہ کن وہ کو مہلیک کہ لہ تہفزدانی واپہ تہمیش بہ لہ ہلی
 تہوہ ہنی ہم تہ ہوزی لہ شہدا - کہ مادہ ی بہ کہمینہ - ہرریت و رزگاری

بی و له کول همو شتیک بیته وه ...

هم روحه له بهر نه وه « قهدهغه » ی باره گای هودسیات - نهو قهدهغه و
 باره گابه کروتو له همو امکانیاتیک - شوپن و جیگه پهنی ، هموده می
 ناره زوی نه وه نه کا که بفرریته وه بو نه وی و بکوپته زور نهو عالمه وه که
 نه ویس دیسان به امکانیات شه شده ری کپراوه و هر قابل تیا چونه ، بو نه وه
 بکوپته عالمیکه وه که تیاچون و فوتان له وپدا نیه ...

• • •

شیخ عمر « ضیاء الدین » ی نه ویله پرده به کی معنه وی له کیشی به سهو
 سالم دا ، سالم بهرام بهر هم هیضی خوی بیروباوه رری لهم برده شمیره ی
 خواره وه دا دهر نه برری و نه لی :

پیری صدیقی تهریق و تاجی فاروقی له سهو

ولری عثمانی ذالنورین و کهراری نه پات

روخی شیرینم له دهوری قهده ی شهادت گهری

تا تصدق بی له بو ره دی همو دهر دو به لات

خلی هیند و زولفی چین و رومی روی رومه ت

وان له قه بزه ی قه مری شمیری بروی جهنگ نازمان

چاوی مهستت چون له هه رلا مهردی دل پرده

بی دلان بو دل ، له هه رلا بی نه جاها دینه لات

هه رنگاهی سه یقه لیکه بو ممی پرر زهنگی دل

بهل ، ته لای خالی ده بیتن ، مس به نه کسیری نکات

کیان فیدای گرفتاری شیرینت که هه بی حکمه ته

کشتی نه سراری نه ریضت جهلی کونبی موشکلات

دل به فوربانی نیگای قه ب الیمانی کاری تو

واده کاتن ناعده ی حکمت به تالی وا نه پات

نامه‌ی زیبای قیامت خیزی تویی ببری : دینی

مه‌حشری به‌رپا ده‌کا ، بو سه‌رخوشی جه‌رزو جه‌فات

کار نامه‌ی خاس نادانی ته‌ریق به‌نده‌گیت

مونتجی حق الیقین قطعی عه‌لافی ممکات

فیصلی حق الیقین ، فصل الخطابی مارفان

ته‌رجومانی سرّی ثاباتی ده‌لالت موعجزات

بینه مه‌یدانی سه‌دافت «سالما» قه‌لی «سلیم»

تا مشرف بی به‌پومنی ده‌وله‌تی بیری خودات

سالم ویستوبه‌تی ره‌وشتی له‌قه‌بی هر چوار جه‌لینه به‌ته‌لمیح له‌شبخه‌کی

خویدا کو بکانه‌وه اشبخه‌کی هم‌ری ناوبووه . له‌لی :

له‌راستگری دا وه‌کو ابوبگری صدیقی . ناوی هم‌رو له‌قه‌بی فاروقی کردوه

به‌تاجی سه‌ری ، بووه به‌میرانگری شیخ وه‌سمانی باوکی - که اشاره‌ی به

عنانی ذی النورین بی کردوه . له‌خوراگر نیبغا له‌به‌رامبهر نه‌فسه‌وه

وه‌کو حه‌بده‌ری که‌راره - که‌عه‌لیه . هر وه‌ها شیخ‌عه‌لی ته‌وبله‌شی

مه‌به‌سته . له‌هر به‌کک له‌مانه‌توزه ره‌وشتیکی وه‌رگرتوه . . . ستایشی

ده‌م و چاوی له‌کا ، له‌لی :

خاله‌کانت له‌ره‌شی دا وه‌کو هیندی وانه ، زولفیست چین چین ، رومه‌نی

چیت وه‌کو روی . له‌مانه‌هه‌مو که‌وتونه‌ته به‌رپه‌لی له‌و بروانت که‌وه‌کو

شمشیر وانه و ناماده‌ی جه‌نگن . . . چاوی خومارت له‌به‌ر له‌وه که‌له‌سه‌ر

لایه‌گوه‌دلی مردمی بردوه ، بی دلان چاریان نیه له‌هه‌مو شوینیکه‌زه دین

بولات .. هر ته‌ماشابه‌کک که‌ته‌یکه‌بت مشت و مالیکه‌بو له‌وله‌که‌زه‌کو

حسی زه‌نگک هه‌لمینار وابه ، نه‌وه‌کک هر ته‌وه‌نده به‌لکو له‌و ته‌ماشا

کردنه‌ت که‌له‌کسیره له‌که‌ر هک‌کو ته‌سه‌ر معنی له‌بی به‌ثالتونیکه‌ی خا‌دین . . .

غیصل لقبی عمری کورری خطاب بووه ، په غنی چاک و خراب جیا
 مه کانه وه . جا مهو کهسه جیا که ره وه په کی راسته قینه په و قسه ی زانا یان جیا
 مه کانه وه . هر وه ها ته رومانه بو نه بی نه و نا به تانه که هر په که بو خویان
 موعجزه به کن . عمری فاروق نه مانه ی هه مو له باردا بووه . . به فیصل عمرو ،
 به فصل الخطاب اشاره ی به خطابی بارکی عمر کردوه .

سالم و بستویه تی به م ستایشی عمری فاروقه اشاره به کیش بکا به عمری
 شیخی خوی وه به م جوړه ورده کاریانه گویا مه به سته کی خوی پیکه پیناوه .
 لیره دا نه مه ی کردوه که چی خالی هیندو زوانی چین چین و روی رومه تیشی
 هه ربوتوه ۱۱ ..

سالم به بارچه شعری به که مینی قاپینه کی ورده کاری حکمتی خستونه سه
 گزلی پشت ، مهو حکمته که پی نه لین « الهیات » . به راستی له الهیاتدا
 روچوه . به کورنی له ورده کاری عیسی که لام دواوه ، له و عیلمه دواوه که به
 هزاران فه بله سونی عالمی ایسلاهی و غه یری ایسلاهی له گوشه ی نه شکوتانا
 لی دواون و نه که یشتونه نه نه نجام ۱ ..

به لی نه که یشتونه نه نه نجام به لام عالمه ورده کاره کان ، مهو عالمانه که خزمه تی
 ماده میزادبان خسته سه رشانی خویان له « هیولا » و له « جزئی لایتجزی » و
 له « نقصانی جهات » - که نه بونی بوشایی به له م که ونه دا - که یشتنه شو پدیک
 که له زانیی که میک له حه قایقی نه مانه په ی به « هیدروژین و نیلیبه کانی
 گون ، ته له فیزین و هیزی نه لکتربیک » به رن و پی کیش باوړنه مهو
 دیوی هور و پشت به زده ی خه بالاته وه . هر مه و نده ی لی تی که یشتن .
 مهوان له مه و نده تی که یشتن به لام هینه کانی نیمه - نه وانه ی هم ناخره مانن -
 له پاش مهوه که عیلمه که مان که و ته ده ست ناوړو پاییه کان ، ته نیاریز کردن

و شه‌کان بو‌ئوان و بو‌ئیمه مایه‌وه ، ئیتر به بی‌ئوه به ته‌فیکیریکی ورده‌وه .
سه‌بری ئوه بکین که بلین : [ربنّا ما خلقتَ هذا باطلا] ۱ .

ئوه‌نده هه‌به ئوباله که ناچیته ئه‌ستوی ئه‌وان ، به‌لکو ئه‌چیته ئه‌ستوی
یاسا و نجیره‌ی فرمانی حکومه‌ته‌کان . ئه‌وانه نهد - تاکیک - بوون له‌و
کومه‌له که حکومه‌ته‌گی لی دروست کراوه ، تاکیکی هه‌زاری بی‌مالیش که
حکومت نه‌یت خزمه‌تی فیکره‌گی نه‌کا و هانه هانه‌ی نه‌دا بو‌ئوه که به
کرده‌وه بیته به‌ره‌م ، ئه‌و فیکره له پاشا وه کو پارچه به‌ردیک له کانی ئالتونی
لی دیت که بکو‌یته ده‌ست مندالان وه وه کو به‌ردی روخنی چه‌م که‌مه‌ی
بی‌بکن ، نرخه‌گی ته‌نها نرخنی به‌ردیکی ناو کولانی لی دیت ۱ ...

بو پارچه‌ی دوه‌مه‌ی شاعرو ئه‌دیب به‌هر ئه‌وه ئاوینه‌ی کومه‌لن ئه‌گه‌ر
ته‌عیر له هه‌مو شموری ئه‌و کومه‌له ته‌ده‌ئوه - که تیایا ئه‌زین - ته‌عیر له
به‌شیکی زوربان ته‌ده‌ئوه ، چونکه دلی ئه‌وان ته‌ماشای ره‌وشتی کومه‌له که
ئه‌کا و چاویان له‌و به‌رده‌یه که به‌سه‌ر ئه‌وانا کشراره ، ئه‌وه‌نده هه‌به ئه‌وان
نا‌توان بیخه‌نه شیرینی قسه‌وه ، ئه‌مان ئه‌توان ...

جا ئه‌گه‌ر به‌م مه‌عنا به‌ معنا له ئه‌دیب و شاعر بدینه‌وه ئه‌وره‌وشته‌و ئه‌و
مه‌نعه‌نا ته که له ده‌وری سالدا بووه هه‌منوعان وه کو شریته‌کانی سینما
دیته‌وه به‌رچاو ، ئه‌وه‌مان دیته‌وه به‌رچاو که به‌که ئامانجی به‌رزی ئه‌و قه‌ومه
ئه‌وه بووه که شیخ به‌ خالی هیندو زولنی چین‌چین و رومه‌نی رونه‌وه لایه‌که
له‌و قه‌ومه بکاته‌وه بو‌ئوه به‌شمگیری بروی شه‌بتانی نه‌فس بکوژی و مردمه‌که
بخاته هاله‌میکه‌وه که هاله‌میکه‌ی روحانی وه هه‌وه که کس له سه‌بری تیرنابی ۱ .
خو خه‌ریک کردن به‌م قسا نه‌وه - که ئیش به‌ قسه‌پیک نایه ۱ - ئه‌و به‌رزی
کامه‌رانی بووه . . . ئه‌مانه له باری ره‌وشتی کومه‌له که‌دا ، له بابته‌ شاعر
خو‌یسه‌وه دیاره به‌لاغت له‌وه‌رده‌مه‌دا ئه‌وه بووه که وشه‌ی زلزلی عه‌ره‌ی

تیکلاو به زه مانیکی وه کو زمانی کوردی بکریت بو ههوه که گر کوردیکی
 نیمچه خوینده وار ، یا نه خوینده واریک گوبی له شعره کان بو تهتهی سهری
 بیت و هیچی لی تی نه گا تههشیان دیسان هه ر بوره وشقی کومهل
 هه گهریتهوه ... ههوی تهنا پردهی شاعر خوبان پیشان بدا ههوه په
 که هه دیککی باش بووه له عه ره بی دا توانیوه تی به و هوبه وه شعره گانی
 - خوی سوار بکا ا ...

مه جدي

۱۸۴۹ - ۱۹۲۵

مه ستمبر به يک گمشي ئاستماني خاکي مه رده لان (*) ، که پر ريشکي روني شعري

(*) له لايهن مه رده لان و شوبني مه رده لانوه مه قسانه ي خواره وه
هه به : —

(مه رده لان ولاتيکه له ولاني فارس ، له شيباله وه پالي داوه به نازر بايجانه وه ،
له جنوبه وه به لوررستان ، له روزه لانته وه به عراق عجمه وه . پاناييه کي
نزيکي « ۶۴۷ » هزار کيلومه تري جوار گوشه يي به . شوبنه کي مه گهر
له هندی وه ختانه بي مه گينا وشکه و به کله کي کشت وکال نايه ، مه و توزه
کشت وکال هه مه گهر له هندی شيو و دولانه بي . بيشه لاني زوره به نايه تي
به رو . روباريکي زوري تيدايه ، له شيباله وه روباري « قزله زان » هه به که
مه رژيته ده زبای خه زه وه . له ناوه راستي مه و لانه دا هندی روباري تر
هه به وه کو روباري « شيروان » و روباري « جاب » که شان به شاني « دباله »
مه ررون . له جنوبه وه هندی روباري تر هه به مه چنه « که رخنه » .

له بهر مه وه گه لي له دانيشتواني مه و لاني مه رده لانته کوردن گه لي جار
به ولاته که مه و تري کوردوستاني فارس ، يا ولاني کوردي خوره هلات . دانه ري
هه رگوزه شتي چه رخنه کاني ناوه راست ناوي مه رده لاني نه هيناوه به لکو مه
ناوه هه ر بو چه رخنه کاني تازه مه چيته وه . شماره کي « سه حنا » به کپي مه لين
« سه نا » . مه و شوبنه شوبني مه ميري گه و ري کورده کپي مه لين « والي » .
[دائرة المعارف فيسلاي . بهرگک - ۱ - لاپه رره « ۵۸۹ »] .

هه رفنامه لاپه رره « ۱۱۷ » چاپي ميسر مه لي :

رشدینه به که بو دلانف . مهلی خه یالی هومایه کی تیزه بر بووه له هه مو

= « ئەم ئەردە لانیانە حوکوم فرماکانی ولاتی دیار بە کر و لەنە ئەوهی
 بنایراحمد کورری مەروانی . بابا ئەردە لان ، ناوی پیاویەک بووه ماوه به که
 لەناو گورانەکانا دانیشتووه : له ئاخرو ئوخری دهولهتی چهنگیز به گانا دهسه لانی
 به سه ر ولاتی شاره زورابه بدا کردو به ژیری خوی هه مو ئەو ولانە ی خسته زیر
 دهست . له پاش ماره به که حوکومرانی مهرد و « کولول » ی کورری بو
 به حاکی ولانە که ... » - ئیتر به سه ره پیا دینه خواره وه - :

ماهوستا شیخ محمدی ثابت الهی کوردوستانی له ژماره « ۲۲ » ی
 روزنامه ی « کوهستان » ی تارانیدا ئهلی :-

« ئەردە لان چه مه ی فارسی « ئاردهل » . ئەم زنجیره به هه چنه وه سه ر
 « قوباد ئاردهل » که « بابە ئاردهل ؟یشیان پوتوه . بابە ئاردهل ئەوه ی
 خه مره و بیوه که له « مهرو » له دهوری ئەبو موسلی خوراسانی دا بنه ماله ی
 دامه زرانده و . قوباد ئاردهل له « ۱۳۷ » هجری له دهوری « سفاح ابو
 العباس عبدالله ی عباسی » له گه ل پیاوه کانی خویا له « مهرو » وه ئەچن بو
 کوردوستان و ورده ورده ناوبانگک په بدا هه کا و ئەبی به حوکومرانی
 « موسل » و « دیار به کر » . زوری پی ناجی دهستی له ئیش ته کشینریته وه و
 له گه ل هه ندی له زیر دهسته کانی خویارو ئەگانه شه اره زور . له سالی
 « ۵۶۴ » ی هجری بنه ماله ی ئەردە لان له دهرو بهری شاره زور حوکومه تیان
 هه بووه و قه لای « زهلم » یان دروست کردوه و کردویانه به شوینی خویان و
 هه مو شاره زور دائه گرن . « پلنگان » - که شوینی که له و زور و گوران
 بووه - ئه ویش دا گیر ته گن ، له و یها قه لایه کی قائم دیسان دروست ته گن ،
 پاشماوه به کی قه لاکو دهروازه به کی به ر دین ئیسته ش هه ر ماوه . ماوه ی « ۴۲ »
 حال له دهروو بهری پلنگاندا حوکومرانیکی زور به دهسه لانیان =

پرده به کک ، تهلی روبا بی دل ده ننگ نه داته وه له هه مو هه رده به کک .

= کردوه . « شارباژیر » - که ئیسته صوله بمانی پی ئەلین - داگیران کردوه و « عمادیه » شیان هیناوه ته ژیر رکیف ... « - ئیتر بهم جوره بیادینه خواره وه .

ده ماو دهه له کورده واری دا شتیکی تر هه به وه کو نه فسانه وایه ئەلین :

« سهر زنجیره ی ئەم هه رده لانیانه خه سه ره ناویک بووه که سهر داری « یزدگورد » ناخر بادشای ساسانی بووه و خزمیشی بووه . که له شکری عه ره به له « ۷۲۱ » میلادی ئیمرانوربه تی ساسانی له بهر به کک هه لوه شان له شکره گی یزدگورد تارو ماربو ، یزدگورد خوی به ته نها هه هه سات ، خه سه ره ویلی به تاقه پیاوه ته فرو تو نا بوو « مهرو » ی به جی هیشته و خوی گورری و به ده ره به ده ری بهم لار به ولادا نه سور را به وه ، له ناخر اری کوهه ماشیکو بو به نا شه وان ، بهم جوره خوی له ده هت له شکری عه ره به رزگار کرد و له ماشه گدا سه ره له نوی مال و خیزانیکی پیکوه نا و به بی نار و نیهان دانیشته تا له « ۷۵۹ » ی میلادیدا له ده وری نه بو العباسی نه باستی دا له نه ته وه ی ئەم خه سه ره وه « قوباد » ناویک هه له کوهت و خوی که یانده له شکری نه بو موسلسی خوراسانی ، له ویدا ورده ورده سه ره کوهت و له « مهرو » وه خوی که یانده کوردوستان و له ویدا روز به روز هه ره ده ننگه و ناوی زیادی نه کرد و له ولاتی موسل و دیار به کر بو به خو کرران و له پاشا نه که ویتته ولاتی شارم زورو پلنگان و له نه بو مسلم جیا نه بیته وه ، ئینجا بنه ما له که ناو ترا وه ته هه رده لان .

به لیکدانه وه به کی کوردی ئەم ناوه نه بی له « ئارده - لانه » وه هاتی ، واته (لانه) به مانا (لانه - هیلانه) یانی (ئارده - لانه) واته ئارداوی و خوزاوی به جوریکی وا که ، مالی نهو بووه به ئارده ، ورده ورده (لام) که =

به لاغمتی زمانا وه کو ماسیه کی به گورر له ناوی سانی سه رچاوه ، له نوکات و قسهی نهسته قاوه کو دورریکی سه ر خه زنه له بهر چاوه ناموسی ته بیعت ده رزی به رزی خه نی لا خویندوه ، یا خود خورده ی که له روباری به هار دهنگی قسهی لهوی ودر گرتوه ؛ بویه به زهنگی نه نجومه نی دهنگی (ملک الکلام) ی بهر که وتوه ! ...

ئاشنای مهم شوینه ناوی (عبدالحمید) و کورری (میرزا عبدالکریم) . له سالی (۱۸۴۹) له شاری (سه قز) هاتوته دنیاوه . میرزا عبدالکریم له خانه دان و پیاو ماقوله کانی سه قز بووه ، عبدالحمیدی کورری سه ر له مندالیه وه نیشانه ی زیره کی و بلیمه نی له بهکی له پهد کانی ژبان - که خت خوشی بووه - لیوه دیر بووه . له ته مه نی جه و سالییدا له قوتابخانه ی مندالان نه یخانه بهر خویندن ، قرآن و کتیبه ورده له کان نه خوینی و خویشی ده رزی فارسی و تو ماری پی نه لی و سه رمه شقی بودا نه دا . میرزا عبدالکریم به کیک بووه له خت خوشه کانی سه قز . نه لین عبدالحمید که ، باوکی ده رزی خه نی پی مهوت له پاش داوتزه مانگک خه ته که ی نه و باوکی لیک جیا

له وتتا زل کراوه ته وه بو به (نارده لان) و به (نه رده لان) و نیسه ی بنه ماه که بهم جوره به پدا بووه ، له پاشا ده سه لاتیان سه ندوه بوون به حو کومرانی کوردوستان ، له پیشا له (زهلم) ئینجا له (پاننگان) فه رمانزه واپی یان کرده ، له (۱۳۲۶) ی میلادی نه میر حسن خان جوارم نه میری نه رده لان حسن ئاواو قه لاکه ی دروست کردو گواستیانه وه نهوی . له پاشا ئیر شاری سنه یان کرده به شوینی حو کومرانه راپی یان ، تادا واپی یان هاتوه (۳۱) کهس له نه رده لانا حوکی کرده ، سه رنه تا له (۱۲۰۷) ی میلادی له (کولول) به گه وه دامه زراوه و له (۱۸۶۷) له غولامشاخانه وه ولا به نی (۶۶۰) سالی نه رده لان . کوژاوه ته وه

نه که گرایه بود . له سر رهوشنی نهو دوره به عیالی هره بی و نایلیغ له
مدرسه سی مزگوته کانی مه قزدا نه خوینی ، هر بو هم جورده خویندنه
هری له (بانه) ش داوه . تاده ست نه کا به (مختصر) ی مه لا سمد له لای
مه لا تیرا هم ناو نه بی هر له سقز ، تیر بوی ربی ناگوی و نه گویتنه ناو
ژیانی دنیاوه ...

هر چه نده که همو ده میک تاره زوی دوره و پریزی بووه له دنیا
له گهله ندهش هر بوی ربی نه گو توره پیوه پلا-کاوه . له « ۱۸۷۷ » دا به
ناوی حجه وه سقز به جی دبی و نه جیته شاری «سنه» . لهوی حاجی شیخ
هکراهه - که خه لیغی شیخی نه ویله و شیخیکی پایه به رزی به رمالی سنه
بووه - گلی-تهداتوره بو نه وه گویا پیکه وه بچن بو حج ، نه و ساله بوی ربی
ناگوی و نه گهری دجه پیش . له « ۱۸۷۹ » دا له به کی له خانه دانه کانی سنه
ژن دینی و نه بی به توش مار مندله وه . تا له « ۱۸۸۶ » دا له گهله خیزانه کی
له ریگی به غداوه نه چن بو حج ، له به غدا مفتی زه هاوی چاوی نه گوی .
هم طاشق به عیلم و زیره کی نه وو ، نه و طاشق به خت و شعری هم نه بی .
که لی قسه ی عیالی و نه ده بیانه له به پللیا نا ده ساو ده ست نه کا ، له پاش چوار
سال دوا ی هم میزوه مفتی نه سری و میرزا عبدالجید ه مو جار هه ناسه به کی به
موزی بو هه لته کیشا ... که نه چنه حج هر چه نده تاره زوی مانوه نه کا له
«مدینه» به لام بوی ربی ناگوی نه گهر ریته وه بو «سنه» . چه ند سالی یک
لهوی رایته بویری ، له « ۱۹۱۲ » به و نیازه که منداله کانی بو خویندنه
بنیری بو تارو پیا و خویشی پاشماوه ی ژبانی له «مدینه» رابویری نه چی
بو تاران . له بهر پیشانی شهری ۹۱۴ - ۹۱۸ نه گره نه گویتنه همیشه گی و
به کی نه گوی و هر له تاران نه میلینه وه و نه بی به خوشه ویستی نه ربانی
نه ده ب و قه له بی تاران و نه بی به ماموستای «دارالفنون» . تا له (۱۹۲۵)
له نه منی (۷۶) سالی دا هر له تاران کوچی دوا بی نه کا .

میرزا عبدالحمید لایهن خت خوشبوه به کیک بووه له ناوداره کانی
دهوری خوی، بگره پیش خویشی، خت خوشی همو ته نانت له ناوردو پایشا
ناوی دهر کردبوو شای نینگکتره دلی لی چوبو، ههروه ها له پایهی شمیرشدا
سهرامه دی دهوری خوی بووه، له ولاتی بیگانه دا هم دو به هره به کردیانه
کاری که شای قاجار - ناصرالدین شا - به نه نجومه نیکی شاهاتو ته دیبانه
ناوی « ملک الکلام » پی دا . .

ملک الکلام پیاویکی بالا بهرزی تهستور کار بووه، گه نم ره ننگ و چاو
رهش بووه، ریشیکی هپی قه له یو دو سمبلی قینی پیوه بووه، لونی باریک و
در بژ کارو دهی بچوک، سهر چه نا گهی توی هاتیوه دهروه، له سه
کردندا هه جه نده سهی دانه دانتهی ته گرد بهلام هونینه وه کی وه کو
ملوینکه به کی دورری بی گری زا بووه، ره وشیکی هین و له سهر خوی بووه،
سه خاره تی وه نه بی زور بونی، زور ماشنا بووه به دیانت، له تاومردما پیاویکی
ههچکار ریزی گیراو بووه، له لایهن خه ته وه ماموستای شازاده کانی میران و
گه لی له وه زیرو وه زبیرزاده کان بووه، له گه له مانه شدا زور پایه نیدی
تهریقت و ماشنای شیمخانی تهریقت بووه. دل ته رراهه تیشی زیاتر له گه
په ری زوه کانا بووه تا کا کول به سه ره خت ره یحانیه کان ۱. له سه ره تای
زیانیه وه جلو بهرگی کوردی له بهر ته کرد، لهم تاخره دا که چوه تاران جا کت و
پانتول و جلیسقهی له بهر ته کردو (سه رده ری) ته کرد به سه راو « شه که (۱) » ی
له سه ره نا .

(۱) - شه که : کلادیک بووه وه کو فیستی له سه سیر گیراوی میسر بهلام هم
رهش و بی گولانگ بووه، له مه قه با دروست ته کراو له فاسونی رهش ته گیرا،
سه ره گشتی هه قوماش بووه. یا خود ههز وه کو کلادو په هله وی وا بووه: هه
له وه نده بو پیشه کی نه بو. هممه کلادی پادشا کانی قاجار بو، دانیه ستوه
ماقوله کانی میرانیش له سه ریاز ته نا .

له باریکی جیولوژی به وی بدوین نه وه ک له لایهن لایه نسگری به وه . :
 مه لبه ندی کورده واری له به ره به یانی تاریخه وه نیشتانیکی ئاره دان بو وه بو
 شعرو بو هه لگرانی شعر . سه رچاوه ی شعر ته گهر له هه وایه کی ساف و
 ئاسمانیکی شینو دیمنی ره ننگاو ره ننگه وه بی ، ئه مانه له کورده واری دا
 هه بوون ، ته گهر له ته فیکیریکی وردی گوشه ی تاریکی ته شکوتان و
 خواردنه وه ی ئاوی ساقی کانیوان و سه یر کردنی ده مستکردی هه مه ره ننگه ی
 بینانی چاوانه وه بی ، ئه مانه له کورده واری دا هه بوون . ته گهر له په بیکری
 رومنی ئالو والای نه ومانانی به ههشت زاری په ریزادان و لاله زاری گولالان
 بو بی ئه مانه ش دیسان هه ره بوون ...

ئه وه ته بیعه ته که ده ریای باران دروست ته کاو ته بکانه وه به رشینه و دلوب
 دلوب له وه هه و سافه دا ته پرژینیته وه خواره وه ، هه ره وه ته بیعه ته گهردی
 ته و خاکه و ته و ئاره و ته و هه وایه تیکال کردوه ، ته و گوله ی له و خاکه دا به و ئاره
 هه رویت ، ته و گیایه ی له و شاخه دا به و ئاره سه وز ته بیت توزیکه له سروشنی
 ته و ئاده میزاده که له و نیشتانه دا په روه رده ته بی ، چونکه ته وه و او ئاوو بارانه
 که ته و کشت و کال و گوله پی ته گه به نی و ته بکا به سه رچاوه ی خوراکی ته و
 ئاده میزاده هه ره ته و هه و او بارانه به که باوک و دایکی کورپه ی ئاده میزاده که
 ته بیژنو ته بخونه وه کورپه گه ی لی دروست ته کن . هه ره وه و او بارانه به
 که کورپه که له ده وری کورپه به تیدا ته بیژی و ته بخوانه وه تا ته بی به مندالو
 کا گولکی ته کا و ته که ویته داره داره ، تا ته بی به هه رزه کارو ئاورر
 ته دانه وه به لای زیانه وه ، تا ته بی به پیانو و ته که ویته کوشی بو کی دنیا وه ،
 تا ته بی به پیر و په برزه وی ته گهر ته کا ، تا په ررپوت ته بی و رو له خاکه
 ته کا نه وه . . . که وایو شعرو کورد ، کوردو شعر به حوکی ته بیعت دو
 وشنو و به که مه عانیان هه به ا ...

ماوه نه وه سر مه وه که تو بلیت : که واپو بهم جوړه نو وت ، سکورد
 هه یکه لیکې راسته و راستې شعر بون ا. نه گړ وایه کوا دیرانی شاعره کانیان؟
 کوا نه نجومه نی موده باو کوشکی نارامگای نه دینه کانیان؟ که به نوکی قه له میان
 پیشره وې کومه لیان له باری عیلمې و نه ده بی دا کردی؟ ...

نه مانه نه لیت و هه قیشت هه به که بلیت ، چونکه قسه که ت راسته ، به لام
 بو وه لاهه کی ، همیشه نه لین :

ناده میزاد تیکررا به حوکمې غه ریزه پابه نندی عه نه نانی ده سلات و
 هیزه ، هر پرده به کک که به سه ریادیت و هر ده ورېک که نه بیینی شوبن
 هوای نه ده سلات و هیزه نه گوی ... له دراوسیکانی کورد بکیکیان
 فارسه ، سه بر نه کی که ، عه ره به کان کوشک و ته لاری ساسانه کانیان تیکدا
 هه مو نه دیب و شاعره کانیان که وتنه په پرره وې کردنی نه ده بیانی زمانی
 عه ربی .. هر وه ها که تیر اتور به نی تیسلا نی نر که نرکی تورانی تور که کانی
 هاری نه دیب و شاعره کانی نه وانیش نه وه خخته خوړان به نه دیب و شاعری
 ته واو نه زانی که خزمه ت به نه ده بی عه ربی بکن . بو تیر و زیش - که له بهر
 چاوه - له بهر نه وه روژاوا دانی سواره نه وا ورده ورده نه ده بیانی نه بی
 به سه نه ده بیانی روژه لاتدا سوار بی ا . .

کورد هر له و به ره به یانه وه ده میک به حوکمې بی هیزی ، ده ورېک به
 پابه نندی دیانته ، سه رده میک بو تیکنه چونی پارسه نگی بده وله ته کاف
 شان به شانی جهوری زه مان هاتون و هر روژه تالاون به بالای په کیکدا .
 ته بیمنه نی ده سلات - که غه ریزه تیکررانی ناده میزاده که به - توشی نه وه ی
 کردون که که گه ل عه نه ناته و زمانی ده سه لاتداره که دا خه ربک بن ا ...
 هم بو نه وه نه توانی به لانی که مه وه به شی له هشت بهش علوم و نه ده بیانی
 عه ربی ، به شی له ده بهش له نه ده بیانی تورکی ، به شی له شش بهش له نه ده بیانی

فارسی به پاشه روکی خزمه تی کورد دابنی بهرامبر بهوانه ، بهوهی دابنی ، که
 فیکرو خه یالیکی کوردی بهو که وتونه قالی نهو زمانانه وه . له گه له هم هه مو
 تهنگک و جه له مانهش که هاتونه ته سر رینی ، گه لی گه لی جی شانازی به که
 کورد توانیوه تی له ناو نهو دهر پایی پرر شه پولی گیر خوار دنده دا زمانه گهی
 خوی لهو شاخ و داخه دا تا میروز به جواتر پاراستن پیاریزی ...

که وابو دیوانی هزار پایهی فیکری نه دیب و شاعری کورد تا هم سر
 ده مهی دوابی به هه موی که و ته زمانیکه وه که نابنی پی بوتری دیوانی شعر
 بهرامبر به زمانه گهی خویان . نه مه له لایه که وه ، له لایه کی تریشه وه نه نویسنو
 کو نه کردنه وهی هم شمارو نه ده بیاتیان - نه موی به زمانه گهی خویان بو بیت -
 نه وه ندهی تر نهو باغچهی نه ده بهی بی ناز کردوه ! ..

بجا شاعری نیمه « ملك الكلام » به گیک بووه لهو که سانه که هه نه نانی
 ده سه لاتی بیگانه خستویه ته سر نه وه سر به رته کوردی شعری زمانیکه وه
 که مه گه له ریشه دا به زمانه گهی نه وه وه به ستری ... به لی هه لهو ده وهی
 مندالیه وه ته لی هه مردانانی بزوتوه ، هه لهو ده وهی مندالیه وه نیشانهی
 شعر له ناوچه وانیه وه دیار بووه ، فیکری دهر بر ریوه به لام خستویه ته زمانیکی
 تره وه . موبال ناچیته نه ستوی نهو ، موبال نه چیته نه ستوی نهو یا سایه که
 هزاران هزاری وه سکو « ملك الكلام » ی خستونه کوشی زمانیکی
 تره وه ...

ملك الكلام که پی نه هاویزیته قانی شعره وه «مه جدی» نه کا به ناوی شعری .
 هه سه لهر ریژی وه کو بریفکه ، له ته مه نی « ۶۲ » سالیدا که دیوانه گهی
 کو نه کانه وه شه ست هزار شعری فارسی و هه ندیکیشی کوردی بووه ،
 هه مه بیجکه لهو شعرا نه که به رده ست نه که وتون ، وه بیجکه لهو شعرا نهی که
 جوارده مالیر له پاش هم تاریخه هه وتونی . نه گه به چاویکی حه قینه وه

سه‌بری هم کرده‌وه به بگین - بهرام‌بر به تنها شعر - نه‌بی بوچ هر
فرده‌وسی ناری بی ۱؟ ...

له گدل هم‌مانه‌شدا مه‌جدی که ، دپته هر وتی شعری کوردی له باری
غزله‌و غهرامدا که‌تر نیه له‌و شاعرانه که هم‌مو ده‌وربان هر به غهرام
رابوارده . له شعری فارسی‌دا له هم‌مو سوچیک دواوه ؛ فه‌لسفه ،
تصوف ، غهرام ، نیشانی و خ‌یالی . به‌لام له کوردی‌دا نیمه‌نیسته تنها هم
برره شعره غهرامیه‌یمان ده‌ست که‌وت که له ناو شعره فارسیه‌کانیا له چاپ
دراوه . بی‌گومان هم‌جوره ته‌بمه نه‌بی به هزاران شعری تری بی ، با ده‌ست
نیمش نه‌که‌وتی خو له‌سنه و سه‌قزو له لاپهره‌ی به‌یازه‌کانا ماره‌ته‌وه که
نازوخ‌ی پاشه‌روژی نه‌ده‌بی کوردی به ۱ ...

به‌لی مه‌جدی روت تی نه‌کاو نه‌لی باری من :

له دولازونی لاولاوه ؛ له‌سر روی قامت تالاوله

خهم و پیچی هم‌مو دواوه ، چه له‌م‌لاوه ، چه له‌ولاوله ۱

موژه‌ی وه که نیشی به‌بگانه ، هم‌میسه‌کاری بی‌گانه

دلی هر خویشی و بیگانه‌ی به هم به‌بگانه بیکاره ۱

له پاشارو نه‌کاته باری و نه‌لی :

له جهوری غه‌منه‌کانی تو ؛ که بیچاره‌کوزه و جادو

چه خوینی بو ؟ چه جه‌رگی بو ، که نه‌رزاوه و نه برزاوه ۱؟

سه‌با به‌ینی نه‌گه‌ر بینی ، له زولفت دین و دل دینی

ولا کن کی دلو دینی له بو عوشانی تو ماره ؟

نه باقوته به‌ره‌نگینی ، له نیوی کاب که ده‌بینی

له ره‌شکی لیوی تو ، خوینی دلی‌گانه که گیرساوه

له داری تورده و پررچهم ، دلی ماشوقته‌مه هر دم

نیه لازاد له فه‌یدی غم ، خوا له‌م دواوه بی دواوه ؟

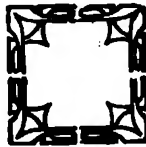
وهره به اسکه نه جانم دهی له مه وجی قولزوی بی بهی
 له « مه جدی » غافلې ناکه ی؟ کښې تو؛ غهرتی گېز اووه ۱
 تاپا جناس و تشبیه له مه جواتر ۴۴ بی که مه جدی کردوبه تی؟ . تاپا نایینی؟
 به چه جوړه ورده کار به کک هیناویه بالای دلووازی کردوه به نه مام و زولنی
 به لاو لاولا؟. تاشنا به تی له بهینی نه مام و بالا و لاو لاولو و زولندا. راستی و پیا تالان
 بی؛ لاو لاولو چون به شولا ته تالیت، زولنی ته میس به و جوړه به نه مای بالا یا
 تالاوله .. دیسان تاشنا به تی له بهین وشه ی « له لاولو » که لاو لاوله له گهل
 « له لاولوه » که ته ولای رومه نیه تی چونی ریک خستوه ؟ . « به یکان » که
 تیره . « پیکان » که ته نکاوتنه . « بیگانه » که بیجگه له خز مه - هموی
 هر به که به معنای خوی هونیو به نه وه ۱ ..

شمري سپهم غه مزه ی یاری کردوه به تیر بو له شی خوی، به لام ته لی سر
 صام مام چه خونین و چه - جهر گیکم بو؟ ته بوایه ته و تیره که هات خوینی
 پررژانابه و جهر گیشی پررژانابه، که چی نه خونین رژاونه جهر گک برژا
 گیاتم سهخت بو ۱۱ ..

سه یریک شمري جوارم ناکه ی؟ که چه ریکو پیکه کی له بهین « بهین »
 که « ماوه » به و « بین » که « بو » به، هم « هینان » ه دروست کردوه؟
 شمري پینجه م چند پرر معنا و ورده؟ له کاتیکا که باسی « لیو » ته کا .
 ته لی : یاقوت که له ناو « کان » ذا ته بیینی ته وه یاقوت نیه به لیکو ته وه
 کان « که ، که لیوی سوری نوی چاوپي کوت ته وه نده به خیل و رزدي
 به لیوهت برد دلی گرساو بو به یاقوت ۱۱ ..

ته م برده شمري مه جدی غونه به که بو هزاران شمري نری له کوردي دا
 وه ته نها به م شعرانه ی ته توانین پایه ی ته م شاعرمان له مه بدانی ته دیاتی
 کوردي دا پینینه ده ست .

باسکردنی مهجدي ليره دا لهر شه شه نه بوه که شاعريکي کورده و به
 زماني فارسي شعري وتوه ، مه گير به شوين شه جوره ککسانه دا
 بسوررينه وه - که به غه بري زماني خويان شمريان ونبي - هر ته نها
 ناره کانين لاپه رره ي چند کتبييان شه وي، به لسکو هر ته نيا له به شه شه به
 که له مه يداني به لاغني کوردي دا مه يدانداري کورده . شه نده شه به
 ميسته ميته شه برره شعري زياترمان ده ست نه گوت ...
 ديواني شعره فارسيه گي له سالي (۱۹۱۹) له تاران بو کشه ي به کم
 له چاپ دراوه . شه برره شعره شه هر له ديوانه دا به ...

حزین

۱۸۵۱ - ۱۹۰۷

کررباری کالای بازارری بویران ، سوتاوی مالای دهسته برای کبزان .
دلی بولبولی دهوری گولی تیولوژی ، زمانی پاسه بانی باخچه سه رای وشه ی
خوش بیژی . فیکری بوکی رازاوه به نارایشی هه مه ره ننگه ، وینه ی
مه داته وه به شعری تهرری تاپی بلین قه شه ننگه . گامی له سوزی عشقی
مه جازی دا زمانپار اوکی پی وینه ، گامی له یادی پیری بورهانی دا ستایضخرا -
نیکی دلتورینه ، کاله ی ته می کرده که دیوبه « نالی » بامی کچی کرده ،
سه متوری دهنگی داوه ته وه هم بامی کورری کرده . پابه ندی مه ولوی
که بو به بوله ی شیخ سراج الدین ، خوی کرد نه میش به گوله بهروژه له
دهوری شمس الدین ۱ . سه رای له مانه بونه نه فسانه . سینهی به تیخی جهوری
زه مانه . نه نجین نه نجنه و له لهای ده رمانه ۱۱ ...

شاعری دلسوتاوی هم مه بدانه مان ناوی « صالح » و کورری مه لا
قصراللهی زیوبه ییه . زیوبه گوندیکه له سورداش له لوی سوله بمانی ، پالی داوه
به لای روزه لانی کیوی « پیره مه گرون » هوه . مه لا نصراللهی باوکی
زاینده ی دبی « کاشتهر » . « لون » و « کاشتهر » دو گوندن پالیان داوه
به کیوی « شاهو » هوه که که وتوته به بینی هه ورمانی لوهون و جوانزرو ،
دیوی جنوبی پالی داوه به مابده شته وه . مه لا نصرالله به فه قیاتی له ولاته -
که ی خوی به ررت نه بی و له پاشا به مه لایه تی له دبی « زیوبه » نه گیرسیته وه
ژن دبلت . .

صالحی شاعری نیمه له و دایکو له و باو که له سالی (۱۸۵۱) ی میلادی

« گوندی » زبویه « دینه دنیاوه ، له لای باوکی سهره نای خویندن دست
 پی نه کا ، له پاشا نه چیته سوله یمانی له مزگوتی شیخ محمدی بهرزنجی نه بی به
 خوخته ی فه قبان ، که شکیکی قهره داغیشی هه به ، له ییارهش باسی نکاح له
 کتیبی « منهاج » ی نه وه وی لای شیخ حه بدهر نه خوینی ، سهریکی تر
 سوله یمانی نه داته وه ، له (۱۸۸۴) له پینجوین « گلنبوی » بورهان - که
 هیلمی منطقه - له لای مه لا عبدالرحمانی پینجوینی نه خوینی ، له وپوه نه چی
 جو موکران ، ماوه به کیش له و ناوه دا هه ر به فه قه نی نه سوزریته وه له پاشا
 ربی نه که وپته خانه قای « شیخی بورهان » له وی نه که وپته داوی تهر بقه نه وه ،
 له شیخ یوسف شمس الدین - شیخی بورهان - تهر بقه ت وه ره نه گری ،
 له پاشا له سابلخ نه بی به مدرسسی مزگوتی سید حسن ، هه ره له سابلخ زنی
 هیناوه کورر و کچیکی لی بووه ، غیر پاشماوه ی زبانی نه کا به به پوله ی ده وری
 چرای شیخی بورهان ، تا له (۱۹۰۷) ی میلادی له نه مه نی (۵۶) سالی دا
 کوچی دوابی نه کا و له گوررستانی « مه لا جانی » له سابلخ نه نیژری .
 خاوه نی هم باسه ی نیمه پیاوکی میانه بالا و گه نم ره ننگ بووه ، چاوی
 پرو و پوش و بچوکه بووه ، رومه نی مه یله و درپژ بووه ، ریشیکی توپ و بهشی
 زبایتری سپی بووه ، زمان پاراو و به نه هه وه نی قسه ی کرده ، میزه ربکی
 هچی سابلخیا نه ی له سهر ناوه ، گوزه رانیشتی وه نه بی خوش بویت ...
 نایابی مه لا صالحی هه طررانیبت بو نه وه خوی باو بژ بته کوشی شعره وه .
 نایا که مه ندی نازی نازداران بویت ؟ . یا نافگه و گولاله ی سه رچاوه ی
 کویستانان ؟ . یا کویله بی و که ساسی و ده ره به ده ری شاران ؟ .
 ره نگی نه مانه هه چیان نه بو بیدین ، به لکو سوزیکی فیتری و که مه ند کیشیکی
 ده رویشی بووه . مه لا صالح له سهره ناوه شورشی سوزیکی ده رویشی
 فیدا بووه ، به لام ته نها سوزو هه چی تر ، نه بزانیوه غیر رو له کوی نه کا نه وه .
 هم ههسته ی ناچاری کرده به خویند نه وه ی دیوانی شاعره کان ، به نایه نی

پا بندی (مهوله‌ری) و (نالی) بووه ، له ده‌وری ناره‌راستی فقهه تیدا گوتوته .
 گروگال . له‌هر سوتانی په‌روانه‌ی دلی به‌ده‌ور مومبکی نادیارې دا
 (حبرق) ی کردوه به‌ناوی شعری ، که پیش گوتوه بولای شو مومه
 شورشه‌کشی پیش گوتوه . له سه‌ره‌تاره شعره‌کانی نه‌ونده به‌جوش
 نه‌بروزو زور به‌گرائیش بوی هاتوه ، له پاشا که مومی خوی نه‌بینه‌وه که
 - شیخی بوهدانه - سه‌راوه‌ی شعری وه که کانیاری به‌هاره‌له‌قوی ،
 له ده‌وری تاخردا سوزی عشقی شمس‌الدین وای لی کردبو هرکه قسه‌ی
 که کرد قسه‌کانی شعر بون . زور هزی به‌جناس و عبارت ره‌نگینی کردوه ،
 میجگار به‌شانازیوه وتوبه‌تی :

پیره مه‌بدانی فصاحت نه‌سپی خوت لنگده (حبرق)

تا بزاتم کی به‌شعرت صوخبعت و بازی نه‌کا ؟

هم قسانه‌ی وای لی کردوه له‌گه‌ل « نالی » دا گوتوته په‌نیچه‌بازیوه
 وه کو بی نه‌لی :

سه‌د حه‌بنی که تو « نالی » به‌وپیره مندالی

بم نرزه له‌عشق نه‌دوی ، زیبا کچو ، دیبا کورر

هم شعره‌ی له‌و برره شعره‌بته‌ی که سه‌ره‌تای نه‌کانه‌وه به :

عشقت که حه‌عقیقی بی تالب مه‌به‌آلا کورر

هم حازه‌تی لولا کوررو ، هم یوسفی والا کورر

همه‌ی به‌رام‌بهر به‌و برره شعره‌ی « نالی » وتوه که سه‌ره‌تاکه‌ی نه‌لی :

عشقت که حه‌عجایی بی خواهش مه‌که‌آلا کچ

شیرین کچو ، له‌یلا کچو ، سه‌لما کچو ، هم‌را کچ

شان له‌شانی « مهوله‌ری » ش داوه ، که چون مه‌له‌وی په‌روانه‌ی شیخ‌عثمان

سراج‌الدین بووه و به‌برره شعره‌گی که به :

شیخی ده‌وله‌مه‌ند به‌هره‌ی سه‌رمه‌دی یا‌گی حه‌حقیقت جاره‌ی احمدی

شمره تاي كه كانه وه و سوزي خوي بهرامبر به شيشي خوي دهر بربروه ،
 كه ميش بووه به پوله ي شبيخ يوسف شمس الدين و بهو برره شمره شيوه
 هورامبه گهي ، كه سدره تاي كه كانه وه به :

جه صوب سه سردا ديم خونچه ده مي نه پرده ي صصت غانا چهي ا
 وه گودازي خوي بهرامبر به شيشي خوي دهر كه برري .

نيسته كه توانن بينه سر كه وه كه باس له هه ندي له شمري (حمر بق) هوه
 بگه بن بو كه وه پا به يمان له مه يداني كه ده بيانا بو دهر كه وي ، وه كه و ريگانه كه له
 شمردا گرتوني بزائين جه جورره ريگابه كن له كه ده بي كوردي ؟ . .

حمر بق له ده وري ناوه راخي ماله ي شمردا كه بي ، به بگري نيگاريكي
 پيري ناميز قاني باغچه به كي ته بيهه تي بو كه خانه صهر گازي پشت و كه ميش
 بي كه ني به جه ركي خوبا كه چيته كه و گر لسه نه وه و بي كه لي :

چاوه كم كه سررو له گر لسه ن گول به عيشوه خوي نواند
 كه كه كه ك كيريم ، به مهر كي تو كه سم ، هيج نه مدواندا
 گول به توزي پيته وه لاف و كه زاني لي كه ده ا
 واشوكر سوجه ي نه صيبت هات كه وي شي لي ستاند

نه شتري موزگاني تو هاتوته صهر سه فخي روخم
 ههر خه تي بو ، غه يري خه تي سه وزي تو پاكي كرراند ا
 له شكري تامم له گول جه يشي حه به شي ده عوا كه صكا
 حيره نم ماوه كه چون كه دلبه ره حلي رفاند ؟ ا
 بو گولي روت هانم و به رچم كه بينم بو به وا :

حماي نه و روزم به شيوهن وه كه محرم خوي نواند ا .
 تو له كه وه ل گري و وفات هينا به نيو مه پندانه وه
 نيسته جه و گاني خلافت پشت سه د وه عده ي شكاندا .

تو خواقنت خیره ته بو تو نهری مهروی رهوان ؟
گول به بی تو وا له باغا خیره تی خوی لی چه قاند ا

باوه جود اینمان بدهم - تاکه گولیی موشافته -
هر له شوقی تویه سرپوش و کربانی درراند ا
هر کسی مایل به بیریکه و نهریقی ههیه
تو به شوعلی غم (حهریق)ی ا وا وه باخت هه لگرراند ا

حهریق بویه چوه هه باغچه به وه که کاره سانی به رره ی گوله باخه کانت
بیینی و له پاشا بو په بکدری بهری نامیزی بکیررته وه و پی بلی : که چومه
گولمن گول به نازیکه وه روی تی کردم ، به لام من له بهر نه وه که دلم بونی
گولی روی خوی گرتبو له نرسی نه وه که نه که گبریم و بی وه فاه
دهرچم - قهضم به مهر کی تو - هیچ قسم له گه له کرد ا - زور سه بر بو ا
چاریک نوریکنت که و نیوه هه و گولشه نه ؛ توزی پیلاره کانت نیه تبنونه مهر
بهری گوله کانت ، خهریک بون له بهر هه و توزه له خویان بانی بین ا - دهست
خوش ا کورتو پرر سوسه ی بای هه ترامیزت هات لی سه نده وه و نه بیشت
هه وه نده فیز بکن ا . . . به خه یال نه شترمی برژانگه کانتیم هینا وه ته مهر
رومه تم به جوریکی وه ها که رو له سر روین ، مه به سته که شم هه وه به که هه
برژانگانه ته نها خه تی سه وزی محیل نه بی که تازه ده رها توه و له یادی تو ، به
بونی هه ناسه ی تو روا وه هه مو شتیکی تر بکیررینی و لایبهری ا . هه مه شم
بو نه وه سکرد تا تو بزانی کورریکی شوخو شه ننگم و تازه که و تومه نه
مه پدانی پیاره تی و به که لکی نه وه دیم که ، لام لی بکیتنه وه . . له شگری نا هو
نالهم که جه جبه تی خهریکه له گه له قوشه نگی زوانی ره شدا که له لی نوردوی
حه به شه له ره شی و زوری دا جه ننگه هه کا . . ایستش سه رسام ا نازانم
خاوه تی هه له شگری زولنه - که دل بهر مه - چون توانی دلم بفررینی بو نه وه که

چلو بوم بوری و هیچ نام نیـدا نه مینی تا به دست لهشگری زولفه -
که بهوه بشکی ۱۲ . .

من له سه ره تاوه که هانم، بو گولی رومهت هانم که جی بهر چه نم چاوی
کهوت مانگی نه روزم لی بو به مانگی حرتم ۱. حه ریق ایره دا زور ورد
رویشته، جاری مانگی نه روز مانگی هـو مانگی به که اعتبار نه کری له
(۲۱) ی شو باهوه تا (۲۱) ی مارت و زوژی (۲۲) ی، روزی نه روزه .
هـو مانگی له بهر نهوه که نه روزی به شوینا دیت و دلرو ده وهن و کولوکیا
هـو بوژنهوه مانگی شادی و لاهه نگه . مانگی حره میهن هـو مانگی به که
ماتهی کرژرانی حسینی تیدا نه کریت و مانگی گریان و هیوه نه . جا نهی من
که هانم، بو گولی رومهت هانم که گول له مانگی نه روزدا نهی و مانگی
شادی به که جی بهر چه می ره شو بهر رش و بلاوتم چاوی کهوت، مانگی لاهه نگه
لی بو به مانگی ماتهی ده سنم کرد به گریان وزاری و شادیم لی بو به شیوه نه ۱.
دیسان له مانگی نه روز مانگی هـو دارو ده ره نیکه نه ژیتته وه وهه مو
چلیک له بهر ژباندنهوه دلوب دلوب تاو له سه ره که بهوه نه تکیت . نهی وا
مهزانه نهوه تاوه له سه ره چه کانهوه له و مانگی دا نه تکین، به لـکو له بهر نهوه
که تو بهر چه می ره شت بو شیوه نه و دلوبه تاوانه دلوبی فرمیسه که هـه لیته -
ردیژن، نه مانیش به گریان وزاری وه کومن مانگی شادی باز لی بووه ته مانگی
حرتم و مانگی ماتهی ۱۱ ...

تو، له سه ره تاوه وهفات کرد به گوینک و هیئاته مه بدانهوه که جی ایسته
هـه رخوت به گوجانی به شیلز بو نهوه هزار نوپی وات رافراند . نهی
ههی بالا بهرزه ۱. نهوه جون نازاییکه بو تو، که گول له باخانا هـه ره که
هوبنی نوی بری هیئای قیت قیت شاپه رری خوی لی بلاو کرده وه ۲.
لاخر تو چون نهی نه مه قبول بکیت ۲. له گیل نه مهش من پیاویکی به
هینسافم: نهی نه وهش بزاتم و نه یشارمه وه که، هـه عشق روی تو بو کرده به

کاری گولی هزار سنگو به روی خوی دا درراند و خوی به بهر بهره لای
 رسوا کرد ۱۱ . هر گسه بو خوی پروانهی هوش و فیکرو ریگه به ک .
 های « حریق » ای دامای قورر به سمر ا چاک تویق بویت به پروانهی
 دهوری غم و به بلیسهی ناگرینهوه چاک وه باخت هه اگریاند ۱۱۲ ...

حریق پردهی غرای دانه دانه وه و نه گویته کوری مهی نوشانی
 تصوف و فلسفه نهی تصوف وه ، لیره دا به پارپزه وه دم نه گانه وه و نهی :

غین-کاری سراپت مه که ، نهی منگری مفلس

بی سه بری قه مهر که ، چه به شوق و به ضیا به

منکر به مه نبل شه پیره ره بی نوری هدایت

خوی تالی زولمت بو ، خوا نوری نه دابه

هر مه زبده ، هر مه شمه له جی پررتوی شه مسه

به ک جیگه ی فوضه ، به کی جی فوضه لایه

بارانی به ره حمت له تهرف مه بدئی فیاض

قه نره ی نه نره ی سونبول و به ک جقل و گیابه

نی فکره له نه جزای نه ناسر به نه بیعت

به ک مایلی معر که زه ، به ک ، مه یل به هه وابه

نقصان له تهرف قابله ، نه ک فاعلی موختار

نم قه ولی منه رأی جیمی حوکه مابه

چوره انه له سهر جه ملی عهدو شه مسی حه قیعت

تابع بووه نه وه نه حقه جوای چرایه

چاری به نه مه ع پرر بووه ، قه لبی به حه سادعت

وه ک حالی به هاتم ، ره حنی هر له شه وابه ۱

هیندو نیه ٹاپینی له ٹاوینه ټاټټه ټاټټه ټاټټه
ټاټټه ټاټټه ټاټټه ټاټټه ټاټټه ټاټټه ټاټټه

په روانه ی هر چه می نه بی چاکه « حه ربق » ی
خوت باو بزه ره ناو زوسره ی ټم شهمی هودا په
لیره دا باوهرری حه ربق له سر ټه وه په که له دراوسینی چاکه وهر
ټه گبریت و له هی خراب خرابه ، وه لای وایه نزیک بونه وه له باره گای
نورانی شیخانی روحانی نه سیمیکی رزگار بون له دست نه نفس و شه پتان دیت
په روی ټینسا ؛ ټه لی : تو نا بی ټینکاری ټم مه سه له په بکیت و بلیت جالم
نزیک بونه وه په دا چه سودیک وهر ټه گرم ؟ . ټا یا ناپینی ټه گهر به هوی ټه
دراوسیتیه وه نه بویه که له بهینی مانگک و روزدا هه په مانگه که ټه و شوق و
رونا کیه ی له کوی وهر ټه گرت ؟ . ټه روانه ی منگری ټم دراوسینی ر
نه نینه وه بهن وه کو شه مشمه کویره وانه ؛ شه مشمه کویره له بهر ټه وه که
خوی هه بو تاریکی ټه کونی خوا له رونا کی بی به شی کرده . رونا کی بو ټه
وه کو تاریکی بو غهیری ټه واپه ا . . . دیسان ته ماشا ټه که ی هه مو شوینیک
چه سه ره نویلک بی ، چه چی گولستان بی رونا کی روز لی ټه دا ، به لام یکیکیان
- که سه ره نویلک که به - شوینی خلت وخاله ، ټه و پریان - که گولستانه که به -
شوینی ټه ترو ټه پیره . . .

لیره دا مه بهستی به شهمس جناس و تهلمیحیک پیک دینی که یوسف شمس الدین
شیخی بوره انه . ټه لی تأیری مه عنه ویاتی ټه و ټه که وپته سه ره هه مو که سیک
دراوسی ، ټه وه نده هه په ټه روانه ی که به اخلاص له حیبهری دراوسیتیه که بدا
نه بن بی بهش ټه بن له نه سیمی مه عنه ویاتی ...

هه ره ها بارانی ره حمت که ټه باری ټه دا به سه ره هه مو شوینیکا ، ټه
هه ندی شوینا به هوی ټه وه گول ټه رروی ، له هه ندی شوینا دررک و دال .
له ورده دروشتی هه مو عنصر و ره که نزیک تی فسکره ؛ ته ماشا ټه که ی هی وا

هه به مهر مهر نه باته وه قولاخى خو بو بو ناوه وه نه پسته وه ، هى واشى هه به
 مه پلى به رزى نه گاو سه ره و ژور نه پسته وه . به كك بنجه گيا به لقيكى بان
 نه پسته وه به ستر زه و به گدا ، لقيكى شى سه ره و ژور روه و تاسمان نه روا ،
 هه مه دياره قابليه تى وا هه نه گرى نه كينه فاعلى موختار - كه خوا به - ده خليكى
 به سه ريانه وه نه ، نه و دولقه گيا به كه له به كك تاقه نو و رواون و له سه
 به كك بچ ده رهانون بيكيان مه پلى ترمى نه گاو و نه و تيران مه پلى به رزى ،
 نه وه له به نه وه به كه له وه زيان تيران له بارا نه به بو به وا نه گن .. ليره دا حريق
 زيگه ي عه قالى نه هلى نه شمهرى گرتوه كه نه لين : « خوا هت دروست
 نه گاو تاده ميزاد نه پسته ده ست » . نه لى نه م قسه به ش كه نه يكه م قسه ي
 حكما كانه وه نه بى له خومه وه به رر پسته سه رى ..

له پاشا دپته سه ر نه وه نه لى شوين سه به ب كه وتن شتيكى روا نه به وه نه به
 دوزينه وه ي نه سلى حقيقت بى ، نه ماشا نه گه ي زونا كى جزا به كك كه دپت و
 پيا و شوينى نه گوى نه وه وه نه بى شوين حقيقت نه كه كه وتى ا . . . ليره شدا
 فيكرى نه و شمهرى « نالى » كردونه وه كه نه لى :

له حوول ته فرقه نه زهر نه قوبه تى سه به ب نه كا

ماف وه حده ت ماشا نه لم قسه به نه ده ب نه كا

جا نه لى نه م كا برابه بو به شوين شتى روا نه تى كه وتوه چونكه چاو و دلى
 به نه ماع و سه سودي پرر بو نه وه و وه كو مالاتى لى هاتوه بيجكه له
 خواردن و نوستن هيچى تر نازانى ، ديسان نه لى : كا برابه ، كه خوى له
 سه روشتدا ناشيرين بو ، بوچى نه بى له ناوينه تورره نه بى له كا نيكا كه سه برى
 خوى نيابا نه كا ؟ . نه گه نه م خوى ميشى جا گه ي كرد له پاشا له ناوينه ي
 نه ممالدا وينه ي چاكه نه بينسته وه . گيتروه نه بى بو نه م چاكى و خراپه سوچيك
 له ناوينه گوه نه بى . . . له پاشا نه لى : حريق اخوت مه كه به په روا نه ي هه مو
 چرا به كك و له هه موشت خوت هه له قولتينه . خوت ته نها با ويزه ره ناو

گورری هم پیاو چا سکانه که گورری ده سستی شیخی بورهانه آ ..

• • •

حاریق له گهل هوهش که خوی به پیاویکی رهندو پابه نندی ته ریقت -
 هیناوه ته ناوه وه سکه چی ویستوبه نی دادو زاربه کی به سوزیش له ده ست
 جهوری فه له کت هه لرر بیژی و خوی به پیاویکی سته مدیده ش بخاته رو، وه کو
 لهم شعرانه به وه شه به وی شه وه مان بو ده رتا :
 ههوری خه فه ته به فری غمی داوه به سه رما
 یا سه ر سه رری نو رینه که لی کرده سه رما ۱۲

گاشی به شه راره ی غم و گهه ، سه ر سه رری هجران
 خوشی نه بو ، بو من ، نه به گه رما ، نه به سه رما !
 گه ونوته سه رم شه شک و غو باری شه له می دل
 به غنی که قورری میخه ته که دومه به سه رما

گه ر شه چه وه « صاحب ^(۱) » نیه هیچ مونس جانی
 گه ر ده « سه فر » ناری سه فر و له جگه رما
 شاهدمه هه واسم که سه گم ا جهنده که سامم
 به خوا نیه غیرت له خه بال و له نه زه رما

هه ر جهنده به جسمانی که دورم له حضورت
 روحانیه ت ته بته له نیو زوبده ی دلما
 نوفانی سه روشم چه سه ر جودی وجودم
 که شقی ته نی تیا نوقه ، نه نوح و نه شه نه رما

له وساره که تو روی ، دلم روی به دوتا
 هیلانه ی تن هه ره که ماوای سه فرما

(۱) صاحب گوندیکی گه وره به به لای روزهلانی سه فر وه .

بی فوجی و وفاگت که جهنا پرورده میرو
هم له شکری ثامی منه، بی فتح و زه فرما

هم قه سوه ته دا، تاوه کو که ی پرده ی زولمت؟

به چاوی دلم بگری، ده سابی به گوزه رما

ثامینه ی دل زهنگی قه صاوت روخی پرشی

خا گوسته ری دلسوخته بی بینه به سرما

مه رروانه به زاهر که به بی قوم و رونم

رو قونی خه یالت غه زلی چا که له برما

سهرما به ی هم مولکی خه یالانه « حه ریق » ی

حه ریقی که تهلل بو، به هه ده رچو، به زه ره رما

به راستی حه ریق له بابهت جناس و عسارت ره لنگینی و هه لسورانی

و شهی « سهرما و گه رما » به چه ندمه عنایه کک چالا کانه و له پیا نه هانوته

مه پدانه وه، له مه ی کردوه دیسان هه ر به بی هم شعرائه ی وا دهر گه وتوه که

ویستویه تی ژبانیکی خه فه تباری خوی باس بکا . له مه ی وتوه گویا به ونیازه

که له هه مو سوچیکی خه یالبازه وه رمبازی بکا . به لام من لام وابه که

حه ریق نه یه توانیوه له مه پدانی باسکردنی خه فه تباری دا ته سپی خوی تاوبدا .

باشه ! له وا خه فته تی کرد به هه ورو وغان خه فته بو به هه ور . آیا چون

غمم له کا به به فر ؟ . به فری که سپیه و غمی که ره شه هم ته شبیه چون سهر

له گریت ؟ . له کوردی دا له هه رلا به شتیک شو پینزا به به فر، تا شنا به تی له

به بلیانا یا سپیه تیه یا ساردیه تی، لیره دا له و تا شنا به تیه تیه ؟ .. دیسان له شعری

دوهه مدا که له لی : « گاهی به سهراره ی ... هتد » سهراره ، که بو تا گره ،

بو غم به کاری بین شوینی خوبه تی، چونکه تا اگر ئینسان له سو تینی فیه میهن

ئینسان له نویلته وه ، هم تا شنا به تیه هه به له کوردی دا به لام له و له پیشا غمی

کرد به به فر و ئیسته به تا گره ، له مه له به کک زور دورن ا ...

که او با تو گه سانه که نه این حریرق زبانی به ختم و خففت را بواردوه و
 هم برده شعره یان کردوه به به لگه ی خففتی، دیاره زور چاک له شعره کان
 ورد، نه بونه تهوه، نه گهر ورد بیونابهوه نه یانزانی که حریرق به ته و او ی
 خففت داینه پوشیوه، نه گهر و ابوابه وه کو شته کانی تری نه بتوانی ته عبیری
 له دلی خوی بدانه وه و توشی هم نه نگر چه له مه به نه هاتا به ؟ ۱۱ ...

نه مه قسه به کی راسته که حریرق له بهر پابه ندی به تصوفه وه له وانه بووه
 سکه بزانی واده مه ده می نه وه هاتوه که کالای خوی له بازارری گیتی دا
 بیسیچینسته وه و کوچی دوا بی بکا، هینا و به تی به چه ند روزیک له پیشی هم
 بار کردنه دا بهم شعرانه ی خواره وه ی مالا و ابی لی کردوین :

له خهرمانی مه عمل میروی عمل جهزی نه کرد زانی

له زه بقیه نخاندها ترسم هه به تاخر سه ری دانی

نه لین جهرده ی نه جهل ریگا به کاروانی نه نفس نه گری

شه قای سینه نه برری بو مه تا می دیده نه رروانی

نه بریدی نه نفس و شه یتان قانله ی تا قانی غارت کرد

نه گهر جاسوسی نه یان نه بی دمو تاچی نه یانسانی

ترازوی تا عنت له نگه، هه تا گهی له مسره وه سهرته ؟

به پارسه نگی حه یا دهس مه لیره، بنواره میزانی

به می بی تا به تی روکش مه که صرافتی نه عماه

موحه صل نه قدی قلبه، ناره وانا با تانه دیوانی

نه واه بریدی نه جهل هاتو له شوشه ی هوسری دا، ساده ی ا

به قوربانی بیاله ی چاوه گتیم تیکه فنجانی

حه یات خو چو له نیو جامه ی حه یانی عاریت بی مارا

نه واه داوای نه گن چیکم «حریرق» ی ری ری چا کوانی ؟

به راستی حریرق له شعرانه دا مهردانه هاتوته دهست و زور به جوانی

میروی کرده‌وی له خرمانی هیوانی بهش کردوه ! . چهند به ریکی و پیکی
 پیت تهلی : تهوا ری گری مهزن له هه ورازی سینوه سه‌ری رینی به نفس
 گرتوه و نهنگی به گلینه‌ی چاویعی هه لچنیوه بو تهوه پیناییه گهی لی بسینی ! .
 راست ته‌گا ته‌گه‌ریزنی نیاب نه‌بی نفس و شه‌بتان به کفره کونی هه‌چ
 کرده‌وی به‌کی چاکه هه‌به هه‌موی تالان ته‌گن . . ئوف ا چهند به کول ده‌ری
 بربرپوه ته‌وه نه‌سه‌فه‌به‌گ ته‌لی : ترازوی عبادت و اسر ته‌گا ، ده‌سا و ده‌ره
 پیاوانه به پارسه‌نگی شهرم و هه‌باراسقی کوه و ئیتر شهرم بتگری باوانه‌گا ! .
 ریاکاری باره‌ نا‌کا چونکه کرده‌وی هه‌نوس فریفته‌به ، ته‌وی به کله‌که
 عبادت و کرده‌وی به‌کی خلوین و دور له فرروفیله که به روسوری ته‌بربرپته
 مه‌یدانه‌وه ، ته‌وی خراپه‌که‌شیه ته‌دریته‌وه به سه‌رتا « مالی قلب مهر
 به خاوه‌نه‌ا » . ناخ چون به‌دی مه‌زن هات و مینای هه‌میری شکاند ؟ ! .
 ده‌سه‌ه‌ی گیری ئازیز تا شوشه که به ته‌واوی لیک نه‌بره‌ته‌وه بوم نیکه
 پیکی ! . له ناو ته‌م جل و به‌رگی خواستراوی زیانه‌دا هه‌چ ناگات لی به‌چون
 حیات چو و بی شهرم بویت ؟ . به‌لی ته‌وا داوای ته‌ر زیانه‌ته‌گه‌نوه ئایا
 « حهریق ؟ ی ناخو رینی پاررانه‌وه له کوی بی ، چاره‌سه‌ریک بکم ؟ ! ...
 حهریق له‌گه‌ل ته‌وه‌ش که شاهریکی خه‌راپی له پاشا تصوفی بووه له
 بازارری نوکته‌چینی و جناس به‌روه‌ریشدا چالا‌کانه هاتوته مه‌یدانه‌وه :
 له تافی خویدا داوای گویر: بزیک له « مه‌لا احمدی لاسور » ته‌گا .
 ته‌ویعی به‌هانه‌ی بو دیلپته‌وه و نابدانی ، ته‌میعی ته‌لی :

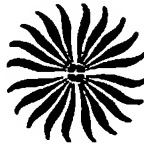
له عوزرا بو مه‌لا بو به‌جوابی دا وئی ناپدهم

ولاخ ده‌س ناگه‌وی چش ، ساچاکه هه‌ر پیاده‌م ا

جنیویکی ته‌دیبه‌نه‌ی داوه : « له عوزرا بو » هه‌لته‌گری بیانوی بو هینا -
 پشته‌وه ، هه‌لیش ته‌گری ترروی کردبی ، واته : له عوزری شه‌وعی دا بو ا .
 « ساچاکه هه‌ر پیاده‌م » ته‌لی : فیروسیا ولاخ نه‌هه‌چ ، به‌س نه‌ پیاده

ملومه نهوه و نه توانم به ږي خوم برروم . نهوهش هه لښه گری : ساخو نهوه
 ولاغه گهی نه دای ، گوا بو چا که وابه له تولهی نهوه دا پیا کیشم ۱۱ .
 لم شعره پدا فیکریکی تازه و جناسیکی زور جوانی دروست کرده
 که نهلی :

تال و شیرین پیکوه نه مدیوه چایی ، چا ، نه بی
 هر گسیکی هه منشین چا نه بی ، بیت چا نه بی
 نهلی نه مدیوه تال و شیرین پیکوه بگوینچین «چای» نه بی له گه ل جگه ره دا .
 هر گس هاو پیاله ی چای نه بو به لاته وه چا که نه بی ، نهوه پیاویکی باش نه .
 حریق وه کو وغان له صهره تاوه به شوین شعر دا گه رراوه ، به لام له
 دواپی دا والی بو بو به خو ، به بی خو هه زیبت دان که نه مات به سه ریا وه کو
 بر لښکه هه لښه ررشت . له شعر دا لاره زوی جناسی هه بو له گه ل نهوهش
 ره وان و ماده و مه مناشی به هیزه . بهم جوړه توانیو په بی شوینی خوی
 له ریزی شاعره کافی پیش هم دهوره دا ترخان بکا و پیش گه لیکیشیان
 بکوی . هر وه ها له عه ربی و فارسی شدا زور به شدار بووه .
 دیوانی شعره گهی له لایهن « کوردی مریوانی » په وه له سالی (۱۹۳۸) ی
 میلادی له چاپخانه ی مریوانی له به خدا بو جاری به کم له چاپ دراوه ...

مُردوب

۱۸۵۹ - ۱۹۱۲

بولبولی سہر چلی غزہ طخوانی ، ہاودہ می دلبری موکریانی . دلتر و
روخوش و قسزانه ، گہ و گہری اشہ و چرا می تدیبانہ . اکلہ و گروہی
دہرونی لہ شوری عشقہ و کیویکی ناگرین ، گہ و نہرای زہ بونی لہ بہشتی
شہ و قہ و ہ بلویریکی ٹاسنین . سہر خوشی مدیخانہ می ٹامہنگی زہر پوشان ،
دہنگ خوشی نہ بخشانہ می بہک رہنگی می نوشان . خہ ملویوہ بوکی
قسنی وہ کک گول و چنوری وہ خقی بہ ہار ، نہ بدیوہ فیکری کس ٹہو
شیوہ غرامہ کہ ٹہو ٹہ بخانہ کارا . لہ خاکی پاکی موکریانا ناقانہ ، لہ ہزی
تدیب و شاعرانا خوشخوانہ . شمری ٹارازیکی نہیلہ دہنگے تہ دہ قہ و ہ ،
زہوقی کارہ بابہ کی خہ یالیہ دل رون ٹہ کاتہ و ہ ا ...

شاعری بہرزی ٹہم لالہزارہ ناری « عبدالله » و کورری احمد بہ کی
برایم بہ کی روستہم بہ کی کورری سیف الدینہ . لہ سالی « ۱۸۵۹ » ی
میلادی لہ گوندی « تہرمنی بلاغی » لہ موکریان ہاتوتہ دنیاوہ . تہرمنی
بلاغی گوندیکہ گوتوتہ بہین « بوکان » و « میانداوا » و « ساینقہلا » وہ .
احمد بہ کی^(۱) باوکی عبدالله لہ بہ گزادہ کافی باباہیری و خاوتہ دہ سہلاتہ .
کانیان بوہ ، بہرہ بابہ گیان خویندہ وار و میرزا بوون . لہ تہرمنی ہشت
سالی دا لہ دیہگی خویان عبدالله بو خویندہ تہ نیتہ لای مہلا فیض اللہ
ناویک ، قرآن و ہندی کتبی وردہ لہ لہ لای- ٹہو ٹہ خوینی لہ پاشا

(۱) ہرچہ ندہ ٹہ لین ٹہ مانہ بابا میرین بہ لام لہ پاش لی کولینہ وہ بہ کی
زور بوم دہر گوت وانیہ بہا کو روستہم بہ گین . .

میرزایه کی بو را گیر نه کا دهرزی فارسی و خمت نو سین له پیشا به ووله پاشا به کورره کی تری (۱) - عمل به گک - فیر نه کا ... ره وشتیک له کورده واری هه بوه نیستهش له زور شوین به تاییه تی له لادی و له لای به گزاده ی هه شایره کان ماوه ته وه :

هه و سه ر ده مه خویندن له بهین دو تیره دا بووه ؛ تیره به کیان - که بیان و توون « مهلا » - . نه مانه به تاییه تی هه ر خه ریکه علوی دینی و نه و شتانه که ناشنا بوون به علوی هه ره ییه وه بوون وه کو : اصول ، به لاغه ، منطق ، فه له کیات ، صرف ، شعر ، تفسیر و حدیث . که و تراوه خوینده وار له وه ختی خویدا هم تیره به مه به ست بووه ، وه له راستییدا هه تا هم ده و ره ی دواییه له م تیره به که له ناو چوار دیواری شررو دو که لاوی جو جره ی مز که و تی شارستان و لادییه کانا به ژبانیکی زور ساده و کوله مهرگی به خبو نه کران هله او ئورده باو شاعری زور که و ره که و ره بیان لی ده ره چوه ، وه نه گهر حاله ی کوردی تا هه ره تای سه ده ی بیستم له ناسمانی خوینده واریدا له عالمه کانی تره وه دیارنی نه ستیره ی گه شی نه و ناسمانه نه نه - ا هم تیره به بوون . جابه م بو نه وه هه و پیاویکی که و ره و به گزاده له کورده واریدا شانازی به وه وه کردوه که تیکلاری هم تیره به بی وه به پی ده سه لات خو بو کورره کی فیری نه و خویندنه بکات ...

هم تیره به وه کو هم فرمانه یان به ده سه ته وه بووه اصولی قضاوه تیشبان هه ر به ده سه ته وه بو ، له منا که حات و مبا به طات و جه را احدا ، وه له کار و باری

(۱) هم عملی به گیان که که و ره بو له سه ره تا وه بیان هه وت « سالار حمید » . له پاشا سجلی « حه بده ری » وه رگرت ، جه ند ده و ره به کک بو به وه کیلی مبلهت - نایی مو کریان - له پارر له مانی تارا ندا وه به کیک بو له و جوار که سه که له گهل « ره زاشا » دا چون بو عراق عه ره ب .

حقوقیدا حاکی سہر بہ خو بوون . ہمودہمی کوشک و دیواخانہ کانیان
 تہہر موراجمین وہ کو پورہی ہنگک و ابوہ ، بہ کورنی ہرجی مہحاکم
 بوہ لہہر دہست تہوانا بوہ ، ہر بریار بک تہوان دایتیان سہری گرتوہ
 تہ شوین مہحکمہمی ٹیستہ بوون .

تیرہ بہ کی تر ہہ بوہ بیان و نوون میرزا ، تہمانہ بہ تاپہتی دہستیان تہ کرد
 بہ فارسی خویندزو ریکختنی کاغز نو سین وخت خوشی ، بو پشٹیوانی
 تہمانہ ہندیکیشیان عہرہ بی تہ خویند . تہم تیرہ بہ لہ دیواخانہ پیاو ما قول و
 بہ گزارہ کاندرا تہ گیرازو بہراتیان تہ دراپہ بو نوینی کاغزو ٹیشوکاریکہ
 دہسکی کہ بیواہ لہ گہل حوکت ، دہفتہرداری ملکہ کانیشیان
 تہ خستہ تہستو . .

تہمانہ قہلمدان ، سندوق ، دہستہ کاغزو پاکہ تیاب ہمودہم لہ
 دیواخانہ لہ تہ نیفت خویاتوہ دالہنا ، ہر فرمائیکی ٹاغہ بیواہ خیرا تہا -
 تنوسی و تہیاتارہ . نوینییش بہ قہلم نامیش و مہرہ گہی رہش و لیقہیان
 تہ خستہ ناو دویتوہ ، مہرہ کب و قہلمہ کہ لہ ناو قہلمدان بوہ . لہ بن
 دہس تہمہ شوہ دہرزی تو مارو خت خوشیشیان بہ مندالہ کانی ٹاغہ تہوت .
 تہمہ میژو بہ کی جوئیستہ خویندہ واری دہوری پیٹوی کوردہ واری بو
 پیویستہ تاریخ وئی تہ کا ...

جا عبد اللہ لہ لای تہو میرزا بہ کہ احمد بہ کی باوکی راپگرتبو فہری خت
 قوسین و تو مار خویندزو فارسی زانی تہ بی و لہ کوشی نازدا بہ خبو تہ کری ،
 بہ دہم تہمہوہ ہندی عہرہ بیش تہ خوینی و ٹاغابہ تیش تہ کا ، ہمو جار
 ہاتو چوی بوکان و سابلخیشی بی تہ کری ، دہورہ بہ کک لہ زبانی
 را تہ بویری ، لہ تہمنہ بیست سالیدا باوکی تہ بنیری بو «تاران» بو خویندن ،
 وہ کو تہ پگیر تہوہ لہ سالی زیاتر لہوی تہ ماوہ تہوہ ، بہلام نازانری تہمانہ -
 وہ گکی لہ ہرجی بوہ ؟ لہ پاش تہم ماوہ ہش ہمو جار ہاتو چوی

تهوریزی کرده و به پی ده سالانی به گزاده ی موکری چاری به «موسکو» و
 «وهرشو» یش گو توه و له هدر شوینه ته فکیر یکی وه رگر توه . .

له ده ورو بهری « ۳۵ » سالیدا توشی نه خوشی له رزوی ته بی ، بو چار
 کردنی گه لی شوین ته سورریتوه ، له لاکردا ته چی بو روسیا به جا کت
 بونه وه یکی وه ختی چاک ته بیته وه ته گهر ریتوه بو ولاتی خوی . له پاشا
 روزگار پشتی تی هه لته کا ، ته و نازو نمه ته له بهر نه ساغی ته گور ریتوه به
 جهوری زه مانو ناهه زی روزگار ا . کوله گی ژبانی ته بی به بزیشکی - که له
 کاروانه کافی موسکو و وهرشو و له نانی کردنوه ی نه خوشیه گی خوبدا
 غیر ی بو بو ا - ...

له سالی « ۱۹۱۰ » دا له گهل دو به گزاده ی موکریان و مهر یوان ری ته گه ویته
 هاره زور ، له ناوایی « شانده ری » له مال خه لیفه رشید ناو چه ند روزیک
 ته میبیتوه ، به کاغزی شعری خوی ته گه به نیته تا هر به گی جاف ، له پاش
 هه مانه گه رراوه نه وه بو موکریان . که ته گهر ریتوه نه خوشیه گی سهری لی
 هه لته دانه وه و به ته واری افلیج ته بی ، له گهل ته مهش ده مارو خوینه گی
 جرمو جولیکی وای تی ته سکوی به هیچ شتیک چار نا کری به وه ته بی
 « هلورک - جولانه » به کی بو دروست ته گهن و ته چیته ناویه وه و هه مو
 ده ی واپته زه نن ، به وه توی هیسدی ته بیتوه ، تا له « ۱۹۱۲ » هه به م
 نه خوشیه وه له ته منی « ۵۳ » سالی دا دنیا و لهش و لاره گی « نصرت خانم »
 به چی دبی و له گوررستانه گی « ته رمنی بلاغی » دا ته نیزری ...

عبدالله به گک وه فای خوی به رامهر به نصرت خانم به چی هینا ، چونکه
 سوزی عشقی « نصرت » بو که بو به هوی افلیج بون و مردنی ، وه شعری
 عبدالله به گک بو که جوانی نصرت خانمی به ته واری کورده واری ناساند
 گچی نصرت خانم ته وه فایه به چی نه هینا ، له ده وری افلیج بونه گه پدا
 هه لاتی خوی لی سهند و میردی کرد به « ته میر تومان » ی تیرانی - که حاکی

صابلاخ بو . له پاش مه‌ویش میردی کرد به علی ئاغای گهورک ، ئینجا به « سه‌یفه‌دین خانی » سه‌قز ، له سه‌یفه‌دین خان کورری هه‌یه .

عبدالله به گک پیارویی بالا میانه و مه‌سمه‌کارو چاوره‌ش بووه ، ناو - جوانی پان و بره‌کانی پررولیک جیابون ، لونی باریک و سه‌ر لونی نه‌ختی هاتبوه خواره‌وه ، سمیلیکی زورتر ره‌شی باریکی توزی درپژ و ریشی مه‌تاشی ، گهردنی درپژ و ناو قه‌دی باریک بو ، له‌شیشی زور مه‌ستور نه‌بو مشکی و جامه‌دانه‌ی مه‌به‌ست به سه‌ره‌وه ، کا کولیشی هه‌بو ، زورتر گه‌واو سه‌لته‌ی میلداری له‌به‌ر مه‌کرد ، هه‌موده‌م قه‌له‌مدانیکی برنجه‌ی پی بو مه‌بکرد به به‌ر پشتینه‌که‌بدا ، ده‌نگی نه‌رم و شه‌رمیون بووه ، زور زمان پاراو نه‌بووه ، ره‌وشت و خوی هیمن بووه ، دلته‌ر به‌کی به‌ناوبانگ بووه ، ئاشنا بووه له‌م ئاخه‌رده‌ا به‌دیانه‌ت ، خواره‌ه‌وه و یاری لابرده‌وه ، جگه‌ره‌شی مه‌خوارد ، له سه‌رو سواریشدا ته‌واو بووه .

عبدالله به گک . پزیشکی ، وینه‌گری ، ره‌نگه‌رشتن و موزیقای زور چاک زانیوه . له لایهن محمد علی شای قاجار - که ولیه‌هدی شای ئیران بو وه له ته‌وریزدا مه‌نیشت - له‌قه‌بی « مصباح‌الدبوان » ی دراوه‌تی . له سه‌ره‌تای دیوانه‌که یابویان نویسه‌وه : گریا کتبی « نخبه‌الحساب » له دانراوی هه‌وه ، به‌لام هه‌مه‌وانیه‌به‌له‌که‌وه‌م کتبیبه‌هی « مصباح » یکه ، که ناوی اسدالله به‌گی کورری رحمة‌الله به‌گی ناظری عه‌زیز به‌گی سه‌رداره ...

مصباح مه‌گه‌ر گه‌وره‌تر شاعریکی غه‌رای کورد نه‌بی یکیکه له سه‌ره گه‌وزه‌کانی هه‌مه‌بدانه ، چونکه دوزینه‌وه‌ی مه‌هنای ته‌ررو ئاوداری وه‌ها که کس ریی پی نه‌بردنی له باری غه‌رامیدا و ده‌ر بررینیان به‌و شه‌و عبارته‌نی زیرینی ئاهه‌نگه‌ررو هونینه‌وه‌یان به‌جویریکی واریک و پیک نه‌وه‌که شه‌و ئه‌می بی بو ره‌شینه‌ی دلی دل زبنده‌وه ، به‌له‌که‌و گولاو پاش بی بو که شاند - نه‌وه‌و زبنده‌و کردنه‌وه‌ی دلی دل سه‌ردوا . هه‌مه‌ته‌نها له ده‌ست مصباح نه‌بی له

دهست گهسی تر نه هانوه ا . . . راسته له دهست گهسی تر نه هانوه چونکه مصباحیک که « نصرت خانم » ناوی موکریانی به بالای بهرزی نه وتول نه مامیه وه ، به لاش ولاری بی گهردی وه کک مینایه وه ، به چاوی مه ست و بروی نهرم وره شی میسک ناسایه وه ، به لیوی نالو گونا و خمت و خالیه وه ، به گفتم و لغتی شه کری قسه و نازیبه وه له پشت پرده ی ناوریمی ره شی زولنی خه یاتای خاویه وه ، به له نجه و لاریکی بی وینه ی پری نامیزه وه وه کو گزنکی روز له دمه دمی هه تاو گوتندا نیشکی زیرینی روزی رومه تی کلانو به پریشکی عاتقه یکی مه عنوی بکا و روبه روی دلی بلیسه داری مصباحی شه بیدای بکانه وه بو نه وه بی به بولبولی زاری سرچلی نه و اخوانی عشقی غه رای ۱۱ ناچاره به بی نه وه سر له هیچ بکانه وه نه میش روبکانه نه و به بکوره و له سوزی کوره ی دهر و نیکی پرر جوشه وه بلی :

تاجان له بده ندایه « نه دهب » تو ده پرستی

زناری مالم زوانی خمت ، قبله مه غه بغه ب

مصباحیک که تا ناخر هه ناسه ی ژبانی خوی بکا به ستایشخوانیکی هه مه جوړه ی یاری خوشه ویستی ، دیاره هه مو نه وایه کی نه بی گه و هریک بی ، کو ابو هه لئه کری که ناوی شعری بکا به « نه دهب » . راسته نه فیکیری نه وو عباراتی نه هه موی نه دهبیکه جوړ خوشی طاقه بزونه له نه دهبی کوردی دا ...

نیسته بینه سر نه وه که باس له هه ندی له شعره کانی نه دهبه وه بکین بو نه وه بزاین پابه ی نه م شاعره مان له مه بیدانی نه دهبیات و به لاغتی کوردی دا که یفتونه چه شوبلیک ؟ و کام جلی بو خوی گرتوه ؟ ...

شعری نه دهب نه نها به کک پرده به ، نه نها به کک پرده ی نارکی غه رامیه و هیچی تر . نه دهب هیچ خه یال و ناره زویکی نه بووه . نه نهسا نه وه نه بی که له گل دنگوازی هامرازیا « نصرت خانم » به هه جوړه نه دهبیکه بوی ربی

گهوی بگه و پنه گر رو گال و قسه ، به پیچه وانهی شاعره کافی تر ، گهوان با ،
 شکوهی غه رامیش سه راه رده ی گولستانی بو راز اند بیتنه وه هر توانیو یانه له -
 لیواری بهر زینه که به وه ده ستیک بو بیستانیکی تر دریز بکن ، به لام گه ده پ
 هر ثلاثه به دو چاوی کالو ، دو گونای ئالو ، دو هه ناری نه وه سنی نصرت
 خاندا ! . له بهر گه وه دینی باسی یاری دلخوازی خویت به گه ده بیکی ئاشکرا
 بو نه کا و نه کی :

شیت و شه ی دای بوتیکه دله گی پرر له خهبال
 نه ورهس و ساده روخ و سهرو قه دو چوارده سال
 ساحرو شیوه زهت و پبله وه رو جلوه گه ره
 بی وه فاو صدق و سه فا ، شهرت و به فا ، عهدی به تال
 ساقی و باده بهرست ، مونس و عیار و له تیف
 زیره کک و عاقل و دانار خوداره ندی جهمال
 دل بهری سیم بهری حیله گه ری وه عده دهره
 له هزاران به به کیکی که وه فا بو بی مه حال ؟
 هه مده می زود ره می غونچه ده می پررسته مه
 نه به سه ر راز به لبم و نه به جان و نه به مال
 سه نه می گول به ده نی خوش سوخه نی غونچه ده هه ن
 ماه رو ، سلسله مو ، شیفته خو ، پرر خمت و خال ؟
 هه م بو نی بو تنگده ، هه م قبله ی ئیسلام و فخره نک
 که به هر مه زه ب و قانون پررستشیه مه حال
 جه وه ری لوتقی نه دینداره له گه ندامه وه چرن ؟
 که له بلوره وه به ییدا ، سفه نی ئاوی زه لال
 نه رچیک و تور و تازره وه عناو له تیف ؛
 کفهل و سینهو ساعد ، روخ و بالاو جهمال ا

گرددنی شوش و مونه قمش به دوخالی ره شوبه س
بی له که ورژه ننگ و به له ، هر وه کو شوشی زه زری قال

مختی لومی چه بلیم : نهرم و خر و خول و سپی
گرد و مه خروت مدوهر ، شفق و نورت ، وه کک بهی کال ا

هر دهی مهر ماری مختی به جهنا سورر بدا
تغلی ته بلی « مدهب » له و سا نه که و بته گرو کال ا
بهی ا مدهب بامی یاری دلخوازی نه کا ، بهلام نه گار تیزی به وردی له
نو کتهی شعره کانی ورد بیندوه هیچمان بو دهر نه گوی خو نه و ه مان بو
دهر نه گوی که مدهب به هیچ جور به شوین عبارت ره کخستندا خوی
عزیزت نه داره ، که چی له گهل نه و ه ش تهرری و تهر چکی شعره کانی گهل
گهل له دلخوازه کی جواتر هیناوه ته ناوه وه ، له لابه گره بامی یاری نه کا
تهلی : چوارده سالانه ، نه وه کک هر چوارده سالانیکی روتنه ، به لکو
هه ندی جار چوارده سالانه له وه دا که هیچ وه فابکی له لانیه ، هه ندی جار
به زیره کی و دانایی به هزاران چوارده سالانی راو کرده . له باشا دینی به بی
پرده بامی گهل شوینی نازکی نه کا ، که هم جوره بی ترسیه له مه بدانی
تهده بیاتدا له دست هم شاعری تر کرد هاتوه ا . دیسان له گهل نه مه شدا
ته گهر معنای به لاغته به وه لی بدریته وه بو تری که :

« عباره تیکی دلگیری ره وانت بهر جاو گوی ، له بهر خوشی و ره وانی
تویش لات وانه بی که وه کو نه وه نه توانی بلیت ، که چی دپته مهر و تنه گهی
پیت نا کری ا » وه یا « پرر به پرری معنای جوانه له بو وشه بی
گری و قورت » .

جا نه گهر معنای به لاغته بهم جوره لی بدریته وه ، به راستی هم معنایه
به نه وای چوه ته قاپی شعره کانی تهده به وه و مدهب توانیویه دهرزی
به لاغته بلاو بکاتوه ...

مهدوب له موه سهر نه گوی له چپته لاسمانیکی بهر زتر ، لوی به دو چاوی
 تیزه وه سیری عالی غه رای نه کا ، سیری نه و حاله مه نه کا که نارمزوی
 ماده میزاد له ویدا وه کو بهر خیکی شیره خور که دایکه گوی له سهر فدرسیلی تازه
 ده راتوی جوشی به هار بله وهرری ، لویج لویج نه ررابی گیا که بکا به شیر
 پیخانته گوانیه وه و بهر خمش به دلتیانی بیژوی و به ده میوه جار جار له سهر
 گیا که که مه بکا ا. نه و بهر خه له و شیره و له و گیا به و له و هوایه له چه کامه رانیه -
 کدایه ، ناره زوه گش له عالی نه فسانیدا له گوانی هه مو جوره خه یالیک
 نه مزی و نه کوپته گر رو گاله وه ا ... جائم « مهدوب » هی نیمه له بهر نه وه
 هه مو ده ماره کانی له نه شته به کی راسته قینه ی عه شقدا « شی » هه طبناره به
 نه ده بیکی زور لاشکرا و بی پرده به « ۲۱ » پینج خشته کیه به ناو بانگه گوی
 داستانی خو بو یاری نه گیریتنه وه و سهره نای نه کانه وه و نه لی :

دویشه و شوی شهنه که له شمع و مه و نه ختر

ماراسته بو سنج سهر پرده ی لسه خزه ر

من بهنده له کاشانه ی تاریک و مو حقه ر

دو دیده ی عبرت به بهر نه و سه قنی موجه دهر

که ، غه رقی خه یالات و که هی واله و موضطر ا

بامی سهر احبمه بی خوی نه کا ، که چون له گیزاوی خه یالاتا قوم بووه ،

هینجا له پینج خشته کی جواره ما نه لی :

نا گاه وه زور کوت یه کی مه هوه شی ته رسا

خوی له عبته تی ته رسا و به سهر چادری ته رسا

له و چادری ته رسا به نمایان روخی ره خفا

وه ک پررته وی شعرا له میان پررته وی خه زرا

سه د نای خودا به و شوه له و مای منوره ر ا

بیا دیت به بامی سهر و رومت و جل و بهر گیا و به بامی عه ترو عه پیریا و

خسه له ووهه له کا که ئایا ئه مه کی بیت ؟ کوا بهم جوړه سه ری لی نیک دلوم .
له پینجه ی ده هه با ئه لی :

من غه رفی تفکر که له پرر دل به ری ته ناز
تاهیته سه لامیکي به من دا به شه گه ر ناز
یاره با چه سه لامیک ؟ و چه له هجیک و چه ئاواز ؟
وه که نه نغه ی سه متوره ده گه ل زیرر به ی ساز
به و نه نغه دلی خسته وه په رواز به لی په رر !

ئه مجاره گه ی هانه وه پیشی به شه گه ر خه ند
فهرموی : ئه ده ب حیرت و نه فرت له مه تا چه ند ؟
من ئه و سه نه مه م وا دله گه ی نوم به جه فا سه ند
من ئه و فته نه م گه ردنی نوم خسته وه نار به ند
حازر به نیشانه م ده سه نی زوانی موغته ر
بیا ئه رروا که پی ئه لی : من هر یاره ده پرینه گه ی نوم و ماهروه سه ی
جلارتم . ئینجا ئه لی که ناسیبه وه ئه مه کونه هارارزه که مه :

که ونم له به ری پی و وتم ئه ی گولی ده غنا
ئه ی روحی ده وانم چه به سوره ت چه به مه غنا

هه رچی که به فرموی سه معنا وه ئه ته غنا
« ماشئت فطت والی الآن قننا »
ئه ماهوزه فرمو له چی بوی لیمه مو که ده ر ؟

رازو که بی له که ل ئه کاو له پینجه ی شانزه هه مدا ئه لی :

فهرموی که چه هه نکای که و وه قتی عه زابه ؟
ئه معهو سه وی هه یش و ته ره ب و سولخ و سه فابه

سه یری سه ری کولم که ئه لی نوری چه راه
سینم که ئه لی ره وه ضی رضوانی خودایسه

شهمدی ده هه نم که ، که هدا ته عنه له گوتهر ۱

بی لهلی بهزم له کهل بگیره نه وه که رهم :
 هر وای وتو رو بهندی کلادا به قه نادا
 کیسوی به سر به نجه له سر عارزی لادا
 نهو ته لعه ته وه که مای له ناو زولنی سیادا
 روزی بو تلوعی بو له ناو له پیل دوجادا
 رونا کیکی خسته هه مو خوته و به نده را

سر کولی گولی دابه وه وه که لاهی جه سرا
 زبی سهری دو کوله دو کیسوی مه ته را
 جاری خه و ، که هه لقه و ، جاریکی ده گور را
 جاری به سهری کوله وه جاریکی له سر را
 وه که بیج و خهی دوده له سر مه جهری لازمه ۱

له پینجهی « ۲۶ » دا لهلی :

زولنی سیه می به خفه له سر گهر دنی بلور
 وه که سو جبهتی میسکی خوته و نسه تی کافور
 با به که له شهوی تور ره و ، زمره بک له قه مر نور
 هه بر بو به که لایزشی مه هتا به به ده بچور
 هه پاته له نه بره نگی نهو بونی شه عبده په روره ۱

زور به جوانی بامی زولف له کار به ده ستوری کون به مارو هه قه رب

هه بانگونی و له پینجهی « ۲۴ » دا لهلی :

لهب له علی به ده خشان و ده هه من حوقه می مه رجان
 مه تبوع و به سه ندیده به هه تبع و به هه رجان
 لایمیخته نوتقی به شه گهر وه که به شه گهر جان
 هه رینه وه که لهو دم که ده ننگ بیته وه به رجان

ده بزانه چه خوشه گره‌وان بپته‌وه بهر بهر ۱؟

دهم تازه شکوفه‌یکی شه قایق له نزاران
 له ب پرر له ته به سوم به نه سیمیکی به هاران
 ئاونگی به یانانی بلیشی له گه ناران
 دهستی چه کسی لی نه درابی له چه جاران
 مه‌حبوب و تهررو تازه و ره‌نگیز و موغته‌را

سینای چه بلیم : سو بچده‌ی فه‌سلی به‌هاری
 یا به‌فری نه‌وه‌ل شه و که زومستانی شه‌باری
 دو مه‌مکی وه کو جوته هه‌ناری لقی داری
 دو گول به‌ده‌ی ناره‌وه وه کک ده‌نکی هه‌ناری
 قه‌تره‌ی عه‌ره‌قی پیوه وه کو دانه‌ی گه‌وه‌را

ناف و شکمی وه کک چه بلیم نافه‌ی قائم
 نافه‌ی له‌میان بوسته‌ری قائم به مه‌سه‌ل قم
 وه کک نافه‌ی که‌بو‌بی له غه‌زالی خوته‌نی گوم
 خوی بی نه‌ترو ماوه له ئاهو نه‌تیری سم
 ئاهو بووه‌ی بی نافه‌ی په‌را گنده به کیشه‌را

القصه له شه‌وقی دلی پرر سه‌سه‌ره‌قی هوش‌تاق
 واگرته ناو باوه‌شی خوم شه‌وه‌می ئافاق
 بوه به‌کک، ده‌هه‌زو گه‌ردن وه‌سینه‌و که‌مه‌رو لاق
 جوئی بو به باتن، شه‌ما به نه‌زه‌ر ناق
 شه‌و سابعه‌ته عه‌یشم به دوسه‌د عومره به‌را به‌را

که شه‌م دپه‌نه شه‌بینی هه‌ر سانه شه‌بپته به‌روانه‌ی شوینیکی و له پینجه‌ی
 (۳۱) دا له‌لی :

خونچم شه‌چنی جاری له گوزاری هوزاری

جاری له تمامای شکوفه‌ی گولی زاری
 حاتیکي خه‌ریکی گرهی بهندی ازاری
 ده‌سَم له پرا گوتنه سهر مهر مه‌وضعی کاری ا
 چاوی بهدی له دوربی، وه کو گه‌نجی ته‌وانگه‌را
 باسی هم گه‌نجه مه‌کا و له‌له ده‌ر به‌سته به ، سپه وه‌ک بلور ، یاقوتی
 له ناویابه ، یاقوت نیه به‌لام قازانجی یاقوتی هه‌به که ، لابه‌ری هه‌مه و شادی و
 هیز له‌هینی ، لینگا به جوریکی تر باسی مه‌کا و له پینجه‌ی «۳۴» دا له‌له :
 وه‌ک شکلی هه‌لو ، هه‌یشه‌نی گولبه‌رگی شلی ره‌نگک
 لالوده وه‌کو شه‌هدی له‌تافه‌ت وه‌کو باله‌نگک
 حوقه‌یه‌کی خرری ساده‌ی سیمینو ده‌همن ته‌نگک
 له‌ندوده نه‌بوپی روخی سیمی به‌خه‌نی زه‌نگک
 عوضیحه به کوردی وه‌کو بیضه‌یکی مقطر ا

ره‌نگین و خررو کرده له ترکیبی هه‌ناری
 هه‌ر وه‌ک که‌له‌ی زوقی له‌سهر به‌رگی بیاری
 هه‌ر جاره که‌ریکت بگوشابه به‌جاری
 سیره‌ی له‌وه‌تافی ده‌جوه ده‌رکی حساری ا
 وه‌ک خرجه‌ی ته‌رر درزی له‌برد هم سه‌روه‌وه‌هه‌ر ا

وه‌ک تازه هه‌لوژه‌ی که له ناو دولقه‌دایی
 وا ، ریک گوشرابی که له دولاده قوپایی
 هیندیکی قوپایی و که‌میکي قه‌له‌شایی
 قه‌لشانی نه‌وایی که به چاو نه‌رقی کرابی
 هه‌ر وه‌ک، که، له‌سیویکی درایی ده‌می نه‌شته‌را

وه‌ک گول ده‌می خه‌ندان و وه‌کو خونچه له‌بی جوت
 خونچه‌یکی له‌ناو دو‌به‌رری گولدا که نه‌په‌کوت

په پيدا سهری چوچله له بهین دوله بی باقوت
 هر وه کک به دهی نفلی سما هاتوه شا، قوت
 نیو پیکي په دېدار و گه ویدیکه موختر

هم نرزه که هاته نرزه له و حوقه ی بلور
 همدا نه له سویانی که پوی له بو به شه پور
 به و میزه رو ده ستارو سهر و گهر دنی ته ستور
 بیوه که دهق لباب بکا سهر زده چو زور ا
 سو بجان له بی ماری له و گری ره پی ته موهر ؟ ا

چوه زوره وه به و شه کل و هه پولا و قه واره
 ده توت که له ناوکی به ره زیر کردیه اجاره
 کاری به دو ساعت که بیه چل به زماره ا
 له بیه ته هه تا روزی ده دا خوی له هزاره
 له لطف هونه ری کرد، سلجان به گی یاوهر ا

خه نیکه «ته ده ب» هینده مه که بی ته ده بی دی
 با حمله ملی نه کا واعظی هم شاره به چی دی
 هر چه نده که هله گری خهیالات له شنی دی
 هه ما به خودا غه بری تصور نیه چی دی
 مه قبوله ته میس، خاصه له لای مودی سوخه نوهر

که هر هزه، له کهر طبیه ته که نچینه نهانی
 معلومه سراسر له دوررو که وهری جانی
 هر دانه به رامبر به دوسه د که وهری کانی
 قه دری له کن له و شخسه بزانی له مه طانی
 معلومه له لای که وهریه قیسه نی که وهر

بلی هم شعرا نه هر چه نده «ته ده ب» در بزه ی پی داوون و پی له هه لیز یون

وہلات وا ئه‌بی که له سنوری ئه‌دهب چو ته دهره وه ، بهلام ئه‌گهر به جوریکی راسته‌قینه سه‌بری ئه‌دهب و ئه‌ده بیات بکه‌بن، جاری بیجگه له وه که ههر که سه زهوق و ره‌وشتیکی هه‌به له شعردا ئه‌مانه‌ی ئهم چه‌په‌په‌ی به‌رزئی ئه‌ده‌بیانان گرتوه . . .

ئهم شعرا نه دو شاریکه‌یان گرتوه ، به‌گه‌م سه‌رگوزه‌شکیکی چیرۆکی به جور اسکر دز و هونینه‌وه و عبارته‌ ته‌رر به‌کک ، که هه‌یج شاعریکی تر ئه‌وه‌ی له ده‌ست نه‌هاتوه . دوهم دروستکردنی ئه‌سلی فیکره‌که و رازاند - نه‌وه‌ی به شعرو به‌و وشانه‌که ههر به‌که له ته‌رری دا‌گه‌وه‌هه‌ر بکه‌ن بو خوین . له هه‌مو زمانیکا « ئه‌ده‌بی ئاشکرا » هه‌به وه ههر به‌که به‌ئه‌ندازه‌ی ده‌سه‌لات و زهوق کوشی ئه‌وه‌یان کردوه که له‌و په‌رری ئاشکرایه‌وه بی بهلام برروا تا‌گه‌م تو‌بتوانی له ئه‌ده‌ییکی دو‌ژلانی ئه‌به‌دا به‌رز تر و ته‌رر تر و ئاشکرا تر له‌م شعرا نه‌ی ئه‌ده‌ب بدوزیته‌وه . . .

ره‌نگی هه‌ی وا هه‌بی بلیت : ئه‌مانه‌ی ئهم به کوردی پی ئه‌لین (بی‌شهری). هه‌ی تر نه‌په‌یستوه به‌م جوره به بی‌شهرمانه‌ بیته‌ ئه‌به‌دانه‌وه . . . به‌لی راسته ئه‌یسته به‌م جوره‌ پشته‌ته له کوردی دا ئه‌لین « بی‌شهری » ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌به که زور پابه‌ندی وشه‌ی « شوره‌بی‌هین » . بهلام له زمانیکی تر دا پی ئالین بی شاری ، چونکه ئه‌و له با‌ی ئه‌مه‌ دینی با‌سی لوجی فوزه، یا قنگت بو ئه‌گا ! وه بی‌شهری تره یا ئه‌مه ؟ . که چی مه‌به‌سته راسته‌قینه‌که‌ش له‌م ره‌ ئه‌ده‌بانه‌ دهر بررینی فیکره‌به‌کی ئازکی شاعرانه‌به‌به عبارته‌نی جوان و ره‌نگینی وه‌ها که ته‌لی عاتفه‌ چه‌به وشه‌کانی ، وه چه‌به‌مه‌ناکه‌ بینه‌ته‌سوزو گودازن ، هه‌که ئه‌مه‌ش ئه‌کا نه‌وه‌کک له‌به‌ر « خه‌لاعه » به ، به‌اسکو له‌به‌ر « به‌داعه » به ... جا ئه‌گه‌ر چه‌وه‌ دلانه‌وه که مه‌عنا‌ی ئه‌ده‌بی ئاشکرا ئه‌مه‌به‌ با‌وه‌ز به‌وه‌ ئه‌گه‌بن که نه‌ له کوردی ، وه نه‌ له زمانیکی دراوسی کوردی دا هه‌یج ئه‌ده‌ییکی ئاشکرای وا به‌رز نه‌وتراوه . . .

نایاب‌ترینی چه شاعر یکی تر کورد تو این بیتی به سوز و ناله نیکویی فریخته -
 بیهوده ، به‌لور و جان‌لور به نهمی دل‌سکه‌نی شمردی بدین‌تسه سه‌ما ؟ . وه به
 یاسایه‌کی موزیقایی مهر تاقه وشه یکک له شمرده گانی بکا به دل‌پنی فینسکی شه‌ونمی
 به‌ره به‌یانی به‌هاران و پیدا به‌سهر چله چله‌ی گیای ده‌مارو میشکی ناده‌میزاداو
 له حالیکه‌ره به بی‌په‌روا بیخانه حالیکه‌ی تره‌وه ؟ وه کو‌ته‌دهب له‌م شعرانه‌ی
 خواره‌وه پیدا تم موغجزه به فواندوه و نه‌لی :

به‌سه‌همرگه‌می به‌هاران ده‌می کازبه‌ی به‌یانی
 چه مه‌به‌کک له ده‌ستی یاران ، چه هزار زینده‌گانی ا

دو هزار ملسک و ده‌وات به فیدای ده‌میکه خه‌لوت
 به خصوصی جورعه‌شت بی له گانی نیگاری جانی

وه‌ره ا نه‌ی گولی و ناغی بنوارره سه‌پیری باغی
 به‌کینه ره‌ونه‌تی گول ، به دوزولنی خه‌به‌هرانی

وه‌ره ا سه‌پیری به‌زمی مه‌ستان ، بگه‌رری له‌ناو شه‌بستان
 بده ساغری له‌باله‌ب : له شه‌رانی سه‌رغه‌وانی

بده جایی مه‌ی به به‌نجهت ، بکه جلوه‌ی به‌له‌نجهت
 بیه زیننه‌تی ته‌مایول ، له نه‌الی چه‌یزه‌رانی

وه‌ره ا نه‌ی نیگاری جاران ، به ته‌ریتی ره‌سمی جاران
 بکه ده‌فمی ده‌ردی سه‌رمان له خوماری نات‌ه‌وانی

له عوه‌ض هه‌مو عتابت ، به‌منی جگه‌ر که‌بابت
 بده به‌کک دو‌ماچی شیرین به که‌مالی مه‌ره‌بانی

ته‌گه‌ر ته‌م نیگاره‌توبی ، گولی نه‌وه‌به‌هاره توبی
 به خودا ته‌گه‌ر بکه‌م رو ، له به‌هه‌شتی جاویدانی

چه به‌هاره سورنه‌تی تو ؟ چه نیگاره‌توسو ته‌برو ؟
 که‌خه‌جانه‌ته له نه‌قشی قه‌له‌ی نیگاری مانی

به که مهندي زولنی خاوت ، دلی نیمه کوته داوت

عجه با که شهسوارم به شکاری مهی نزاری ۱؟

«مهدهب» ۱ ، به شرتی جاران ، مه منم که جان سوپاران

که نهلی ره قیپی نادان به و وفا نه بو فلانی ۱ ؟

مهدهب ذینی له روی شعور یکی تاییه نی خویه وه باسی مه مک که کاو نهلی :

دو نه ناری نه وره سین هر به کک به به کک گولناره وه

یا دو نارنجی ره سیده نه بو به هاری پاره وه ۱؟

دو شه مامی دم تهررن ، هر دو له به کک بوستانه وه

یا نه جونی گولبه دم سیون بهریکی داره وه ؟

دو پیاله ی زهرر نیشانی سر به دو گزنیزه وه

یا دو حلقه ی که وه هررن به ندن به دو بزماره وه ؟

نارو نارنج و شه مامه ، چه نده خوش دینه نه زهر ؟

هر له به کک شاخ و له به کک باخ و له به کک گوزاره وه ۱

نه مه تارن ، نه شه مامه ، نه به هین ، نه سیوی کال

جونی مه مکی ناته شی ره ننگن به بهر دلداره وه ۱

نابی تا نیسته هیچ شاعریکی کورد توانییتی بهم جوره ستایشی مه مکی

کردنی و خستییتی قالب و ته شیبیکی وه هاره که نه وه کک پیار ، به لسکو

خاو من مه مکیش بخساته شکوه که نایا مه مکی هر ناواپه که « مهدهب »

باسی کردوه ؟؟ ...

مه گهر چاوی بهم لف و نشری شعری مهده به دا بگیری له کاتیکا که نهلی :

به زولف و مه برو و موژگان ، به خت و بهرچم و بالا

که مهندهو تیغ و نیرو جهوشن و خفتان والایی

به کولم و رومت و رازو ، به صلیک و سینهو گهردن

مه قیق و لهل و یاقوت و هدیو بلور و مینایی

تایا ناگویتنه شعره جو پاوه روجه که بلیت : هم شعرانهی هم به کیکه له و
 شعره به رزانهی زمونی کوردی که له باسی به لایحه تشبیه و لفظ و اشردا و ترنوه .
 هدهب هه ره له و ده وره دا یا له بهر بی زاری بوه له ژبانی نه ساخی خوی ، یا له بهر
 هه وه بووه که همدی چاک هه له سه نگانده و ده ماریانی هیناوه ته دهعت
 بووه لهلی :

دهفتاری فازل و هونری باوی نه ما هم عهده دا
 فازل له و نادانه به هه همدو دو دبئاری هه به

با، نه کا قیمت « هدهب » له هم عهده دا کالای هونری
 هه ره جلونی بیت مه ناعی تو خریداری هه به
 به مه دا ده ره که دی که ماده پرسی میرانی پیشوه بو ئیمرو ماوه ته وه .
 هدهب شعریکی هه به لهلی :

چه ده بی جاری له که کیری « هدهب » نه زوی مه کوک
 لولهی « پو » له میان رایلی جفتی بتنی ؟

ئیمه که هم شعره له خوینینه وه خیرا له لین ئیجکلر دوره له هدهب و
 نهزا که ته وه ، به لام له که به چاویکی بی لاینگر به وه ته ماشای بکه بن بهرتر
 هه شبیبیک که کرابی له هم شعره دا به و کس هم فیکره ی نه کرده . .
 شعری هدهب هه تا بلیت ره وان و ئاوداره ، هم ریچکه غه رانه و هم
 وشانه به و ساده بیه هم و تونی شاعره کانی تر هه ونده ربی بان بی نه برده .
 له که له هه مهش ئه بی هه وهش بزانهی که شعره کانی له هه ندی شوینا خالی نین له
 وشه ی دهعت هه له بهست ، وه کو : « جوچه ، که نجور ، خوله ، که شمر ،
 نه فار ، ته نار ، نه رخار ، به نگر و خه به رانی ، که هه مانه زورتر هه ره شعره کی
 بی ریچک خستوه ، با به که لکی هه شوینهش نه هه تیتین .

دیوانی شعری بهرزی هم شاعره مان له سالی ۱۹۳۶ له رواندز له چاپخانهی
 زاری کرمانجی بو جاری به کم له چاپ دراوه ، وه له سالی ۱۹۳۹ ی میلادی
 له بهгда له چاپخانهی مه عارف بو « رای دوهم له لایهن « بشیر مشیر » وه له
 چاپ دراوه ته وه ...

پیره میرد

۱۸۶۷ - ۱۹۵۰

زه لالی ده نگی زه نگی سهر خوشان ، به نه شته ی مه لبه ند له تافگه و تاشان . زرنگی له رزانه و پله ی کیزان ، تیکل به سوزی گورانی بیزان .
فهلسه قه ی به رزی فهلسه فه ناسان ، پیری سهد ته رزی خه یالی خاسان . به اسک زبر رینه ی ناسمانی خه یال ، له نگر بختانه سهر گوشه ی ره شمال . نرگه ی شیرانه ی نیشتمانیه کان ، که ده ننگه دانه وه له ناسوی کیوان . نهمانه هه مو تیشکیکی ورده ن . نمونه ی خه یال هه و پیره میرده ن ا ...

فاره مانی نهم شوینه ناوی « توفیق » و

کورری محمود ناغای کورری همزاغای

مه سره فه ، همزاغای رئیس الوزرای احمد پاشای ناخر حو کداری بابان بووه .
توفیق له سالی « ۱۸۶۷ » ی میلادی له شاری سوله یانی هاتوته دنیاوه .
له نه مه نی حه و سالیدا خراوه ته قوتابخانه ی مه لا حسینه گوجه ، قرآن و کتبیبه ورده له کانی لهوی نسه و او کرده ، له پاشا نه چپته حو جره ی مه لا سمیدی زه لزه له بی ، ماوه به کک له لای نهمیش نه مینسته وه و نه چپته فه قه نی ،
سهره تاله مزگه وتی خویان - مزگه وتی همزاغا - له لای مه لا محمود ده ست
مه کا به عهره بی خویندن ، به مزگه ونه کانی سوله یانی دا نه سورریته وه ، هه
بو خویندن فه قه نی سهریکی « بانه » ش مه دا ، له عهره بی دا سهر نه کوی تا
ده ست مه کا به « سویطی » و نیتر ده ستی لی هه لته گری و له « ۱۸۸۲ » دا
مه بی به کانی نفوسی سوله یانی ، له وه وه به کاتب ضبط ، له سالی دوانی بو کانی

مه‌نلاکی هومایونی له ۱۸۸۶ ، له « ۱۸۸۶ » نهی به باشکابی مه‌حکمه‌ی
 شارباژیرن، له « ۱۸۹۵ » بووه به معاون مدبری « کربه‌لا » به‌لام نه‌چوه ...
 له « ۱۸۹۸ » که شیخ سعید نه‌چی بو تور کبا نه‌پش له گه‌لیا نه‌چی، له
 نه‌سته‌مول له « مابه‌ین » نه‌ین به میوانی پادشاهی . بو سالی دوانی له‌گه‌ل
 شیخ سعیددا نه‌چن بو حج ، له‌م تاربخه‌وه بو به حاجی توفیق ، له لایهن
 پادشاهی عوسمانیه‌وه رونبه‌ی به‌گیه‌نیشی دراوه‌تی بووه به حاجی توفیق به‌گه‌ک
 له‌گه‌ررانه‌وه‌یدا له حج له‌گه‌ل « سید احمدی خانقا » و شاعری به‌نوبانگ
 « وه‌فانی » - که له رینی حج سه‌دوه - هاو ده‌گگ و هاو ده‌گگ بوون . که
 له‌گه‌رریته‌وه بو نه‌سته‌مول له‌به‌ر نه‌وه عزت پاخای کانی ده‌رباری شهرباری
 وه‌لامی نه‌و نامه‌به‌که ناصرالدین شا به فارسی بو سلطان عبدالحمیدی نو‌حیبو
 به‌ی نه‌نوسیته‌وه و نه‌چیته دلپانه‌وه . له « ۱۸۹۹ » دا‌ه‌رمار شاه‌ان‌ه‌ی بو
 ده‌ر نه‌چی نه‌بی به نه‌ندای مه‌جلسی عالی نه‌سته‌مول ، له‌ه‌م ماوه‌ه‌ا به
 هوی عزت پاشاوه نه‌چیته مکتبی حه‌فوقه‌شه‌وه له نه‌سته‌مول . له « ۱۹۰۵ »
 که مه‌شروتیه‌ت به‌سه‌را دیت و مه‌جالس نیکک نه‌چی تا « ۱۹۰۸ » له‌ه‌ر له
 نه‌سته‌مول به‌محامیه‌تی و ده‌ر هینانی گو‌فار و روزنامه‌وه خه‌ریک نه‌ی .
 به‌که‌جاری نه‌تیا‌زی گو‌فاری « ره‌سملی کتاب » وه‌ر نه‌گری جگه‌له‌مش له
 « ۱۹۰۷ » دا کومه‌لیکی کوردی به سه‌رۆکی شیخ عبدالقادری شیخ عبید له
 پیکه‌په‌توه نه‌م به‌کیک بووه له‌ر « ده » نه‌ندامه نه‌ساسیانه‌ی نه‌و کومه‌له ،
 روزنامه‌به‌کی کوردی‌یان ده‌ر هیناوه ناوی « کورد » بووه نه‌تیا‌زی نه‌ ناری
 نه‌مه‌وه بووه . له‌گه‌ل فایق صبری روزنامه‌ی « مصور محبط » پشپان ده‌ر
 کردوه ، له‌م ماوه‌به‌دا نو‌سینی بو روزنامه‌ی « اقدام » و « سه‌ره‌ستی » له
 نه‌سته‌مول، وه « فه‌ره‌نگک » و « شه‌فه‌تی سورخ » له تاران نه‌نوسی ...
 له « ۱۹۰۹ » دا نه‌بی به‌تالمقای جوله‌پیرکک ، به‌م جوړه وه‌زینه
 له‌گه‌رریته‌وه تا له « ۱۹۱۸ » نه‌بی به متصرفی « تاماسبه » . له « ۱۹۲۰ »

به‌سر «خه‌لب» دا دپته‌وه بو عراق، له پيشا بو به‌غداو مینجا بو سوله‌یمانی، که له نیشتمانی نازیز سه‌بره‌گه‌گا، مه‌وا گریستانی سه‌رو رومه‌تی خال خال بو ته‌وه‌و له‌یلی بی مه‌یلی توراه‌وه و ئیتر ناشنی نابیته‌وه ده‌وری جـ وانی دایه‌وه دواوه و ناوی «پیره‌میرد» ی له‌روحي خواجه عبیداللهی ته‌لصار په‌وه کرد به‌ناوی خوی ..

کافی که دپته‌وه بو سوله‌یمانی روزنامه‌ی «ژیان» له‌سه‌ر حساب و چاپخانه‌ی بلده‌به‌له «۲۱» ی کانونی به‌گهی «۱۹۲۶» دا ده‌ر ته‌گرا، ته‌م اداره‌گهی گرت به‌ده‌سته‌وه، له «۱۹۳۴» دا ئیمتیازه‌گهی بو خوی وه‌ر گرت و چاپخانه‌به‌کی تاییه‌نیشی گری. له‌پاش ده‌ر کردنی ژماره «۵۵۳» روزنامه‌که داخرا، چه‌ند مانگیکی بی‌چو ئیمتیازی روزنامه‌ی هفتی «ژین» ی وه‌ر گرت و ده‌ری کرد، به‌م جوړه ده‌سقی دایه‌ روزنامه‌چیه‌تیه‌وه، تا له «۱۹» ی هنزیرانی «۱۹۵۰» دا له‌ته‌مینی «۸۳» سالی دا له‌شاری سوله‌یمانی کوچی مالادای بی‌هاله‌ی شعرو ته‌ده‌ب ته‌کا وله‌گودی «مامه‌یاره» - که گوتوته‌وه روزهلانی شاره‌گوه - له‌سه‌ر وه‌سپه‌تی خوی ته‌نیزری و گومزبکی به‌سه‌ره‌وه ته‌گری ..

پیره‌میرد پیاویکی ده‌سته‌پنازو له‌تانی جوانیدا جوان چاک و شورده سوار وه له‌همو ده‌وریکیا ته‌نگچی بووه . سه‌ری خر و ناوچه‌وان پان، بروی پررو لیک ترازوو چاوگه‌وره بووه، لوتی کورت و چه‌ناگی خر، ده‌م و چاوی داستانی لاوچاکی ده‌وری کونی ته‌گیرابه‌وه، له‌گه‌ل پیره‌گشدا گوناگانی زورچال نه‌بو بون . ناوشان و سه‌رسنگ پان و پرر موبون، سمیله‌گانی ته‌گوتنه سه‌ر ریشه‌سپیه توپه‌گهی . له‌ده‌وری خویدا زور ته‌ررپوش بووه، له‌م ناخه‌ده‌دا قه‌له‌نده‌ری کردبو به‌نیشانه‌ی ژبانی، له‌سه‌ر ره‌وشقی شاعر یکی فه‌له‌سوف لای له‌عه‌مه‌ناتی ژبان نه‌ته‌کرده‌وه، ریشه‌سپیه توپه‌گهی تازوری لی نه‌سه‌نده‌ه، یازوریان لی نه‌کر دایه‌ده‌ستی لی

نه‌دهدا ، جل و بهرگه‌کی چاکت و پانتول بووه ، بو به‌باغیشتی نه‌به‌ست به‌لام زور شلو شیواو بو، تا به ته‌واوی که لکیان نه‌بررایه فرری نه‌ده‌دانو چسایوی له‌وه نه‌بو که پاک و پوخت بن ، هاوین وزستان گوره‌وی کاروانچی کوردانه‌ی له‌پی نه‌کرد ، نه‌گه‌ردنیا وشکانی بوابه‌کلاشی له‌پی نه‌کردو کالو کیکیشی نه‌گرت به‌ده‌سته‌وه ، گه‌لی جار خوی جل و بهرگه‌کی خوی نه‌درو به‌وه . زوری چه‌ز له‌خواردنه‌می نه‌کرد ، به‌رچاوتیر بو پا به‌ندی عه‌نمه‌ناتی دنیا نه‌بو . مه‌و ژوره که « ۲۶ » سال ژبانی سوله‌یمانی تیدا رابوارد له‌زوری فه‌یله‌سوفیکی ده‌وری جارانی نه‌کرد ، شلو شیواو به‌رر پوت ، شبرزه و پرر دورنج . هاوین وزستان هر له‌ویدا نه‌نوست . له‌خانوه‌کی- که ناوی نابو «قه‌له‌ندهر خانه»- هم‌مو ده‌م نه‌ربانی قه‌لم و زه‌وق نیایا کو نه‌بونه‌وه . که نه‌بو به‌خیل خه‌وتنان ده‌ستنو پژیکی نه‌شورد نویژی نه‌کردو قرآنی نه‌خویند، له‌پاش نه‌مانه سه‌رمه‌قاله‌ی نه‌نوسی بو روزنامه‌کی . له‌ده‌روه قه‌له‌میکی کورنی پی بو به‌نه‌ندازه‌ی دو گری به‌وه نه‌ینوسی ، له‌ژوره‌وه قه‌لم و دویتیکی به‌رر پوتی هه‌بو ، ختی نویسنی زور خوش بووه له‌قسه‌گردندا گورجو گول نه‌بو ، زو تورره نه‌بو و زویش ناشت نه‌بووه ، هه‌لسو گونی له‌گه‌ل هه‌مو که سیکدا نه‌کرد ، هه‌وینی سیاست وه یا پیایوی روزبو ، پیایو یکی به‌ریز بووه له‌ناو مه‌ردما ، پا به‌ندی کهس نه‌بو ، له‌هر که تورره بیوا به‌قسه‌ی پی‌ته‌وت، به‌پی ده‌سه‌لات موچه‌ی نه‌دها به‌هزارو لات ، نویژی نه‌کرد ، له‌خواردنه‌وه دور بو ، جار جار یاری نه‌کرد مه‌پوت بوی تاقتی نه‌پکم . زور دوربین بو . زور گه‌ررابو ، گه‌لی پیاو گه‌وره و ما قولی دیبو ، داستانی سکونی زور له‌لابو . خوی بو خوی تاریخیک بو بو میله‌نه‌که . نه‌خوشی شه‌گری هه‌بو هیچ ده‌مباریزیسی نه‌نه‌کر . که نانی نه‌خوارد ده‌ستی خوی به‌سه‌رو ریشی پاک نه‌کرده‌وه ..

مایا شمر گزنگیک که کانی نوری داوه که دهرونی تاریکی پرر تر سوله رزی
 عالی ناسوت نه کانه مه شخه لانیک که نیگاره کانی ته بیمت لهوی داوه کو
 مه ستیره که شه کانی ناسمان له پاش نیوه شهویکی وه کو ناوه راست مانگی
 هاوین که دنیا له بهر سافی نهها بونی هه ناسهی به یان نه بی هیچی نری لیوه
 نایه لیوه دیارنه، وه به بی مه وه برده له بهین مه وانوله بهین کلینهی چاوی
 کور به یکی شمش مانگاندا بی که له بیفکه کدا له سه رپفت رایانکی شاهه،
 دهسته کانی له ده سر ازه گوه دهر هیناوه، بهو به نجانتهی پاری له گهل تیفکه
 کدا نه کار به چاویچی چاوی شارکی له گهل جریوهی مه ستیره کان... مایا شمر
 مه گزنگیکه به له نوره، له سه ره و دله، له و دوره ۲۲. یان :

شنه ی نهرمه پای شه پوی دهر پای مه و عشقه به که گولاوی رومه نی
 هزارانی وه کو خهرمانی چین و شه پیری خهرمانه ی زولنی دهسته ی نازه نین
 کردویانه به تافسگی زیوین بو مه وه سه ر خوشانی کورری دبعن په رستان
 وه کو چوزه رهی لیوی روباران ده ماری دلیان بی تیرا و بکن و به خه یالی
 نازکی له و شنه به ناز کتر عالی ناسوتی بجه نه عالی لاهوتیه وه ۲۲ یان :

به شیکه له بهی هیزی نه لکنریک که مه کینه ی شموری مه عنیهویات
 مه خانه کار بو مه وه چون عالی ماده به به شه که ی تر رون نه بیتمه عالی
 له رواحیش بهم به شه بگه شیتمه، تا سه ر تا پای کون به مه مه موجودا -
 تیکیه وه بچیته دبعنی مه و ده شته که ته نیا مهوای ساف و مه وره نگی جه مالو
 شکوهی کامهرانی نه بی هیچی نری تیدا نی به ۱۱ ...

شمر هر کام له مانه بی، بی گومان مهوای بی گورد و ناسمانی ساف و دبعنی
 نه خه نین و لاله زاری ره نگی شیش مه بنه «تانی» له و سه و دایه که پو که ی خه یالی که
 ناز کتر و جواتر له ناوریشم ۱. مه مانش هه مو له ناسوی کورده واری دا
 وه کولاوینتهی جیهاننا مه دره و شینه مه، بویه لیمه بیجکه له مانه نه بی شیکه -
 ترمز ناگه ویته بهر چاوی که شموری پیره میردی هان دانی بو بازارری شمر

فروشان ۱. که گینا ناچیته دلهوه مندالی له تمه منی «نو» سالاندا بکویته سر
 نهوه که گوشه‌ی دلی به‌لای شعرو به‌لای خه‌یالی شمردا برروا، که‌چی توفیق
 لهو تمه‌نه‌دا له‌سر راست و جهونی شعریکی «حافظ» به‌بره‌کانی مه‌لا
 حسینیه گوجه‌ی ماموستای له‌کرد ۱. به‌ررای له‌نمش له‌تمه‌منی ده‌سالیدا
 که‌ده‌رزی «شیرین و خه‌سره» ی نظامی له‌لای مه‌لا سمیدی زه‌زه‌ه‌نی
 له‌خوبند و له‌بینی سهره‌تای به‌م شمره له‌کانه‌وه که‌ته‌لی :

خوداوه‌ندا ده‌ری توفیق بو‌کشای نظامی را ره‌می تحقیق بنای
 ناوی توفیق له‌کانگای دلی‌وه ده‌نگک له‌دانه‌وه، له‌قراخ کتیبه که‌به‌وه
 به‌میعن له‌م شمره له‌نوسی :

نظامی چون به توفیق ابتدا کرد تعاون بین که توفیقش چها کرد ۱۱
 که‌وابو هیچ شتیکی تر توفیقی پیره‌میردی نه‌برری به‌سر شمردا نه‌نبا
 سروشتی بیلهام نه‌بی ۱ ... له‌وا له‌م سروشته له‌پیره‌میردا هه‌بو، له‌بن ده‌ست
 له‌مه‌شوه له‌بنه‌ماله‌به‌کی شعر بو، چونکه حسن افندی مامی شاعرکی به‌رزی
 ده‌وری خوی بو، له‌و ره‌وره‌وه‌به که‌له‌و پیایا سر له‌کوت له‌م شوینی
 له‌کوت. له‌وده‌وره‌دا چونکه ناوچه‌ی سوله‌یمانی به‌تایبه‌نی، وه‌گورده‌واری
 به‌تیکررابی ناشنای له‌ده‌بیانی فارسی بون دیوانی شاعره فارسه‌کانیشو هه‌مو
 ده‌م له‌خوینده‌وه و زیاد له‌مش مه‌وله‌وی تا‌گریکی تری له‌دلیا کرد‌به‌وه،
 هه‌مانه‌هه‌مو بون به‌سهرچاوه‌ی ماته‌ی شعروتن بوی ...

له‌و ده‌وره‌زورتر که‌شعر له‌وترا له‌بهر پایه‌ندی ولانه‌وه به‌له‌ده‌بیانی
 نه‌یری زه‌مانی خوبه‌وه زور له‌شاعره‌کان سهره‌تا به‌زمانی ده‌رزی له‌دیاته‌که
 شمران هه‌وت. پیره‌میردیش به‌کی بو له‌وانه، بویه به‌شانازیه‌وه شعری فارسی و
 تورکی هه‌لش‌رشت. ماهه‌به‌کی، که‌بی‌چو ته‌ماشاشه‌کاهه‌ر له‌خاکه‌کی خویدا
 مه‌لا مصطفی بیسارانی و مه‌وله‌وی، نالی و سالم و کوردی صوزی شمران
 به‌زمانی کوردی که‌لی بالا‌به له‌زمانه‌کانی تر، مه‌فتونی جه‌ملی ته‌یسه‌تیلان

مهبی و ماشنای دیوانه کانیان . بهم بونهوه فیکری شعری کوردی نه کانهوه بهلام همر له سه ره چکمی پی و شوینی نهوان ، شعری کوردی له غهرام له خهسه نه ، جار جارقی بو ههوبن ناره زوی نیشتانێ نهکا ، چونکه باشماوهی کاره ساتی دهوری بابان همر له سوله یمانی دا مابو . بهلام نیشتانیه کانی له بهر نهوه که خوزی هیشتا له بونهی سوزی میلبه تدا قال نه بو بوهوه نهوه نده به پیز نه بون ، که جو بو نهسته مول و عه نه نانی قهومه کانی چاوپنی کهوت که چی نه کهن بو قهومیبت و نه ماشای کرد نهو بهردانه که حکومه تی وهخت نه پدا به سهر ولانه سه رلی شیواوه که یا ، بهرده به کت بون ته نها لایه لایان بو خهوه بو خستن نه کرد . . . به ته نیفت نه مه شه وه روی نه کرده نهو دیواخانانه که کوریکری نه گریه بون له باری چه و خانه وه ، وه یا چه سانه وهی هه مو نهو بیک ، سه ر باری هه مانهش خوینه که شه کای شیخ سمید به سه ر ریشه سپیه که به وه چاوپنی کهوت - که بو کورد نهو دبعنه ی نواند - به جاری دهوری رابوردوی دایه دواوه و شعوری شعری غهرامی بو به شعوری شعری نیشتانێ ...

لا بهره ی ژبانی پیره میرد چونیه تی «سه» چاره که سه دهی کورده واری نه گیریته وه که ، له سه ره تا دا چون پایه ندی دبعنه تی خال وخت بوون ؟ و بهره بهره به بی قانونی گورران چونیه تی نهو ژبانیه یان گورربوه ته وه به شعوریک که هه ستر شه ژانی لی بیت و له پاشا ته هبیر له نه فکاری کومهل جدانه ره که دهرونی هه فقراویان بو کرروزه ی ژبر کهوتنی نیشتانێ لیوه دیت . . . نه مه وه کو له پیره میردا هه به هه مو شاعر یکی تر بهم جو ره چونیه تی دهوری خویمان بو نه گریته وه ، چونکه نهوان بولبوی باغی میلبه تن ، یا ، زمانزانی دهردومه ی نه تن . . .

ئینجا نه مانه وهی بینه سه رباسی هه ندی له شعره کانی پیره میرد بو نهوه بومان ده رکوری که نه م شاعره مان پایه ی شعری که یشتوته چه شانویک ؟ .

پیره میرد دینی بامی جراتی دوسته خو شه ویسته گهی نه کا - که له سر دینو
 هوبنی شاعران گلین له دوستیان نه گن بو نهوه جی خوبان له گوشه ی دیانا
 بگه نهوه - جا نایا؟ هم دوسته راحت، دوستیکی تایبتهتی بووه و به پرشنکی
 روانینه گهی بروسکه به کی ثاقاری دلی هم کرده و له کرده ی عه شقا سوتا -
 نوبه تی و وای لی نه کا بیخاته سر نهو باوه رره که بلیت : ته نانهت له بههارانا
 که گولیش له زیر خاکه وه سر دینته دهره وه له ناو به رو که سپیه گهی یارمه وه به
 که به ، روزهردی و دم کراوه بی دهر دین ، گوباره کو سنجیان پارچه پارچه
 کرابی ا ... دیسان به ممش واز نایه تی نه لی : نهو چاره جرانه ی ئیشیکی وای
 لی کردم که سه یرم کرد تواندمیه وه ، ته نانهت نه وه کک همر له شه کم به لکو
 خوینه که شتم رهنگی بزور کاو بو به زون بادام ا . . هم یاره نه وه نده ی کار
 تی کردم نه گهر به ربی گوت له سر به ردیک گریام و بهره که بیان شکانده ،
 کاره ساتی عه شتی من ئیشیکی وای کرده ناو بهره گهی پرر کرده له
 گولوا ...

وه کو وغان هم دوسته ی دوستیکی تایبته تیه که خپالی خاله کانی کاریکی
 وای کرده دلی هملکر روزانده و دو گه لی دله گهی که نه ته طامان و
 کردوبه به تم و مز ؟ . یا همر وسته توبه تی له غه رامیک بدویت که هه مو چاو
 کالیک دلی راپسکینی ؟ . همر کام له مانه بی خو نهو نه لی :
 خیمالی خالی همرگا بی به دلسا دو گه لی ناله م :
 وه هار هه دا ده گبرمی ، تم نه خاته سر سه ری عالم ا

له زیر برژانگه وه پرشنکی چاوی وا بریسکی دا
 ونم سه یاله ی به رقه ، له هه وری رهش بووه په پندا ا

بههاران گول له زیر خاکا که زبندو نه بزه وه و نه روین
 له عشقی نهو به رو که سپیه ، زهر دو سینه چاکه دهر دین ا

نگای مهر چاره بادامیه وه های کار کرده مهر امضام
همو خوینی له شم په کسر به جاری بون به روز بادام ا

بهادی روی گولی ، چاوم له سهر بهردی که گریانی
که بهردیان کرد به شوغه پرر گولاه ، عشق نه بی وانی ...
بهل هم برره شعره که پیار مهر و له روا له تا سه پیری نه کا پارچه به که له
غمرامیانی شاعره کونه کان ، بهلام که به بوختی لی ورد نه بیته وه لی به شیلان
نه بیته وه و نه لیت : نه مه نمونه به که له پیری فلسفه هی پیره میرد . به تاییه نی
له شعری سیم و پینجه مدها هومای خه یالی له و تاسمانه دا - تاسمانی فلسفه -
مهر و له توانی بال بدا به به کا ، چونکه :

له زیندو بونه وهی گول ، نه فو تانی ماده مان پیشان نه دا و له گریانی به سهر
بهردا ، فیکره قوله کای نه فلاتون دهر نه برری که نه لی : « نه گهر گولیکی
جوان ، با اینسانیکی جوانت خوش ویست نه وه له حقیقه تدا فیصکری
خوش ویستی جوانه کت له سردابه که له اینسانه که ، یا گوله گدا نه مسیلی
کردوه نه میش هر چه نده له روا له تا به سهر بهردا گریاوه و بهردیکی
رهق و نه قی کردوه به مظهری جمال ، بهلام له راستیدا فیکره ی جوانی و
جمالیکی مه بهست بووه که له بهرده گدا نه مسیلی کردوه . نه میش راسته
چونکه به دوپا به نه گانه وه به مه بهستی نه سلی ؛ به کی له گول ، زانی جوانی
مه بهسته ، به کی بونی گوله کای ناوه به بهرده گوه ا . هم تاهو ناله ی نه مه
به سهر بهرده گدا به نه اوای مه بهسته کای نه فلاتون دهر نه برری ...

له پاش نه مه پیره میرد ده ور یکی نری هه به که فلسفه هی زمان و مه معنای
کوردی دهر نه برری ، هم پارچه شعرانه ی خوارم وه پدا له و بیرو با و مرده ی
خویمان پیشان نه دا که نه لی :

نه بی به خشنده مل که ج کا له راستی موجه خوردی خوی
سوراحی بو پیاله سهر فرو دینی که ، تی کا بوی

که نادر داری لسه سر گرتوه نه مزانی چی نیایه
 له لای نه نگه که پروره دهی نقوم کا ، گه وره بی وابه ا
 لقی شورری دره خت میوهی نه خون بی تهرکی بردودار
 بهی بهرد بو بهی بهرزه ، له قه پشه بو لقی بهردار
 له دهردی دوریا بیزارو بیزراوم له مه ند زارم
 نه جهل دی بکوزی چبکم نامم ملام ؟ ا
 له بهر ماشویی خیلیم هیچ شهوی خهو نیایه ته چاوم
 خهوی ناخوش نه بینم بهم پریشان خاویه خام ا
 نومیدی سر لسه سر دهن کن نه وایه راست و روتا کن
 قهلم هر سر قهلم ، موم بو مه قست ، هر بو نه وایه چاکن ا
 نه لین مورغی سوله ایمان نادر لژیر خاکا نه بینی شهو
 منیغی حهوساله رینی دوربی به چاوی دل نه بینم نهو ا
 هم شمرا نهی پیره میرد فیکریکی وردی نیایانا خهرج کردوه به جناس و
 تشبیهی نایاب رازاندونیه وه . بهی نهوش نه لین که هم فیکره له نه ده بیانی
 شمری فارسی دا هه به و پیش گهوتوه ، به لام بهرام بهر به میژوی نه ده بی
 کوردی دیسان خالی نین له جمالی جوانی ، له وتدا وله نازکی خیال و مه منادا .
 جا هم نازکی مه عتابه با له فارسی شدا بی به لانی که مه وه خو نه وه نده به نیمه
 پیشان نه دا که زمانی کوردی نه وهی له باردا هه به مه عتابه کی وا قول و
 بهرز بگرته خوی ، مه عتابه کی وه ها که نهی :
 نه بیعت به خشندهی نازاد کردوه نه وه که بهرزی پیشان بدا و خوی به
 زیاد بزانی ، نایینی سوراخی له گهل نهوش که نهوش شراب نه دا به بیاله
 که چی به مهره بایه گهوه سهری بو شورر نه کانه وه و بهشی نه دا . . هر
 وه ها سهر نه کی دار نه گهوتنه سهر ناورو نقوم ناییت ا . نایا نه وه نازانی له بهر
 چه ؟ . له بهر نه وه به که نادر و نه زانی «دار» له پروره ده کراوی خوبه نی ،

به لایه زور نه ننگه ژیر ده سنی خوی له مه عنو یا تا بخاته ژیر خو په وه . .
 هدر که به راستی بزوتوه و رینی جهوتی نه گرت نوشی هیچ نایه ، که لای دا
 به ناچاری نه بی بیپزیتوه سر رینی راست ؛ داری که په لکه ی بهرز بوو
 هه مت نه یکه یشتی به ناچاری نه بی بهردی نی گیری بو نه وه بهره گهی بدا
 به ده سته وه ، وه کو چون لقه گهی نه گه ر ملی رانه کیشا نه ویس نه بی له قهی
 پیامالی تا بهره گهی به ربدا توه . . جا نه مانه نه گه ر ریگهی راستیان
 بگر تا بهت وجه موشی یان نه کردایه ، نه په لکه بهردی نه خوارد نه ، لقه کش له قه .
 به لام لقی شورر له بهر نه وه نه وه نده لوت به رزی نانوبنی میوه گهی خوی نه دا
 به ده سته وه ، غیر نه بهردی نی نه گیری وه نه نوشی نی هه لاندیش نه بی . هم
 شعره بهرز تر دهرز بکی نه خلاقیه که دایته دا . (پهل) به لای زل نه کوچکه په
 که فری نه دری بو شتیک . (پهل) به لای بچو که هم شوینه دا لقی داره .
 شعری شه شم نه لی : نه وانهی راست و رونا کن و نه یانه وی خزمهت به
 کومه له ی ناده میزاد بکن ته نانهت نابی به ته ننگه سهری خویشیا نه وه بین ؛
 نایینی قه لهم - قه له ی نوسین - هه مو دهم هه ر سهره گهی قه لهم کراوه ؛ واته
 قر تیزاوه . مو میس - شم - هه ر سهری بو مه قه صت شورر نه کاته وه بو
 نه وه بیرون . نه ویان تا سهری خوی نه دا به قر تاندن نایه ته نوسین ، نه میشیان
 تا سهری خوی نه دا به بررین رونا کی نادا . . « مورغی سوله یمان » په بو
 سلجانه په . دیاره نه و جنا سانهش که لهم برره شعره داهه په هه مومان له بهر چاوه .

پیره میره له پاش نه مانه دپته سهر باسی دپه نی نه بیسی ؛ به و جوره که ، بشی
 خه یالی شاعر یک باسی هه وار گهی ناز دار بکت ، یا چه شمه زاری چیمه ن و
 رو بار بکت ، یا به کوردی ده ستر کردی کرد گاریک بکا ، به شیوه به کی ره و آواز
 به ته بیکی ره و اتر له ناوی سیروان ، بو نه وه بی به نه ونهی شعری نی گرتی له
 زمانی کوردان ، باسی دپه نی تا فنگهی « زهلم » نه کاو نه لی :

ئاوه جوانه گهی سه چاوه گهی زهلم بو گه لاريزان سر به تم و ههلم
 گهلی سه چاوهی به ختی کوردانی سه روت نيه وپل همدانی ا
 تانگه گت سه بهرز ، سارده وه گت تهزه

دانهی سرواری له نهجی مهد تهزه
 لهو ئاسمانه وه تهروژینه خواری له جاوی گهردون فرميسک له بازی
 وینهی عاشقی ، که ناله کاربی سه حرا نه وهردی ، په بجهوری یاری
 وپل و سه ره رو ، به رو روی پرر دهد

به قلبه زه وه سه ره دهی له بهرد
 دهست له ملانی له گهل « تانجهرو (۱) »

به سه ودای « سیروان (۲) » شه پداو ره نهجهرو
 له « دواوان (۳) » دا که په که نه گدی دو مصره می بو ، به بی مه ولوی :
 (سیروانی هم چه ، تانجهروی نهو چه

بدهن به په کدا هم چه تا نهو چه)
 مه وه سه بررو به لم و خاکا بگری له بارگهی سه ملانی پاکا
 پی بلی : قوربان تو تاوت پاکه بمانخه ره ری به کیه تی و چاکه
 له بهر ئاودیری نهو خاکه دجه که پاراو نهی به ئاوی نیمه

(۱) سه چاوهی تانجهرو « سه چناره » که به (۷) کیلومه تره به که
 له روزاواوی شاری سوله بمانیه وه به . (۲) روبرای سیروان له روخانه گانی :
 گاهه رو ، قشلاخ ، ئاوی مه ریران ، روبرای ليله و ئاوی هه واسان پیکه
 دیت که هه مانه که وتونه نه به شی ناوه راستی کوردوستانی ئیرانه وه . (۳)
 دواوان شو بلی که به (۱۸) کیلومه تره به که له روزاواوی هه له بجهوه به که ئاوی
 زهلم و تانجهرو تهروژینه به که . سه چاوهی « زهلم » به (۲۰) کیلومه تره به که
 که وتوته شبالی روزه لاتی هه له بجهوه .

با گول و نیرکس هردو بیکوه شادین ببدلی ریک و بیکوه .
 میژوی نهده بی کوردی که هم شمرا نهی پیره میرد نه بینی نهوهی بو دهر
 نه گوی که پیره میرد شورشیکی خسته مالهی نهده بی کوردی بهوه ؛ شورشی
 نهوهی هینایه ناوهوه رجهی شکاند بو نهوه که شعر بو جوانی عبارت
 دانهراوه ، به لکوشمرد و نازار ، یا خوشی و ئیشی بازار پیمان نهدا
 نه بی له عبارتیکه سادهی وه مادابی که ناو بازار ریشی لی تی بگا ، هات به بی
 نهوه خوی عزیمت بدا هم ریچکه به گرت و هم رجه به شکاند ، دهستی دا
 به دانابی شمری رهوانی وه هاره که هیزی معنای گهلی له جاران به پیزترین .
 شمرا کانی (لامرئین) هیچ گری و قورنیان تیا نه . لامرئینی فره نسی
 (۱۷۹۰ - ۱۸۶۹) به دو سال له پیش نهوه دا که له دنیا ده رچی و مالوا بی
 به نهده بی فره نسی بگا (پیره میرد) ی کوردی (۱۸۶۷ - ۱۹۵۰) له
 کورده واری دا بهجی هیفت بو نهوه نهو شورسه نهوه له فره نهده
 هه لیگر ساند نه همیشه له کورده واری دا هه لیگری سینی ا ...

پیره میرد هم پاره بهش دا نه دانهوه ، پاره بهکی نیشتمانی له شیوهی
 کوردی بهکی پنی دا هه لگه دانهوه و نهلی :
 نهستیره بهرزگان نه دره وشینهوه به شو
 وه که من به داخه وهن ، نه سره وتیان هه به ، نه خه و
 چه نند سه له ناشنای شهوی بیداری به کترین
 وه که سه سه رین ، شهوی سه ری نا که پنه سه سه رین ا
 من خوار و ژور له دهست جوه گهی بیولت نهوان
 وه که خیلی خوار و ژور گه ری کورد ، و بلی لاسکان ا
 شو ، شه ونی نهوانه چیمه ن ناو نه خواته وه
 روز ههلی ناوی چاری منه سه ره به خاتنه وه ا

دویشو بهری بهاب بو، ده گریان به سه ر منا
منیان که ساس نه بینی له نلو دوست و دوژ منا

دلسوزی وام نه دیبو، که بوم بگری وه که خه شیم
فرمیسه که ی نه وان بو، به ناوونگی تی که یم

«با» م راسپارد بلی که خهفت بوچ نه خون نه وان ؟
وه که یمه نین، نزیکنزی لای باره گای خودان ا

راسپیریان فوسیبو به شهونم له صدر گیا
تا ئاسمان بریفسکی به دی ئیوه هه لپزا ا

هاواری کورده کانی سه روو که بیه ئاسمان
به دو گلی هه ناسه به ئاو دینی له چاومان ا

ئا یا ؟ هه گونجی بو نری : تا ئیسته شت له مه جوانتر و به رز تر و خاویتر
که ونوته زمانی کردیه وه ؟ به راستی ئهم پارچه شعره ی پیره میرد نه ستیره به کی
پره سنگداره له ئاسمانی نه ده یانی کوردی دا وه تاریخی نه ده بی کوردی
نه توانی له گانگای دلیه وه ها نا نزی به م پارچه شعره وه بکا . .

پیره میرد شابازی خه یالی هیلانه گی به جی دیلیت، به رز نه بیته وه له ئاسمانی
سه رخوشانی نیفتا پیره ره رانه وه نه سوررینه وه ، وه کوباکی نه بی ، نه له کوره ی
ئا گرینی نه به قه کانی فهزا ، نه له ته نوره ی توف و سه رمای بورجی هه وا ،
ئا شنا نه بی به ئاشنایانی مبللیت و ده ماره کانی تیراو نه بی له سه رچاوه ی
قهومیته ، له کاتیکا که قه تاره ی شه هیده کان نه بینی ، واره رنگی خوینی سوریان
له سه ر به نری سپی خاکی نیشتان هاراری دایکی وه ته ن نه کا تا به ئاسمان ،
له نگر نه خاو پرر به ده م بانگ هه لئه داو نه لی :

هاتن شه هیده کان به جلی حوری خوینه وه
دایکی وه ته ن ، ده هه لسه سلاربان بسینه وه

شیخ قادره له پیغوه سهرقاندهی لهوان
 چهند جوانه؟ خوین و ریثی سبی، پیرو نهوجوان!
 مهبری لهمانه که، که همو کوردی سف شکن
 روحیان فدا نه کرد و نه بانوت بڑی وه تهر
 قوربانی تون به ریزه، که تو غم له پهر نه بی
 بو نیمه مردنه نه گهر نازاده سر نه بی
 مه گری و مه ناله یا، به خفت دل شکست نه بن
 نه ختی له لات له مینتوه و بو به هشت نه چن ا
 تو خوا له بانی نیمه به چاویکی رونه وه
 نه رمو که خوا نه زانی له بیرمان نه چونه وه
 ناخو له فرسه نیکی ترا به اختیار نه بین
 بجهش وه کو لهوان له دلی مینله تا بڑین ؟
 من وام نهوی که حشر نه کریم خوین به بهرگه وه
 بهو عشقی مبله و به کزه ی سوزی جهرگه وه
 نهو ناگره ی له دله وه به ریته کفنه کم
 تا دوژمن نه کا به زوخال، شهرته پف نه که ا
 میژوی نه ده بی کوردی که هم شعرانه ی به میزو پیژوه بهرچاو نه گوی
 به بی اختیار و بهی دو دلی چاری نامینی نه لی، پیره پرد له بامی شعری
 نیشتمانی و لاواندنه وه ی نیشتمانی وه پینه بهری نهو مه بدانه ی سه ده ی
 بیستهی کورده و له لاپهره ی عه نه نانی نه ده بیانا وینه به که له باروی
 به شکوی نهو نیگارستانه، بوپش وایه چونکه ده ری نه خا، که
 لاپهره به کی به نیشکه بو بهرچاوی نهو که سانه، یا نهو بیگانانه که، نه لین
 نه ده بیانی کوردی وه کو نه هرامه کافی میسر وایه گوررانی به سردا نایه ا ..
 لام وایه نه گهر به چاویکی بی لاینگر به وه سه بری نه ده بیانی کورد و

غزلی کورد بکین له کورنه سر له و باوره رره که بلین له چاو خوی
 نه ده بیانی کم قهوم وه کو نه ده بی قهومی کورد بهره و پیشه وه هنکاری
 تاوه ، بویهش وا له لین چونکه له ده ورانه که له بهره بیانی تاریخه وه
 کورد تا تمبروژ بینونی له گره هر قهومیکی تر بیبیلیا به تا ایسته ایسکه و
 پروسکیشی نه ما بو ا ...

پیره میرد وه کوچون هم شاعره بهره برزه بووه ، له لایه ن نویسی نه ده بی شه وه
 به کیکه له نه دیبه هره گه وره کانی کورد له ده وری خویا ، هر وه ها تاقه
 روزنامه چیه کی کوردیش بووه ، که « ۲۶ » سال قهلام و فیکری له آسمانی
 کورده واری دا هه مو جوړه نه خفه به کی کیشاوه ، بیجکه له مه ، که خوی
 به خوی تاریخیک بو ، بو میله تی کورد نویسنه کانی له بابته حقوق و اداره ه
 کومه لایه بی ، تابوری و تاریخ و نه شخصان گلی جاری وا له بو شورشیکی
 له خسته پیرو باوره وری کومه له وه ، لاپه رره ی روزنامه کانی و و به بی دو
 هر گه ی کوفاری که لا ویرژ هم شاهدی بی بو نه دن . .

هم پیره میرده یاسا به کی بو خوی دانا بو تاوی تابو « به ندی پیشینان » .
 لیره دا « ضرب الثلی کوردی » یا ، قسه ی پیشینانی مهیناو هه ربه که به
 جوړیکه ره وان له یکردن به شمربک و بهره بهره له روزنامه که یا بلاوی
 له کردنه وه ، ژماره ی هم شمرا نه ی به ندی پیشینانه که یه تته « ۶۴۴۸ » شم
 به راستی هم ایسه ی بلیمه تبه کی له پیره میردا پیشان نه دا ، چونکه بیجکه
 له فنی نه ده بی مېژوی ره وشت و نادانی « ۱۸ » سال ولانی سوله یانی
 پیشان نه دا ، که همه بو تاریخی نه ده ب کانیکی التوتنه و گوشه به کی له قلبه بی
 کومه له ده ره له بری .

پیره میرد له بن ده ست نه ده ب و شعره که به وه دلی له نه دا بو هه ندی شتی تر

وده کو داخان و خزمهت کردنی به قوتابخانهای « زانستی (۱) » له سوله‌یانی ، هانه هانهدانی ژناز و کچان بو خوینده‌زاری و داتانی کوه له بویان ، شیفته- بونی به نه‌وروزو به هانه‌ناتی جه‌زنی نه‌وروز ، چونکه به جه‌زنیکی قهومی قهومی کوردی نه‌زانی ..

پیره‌پرد ، بو کو کردنه‌وهی شعرو نوسینه‌کانی خوی زور شلو شیواو بووه ، که‌چی به پیچه‌وانه‌ی همه‌بو کو کردنه‌وه و پیشاندانی شعرو نه‌ده‌بیانی شاعره‌کانی تری کورد زور توندو تول بووه . وه کو هوه ، هیناوبه دیوانی شاعری گه‌وره‌ی کورد « مه‌وله‌وی » کو کرده‌وه و شعر به شعر خستوبه‌ته سفر شیوه‌ی سوله‌یانی له دو بهرگا ، له ۱۹۳۵ له چاپی داوه . سه‌ر گوزه‌شتی « مام و زین » هی شاعری میلی « احمدی خانی » له شیوه‌ی بوتانه‌وه کردوبه به روایت و له سالی « ۱۹۳۵ » له چاپی داوه ... چیرکی دوانزه حواره‌ی مریوان و روایه‌نی محمودانای شیوه‌کل - که‌دو حقایه‌نی راستی و دو داستانی قهومی کوردن - به‌زاده‌ی فیکری خوی نوسیبونی و به‌که‌میان له سالی « ۱۹۳۵ » و دوه‌مییانی له سالی « ۱۹۴۲ » له چاپی داب ... هندی سه‌رگوزه‌شت و به‌ندی کورت کورنی کوردی کو کرده‌وه و له ژیر ناوی « کالته‌وگپ » دا له سالی « ۱۹۴۷ » له چاپی داوه ... روایه‌نیکی هانه‌مانی له

(۱) « زانستی » قوتابخان به‌که بووه له شوبانی « ۱۹۲۹ » دا به‌شهروکی ، احمد به‌گی توفیق به‌که له سوله‌یانی دروستکراوه ، نه‌خوینده‌واران به‌شهو همچون ده‌رزبان نیایا نه‌خویند ، له « ۱۹۳۳ » دا پیره‌پرد بو به‌شهروکی ، پوله‌کانی ناشمش چون ، خویندن و پرو‌گرای وه کو هی معارف بو ، دیپلومی‌شی هر وه کو دیپلومی معارف بووه ، له « ۱۹۳۸ » دا داخرا . له پیناوی هم قوتابخان به‌که‌لی شاعرو خوینده‌وار له شاری سوله‌یانی داپی که‌بخت .

ژیر ناوی « کمانچه‌زن » دا - که کرابو به تورکی - مهم هینای و کردی به
 کوردی و له سال « ۱۹۴۲ » له چاپ داوه . چاپخانه‌ی مهم هه
 چاپکراوانه‌ی چاپخانه‌کی خوی بو ، که چاپخانه‌ی « ژین » ه .

تساغا له‌کی بهم جوړه شتانه‌ی ، پیره‌میر سهر باری هیزی شعرو
 هده‌به‌کی خوی له جوشی پیری دا هده‌بی کوردی جوان کرده‌وه . . کهچی
 دهوانیکی بهرزو بالای خوی هه‌به هیشتا له چاپ نه‌دراوه ...

سه مدی

۱۸۷۶ - ۱۹۳۶

قاره‌مان سیه‌می مه‌بدانی شعر له بهره‌بانی صاحبقران ، پاهه‌وانی به خه‌می .
خه‌رمانی مه‌دهب لهم ده‌وره‌ی دوانی کوردان . پابه‌ندی وردی مه‌عنا به همو

هیزیکیه‌وه ، دلبه‌ندی پیزی قسه به همو
تینیکیه‌وه مه‌فتون به فیکری فه‌سه‌فه
له هه‌وه باسو خواسیکیا ، نه‌شیبه‌ه
به‌رست و خه‌یال دروست له همو کارو
باریکیا . په‌ستی‌زه‌مانه همو ده‌م‌هاورازی
روژ وشه‌وی بو ، بویه گولوکی زه‌رتی که
ده‌پشکوت بونی کزه‌ی ده‌رونی شه‌می بوا .
ده‌نگی له زه‌نگی کلیسه به نر که تر بووه
بو ئاو و خاکه‌کی ، هوشی له شاپه‌ری
بالی شه‌هینا به هازره‌تر بووه بو هوزو

قه‌ومه‌کی . دلی به شعر ی که‌لی خوش بووه چونکه امیرویه ، نه‌مای

نه‌وره‌می فیکره و به ئای دیده ناشتویه ا

شاعری به دبه‌نی هم باسه ناوی « احمد » و کوردی فتاح به‌گی ته‌رازی به .
فتاح به‌گت کوردی حاجی برام به‌گی محمود به‌گی صاحبقرانه . هم « احمد » ه
براززای « کوردی » و ئاموزاززای « سالم » بووه ، به‌دو زا ئه‌گاتوه به
کوردی به سه زا به سالم . له سالی (۱۸۷۶) ی میلادی له شاری هولبعانی
هاتوته دنباوه هه‌رچه‌نده که له کتیی « شعرو نه‌ده‌بیانی کوردی »

ماموستار فیتق حلیی دا له لیت له (۱۲۹۵) ی هجری هاتوته دنیاوه بهلام من له پاش مهوه که دیوانه کهیم خوینده وه شعر یکی خویم دهست گوت که باسی هاتنه دنیا ی خوی نه کاله (۱۲۹۳) ی هجریدا . دیاره نه مه زور تر نه چیتنه دهوه بویه بهم جوړه دانا . شعره که نه لی :

که درام بو سالی تاریخی ولادتم و غهریم دی

به هجری همدی دهنگی بو، له نهو «باری غم» دهست گوت

«باری غم» تاریخی هاتنه دنیا که یه نی، که نه کانه (۱۲۹۳) ی هجری وه (۱۸۷۶) ی میلادی .

بنه ماله ی صاحبقران پابه ندی خوینده واری بوون، وه کو چون دهر به ندی شاعری بوون . له تمه نی هه شت سالی دا فتاح به کک احمدی کورری نه خاتنه قوتابخانه ی مهلا عزیز ی زه زه له بی له سوله یانی ، قرآن و کتیبه ورده له کافی لهوی خوینده ، له پاشا نه چیتنه حو جره ی مهلا سمید - خواجه فانی - له منگه ونی عزیزاغا منگه ونی ناو بازارر ، اینجا چوته مه کتبه ی ابتدائی تا که یفتونه پولی به کمی رشديه ، بو خویندی هره بی و دینیش هاتو جوی منگه ونه کافی سوله یانی کرده ، به تاپه نی له خانه قای مه حوی دا که لیک خوینده ، غیر له پاشا نه مانه دهستی له خویندن هه لگر توه . له زه مانی تور که - کانا هاتو جوی میرانی کرده ، جار یکیش چوته نه وریز ، له دهوری حکومتی عراقیشدا کاروانی به غدای بووه ، که انگلیز عراقی گرتوه هم به کیک بووه له نازاره چیه کافی دهوری شیخ محمودی شیخ سمید ، وه بو که یشتن به به رز بونه وه ی خای کوردوستان له هاتو چودا بووه ، که شیخ محمود دهل کراوه و براوه بو هیندستان جیکه ی هم که ژو کیوه کان بووه لاسمانی داوه به خویاو زه وی کرده به راه خی . که شیخ محمود هاتوه و حکومتی کوردوستان دامه زرا هم له ۱۹۲۲ - ۱۹۲۳ بو به رئیس گمرک ، له پاشا له بهر ، ری نه گوتن له هه ندی پروباوه رردا هه میانه بیان له گل شیخ محمود دا نه ماولی نه کیوه ،

تا هم ده خسته بمالدو به گیان و به زملن له بهت شیخ محمود بو، به لام لهم ده خسته
به دواوه غیر نه ا . . .

که حکومتی عراقی هاته پیشه وه له (۱۹۲۴) بو به رئیس بلدیة
سوله یمانی و نازری له عشاری نارچه ی سورداش ، له (۱۹۲۶) داله وهش
وازی هینا و غیر توخنی هیچ جورده کارو فرمانیکی حکومت نه گوت، تا له
روزی (۱۷) تی تشرینی دوهمی (۱۹۳۶) له نه منی (۶۰) سالی دا به مهرگی
مفاجات له شاری سوله یمانی کوچی دوابی کرد و له گردی سه یوان نیزراوه
لهم شعرانه ی خری له سر بهردی مزاره گی هه لکه تراوه :

حمدی خوا له کم ، به سه بو افتخاری من
دبوانی بان له مجلس له گفت انتظاری منی

به کک رو به برده ی جوانی حوالی مه له کک نه دا

دبوانه کم کفایه ته بو هر مزاری من ا

احمد به گک پیاییکی که له گت و جوان چاک ، شورده سوارو
تفه نگی بووه ، ناوچه وانی بان و لوتی تیزی درپرو مه به وزل ، دو
چاوی گوره و بروکانی لیک جیا بون ، دو سمیلی زورتری سهی به دیزاچ
دهی و تیزی زیاتریش برریان نه کرد ، له به وه پان و تا نه هاته دوابی هاتن
باریکتر نه بونه وه ، ریشه سپه گی قه لهم نه کرد ، ریش و سمیه سکی
جوانیه کی تری دا بو به احمد به گک ، گوناکانی بان بون ، دهی گوره نه بو ،
چه ناگی خروو چالایی ژبر لبوی تیزی دیار بو . زور نه درپوش بووه ،
کواو مه لته و سوخته ی له بر نه کرد ، زورتر دلی به لای تاقو غزه لدا
له چو ، مشکو و جامه دانه ی نه به ست به سه ره وه ، پشتینیکی گی نه به ست ، تا
له دهره وه بووه کلاشی له پی کردوه ، لهم دوا به دا هر گوشی بووه ، جل
جاریش فوندهری له پی کردوه ، له قسه کردندا ده نگیکی نیرو پیانوهی
هه بووه ، له کانی قسه کردندا به جوروی تی هه لته چو پیان به شاهکرا نه یزانی

که بیر له وشه وشه‌ی ئەکاته وه ، وه به تام و لهزه تیکه وه ده‌ری ئە پروری . به
 تاییه‌تی که شمه کانی خوی ئە خوینده وه شورشیکێ تری پی ئەدا . ده ستبلوو
 ومیوانه پروره رو دیواخانگیر بووه ، راو وشکارو دیمه‌نی ته بیعی زور پی
 خوش بووه ، له خوار دهنه وه دور نه بووه ، خوینی گرم بو بووه تیزی
 مه‌یلی تورده پی هه بو ، له ژایانا زور دلته‌نگک بو ، له گه‌ل ئە وه‌ش که
 پیاریکی رو خوش و قسه خوش بووه گه‌لی جار ئە بینرا ده‌ستی ئە خسته ژیر
 چه‌نا گه‌ی و ئە که‌وته ده‌ریای خه‌یاله وه وه کو فیکر له نه‌ینی ئەم گه‌ردونه
 بکاته وه ۱ ، بو ژبان زور به چنگک بووه .

ئه‌میلینه‌ره سه‌ر ئەوه ئایاچی احمد به‌گی هان دابی بو ئەوه بکه‌وته
 کوشی شمه وه ؟ ..

سه‌رچاوه‌ی ئه‌لبه‌امی شعر که چاوی به‌رزادیکه ، یا چاوه‌ی سه‌راویکه ،
 یا جورنی روز گاریکه ره‌نگی ئەمانه هه‌چیان نه‌بویتن به‌هوی بزواندنه‌وه‌ی
 ته‌لی دلی احمد به‌گک ، مه‌گه‌ر ئەمه‌ی دوایی یان چارچار تیزی ده‌ستی تیدا
 بویت . احمد به‌گک له‌بنه‌ماله‌ی صاحبقران بو ، ئەو گلینه‌یه که سالم و کوردی
 ئاوی شمریان پی خوار دهنه وه له تافی ژوره‌گی احمد به‌گدا هه‌ر مابوه وه
 گه‌وا بو ئەمیش ئەبوا بیوایه به‌شاعرا . . من نا‌بم شاعری میراته ، به‌لکو
 ئەبم به‌راته ، به‌لام سه‌ر چاوه‌ی له‌زه‌نی روحی ئەبی بته‌نینه‌وه بو وه‌جه‌ش ، جا
 ئەو وه‌جه‌یه ئەگه‌ر ئاماده بو بو وه‌رگرتنی وه‌ری ئەگری ، ئەگه‌ر نه‌بو ئە .
 داریکک ئاوی ئەده‌ی ، ئەم داره‌گه‌لی لقی لی بوته‌وه ، ئاوه‌که نه‌نها توزه‌پک
 له‌ بنیایه ، هه‌ر به‌م نوزه‌مه‌ندی له‌لقه‌کان - باله‌قه‌فی داره‌گه‌شه‌وه دور بن -
 له‌ به‌ر ئەوه ئاماده‌ی وه‌رگرتن خیرا له‌ ئاوه‌که وه‌ر ئەگرن ، هه‌ندیکه‌شیان
 له‌ به‌ر بی‌گه‌سه‌کیان - باله‌شیه‌وه نزیک بن - تا دینه ئەوه وه‌ری بگرن ئاوه‌که
 وشکک ئەبی ۱ ...

احمد به‌گیش به‌رامبه‌ر به «سالم» و «کوردی» ئاوا بووه چونکه ئاماده

جووه وهری گرتوه، ئیتر هه مه لهوه نا که بهنی هه رچو ئه که لهوان شاعر بوون
 هه بوا به هه مپش بیوا به. لهوا بنا هه به که هه بو ئینجا نزیکه که و تنه وهی له پیرو
 باوه رری مه حوی و هه لسو که وت کردنی له ده رزخانه گی لهودا پالیکی پیوه نا
 بو پیشه واه، لهوه ندهی پال پیوه نا، که هه مپش وه کوته و بکه و بته هه پال بازی و
 فه لسه فه کاری و شوین معنای رهق که وتن .. بهی احمد به که پیاویکی
 تصوفی نه بووه، به لام پیاویکی وه کو فه لسه فه چی و ابووه، ریچکه گی شمه رگانی
 لهوه زمان پیشان لهدا که له گه لی لاوه وه شوین پی مه حوی هه لگرتی ۱ ..
 ئاگری ئیترتر که کلپه ی سه ند، ده وری فه و مبهت و نیشانی بو، احمد به که
 ئینو بو به به رزی کورد و ستان، ئینو بو بووه که پهرده ی ره شی ناسرادی
 له سه ر دیمه نه گانی کورد و ستان لا به ریت و پهرده یه کی ئالو والای جواتری
 به سه را به ریت، لهوه دیمه تانه که نیشانه ی بیبینه گانی چاوی احمد به که
 بوونو تا پوه گانیان له گوشه یه کی دلپا له ننگه ریان خستبو، به جوری
 له ننگه ریان خستبو که له بهر کزی لهوان احمد به که به در بژایی ژبانی کزو
 گوشه گی تری دلی پهرده ی ماته ی به سه ره وه بووه، ماته مبه کی وه ها که
 خه م و له ندوه و کفته کاری ها و رازی ده و ژوری بو، وه له بهر هه موی شیا
 له بوا به خوی را به گرتا به، با، ده رده دلپشی بکه ردا به هه ر رازی بو به بهش،
 بو به ناوی شمعی کرد به «حه مدی» ۱ .

ئینجا بیته سه ر لهوه فه له هه ندی له شمه رگانی «حه مدی» به وه بکه یین
 بو لهوه بزانی «حه مدی» چه ریگه یه کی گرتوه؟ وه له چه جووه شاعر بکه
 بووه له بازارری هه ده بیانی کوردی دا؟ ۲ ..

ئیمه که بمانه وی نه فه یه نی حه مدی مان بیته ده ست لهو قایبانه که لهو، پی
 ئی ها و یشتوه پیوسته ئیمه ش بکه بکه پی ئی ها و بژین و له هه ر به گیانا چه ند
 به لگه به که پیشان به دین لهو وه خته به ته واوی بو مان ده ر له گوی که
 حه مدی به که به جار له نیشانی و دوه به جار له فیکری وه کو فه لسه فه چیتیدا

۴. همو قاپه کانی تر زیانر تیا یانا ماوه ته وه . ناهه قیعی نه بویه که لهم دوه دا
 بی ، چونکه نهو لهده وره پکا زیاره که دهنگی زهنگی قهومیته له همو
 هوچیکه زهنگی نهات ، کوردوستان له تاو جهوری نورکان شاخو
 کیوه کانی دهستان کردبو به گریان ا . نهو فرمیسه پورده ورده بو به ناوی
 نهامی تازه بی که پشتوان ، همدی به کیک بو له وان ، که هات و گوته
 مه یدان ، کو توپر به دلیکی بوربان و دهنگی به گریانه وه هاته زمان و ونی ؛
 نهی وه تن ا روم و عه جهم موشتاقی کوردوستانه
 بیفتخاری میلهتی کورد شهوگتی عنوانه

بهسته سه بره زوی سبه بنان وشه و انت مانکه و روز
 وه که نیشانی بیفتخاری سنگه و نه جهی شاته
 بهرق نه داو نه روزی وه کو نه مواجی که وه هر چه شه کان
 ناره ، یا روحی ره وانی چه شهی چه بواته ؟
 ناره ، یا نوره له هه کسی خور ، که نه برسیکته وه ؟
 نه هلی حکمت وا نه زمان دورره کانی کاته ا
 گول گولی سوروسپی ، خال خالی خاکی رهش نهلی ؛
 پودره ی روخسارو سورمه ی رشتی جاوانته ا
 ماشقی رهنگی خه زانی توبه بویه دی بههار
 فوسلی هاوین گرم و مهیلی به فیره گی زستانه
 بوچی هه نیاری زه خیره ی کائانه شاره زور ؟
 شههر بازارر خوانی میوانه له بهر میوانته ا
 باسی میوه ی نو ده گم بویه قهلم هاتوته بهر
 بهسته گام بهسته ی نه هلی دلو عرفانته
 بو هه می جاری به سهر تا پی نه نیم نهفکاری من ؛
 با به سهر رویشکنه ، با سهر به سهر هجرانته ا .

پله ولا گیره ی زیر زینی جوانی قهوی کورد
 زرر زرره و پهلینه بی بردینی قهه شاخاته ا
 کورد « کورده کاژاو » ی لونی وا بلند کردوتوه
 هه وه کو همدینی بادین ، ناره زوی بارزانه
 لاسمانو شاخی بهرزو سه نخی نمرزت دهرده خا
 مالی کوردیت و نه وه دیواری حوشه و بانته ا
 « به بکولی » تا قه سری شیرین را کشاوه بی ، کولی
 ده شقی « قه ندیل » ت درپژه ، بو جراحی « وان » ته
 « پیره مه گرون » تاجی شاهانه ی به سه بهرزی فرراند
 هم « ده ملوه مند » دا گری ، مه حجوبی « هه ورامان » ته
 خنی دیوانی شکسته ی گردو لولی بهرزی شاخ
 وازحه بو سه به خوبی ، تورده ی قهرمانته
 جار به جار « همدی » کلهت گه رلی بکا ناحق نیه
 جهرده رانه گره نه لین خه لکی ؛ که جانی جاتته ا
 نیه نه گه به جاویکی وردینه وه سه بری هم شمرا نه بکین نه قه ونه
 سه نه و باوه رره ، که له و بهرری بهرزی به و منو له کورده ی ده رونیکي به کوه وه
 هه لقولیبوت ؛ چونکه بیجگه له وه که ناوی هه ندی شوینی به نرخی
 کوردوستانی بو یاد گله له لا بهرره ی تاریخدا هیفتوتوه و گوشه ی دلی پی
 رون نه بینتوه فیکری چه شاعر بیک نو انیوه تی مانگه و روز بکا به نیشان ؟
 نه وه که هه نه وه نده ، به لکویکا به نیشان بو سه رسنگی به یانی و میوارانی
 کیوه کانی کوردوستان ا. له و یوه بچی ستایشی کانیوای بکا ، له کانیکا که
 گزنگی خورلی نه داو بریسکه به کی لالتونی لی نه بینتوه و بهرده کانی ناویشی
 وه کو دوررو گه وه مری کانی گه وه مری نه دره و شینه وه .. له پاهایه
 سه نه بلی : بهاران که کویستانان نه چنه وه و غل غل نه بنه وه ، به به

هورو به به ره شو په له به سپی، له وه بودره و هورمه ی ره ش و سپه بوسه رومت و چاوه کانی ا... چوار ومخت له و خاکه دا به چوار جور بویه دیت به چونکه بهار، که ره نگی پایزی خه زانت له بینی رومتی دارو دونه کاب شیفته ی هاتی خوی له کا. هر له بهر گهرمای هاوینه گشته که به فری زستان رومتی کیوه کان فینک له کانه وه... جه ند به تاسه وه له لی: زله و پشینی شاخه کاته که کورد له بهر خوشه ویستی کردویه به بله و لا گیره ی بو که کانی و جیکه ی له هر سه روه بو نهرخان کردوه ا...

همدی که له مانه له بیته ره دینی نیشانه کی به حه و پینج خشته کی له لاویلیته وه له به که میانا سه روه تایی له کانه وه له لی: له ی خاکی وه تن ا بی فاره ح و زه ورق و سه فا خوت پر حادثه، مه حکومی همو حوکی قهزا خوت

باز بچه ی سر به نجه ی له ربای ری خوت

بی توردو به بی زه منه مه ی شاهو سه را خوت

سه د تاه ا که بوپته هه ده فی دهر دو به لا خوت ا

له پاشا دیسان له یلاویلیته وه له لی هم کورده قورر به سه ره له بهر

جهوری هم و له و جلو بهر کی همو ده ی له بی بی به پلاس و گوینی ا...

له گهر له مه بهری هارستانی بی، همرده گهر رو کیوه کان گه لی چاترن

هم بانگده رانی هارستانیته و، چول نیفینی زور خوشتره هم هار له فینیه ا.

همو میله نیکی بهر زو نزم هر په که بو خوی بو به شلیک، هم کورده نه بی

به هوی هم هارستانی په روه رانه وه روز به روز هر له چنه وه به فاختی

هرزا ا... نینجا دپته سه ر ه نه مات و خانه دانی رابوردوی کورد و برده

سه ره که ی هم پینج خفته که دوا بی دینی که له لی:

هاوسی همو وه که دالن و هم کورده وه کو لا که

چنگیان له جگر گاهی همو داوه به بی پاک

بی خوینہ گولی زہردو زہ صیفہ وہ کو اِخشا کے
 حمدی ا دہ، بیوہ قورر و سنگت بکے چا کے چا کے
 بی قوم اِوہ تن ، بی اِشرف و پرر بہ جہ فا خوت ا
 کہ پاش ہمانہ دینی بہ (۲۸) ہمر ہرا بہ ناوبانگہ گی « ناوباریک (۱) »
 کہ گیر پتہ وہ کہ سال (۱۹۳۱) دا شیخ محمود بہ نجا کسی اِہ گہل تہ بی ،
 فوجی سہر بازو حوسہد پولیس اِبلوقہ یان تہ دہن ہ تہ میعی ہم چند
 حوارہ وہ تہو لہ شکرہ زورہ ناروملر تہ کا . جا تہ مہ داستانیکی زور گورہ ی
 تہ وہ میوہ پایہ ی حمدی تہ مہ پدانی چروکی میڑویش دا دہر تہ نا سہرہ تہ ی بہ:
 تہ ی وہ تن لوتفا تہ واوی کہ، وقوطانی میہل
 ہم مہراقہ با تہ کا بو ناخری نہ شری میہل
 دہست بی تہ کا وہ :

رہ بی موی لی بی زبانی ، اِہ نچہ کانی سہلورہ ی
 ہر کسی گولشن بہ دہردی گولٹہ نی دوزخ بہری ا

دوایی بی دینی ..

حمدی زنجیرہ تہرجیع بہ ندیکی ہہ بہ ہ دوا نژہ بہ ندہ ، ہم تہرجیع
 بہ ندانہ میڑوی کارہ سانی تہودہ و رہ بہ تی کہ اِہ گہل شیخ محمود تیکچون و
 ہہ مو حالو ہوالی تہو دہورہ بہ تہ گیر پتہ وہ . تہ ہندی شہ شہ ما شعری
 میانزہ ہم تہلی :

جائزہ بو میہلت و کوردایہ تی بی رہ شہہ تہ کہ

« باجی رہ ۳۳ » بی قہزایی ناہلی ریکتہ ہہ لہ پررین ا

ہم شعرہ بیجگہ لہوہ ، کہ لہ روا لہ تا زہ و قیکی تہ دہ بی ہہ بہ ، فہ لہ سہ فہ بہ کی

(۱) ناوباریک گوندیکہ گوتوتہ پشت « نوزخورمانو » و « گل » وہ لہ

لوا ی کہر کوکے .

زور ناز کیشی پیدا کرد و نه کار ، من لام وایه جناس و نه شبیبی و ساده
 لهم جوره ! شتانهدا له زمانی کوردی دا کم رپی گوتوه که نه ونده و نه
 نه ونده مه صنا بدایه ده ستوه .

همدی پردهی قهوه بیت دانه دانه و نه گوپته ناو نه لسه نو خه پالی
 چونیه تی زه مانه وه ، هم برره شمردی خواره وهی وایه شان نه دهنف که به
 نه وای له چونیه تی زه ملن تی که یفتوه و زور به وردی بکه بکه ده ری
 نه برری و نه لی :

نه حوالی هم زه مانه له کاپی ! منال نه چی
 دنیا به کی چه پوجه له ، که له زه وتی به نال نه چی

لهم باغه اهر دمه که ده گا میوهی نه لی :

هم کونه گومبزه له دوکانی باقال نه چی

نقص و کمالی نه لی جیهان موعته بهر نیه

هر دو موحقه که به دهستی زه و ال نه چی

گه ، روزه و نه بی به نه سیری ظلامی شو

گه ، به دری کامله که به ده ردی هیلال نه چی

اقبال و شوی تابمی عیلم و جهل قمت نیه

رپی کونه بازه نه سرو ا سبه نی له دال نه چی

هو نه ونه مامه سیبهری دوینی له نازم نه کرد

نه سرو له تا گرایه له جیلک و چه و ال نه چی ا

بی لیوه هم جیهانه نه ماشاک نهی زه تی

بینایی کویره ، افصمی دایم له لال نه چی

هر ناله ، وا له بورجی جه لالا وه کو هیلال

هر ما هه ، وا له کونجی مه لالا له نال نه چی ا

بازاری دهره قیمتش را شبها به جیگه به
 پیشی گرفته روی نگاری له خال له چی

دنیا هه ناسه پی بی نه چوبی و نه هانی
 حالیکه بو به چی؟ که له مالم به حال له چی
 بهو هوسه وه که بوبه تی «نوح» پیش و توبه تی
 دنیا له رحله تا له خهوی بی خیال له چی
 بلقی مهراوه کاکه ، جیهان تی بفرکه نو
 بو کس نه بو به مالو ، نه بو کس له مال له چی

نو لادهن له یاری گرانی حقوقی خه لکه

جنوارره هه لگری که له «نه به»^(۱) ی حمل له چی
 نه که به تیه هه و که سه که عزه تی نه نفسی هروج له کا
 شای مه لالی بوبه له روزی جه لال له چی
 بو نه فمه خوا شناسی و عبادت ربایه
 نه قوای هم از زمانه به ترخی وه بال له چی
 زورتر له بی نه هوا به مه نافع له کا خه تی
 هم تا بی نزل له کا ، ههو به بال له چی
 ده نگی تر ایسته له غه بیه وه که هاته گویم
 هینده زه لاله ده نگی له ده نگی بلال له چی

«الحشر» و «القیام» هه کات و جیهان ناخره له لی :

لوقه ی حه رای هه سرو به ترخی حه لال له چی ا

هه کتر نیمه به راحتی و دروستی هم برره شه ره ی حه مدی بیینه به رچاو و
 هه شای ههو جناس و ته شبیه و نه لسه فانه بکه بن که نیایانا خه رچی کرده

(۱) مه بهستی حملی نه بل به ، که له به خدادان .

به بی دو دلی نه کوینه سهر مهر باومرره که حمیدی له باری نه فکیر
 -فلسفه فدا به کیکه له شاعره هره گوره کانی کورد و ناوی معنائاسی له
 بادهی خهبالانا خواردوتنه . .

بالی لهم شعرانه پیدا هه به که ریچککی یکیکی تری گرتی ، بهلام وه کو
 -مهوه هه به مهوش هه به که به جناس و عباره نیکی زور جوان باسی مهوه مه کا
 که زه مانه ئیشی وا نه کا شتی هه چو بوچی وه کو نال له بی ترخی دا نه که به نیته
 -لاسمانی بهرزی و نه یکا به مانگی به کک شهوه بو مهوه هه مو کس به نجهی
 بو بکیشی ۱ . وه شتی به ترخ و بهرزی وه کو مانگی جواردهش نه خاته
 سوچی دهرد و مهینه مهوه و وای لی نه کا وه کو نال بی ترخی مه کا . هینر
 -مه مه بیجکه له جناس و نازکیه کک که له بهینی وشه گانا هه به .

حمیدی لهم پهرده بهش دا نه دانه وه و نه کویته بازارری غه رامیا نه وه .
 له غه رامیا نندا هیمه ناتوانین له برره شعره یکی نه وایا له رهزی شاعره
 بهرزه کانی غه رامی دابنن ، چونکه په کم له بهر مهوه فیکری ورده کاری و
 هبارت ئاراپی نه وه نده بالی کیشاوه به سه ریا له وانه به نه گهر و یسلبینی
 قصیده به کی غه رامی دابنی له سه ره تاوه دهی بو بردوه که چی له ناوه راست وه
 یا ناخره وه لی لاداوه و فیکره که ی گورراوه ، دوه هم هه رشتیکی له
 غه رامیا نندا گرتی له بهر مهوه که زور ئاشنا به به فیکری مه حوی خیرا با ،
 به دست خویشی نه بو بی گورج له فیکره که ی نه و ئیکلاوی بووه ۱ ... جا
 له بهر نه مانه ناتوانین قصیده به کی ساغ بیهان بدهین مه گهر بده گهن نه بی ۱ .
 بهلام نه گهر بینه سهر تاقه تاقه شعر لام وایه له پرر مه عنانی دا کم کس
 گه یاندوبه ته حمیدی . . نه وای بو نمونه لهم برره شعره غه رامیه ی نه خه پنه
 پیش جا :

کی هیلالی دپوه شوق بی ؟ ما می نه خه شب بی به گوا
 تهل چاری بار نه کا بازی به سهر کولم و برو

کوی یارم پی مده ، زاهد به جهنت مالمی
 بهره بارانم نه گن چونی بدم که ندم به جو ؟
 من لاری عشقا به پیری که تووم وه که داری شخس
 هاخی نومیدم خه ریکه دهر بکا تازه جرو ا
 موژدهی بشکوتنی وه قنی به گولش دا سه با
 غونچه وایک چون ، به قرر چون هر به مفتی خو به خو
 خوینی من کهر خوت له پی نه گری زه ریفه بمگوزن
 من بسونین نه کهر نه . کن به «کل» بو چاری تو
 بونی نه و زولفه ی به روژی رونی کرد شه و بووونی :
 من که شه و بوم نه میشم ناو نه وانا روژ بو
 بامی نه و خاله وه نه و شه ی مل شکاز بی هوشی کرد
 خو نه قیره لیشی هه لناسی بسونی بینی سو ا
 ده ستگای قودره نی ناقه عه جابب دهر ده خا
 هم نیگاره هر له روشته ی بهرگی گولیه ، نانوه ، بو
 هزه نی نه فسی که دایان سفره ی سولتانیه
 دودی شاهه نانی گهری «حمدی» نه شکی ناو دو
 له بر ده ست نه شه شه وه حمدی که نه گویتنه بامی جناس و ورده کاری
 هر له باری غه رامیا تدا یه کی له لقه بهرزه کانی خه یال بازی نه کا به شوینی
 هیلانه ی خوبو به شانازیه گووه هه بری شاعره کانی تر و مهردم نه کا . جا له بهر
 نه مه به بویه نه لی :
 خه بانی عشقی رونه واله مه رما به رونی بویه نیمه باکی مه رما
 له سکا له رزی مه ردی تویه که رما ؛ به من نا گاو نه که بوه بامی که رما
 دلی تاگر به شامی من نه سونی که جی نالام له دلنابی نه مه رما ا
 ده میکه دل گو مه نامرد بزاتن له لای نه و شوخه به ، یا ده زبه ده رما

له مهراوهی که بانی یاره ساقی دلی برژاومی دانا له بهرما
 به پیری یاره وه «حمدی» به بی چو به سهر ناجی ته گهر ته مجاره سهر، ما
 دو «سهرما» له شعری به گمدا که جناسه ، به که میان واته : سهری من
 دوهه میان سهرما .. له شعری دوهه ما تهلی : له بهر ته وه تو له گه لما ساردیت ته و
 ساردیت بووه به لهرز و چوه ته سکه وه . جا ته گهر گهر ماییک له سکا بی
 ته و لهرزه به ، خود یاره لهرزو گهر مایش پیچه واتهی به کن ، که و ابومن هر
 نازانم گهر مای جیه . هه مویشی له بهر ته وه به که تو له گه لما ساردیت له شعری
 پیئجه ما تهلی : بهلی مهی گیر به زه بی پیاما هانوه و هه ندی که بانی بو مهزه
 نایه بهردهم ، لهو که باب به ، که پاشماوهی مهزه ی یارم بو ا بهلام که نی فکریم
 هه مه دله برژاوه کهی خوم بو که له بهر تا گری عه شتی یار بو بو به مهزه و
 دلخوازم کردبوی به که باب ا . . له ناخر شعر داتهلی : ته و ته مجاره
 حمدی به بیان چوه پیر یاره وه ، بو جاری دوابی ته گهر ماو نه سرد هر به
 بیان ته چی نه وه کک به سهر ، چونکه ته گهر به بیان چو به شینه بی ته چی و
 زور تر خوشی وه ته گری ا . .

حمدی ته وه نده به شوین عبارته ریکه خستندا گهر راوه جوانی مه عنای
 لی گوم بووه ا . هم شعری دوابی ته گهر به و جوره مه عنای لی بدریته وه
 هر چه نده جناس له بهین وشه کانی هه به ، بهلام وه نه بی مه عنای کی جوان بدا
 به ده ستوه ا . که و ابو له بهر ته وه مه عنای گش تیزی جوان بی ته لین :
 ته و حمدی تهیسته به بیان چوه پیر یاره وه ، بهلام ته گهر ته مجاره زرگاری
 بو ، به عنی نه سرد له خوشی ته وه دا که یاری جاو پی ته گوی ، بو جاری دوابی
 به سهر ناجی ته گهر سهر ، ما ، به عنی به سهر بیچی نه وه کک به بی ، تا ته به
 سهر چونهی به سهر ناجی هه ته بکا . هه مه ته عبیریکی کوردیه که تهلی :
 «ته و ایسه نه چوه بیچی ، یا هیشتا به سهر نه چوه ، یا خه مت نه بی به سهر ناجی
 » ته میخی ته مهی مه بهسته له گهل ته مه شا دیسان وه نه بی هیشتا سهره که
 مه عنای کی جوان بدا به ستوه ا . .

حهمدی ستایشیکی « برو » ئەکا ئەلی :

بالی کیشاوه بەسەر حوسنا لە دولاووه برو
 وه کک هرما گه یه مه قامی ، پی له صهرچاوه بروا

لیره دا هتا بلیت فیکره گهی ناز کهو به هه مو مه هه نایه کک حه قی داوه به
 برو . کهم شاعر نوانبو بانه بهم جو ره باسی برو بککن و بیککن به هوماییک
 که شابالی بهسەر جوانی دا بلاو اکانه وه و بگانه پایه بیکک که پی له سه رچاو
 بیت ، هه مه مه گهر هه ره له دهست حه همدی هه نبیت ، بهلام خیرا له شمیری
 دوا پی دا که ئەلی :

هه سهری هه ره قه تله هه هشاره ی دل به دولت کردنه
 شیر ی مپسره ، قهت له کالانا نه وه ستاوه بروا

هه گهر ریته وه سه ره هه جو ره ستایشانه که شاعر هه کانی تر کرد و بانه برو
 هه ککن به شیر و تیرا . هه گهر هه ره له شمیری به که مدا خوی بگر تا په وه ، به نه نه
 هه شمیری پایه بکی به رزی له شمیری غه رامیا ئندا له نه ده بی کوردی بو خوی
 نه رخان هه کرد . . .

حهمدی هه مه بهره بهش دا نه داته وه و نه که و یته ورده کاری و ده بر برینی
 قه سهری نه سته قی زور جوان ، له م بهره به دا جی هه نکاری نیه که به رز تر
 شو بینی بو خوی له نه ده بی کوردی دا گرتوه . هه مه بهره به هه وه مان هه نشان
 نه دا که حه همدی زور چه وساره ی دهست ژبان بو وه ، هه وه وه ، که هه وی
 نیا ژباوه . یا نه ژبان هه که هه رای بوارد وه و توزیکه له ژبان تیکر رای ، هه مو
 جو ره بهره به سکی دلته نگی به سه را کشاوه بو یه قسه کانی هه و نه ونه به کی
 دا بواردنی هه وه وه به ، چونکه خوی هه هه نگی غه م و نه ندوه بو وه
 وه کو ئەلی :

همدی ره ئیسی مهجلمی دهر دو غمه هه سف ا
جیگهی دباره دهولتی هه و با ، جیا نهی

یا خود هلی :

گرامافونیکی دهستی زه مانهم نیمه تاوانم
که تاریخی به شهر موحتاجه گوبی بگری له قاوانم

له بامی دنیا دا که هلی :

تی نه گه یون خه لکی دنیا وابه راست و چه پهدا
گالته بهم خه لکه هکا ، کردو نه داری هه لوک

زور به تی گه یشتوانه هلی . هه رچه ند لهم بابه تهوه مه حویقن هه به تی به لام
هینه گهی هه میش لهو که متر نه . له باری چونیه تی هه وره وشت و یاسابه که
مهردی له سهرن هلی :

هه رفی ناساغی به جیم بی چاتره ، نه که بی جای ساغ
کاسه گل بیته له مهی پرر ، خالی ، نه که مینای ساغ ا

هم شعره ی هه وه پیشان هه دا که قسه ی راست و حهق باوی نه و مهردم لی
هه لدین ا جا هه میش هلی که وابه قسه یکی ناساغی به جیم بی چاتره نه وه که
هه رزه به کی ساغ ا . به لی قسه هه گه ر به جی بو هه وه هه بی ساغ بی که چی هه م
کردو به به ناساغ ، له به ز هه وه چه نکه با ، ساغیش بی مادام مهردم بیان
خوش نه بو لی هه لدین ، که لی هه لمانی بی چی بو هیچ که لکی نه بو ا . هه ز
وه ها سواله تیکی پرر له مهیم بی چاتره له مینایه کی ساغ که خالی بی ، مه به ست
هکاندنی هه ره زوه که به به مهی نه وه که شوبنی مه به که ، که مه به که بو ، با
له سواله تایت ، خو من مینا که ناخوم ، به لکو مه به که هه خومه وه ...

همدی له مهی و نه وه به لام له بهر هه وه هه وه نده خوی به شعره گو وه خستوته
هه ز به ته وه ریکو پیکه گهی له ده ست دهر چه ، له کوردی دا نه بیسراوه
« صفتی » دو هه م پیش « موصوف » بکهوی ، که چی هه م لره دا پیش « قتی »

موصوفه گشتی خستوه ۱۱ . .

هم شعره‌ی چند فله‌سه‌نه‌ی که وردی تیدابه که نه‌لی :
 شیخ و عهدل و ، حاکم و گشتف و ، حه‌کیم و مهرحه‌ممت
 نه‌بووه و نابی ، بونی خرفتی قاعده ناسکا به شاز
 به‌راستی هم شعره‌ی که نه‌لی :

له‌سر هیاسکه‌ی قه‌مه‌ر سیمورغی گه‌ردون کررکه‌وی به‌لسکه
 هه‌لینی بیچره‌ی روژیکی منورتر له‌ی روژی روت ا
 له‌هو به‌رری جوانیه‌وه‌به‌و هیچ شاعر یکی کورد نه‌یتوانیوه هم فیکره
 غه‌رامیه به‌م جوره‌ی ده‌بربری . لیره‌دا حه‌مدی گوی هونهری دهر کردوه .
 هم شعره‌ی که نه‌لی :

و ، له‌برسا مه‌دنه‌ی حازر بوون نه‌هلی شهره‌ف
 چونسکه نعمت نیسته‌کی ده‌دری به‌مقداری ریا ا
 نه‌وه‌مان پیشان نه‌دا که هر له‌وسه‌رده‌مه‌وه شیرازه‌ی نیش‌وکار له‌به‌ر به‌ک
 هه‌لیچراوه ا . چون هه‌لناچرری ۱؟ نه‌و که بلی :
 ژنیته‌نی دنیام به‌حقیقت نیسته بو ساخ بوته‌وه
 هه‌رکسی هه‌سرور که پی‌اوی ژن نه‌نی نابی به‌پیاوا
 یا خود بلی :

به‌عومری خوی قسه‌به‌کی راستی کرد شام نه‌ویش مه‌ست بو
 ونی ده‌ک لازم و مه‌زومه بو گه‌وره درو کردن ا
 که حه‌مدی نه‌مانه‌ی بینی ناچاره هم فیکره ورده ده‌بربری و بلی :
 هیندوتم خه‌لسکه مه‌بن عه‌یبه نه‌وه‌نده دو زبان
 وا له‌داخانا شتی برردوه زبان ، بوته‌دوان ا
 خوا هه‌فه هم شعره‌ی که نه‌لی :

ناقلیشی دار پوازی تا له‌جلسی خوی نه‌نی
 پفتی کورد کوردی شکانده‌به، وه‌هابو هه‌ر قه‌ده‌را

خه لسه ده به کی جوان و قسه به کی هه تا بلیت راسته .

ته ماشایه کی هم فیکره ناز که ، که باسی زه قیب نه کاو نهلی :
 ره قیب ا بو به زمی خه لوه نمان که هانی وه کو دومل له جی نازک دهرانی
 تا ئیسته کهس فیکری به وه نه شکاوه که ره قیب به جوری پیشان بدا عمه لیا
 بزانری ناهه مواره وه کو حه مدی نیشانی داوه و کردوبه به دومه لی سه گیاب ا
 نهلی هم شعره ی ؟ که نهلی :

ته پیل سهر ده نگه نهماره ، سینه ههر وه کک دهف دررا
 زولنه کانت کهوته چنگم نه بکه مه عودو زوباب ا
 ئایا پیاو ناخانه سهر نهو برروایه که بلی پرده ی نازکی خه یالی حه مدی
 زه و فیکری بی گهردی شاعرانه مان پیشان هه ا ؟ ..

حهمدی به دو به بیت دو فیکری چه ند جوانی دهر برروه که نهلی :
 دینه دنیاوه به روتی خه لک وه کو بیچه حه مان
 فوسلی دهرچی و دهر نه چی ، ههر دهر ده چی شاهو غولام
 هاته وه لهو دهر جوانه نی که ویشتوی ونی :
 خو نه گورراوه زه مانه ئیسکی تاس ، ئیسکی حه مان ا
 هم شعره ی له نه شته گیان دندا پارچه زیردیکه که نهلی :
 وه کک مه دینه بی « نه بی » بی ، یا نه جف بی بی « عه لی »
 شاری غزنه ش ئیسته بی محموده وه کک « داریکه لی ^(۱) »

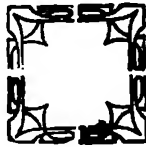
(۱) داریکه لی گوندیکه به « ۳۵ » کیلومه تره به کک که وتوته جنوبی
 روزاوا ی شاری سوله ایمانه وه . شوینی دانیشتی پیده وا شیخ محمودی شیخ
 سعید بووه . ۱۹۴۰ سهرده مه که حهمدی هم شعره ی وتوه شیخ محمود له لایهن
 ئینگلیزه وه به دیل گیرابو برابو بوهندستان ، واته سالی ۱۹۱۹-۱۹۲۰ بو ؛
 ئیسته ش داریکه لی ههر ئاوا به و شوین دانیشتی شیخ محموده .

بهی پارچه زیررنگ که هم همو شوینه دورانهی لپکک نریک کردونهوو:
فیکری شاعرانهی بویان جوه .

* * *

هم شعرانهو نیمه همو فیکره بهمان له « حمیدی » بوه وهرگرت که
شاعریکی نیشانی بوه له پیهار و له پاشا نه لسه نه چی و قسه نه ستهق . هم
دوریکه بهدا پایه بهکی بهرزی له هده بیانی کوردی دا هه به .

دیوانیکی به تورکی و فارسی و کوردی هه بوه له سالی « ۱۳۳۴ » ی روی
— که دهوری ایستلال بوه — خانو وکتیبخانه کی له سوله بمانی سو تیزاوه
هم دیوانهش بهر که ونوه . له پاش ههوه دیوانیکی تری کوردی بیکه وه ناوه
به ختی خ—وی ایسته له لای بنه ماله که بهتی ، وه له روی ههوه له ههزیرانی
۱۹۳۹ له لاپهن « نجم الدین مهلاوه » له سوله بمانی نو طخه بهکی بو عقیدی
متقاعد « محمد علی به کی کوردی » نوسراونهوه « ۳ » هزار و چه نه ند
شمر بکه هیشتا له چاپ نه دراوه .

ناری

۱۸۷۴ - ۱۹۴۴

له سایه قه‌ی سامالی ئاسمانی مهربواندا گولویکی کاره‌ما . له لاله‌زاری
پرنیگاری ده‌وری زریباردا بولبولیکی خوش نه‌وا . به سروی شنه‌ی

نه‌سیمى به‌بانیاں باوه‌شینى کلپه‌ی
دلی‌زاری کرده ، به زه‌رده‌په‌ری
خوراوی ئیواران زورکفتی
په‌رده‌ی دلی‌کرده . ئینجا له‌و دله‌و
له‌و لاله‌ی ، له‌و سایه‌قه‌و له‌و په‌رده‌ی ،
دیعنه‌ی نه‌بلوفه‌ری شم‌ری . نه‌ری
سه‌رده‌فته‌ره . زمانى گویابه‌کی
بازاری شم‌فروشان له‌مه‌رامدا ،
قه‌له‌ی نه‌مامیکی گوزاری ستاین
بیرازه‌مه‌رامدا . زانا بووه‌به‌باسی
عیلو مه‌ده‌ب له‌مه‌موده‌وری خوی ،

دانا بووه‌به‌کاروئیشی په‌سهندبو هه‌مو ده‌وری خوی ، شم‌ری نه‌روره‌وانه
جنا سینه‌و خوشخوانه ...

شاعری داستانگیرى هم باشه‌ناوی « کاکه‌مه‌مه » و کوردی مه‌لا احمدی
کوردی مه‌لا محمدی کوردی مه‌لا عبدالرحمانه . باوکی هه‌ر چه‌نده‌بنه‌ماله‌ی
کونیان له‌ده‌شتی « شلیز » بووه ، به‌لام خوی له‌دی « ساوجی کون » - له

مهریوان - دانیشتوه . کاکه همه له بهر نهوه دایکی له به گزاده کانی « کیکن »
 نهوه له سالی (۱۸۷۴) ی میلادی له و گونده هاتو ته دنیاوه . - « کیکن » یه
 هر گونديک له مهریوان . له ته منی شش سالی دالای باوکی ده منی کردو
 به خویندن قرآن و کتیبه ورده له کانس ، له باشا له کن فه قبه کانی باو
 ده منت له کابه « عوامل » و نهی به سوخته ، ئینجا به فه قبه تی به مهرنواند
 گه رراوه ، له وپوه چوه ته « سنه » و گه رراوه نهوه بو « پینجوبین » شریعت
 شمسی له لای عالی گه وره مه لا عبدالرحمانی پینجوبینی خویندوه . له وپوه
 نه چی بو سوله یانی ، ماوه به کک له مزگه ونی شیخ عبدالرحمانی شیخ ابو بکر
 که ئیسته به مزگه ونی بابا به علی به ناوبانگه - ماوه تهوه . . .

ئینجا بو جاری دوهم گه رراوه تهوه بو « سنه » له مزگه ونی « شریعت
 مدار » و « دارالاحسان » نزیکه ی سالونیوک نه میلیتتهوه ، له وپوه چوه بو
 « بانه » بولای قاضی عبدالرحمان ، له وپوه بو سابلخ بو مدرسه سه ی تورجان
 زاده کان ، له وپوه بو « وان » و « باشقولا » و گه رراوه تهوه بو هه ولیر ،
 له وپوه چوه بو « رواندز » بولای اسمد افندی خه یلانی . له « ۱۸۹۷ » دا
 اجازه ی تدریس و عیسی له اسمد افندی وه رگرتوه و گه رراوه تهوه بو
 مهریوان . له ماوه دا باوکی سرده ، که گه رراوه نهوه بو مهریوان له دینی
 « کیکن » دائه نیشی و له باش « سه » سال له خزمه کان دایکی زن دینی ، له
 (۱۹۰۴) دا له سر داوا کردی « حسین به گی بیلو » به ناوی مدرسه سیهوه
 نه چیه گوندی « بیلو » . - بیلو دیکه له مهریوان به « ۹ » میلیک که وتوته
 روژه لاتی پینجوبینهوه - ئیتر له وی وه ختی به دهرز و تنه وه راه بویری ،
 تاله « ۱۹۴۴ » له ته منی « ۷۰ » سالی دا کوچی مالوا بانی که کاو له دینی
 « بیلو » نه نیرری . . .

خاوه تی ته رجه مه پیاویکی بالا پیاونه بووه ، چاره کانی له م ناخره دا له بهر
 زور موتالا کردن توزی نیکچر بون ، لوتیکی زل و ددر که له ی پیوه بووه ،

ناوچه‌وایی پان و سرگوله کانی نه‌ختی زیاد هاتیرونه دهره‌وه ، ریجیکی تویی
سپی ، جوتی سبیلی سپی باله‌وانانه ، میزه‌ری سپی کوردانه‌ی له‌سر ته‌نا
گویچکه کانی پی‌دا ته‌بوشی . له‌جلو به‌رگدا دل نه‌رربووه ، که‌وشی سوری
له‌پی و که‌وای شیرداخ و جو به‌به‌کی مه‌لایانه‌ی له‌به‌ر ته‌کرد . زمآن پاراو و
قسه‌کردنیشی له‌سر خوبو .

مه‌لا کاکه‌حه‌مه مه‌لایه‌کی به‌رزو بالا‌بووه ، به‌تایه‌نی له‌عیلمی به‌لا‌فهدا
ده‌ستیکی به‌رزی هه‌بووه ، گه‌لی اجازه‌ی به‌فه‌قیان داوه ، پی‌او‌یکی ته‌دیب و قسه
خوش و رو خوش بووه ، به‌رجاو‌تیر و نه‌ند مه‌شرب بووه ، له‌ناوم‌ردما
زور به‌ریز بووه ، نو‌کته‌زان و قسه‌ره‌وا بووه ، له‌گه‌ل پی‌عه‌وا شیخ محمودی
شیخ سعیددا گه‌لی داستانی ته‌دیبانه‌یان هه‌بووه ، هه‌روه‌ما له‌گه‌ل تاهر
به‌گک - شاعری جافانیفدا - رازو نیازی شمیری پان زور کرده .

کاکه‌حه‌مه بو به « مه‌لا کاکه‌حه‌مه » وه هه‌رچه‌نده زاینده‌ی « کیکن » ه ،
به‌لام به مه‌لا کاکه‌حه‌مه‌ی « ییلو » به‌ناوبانگه .

لایا هیج ته‌چیته ده‌وه بیجکه له‌و شتانه که تا هم ده‌وره ئیلهای شعری
شاعره‌کان بوون شتیکی تر باوه‌شی به‌شعوری مه‌لا کاکه‌حه‌مه‌ی ییلودا
کردبی بو هه‌وه بی به‌شاعری ماریوان وه بگره‌پی به‌شاعریکی به‌رزی
کوردده‌کان ؟ . نه‌ا . هیچی تر نه‌بووه ، چونکه سایه‌قه‌ی سامالی کوردوستان ،
دی‌ه‌نی به‌نده‌نی به‌رزی کیوه‌کان ، خورره‌ی ئاوی سافی تافسگه‌کان . هه‌مانه ، که
که‌وتنه‌ جاو‌شارکی له‌گه‌ل جریوه‌ی ته‌ستیره‌کانی ئاسما‌ماندا خه‌بالی دانیه‌توانی
ته‌و شوینه ته‌گن به‌هه‌یکه‌لیکی فریشته‌نی که باوه‌شی به‌ئاسوی ته‌ییمه‌تا
کردبیت ا . به‌کی که ته‌مه مه‌له‌ندی بی ته‌بوایه « دوربینی » خه‌بالی بو گه‌لی
شتی دور و قول برروه‌یغتایه‌و له‌ئاسمانیکی ترا په‌روازی بگردابه ، که‌چی ته‌لی
عاقبه‌ی یابو‌چاوی خه‌والوی به‌ریزادیک ، یابو‌نیگاری باغچه‌سه‌رای
نه‌وزادیک ، یابو‌دانه‌وه‌ی وینه‌ی کانی و سه‌راویک ته‌بزویته‌وه ا . .

بهی له گهل هه مانه شدا په رچه می بوکی خاکي کوردوستان له بانی تارای
 سوری بو کینی خارا په کی ره شی مانه می به — ره وه بووه . هه مهش زور
 به کول هه بیته تیسکه ی هاندانی ره وره وه ی فیکری شاعر ، به لام هه وشاعرانه
 که تا هم دهوره ، له باده ی هه نه نانی خهت و خالد شهربانی ژبانی غه رای بان
 خوار دوتوه ا . هه ونده سهر خوشی هه مه بیدانه بوون له گهل هه هه مه
 دیمه ره رنگار ره ننگانه شدا نه با توائیوه بهل بزیوت و به لایه کی تر دا
 لا بکه نه وه ، پا بکه ونه عالمی کی تره وه . دیاره شاعری هیمش — مه لا کاکه
 هه مه — به کیک بووه له کورری هه مه پنهوشانه ، مه گه ر جار جار نه بی
 نوزی هه مه سر خوشیه ی کم کرد بیته وه و به لایه کی تر دا ئاورریکی دایته وه .
 هه مه په رده ی شاعره کاتمان ، مابه وه سهر هه وه که میژویه کی شعری هه مه شاعره ی
 خومانان دست که وی . وه کو و ترا مه لا کاکه هه مه پابه نندی هه نه نانی
 غه رای بووه له سروشتدا ، له بهر هه وه زوری حز به هه وره نگی خه یالاتی
 نازیکی غه رای کردوه ، گولده سته ی شعری (نالی) هه ونده ی تر ده ماخی چاخ
 کردوه ، فه لسه فه ی نصوفی (مه حوی) کاری تی کردوه ، سهر رای هه مانهش
 خه یالاتی غه رای مه ولانای جامی و پیر نازیکی مه ولانای تاوه گوزی ش
 شورشیکیان له دلیا کردوتوه . به ناچاری له ده وری فه قی تی دا چاک
 هه گریته وه و له بهر خه رمانی هزار خه رواره ی شمردارانه وه سقی تا دلی
 بلیسه به کی لیوه دیت ، که بلیسه هات چا کی پرر هه کا و به دیاری هه بیانه وه
 بو کورری شاعران ، دیاری بان هه دانی و خویشی له کورره گدا دا هه نیشی و
 « ناری » له کا به ناوی شعری و هیتر هه کوپته مه بیدانی قسه ره وانیه وه ...
 شعری « ناری » له دو په رده و نیودا دهر هه که وی : . غه رای ، ستایشی
 هه یینی . نیو په رده کهش جار جار ده ی بردوه بو نیشانی ، به لام هه رده م بو
 بردن نه وه که فه لسه فه دهر خستی ، هه رده م بو بردن نه وه که قسه لیوه
 کردن . هه مه غه رای به ، که ناری گرتوپه تی وه کو که لیکي تر له شاعره کان له

روالها غرامیه بهلام که ، لیاز پرسن همه جیه ؟ . لهین ستایشی دلووازی
 حقیقی نایینی به و عشقیکی مجازی له پوردهی شرهکی رواه تیدا دهی
 له برین ، مه بهستان عشقیکی حقیقی و ستایشی مینای بالای هه و کسه به که
 نیشانی ره حقیقی خواجه ا . جائه گهر بهم جورده مه عنایه واته له شعری ناری
 بده بنه وه ته نها به کک پورده به ، یا غهرای رواه تی و نایینی به نامه کی به ، یا خود
 نایینی رواه تی و غهرای به نامه کی ا . گهرای تو له توانی به هه باریکا
 هم شعری ناری مه عنای لی بده بنه وه سه بهستی له کاتیکا که له لی :

خه تی دهرسی عشقی « ناری » وه کک رقومی خاله کت
 وا به نه وحی گهردی بی گهردی وه کک مینا ته وه ا

اینجا بینه سه ره وه که له باریکی راستی دا نه ختی له چوینه تی شعری
 ناری بدوین بو هه وه پایهی ناری مان له هه وه ب و هه ده بیانی کوردی دا
 بو ده ره گوی .

« ناری » قاپی دلی خوی هه هه ته سه ره گازی بهت ، له کوردهی ده رو نیکی به
 جوشی عشقه وه هم شعره غهرامیه تا گرینانه هه لئه ره ریژی و له لی :

چاوه کم من بو به دایم کلرو پیشم زار به
 حاکی جاوت له گهل من مائی غه دار به

شورش و نالینی گس بی وه جه و بی عیلت نیه

نای من ، فهرادی بولبول نیشی بی غه خوار به

من که خوینی خوم حلال زانیوه قوربانی ده بم

حزرتی خونکاری له بروت ، مشره بی خونخوار به ا

گهرده پرسمی بوچی بی نه ششو مهول و حاجزی ؟

روماتی ز مردم عه زیزم هه هدی بیاره ا

کم به خه نده بی به لامه و حقیقه ته هم لی هه دهی

لیم گهردی توبی خودا ، هم جاره مردم کار به

دل له شای پورچه می شه ودا به دایم بی خوه
 چونکه کیشکچی له شه ودا لهاده تی بیداره .
 حکمتی پرزومه سته له ی حوسنت له بوکی حمل ده بی ؟
 هر صحیفه سهد ئیشاره و ره مزنی تیدا جاره ا

خالی روخسارت « هدایه ت » ، به خشی شرحی زولفه گت
 « قاضی » ئاسا حاشیه ی نه گریجه سکانت « لاری » به ا
 روت وه کو ئاگر ، موژت وه کک شیغه ، نه بروت قیسه گش
 مروه حمت زولف و که بابت جهرگی پاره ی « ناری » به ا .

ناری له پاش موه گرازو که بی خوی له گدل دوستیا نه کا نه لی : هم ده
 که ساسم له سایه ی پورچه می شه و نامیزی تودا هیچ خوی فیه لومه ش فاکری
 چونکه کیشکچی ، پاسه وان و ئیشکچی نابی بنون ا . له پاشا نه لی : من
 سه یرم هه به هه روا قسه ی لابه لا نه کم ا ئایا باسی حکمتی کتیبی جوانی تو
 تا ئیسته بوکی ته واو بووه ا تا وه کو من بیم باسی جاو و پورچه مت بکم ؟
 ته واو نابی چونکه هه رلا پهره به له ولا پهره رانه به هه زاران ئیشاره و ره مزنی وای
 تیدا به که هر به که پیویسته چه ند قه لوم و زمان شرحی له سه ر بنوسی . ئینجا
 دپته سه ر موه نه لی : خالی سه ر رومه نت ربی سه رفرازی به ئینسان نشان
 نه داو بلاو بونه وه ی زولفه کانیشت وه کو « قازی » چون خوی بلاو نه کانه وه و
 کتیب و ده فتر له م لاوله ولای خو به وه دا نه تی ده رزی مه سائلی ورد ورد
 نه لیته وه موه پیش به وجوره باسی نو کته ی نه و خاله ت نه کا . به راویزی
 نه گریجه کانیشت به سه ریا لار بونه ته وه ، گریبی له م باسی حکمه ته نه گرن ا .
 ناری له م شمعه دا جناس و ته لمیحیکی زور جوانی نو اندوه له گدل ده ر -
 بزینی مه عنا غرامیه گدا ، موه ش به م جوره :

« قاضی » کتیبیکه له حکمه تدا می حسینی مه بیه دپه . « هدایه » مه تی
 هه و کتیبه به می اثرالدینی نه به هریه . « لاری » پیش حاشیه به که به سه ر کتیبه -

گهوه به . « لار » له ، لارستانی خوراسانه ... جا ئه ئی خالی روخساری نو
 حکه نیکه پیویسته شهرح بکری : ئه و خاله مه نیکه ، که « هدابه » به .
 بلاو بونه وهی زولفه کانت شهرحی ئه و مه تنه ئه کا که کتبی « قاضی » به .
 ئه گر بجه کانیشت وه کو حاشیه گهی « لاری » بوون به به راویزی ئه و خالی
 حکه نت ۱۱ .. وشهی « لاری » هم ناوی خاوه ن حاشیه گه به ، هم
 ئیشاره به بر جهوت بونه وهی ئه گر بجه که ، چونکه حاشیه به جهوتی نوسراوه .
 هم قافیهی شمره گشی بی ریک خستوه ۱ ..

ئینجا له ئاخر شعرا رو ئه کانه دوستی و به تشبیهی تر بی ئه لی :
 رومه نت له ودا که پرتهوی گه رمایه گهی عاشق له سوتینی وه کو مه فه لیه کی
 ئاگر وایه . برژانگه کانت شینی که بابهو بروه کانیشت قیسه کیسه . زولفه .
 کشت باوه شینی ئه و ئا گره به . ئه مه دو کانیکی که بابجینی له لاهه بودانا ۱ .
 جا ئه لی : گشتی که بابی ئه م که بابخانه به جهرگی پاره پاره کراوی « ناری » به
 به ده ست دور پته وه ۱ ..

ئه م دو شعره ی ناری به به کیکن له وشمره زور به رزانه که له بابت تعبییه و
 به لاغوه له باسی هه شقدا له زمانی کوردی دا و ترایتن ۱ ..
 لیره دا پیوسته قسه له شتیکی ورده وه بکه بن :

شاهره کانی دهوری ئه و له و ناوه راستی کورد له هه موشت زیاتر به وه
 فیر بوون که تشبیهی زولفی یار به « که مان » و برژانگی به « تیر و
 ده رزی » و بروی به « شیر و قیسه کیش » بکه ن که ئه مانه گویا له سه رزه و فی
 ئه ده بی ئیسته رپی ناگه ونو ۱ . مه عشوفیک به و نازک و نازدار به ئه بی زولفی
 له بانی (که مان) بکری به په رده ی نازکی ئاوریشمی به سه ر کو گای گه وه هردا
 هه لداو . برژانگی له بانی « تیر » به تیشکی باریکی بریسکی ئالتونی به ره تاو . و
 بروی له بانی « شیر » به په رری له میسکه هه لکشرای به جو قهی پادشا .
 مان وه ئه و زان کراو ، چونکه ئه مانه له گه ل نازکی و شوخی ستایشی به رزی

مهمقرقداری نه کھون نهوک نهو شته ترسینره پیهوانه که بیان
زاره تره که نه کن ا ..

نه نه توری اله بن دست نه نه شهوه نه نه شکی ناشکرا به که پرده ی
عقلیه تی هر ده وره به کک شان به شانی نه نه مات و یاسای نهو ده وره به
نه چی به ری و نه . دیاره نه عقلیه نهش زور تر نه تاوینه ی میشکی نه دب و
شاعره کا نا چی گیر تر نه بی ، چونکه نه نه نهوان که نه عبر نه کاره سات
بده نهوه و بیکن به نازوخه ی باشه روز .

جامن له سر نهو باوه ررم که فیر بونی شاعره کان بو نه عبیردانه وه بیان له
ستایشی دوستی ها و رازیان بهم جوره شته ترسینره نه نهوه پیشان نه دا که
قهومی کورد قهومیکی جه ننگاوه و شهر رانی بوون ، ژیانیان ژیانیکی شهر رو
شور رو هر ده گهری بووه ، هاسه رازی شهو و روزیان شیرو تیرو که ملن
بووه . به حوکی نه بیعت ناوو تا بوی نه جوره شتانه له هم موشت زیاتر
به سر زمان و له به رچاوی گه وره و سچو کیانه وه بووه ا ..

دینجا شاعر یکک که و یستبیتی راز له گهل دوستیکیا بکا ناچار بووه به
شیک فانی نه رازو نیاز هی له گهل بکانه وه که باو بی و دیار بونی ، نهو
شته ش که ناشکرا بو بیت و له گهل عقلیه تی دوسته گیاهه وانه بی مونور به
بگری نه نه باسی شهر رو شورر بووه به تیرو گورزو که مان ، چونکه نهو
دوسته ش وه کو نه م ، له مالیکا گوش کراوه که چاوی به شیرو تیرو که به ندی
باوک و بر اکانی بشکو تو نه وه . که کراون به دارا بو مه بیدانگیری به یانی و
میواران - نه میش هاتوه بهو شتانه بلسی نهوی کرده ..

که و ابو له مه وه نهوه بو نه دهر نه کوی که کورد له لابه رده ی پیش
تاریخه وه نا ایسته گوردی مه بیدانی جه ننگ و نه به رد بوون ، قهومیکی
جه نگی و دور له شارستانی جیان داوه به سر پرده ی نازکی تا و ریشم و
بریسکی فالتونی قال کراوه و به رری له میسک هه لکشر او وه ا ..

دیسان» ناری» ہم شمرا نھی دوائی جو رہ دنگوازی به کی تر دینیتوه یاد و
 جو ری رابوار دنی رابوردوی دوستیکی نه گویتوه فیکرو نی نهلی : همو
 شعوریکم نیسته حکایه نخوانی دوری تو به ، چند خوشبو نه گهر به کاف
 بگرنایه توره بو توره که ، له په نای سیبهری تودا بچینه وه و نه بگورمه وه
 بهوه که بچمه سیبهری تاج و ته ختی که بکاس شاره . . نه لین دهردی دوری
 به سه بر دهرمان نه کری ا . نه مه وایه ا به فرروگی سه بر چون نه وریکه
 دورهی دوریت نه برریت ؟ . داخی گرام به بی تو له دوری تو باغچه ی
 خه یالایشم هر دوائی دیت ، نه خوی ما ، نه خونچه ی ما ، نه بونی ما ا . جا
 دم بهم رازو گله یبه نه کاتوره و نهلی :

نهفس سه متوره ، سینم سازو ، دل نهی

حکایه نخوانی دوری توب پیا بهی

به زکری تو وه کو سو فی همیشه مه قاماتی فه نا فی الله نه کم نهی
 چه شیرینه له گهل شه هدی حضورا ؟ له من خه ندهو له تو تاوازی موخه ی ا
 نه گهر سایه ی سه ری تو بی به تاجم

چه موحتاجم به تاج و نهفسری گی ؟

غزله قهت نابری هرگیز به بالات نه زانم بو گوا مایل به ناقه ی ؟
 هوا په بایی نه رجی فراق به نه باره ی صبوری گی ده بن نهی ؟
 له مه بخانه ی خه یالی شوقی تودا به نه شته ی یادی تو دل مه سته بی مه ی
 له عه کسی باده ساقی و اله مه ی دا قه ده ح فنجانه نازا نیکه صا ، ده ی
 له وشکی وا نه مای باغی نه زم به پوشی ریشی سو فی بو شکوفه ی
 به سه رچو دور له تو باخی خه یالات نه بونی ما ، نه بونی ما ، نه غونچه ی ا

ناری به جنا سه وه و توبتی : قصیده به یالای تودا ناوتری ، یا پاره چه ی

غزله بو تو نا کری ، چونکه نه زانم له به رجی سه وه ست له ناقه یه . یا بویه

غزله بو تو نابی چونکه نه زانم تو ، بو « گوا » سه وه ست له ناقه یه ا . .

ناری پردهی غرامیات دا نه دانه وه و له جوشی کورهی دهر و نیکی به
سوزه وه ستایشیکی زور بهرزو بالا له باری نایینی دا به بالای دلرو بای بی
سیبیری نوختهی جه وه هری هم گه ونه دا دهر له بری و له لی :

سوره تی « یسن » که وه سنی هزاره تی له ولا نه کا

له هلی دل عاشق به جیلوهی سوره تی « طه » نه کا

خاکی بهر ده رگه قه سری گه به سهردا کا گدا

هر نه نفس نفرت له تاجی قه یسارو دارا نه کا

ناشمان وه کک موشته ری هر دم به میزانی وه ما

کسی هر شای به یادی ده ولتی اسرا نه کا

گه تصور کا مه سیحی نه ختی عه رشی اعظمی

تا نه بهد نه ورکی به یانی ره فعتی عیسا نه کا

نوری عه شتی گه و ته سهر نوری دلی موسا مه گه

وا له سهر سینهی به شهوتی دل به دی بیضا نه کا

بو خه لیلانی نه سیمی گولفتنی لوتفت گه بی

ناری نه هرودی له سه خنی جنت الماوا نه کا

تاقی کیسرا بو به بهر تی نوری حوسنی شهق نه بی ؟

سه بلی خوکی ناری فارس زائلو ریسوا نه کا

نهی جه بیبی خالقی عالم ، له لادهم تا به نو

نه بیبا به کک به کک به یانی هزاره تی والا نه کا

نه رگی مه سنی سیاحت عه بیبی مازاغ البصر

شه می بی سایه ی وجودت شه رحی کر منا نه کا

لاده یی خاکی ، به سهر زومره ی مه له کدا بی گومان

نوی سه بهب نازش به رو تبه ی عالم الاسما نه کا

کاشفی «والیل» و تورده‌ی پوزرچی شعب رهنگی تو
گافنای نه‌لمنت تفسیری «والضمی» نه‌کا

ناباتی معراجی پایهی قاب قوسه‌یلت هه‌جیب

وصفی اعزازت له‌تختی نازی «ارادتی» نه‌کا!

هه‌کسی نه‌انی قامت و نه‌بروته‌گه‌ر نون و قه‌لم

صدقی مضمونی گلامت کاشفی «ما اوحی» نه‌کا

بارجودی پررتنه‌وی مایه‌ی جنمایی نه‌نوه‌رت

کی خیالی زیبی قه‌سرو سایه‌ی توبا نه‌کا؟

هه‌له‌ییلی لوتقی توبی شک له‌عده‌سای نه‌حشهر

نه‌شهناب فارغ له‌باده‌ی جایی «اعطینا» نه‌کا

چی له‌ده‌ولت کا نه‌سیری به‌ندی هه‌شقی احدی؟

هه‌شقی محمودی به‌ماشقی که‌سبی «استغنا» نه‌کا

«ناریا» اوصفی جلالی حه‌زرتی خیرالبشر

گی هه‌تا مه‌حشهر به‌سه‌ده‌فته‌ر به‌شهر «اینشا» نه‌کا؟

ناری هم‌پرده‌باش دائه‌دانوه، دینی به‌تارجیب به‌ندیکی «۳۰» شمیری

- که‌هه‌رتیسکه‌یکی پینج‌شمه - به‌ناوی سوزی لایلیه‌وه بامی نیشنه‌ن

نه‌کاوه‌ساره‌تای به‌گم تیسکی نه‌کانه‌وه و نه‌لی:

هه‌ی خاک و نه‌هن ا بوجی نه‌ما حالقی جاران؟

چرا نه‌ختیه‌ره‌م و ره‌وشی سوخته‌نی جاران؟

یوبی نه‌نهره‌ره‌ونه‌قی بازارری دیانت؟

یو حسنی هه‌مه‌ل ا بوجی نه‌ما، به‌کک له‌هزاران؟

یو ده‌نگی به‌جازه‌ی سوتی له‌سه‌هه‌ردا؟

یا، شوکری غنی، سه‌بری نه‌قیران و هزاران،

کوا سوژنی دمزیو و تهلیل شه وو روز ؟

کوانه عره ی دپوانه وه کو ره عدی به هاراز ؟

ماجز سه به لهم ته بمی کج و حالنی به دخوت

بی پرده نه بی، بی نه دی تف له سه و روت ا

به شمرانه ی خواره وه ی دهرده دلیکی دلسوتاوانه که کا له ده ست

ده وشتی کورد، له کاتیکا که نه بی :

من نه دیبی کوردم و نام نیبه کوردم و غافل له ناوی بی خه بهر

کورده اخومه حکومه بو تورک وعه جه م

کورده بی فیکرو خه یال و بی نه تر

کورده هر وه ک بیدی مه جنون ماوه ته و :

بی سه و بی سیبه و خالی له بهر ا

کورده وه ک وه حسی له بو جه شته ی ته ماع

خوی نه خانه مه هله که و داوی خه تر ا

کورده فیکری طابعت بینی نه فافل و بی دمرک و بی سه م و به سر

کورده ا بی شان و شه رف ماوه ، نه ما :

قیه نی حه تا که وه ک تورو گیزه را

کورده بی گس هر گسه دیت و به زور

ده بگری ده پکا به گا، بی یا به کرا

بی وجودی موسته مع لهم عسره دا

« ناریا » تاگی چه تاگی بی نه تر ا

نارنی له ده ورو بهری پیری دا وده مده ی کوچی درای دا به دلیکی

بریندارو چاویکی پرر له فره یسکوه ناموز گاریکی نه دیبانه ی کورده گی

که کاو بی نه بی :

تالاب که همواره خریذاری غمزه بی
 زحمات ا به خودا مهیل لسه رعیم و عمل بی
 تالاب نموده به ، تالابی دیوانی خودا بی
 عالم نموده به غمرقی خه پالاتی نموده بی
 فرزه ندی مهلا ، روله ا نمی سهرقی جهایی :
 بو دفعی بیضاوی و تنسیری جه عمل بی
 بی جیلاره به تهربی گف و جیلوهی سوئی
 تافیکری مهی و دهنگی نهی و سازی عمل بی ا
 گهر شربی دوعا عاقبتی نهی نهی هیچ
 لاخته وه کو زه غمزه نه گهر عینی عمل بی
 نه سوسه بی مورغی هوما فرعی به قلاو
 زور موشکله گهر بازی سپی فرعی به قتل بی ا
 بادوربی ، نمی وارنی نادابی پدهر بی
 نهزدیکه پدهر یارو هماغوشی عمل بی ا
 له بامی فلهسه نهی ناهومواری دنیا دا جهند جوان دهری بر دیوه که نهی :
 نهی فله که ا سهر گه شته بی ، بو گهر دشی هیناته وه
 عملی عزت پائی سهر گه شته به دهس سهوداته وه
 گهر دشت ساقی ، فدهح مینا ، مهیبت بو به چات
 خوله دنیا دا نه بو له چانه کاس نه بخواته وه ا
 وضعی تو تهرکی صفا به و ، قهلی تو جهایی جهفا
 گی ده گی مهیل وه نا ؟ تو بهم دل و حالاته وه ا
 به راستی زور جوانی وتوه که نهی :
 بهخته نه سبانی شکوه و سلهته نهت
 گی به نهخته بی ؟ نه ختی دارینه و به تاج ا

ناری له باری ورده گازی و جناس پرورد یهدا خوی له نویی له کاتیکا که نهی:

بو نه کف مهنی بنی لادهم له بامی زبور زور ؟

نهفسی کهر حه تا به دهنگی زور به جاری دینه زور ا

دیزان نهی به لام جه ند جوان نهی و « هلمات » کهرت نه کا :

به شمیری مه لالت بو کوا جنرگی مه لا ، لت بو

بهی مه علوی مافاقه کوا نبوهی مه لا ، لت بو

به پیکی غم له سر سنگی کالات گوهه ری قهلی

وهالی دازه مانه ، دهستی بشکی وه ک که لا ، لت ، بو ا

« وسو » ناغا ، که پیاری شیخ محمودی شیخ سعید بووه ، ددانی دینه ژان ،

لده ووروبه ری شاری سوله بمانی نه بن نه بهوی بیچته شار له کن شیخ لطیفی

دانساز بیکیشی . به شیخ محمود نهی شتیکی بو شیخ لطیف بو بنوسی ، لهو

وهخته شا (ناری) لای شیخ محمود نهی ، شیخ به ناری نهی که بوی بنوسی .

ناریش به نوکته هم شعره ی بو نه نوی و نه بداته دهست وسوانا که

شیخ لطیفی بهی :

وسو موحتاجی دانه هاته لانان که دهستیکتان هه به میوهش له بدانا ا

هم شعره ی ناری نه وه نده جوانه حه مه معنا به شیرینی هه لکه گری ا .

ناری وه کو له کوردی دا شاعر یکی کوردی بووه له فارسی و عه ره بی هدا ،

ههروه ها شامریکی کوردی به رزی نهو دو زمانهش بووه . دیزان وه کو

چون هم شاعره بووه نه دیبکی بالا و عبارهت نارایه کی بی وینهش بووه ،

نوسینه کافی نه صیره زیرینه به کن له آسمان نه ده بیانی کوردی دا . دهوانیکی .

شمری به رزو بالای هه به هیفتا له چاپ نه دراره ...

زورتر له سر چاره ی ژبانی « ناری » م له دوستمه وه ماموستا مه لایعبدالرحیمی .

مهروانیه وه وه رگرت ، سوپاسی نه هم .

تہذیب

۱۸۷۵ - ۱۹۱۷

شوخی و شوخی بنامہای جانان^(۱) ، شاعری دلنہری دہستی دل
جانان . پورہی نازکی پیرو باورہری تہلی تازی کورری نامہنگی بوہ ،
پہراویزی نامانی خہیالاتی مہستیرہ -

زیر پرنہی بہکی غہرای بوہ .
بادہ نوشی دیوانانی مہی نوشان لہ
ستایشی مہوہ شاندا ، گولہ و چنی پوی
گولچینان لہ باسی باغچہ سہرای
نازداراندا . لہ بہہشتی دہشتی شعرا
شورہ سواریکی بہ دہن ، لہ سروشتی
وہشتی عہشقا بہ شداریکی دہولہ مہن .
گامی بہ سوزی شمالی وتہی لاهوتی
دلی دہرویشان مہ کاتہوہ ، گامی

(۱) « جانان » عہشرہ تیکن لہ کورد دا . ایمروز بہ نیشتهجی و
کوچری بوہ ، بہ بہ گزارہو بورہ پیاوہوہ (۲۰) ہزار خبز انیک مہ بن .
ہہراچاوہ بہ گزارہ کانیاں مہ چیتہوہ سہر یار احمد بہ کی کورری سیف اللہ بہ کی
کورری احمد بہ کی جوانرورہ . مہم یار احمد بہ گہ دو کورری بوہ : ناہر
بہ گک ، زاہر بہ گک . زاہر بہ گیان بہ خوبو دہستو پیوہ ندیہوہ لہ زمطانی
حکطاط سہادی چوارہم ۱۶۲۳ - ۱۶۴۰ لہ « زہاوا » پورہوہ تہوہوہ

به دهنگی روباتی شعری ناسوتی دلی صرخوشان نهادنوه . شعری ره روانو

= گوتوته بهشی سلطان مراد و « دزیایش » ی کردوه به هوارو له روی دا
 مردوه . سلطان مراد، هم دهسته به - له بهر شهررو شورری که له بهین نهوو
 شای نیراندا جه بووه - نه گریته خو بو به مانه نه لین « جانی مرادی » .
 بهر هگی تریان که نیران نه میهنه وه و بیان نه لین « جانی جوانررو » . . تاهر
 به گیش چوه پوشامو له روی نه نه وه ی هه به .

وادهر نه گوی هم جافانه له زهمانی « شرف خانی بتلیمی » دا ناویکیان
 نه بووه ، بویه له کتیبه گیا - « شرف نامه » - که له ۱۰۰۰ - ۱۰۹۶ م .
 داپناوه هیچ باسیکی لیانه وه نه کردوه .

ملیومتا عباس عزازی عمای له کتیبه گیا « عشار المراق » هم عشره ته ی
 کردوه به « سید » و بردونیه وه مهر پیر خدری شامو . له شوینیکی تر مهر
 له ههینی کتیبه دا نه ی : « نه مانه نه چنه وه مهر قه یله ی « عه زه » ی هه ری » ا .
 وه له هیچ به کک له قسه کانیایا به لگه به کی به دهسته وه نیه . گوا بو قسه گهی
 قسه به کی بی پشلیوان و بی بناغه به . عشره تی جاف نه (سید)ن وه نه هه ربه بن ،
 به لکرو کوردن و له نیرانه وه هاتون . نه وه نده هه به حو کی غالبیت و
 مغلوبیت گه له جار لاپه رره ی تاریخ نه گورری . ده سه لانی دینی به
 حو کی غه ریزه زور گه سی والی کردوه که خوی بنوسینی به وه دهسته وه
 که سه رچاوه ی دینه که به . نه مه نه وه سلطان نادا که ره گه زه گشتی ههینی
 ره گه زه ...

له میلیتیه وه سه ر وشه ی « جاف » . هه ندیکه نه لین نه مه له « جاف » ی
 هه رییه وه هاتره که به مانا « وشک » ه . هه ندیکی تر چه ند جار یک هه لکیرو
 دا کیرر هم وشه به نه گن ماده که سه جوار جار سه ره و بن نه گه نه وه بهو
 نیازه که بییه نه وه سه ر سانسکرینی و مه عتایه کی کوردی پاتی بو بدوز نه وه =

بی گری ، زورتر که باده بی گری . سازی نهاد به گویی گران ، سوزی
نهاد به گویی گران !! ...

== گویی نه و معنائش به شتیکی با شیش دهر ناچی ؟ ..

منیش له سر نهو باوردهم که هم وشه به ناشناختی له گهل هیچیاتا نیه ؛
جلری نه بی چه مناسبه نیک له بهین جافیک - که به مهنا وشکه - بیت
له گهل عشره نیکدا که نه له مه دلول وه نه له عه نه ناتی بنه مال پیدا پیکوه
تا به سترین ؟ . بهلی ؛ وه کو بونی مناسبه له بهین « دال » و « مه دلول » دا
شهرت نیه ، نه ونه کیشی هر شهرت نیه به لام اصل له شتدا نه بونه ..
بردنه و شوشی موسانسکرینی شتیکی وه هی و دور لزه و قه ، به تا به تی گو پنه به کی
نه بی و له روی قاعده وه نه بی ا .

گوا بو باورده ری من له سر هم دوشته به ؛ به گم وشه ی « جاف » له
« جه فاکیش » وه هاتوه . هه مش بهم جوره ؛ نه بی له وه ختی خوی دا به کیکه
له پادشا گانی ایران دهسته به کی کوردی پیکو نابی - که هه مه هر باو بووه -
همانه هه مو پیاری لازاو شهرر گهر بوون ، هر جهنگک و هه راو
لازاوه به کک روی دانی هم دهسته به بوی ناردنی و بویتن به پیش مهرگه
وه به تیبی « جه فاکیش » ناوبان دهر کرد بیت ، وه له پاشا که بهره لایانی
کردوه نهو ناوه هه مارده نه مو همانه هم عشره تیاز دروست کردوه و
ورده ورده وشه که کورت کراوه ته وه تا جه فاکیش بووه به « جه فا » و
« جه فا » به « جاف » . جه فاش به مانا عزیزیت و جهوسانه وه به ..

وینه ی هم جوره شتس هه به وه کو عشره تی « شاه سیوهن » ی - پاریز
گهری شا - هه مه فه و جی تایبته تی شا عباسی صفوی بوون له پاشا ، که
بهره لای کردن هم عشره تیاز دروست کردو ناوه گیان بو ماهه وه ..

دوم ؛ دور نیه به کی له پایره گه وره گانی هم عشره ته « جعفر » ی' ==

بولبولی غمراپی هم داستانه ناوی (طاهر - تاهر) و کورری وه سمان
پاشای کورری محمد پاشای کورری که بخوسره و به کی کورری سلیمان به کی
کورری قادر به کی کورری زاهر - زاپهر - به کی پاره احمد به کی جافه
دایکی ناوی (عاده) خانمی کچی قادر به کی صاحبقرانه . له سالی (۱۸۷۵) ی
میلادی له شاری هه له بجه هاتوته دنیاوه

عشره تی جاف عیلمی کوچهر به له کورده واری دا . مه بدانی قهلم رهوی
هم عشره ته له (کفری) و «شیرانه» وه به تاگلی خان و ده ورو به ری (سنه)
ژبانی مه مانه به تهیمه تی حال ژبانیکی ره وه تی بووه به شوین مالات و گه هه
داره بووه . . له گهله بهوش که ولاتی کورده واری ولانیکی به پیت و ناوچه تی
کشت و کاله مه مانه هه ره زه مانیکی زوه وه خوبان له ژبانی غارستانی و دیهات
نشینی دور گرتوه . له ژیر ده وارا ، له لیزمه تی بارانی به هارا دانیشتون و
مالاتیان به ره لای له وهررگا کان کرده ، گوشت وشیره گه یان خواردوه و
مووو خوربه گه شیان کرده به جل و به زرگه . به م جورده به شوین به هارا و
گولاه تی ره نگاو ره نگی کویستانه کانا گه راون و ژبانیان رابواردوه .
جا هم جورده ژبانه له گهله خوینده واری - که پایه ندی ئاوه دانی و شارستانییه -
رپی ناگه وی . له بهر مه مه ژبانی کوچهرابه تی درر نه تی له خوینده واری، مه گه
بو هه و گه سانه نه تی که خوبان له پیوه ندی خزم و گهس و کارومل رپی گرتنی
گه رمیان و کویستان رزگار بکن و بیچنه ده وری فقهی تی - که خویندن هه
مه وه بووه له و سهر ده مه دا - وه جار جاریش سه ربه ده نه وه له مالی خوبان .

به تی هم جورده خویندنه له ناو کوچهر به کانی کورده واری دا باوبوه

== ناو بویت . جعفر له کوردی دا «جافر» مه وتری ، به تایبه تی کوردی جاف
به «جانر» مه لین «جانف» وه کو چون به مارف مه لین «ماره» و به طرف
مه لین «عاره» . عشره ته که نسبت بدری بولای مه جافره . وه من
باومری قائم له سهر مه مه مانه .

به پیچه وانه‌ی روه‌نی قه‌ومه‌کانی تر ا . شاعری داستانی همیشه به کیک بووه
 لهو عشره‌ته ، بهلام همو پوره هه‌نگیک شایکی پیوسته . بنه‌ماله‌ی هم
 شاعرملن هه‌ره ده‌وری «زایهر» به‌گه‌وه ده‌سته‌جه‌وی عشره‌تی جانیان به
 ده‌سته‌وه بووه . له‌به‌ر همه توانیوانه همو جله دو بنه‌یان بی ؛ بنه‌به‌کک
 جو کوچ کردن له‌گه‌ل خیه‌گه‌دا ، بنه‌به‌کک بو ستارگرتن له شوبلیکا به‌دهم
 حوکه‌نه‌وه . له‌مه‌ی دواپی‌یان بو هه‌وه له‌گونجی که خوی به‌ژبانی شارستانی‌بو
 ده‌ستو پیوه‌ندی‌هوه خه‌ریکک به‌کا . له‌به‌ر همه شاری هه‌له‌بجه و ده‌شتی
 « شروانه » یان قورخ کرده به شوین ده‌رجونی فارملن بو‌سه‌ر
 عشره‌ته‌که ، له‌مه‌وه خوینده‌واری پیوسته‌ه‌بی .

جا شاعری نیمه - شاهر به‌کک - له‌پاش هه‌وه که دپته دنیاوه له‌ته‌مه‌نی
 حه‌وصالی‌دا له‌خه‌ریته به‌ر خویندن له‌قوتابخانه‌ی مندالان ، له‌پاها میرزایه‌کی
 بو‌راگیر له‌گری ده‌رزی فارسی و خه‌ت نوسینی له‌مالا پی فیر له‌کا . هه‌که
 ماوه‌به‌کک به‌سه‌ر له‌مه‌دا راه‌بوری هاتو‌جوی حو‌جری فه‌قیانیش له‌کا هه‌ر
 له‌هه‌له‌بجه بو خویندن ده‌رزی هه‌ره‌بی . له‌به‌ر هه‌وه خانمی دایکی بنه‌ماله‌ی
 باوکی له‌سنه‌دا بو‌گه‌لی جاریش به‌ناوی خزمایه‌تیه‌وه چوه بو‌سنه ، نه‌وه‌کک
 بو‌خویندن ته‌نا بو‌سه‌ردان . به‌لام له‌م سه‌ردانه‌دا هه‌لسو‌گونی له‌گه‌ل
 پیاو ماقول و له‌دپ‌و میرزاکانی سنه‌دا کرده ، هه‌مش کاریکی وه‌نه‌بی
 که‌ی کردیته سه‌ر باری تی‌گه‌یشتنی خویندنه‌که‌ی ، به‌لسکو زوری
 بزواندوته‌وه بو هه‌وه که ، خنی بدانه‌ته‌ده‌بیات و شیفته‌ی عبارت ره‌نگینی
 بی . هه‌ر له‌م هاتو‌جوی سنه‌یدا نه‌خته نه‌خته‌ش هه‌زی به‌وه کرده که
 فه‌ره‌لسزیقی بزانی ، خوی له‌گه‌ل خه‌ریک کرده ، به‌شیک نه‌زور زیادو نه
 زور که‌ی لی وه‌ر گرتوه ، ئیتر بیجکه له‌م ده‌وره که‌مه‌ژبانی خوی به‌ملک -
 داری و شوخو‌شه‌نگی راه‌بوری تا له « ۱۹۱۷ » له‌به‌ر نه‌خوشی هیناویانه
 بو‌سوله‌بمانی و له‌وی له‌ته‌مه‌نی (۲۷) سالی‌دا هه‌سری و له‌غه‌که‌ی هه‌برته‌وه

بویناری هه له بجه له گوردستانی دبی «عبابه» - که (۳) مینیک گوتونه
 عیالی هه له بجه - له بوری ...

ناهر به گک پیاویکی سکورته بالا و زهره شیرین بووه ، سور و خبی و
 مور و دومی جاو بووه ، دهم و چاری دزیز که له وریشی هه ناشی . جلوبه رگی
 کوردی ووه ، که او سه لته ی جوانی له بهر هه کرد و چه تفه و هیکلی له خهر
 هه بهست . له له عدا لاواز بووه ، دل نه ررو سوار چاک و تفه تنگیچی بووه ،
 راو و شکاری زور پی خوش بووه . زور ماشنا بووه به خوار دنه وه بو هه وه
 له عید و ناراری ژبانی بی ناگانی ، ته نانته که نجینه کای هه مو جوزه
 خوار دنه وه به کی لی بووه ، هه که له سه رخوشی نوستنی خه بهری بویتنه وه
 خوی خه ریک کردوه به سه رخوشی خوار دنه وه وه ، له گال هه مه شدا پیاویکی
 ئیجگار زیره کتو به زه بن بووه ، ته نانته له (۱۹۰۹) دا ، که (میجهر رسون) ی
 ئینگیزی له که روانه دزیزه که بیداری هه که ویته کورده واری به خزمه نسکاري
 به ناوی « غولام حسین » هه شهش مانگیک له هه له بجه له مال وه سمان
 پاشادا هه مینتیره . ناهر به گک به پیاویکی ژبرو که ی تی هه گا هه پکا به
 خزمه نسکاري تایبه تی خوی . روزی له وه لامیکی ناهر به گدا له بانی هه وه
 بلی « نهأ » کو تو بر به سه زمانیا دیت له لی « no - نو » واته « نهأ » .
 هه مه ناهر به گک له خانه شکوه ، تی هه لکه پیچی که ناوت جیه و خه لکی
 کویت ؟ . ناچار میجهر رسون راستی خوی پی له لی ، له لی : (ناوم «سون» و
 ره که زم ئینگیزه ، بو که رازو تافی کردنه وه چه ند سالیکه به ئیران و
 تورکیا و کوردوستانا هه سورده وه ا تا ئیسته که سی پی نه زانیوم .) له پاش
 هه وه ، که « سون » کهشت نامه کای هه نو سیتنه وه هم باسی زیره کی ناهر
 به گکی به دانسه پیدا هه نو سیتنه وه له چاپ هه دری ^(۱) .

(۱) هه مه پاکژ به کی هه و سه به که له دیباچه ی دیوانه کای ناهر به گدا نوسراوه
 به لام له که شت نامه کای میجهر رسوندا به جور یکی تره و هیچ هم باسانه ناگا .

تا هر به گم هم جوره ژبانی را وارد و له کوشی نازدا لایه لای بو کراوه .
 نه میبیتوه سر نهوه نایا چه ره وره ره به کت بووه که رایکیشاوه بو شاری
 شعرستان و کردویه به بولبولیکی نه و خوان له سر قوه ی غرامیانی نهو
 شماره دا ؟ . . نایا مه و شیک بو بیت له به ره تاوی هه له به جدا راه ستایت و
 تیشکی روناکي ناونهی رومه نی بو بیت دایبیتوه به سر دلی تا هر دا وه کو
 ناونهی به ره تاو که روی نه کرینه دبعه نیک ا نه میش نبری نهو نه و اخوانیه
 بو بیت ؟ . یا چه و سانه روی روزگاری ناهه موار بو بیت که به رده ی دل
 نه ژا کینی و ژا کانه گشی چون وه کو شه بولی ناور ، وینه ناسمانیکی شین
 به سد وینه پیشان نه دا نه میش به رده به رده هالو هه وال نه خانه شریته وهو
 له هویکی تاریکدا وه کو تیشکی گولوبی کاره با ده ری نه بری ؟ ...

لام واپه نه مانه هیچیان نه بوون به سه رچاوه ی هه لقولینی شعری تا هر ؛
 چونکه عه نه نانی بنه ماله نی ناورری له وه نه داوه ته وه که تا هر بکوبته
 شوین هم جوره شتانه ؛ ناورری له وه نه داوه ته وه که تا هر دلی چوبی له
 به ریزادیکی عه شرفتی جاف و نه بتوانی بیینی ، تا به ناجاری سه و دای دور به گی
 بی به ناکریک و بطیسه گی له ده میوه به شعر بیته ده ره وه ؛ بنه ماله ی تا هر
 ماله گوره ی جاف بوون ، هه رگمی وستی خاوه نی نه بو یستوه . . دیسان
 ناورری له وه نه داوه ته وه که تا هر دلی له خزمیکی خوی چوبیت و نه بتوانی بی
 بیینی تا به کزیکه وه له ژیر به رده ی شعر دا به پای خوی بو نبری ، خزی
 تا هر نه بتوانیوه به سه ر تا هر دا - به پی ره و شتی بنه ماله نی - هاو سه ریکی تر
 بو خوی به پدا کا ا ... بو باری دوه میشی تا هر له سر خه زنه ی وه سمان
 پاشای باوکو له ژیر چاوه ری به نازی خانمی دایکیا بووه نه بی چه ، گهو
 کور به کی چیشتی تا پال بدا به شعره وه و شعریکا به پشتیوانی خوی بو
 نه وه پیکوه بتوانن له سیبری بی نه واییه وه بگونه بهر ها تاوی دارایی ا .
 گوا بو چی تا هر ی خسته سر نه وه که سر به ریته کورری شعره وه و

له عمو شلیش زیاتر پابه ندى فرامیات بی ؟ . من لام وایه شلیکی سیه مینه که تیزو- تأیری ناوچه و زانی ناوچه به . جاری ناهر بیجگه لهوه که خوی له مروشتدا مهیل دلتهرری عمری بروه شلیشی خویندوتوه و بیستوبه تی . به لام ئایا چی خویندوتوه و چی بیستوه ؟ .

ئایا لهوهی خویندوتوه یا بیستوبه تی ؟ که شاعریکی سکوردی دهوری خوی له سرکلاره ی هواریکه راوه ستاییت و له وه هواره چوله بلاویلینه وه به پادی له وروزه که دوستی دلخوازی (کونه- کونده) کی گرتوه به دهسته وه چوه له سرکانه که له نه نیفت دهواره کهوه پرری کردوه هاتوته وه داویه به میوانه کان ا . له مییش له لی بریا منییش به کیک برما به له میوانه ار . ئایا له مهی خویندوتوه ؟ . نه ا .. چونکه بیجگه له مه وهوی و خاوی کومانی که ههوی ئیلاخان و گاره زوی له یلاخانیا ن کردوه شاعریکی تری کورد تا هتی تری بو راوه ستایی له وه نده توختی لهم جوره شتانه نه کهوتوه ا ...

ئایا لهوهی خویندوتوه که بوکی له رزی کوردوستان تارا به کی به سرا کشراره و چه ندری گریک به شیره وه له سر سریره وه له سر له به شمر هاتوون یا ، ببین به به خسیر یا ، بیکوژن و تارای شادمانی لی بکن به کالای ره شیشی ؟ ئایا له مهی خویندوتوه ؟ . نه ا . چونکه شاعریکی کورد له وه وهی له وداو له ناوچه دا چوار چمکی چاروکی خه یالی نه که بعوتوه به که بو له وه لهم فیکره بکا به سر کولی کوله کی ا .. له گهر ناغه ناغه به کیش بویت نه بونی چاپ و گهی هاتو چو لهم جوره شتی به گوبی مرده ما لاشنا نه کردوه تا گویمان بزرنگیته وه ا . . . خو ، ولانا نیش نه گهراوه تا په رده ی فیکری به بینینی شتومه کی فه تازی وشتی تازه داهاتوی کارخانه ی پیشه ساز به گان زاخاو بداته وه و له لاپه رده ی شعردا دهری پرری ..

کهوابو له وه شتانه له وه خویندوتوه یا ستاییشی جاوی کال و گونای ئالیو

دهستی به خرغال بروه - که همانه کویستانیکی نه سانین - اُبا نهوازشی
روزی دواپیو به هشتی خرابی و باره گابه کی خه پالی بروه - که همانه داستانیکی
روحانی - ناچار نه میخی له بهل نهوه که زهونی نه بهوی له تاسمانی خه پالبازی
شمر دا یاری بکا به به کی گهی نه دیو دروست نه کا و روی تی نه کار نهلی :

هروه کو قهوس و قهزهح با ، دهس له گهر دن دانیقین

توبه سوخته ی مال و سهوزو ، من به رهنگی زهردهوه ا

له نه نیفت نه مه شهوه شه با کیکی پرر له نوریش دا نهنی و به سوزی دلی
دهرویشیکی دل ریشهوه روی تی نه کار پی نهلی .

حمره تا ما بومی شههد و زیارنه تی شه با کی خوم

بو نه رر بزم نهشکی مال و ناهی گهری لانه شین ؟ ا

سه بر نه گای به پی نهم قسانه ناوجه له پایه ی دو هه ما بو بهوی نیلهای
خه پالانی شمر له دلی تاهر به گدا و خسته مه بدانی شمرهوه .

نه فیه تی تاهر لهم مه بدانه دا دو باوه در پیشان نهدا ، به کی خه رای ،

به کی تایینی .. بهلی تاهر پیاویکی شههوانی و هه مو گلین و قوز بلیکی خوش-
گوزمرانی بشکنیوه و باده بهرستی دیواخان باده نوشان بروه ، له گهل نهوه شی
باوه در بکی واقایی تایینی هه بروه که له جوشی کوره ی دمرونیه وه تایینی

(قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ

اللَّهِ . إِنَّ اللَّهَ يَنْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا) ی کرده به ویردی زمانه

بو به ونویه :

نیسته من قانع به خوشی تایینی لا تقنطوا) م

مهزدههی عهفوی خرابی تایی ، بی ، بی خوشه چین ا

هم باوه دردی شورشیکی مه شهویانی له دلیا کردونهوه ، بهلام نهوی به تایینی .
پایه ی تاهر به کی له مه بدانی شمر دا ده خسته خه رامیانه گه تی ، بهراعتی

لهو باره‌دا هرچه‌نده ریچکی شاعره‌کانی پیش خوی گرتوه به‌لام هوبلیکی
 زوز به‌ریزی بو خوی تهرخان کردوه به بیرو باوه‌ریچی نازکوه به جوری
 تی هه‌لچوه پیار والی ته‌کا بلیت له شاعری کورددا له بامی خه‌رامیاندن گم
 کس په‌نجهی له په‌نجهی تهر داوه . . . جا بو لهوه به‌ته‌واوی نه‌نسیه‌نی
 تهر و ریچکی تهرمان بو دهر گوی بامی هندی له شمره‌کانی ته‌گه‌ین :

تهر به‌گه‌زو ته‌گانه دوستی دخرازی ؛ لهو دوستهی گه‌په‌ریزادیکی
 خه‌یالیو ته‌الیبه‌کی سهر به‌خوبی له مه‌یدانی نازداراندا هه‌لکردوه و خرنگ
 خرنگ له‌نجه‌گه‌کا و گه‌ردوینی هیناره‌ته جوش و خروش . . . روی
 تی ته‌کاو ته‌لی !

لهی پرته‌وی ره‌نگ و گه‌ره‌نگی هه‌مه‌ره‌نگ
 خالت به‌مه‌سل زوکی سیاحت ؛ شه‌وه زه‌نگ

بزم و تهره‌ب ناماده‌به ساقی مه‌پی فه‌رمو :

ده‌نگی دهن و ناله‌ی نه‌ی و ئاوازه‌ی چه‌نگ

لیوت گه‌وه‌کو له‌علی درخشانه به‌ته‌لی

گه‌نجوری نگه‌بانی ده‌هان و ده‌ی ته‌نگه

تابوری موژانت له‌گه‌ل گه‌گرچه به‌راهر

وه‌ستاره ته‌لی عه‌سکری ژاپون و فه‌ره‌نگه‌ا

سه‌د نامی خودبانی له‌دو پستانی گه‌نارت

گرددو شاک و نازک و پرچنگ و فه‌شه‌نگه

صیدی دلی من خه‌سته‌و خویلینه به‌قوربان

پیکراری موژه‌ی توبه ، نه‌کوژراوی ته‌نگه‌ا

هر گه‌شته‌و ماشوفته‌ی عه‌شقم وه‌کو فه‌هاد

گیوم به‌ده‌ن و سینه‌و سهر ، په‌نجه‌قوله‌نگه

چسوت به نیکه گاهه تی دلما به ولپکن
 بوج وایه که نه بروی که جت مه پلی به چه ننگه ؟

ماجز بو که روم خسته بهری پی ونی بیم ؛
 نهی نه بهمه که ا کی مالشی تاوینه به سه ننگه ؟

مه نمی مه که « تاهر » که نه که رمان و خه موشه
 دیوانه ی روی تویه ، نه شیت و نه نه به ننگه
 هم ستایشی دوسته که تاهر به گک کردوبه تی زور کم ربی که رنوه
 مه فتونیک بتوانی بهم جوره روی دهی نکانه لهشی بلورینی درستی خوشه -
 ویستی و پی بلی : که نانوایم بامی ره ننگت بکم ، چونکه به هه مو جوره
 نه بریسکینه وه ، که چی خا و زولفت لهو دیمه نه و کو تازیکه شه و وایه
 لهوانه به رومنه تی ثات داپوشی ا . . کو تو پر هر هر هم گانه دای پی نهلی : به لا
 که ردانی بالات بم ، لهوا کوررمان که رمه ا ناهه ننگ و به زمان لهجی خودایه ؛
 ده نگی نهی و چه ننگ له گویدا نه زرننگینه وه ، ده سا تویشی وه ره شمرا پی
 سهر خوش بیان بدهری با به زمه که مان پی به به زمیکی خوسره وی - دیاره تاهر
 به گک له مالی خوبا هوارازی ده نگی دهن و ناله ی نهی و نوازی چه ننگ
 بووه - به چی هه لیه خه نه بینی که رای بکیشی ا ؟ . پی نهلی وه ره گیانی شیریم
 لیوت نهلی له علو پاره بانی خه ز نهی دهم و ددانته . . برژانگک و نه گرچه -
 کانت له ریزی به کدا به جوروی وه ستاون نهلی له شکر یکی ربیک و پیگکو
 له بهرام بهر درژمنه وه وه ستاون . .

لای لای ا چه ند خرو شلو نار که نهو مه مکک جوانانته ا ؟ . وه ره ، سهر
 لهوه مه که وه که نیچری دلی من مانده و خری بناو به ، لهوه نه نه کیورادی تبری
 برژانگی تویه نهوه کک پیکرادی نه ننگه ا . . برروام پی بکه به ده ست
 هه شته وه وه کو فه هادم لی هاتوه ؛ کیوی لهو بیستون بو ، به لام کیوی من
 لهش و سنگک و سه رمه ، قولنگه کشم به نجه مه هر به سهروسنگی خومیا

ته کیشم ا . . . ته وای تیلی جاوه جوانه کانت کار لهدل ته کا ا تهی بروه کانت
 بوچی هار هه وای شهر ریانه و ده کو شمیر راست و چپ وه ستاون ؟
 چند به دبه ختم ا من که ، روم خسته برپی بو تهوه بو ، که پی له سردانی
 که جی پی ونم : ههی هه قهق لآخر تو نازانی بهری پی من ئاوبنه به و ئاوبنه
 چون به بهردیکی وه کو رومانی تو ته بی مشتمال بدری ؟ ا که و ابو گیانه کم
 که تاهرت به مات و بی ده نگی دبنه بهرچاو تهوه لات وانه بی که شیت و ویت و
 بهنگی کیشاوه به لکه کو دیوانی گولی رومانی تو به ا . . .

تاهر دیلیت به جور یکی تر ستایشی دوستی ته کا و تهلی :

تابه کی قوربان بنالم من به میش و ده رده وه ؟

دهس به تهژنو ، قورر به سهر ، دایم به ئامی سهرده وه ا

روژی تهوهک بو ؛ کهزانیمن من ته بی دیوانه بم

حاشقی تو نوعی مهجنون ، وا به کیوو هه رده وه ا

مهرحمعت که ، زو بررو قاسد ، بلی ده ردی دلم

نازی پاپوچت ته کیشم من به توز و گه رده وه

هار وه کو قهوس و قهزه ح با ، دهس له گه ردن دانیشین

تو به سوخهی ئالو سهوزو ، من به ره نگی زه رده وه ا

به که نهفیس چا کی نه هینا که عبه ته بی به خسته کم

هش دهرم گیراوه دامام به دهستی نه رده وه

الناسی « تاهر » ی بیچاره قهت سودی بیه

تو که دایم شهر فروش بی ، به و دلهی وه که به رده وه ا

له خه رامبانداس ته بیتوانیوه هم فیکره دهر بردی وه کو تاهر دهری

بردیوه و خو بو دوستی کرده به به لکه زبیرینه به که پیکا هه لچوبن به پلام

به جور یکی وه ها که ره نگی ئالو سهوز بو سوخهی دوستی دایمی و ره نگی

زهردیلس بو رومانی خوی که له تاو دهردی هه شقی ته و وای لی هانی ا .

هم به پتهی شا به پتیکه ، که له غه رامیاندا و تراپی . .

له برده شعریکی تریا سکالا له دهست قهزاو قهدهر . له کله می : له گهر له بهر
 هه نه بی من بوجی له بهره به یازونیوه شهودا له تاو دوری یار هه نه بی ناله
 بی و به پیش و نازاری عه شقهوه بتلیمهوه ؟ . له مورگاری گهر بررو به رپی
 خونه وه ولیم گهرری لومه م مه که من هیچ به ده ستم ا که ابر هیچ سوچیک
 له خوابا نه بینیوه بویه و تویه :

مقدر گهر نه بی تاخر له مبری مه دروخام چی ؟

له ناله نالی نیوه شهو ، له تاهی به ربه یام چی ؟

نیشانهی ئیفتخاری من له سینم داغی هیجرانه

برروا نهی ناصحی موشفق ، له روتبه و ، یانیشام چی ؟

غهره ز و ابو مو قابل کم له گهل گول ره نگی روخسارت

وه گهر نه بی قه دی سه روت ، له سه پری گولستانم چی ؟

که من محرابی نه بروی تو مه قاهی سه جده گام بی

ئیزوه ک زاهدی خود بین ، له به وعیدی جنانم چی ؟

شهوم وه که روزی رونا که له . شوعلی رومه نی لالت

بهی به کباره با ، ون بی ، له مای ئاستانم چی ؟

به نهی ره نگی فه له ک جانسا له دلما دهر نه جو مهوت

که من به ک ره ننگ و به ک نه و هم له نه بدیل زه مانم چی ؟

به من قهت نادری نه فسیری ئایانی سه ری کولت

گرا نه « تاهر ۱ » ، نو من له تفصیل و به یام چی ؟

تاخر به گک جاریک نه چی بوراو ، له و کانه دا له نزیکه وه ده مانچه به کک له

مه رره کیویک نه گری پنجهی شایه نیانی ده سقی راستی بهر گوله که له کوی و

برده شعریک نهی ، که هم تاقه شعره به کیکه له وانه :

فلهك زانی كه دهشكي رهونهقی بازارری مانگك و روز

شكاندی پهنبجه گم ؛ تا من نهنوسم وه صنی روخصارت ا

هم شمردی فیکریکی زور وردو بهرزی تبا یا کردوته کار ؛ نهلی : فلهك
له ترسی نهوه نهگر من پهنبجه گم بیا به ستایشی رومهتی دو صتم پی نهنوسی
وه بهجوریکیش هم نوسی که مانگك و روز به جوانیه بازارریان بشکاپه و
کس لای لی نه کردنایه وه ، هات دایه بهر کوله و نه بهیشت نهوان حایایان
بجیت ا. هه نا بلیت هم شمرد بهرزه و له بازارری نه ده بیاندا زور به فرخه.

* * *

له کورری ده رویشانی ثابتی شدا که دیت به باسی ستایشی باره گای محمدی دا
چه ند به سوز له کوردهی دهرونیکي پرر جوشه وه نهلی :

مطلبی سوچی سه عادهت ، مظهري صدق و یه قین

نهلی سوچه سالاری فهوجی نه نبیا و مورسه لین

بو نه وارش زانی حهق هم سو حبهت و هم ده نگي ، تو

شاهدی تعظیمی تو بو ؛ یاوه ری روح الامین

گردی نه عله ینت بهلی رهونهق شکینی توتیا

یه نهلی بو تأثیری بینش عهینی سورمه خاکین

رو ، لهکی گم غهیری تو ، نهلی شافعی زومردی نه نیم ؟

من گونه هکارو خه جالت ، توی شه فیع الذنبین

خوم له فورر بگرم به جاری مهر له پی تا نهوقی سر

به اسکولوتنی شاهی له ولاک ، بی نه جاتم دا له شین

موسته حهقی نیرو تانهی ماشنا و بیگانه خوم

واجبی رحیم به سی یا رحمه تا لعل الامین

رونو قوتی مه حشر و بی سایه وو تا واره خوم

بی به فریادم له ویدا ، یا ده لیل الجرمین

نہیستہ من قانع بہ خوشی نایہنی « لا تقنطوا » م
 مہزردہ عہی عہ فوی خوابی نابی، بی، بی خوشہ چہ
 حہرہ تا مایوسی شہدو زیارہتی شہ باکی خوم
 بو نوردہم نہ شکي مال و نای گہری نائہ شین؟

نہی حہ بیبی خالق عالم ندرحم، تا زوہ
 نہو سہ گی اصحاب کفہ و من سہ گیکی تابمین
 رو لہ قاپی مصطفیٰ کہ پیڑہ یا خیرالبشر
 نیمہ توشہی راہ، جوز اخلاصی نالی طاہرینا

راستہ تاہر بہ کک زور لہم برہہ شمرہ پدا لہ ستایشی خہ پرالبہ شہردا
 تی ہہ لچوہو بہ پوختیش ہینارہ بہ تہوہ، بہ لام لہ شعری دہ ہہ مددا نہنی بوچی
 ریکو بیکی زمانی کوردی لی نیکچو بی؟ کہ نالی « نہو سہ گی اصحاب کفہ و
 من سہ گیکی تابمین . » نایا گی لہ پیشا ناسی سہ گی کردوہ؟ تا نیستہ بلی
 « نہو » کہ سہ گی اصحابی کفہ و پچیتہ بہ ہشت من چون، کہ سہ گی تابمین
 ہم و نہ چہم؟ کہو ابوز لیرہ داوشہی « نہو » لہ شوینی خویا نیہ چونکہ ہیچ
 شکیکی وا پیشی نہ کہو تہوہ تا ہم بہ « نہو » نیشارہی بو بکا . ہر اسقی تاہر
 بہ گیش توانیو بہ تی لہ بامی فہلسہ نہی دنیا بکو لیتہوہ و وہ کومہردمی تر بلی:
 دنیا اسکہ ہہمو لہ حظہ بہ مہ عشوقی کہ سیکہ
 بنوارہہ کہ چہن قہحبہ؟ چہ کونہ نرسیکہ ا

تی فکریہ وہ کو کاپی نہانگیری زہمانہ
 نہ بنائی جیہان بہ کک بہ بہ کی سہ کک مہ گہ سیکہ ا
 عالم ہہمو تہ کک تہیرہ، تہ مہع، دانہ، نہ مہل، داو
 ہہ یادی نہ جہل، ساحتی دونیا قہ نہ سیکہ
 لہم حوجرہی شہش گوشہ کہ رینی مہ عبہری عامہ
 یارہب چہہ؟ ہہر کس بہ ہہواو ہہوہ سیکہ ا

سند قافله را بوردو نه تو غافل نهی دل
گویی بگره نه هر لایه ، که ناله‌ی جهره سیکه

شادی و غم و نه ندوه چیه به رهنج و نه لیمه

اقبال و زه والیش به خوا ، هر نه فه سیکه ا

« ناهر » مه به نازورده ، زه مان عاده تی جهوره

دنیا ، که هه مو روزی ژنی بوا لهوه سیکه

وه کو لهم شعرانه دا بومان ده رگوت ناهر به گک نه پایه‌ی به سکه مدا

نه فیه تیکی فه رای و له پانجا سوزی نازازی شمری ناییشی بووه . له سر

ریچکئی شاعره کانی پیشو ده می له نه لسه فه‌ی دنیا شهوه داوه . له بن ده ست

شمری کوردی بهوه شمری فارسی شی گلی زتوه و له ویشا هر نه دبانه و

پیاوانه هاتوته مه پدانه وه .

دیوانیکی به رزو نایابی له کوردی و فارسی دا هه به له چاپ نه دراوه . به لام

چهند برره شمریکی به ناوی « دیوانی طاهر به گک » هوه له لایه ن غفور

بکرو احمد شکری و محمد امین ره بانی به هوه کو کراوه ته وه و وه کو دیوان

کراوه به نامیده سکه به کک له سالی (۱۹۳۶) دا له چاپخانه‌ی « ژین » له سوله بمانی

بو « را » ی به کم له چاپ دراره .

زینو ک

۱۸۷۵-۱۹۴۸

شاهزادی خوش پروازی بهرزی میلیت ، ماهوی به باهوی چهره گای
مهرزی قومیت . دل هیلانهی پروانهی شم ناسان بووه ، گیانی ماوینهی

بی وینهی خال خاسان بووه . په ندی
له به ندی کومه لی کوردا ته لایه کی
دهسته وشار ، رهنگی به دهنگی
بی به نی دهردا سه لایه کی دوره وشار .
فیکری له گوژاری ناموژگاری دا
گولی همیغه بهار، زمانی له باغچهی
راویژگاری دا نه مای جوشی بهار.
له ره ندی دا شوخی ناوشاران ، له
قهله نده زی دا شینخی کوساران .
چه قیژو چه قهرست ، بیرنیزو خوا
پهرست ...

زیرری هم گانه ناوی «عبدالله» و کورری محمدی کورری مه لاره سوله .
له سالی (۱۸۷۵) ی میلادی له شاری سوله یمانی هاتو ته دنیاوه . له هه وسالی دا
له حوجره ی مه لاطمید - خواجه فنی - له خریته بهر خویندن ، قرآن و
ناگهان و گولستان له خوینی ، به دهم فارسی خویندنه وه دهست له کا به
«نصاب صبیان» و له چیته فقیهتی، له پیشا همر له سوله یمانی به لام لهم ماوه به دا
فارسیه گئی لای خواجه فنی همر خویندوه ، له پاشا لهچی بو مهرپولن و

«بانه» ، لهویوه بو موکریان و سابلخ ، به سهرارواندزدا نه گهر رپتهوه بو ههولیر و گهر کوک و دپتهوه بو سولهیمانی له مزگهوتی «بن ته بهق» دهزی عیلمی عروض و قافییه له لای عرفان نهفهندی نه خوینی و نه بی به موسته عدیکی باش . .

زه مان زهمانی تورک و چونه نهسته مول باو بووه ، نه میخ ههوای نهو چونهی نه گه وپته سهر ، له (۱۳۱۷) رومی دا ملی رپی نه گری و نهچی بو نهسته مول ، لهوی له لایه گهوه له گهل عالم و نه دپه کانا هه لسو گهوتی کردوه له لایه کیشهوه هه مو دهی تیکلاوی له گهل نهو پیاره کوردانه دا - که لهوی نهیش به ده ست بوون - کردوه . چوار سالیکی بو خویندن و زیاد کردنی زانیاری و دنیا دیدنه بی له نهسته مول نه مینیته وه ، له پاشا هاتوته وه بو سولهیمانی لهویش به بیکی تر ماره ته وه ، مینجا له (۱۳۲۴) ی رومی دا هه ر له سولهیمانی کراوه به ماموستای مه کتبی «رشدیه» ی عه سگری ، له ده وری حکومهتی عراقیشدا به که بچار کرا به ماموستای اعدادی ملکی . که زانستی له سولهیمانی دانرا ، زیه وه وه کو چون نه ندامینکی ته واو بووه تیدا هه ر وه ها ماموستایه کی دلسوزیشی بووه . له پاشا هه ر به ناوی ماموستایه تیه وه له لایهن وه زاره تی مه عارفه وه نیرا وه بو گهل شوینی تر له لوی سولهیمانی ، تاده ورو به ری . (۱۹۴۷) ی میلادی له مه عارفدا خزمهتی خوینده واری کردوه - که تیکرا (۳۰) سالیکی نه م هه ر گهی هه لگر ته وه - له م تاخره دا له بهر پیری و لاوازی له گهل نه خوشیدا بون به ده سه بر ۱۱ تا له روزی ۱۰ - ۱۱ | ۱۹۴۸ هه ر له شاری سولهیمانی له ته مه تی (۷۳) سالی دا کوچی مالاواپی کردو روی کرده مه لبه ندی نازداران بو ناو دار نه ر خه وانه کانی کردی سه پوان . .

زیه وه له گزه راندا زور ناماده نه بووه ، مانگانه به کی گهی ته قاوتی هه بو له م دوا بیه دا به وه رایبواردوه ، هه ر چه ند خیزان باریش بووه نه فسکی زور به روز شاهانهی بووه ، ده رویش مه شرب و ره ند ، خوا به ر هت و دیانته را گیر بووه ، له خواردنه وه دور بووه ، حه زی به جگه ره زور

کردوه ، له م دهوری دواپیدا تا به نه خوشیه وه نه گلابو زیاتر وه ختی له گمل
 تمهیب و شاعره گانا به باسی لی کولینه وهی شمرو ته دهب رابواردوه ، دامو
 شه تونج زانیکي به ناوبانگک بووه ، زوری حهز به م یاریانه ته کرد ، له
 سواریشدا سوار اچا کک بووه ، حهزی به سهیران ته کرد و دلی به دینه تی
 ته بیسی ته کرایه وه .

زیوره پیاویکی که له گت و بالا بهرز بووه ، دو چاری گموره ی گمشي
 پیوه بووه ، ناوچه رانی پان و لونی دریز کار بووه ، ریشه سپیه گی قهلم ته کرد ،
 سمبله گانی دریز تون ، جامه دانه ی ته هست به سه ره وه ، که او سوخته و
 سه لته ی له بهر ته کرد ، پشتینیکي کمی ته هست ، فه قیانه شی پی خوش بو ،
 هه پای له بهر ته کرد ، کهوشی به مه تی له پی ته کرد ، هبچ گویی به ریکو پیکي
 جله گانی نه ته دا ، به دریز ای سال یه قه ی بهر له لا و سنگ و بهر وکی به ده ره وه
 بو ، هه تا بلیت شلو شیواو بووه ، ده نیکیکي نهرم و قسه گانی له سه ر خو
 بو ، به پی ده سه لات ته بیات ناچوخیش بووه .

زیوره ههر له دهوری مندالی دا بیجگه له دینه گانی کوردوستان و
 شاخی ره نگاره نگی وه ختی به هاران تامو بونی شمروه گانی مه ولوی و نالی
 له هه مو ده ماره گانیا هاتو جویان کرد بو . دیوانی شاعره فارسه کانیش - که
 ته مانه به حوکی ته بیعت بلاو بو بونه وه - شعوری عبداله یان والی کرد بو
 که باوهش به ناسوی شمردا بکا ، واپان لی کرد بو به پکر بیکیان له دوره وه بو
 دانا بو ناویان نابو « هه بکلی شمرو » بو ته وه ته م خوی بو باویزی . جا به م
 بونه وه له پیغه هات « زیوره » ی کرد به ناری شمري خوی و خه یالاتی
 به رزی به و ته ی جوانی خوی زیوره رارا کرد ، له بن ده ست ته مانه شه وه
 جهوری تور که کان ته وه فده ی تر دلپان هینا وه ته کولان له کاتیکا ، که ته لی :

هم وه قته که پر رفتنه ورپی به ستنه ئیستا
 خوشی که بی مرده نه ، یا نوستنه ئیستا

دویاری وه فادارو بهی غمش نیه هر گیز
هرچی که تمانهای که کم دوزمنه بیستا

لاشوب و بهلاو فتنه وه کو نمرزه نهباری

هر جهرده بی و هر دزی و کوشتنه بیستا ۱

بهی لهوا و تمان دیمانی شاخی ره ننگاو ره نگی کوردوستان و سوزی
مهولهوی و ده نگی نالهی شمیری نالی تهلی عاتقهی زیوه ریان بزواندونه وه
بو نه وه که بکه و پته کرسی شمروه وه ، له گهل نه وه دا گه لیکه تر شاعر وه که
زیوه له ده وری زیوه ردا ، یا له پیش زیوه ردا که هاتون پردهی کامیرای
خه یا لیان ته نها و پنهی چند پرده بهکی هه لبراردهی وه رگرنوه که هم
پرده کازو هم خه یالی شاعره کان خوبان زور له به کک دور نه بوون ۱. که چی
زیوه ر ، کو تو پرر که ته قیه وه چند پریشکیکی لی بوه وه ، غه رای و فه لسه فی
وه کو نه وان ، کومه لی و نه خلایق به بی نه وان ، نیشتانیش سه رباری - که نه مانهی
دوایی له وانا ، یا نه بوون یا له هه ندیکیا نا تروسکه بهکی که میان داوه له گهل
نه وه شا نه وان له چه ناوچه به کاژیون زیوه ریغ هر له و ناوچه به دا زیاره ۱ -
که چی هم بیجگه له و گوررانه که رو نه کانه عه نه نانی کومهل ، یا دنیا بیک
گوررانیکی تابه نیشی به سه ره وشت و نه بیعه نی ریجگکی شمیری خویدا
هیناوه ۱ ... جانا یا نه بی چی بو بیته هوی نه وه که زیوه ر کو تو پرر له ناو
نه وه پردانه دا بازی دا بیته ناو هم پردانه و ؟ . به جوریک بکه و پته ناو
هم عالی کومه لایه نی و نه خلایق و نیشتانیه وه که قهلم بلیت زیوه ر له ریزی
شاعرانی ده وری دوایی دا لهم با به ته وه شورشیکی فیکری خسته ناوه وه و به
ماموستای گه ایکیان نه ژمیریت ؟؟ . پرسیاریکی ورد و وه لامیکی
دریژی نه وی . نینجا هم وه لاهه به فه لسه فهی ناو نه بی نی ، به فیزیای ناو
نه بهی بییه ۱ . . . -

هر شیک لهم که ونه دا هه به مادی بی و پرده ست بکوی ، یا مه عنوی

بی و جاویش نه بیینی ، ماهیه ته گئی لهم هوای تاسما نه دا . بهر سرمانه وه
 هسوررپته وه بهلام نیمه نایبینین چونکه تاسما نه نین بر بیینه گئی ؛ شلیکی
 مادهی - که له برده ستابی و به جاو بییزی - وه کو «ته له فون» - به میسال -
 بهم چه شته که ئیسته نه بیینی نو ناتوانی بلیت « بیل » ، که دروختی کردوه
 نه وه دایبنازه - اختره - به لکو هم نه له فونه بهم حاله که ئیسته هه به
 همه « نه ئیر » یک بووه و لهم هوای بی پایانه دا سورراوه ته وه و هه بووه
 بهلام کهس پی پی نه بر دوه هه نا « بیل » هاتو « دوزیره » - که شهفه « و دایه
 ده ست من و نو . که و ابو « داهینان - اختراع » بوشت هه له به ، چونکه
 وجوده گئی له پیشدا هه به ، به لکو نه وی که بوی بگونجی « دوزینه وه -
 که شف » هه . هر وه ها هیچ دور نیه لهم هوایه دا شکلی ده ز گابه کی تیدابی
 که تر له ته نیشته وه دابیشی و دو که به کی پیوه بی هر که ، ده ست به و
 دو که به دا نرا ده ست به جی تو له برلین یاله ، لنده ن دا بیت بهلام
 هیشتا نه دوزراوه ته وه . . .

نه به نیت وه سر نه و شتانه که مه عنه باتن و به جاو نایبینین ، نه مانهش دو
 جورن ، جور یکیان هر چه ننده ناییزی بهلام له شانیا هه به وه رگیری ، وه کو
 « ده نگک » ، که به هه و دا بلاو نه بیته وه ، هم نو وه ری نه گری هه م به کینه به کی
 گراما ونیش وه ری نه گری . جوره گئی که یان شقیکه ناز کتر له ده نگک ،
 به نهانتره له هه ج مه وجود اتیک که هه به ، فیکر عاجزه له وه که نه عبیری له
 بداته وه با نا چاری ناوی نه نیده « خاتره » ، که هم خاتره به وه کو شته ماده به که
 شکله گئی له هه وادایه - همه ته عبیری که نه بلیت شکل چونکه شکلی نیه
 نه گه ر بی بی نه ویش نه بی به مادهی - تاشنا به تی هم خاتره به له گه ل تاده میزاد دا
 گه لی گه لی نه نیتزه له هیزی کاره بایه کک که له هر نوخته به کک سه ری
 هه لدا له ثانیه یکدا « هه و » جار به ده ور نه رزا نه سوررپته وه و نه گاته وه نه و
 نوخته به ا .

چا دوزینه‌وی هر خاتره به کک له نه‌فکاری تاده‌میزاده لهم هه‌واپه‌دا به‌ستراوه به ناشنایه‌تی نه‌و تاده‌میزاده تایبه‌تیه‌وه له گهل نه‌و خاتره تایبه‌تیه‌دا که له هه‌وادا نه‌سورریتیه‌وه ، دیاره ناشنایه‌تیه‌ککش سه‌ره‌تاگی له خوین و ده‌مارولینچکاری لهم پی‌اوه‌دایه ، که له‌مانه کرده‌وه و تأثیریکی خارجی‌بان هه‌به بورا کیشانی نه‌و خاتره به . خولاسه لهم باسه زور قوله هه‌رچه‌نده نه‌ه‌بوا لیره سه‌ر لهم نوزه‌شی لی ده‌رنج‌رایه چونکه کله‌کی لی وه‌ر نا‌گیری به‌لام وا ، واهاته پیشه‌وه وه‌کو له‌لین « قسه ، قسه را نه‌کیشی ا » نه‌گر به‌کیک بیه‌وی سه‌ر به‌ریته‌ناو فه‌له‌سه‌فه‌ی لهم جوره شتانه‌وی کتیبیکی گیمه‌هه‌به « کاره‌بای په‌نهان » نه‌توانی نه‌وه بخوبینیتیه‌وه . .

بینه‌وه سه‌ر زیوه‌رو خه‌یالی کومه‌لایه‌تی ، یا نیشتانی له‌ودا ، نه‌سلی ته‌فکیره که هه‌بووه ، به‌کیکی وه‌کو زیوه‌ر به‌تایبه‌تی ، یا فه‌بری زیوه‌ر به‌تیک‌رایی نه‌بی چون دوزیبیتیه‌وه؟ جاری نه‌و کرده‌وانه که هوی دوزینه‌وی لهم جوره شتانه‌ن له لاشه‌گی نه‌ودا هه‌بوون ، ئینجا عوام‌لی ئاشکری - تریغ پالیان پیوه‌ناوه : زیوه‌ر ، که چاوی پی گهوت سه‌ره‌نجای شه‌رری ۹۱۴ - ۹۱۸ ئاخ‌ر نوخته‌ی هاته سه‌ر مه‌سه‌له‌ی قومیه‌ت و خاکی قومیه‌ت ، له‌میش نه‌بواپه نه‌و باسگی بکر‌دایه . له‌مه‌وه نه‌وه‌ی بو‌ده‌ر گهوت سه‌بری کرد نه‌و زیانه‌که له سه‌ره‌تای جوانی‌دا له ناو نه‌و کومه‌له‌دا رای‌بواردوه گورریه‌وه به‌پیری ا . لهم ده‌وره‌دا نه‌بینی نه‌و خووره‌وشته‌و نه‌و کومه‌لایه‌تیه که جار‌ان هه‌بون به‌حوکی قانونی گورران گهوتن به‌باریکی تردا و گورران ، به‌لام له بانی نه‌وه بولای چا که بررون که‌چی روبه‌روی خراپه بونه‌وه ، له بانی نه‌وه بولای یاسایه‌کی باشته‌ر بچن که‌چی بولای شه‌رازه‌ی له‌به‌کک هه‌لپ‌چرانی هیش و کار چون ا . که‌وابو ناچار بو له‌بهر نه‌وه به‌چاوی خوی له‌ده‌وری زبانی خویدا دوشتی پیچه‌وانه‌ی چاوی گهوت

بانگی بو بکا و پرر به دهم ده نگی تری له دم بیته دهره وه . . نه مانه بون
به هوی نه وه که زیور له پرده به کوه بگویته پرده به کی تر . .

ئینجا بینه سه ره وه له هندی له و شعرانه به وه بدوین که لهم ریگانه دا
گر تونی ، بو نه وه بزاین پایه ی نه ده بیانی لهم شاعرمان که یشتونه کوی ؟ که
له وه پایه ی کومالی له وه وره به له هه مو بار یکدا دهر نه کوی :
زیور وه کو شاعره کانی تر له پیشا نه گویته مه بدانی غه رامیا نه وه ،
له وی دا ، که هندی دوستی شیرینی له یخاته به هه شتی ژینه وه ، شوشه به شه رابی
سه رخوشی پی نه خواته وه ، جیهان نه نیایا پی ته نها له و باخه نه بی که له گه ل
دوستی دلارامیا نیایا دانیشته ا . خه یالی باوش نه سکا به ئاسوی ژانیکی
له به دی دا ، بهم لادا لا نه کانه وه له و باخه ، که بونی دانیشتی یاری دهرینی لی
دی ئیلهای خه یالاتی پی له به خشی ، به ولادا ، که لا نه کانه وه یاری نازداری
له بینی که گه رمایی دهرونی لهم دلویی عاره قهی خستوته سه ر رومانی له و
له ی بویه وام کرد چونکه خهی تابوشت له دلاشت نه به بیره و پلینه وه
ته نها له و دلوه عاره قه به نه بی ا زمانی نه کر بته وه و روی تی نه کاو له لی :

نکاتی ئابرووی چه مه ن به روی ئابداره وه

شکاتی نرخی نه سته رهن به زولفی مشکباره وه

چه له مه ی ؟ له نه ی ا له جام نه گه به نه بجه بیته لام

به روی ئابداره وه ، به چاوی پرر خو ملاره وه

عه رقی نه ی له هاله ما ، که لابه ری له دل غه ما

جکه له قه تره عاره قی له روت ، که دپته خواره وه

نیشانی من ، جه مالی تو ، به رانی من ، وصالی تو

خه یالی من له خالی تو ، به عیشه لیم ! مه شاره وه

چمنزده گوی حبیبی من ، نیکاره گوی ته بیبی من
با ، شوق بهری ره قیبی من اوهره به سهد وقاره وه

نیدای خد وگه دی تو ، چه من به فوجی گویه وه

به بولبولو به چلیه ، به قوسبو چناره وه

خهره لنگه رو ، زه لنگه مو ، هه جهم سیاق و روس خو

هه ناسری که کورده زو ، به پیچی لارو خواره وه

نیشانی زولفی عه نهری ، هه مو اولانی گولومهر

به عردو بهردو داره وه ، به گاوی سهر چناره وه

همن گه یاندمه نه نهری ، فنونی شمر و شاعری

نه نوش گه یانته ساسری به چاری سحر کاره وه ا

زیره ا بارانی فینکی به هار رشینه ای دلی نه کاو ستایشیکی نه بیعت نه کا ، که

به دهستی کردگار نه خفاوه ، سه بری نه و دینه نه نه کا ، که چون بونی به هارو

بونی گولی به هار نیکلاو بووزو له و هه و سافه ا بالانده ای بال زیرین له زیر

نه نه ای بارانا سنا نه گف و له بوته نه مزو به لهری چلی گولینه ای

دارانه وه له بهر دهشتی به ههشتی زه ودی دا گیانکی تازه نه دوز نه وه ا . که نه مه

نه بیبی به دلیکی نه رره وه نه لی :

بنوارره نه و به هار و هه وای نه راوه تی

فوسانی پیکه وه نه بی غونچه ای حه لاره تی

هینایه شوق و زه مزه مه ؛ نه برانی سهر زه من

سهرما بررایه وه ، هه مو توندی و هه لابه تی

هه وره تریشقه بوته ، سفا لاورشین نه سکا

تا سه بزه زاری نه رز موجه لابی سه فوه تی

هه م هه رده سهرده ، هه مو روحی کراپه بهر

گورراوه سهر به سهر هه مو دنیا قیافه تی

بادی سه با به جلوه قه‌دی گولبانی لراب
گول ، زاری کرده‌وه که بکا شوکری نعمتی ا

زیور هم قاپیانوه دهر که چی و رو به روی قاپیه کی تر که بیته‌وه؛ رو به روی
قاپی کومه لایه‌تی که بیته‌وه ، پی که هاویز بیته‌وه و دیو، ته ماشا که کا چونیه تی خوو
ره وشت بروه به دهره به کی ، هر که سه به باریکا بو خوی روی کردو ته
دهره به کک ، شیرازه ی یاسا له به به کک هه لپچر راه ، هر تیره و به ره به کک
که ، تو که بگری و که ته وی بیجیته ناویانه‌وه سه بر که کی له وانی تر خرابترن ،
هه مو! اما نچیک هاتو ته سه ماده پهرستی و له ویزدان دور که و تنه‌وه . لیره‌دا
به جوره هاوژگاری و قسه کردنیک دیته ناوه‌وه پیاو، لای و له بی که ته نها
پسپوری له و مه‌یدانه‌یه . دیته ناوه‌وه و له ی :

به کک عه بی خه لکک که بینی، خوت صاحبی هزاره
خه لکت له لا خه راره ، خویشت وه کو ده‌واری ا

زاهر نه قیروسالم ، به ره‌ننگ و به رگی . عالم
هه‌ما له ناو دهر وندا ماریکی زه‌هرداری ا

چون بیت بلم موسولمان ، پافه‌ردی نه‌ومی نینسان ؟

دوری له خیره احسان مه‌ستی مه‌ی و قوماری

ده‌ستت له سه‌نمه‌تابی ، ناوت له حورمه‌تابی

قه‌لبت له غه‌نله‌تابی ، قه‌لب و زه‌لیل و خواری

هه‌ی عالمانی حه‌ق بین ا تهریس بکن به بی کهن

لاده‌ن له نه‌من و نه‌مین ، لاده‌ن له ورده‌کاری

هه‌تا بلین خه‌نای کرد شیخی «رضی» و «طوسی»

هر وه کک قه‌دیم به «سی» سال ناگه‌بنه «قازی‌لاری»

دین گوشاده دهر ویش ، بی سوده بویته بهنگه کیش
بنوارره مورهدی پیش ، مه نوآرره بهنگه و ملری

لهی تاجران سادق ، وهی کامبانی لایق
ره چی له گیل خه لایق ، «ده» به دوازده نجاری!

هر موشته ری گدیته بردهم دوکاتی میوه
سایون مه دن له ژیر پی ، نشتر له شاده ملری ا
دلسان هر لهم بابیه توه به ناوی غمزه طوانی و کومله شناسیه وه چه ند به
جوانی دبتنه زمان و لهی :

نیشانهی عه بت له گسدا نه ماوه هه چی نوش له بی مهر چه بایه و حلاوه
عه بت له لیودایه تا بهر گزی (ح) عه داوت له قلبو دلانا چه قاوه ا
هه تا مام به خالیک له بی دل بیه ستم سداقت له خال و له ماما نه ماوه
چلون گتمی عه شقت بکم لهی بهری رو ؟

به سهنگی جه فا شیقهی دل شکاره
بلیم ناسکی ناسکه راسته ؛ فیکرم سل و وه حقه دوژمن به سه یادو راه
مه روریشه گم بو به به فرو که چی دل چه مندا له بونی دهی شیری خاوه ؟ ا
له ره غمی زه مانه و ره لهی سه من بو

بیشین ، بنوشین و بو حش هلاوه ا

زیور هم پردانهش دا له دانه وه و له گویته ماله میکی تروه - که کورری
نیشانیه کانه! . لهوی دا سه بهر له کا را جهوری زه مان و ناحزپی روز گلر
به رامبر به کوردان له جه ننگدا به ، هر سانه به لایه کدا له یانرره تینی و
له یانچه وسینسته وه ، له ده شتی نه بیونی دا عه ودالن ، نانیان به دو نابی ، له بانی
هه مو نازو نعه نیک له ژیر جه ورا له تلینه وه ، هر سانه له شیان به داری
به کیک بریندار له کری ، بی لانه و بانه ، بی غمخوارو دلسوز ، له گیل

همه‌شایا به کک به به کا'هه لئه زنه ، له جوشی کورده ی دهر و نیکی بوریا نه وه
دهم له کانه و مو'لهلی :

هم کورده مه جهب ساحبی به ختیکی زه بوئن
هیشتا کو ئهلی داخلی سه حرای نه بوئن

نایی به دوسه د سینهی هوزان که بهیا کف

بی به هره له ویشن به مه سهل عینو فروئن

بی بهش له هه مو نعمت و ئازاد بی عالم

پامالی جه فای دهرن و مه نفوری عیون

بو قونده ره و واقه مچی زالم هه مو لهشیان :

خاراوه له بیستا ، وه کو گامیشتی اچه تونن

هموای زه مین ساحبی ئالتون و قسورن

هم کورده له بهر زوری قسور مالکی تونن !

هر قهوی قهوی بوبه هه لف پیرو جوانی

هر قهوی وه نه وشه و گو له ، واقه ده کو تونن !

کس گهشنی نه کرد سرری دهر و نیان له جیهانا

بی شرح و به بی حاشیه وه کک کونه متونن

سه ررای نه وه دوزمن به به کن ، جومه عه شیرت

حه قیانه ئه لین کورد هه مو مه حکومی جنونن !

هم حانه ده و امیکی ته بیسی هه به بو سکورد

تا غافل و بی به هره له عیلم و له فنونن !

که له مه ئه بیته وه دپته سه ره نه وه ئه لی مادام سه رچاوه ی هه مانه نه زانی و

نه خو بپنده واری به و هوی له به کک 'ترازانسه کهی دیاره ، | چار کردنی زور

به ساناییه به ده نگی بهرز بانگک له کاو ئه لی :

منظره که برونندی نهاد به قومی هزار

جهه‌ها ته که ده‌کا موحوی سلسله‌ی تاتار

فتوت و عیله که وابوته باعسی اقبال

جهه‌ها ت و حه‌سده بوته مالفه‌لی ادبار

براده‌ران و ره‌فیکانی خوم مه‌بن غافل

له‌تهریه و ولهدوب و عیلم و سه‌نم‌تیکه به‌کار

به‌جه‌وه‌ری که هه‌ته ، لامده له‌میلله‌تی خوت

نفاق و بوغزه به‌له‌زه‌نگی ماردی جه‌وه‌ردار

وه‌تن ، وه‌تن وه‌کو ، کوکوی کوتره‌باریکه

بیته وردی زبان و دلت ، به‌له‌بل و نه‌هار

به‌مال و ده‌ولانی دنیا مه‌نازه‌له‌ی حاجی

بنای مه‌کتاب و پردی حساب به‌روزی شومار

حایاتی نیمه‌حواله‌ی مه‌خای مه‌شرافه

که‌گوره‌لوتفی نه‌بی قورر به‌سار سه‌فیل و سغار

زبهر به‌رامبهر به‌خاکی نیشانی پیروزی که خوشه‌ویستی خوی دهر

له‌برری له‌لی :

له‌ی وه‌تن چه‌ند خوشه‌ویستی روحی شیرینی منی

مه‌زده‌له‌ی توخی نیشات و باعسی زینی منی

بیت و گهرمن کوه‌گن بم ، وه‌سلی شیرینم بی

نیشه‌ی ناده‌م له‌به‌ردت نوی ، که شیرینی منی

که‌رجی له‌رزی ، هیند بلندی وه‌خه‌لای من اچیه‌عشر

واسته‌ی سه‌ره‌ستی اج‌رای نایینی منی

گیفته‌خاری میله‌نی ، نوی ماده‌ریکی مه‌ره‌بان

خوا هیلالیشی به‌تودا ، ماه و په‌روینی منی

هو بهاران به و هوای زور سافهوه وه که چهنه
 فصلی زستانیش سراسر باغی نهمرینی منی
 بوجی نهقدی جسم و جانی خوم به شاباست نه کم؟
 خاکراهی حوکرانی جزو ته به کینی منی
 نارهزو فیکری سه یا حمت ناکم تیر نهی وه تن
 تو له جیگای قاهره و تاران و بهربنی منی
 زهور بهم جوره بانگی او خوینده واری و بو نیشان بهرز کرده وه ،
 بهلام نه ماشا نه کا ، واپول پول منالانی نیشان وه کو برری بهرخ نه چن بو
 قوتابخانه دهرز نه خوین و نه گهر ریشه وه دواوه ، هیچ سرودیکیان نه ، نه
 له میوارانا ، نه له به یانیا نا دلی دیته جوش نه لی جا بوجی هم سروده یان
 بودانه نیم ؟ :

وه نه من کوردوستانه ، یادگاری نه جدادمانه
 به هفتی روی سهرزه مین خاکی پاکی کوردوستانه
 باهه ، مومان وه کت برا بین ، ره فبقی دین و دنیا بین
 با له وه حشمت ته وه لا بین ، نوبه تی عیلم و عرفانه
 کورد میله نیکی ناسراوه ، له مهارف بهجی ماوه
 روزی سه می وتی کوشینه بو نه و کسه ی کورد زمانه
 کورد میله نیکی فه دیمه ، ساحبی ته بی سه لیمه
 شاهدی هم موده عابه سلاح الدینی سولتانه

زهور که له مانه نه بیته وه دیته سهر فه اسافه و ورده کاری و له دهر دم
 ورد بو نه وه ، دیته سهر باسی ورده کاری و جناس له سر شیوه ی « نالی » نه لی :
 با نه چیته لای ره قیاز یار نه نیمی خانه بی
 لازمه نه و نه اسکه له ولانه بی ، له ولانه بی

دیده وهختی توی له لاهزر نه بی واحز مه کا
 بو نه زمر له عل و دورری په کتا نه بی ، به کک تانه بی
 طارنی حقیق بین چه باسکی زینت و نارایشه
 وای هموی ناوشاروناو دبی وانه بی ، دیوانه بی
 دوستی و خرمی نه موه بو ره فیتی خوی نه لاج
 حه ز مه کا بهو شه رته گهر بی گانه بی ، بیگانه بی
 هه را گه سی بو نه رکی دل بهر دبی نه سیحه تان مه کا
 هم دو پایه لی مه گم یا خوانه بی ، یا خوانه بی
 شه ممی رونه بوته باعث « زیوره » نیستا دالما
 گهر له خاتریا گهی په روانه بی ، په روا نه بی ا
 به راستی زیوره له م باسی جناسکار با دا گوی هونری دهر کردوه و به لافه تی
 زمانی کوردي دهر خستوه وه بگره تاکی ترازی مه گهل « تالی » داراست
 کردوته وه . نیمه هه ره نه ونه نه له شه ره کانی نه دین که مه عنای جناسه که
 دهر گوی . له لی :

یارا بانه چپته لای ره قیبو له ماله وه دانیشی ، چونکه هه و ناسکه - که یاره -
 پیویسته له ولا ، نه بی - که لای ره قیبه - به لاسکو له هیلانه گهی خوی بی - که
 ماله که نه بی . . مه مه پیچه وانه که شی بگره ا ... چاو ، که توی له لانه بی وای بی
 خوشه که بو بیینی له علر دورری بی هاونا ، نه بی باشه ، یا « تانه » په کی به
 سه ره وه بی . به پیچه وانه ی همش . . یا خود بو چاوی که وتی له عل و دور
 یکیک بیان نه بی ، یکیکیشان « تانه » ی به سه ره وه بی . پیچه وانه ی همش ...
 پیاری حقیق بین کاری چیه به جوانی رواله تی و نارایشه وه . ناوشارو لادی
 پیاو یکی هموی که گوبی به م جوړه شته رواله تیانه نه دا ، مه گهر هه و کا برای
 حقیق بینش وانه بی ده ، با بو خوی بی به دیوانه بداته کزا ، چونکه هه و
 له ناوه دانی دا نا حاوی ته وه ... دوستانه بی و خزمایه تی نه ماره ته وه بو کا برای

جو تیار ، ہر گز نہ وہ نندہ بی « کا » نہی ، قہیدی نہ بایگانہ بی ا .
 پیچہ وانہی ہمیش ..

ہر گز ، کہدیت ناموز گاری مان گسکا بو ہمہ کہ دست لہ دلبر
 ہل گزین ہم دو ماہ لی گہ گم ، گہ لیم : یا خوا گز کہ سہ ہر نہ بی ، یا خود
 بہ « خوانہ » شیت بیت . « خوانہ » کا براہ کی شہت بووہ لہ سولہ بمانی ..
 ہمہ پیچہ وانہ گشی بگرہ ... موی رومہ نی تو یہ کردو بہ نہ گاری ، کہ « زیورہ »
 ہمہ دمی گہ گز لہ دلیا توزی « بہ روا » نہ بی با ، پی بہ « بہ روانہ » و بو
 خوی بسونی ا ...

ہم شعرا نہی زیورہ گہ لی معنای تر ہل گز گری وہ کو میسک واپہ ہتا
 بیخہ پتہ سہر تا گز زیانر بوٹ گہ داتہ وہ ، بہ لام نیمہ ہر بہ گز نہ وہ نندہ
 وازمان لی ہینا ..

زیورہ بہ کورتی دو فہ لہ نہی لہ دو بہ پتا دہر ہر زیورہ کہ گہ لی :
 دقتہ م کردہ حادثاتی فہ لہ ک

ہانو چوی فہ سللی مانگہ کان بہ ک بہ ک
 لیم عہ بان بو کہ جہ نہت و دوزخ عہ ہدی جوانی و پیری بی شہ ک
 دیارہ پیری و جوانی چا ک ناسیوہ بویہ و تو یہ :

پیری بچیتہ مہ جلسی جوانانہ وہ گزہ

جوانی بچیتہ مہ جلسی پیران مونہ وہ رہ ا

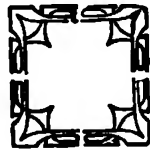
زیورہ چہ ند بہ وردی نہ فسیہ تی مہ رد م بہ کہ بہ کہ ہل گز نہ گنی ، نہ ماشا
 گہ کا مادہ بہ رستی خوی کردوہ بہ قبلہ نما ، گہ گز بہ کیک ہزار بار داناو
 پالہ وانیش بی ہر کہ ہزار بو گہ بی بہ ہیچ جور ہیزیکی معنوی تیدا
 نہ مینی . بہ لی بہ وردی سہ پری کردوہ بویہ و تو یہ نی :

حیزی و دزی و خیانت مہ حکومی و گہ پیری

ہیچیان دہ ماخ شکین نین وہ ک عیلتی فہ قیری ا

به راستی زور زور چاک که مهر روزبه در لاله خا که لعلی :
 پیاو که دو چاری روزی نه گیت بو دوستی گیانیشی لی نه پسته عهدو ا
 لاخو وهستا ناشی چون مهری زبهری ناشیپی ؟ وا بهو
 داخبه دلیوه ا لعلی :

مهری میزوله به کک گهر بی بناشی له سه دجی نه پیری ده لاکي ناشی ا
 به بی نام نمونه شعرا نه ده رگرت که زبهر نه نفسیه تیکی خه رای :
 کومه لایه تی و نیشتانی هه بووه وه له مهر سیکیاننا شاسواری مه یدان بووه
 بهر رای له مانه شاعر یکی زاهد و خوا بهرست بووه . له مروه وه « ابر
 المتاهیه ۷۴۵ - ۸۲۴ م » له « عین نمر » ی حجاز شاعری عه رب بووه
 زبهر ریش له سوله یمانی شاعری کورد بووه . هه روه ها شاعری لیمه له
 فارسی ، تورکی و عه ره بی شدا هه ر شاعر یکی بالای کورد بووه . دیوانه
 شعره نایا به کی هیشتا له چاپ نه دراره .

احمد مختار

۱۸۹۷ - ۱۹۳۵

کوتره باربکی دهنگ پر له یاو ، کوردهی له و دهنگه گوردر له
تا هو . گولای باخچهی عیلی جانفکان ، گولای بوخچهی فیکری

گوردهکان . هلسکو و توبکی سهر به خو له
مهبدانی شعرا ، سهرگو و توبکی خو به خو له
بازاری خیرا . گو و نوو به داوی چاوی مهستهوه
تا هوشی کردهوه ، نینو به روزی رونی کوردهوه
تا پهنی کردهوه . شوخ و شهنگ و لاو چاک
بووه ، دهس به تفهنگ و سنوار چاک بووه .

شاعری مهم شوینه ناوی « احمد » و کوردری
وه سمان پاشای جانو برا بچوک « تاهر » به گک و
دایکیشی ههر « عادل » خانه . له سالی (۱۸۹۷) ی
میلادی له شاری هه له بجه هاتوته دنیاوه . له بهر
ههوه له و ساله سالی (۱۳۱۶) ی هجری بووه وه

مهم میژوهش له سهر حسابی « له بجه د » به ناوی « احمد مختار بک » هوه دهر دیت
ههر مهم ناوه یان بو کرده به ناو . .

وه سمان پاشا و محمود پاشا ، حسن به گک ، فتاح به گک ، سلیمان به گک و
حه مه عیلی به گک شمش کورده گهی محمد پاشای که بجه سره و به گک بوون .
وه سمان و محمود یان له لایهن حکومه تی عوسمانیه وه له قه بی پاشایه تیان دراوه تی .
محمود پاشایان به کیک بووه له و سهرامه دانه که پابه ندی به نه ده بیانی
کوردری بووه له وانه به داستانی هه مو دیواغانیک بیت و خزمه ته نه ده بیه گهی

شایانی همو قه له میک بیت ، به خه تیکی زور جوان له سه رکافه زیکی نایاب کتیبیکی له شعرو نه ده بیانی گه لی له شاعرانی کورد نوسیوه نه وه و ناوی ناوه « که شکول » . هم که شکول گه نجینه به کی زور به نرخه به رامبه به نه ده بیانی کوردی وه ئیسته له کتیبخانه گه « حسن به کی » نه وه بابه ..

احمد مختار وه کو همو منالیکی تر له چه و سالی دا نه خریته بهر خویندن له قوتابخانه ی مندالان له هه له بجه ، قرآن و کتیبه ورده له کان نه واو نه کا ، له پاش نه مانه ده ست نه کا به گولستان و خویندنی فارسی تر ، له پاشا که میکیدی عه ره بی نه خوینی و ده سقی له هه له گری و خه ریکی سه و سواری و ملسکداری نه بی . له ته مه نی بیست سالی دا ژنی هیناوه . له حالی (۱۹۲۲) بووه به قائمقامی هه له بجه . له (۱۹۲۴) دا بووه به نایب له پارلامانی حکومه نی عراقی دا ، تا له (۱۹۳۵) له ته مه نی (۳۸) سالی دا به گوله ی تفه نگه ده ستیکی پیس له سه رک ناوی « سروان » کوژراو جوانه مه رگ بو ، ته رمه گه کی براهه وه بو هه له بجه له ناوانی « عه بابله » له و گوررستانه که تا هه به گه کی برای نیایا نیرا بو نه به یه بیان ناشت ...

احمد مختار به گه پیاویکی بالا بهرز و سورو سپی بووه ، جوان چاک و شوخ و شه ننگ ، چاو گه وره و ده م و چاو پان بووه ، ریشی نه تاشی و جوفی سمیلی قه بتانی نه هیشه توه . زور چهزی بهراو وشکار کردوه ، راوچی و تفه نگچی و سوار چاک بووه . ته ررپوش و دلته رر ، زور تر سهراخانی و شهروالی له بهر نه کرد و شه ده و مشکی نه به ست به سه ره وه ، پشینکی نوزی زیادی نه به ست و فه قیانه کانی هه له گه کرد ، گه لی جار دوریزه فیشه کک و ستارخانی نه به ست . له گه ل جلی کوردی دا چاکت و پانتولیشی له بهر کردوه . له گه ل خوارده نه وه دا سه و دای بووه ، یاریشی نه کرد ، پیاویکی نان بده و بهر چاو تیرو زور ده ست بلاو بووه ، رو خوش و همو وه خت ده م به بیکه نهن بووه ، له شوینی دوره وه گوبی یان له قاقای بیکه تینه گه کی نه بو ، هه لسو

گونی له گهل هه مو جوړه کسبکذا نه کرد . خویندنه و هشی پی خوش
بووه ، له قسه کردندا دهنگ گه ووه بووه . . .

که ورد نه بیته ووه لهم خویندنه یی « احمد مختار » هه ماشا ته هی شتیکی وای
نه خویندوه له گهل نه ووش تا پویه کی زیره کی ووه ، زمانی فارسی ، عه ره بی و
تورکی زانیوه ، نوزه نوزه په کیش له نسیگلیزی . ته نانهت له فارسی دا
گهلی شعری هه به . . . نه میزته ووه سر نه ووه ، که چی بو بیت وا احمد مختاری
خسینته سر نه ووه دهست بکا به خه یلبازی شعرو به زوریش ته نسا دو
ریچکھی کرتیبت ؟؟

وه کو له شعره کانی دهر نه گوی ، یا خود ره کو یا صای بنه ماله پی دهری
نه ما احمد مختار له دهوری سره تادا نه به کیریک بووه روی نیکا وه نه
هه بکلیکیش بووه باوهشی پیا کا ، که چی له گهل نه مش وه کو شاعره کانی تر
دیسان هر دلی کرده به هیلانه یی خال و خعت وزمانی کرده به مه کینه په کی
دایه گهر بو دروستکردنی ستایشی جاومه ستانی قهه باریک و زولنی
رهشی وه که شهوی تاریک ا ..

بلی نه چاوه ندازیک دلی کردو ته ووه ، نه چاره به نازیک هوشی بردو ته ووه
به لام هم له و ماله دا گا گولسی کردبو که که شکوله کی محمود پاشا بو بو
به ره ووه هی پی کرتی و دهنگی شعره کانی ناهر به کی برایشی داره داره ی
بو نه کرد . له و لاوله « ناری » له باغچه یی زیانا به « نه برو که مان نه یی خانه دان »
کو پچکھی له زرنگانهره ، هم لاوله « نالی » له به هشتی له و دیوی جیهانا
به ناوازی « گولبه دمن سروی چه من » دلی نه که شانده ووه ا . که هم بهم
جوړه جوړه ووری به پررژینی دهسته یی له ل لب و به هستی گولی له دهب
بته نری ناچاره له و ناوهدا نه میخی بلی :

دل بو باغی روی له و بولبول ناها زور به شیو حاله
ره هی مسدوده چونکه زولنه کانی میسلی پررژینه ا

هو ابو احمد مختار لهم دهوره دا تنها ناو ماله گه ی خویمان بو کتبی شمیری
 بو گرته وه ، چونکه لهو ی دا تا هر به گی تیدا بو ، کتیبخانه گه ی تا هر به گیتی
 دیوانچه ی شاعره کانی تی دا بو ، سه ررای له مانهش که شکره که له بهر ده ستیا بو
 به یانی و میوزانی فیکری شاعرانی تیا یا وهر نه گرت . .

مینجا با نیسته پینه سر ته وه قسه له هندی له شمعه کانی وه وه له وره گاهه
 که له وه له شعرا گرتونی بکین ، احمد مختار ته ماشا له کا ، وادل رفینه گه ی
 - که ناوی ناوه ته دلپه ره گه ی - به ناز به گوه توزی له سه پوره گه ی لادا ،
 روزی هزار وه ک زه ردوی دار پیچی کرده وه له تاو نازار ، له میان
 بولای ماسی و سه راو ، لهویان بو شوبنی دور له چار ا . سه ره نای لهم
 باسه ی له کاته وه وه له لی :

که دلپه خوی نو اند خورشیدی خاوه زو فراری کرد
 خه جالت مار به زه ردی عهزی پیتی کوهساری کرد

به سوزی سینه نالانی له فه سلی پایزا بولبول
 که رویه ناو گولستان و خه یالی نه وه به هاری کرد
 خواروژی له زهل لهو به ژنو بالا به که ته سوهر کرد
 له شهوقی لهو بو ، خه لقی عه رعه روو سه روو چناری کرد
 ونی میسکی خه تا ، بومن خه نایه لانی بون خوشی
 که هاتو بونی عه نری بهر چه می شیواوی باری کرد ا
 ره قیب وه ختی که دی یار مهربانه دهر حقی عاشق
 ته قی کرد وه ک سه گک و توپی له داخا نینه تحاری کرد ا

له سه سه رت لبوی له بلا بو ، که مه جنون شیت و ریسوا بو
 به جاری که و ته کیوو ده شت و سه هر او ، ته رک شاری کرد

که بیستی موزده ی ته شریفی تو ، عاشق له خوشی دا
 سه یانی ما بو ته تیا و ته ویشی زو نیساری کردا

بازی! شوهای حوسنه و الهروی لوتف و کهره مکاری
 کوا | یاد یکی حالی « احمد » ی روت و مهژاری کرد

تاماها که کی به باری غزه ل او غرام دا تم شمرا نه دلیک نه که نه وه ، بهی
 بهروا پیار نه خه نه سوز بگه وه و زور نرر و ناودارن ، بهلام نابی نه وه شمان
 نه فیکر بچیت که نه شمزی دوهه ما نه گهل نه وه دا که وه کو نه وانیتز سوارو
 ریک و پیکه وه نه بی مه صنا کی زور به هیز بی چونکه نه لی : بولبول نه پایزا
 که چوه گولستانه وه خه یالی به هاری کردا . جاری گولستانه پایزا نه به هارابه
 که چوه ناوپه وه فیتز چون خه یالی به هار نه کا ۱۲ به لسکو خوی وینه ی نه
 به هار به که خه یالی نه کا . نهوی که بو پایز بمینیته وه به ریزی گولستانه
 نه وه که گولستان ا همر ، که ونی گولستان به هار دیت به دلا وه کو چون
 کونرا « پینج » ناق به دلا دیت نه میش وابه ، کوا بو پایزو گولستانه کی
 پیکه وه نه نومان ا ...

احمد مختار همر نه باری غزه غروانی دا به وینه به کی تر دپته ده ننگ و نه لی :
 فستائی رهشی نازکی چین چینی له بهردا
 وه که هوری سیایی به ساری قورسی قه بهردا
 قوربانی نیگامی غزه بت روح و دل من
 به که لحظه دوسه د نیرو رمت چون نه جگر دا ۱۲
 مادام که به شمگیری بروت نت نه ته جهر کم
 لازم نه نه خو خنجه ره کردونه به بهردا
 دو دپده ی مه خوری ننگام به به به بهت
 وه که ناو وه هابه که نه خو بی نه به بهردا
 ده ستی که به داوینی نه تو ، ده ستی به دل بم
 چیکم که نه ده ستی به کم خاکی به بهردا ا

قوربان وه کو خالی شهری پیت اگه وتوه دایم
«احد»، که مه گهر دلبری خوی بی له گوزه ردا

راسته جوانی رازاندوتوه و ته شبیهی به جی کرده که فستانی یاری بالا
به زری چاو به خوماری - که کچی جورده ساله به - کرده به هور و
له شولاری مینای بی گوردی وه کو مانگی داپوشیوه و، راسته شعره کانیش
سواروره وانن به لام نه وه بو، له سهره تادا که ستایشه کی دامه زرانند دیاره
رو، له کچیک نه کانه وه، چونکه نه جورده ستایشانه بوته و جنسه به که چی
له شعره سیبهما نه لی مادام شمیری بروت هه به پیوست نیر به و خنجره ناکا
که کردوته به که مه ردا ا. به لی نه بی کچیش خنجر بکا به که مه ریا، به لام زور
که مری نه گوی. له کوردی دا که وترا خنجره ی کرده به که مه ریا، هه
کورر مه به سته نه وه کک کچ. جاگه و ابو ناوه راستی برره شعره کی له گهل
سهره تا که یا به کی نه گرتوه ا. .. دیسان له تاخر شمردا مه به ستی نه وه به بلیت:
وه کو خاکی به زری پیت که وتوم بو نه وه جار جار به لکو به سه مارا بوریت ا
دهی جو مله ی « که مه گهر دلبری خوی بی له گوزه ردا » نه وه معنایه
نادا به ده سته وه ا. . .

له گهلر نه مه شدا هه ندی تاقه تاقه شعره له فخر ادا هه به له وانه به به لاری
زیر بنوسری. چند جوانه نه شعره ی که نه لی:

بیستون ئیستش که وه ختی لاله ی لی سهوز نه بی

باسی خوینی دیده و داغی دلی فخرهاد نه کا

دیسان له شوینیکی تردا به شمیریکی تر نه لی:

کولاله ی بیستون ئیستا به هاران نه لپن پیت ماجه ژای فخرهاد و شیرین ا
خوا هه فه به جوریکی نه دببانه توانیوه بی ستایشی دیمنی یاری بکا، له کاتیکا
که مه ی و شوشه له ناوایه و له به رره ی گولی رومنی دلویی عاره فه ی سه -
خوشی هونه نه کا. نه میس له خوشی دا وه کو بولبول نه خوینی و نه لی:

له نه هڅه ئی باده ووه ختی سدری کولمی له کا تاروق
 به عه پنی له و ده لی بهرگی کوله ، هم ئاوی بارانه ا
 که ، بهز میان گرم له بی به شعر یکی تر له شویلیکی تر ا دپته ده ننگ و له لی :
 که ، دهر خا دل بهرم له و گه ردنی ساقی بلورینه
 له به نجهم مو دهری ، گهر دهس در پز کهم بوملی مینا ا
 نه ماشایکی رومانی یاری له کا و پی له لی له گهر من به وی ستایشی تو بنوسم
 پیوسته :

له بی کاغزل له بهرگی گول ، قه لوم ، جانا له عه نهر بی
 که من مه یلم هه به ئیستا بنوسم وه سنی رو خسارت ا

* * *

احمد مختار بهرگی لیره دا ئیتر له ووه سنی ، له ووه سنی چونکه تماشای له کا
 پرده به کی تر به سهر عالمه کشر اووه به ره ننگی تر ره ننگ کراوه ، جار
 چلریکیش له سوچیکه وه ده ننگی نپینی بهرگویی له گوی که له دهرونی تاقه
 تاقه که سیکه وه دهر دپت و بامی له و ناله ناله له کا ، که له جگه ری هه لکر روزاوی
 دایکی نیفتانه وه ده ننگ له دانه وه . که هم ده ننگی گویی لی له بی تاسیک
 له بیاته وه ، بیریک له کانه وه ، له جوشی سه رخوشی که نجی تیدا ده ماره کانی
 نه کانی که له خواو پرده ی پیشو دانه دانه وه ، پرر به دهم رو له کانه له و
 شاعرانی کورده — که له پویشی به ایک بووه له وانه ا — به حه و پینج
 خفته کی قایه کی تر له خانه سهرگازی پشت و بهم به کایان — که به کیکه له
 حه و ته که — له لی :

شاعرانی کورده ا به سه ، بهس بامی زولف و جاو بکن
 کهم خه یالی پرر چه م و کا کولی ئالوزاو بکن

لابدهن کهم بامی سونبول ، یا لقی لاولاو بکن
 ئیوه ته دپیریکی حالی قهرمی دلسوتاو بکن

زو بهزو تائیش له دهس دهر نه چوه، سا ههولی بدهن!

که له مه نه پیتوه ته ماها له کا: قهومی کورد له پایهی به که ما لانه وازو مهرلی
 شیواوی دهستی نه زانی و نه خویشده وارین - که، نه مه، ریشهی هه مو دهر دو
 به لابه که - رویان تی له کار له لی:

له خه وهستی دره نکه میلهتی کورد، خه و زه دهر تانه
 هه مو تاریخی عالم شاهدی فزل و هونه رتانه

ده سا، تی کوشن نهی قهومی نه جیبی بی که سی مه زوم
 به کورجی قه نسی کن له و ریگه دوره، وا له به رتانه
 بخوینین، چونکه خویندن بو دفاعی تیخی دو شمتان
 هه مو لان و سهانی عهینی قه لغاب و سو به رتانه

به خوررانی له دهستی بهر مه دن هم خاکه مه جیوبه
 که تیزی وه که جواهر، سورمه و کوحلی به سهرتانه
 به سهر چه رخا له گهر نازیش بکن هه قتانه، لهی کوردان
 ته ما شای سیه ری هم شاخو کیوانه ی له سهرتانه

به بی قه دری به سه ریا رامه بورن حورمه تی بگرن
 گولاله ی سوری هم سه حرایه خویناوی جگهرتانه ا
 ده میکه هم ولانه وانه سیری به نه جی جهه
 له سایه ی عیله وه ئیمررو ئیتر نوبه ی زه فهرتانه

زبانی حالی « احمد » هه له لی وریان لهی میلهت ا
 بزانی به ردی هم سه حرایه له ماس و گوهرتانه
 له بی احمد ختار به که له چه قوتابخانه به کی به رزی فه لسه فه دهر چوبی وا له
 شعری شه شه مدا له فه لسه فه به رزه دهر ته برری ؟ . له فه لسه فه به دهر
 له برری که خالی زه وی وزاری هم ولانه تان ئیسی پواوی باو با پهرتانه و
 گولاله سورده کشتی خویناوی جگهرتانه ا . گو ا بو به نه کن به بی پهری

به سربا بررون و به سوکیوه دهستی بو بهرن! .. احمد به گک له هیج
 فوتابخانه به گک دهرنه چوه به لام لهو خاکه ، که لهو گولایه رواندوه هه
 لهو خاکه لهویشی پی که یاندوه .. دیسان له ئاخیر شعر دا هه که سه ، سه
 لهده فری مالی خوبهوه له کا ، لهویشی بهی له مالی خویا لاس و که وهه ری
 دهوه ، به لام له گه نه بهیدیا به هه له بزانی بهردی دهستی میلهتی سکورد
 هه موی که وهه رو له لاسه چونکه کانگای ئالتونی ره شو سه سهر چاوه ی
 « گورانیوم » ی دا پوشر اوه ! ...

احمد مختار هه ره له م با به ته وه بو میای خه یالی له ته قیلتیه وه ، بی با گانه ، به (۱۹)
 شعر بهرتر خه یال و بهرتر فه لسه فه ی خه یال له باری ئیغانی دا دهر
 له بری و له ی :

دیهته گویم دهنگی به سوز و شیوهن و گریانه وه
 ناله ی دله له حه مه رت خاکی کوردوستانه وه !

لانسه وازو بی که سو مظلومن ئیستا فه وحی کورد
 گاه به دهستی تور که کان و ، گاه به دهست ئیرانه وه !
 اسمی وجدان و عدالت بی مه مته به و درو
 بو سیاست هم سه کهوتوته سه سهر لیوانه وه

راسته گه اسمی عدالت ، بوجی مندالانی کورد ؟
 دیل و سه کهردان به مورینه وه به سه که یوانه وه !

... ..

سه قه زاری مه به وه خه لکی له لین بو کورد له بی
 هه قسه ی روتوه ، قسه ش ناچیته ناو کهیر فانه وه !

ئیررو با وایی به لام روژی له بی له ولادی کورد
 دیته وه مه یدان به عیلم و سه نه مت و عرفانه وه

توجوانانی و تهن توحید نه کن تم میلته ته
 هر له کرماشان هه تا وری و سنه و بوکانهوه

ریک نه خه ن وضعیه تی وان و جزیره ، سه ره بهر
 عه قره و زاخو نه به سن ریک به قه د بوتانه وه
 خانه قیزو مه نده لی ، خاکی لوررستان به ک به به ک
 وه ک وه سا نه درون به بالای مه تنقه ی بابانه وه

به چکه شیرانی عشا پر بو قررانی دوشمنان
 هر وه کو روستم نه کونه هاتن و جه ولانه وه

باش قررانی مدمی ده ست بی نه کن تعمیری ملکه
 ریگی ئاسن نه چیته شاخی هه ورامانه وه
 کیو و کز گه تی نه بیته باغ و جاده قه سرور بی
 بو تماشای ، دهسته دهسته دین له لینگلسانه وه

به راستی تم شعرانه ی احمد مختار نمونه یکی زور بهرزی میلته ته که بو پاشه
 روز به جی هیشتوه .

لهم فیکره وه نه گوپته سه و نه وه که زمانی کوردی زمانیکی نه ده بیه و به
 هه مو جور ماوه ی نه وه ی هه به که خزمهت بکری و له وعده ی بیگانه دور
 بخربته وه ، دینی تم ریچکه به نه شکینی و به نیازه ده مت نه کا به وتنی
 شعری کوردی به تی ، که نه مه بو نه و سه رده مه نیشانه ی گیانیکی پا که و
 هه سئیکی بهرز له ودا دهر نه خا و قه ومیه تیکی خاوبن به ئاشکرا نه نوینی .
 ریچکه نه شکینی و نه لی :

گرپه و گره ی ته نوره ؛ بلیسه ی هه تا وه که م
 سیروان و تانجه روبه ؛ خورره ی ئاوی چاره که م

شیواری موی خاوی کسبیم به روز و شه
 بوبه به شیوه نیست که ، بیره بلاوه کم
 روزی به پیکنینهوه فرموی ده ما و ره
 بو پامی نیوه شه ، سه که قول هه لکراوه کم
 دیسان وتی : شه که له دومت دپته دهو نه گهر
 زه هریقی بخویته وه ! کچی ، بینی ناوه کم
 هم کومه لی گولاله که تالان له کیوو کهز
 تاویان دراوه گشتی به خونیه رزاوه کم !
 توبی و خوا ده سا و ره پینای چاوه کم
 ساریژ که ، زامی له تی جه که برراوه کم
 باوهر مه کن بین به عرب کوردی شارمزور
 بی ترس مه لیم ! له راسی درراوه کلاره کم
 احمد مختار به دولادا سه ریکه مه کیشپته ناو مه مردم و هه لیان مه سه نگی ،
 وه کو موبه کک له مامت ده رینی به و جوره ! چونیه تی خووره و هفتی نهو
 روزه نه خانه شریقی برره شمزه که به وه . له پاش پینج شعر دپته سه ره وه نه لی :
 لاده شاعر تو له پامی عشقبازی و سه برکه
 چون خه ریکن چهن که می نیستا وه تن ویران نه کن ! ؟
 جاهلان بو نیستفاده ی زاتی خوبان روز و شه
 لهم محیظه مه نعی عیلم و سه نه مت و عرفان نه کن
 روره شی دنیا و قیامت نهو نه فامانهت کهوا :
 هه جوی قوم و میله تی خوبان به پاره و نان نه کن
 تا سمان نیستا و هه چهر خاوه جاهل غالبه
 گوربه و ربوی خه یالی مه رته به ی شیران نه کن !

چن کھسیکی تازه پیا گوتوو له کوره دهرچون
پاو که چو بوئیش، له پیشا بوقلمه می گیرفان له کن ا

خهلقه به عزی کس له ئینسانی جیان دیوه زده رور ؟
واهمیشه مه شقی وه حشی و به پرده وی چه یوان له کن ا
هر لهم بابه ته وه شمربکی تری هه به جونیه تی اداره و قانونی له و روژوت
بو له کا به هیلککه بکی پاکه کر او و له بداته دهسته وه و بویشت
له گیریتوه له لی :

مه عنای وه ما لیکه له ده نه و به عزی موه زه ف
قانون موه نه که شقی بکن باخهل و گیرفان ا

احمد مختار رازو نیازیکی هه به له به بن گولو بولبول (۳۲) شعره .
ما، زاده ی فیکری خوی بی، با پرسنجیک بی وهری گرتی له هر دو بار ا
پرده به کی جیروکی پیشان له دا ونعونه به که بو وردی پیری هم شاهرمان .
به بی لاپه نگری هم شعرانه له لایهن مه عناوه پابه بکی به ریزان له له ده بیانی
کوردی دا بو خوبان نهرخان کردوه . شاهر سه ره تای له کانه وه له لی :
چه له ی گول که ره ننگ ئیسته سوره ا

چه وه خقی شادی و هه یی و سروره ؟

پهره ت بو ئال و ره نگینه به هاران ؟
مه گهر حس تیه تا سکو بزانی
له تو نازانی بوجی ئال و سوری
له گهر بیوابه لای تو عقل و قامی
له جی سوری، به روزه ردی له هانی
سه رت وه خقی که دهره یینابو، له بوا
مه نرسم چونکه توبی حسنه گرشت
دره ففانه له قه نره ی ئاوی باران ؟
له خاکی کی رواوی بو به جوانی کا
له به زما مابه ی که یف و سروری ؟
ده ماغ و میشک و حشی تمامی
که لاریزت له کرد ئیستا له مانی
به ره شپوشی به ایتابه دینسا ا
وه کو ئینسان تیه له فکر و هوش

نهی حلاله مهر و زانی به نده هه تا شهر منده بیت و سهر فگه نده
بهلام هسر وه ختی ههنگی یا، خو میشی

ههینم من بهسر تووه هه نیشی
هه به بزررکی به جری رهنگی ثالث
به شیوی دی به سهر یا وه وضع و حالت
هه زانی و ساحبی عه قلی تهملی
که تو بوچ وا تهرو تازهو جوانی؟
سهوز بونت هه خاکسی دلبرانه
به جهرگی عاشقانا داخی ناوه!
وه یا سهوزی هه سهر خاکی ههزینی
هه سهر فهبری هه هیدی، یا رواوی
که دایناوه حیاتی خوی به ماردی
له لق بویه که تو سهر دهه هه هینی

به چل سهوزی، به بهرگت میسلی خوینی ا
که هه سهر و ما بهی جلوهی گولانه
به سهر بهرزی که بهرگی سورته پوشی
هه بو بیکگی جلی ماتهم به بهردا
هه بو بولبول بلاوینی به هاران ا
هه وو روز بو وسالت ره نهچهرو به
دهی ناگی به دل مهیلی وسالی؟
هه موی سهر ما بهی ناوه هه نینه!
بهلام مادام که مهجوی هه که سانه
له بو تو، بو ته ما بهی ههیش و خوشی
هه گهر بیوا به تو عهقت هه سهردا
وه یا خود تو بهیادی روحی یاران
که هه هه تیره هه وه نده مهجوری تو به
کهچی نا پرسی هه سلا تو له حالی
بهلی عاشق که نالهی وا ههزینه
له لای مهعقوقه وه کت دهنگی رو با به

هه گهر چی عاشقی جهرگی که با به
وهلی مهعلومه جهورو زولی دلدار
که لیک (سه) کهسی، سهر بهرزو پاکی!
هه بی هه دیکسی بی بو عاشقی زار
خصوصاً تو که خولقاوی له خاکی

مخوبی تو به به کک له و سیانه نهی گول

که کون کون بو به غه مزه ی سینه و دل !

وه کو هو دوانه کهی تر یانه بولبول دلی مه شکینه تو خوا حه یغه نهی گول

له دهر حهق بولبولی بیچاره وو زار نه وند مه ضرور مه به نیشان مه ده ظارا

که و ابو نیسته له پاش هم باهکردنه و ورد بونه و به له هندی له شعره کانی

احمد مختار به کک بومان دهر کهوت ، که :

راست بو هم شاعره مان له شهر دو ریچکه بووه . هر چه ند سهره تا

به ناوی غه رامیه وه هاته پیشه وه به لام له پایه ی به که ما نه نفسیه نیکی نیشمانی و

له دوهه ما غه رای بووه . دیوانه شمریکی بالای هه به هیشتا له چاپ

نه دراوه .

بی کس

۱۹۰۵ - ۱۹۴۸

له باره گای ئاوه دانی شاعرانا گوهه ری شهوچرا ، له ههرا په رده ی خاندانی ئه دبیانا جهوهه ری بهرچرا . فیکری وه که تیشکی زه رده ی

خوراوا به که ئه رزیته سه سه پو لی ئاوا .
بریسکی ئه و ئاوه له و زه رده . په رده ، وینه ی
فیکری ئه م هومای شا په رده . جاری به بادی به رزی
نیشتان ، ده نکه ئه داته وه ده نگی له ئاسمان .
کافی سه رزه نشت کونه په رستی ، نوکی اقه له ی
ئه خاته ههستی . ئالای سه ربه ستی بیرى ئه مای ،
ئاوی ئازادی سه رچاوه ی فای . ئاوی ژبان و
ماهه ی دلبه ندی ، کازه به فیره که ی چیا ی
مه لبه ندی . جار جاری باسی مه بت بو ئه کا ،

خوبو گو بی گری بی سه ر خوش ئه کا . ره و ره وه ی تاریخ بی کس ئه نوینی ،
ئاوی له ریزی ئاوان ئه مینی ...

بی کس شاعر ئاوی « فایق » و کورری عبدالله به گی کورری کا که
حه مه به . له « ۱۹۰۵ » ی میلادی له ئاوانی « سیته که » هاتوته دنیا وه .
« سیته که » دبی که به « ۲۰ » کیلومه تره به که که وتوته شبالی روزه لانی
شاری سوله مانیه وه - ئه و سه رده مه مه رگزی قه زای شار باژیرو عبدالله
به گی باوکی فایق له وی تابوراغاسی بووه . له پاش دو سال هاتونه ته

سولهیمانی ، له نهمه نی سه سالانا ئاوله دهر ته کاو «سه» بهشی چاوی به ئاوله-
 ههروا . ههه لهه وهخته وه قانی مهینه تی بو ته کرهت وه . له «۱۹۱۱» دا
 باوکی نیراوه بو خانه قیوله وپوه بو بهغدا ، ته نیری به شوین مال ومناله گهیا
 ته یانباته تهوی ، له پاش سالیکی باوکی چوه بو تورکیا و ههسان له بهغدا
 ته مهینه وه . ئیتر ههه تهو چاوی کهوتنه بو به کترین نه دیه وه . ههه تهو
 ماوه بهدا فایق برآیه کی له خوی گه وره تری هه بووه «حه مه سعید» ی ناو بووه
 له روبرای «دجله» دا ته خنکی ، دایکیشی له تاوانا سوی ته بیته وه ته ههری ،
 خالیکی له بهغدادا بو ماوه وه له پاش سه چوار مانگک ته ویس ته ههری . فایق
 خو بو برا بچکوله گه ی - تابه ر - به هه نیوی و دهر به ده ری ته مهینه وه ا ...

سه ره تای شه رری ۹۱۴ - ۹۱۸ دا ته مه زری و ته بی به ، رپی به نان ، حاجی
 امینی گاه حه مه ی مای سفارشت ته گانه هه ر حاجی علی ئافا - که له بهغدا
 بووه - چاوپری فایق و برا گه ی بکا و تهو میرانه ی له باوکی و دایکیانه وه
 بو یان ماوه ته وه نیابانا خه رج بکا . حاجی علی ئافاش ته یاندا نه ده ست «حه به
 خان» ناو - که ژنه زا بیکی سولهیمانی بو و له بهغدا دانیشته بو - حه به خان
 شیرانه چاوپریان ته کاو تو که تو که به کیشیان پی ته خوینی ، دو سه سالیکی
 بهم جو ره رایشه بو برن ، له «۹۱۷» دا که ساسی و هه زاری به کی زور ته چیژن ،
 له «۹۱۸» دا ژنه ته یانباته وه بو سولهیمانی بولای حاجی امینی مامیان . فایق
 پهویکی پیاهاته وهو خرا به مه کتبه و له پولی سه به ماوه رگیرا تا ، «۹۲۳» ههه
 له مه کتبه با مایه وه و هه مو سالی به به کم و دوهم دهر ته چو ، ههه تهو ساله
 له سهه ئاره زوی مای چو بو مه کتبه بی عیاسیه ی کار کوکک ، بوی رپی نه کهوت
 لهوی بی لهویه جو بو بهغدا له ، ۹۲۴ - ۹۲۵ چوه مه کتبه بی «دار العلوم» ،
 له بهر ده م بزوی له سالی زیاتر مه کتبه نه یگرته خوی ، له ۹۲۶ - ۹۲۷
 گهه ر رایه وه بو سولهیمانی ته نها پولی به گه ی متوسطه هه بو له سولهیمانی چوه
 تهو پولو مای چاوپری ته کرد .

له پاشا مای له بهر هموه فایق فیری عهده ق خواردهنوه بو بو ده ری کردا
چوه لای مامه ماری له حفته په زیانو له ویس نه یگرته خوی ، به ناچاری بو
نوشتن گراستیهوه له قونابخانه په گه لی له خویند خه لکیس یارمه نیان
له دا بو خواردهنوه گهی ، هم حاله ی بی خوش نه بو له تاخری « ۹۲۷ » دا هات
شتمه کک و جل و بهر گه گهی خوی فروشت و دوکانیکی جگره چینی بونان
به پیدا کردن له سوله یمانی دانا ، دوا ی سه جوارمانگک هممهش سه ری نه گرت ،
دزدا شه په کی له بهر کردو فیستیکی سوری له سه رناو سنوکیکی کرد به
به روکیا جگره و شقارته ی بی خست و به ناوشارا دهستی کرد به فروشتنی ،
هممهش زوری نه خیابان په نای برده بهر دایه ری ۴۴ شغال ، به روزانه له ریگای
عهده بت پیشیان دایه ، بهم جورهش سه جوارمانگیکی رابوارد ، له « ۹۲۸ » دا
بو به ماموستای « زانستی » ، له « ۹۲۹ » دا له بیته گه باوکی له
« مرعی » سرده ، له « ۹۳۰ » دا به هر کوله مهر گه کک نه بی نه چی
بو به غذا و له ویوه بو حله ب و بو نورکیا به نیازه شتیکی له میراته گهی
باوکی دهست گوی - میرا تپش گوتبوه گه روی خه لک شتیکی وای دهست
نه گوت - له تاغستوزی عه بی سالدا گه رراوه نهوه بو سوله یمانی . له روزی
شهشی به بلول « ۹۳۰ » دا هه رای به رده رکی سه را له سوله یمانی همقهومی -
هه رای داوا کردنی سه به خوینی سکورد - فایق گیرا و به دلیل برا ،
گه بهر له کرا بو هموه نان په پیدا کابینخوا هات له سوله یمانی قونابخانه نه په کی
داناو دهستی کرد به دهرز و تنهوه . مینجا له « ۹۳۳ » دا و مزاره تی معارف
وه ری گرتو بو به ماموستای مه کتب ، سه ره تا له دبی « مورسک » له
ناوچه ی بازبان ، تا « ۹۳۷ » هر له لوی سوله یمانی بووه لهم تاریخه دا نیرا بو
« حله » ، له « ۹۳۸ » دا پیانوت بچی بو « عماره » نه چوو وه زبغه کئی دایه
دواوه گه رراپوه بو سوله یمانی دهستی کردهوه به دانانی قونابخانه تا « ۹۴۱ » ، له
دکانه دا سه ره له نوی گه رران دایانهوه بو معارف هه ره له لوی سوله یمانی ، سه ره تا

بو قهره داغ ، بو ناو شاری سوله یانی ، بو سورداش و بو هه له بجه . تا له
روژی « ۱۸ / ۱۲ / ۱۹۴۸ » له تمهانی « ۴۳ » سالی دا له هه له بجه هم ژبانه پرر
جهورو ستمه می به جی هیشت و تهرمه کی هینرا یه وه بو سوله یانی و له گردی
مه یوان وه کو گه لیکه تر نازداران نیزرا (۱) .

که سهیری لاپهره می هم ژبانه می فایق ته که بیت هه ره له و روزه وه که له
کوشی دایکیا مه مککی ته ژمی و چاوشاریکی له گهل ته سقیره کان ته کرد و به
په بجه کانیشی راویژی له گهل ته و فیلمانه دا ته کرد که مه بنهت و ناواری
باشه روژیان پیشان ته دا تا چوه گورره که و سهری ته به دی نایه وه له جه زره به
به ولاره شتیکی تری له ژبان چاوی نه گوت . وه کو بلیت هه ره له پیشگی
داره وه زانیبوی که پیشگی دنیا به دهراره می خهم و مه بنهت و په ژاره می
ته بی کورپه می تیدا شه ته که بدری ! . .

فایق پیایکی میانه بالای نیک سمرراو بووه ، سهری زل و دهم و چاوی
گرد ، چاویکی کوپرو ته و پتریشیان نیوه می هه بو ، لوتی پان و ده می بچو که بو ،
ریشی ته تاشی توزی له سمیله که می ته هیشته وه ، چاکهت و پانتولی له بهر
ته کرد زوریش به ته ننگ جل و بهر که وه نه بو ، له قسه کردندا له سهر خو بو
وه کو بلیت ته دانه دانه قسه می ته کرد ، زور ناشنا بووه به خوارده وه
ژیانی سهه خوشی ، یاریشی ته کرد ، له دوا دوانی ژبانیا هه ناسه برکی پی
که و تبو به نیخه نیخ قسه می ته کرد ، باری ژبانی چه و سانه وه بووه ، له اداره می
ناوالمالدا زور کوک نه بووه ، سهررای ته مهش بهر چاوتیر بووه ، ناشنای
گوشه می مه بنخانه کان بووه ، باوه رریکی راست و له ژبانیا به که ریگی کرد بو
به پیشه می ژبانی خوی ، ته گه ره دلایه کیکی نه ویستایه هه ره ته و نه ویستنه . .

(۱) گه لی لهم سهر چاوه می ژبانی پی که سه دو ستم رؤوف ته فه ندی حاجی .
امین یارمه تی دام سو یاسی ته کرم .

میتز نهیته دوان . زیره که و به زه بین بووه، که بشه اتایه به سه ریا شهرمی له
کس نه نه کرد، له گه له مه شدا زور زمان پا که بووه له شمره دا، قه له ندهر
بو بو به بو به نه دا .

فایق که چاوی پشکوت یا، ده می له مژبنی په نجه می خوی به ره لا کرد
ته ماشای کرد منالان له ده مه ده می ئیواراندا که باو که کانیا ز دینه وه نه چنه
پیشوازیان بو نه وه پیکه وه بچنه ژوره وه تا شه و، گدا نه نیشن نه م لایان
باو کیان بی و نه لایان دایکیان، که چی نه م به نه نیا له بائی ده سقی باو که ده سنی
بر ایچکوله که می نه گری و نه چیه ژوره وه، دایکیش نه ماوه تابت به پیرانه وه ا .
هم دیمه نه دلی مند الیک بریندار نه کا به لام ره نگی زور دلی فایق بریندار
نه کردی، چونکه جیگه که می له نه نشت جیگه می ئاسوی هیوا وه بو، با شه و
لا به رره می به یازی شاعره کافی نه خوینده وه - هر بو نه مهش بو که نه نیایی
بی خوش بو - کاره سانی روزگاری له سینه مای خه یالیا ده ور نه کرده وه
گوا شهرری ۹۱۴-۹۱۸ چه بو خوی، چه بو قه و مه که می به کک له سه ربه کک
نه بخته شریته وه، ژبانی له به ربه کک هه لچر راوی خوبو ناوشاری سوله بمانی
ته ماشا نه کرد که جه وری زه مان به سه ریا نا نه هینی و هیناویه . نه وه می ورد
نه کرده وه که بوچی شیرازه می ئیش و کاریان له به ربه کک هه لوه شاهه ؟ .
کو تو پرر له نرسی نه م دیمه نه به سامانه راجه نی و ئاورریکی دایه وه به لای
خوبه وه به خوی وت : «نوجیت ؟ . من کوردم نه ته وه می گوردم» ، خو
کوریشن بی که سه نه گهر که سیکه بیوا به حالی نه و حاله نه نه بو ا وتی گوا بو
من بی که سم ا . «بی کس می له ده ربه ده ری کورده وه کرد به ناوی خوبو له
باده می بی که مانی هه رده گهر رانا شه رانی شمیری خواره وه .

راسته له ده وری بی که سدا شعر په رده به کی تری به سه ردا هاتبو وه له
خیوه تی فخرامه وه سه ری هینا بوه میرگی قه و صیت، به لام ناتوانین بلین ته نیا
هم سه ره تا تکیه بو که بی کس می خسته نه و میرگه وه ، یا بی کس می فیری شعر

کرد ، چونکه زور کس له او چهرخی بی کس هر لژبرخیوه ته گدامانهوه
 بو نموه باوهش بکن به غراما وچاو بیرنه چاوی کلی غرام ا یا ناتوانین
 بلین سدهی بیستم بو که بی کسی فیری شعر کرد، چونکه بی کس نه گهر
 لم دهوره شانه بوايه هر شاعر بو ، بويش شاعر بو چونکه له باوهری
 نمودا سر به ختی و شعر دو ناو بون بویه کک مه صا . دهی نمه ناتوانی
 بوتری له به کیکوه وهری گرتوه ، یا شتیکی کاری نی کرده بو نموه واییت .
 بهی بهریشانی خویرو کویله بی قومه کوی بی کسی هه نظر راندوه بو نموه
 که روحیه نیکی لازوهی بی - چونکه روحی نازاره له وسهرده مه دا گلی
 شوینی سکورده واری گرتبوه وه به لام وه نه بی ته نیا نمه ش بو پیته
 سرچاوهی نیلهای شعره کوی . نه گهر نمه بوايه له بهر نموه که نمه شتیکی
 نیکررانی بو نمه بوايه خه لکی تریش له و عامه کاری نی بکردنا په کچی ته نیا
 بی کس بو که تا گریکی راسته قینه له دلیوه بلیه ی نمه ند . .

بهی راسته له پیش بی که سدا وله دهوری نمودا بولیس و نمه بی غرامی
 ده ستیان کردبو به به کدا بو سر برینی روحی پیشکونن و روحی
 گورران له دهوریکی وشه کوه بو دهوریکی ترره وه یا خود بلین له دهوریکی
 « رومانتیکی » بهوه بو دهوریکی « کلاسیکی » ا به لام وه نه بی دیسان
 نمه ش نمه مان پیشاندا که نم کاره ساته ته نیا شتیکی بو پیت و راوی
 بی کسی نابی بو نموه له تاوانا خوی باو پزیته کوشی شعره وه و خویرو قومه -
 کوی بی بلارینیته وه ا نه گهر ته نیا نمه بوايه نه بوا بی کس دو بونا به ، کچی
 هر به ک بو ا . . دیسان نمه ش هر وایه که بی کس به لاماری پیاره کانی
 مزگوت و ثابینی نهادا له سدهی چوارده همی هجری دا نه مات هلیشه -
 سه نگاندن و به نه قلی سدهی بیستم بهره نگاری نه کردن و به ناویکی
 روز نه یفتنه وه بو نموه کاره پای به فورر داپوشروای ثابینی نیسلام سر

همه‌ی که نه کرد خو و نه بی نه بر نهوه بونی که سرچاوه‌ی شعری له
 سرچاوه‌ی ناپهنهوه هه‌لینجاویت ، وه یا زانیینی « روبرت بیرنز ۱۷۵۹ —
 ۱۷۹۶ » - شاعری اسکندله - په‌لاماری کلیسه‌کانی ئینگلته‌ره‌ی داوه ا .
 نه‌گه‌ر و ابواپه‌ گه‌لی که‌سی تر له سرچاوه‌ که ئاویان هه‌لینجاوه و گه‌لی
 که‌سی تر له‌وانه‌بوون « بیرنز » یان ناسیی که‌چی بی‌کس به‌ بی‌کسی کوردی
 خوی نه‌بست و په‌لاماری نه‌و باوه‌رده‌ی نه‌دا به‌ بی‌ نه‌وه ئاشنا به‌نی له‌گه‌ل
 ره‌چه‌لکی مزگه‌وته‌ که‌دا دابربیت ا .

که‌وابو و نه‌بی نه‌نیا به‌ که‌ به‌ گه‌ی نه‌م شتانه بویت که‌ بی‌ که‌سیان خستیته
 کوشی شعری هه‌لینجاوه به‌ تیکرراو شکوهیکی مه‌نه‌وی فیزی
 به‌ تابه‌نی بووه . بو نه‌وه به‌ هه‌ر یه‌ نه‌وه له‌ هه‌ر تای سه‌ده‌ی بیسته‌نه‌وه
 پال بنین به‌جه‌مالی نه‌یسه‌نه‌وه ناچروی نه‌رم و نیانی بی‌کس له‌ به‌هارستانی
 میلیه‌ تا بی به‌ گولوکی ده‌مه‌ ده‌ی به‌ بیان و بی به‌غونچه‌ی باغچه‌ی
 نیگارستان و به‌یادی فیکری قه‌ومیه‌نه‌وه کورتو پرده‌م بکانه‌وه . . یا خود
 بلین بو نه‌وه بووه که‌ به‌ هر دو کیانه‌وه به‌ در یه‌ بی‌ نه‌وه‌ی به‌ گه‌ی سه‌ده‌ی
 بیستم شریکی تر له‌ ماله‌ی کوردی‌دا بته‌نه‌ کار و بی‌کس له‌و شریته‌دا بی
 به‌ گویا به‌کی ده‌نگه‌ زه‌لالی هه‌ر فینی میلیت ، وه یا بی به‌ بوابولیکی خوش
 نه‌وای لاله‌زاری قه‌ومیت ا . .

ماه‌وه‌ سه‌ر نه‌وه بزانیین شعری بی‌کس چه‌پا به‌ به‌کی له‌ نه‌ده‌ بیانی کوردی‌دا
 وه‌ر گرتوه‌ وه‌ میزوی سه‌ده‌نی کوردی چه‌ ئاشنا به‌ به‌کی له‌ گه‌ل شعری
 بی‌کس‌دا هه‌ به‌ ؟

هه‌ل وه‌ کو توژیکی له‌ وترا « بی‌کس » گه‌لی جار له‌ زبانی پی‌ه‌ویدا حه‌زی به‌
 ته‌نهای و گوشه‌گیری نه‌کرد ، له‌م رابوارده‌نه‌دا بو خوینده‌نه‌وه‌ی دیوانی
 شاعره‌کان به‌ نه‌و شاعرانه‌ که‌ زدرتر سرچاوه‌ی ئیله‌های شعریان غه‌رام و
 نصوف بووه . لیره‌دا ناچار نه‌بو به‌ یعنی شعور ناچاری نه‌کرد به‌وه

که سهر به رسته دیوانی شاعره کانی فارسیشه وه ، له بهر عه ره بی خویندن دیسان
 هزی به خویند نه وهی شعری عه ره بیسه که کرد . هم سهودایه - بیجکه له
 فتره نی زانی - پالی پیوه نابو شعروتن وه کو نه وان . وه وه کو له میژیوی
 هه ده بی کوردی دا بومان دهر که گوی دیوانی شاعره کان تا نه وه سهرده مه
 مه گه به ده گهن که گینا هه غه رام و غه زهل و تصوف بووه ، که پیش به و
 جو ره هات له پیشا له سه ر بیجکی نه وان به خه یالی ، خوی ، خوی تالان به
 غه رامه وه و گه و ته داوی دلتوازی به وه وه وه مه بدانه دا که سپی خوی تاودا .
 نمونه به کک له و ریگه به که گر نبوی هم پارچه شعری بو :

دلی له خویا دایم تهر نه بی سه رخوشی بادهی روی دلبر نه بی
 مه فتونی بالای قهده ره ره ره نه بی به جایی شراب که پل و مهست نه بی

سا ، خوا نه و ده دایم بهستی گهی ا

دلی هیلانهی عشق یار نه بی به تیری نازی بریندار نه بی
 کو شتهی نه و دیدهی پرر خومان نه بی به جایی شراب نه شه بار نه بی

سا ، خوا نه و ده دایم بهستی گهی ا

دلی له کانگای مه عه رفهت نه بی سه رچاوهی عشق و عهبت نه بی
 ره هه بری ریگهی حه قیقهت نه بی به جایی شراب جلوه دهر نه بی

سا ، خوا نه و ده دایم بهستی گهی ا

ته ماشا که گهی هم شعرانه دا بی کس به شیوه بهکی غه رای رازو نیازیکی
 له گهل دل کردوه و فه لسه نه بهکی حه قیقهتی دلی دهر بزریوه ، به لام که گه
 بینه سه ره نه وه که بزاین هم شعرانه له باری غه رامه دا چه ترخیکیان هه به ؟
 لهم سوچه وه ناتوانین پایه بهکی بهرز بو هم شعرانه داینن ، چونکه که گه
 مه بهست به غه رام تا هو نالهی جهرگی هه لکروزاوی بهرانیهر به دوستیک
 دل چه پاو گه ره ، یا پاررانه وهی کوژراویکی دهست عه شق بیت له بهر دهست
 پادشای جهمالی دلتوازی تالانگری هوش و شعوردا ، وه یا باسی دیمه نی .

جوانی هانمه نانی نازو عیشوهی چاو و پرو و خت و خالی دلبری - که
 همانه ربچکھی شاعره غرامیه کانن - هم باسهی بی کس لم روه وه
 هیچیان نیه ، به لسکو ته نها باسی هوهت بو نه کا : که ، دل :

هو ده که هیلانهای مه معرفتی ناسونی و لاهوتیه هاونیه بو نیکاری
 ته بیعت و کون ، کونه شاری بازی خیالی خوش بهروازه و نارامگای
 هه سانه وهی هه مو رازو نیازیکه ، نه گهر له خویا سوزو گودازیکی نه بی و
 خوی وه کو بلوری بی که رد ساف و بی که رد نه بی و ، نه بی به هاونیکی ساف
 له شهوی مانگیکی چوارده دا و وینهی مانگه کی تیدا دیار نه بی و به
 نه سیمیکی فینکی وه کو باده به کی شهاب نه بز و پته وه بو هوه به هوی زنجیره ی
 ورده شه پوله که به ره دینهی مانگه که بگا به هزار مانگک - که هه هه هه
 معرفت و هه محبت و هه جه مال پیشان هه دا - . دلی که له خویا وا نه بی
 با هر نه بی ، چونکه شت وه ختی خوش و جوانه که به ته پیه تی خوی پیک
 بهت ، نه وه کک به زوره ملی و به تیوه ژه نندن . له کوی هه و سیوه ، که خوی به
 ته بیعتی خوی له داره که وه بی بگا و سور هه لسکه رری ؟ له کوی هوه که
 لی بکر پته وه و به زوری به نیجه و نینو کک بگه به نریت و سور بکریت ؟ ۱ .

و تمان هم شمرانه له باری غرامدا نرخیکی وایان نیه وه مه عنای
 غرامیشمان والی دایه وه که شاعره کانی تر له سه ری رویشتون . هه مه مانوت
 به لام بینه سه ر راستیه کی و حه قیقه تی باسه کی ... بی کس خوی هستی
 به وه کردبو که له سه رو رواه تدا و له باری جوانی دا مه گهر وینه کی خوی
 بوایه له هاونیه دا نه گینا کسی تر له و نه هه جو ا . هه بی به چه روپکه وه
 بگویته شوخی بازی و به نیجه بازی له گهل هوه دلبرانه دا که سای گهر دنیان
 له سای سه هه نا ، وه کک تریفه ی مانگه له بهر به نه نا ا . که و ابو هه بی به جوری
 بیته مه یدانوه که دلی نازداران له گوشه ی ره شمالانا به چه شنی بگا به
 بهروانه ی دهوری چرای خوی که هه مو کس له گوشه ی ناسایقه وه هه بری

هم نه سالی بی گس و جه مالی نهو فریشتانه بکا . نه مهش مه گهر بهو جوره بیت
که ، رچه به کی تازه بشکینی بو غهرام ، نه گینا نه گهر وه کو می پیشینه کان بی
نه وه کک هدر نازداران به لکو گس ناورری لی نادانه وه . جا بهم بو نه وه
بی گس هات هم جوره غهرامه ی خسته ناوه وه .

هات پدلی کز دبه هه بکلی باده و به بگری هه شق و سه رچاوه ی اجوانی و
شهرابی نه رغه وانی ، بو نه وه هه تا ایاری نازدار به چاوی پرر خومار و به بالای
وه کک شمعال و به نازی بی نه ندازه وه سه پری بکا . . نه گهر نه ماشای هم
هوج به بکین بی گس شاعر یکی غهرامیه ، نه وه کک هدر نه وه نده به لکو
تیایا کولاره و شعره کانی شائینیکی هره بهرز بو خویان ترخان نه کن .

بی گس به رده ی غهرام دانه دانه وه نه گویته ماله ی سه خوشیه وه ؛
نه گویته نهو ماله مه وه که له سه رده تاوه هه ودالی بو بو ، هدر نهو هه ودالی بو
نوشی غهرامی کرد بو نه گینا نه وچی و غهرامی کوله نهجه ری بی چی ؟ !
نه گویته ماله ی مه ی و مه ی گیره وه . به لی ماله ی مهستی ، ماله میکی ههستی
بو ، بو بی گس ، هدر له مه به وه بو به پدا بو ، وه تا سه رده ی هدر تیایو ا .
سه ودای مه ی و مه بخانه و مه ی گیری خولامانه داری تازه ختی سه وز
رواو له سه ر لیوی مالی ، بی گسی خسته هه مو کورری بکوه . باده به رستی و
ساده به رستی بی گس شهرابی نه رغه وانی و کورری نه خچه وانی هینا به
سه لیمانیه وه ، نه ناوی شهراب مابه ره بو خه رقه پوشان ، نه ناوی غیلان بو
به هشت فروشان ا . به بی به رده رو نه کاته مه ی گیری ساده و بی نه لی :

دل بهسته ا ههسته ساقی فیداتم چه برانی له نهجه و بهزن و بالاتم
شهرابی با ، بی ، بو دله ی ماتم ره ونه تی ، شوقی ؛ با به حیاتم

له ده صنی بهستی بدانه جاتم ا

شهرابی وانی عومری نوحی بی هه فابه ختی دل ، نه شق روحی بی

کون و مصفا ، لابهری جهفا بزم و رابتهی بارانی وهفا
شهراییکی وا به تنها جای ته کامل بکا خامی و نهفامی .

قدمح پهباهی پررکه لیواو لیو بینو مهترسا ، نهعنو جنبو
دهخیل مهوسته ساقی فرسهته وهختی خواردنهوهو کینفوعوشرته
موغنی ساتوش روزی همهته

دل زور مبتلای دهنگک و نهغمهته تو خواقهتاری ، دل بوت لهتهته!

به ناهی نهی و نهغمی لهرغهنون به نهغشی مهی و شهرانی کولگون
با ، له دل دهر کهبن سزای گوردون لاسوده سانی دل بی مهنون

حاقی لوبالی منت به لستو دنیا به وهسینات له کم له لای تو
که مردم تو خوا هر به مهی بغو بوم مهکن شین و گریان و رورو

له جی یامین و تهلقین و شینم بین کوردی بگرن له زور سه رینم
به بزم و رهم و به لاوزی خوش لیسک و پروسم هموی بی گش

بلی هم شمرا نه گلی وینیلان هه به ، نه ، باده پهرستی شتیکی تازه به ، نه ماده

پهرستی ا میژوی هده بی کوردی وه کو ناتوانی بلی همانه شتیکی تازه باه تن

وه یا فیکریکی وردن و بی کس دایانی ناوه و بویان چوه ، ناتوانی له وهش بلیت

که بی کس وه کو شاعره تصوفیه کانت نیازی له شراب شهرانی خهرقه -

پوشان بووه ، چونکه هر خوی له شونیک تر دا لهلی :

داخی قهرزاری ههرهق خستمیه فا کک و فیحکوه

گا به دهست (جهرجیس) و (هه بد) و ، گا به دهست (لوفیک) هوه (*)

(*) همانه ههرق فروش بوون له حوله یمانی ، بی کس هه مو چار هه چوه

دوگانه کانیان له هه گوت ا

هەر که روز تا او بو گیتر بو عهدهق سَمکول هه کهم
 وه کهک و لاخی بیته وه ختی کاو جوی ئالیکهوه ا
 ههوه ننده هه به ئیمه ههوه مان بو دهر هه کهوی که بی کهس له ههر ریگه به کدا
 که گرتییق سه بهست و بی به روا بووه ، راسته و راست هاتوته مهیدانهوه
 وه له باری زبانی دنیایی دا نا ئاخیر به دل بریندارو پرر ئازار بووه و یستویه
 به هه رخوشی مهی خوی له خهی دنیا دور خانهوه، وه کو ههز له ئاخیری ههم
 شمرا نهیدا لهلی :

حهقه گهر عارهق بخوم ، تو خواره فبق لومهم مه کهن

زه ههته بی مهی زبانی بهم دهلی تاریکهوه ا

هه شورشی سه رخوشی و باده به رستییه که له میسکی بی کهس دا بووه ههر هه
 شورعه بووه چوهته میسکی « ابونواس » ی هه هواز بهوه له سالانی
 « ۷۲۹ - ۸۸۵ » ی میلادی دا . که چنی ابونواس ناسراو بی کهس قاودرا ا .

* * *

بی کهس په ردهی شمیری سه رخوشی دا هه دانهوه و هه چیه ئاسمانیکی تروهوه
 هه چیه هه ئاسمانهوه بو ههوه نیشتان و قهومه کهی بهرچاو کهوی . ههم
 شوینه دا بی کهس باز بهکی تیز بال و ره ندیکی هه رده گهره ، بو ههوه
 دروست کراوه که نهوای قهومیهت وه کو دهنگی زهنگی بهری بهیان
 بلاو کانهوه و له سوزی دهرونیکی به جوشهوه بلیت :

ههی وه تن مهفتونی نومو شیوه تم بیر کهوتهوه

وه ختی بهندی و هه سارهت پی به بهندو کهوتهوه

سن له زکر و فیکری تو غافل نه بوم ، وانی نه کهی

حه پس و تی ههلدان وز لهت توی له بیر بردوتهوه

بهو خوا بهی بی شه ریکک و لامه کانت و واحده

هه ختی تو جوروی له دلا ئاگری کردوتهوه

ما گریکی وا هزار حال ناری برزینفته سر
 قهت گرو کلهو بلیسهی تا نه بد نا کوژپته وه
 بامی مه حزونی و گه سامی خوت نه گهی تو خوا وه تن
 چونکه بهو باسه برین و زامه گم نه سکولپته وه
 مانه مینی تا به گهی؟ دهی پی که نه و سر هه لیره
 مفتخر به ، شهرت و عالمی گرتوته وه
 نه گه تی لاجو ، سه عادت بوته پختیوانی تو
 کو گه بی بهخت و فریشتت به رزه نه دره وشیتته وه
 گهرچی به بلیکه زه لیل و دلی دهستی زالمی
 نوبتی شادیتته ، نه جسا ناحزت لیک بیتته وه
 لانی میلپت به دم لهم عسره دا کاسکی نیه
 روزی ههوله ، هه به همت گوی هونه نه برپته وه
 بی قصوره ، چند جهسوره ، سهد شوکر نه ولاده گت
 وا نه رپی تودا ، نه خوینا سه بری چون نه نلیتته وه ؟
 بهسه ته عنم لی مده هه روله گهی جارنم
 هینده حلت بی هه تا کو دهست وپیم نه کرپته وه
 شهرته شهرتی پیساوه تی بی گهرخودا ده صنم بدا
 دو شمنت پت گم وه کو سه گک ، بیخه مه زیر پیتته وه ا
 هم شعرانه ده ورپکی کوبله پی بی گس و نیشمانه که مان پیشان نه دن ، نه وه مان
 پیشان نه دن که نه و نیشمانه نهوی تیدا گوش کراوه له زیر بلزی چه وسانه -
 وه دا تلاوه ته وه و بی گس به ده نگی زه لالی شهرتی هه موار بانگی بو هه لدا وه
 له پاشا بوی که ونوته گوشه ی به ندیخاله وه ، له ویی دیسان له سوزی ناله ی
 خوی هه نه که ونوه و باوه رری قائم تر بووه به وه که نه و نه بی شاعریکی
 قهوی و نیشمانی بی .

همو پوردهی ژبانی بی کس پورده به کی تاریک و ژانگی تال بووه به دهی .
 بی نوایی ، دهی هاوار بی . کاسه ، که پرر بو نه بی برزی ، لیره دا به
 پیچوانی نه و ناهه مواریانه که مریان لی دا بودم که کاتوه و نهلی :

دل ا که زور مسروره میرو ، ناره زوی سه بران نه کا

حز له فنجانی شراب و دست و بهنجی یار نه کا

دل ا که شه وه کک گول وه هابه دوردو نازاری نما

تالی ویسکی و شرابه ، حز له عود و نار نه کا

دل ا نه جانی بو له تنگی ، کهوته بهزم و رزمه وه

هاشقی سه پرو سه فایه ، مهیلی ناو گوزار نه کا

دل ا نه ونده مهست و که به هپته هیچ هوشی نه

واله ره قسایه خربکه عالمی بیزار نه کا ا

به راسق بلاغت و دلته ری لم شراندا که باندونه شوینی خوی . هر

چهنده نمانه بی بو دهنت نادا ، به لام نه و گوبی نه داوه تی داوای نه وه نه کا که

دل خوشه و فنجانی مهی و دست و بهنجی یاری نهوی ، وات پهبان نه دا

که گویا دل تنگی به سه رجو داوای سه پرو سه فا نه کا . . له باریکی تردا

نه بی پرروای بی بگری که دل خوشه چونکه گیانی نه وه له ککل گیانی

میلبه ندا نیکلاو بووه ، نه بینی و نه ششی میلبت له ناودا به ، وه که هر له

برده شرمدا باس نه کار نهلی :

دل به نه شته و به زمی میلبت شو کر بوژایه وه ؛

شاییه ، سه برانه ، به زمه پرر به ده م هاوار نه کا

دل به هاوانی که یفت و لاری کوردی دی کهوا :

به کک دل و به کک دم خربکه میلبتی هوشیار نه کا

دل له کینه خالیه ، بی گمده حانه وه کک بلور

مدد تف و نه شه ، له چاره ی خانی سه گار نه کا ا

دل نهی بی گس هه تا گئی لافی میلیهت به دهه
 ههول و نیکوشینه ته نها قهومی تورزگار نهکا
 گهر به راضی بینه پیش و دهس له دهس به کک گن هه مو
 کی به نه وسابه حقوقی قهومی کورد ئینسکار نهکا ؟
 به کتریتان خوش بوی تا نه گه نی به رتاف بدا
 دو دلی هم قهومه دبل و سوک و به دره فتار نهکا
 له بهر نه مانه په رده ی تاریکی له سه ر دلی لا نه چی و رونایکی له ناسوی هیواوه
 روی تی نهکا ، دیاره خه یالبازی نا کا ، هه مو شت نه خه له نی ته نها دلی عاشق
 نه بی خه له تان بو نه ونیه تا به غاوات نه کا . عاشق به جه مالی یار و عاشق به
 مه لیه ند و دیار هیچ جیا بیک نه به یلیانا نیه ، چونت به کم تا به یار نه کا
 ناحه و بته وه و هر له سوزدابه دوهه میخی تا به دیار نه کا هر هه وداله و
 له گودازدابه . .

بی گس عاشقی قهوم و ولانه گئی بووه ، عاشقی نه سیمی سه ر به سنی بووه ،
 وا بوونی نهو نه سیمه که هه وای میلیهت نه له سه ر روله کانی ولاتا و به کک دلی و
 به کک زمانی بانه - له باوه رری نه ودا نهو بوونه دیت ، که هات نه ودا له گئی به
 غاوات که یشت و شایی و سه برانیه نی و به هیچ شتی که هه لته خه له تا . له مه وه
 نهوه بو ئیمه دهر نه گهوی که ناهه مواری ژبانی بی گس و دل ته نگیه گئی
 له بهر کم و کورری نه نها ژبانی خوی نه بووه ، به لکو له بهر نهوه بووه که :
 نهو به روانه ی چرای میلیهت بووه ، که هه یله ته گئی هه سایه وه ئیتر نهو خوی
 به هه ساوه زانیوه باشیوی شه ویشتی نه بوئی ، بو بهش وا بووه چونکه دیار
 بووه که شاعر یکی قهومی بووه ...

* * *

بی گس به دزه دزه به گه وه ، به چواره به که چاوبیکه وه ، یا به لکو به چاوی
 ساغی گه شی دلیه وه سه یر یکی تیکر رای کومه لابه نی نهکا ، له بهر نهوه له گئی

له بن دهست ته مانوه لانه کانهوه بو چونیهنی کاروباری پشاری سوله بمانی و
کرده وهی کار به دهسته کافی ، له ریگه گهی تهوان ورینگهی خوی مهرحام
ته مینی به ده غزار په وه دم ته کانهوه و ته لی :

نوشی لافاوی عیلم بوم و به لام زو ده په دریم
سواری واپورری جهل بوم و به ناویا تی په دریم

سه د شوکر موخهی نه جام بو له باسی عیلم و فن
نامگرن جاریکی تر ، ته بجا له گه یفا هه لپه دریم ا

گرچی تا هیستا و تومه : تی بگهن زوی بگهن
به و قسانم میوه قهت باوه درمه کن، سه گک بوم وه دریم ا

خوینده واری شیتیه ، هر جه هله مینسان سر ته خا
گر له مهولا ناوی عیلم برد بزانی مهر سریم

هینده ته عقیبی حه قم کرد تا کونانی خوم بری
سوگ و ریسوا بوم له ناوا ، گیروهی تاخر شه دریم

چاکه ، زانیم حال عاقل نه فیه ، حه پسه ، یا شه قه
هر کتیبیکم هه بو دوینی له داخانا دریم ا

پیاوی دانا ، عه قلی دانا زانی بوی ناچیته سر
به رگی نادانیم له بهر کردوله حه پسی ده په دریم

شهرته « هر » بم ا باره گو یزم لی بنین خورهی نه به
باده میکیش زور و گم وه کک بی غمی بو خوم بژیم

له نیکررای تم نمونه شعرانه میژوی ته ده بی کوردی تموه به میسه پیشان
ته دا که بی گس وه کوچون شاهر یکی نیشتمانی بووه به رزتر شاعر یکی کومه لاه تی
و شه عی کوردیش پبووه که سهری بردبیته هه مو کور ربکوه و چاوی به
کرده وهی هه مو جو ره که سیکا خشان دبیت و گوینی به توانجی گس نه دا دبیت و
دل و زمانی وه کوبه کک بو بیت و سهری له گس نه کوردبیته وه ، یا به کورنی

بلین : کم و کورری دهسته دهستهی مردی دهر برریی بو نهوه پوری
بکانهوه و لهو پرر کر دنهوه دا ولاته که پیش گوی ...

بی کس له مانه همو بهرتر هرروار شموری زیاتر له مالینی به ده وری
فیکری شمری ورددا .

شوه ، دنیا سافه لاسمان بی گرده ، سایهقه سامال دل پرر له دهرده .
تربیهی مانگه شهو له نوری فینکی ، نه کشیت و نه روا ههرده به ههرده ا .
نهو خاله ره شهی رومهتی رونی ، دلی بی کسی خسته زه بونی . له سهربانه که
له نار جیگه که ، نه که وینه گیر دهر یاری زه بونی ا . سه بری مانگه که نه کا که
رومهتی شینی هه لگه رراوه و سه بری دلی خوی نه کا که له سوزو گودازیکا
هه لقرچاوه روی دهی تی نه کار نه لی :

ههی مانگه ا من و تو هه دو هاو دهر دین

هه دو گرفتار به که لاهی سردین

تو ویل وره ننگه زه رد به لاسمانه وه منیعی دهر به دهر به شارانه وه
ده خیلیم اهی مانگه قبهی دلداران دهرمانی دهردی دلی بیابان
شه و بکه و نه شهو بگه ره فریام بی یار و هاو دهم ، عاجزو نه نیام
دزارو بیزار ، خه بی غه مگینم گیرودهی داوی له بیلی شیرینم
دل به ندی عشقی نهو به له که چاوه . شیت وشه پدای نهو نه گریجه خاوه
لهو ساوه نهوم گو توتنه خه یال گریانه ، پیشهم بومه کوی زوخال

ههی مانگه ا تو شوه لاهی عشقی پیروزی

تو نه شه به خشی دلی به سه سوزی

قه سمت نه دهم به عشق و جوانی به نه سیمه گی بهری به یانی
به هه رهانی خوت بو من بیان که دهردی گرانم نه خشی لاسان که

نوشی جی بوی نو واپه شیواوی له بهرچی بهست و مات و داماوی ؟
 پیم بلی ا نوخوا چن جوانان دی ؟ چن جوته یاری دهس له ملانت دی ؟
 چن کورری بهزمی عاشقانت دی ؟ چن نهخت و بهخت و خانانان دی ؟
 چن قاره ملان و چن سولتانت دی ؟

چن قهزم و میلهت ، چن شارانت دی ؟
 چن شهررو شورری بی نامانت دی ؟

چن بوردمانی کوردوستانت دی ؟
 چن کفنی عالی شهیدانت دی ؟ چن بی کهسانی پهریشانان دی ؟
 چن دهر به دهر و مله و پیرانت دی ؟ چن چاوی سوری پرگریانت دی ؟

همی مانگک ا همونه سه پیری دنیات کرد

سه پیری تفاق و زولم و ریات کرد
 بویه بهم ره ننگه کاری لی کردی ره ننگه و شعوری به جاری بردی ا
 نیمه لهم شعراندا نامانه وی له وه بکولینه وه که تایا له بابهت وشه ، یا
 وه زنه وه گرانی و سوکی ، یا کهم و کورری به کی هه به ، چونکه له وه زندا هه مو
 لایه کی گرتونه وه ، له وشه شدا دیاره بی کهس که خاوه نی هم شعرانه و گه لی
 شعری تریش بی له یقوانی لیره دا هه ندی و نه بگورری ته وه به هه ندیکی تر ،
 بهلام که نه یکردوه وه نه بی هم نه کردنه ی زیانیکی به هه ده بی کوردی
 که باندنی ا . به لسکو نیمه ته نها همونه له خه یته بهرچاو که مه گه ر فیکری
 شاعریکی وه کو بی کهس لهم سه ده ی بیسته مه دا و لهم روزه لانه دا بو همونه
 چوبی که سکلا یه کی بهم جوړه له گه ل مانگدا بکاو بتوانی مانگک له بهرزی و
 خوی له هرزی له گه لی زبی که وی و له هه رده گه رری و دهر به دهر بی دا بین به
 په کک ، وه همونه به ره ننگی زه رده وه و هم به دلی پرر له دهر دوه و نا هو
 غاله یان بو په کک هه لر ریژنو و هم بیخانه وه پیری که چن شاسواران و کولا .

هدارانی چاوی کوتوه ؟ چمن نه مای باغچهی زیانی بهمه پیررو کاوی دیوه و ؟
 چمن شهیدانی ربی لازاهی و چاوی پرر له خوینی نامرادی دیوه ۱۲ .
 لهویش بیخانهوه پیری هم که : له بلی شیرین و عشقی چاوی ره نگیزو
 مه گریجهی سر خال و خالی گونای مال نا گونجی بو له وگسه که ده رونی
 زامداری تیری ههوا ناسپی دیارانه و له شیشی دیلی به ندی شارانه ا ...

بهی « صیرفلیپ سندی ئنگلیزی ۱۵۵۴ - ۱۵۸۶ » لهویش شعری
 « بومانگک » ی هه به ، به لام پیاو له بی ئینصاف بدا « فلیپ » وه کو چون
 شاعر یک بو هه ره ها قالدو سیاسی و نابی ناوچهی « کینت » یس بو .
 له ا کنفورد خویندوبوی و بیجگه له پاریس هه مو ئاوروپایشی دیبو . ئایا
 بی کس چه شوینیکی چاوی کوت وه له چه دانگگا و قوتابخانه به کی بهرز
 دهه جو بو ؟ . له گه ره تماشا ی هم دو په رده به بگری بی گومان بی کس
 گه لی بلیمه تر بووه له « سندی » ا ...

ئیسته ، که بمانهوی نه ماشای بی کس بکین له لین : بی کس له پیش هه مو
 شتیک دا شاهر یکی هه ره به رزی فهومی سه دهی بیسته می کورد بووه که له م
 صوچه وه جله پوپهی گرتی ، له پاشا ئاوبنه به کی رونی کومه لایه تیه ، له
 هه رامدا نه بگه یاندوته شاعره کانی تر - واته له ریجگه گهی نه واندا - . بی کس
 وه کو له زادهی فیسگری خوی شعری هه بووه می وهه گیراوی عه ره بی و
 فارسیشی هه بووه . دیسان هه ره له فیکری خوی شعری عه ره پیشی هه به .
 له کومه له شعره به رزه کانی دیوانیکی نایابی دروست کردوه هیشتا له چاپ
 نه دراوه ...

باشاعران

تا هم شوینه قسه‌مان له چو نیه‌تی ژبانی جه‌ند شاعر یکی کورده‌وه کرد که
به‌چه جور په‌رده‌ی روزگار یان هه‌لداوه‌ته‌وه و چه جوره گوررانیک [له
ملوه دور و درپژه‌دا هاتوه به‌سه‌ر فیکرو خه‌بالبانا . بی گومان په‌رده‌ی
روژانه‌ی تم شاعرانه‌ه‌وه‌یان بو نیمه‌و بو بیگانه‌به‌که دهرخست که‌ته‌ده‌بی
کوردی وه کو‌ئاوی ره‌وان له گوررانا بووه و شان به‌شانی زه‌مان هاتوته
خواره‌وه . که‌واو ته‌و که‌سانه که‌ته‌لین ته‌ده‌بی کوردی وه کو‌به‌دی ره‌ق
وابه‌و هه‌ر له‌شوینی خوی ماوه‌ته‌وه قسه‌که‌یان نه‌چوه‌سه‌ر و له‌به‌ر ته‌وه
سوراخیکی وایان له‌م روه‌وه تا‌ئیس‌ته به‌رجاونه‌کو‌تیبو، وه یا‌ته‌که‌ر
که‌وتیبیش چاویان لی‌پوشبو که‌وتیبونه سه‌ر ته‌و باوه‌رره‌ الام وابه‌فیر
ته‌وانیش گوررانیک به‌سه‌ر باوه‌رری خویانا دین . .

جا بو ته‌وه تیزی زیاتر شاره‌زای که‌بن و به‌ینی عالی کوردی بین ناوی
هه‌ندیکی‌تر له‌شاعره‌کانی کورد لیره‌دا له‌خه‌ینه پیش جاو . به‌لام هه‌ر ناوو
ناو بانیک له‌که‌ل په‌بدا‌بون و مردنیان - ته‌وانه‌ی به‌رپه‌ل که‌وتون و ده‌ستی
ته‌ده‌ب توانیوه‌تی رایانکیشی - ته‌مه‌ش هه‌ر بو ته‌وه که‌ته‌و کورده ، یا
ته‌و بیگانه‌به‌ که‌ته‌که‌ر چاویکی به‌لا‌په‌رره‌ی میژوی ته‌ده‌بی کوردی‌دا
خفاند ته‌وه‌ی بو دهر که‌وی که‌کورد له‌باخچه‌ی ته‌ده‌بدا‌توانیوه‌تی ده‌ست
بو هه‌مو لقیکی ته‌و ته‌ده‌به‌دریژ بکا ، به‌لام چونکه‌نه‌خویان شوانیک و
نه‌باخه‌که‌یان باخه‌وانیکی بووه به‌خویانو ته‌ده‌بیانه‌وه پایزی نا‌کامی به‌هاری
ژبانی له‌ریقه‌ده‌ره‌یناوه ا . . .

هه‌روه‌ها من له‌شوینه‌دا - وه‌کو له‌شوینه‌کانی‌تری تم کتیبه‌دا -

که ساینکم گرتوه به دهستهوه که به زمانی کوردی شعر ، یا نوسینکی نه ده بی کوردی بان بو بیت و خوم چاوم به سوراخه کانیان کونبی ، نه کینه نه گهر بیتو زاناو نموده بای کورد باس بکهم - نه وانهی خزمه تی غه پیری زمانی خویانیان کردوه - گه لی داستانی پی نهوی و لا بهره ی کتیبی گه لی کتیبخانه ی نهوی بو یان رهش بگریته وه .۱. نه مانهش که من لبره دا نه باغنه مه بهر چاو نهیسته جاری هه ر بو نه وه به که له مه زیاتر نه که ونه گوشه ی له فکر چونه وه ، نه گهر مردن ده رفه تی دام له بهرگی دوه می میژوی نه ده بی کوردی دا دورو دریز لیا نه وه نه دوین . نه وانهی نه مانه وی باسیان بکین به بی چهر خیابان :-

- (۱) عه لی نه رموکی : خه لکی ولاتی حه کاری بو وه . وه کو نه لین له حه ده ی ده به می میلاد دا ژیا وه . (۲) عه لی حه ریری : له به بن سالانی ۱۰۱۰ - ۱۰۷۷ دا ژیا وه (۱) . (۳) فه تی تاپران : خه لکی «ما کو» و ناوی حه د بو وه له به بن سالانی ۱۳۰۷ - ۱۳۷۵ م . ژیا وه . (۴) مه لا بانی : ناوی احمد بو وه خه لکی گوندی «بانی» له لوائ حه کاری ۱۴۱۷ - ۱۴۹۵ .
- (۵) مه لا منصور : خه لکی ولاتی بوتان و ها و ده وری مه لا بانی بو وه .
- (۶) سیده ی هه واری : له ده ورو به ری سالانی « ۱۵۲۰ » ناوبانگی ده ر کردوه ، دیوانی شعره که ی له « ره زاو » . (۷) عیل به گی : وه کو قسه ی

(۱) زور کهس له سه ر نه وه ن که عه لی حه ریری له م میژوه دا بو وه ، چا لیتر چون که ونه نه سه ر نه م با وهر ره نه وه خویان نه یزانن . به تایبانی دوکتور بله چ شیر کو له « الفضية الکرديه » دا نه م رجه به شکانده بو نه وه نه مین زکی و هی تریش شوینی کون .۱. له گه ل نه وه ش نه مه که شعره که ی « جایی » بخوبینه وه میژوی عه لی حه ریری له سالانی « ۱۴۲۵ - ۱۴۹۵ » زیاتر ده ر ناچی . نه ماشای لا بهره « ۱۵۸ » ی نه م کتیبه بکه .

لیوه که کن جوار سد سالیک له مهو پیشتر بووه . (۸) خه یالی : شاعر یکی کونی مریوانی به ، له ده ورو بهری شده ی ده ه می هجری ژیاوه ، دیوانی همره کی به ده ستخنی خوی له مریوانه . (۹) یوسف یاسکه : پیاور و شاعری خان احمد خانی کرده لان بووه ، هم والیه له ۱۵۹۲ هانوته دنیاوه له ۱۶۳۶ له موسل مردوه . (۱۰) مهلا ابوبکری مصنف ، له ۱۶۰۴ مردوه . (۱۱) شیخ احمدی ته ختبی : له ده ورو بهری سالانی ۱۶۶۰ - ۱۷۲۰ ژیاوه . (۱۲) اسماعیل بابه زیدی ۱۶۵۴ - ۱۷۰۹ . (۱۳) به کر به گی نهرزی : نهرز گوندیکه له روزاوا ی حمادیه ۱۶۶۳ - ۱۶۲۷ . (۱۴) زین العابدینی بالننگانی : له سالانی ۱۶۸۰ - ۱۷۸۰ دا ژیاوه (*) . (۱۵) میر احمد به گی :

(*) « بالننگان » داستانیکی گه وره ی له میژوی کوردوستانا هه به ، به بوونه وه پیویسته باسیکی لیوه بکه یین بو ۴-ه وه پاشه روزی میژو دلی به خوی دانه مینی : -

بالننگان له ده وری پیشودا شاریکی گه وره و خاوهن میرو شاریار بووه . هم شاره گوتوته خاکی « ژاوه رو » وه و له به نای شاخی « شاهو » دابه ؛ لای روزهلانی « کورده ی ده ژنه » به - ده ژنه گوندیکه - لای روزاوا ی « دیودز » - ئیسته گوندیکه به ناوی « دیوه زناو » وه - . لای جنوبی شاخی شاهویه ، لای شیمالی چه می « نیر » و « میرا » ه و به دوازه فرسخ گوتوته جنوبی روزاوا ی شاری « سنه » وه . هم کونه شاره له شوینیکی هه لدره سه ختابه و ده ورو به ره کی هه موی کانیواوه ، هم کانیواوانه روباریکی گه وره یان دروست کرده که له وه ختی خویا له چه و جیگا پردیان لی دروست کردبو بو هانو جوی خه لکی شاره که ، به ماوه ی دو سه سات ریگه له گنل ثاوه کانی شیمالی دا به کک ئه گرنه وه ، بالننگانی ئیسته گوتوته پشت هم دواوانه وه . گه لی له به لگه و ناوی کون ئیسته ش هه ر ماوه نه وه ؛ =

زه ننگه : ۱۶۸۰ - ۱۷۵۰ . (۱۶) . فه منا کی : ناوی محمد افغانی زه ننگه به ،

= وه کو گهره کی خو مخانه و موسایان و شوین گهرماو و بازار و شوروی
 شاره که و به لگهی دهر وازه به ردینه گی و قوله گانی له دهره وهی شار که .
 شمش قه لای گهره گهره له بهر حوکی هم شاره دا هه بووه :
 (۱) قه لای دیودزه . (۲) قه لای « سرواری » - سرواری نیسته تاو ایپکه
 له په نای مه سرواری دا له بهین بینه وازو گاهه رو و زاوه رودا - (۳) قه لای
 په من - که نیسته دیکه به ناوی « به مینان » وه . (۴) قه لای « نفور » .
 نفور گوندیکه . نفور و به مینان سه عانه ریگه به کک به پنیانه و گوتونه ته
 په نای کیوی « عوالان » وه . (۵) قه لای « کیلانه » . گوندیکه هر
 به کیلانه ناوی دهر کرده . (۶) قه لای « دیزمان » له شجالی زاوه ووه به
 له بهین « هوبه » و « هوی هه ننگه » دا . هم شوینه نیسته بی له لین
 « دیزملی » و هیچ تازه دانی نیه . همانه هه مو له وه ختی خویا جی سه ننگه رو
 پاریزی میره گانی پالنه گان بوون .

له لایهن هم میرانه ی پالنه گانه وه شهر فنامه به کورنی له لی :
 « چوار که میان حوکیان کرده (۱) میر غیب الله . پیاو چاکک و
 خواناس بووه ، قه لاکانی دهر و بهری خوی هه مو گرت ، سه ره تا له ژهر
 فرمانی شاه اسماعیلی سه فهوی دابو . (۲) میر محمد کورری میر غیب الله .
 له لایهن شاه ته هاسی سه فهوی به وه ولاتی پالنه گانی پی دراپه وه ، هم میره
 پیاویکی داناو زاناو هه دبب په روه بووه ، کورری دیوا خانی پوره ی هه دبب و
 شاعر بووه ، بناغهی مه دره سه و مزگه و تیکی له شاری پالنه گان داناوه
 (مه لاجی کرده به ماموستای هه و مه دره سه به ، نیسته له سوراخی هه و
 شوینه پایه به کی ناو مزگه و نه که - که به له اندازه ی گزیکه ملوه ته وه - هه به) .
 شاه ته هاسب کچیکی هم میر محمدهی خواست ، بهم زاوا په تیه بناغهی =

له سالانی ۱۶۸۰ - ۱۷۸۰ دا ژباوه . (۱۷) شریف خانی جو له میرگي :
 ۱۶۸۸ - ۱۷۴۸ . (۱۸) شریف خانی هه کارني : ۱۶۸۹ - ۱۷۴۸ . (۱۹)
 مه جزوني : مه لین نوسر بووه له دیوانخان خه سره و خانی په گم ، والی
 مه رده لاف که له سالانی ۱۷۱۹ - ۱۷۵۴ حوکی کردوه . (۲۰) شیخ
 حسینی مه ولاناوا : هاو دهوری نادر شاپروه و نادر له ۱۷۲۶ گوزراوه . (۲۱)
 محمدعلی سلطان . (۲۲) مه لاه بیتوشی : ۱۷۴۶ - ۱۸۰۷ .

= دوستایه خوی له گه لیا قایم کرده وه . (۳) میر مه سکهندهر کورری
 میر محمد . مه میشه بی به جی نفینی باوکی ، بیست سالیگ اداره به کی باشی
 ولاتی پالننگان هه لئه سورینی و مه سری . (۴) سولاخ حسین ته کلو .
 مه مه میری « ده بنه ور » بو ، که بیستی میر مه سکهندهر مردوه له شکر
 مه کا شاری پالننگان دا هه گری و هه مو مه ناوه مه که و بته زیر فرمانیه وه ،
 هم پیاوه پیاویکی خوبن ریژو سته مکار بووه ته نانهت سواتان حسین ته کلوی
 برای له ترسی مه وه نه وه که بی کوزی هه لیت و په نا مه با ته بهر محمود پاشای
 کورری شه سی پاشای میری میرانی شاره زور . له پاش سردنی شا اسماعیل (۱۰۰)
 وه لیخان ته کلو میری هه مه دان له فکر مه کا ولاتی پالننگان دا گیر مه کا و
 سولاخ حسین ته کلو مه گری و مه بکوژی . لهم کا ته دا که ولاتی پالننگان
 شهر گهری شهر مه بی محمود پاشای میری شاره زور به هه لی مه زانی له شکر
 مه کا ولاتی پالننگان دا گیر مه کا و له ده ست ته کلوکانی مه ستینی ، مینر له
 وه خته به دو اوه ولاتی پالننگان له لایهن موسمانیه کانه وه هه مو جار مه دری به
 پیاوی ییگانه .

(۱۰۰) وادیاره هم شا اسماعیل شا اسماعیل دوهم بووه که له ۱۵۷۷
 مردوه و ته نها دوحال پادشاهی کرد . له پیش هم دا شا ته امامب بو که له
 ۱۵۷۳ - ۱۵۷۵ بووه . شا اسماعیل به که پیش له ۱۵۰۶ - ۱۵۷۳ دا بووه .

(۲۳) مولانا قاسم . (۲۴) میرزا میراھیم . (۲۵) ملا محمدی بہرہ رشتی
 بانہ : ہاودہوری نادر شاہوہ . (۲۶) شیخ لطف اللہ . (۲۷) ملا
 تھری ہورامی . (۲۸) لباس بہک . (۲۹) شیخ مارتی نودینی :
 ۱۷۵۳ - ۱۸۳۷ . (۳۰) شیخ سراج الدینی تھوہ ۱۷۷۴ - ۱۸۶۷ (۳۱)
 مفتی زہاوی : ناوی محمد کورری احمدہ ۱۷۹۲ - ۱۸۹۰ . (۳۲) محمد
 بہکی تیلہ کو . (۳۳) ملا فضل اللہی ہورامی . (۳۴) حاجی کاک احمد
 ۱۷۹۳ - ۱۸۸۹ . (۳۵) حاجی علی محمد بہکی تیلہ کو . (۳۶) مولانا
 فہرروخی پالنگانی . (۳۷) ملا حافظ فرہاد ہشہ میزی . (۳۸) رزا
 بہکی ہورامی . (۳۹) حمہ مین بہکی ہورامی . (۴۰) شیخ یعقوب
 خان . (۴۱) ٹوہ یس بہک . (۴۲) مولانا یوسف برای حبیب
 بہکی کلان . (۴۳) شیخ حسن دہرہ ہردی (۴۴) بہد کلانہ رزانی .
 (۴۵) عمر نزارہی . (۴۶) شیخ مصطفیٰ نختہی . (۴۷) سونی علی
 گوانی . (۴۸) ملا خدری رواربی : ۱۷۲۵ - ۱۷۹۰ . (۴۹) مولانا
 عبداللہی ہورامی . (۵۰) شیخ احمدی موی . (۵۱) لالو خسروہ .
 (۵۲) شیخ شمس الدینی دہرہ ہردی . (۵۳) وستا مکابلی زہ نانی . (۵۴)
 دہرویش نہروز . (۵۵) تھور قوی . (۵۶) مہ یقور . تم سیانہی
 دوایی لہ حہقہ کافی کون بوون^(۱) .

(۵۷) خانای قویایی : لہ سالانی ۱۷۰۰ - ۱۷۵۹ دابوہ . (۵۸) خانہی
 داجیوہنی لہک : ۱۷۱۱ - ۱۷۸۰ . (۵۹) شیخ محمد بہاء الدینی پیارہ :
 ۱۷۱۹ - ۱۸۷۲ . (۶۰) شیخ مصطفیٰ کورری بابہرہ سولی بہر زنجی :

(۱) مہ ندیک لہم شاعرانہی پیشوہ روزہ لاتی ناس (ف) مینورسکی
 بہ شاعری گورانی داناون ولہ کوردی جیا کردونہ تھوہ ، بہلام ولہک لہ
 باسی «کورد» لہم کتیبہ دا لہ لاپہرہ (۴۴، ۴۵) قسہی لیوہ کرا کوردو
 گوران لای نیمہ ہر بہکن .

۱۸۱۸ - ۱۸۸۵ . (۶۱) لافقی کورری مهک قائم بهیوانی کلهوور ، له
 ۱۷۹۰ دا مردوه . (۶۲) مهلامهدی شیخ الاسلامی سنه که به « ثاغه » به
 ناوباننگ بووه : ۱۸۲۶-۱۸۸۳ . (۶۳) مهلامحمد صالحی نجر العلماء سنه بی :
 ۱۸۳۰ - ۱۸۸۵ . (۶۴) میرشکر الهی دیناوردی فهیل : ۱۷۴۴ - ۱۸۳۹
 (۶۵) مهولانا خالدی کورری احمدی کورری حسینی مکابلی : ۱۷۷۷ - ۱۸۲۶ .
 هم زانا بهرزه ی کورد و روزهلانته بهر نهوه تهها دو شعری کوردیم لیوه
 دهست کورت ته متواتی بی به جهرکی خوما بقیم دورو درپژزانی بنوسم ،
 ته کینه زیانو لابه رده ی روزگاری مهولانا خالد ته مستیره به کی عمره گه شه
 به تاسمانی کورده وه ، جاوه ربی نهوه م کورد به لکوره هندی شعری نوسم له
 کوردی دا دهست گوی .

(۶۶) حه مانغای دهر به نه فوره : له سالانی ۱۷۶۵ - ۱۷۳۲ زیاره . (۶۷)
 زه بونی : که خلیان به گی زه ننگنه به له سالانی ۱۷۸۰ - ۱۸۰۰ مردوه . (۶۸)
 مهلانو شای زه ننگنه : له سالانی ۱۷۸۰ - ۱۸۳۰ دا زیاره . (۶۹) مهلامحمدی بانه
 ۱۷۸۱ - ۱۸۴۳ . (۷۰) میرزا شهنی جامه ریزی ده لویی : ۱۷۸۵ - ۱۸۳۵ .
 (۷۱) احمد به گی کومانی : له ده ورو بهری سالانی ۱۷۹۳ - ۱۸۷۶ دا زیاره .
 (۷۲) عبداللهی کورری نصر الهی ناره نانی : ۱۷۹۵ - ۱۸۵۰ . (۷۳) مه لکه
 سراویس . (۷۴) شاپر تهوی حه کاري : له ۱۸۰۶ دا دیوانیکی ده سغه نی
 نوسراوه نهوه . (۷۵) خسته : له شاعرانی سه ده ی ۱۳ هجریه . (۷۶)
 ملا محمد آمینی امین الاسلامی سنه بی : ۱۸۲۴ - ۱۸۸۳ . (۷۷) مهلا بونسی
 هه لکانینی . (۷۸) احمدی سکویری موکریانی : له سه ده ی هارده هه می
 میلادی دا زیاره . (۷۹) نه مین به گی دزه بی . (۸۰) حاجی ملا احمدی
 نودشی : ۱۸۱۵ - ۱۸۸۳ . (۸۱) علی عاشق : شاعر یکی کونی موکریانی
 بووه ، هیشتا بوم ساغ نه بوته وه که له چه وه ختیکار زیاره . (۸۲) غولام شا
 خانی والی هه رده لان : له ۱۸۶۶ دا مردوه . (۸۳) محمد به گی دهر به ندی .

(۸۴) شیخ حسینی کانی مسکانی: ۱۸۷۲ - ۱۸۸۵. (۸۵) شیخ محمدی نقرالعلمای سنه‌بی: که به ندره تا خلسکی گوندی «دژنه» بووه له ۱۸۸۱ دا مردوه. (۸۶) محمد حمزین خالدی: له شاعری کوردوختانی شمالی بووه، له «الهدیه الجیدیه» دا شعری مه‌یه. (۸۷) محمد فیکری: (۸۸) شیخ عبدالرحمانی مه‌ولا ناوا: که به شیخ عبدالرحمانی جانوه‌ره به ناوبانگه ۱۸۵۸ - ۱۸۸۳. جانوه‌ره گوندیکه له مه‌ریوان: (۸۹) ره‌نجور: قادی محمد و کورری یوسفی ایشیخانیه ۱۸۱۰ - ۱۸۸۰. (۹۰) مستوره خانمی سنه‌بی: ناوی هاشم‌رهف و کچی حسن به گی کورری حه‌مه ناغای نازری سنه‌بی به ۱۸۰۰ - ۱۸۴۲. (۹۱) سعده‌الله کله‌طور: ۱۸۰۱ - ۱۸۵۲. (۹۲) مه‌لا احمدی شیخ الاسلامی سنه‌بی ۱۸۰۲ - ۱۸۶۹. (۹۳) مه‌حاک: ناوی محمود و کورری احمدو له ره‌جه‌له کدا زه‌نگنه‌یه، به‌لام به دیوده به ناوبانگه له ۱۸۷۵ مردوه. (۹۴) مه‌لا قادری شیخ وه‌سانی: هاو چرخ‌ی حاجی قادری کوبی بووه. (۹۵) سری خانمی دیار به کری: ۱۸۱۴ - ۱۸۶۵. (۹۶) حه‌بران خانمی نه‌خچه‌وانی. (۹۷) عبدالله فانه‌گی شیخانی: ۱۸۱۸ - ۱۸۸۵. (۹۸) مه‌لا فتح‌اللهی حمرد: له سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی ۱۲ ی هجریدا زیاره، شعری له الهدیه الجیدیه‌دا مه‌یه. (۹۹) لاملزله‌الله خانی والی ندره‌لان کورری خسره‌وخانی گوره، له ۱۸۴۲ مردوه. (۱۰۰) خسره‌وخانی ناسام کورری لاملزله‌الله خانی والی: ۱۷۹۹ - ۱۸۲۹. هم خسره‌وخانه میردی ماه‌شهره‌ف خانم بووه له ۱۸۱۹ بووه به‌والی سنه (۱۰۱) لاقه‌ی نازاده شوخانی کله‌طور. (۱۰۲) شیخ حسینی قازی له سوله‌بمانی: ۱۷۹۱ - ۱۸۷۰. (۱۰۳) فه‌قی هومهری جران‌روبی، شاعر یکی شه‌هی بووه، له ده‌ورو به‌ری ۱۸۷۶ دا مردوه. (۱۰۴) احمد پریسی: ۱۸۱۳ - ۱۸۸۰. (۱۰۵) وه‌لی دیوانه‌ی گماله‌بی: ۱۸۲۶ - ۱۸۸۱. (۱۰۶) مه‌لا لطف‌اللهی شیخ الاسلامی سنه‌بی ۱۸۳۵ - ۱۸۹۶. (۱۰۷) له‌ختر: ناوی امین ناغاز

کورری حاجی به کرافای کوبی به ۱۸۳۶ - ۱۸۸۶ . (۱۰۸) شیخ عبدالله
 فیضی : له فاخرو مؤخری سدهی ۱۳ ی هجری دا بووه ، شعری له الهدیه
 الجمیدیه دا هه به . (۱۰۹) حسینی قولی خانی کورری مصطفی قولی خانی
 دیوانه کی : ۱۸۳۰ - ۱۸۸۷ . (۱۱۰) عبدالله حههههه مکایی : ۱۸۳۷ -
 ۱۸۹۶ . (۱۱۱) مهلا احمد نصیرالاسلامی سنه بی : ۱۸۳۸ - ۱۸۹۷ . (۱۱۲)
 میرزا ره حیمی وه فانی : ۱۸۳۸ - ۱۸۹۹ . (۱۱۳) حاجی مهلا عبدالله ی
 کوبی : ۱۸۳۹ - ۱۹۰۸ . (۱۱۴) کهنی جوانرزی : ۱۸۸۳ - ۱۸۸۳ .
 (۱۱۵) مهلاکه جوانرزی : هاو دهوری مهولهوی بووه . (۱۱۶) حاجی
 مهلا احمدی کورری مهلا سمیدی نیکانته بهی موکری : هاو دهوری شیخ
 رها بووه . (۱۱۷) حاجی مهلا ره سولی دبلیزه بی : ۱۸۳۹ - ۱۹۲۹ .
 (۱۱۸) . فاریق : ناوی مهلا ره سول و خه له کی گوندی « فوخه مامو ی
 مه ریوانه له بهین شلیرو بانهدا . (۱۱۹) مهلا فانی : ناوی شیخ محمد و کورری
 شیخ سمداللهی مه ریوانی به . (۱۲۰) مصطفی به کی باوه جانی ، که بیان ونوه
 « مچه گهوج » هاودهوری شیخ رها بووه . (۱۲۱) مهلا وه له وخانی
 شاعری جافان . (۱۲۲) میرزا یاقوی مابده شقی . (۱۲۳) قه مهر علی .
 (۱۲۴) مهلا ساحلی سه لاره وه هند . (۱۲۵) مهلا عبدالخالقی باوه . (۱۲۶)
 زه نوری . (۱۲۷) خانه گابی . (۱۲۸) شیخ شهابی لونی . (۱۲۹) جنونی
 (۱۳۰) داخی . (۱۳۱) علی بهره شانی گهوره . (۱۳۲) علی بهره شانی
 پچوکه . (۱۳۳) عبدالله فیضی موشی : له نیوهی فاخری سدهی ۱۳ ی
 هجری دا زیاره . (۱۳۴) قادر لهری . (۱۳۵) شاه که لالی . (۱۳۶)
 مسور که لواخی . (۱۳۷) یوسف به کی نیامی . (۱۳۸) کلاشی ؛ بهره بی
 جوانرزی که ونوه . (۱۳۹) میرزا موسی . (۱۴۰) هجری . (۱۴۱) غه ربق .
 (۱۴۲) غه مبار . (۱۴۳) صالح له فه ندی لاهی : له سدهی ۱۳ - ۱۴ هجری دا زیاره
 (۱۴۴) حههههه که نوشی ده لونی : ۱۸۴۰ - ۱۸۹۴ . (۱۴۵) مهلا خه لیلی

کورری محمد منهوهری داوده : له ۱۸۹۷ مردوه . (۱۴۶) خاکي : ناوی
 محمدو خه لکی احمد بررنه یه : ۱۸۴۱ - ۱۹۱۲ . (۱۴۷) مه لاخاکی . (۱۴۸)
 زاهر دهلېزه یی : ۱۸۴۲ - ۱۹۰۰ . (۱۴۹) شیخ کوله گهی ههورایي : له
 ۱۸۶۶ گوزراوه . (۱۵۰) امین یمنی سوله یمنی کورری احمد : ۱۸۴۱ - ۱۹۱۹ .
 (۱۵۱) احمد فائز کورری سید محمودی گله زه رده یی : ۱۸۴۲ - ۱۹۱۸ .
 (۱۵۲) مه لا صالحی تهره ماری : ۱۸۴۵ - ۱۹۲۰ . (۱۵۳) شیخ صعبدی
 کورری شیخ محمدی دولاش : له سالانی ۱۸۴۶ - ۱۹۰۱ زیاوه . (۱۵۴)
 سه ید سلیمان : شاعر یکی خانه قی بووه . (۱۵۵) مه لا باقری شیخ الاسلامی
 سنه ۱۸۴۳ - ۱۹۰۵ . (۱۵۶) مه لا حه مدونی کویر : ۱۸۵۳ - ۱۹۱۵ . (۱۵۷)
 فه قی قادری هه مه وه ن ۱۸۳۷ - ۱۸۹۹ (*) . (۱۵۸) مه لا مه لی شیخانی

(*) له دهورو بهری سالانی « ۱۷۰۰ » ی میلادی « خواداده شهل »
 ناویک له عه شرفی هه مه وه ندی دهورو بهری کرماشان به ناوبانگی شیخ
 رهزای « ههنگه ژاله » وه له هه وارگهی خوی هه پهری و به ناوبانی
 زه هاودا دبی بو بناری پینجوین و هه چیه دبی ههنگه ژاله بولای شیخ و
 هه بی به دهرویشی شیخ رهزاو ماوه بهکی پی ناچی شیخ له عه شرفی « تیله کو »
 ژنیکی بو دینیت . خواداد له ژنه جوار کورری هه بی ، یادگار - که بیان
 وتوه چه له بی - ره مهزان ، ره شید ، سه فهر . زوری پی نه چوه هه م به ره بابا به
 له گوندی ههنگه ژاله وه بار هه کن و هه چنه دهشتی بازیان وشاری چه مچه مال
 به ناوی چه مچه مالی کونه شوینی خویان له دهوری کرماشان و بدستون
 - که « سولتاناوا » شیان پی وتوه - ناوا هه که نه وه و نیایا دا هه نیشن . هه مانه
 ورده ورده پهره هه ستین و هه جوار تیره گهی هه مه وه نند ، چه له بی -
 به گزاده ، ره مه وه نند ، ره شه وه نند و سه فهر وه نند دروست هه کن و ناوو
 =
 ناوبانگیکی باش له دهشتی بازیانا په پیدا هه کن

شعوبی . (۱۵۹) ملا عبدالرحمانی بورزیه‌ری کوردی مه‌لا جایی ۱۸۵۸ -

= ته‌نانت ته‌فسانه‌به‌ک له‌ ناو‌هه‌مه‌وه‌نده‌کانا‌هه‌به‌که‌گویا : « له‌
سه‌رده‌مه‌دا‌که‌خواداد‌له‌لای‌شیخ‌ره‌زای‌هه‌نگ‌ژاله‌بووه‌شـــه‌ویک
خه‌ویک‌ته‌بینی‌له‌خه‌ویا‌ئا‌گریک‌له‌سه‌ر‌گیره‌وه‌بلیسه‌ته‌سینی‌و‌به‌ر
ته‌بیته‌ته‌و‌شاخ‌و‌داخه‌،‌هه‌ر‌چه‌نده‌ته‌گن‌به‌گس‌ئا‌کوژیته‌وه‌۱ . به‌یانی
خه‌وه‌گی‌بو‌شیخ‌ته‌گیریته‌وه‌،‌شیخ‌بی‌ته‌لی‌له‌ته‌ته‌وه‌ی‌نو‌هه‌شه‌تیکی
ئا‌زاو‌گه‌وزه‌ته‌گه‌ویته‌وه‌. هه‌ر‌له‌به‌ر‌ته‌مه‌ش‌بووه‌که‌ته‌وژنه‌«ته‌له‌کوبی»‌به‌ی
لی‌ملره‌کردوه‌. »

له‌راستی‌دا‌هه‌شه‌ری‌هه‌مه‌وه‌ند‌ئا‌ری‌بجی‌کیان‌له‌لا‌په‌ره‌ی‌کوردیه‌واری‌دا
گیراوه‌و‌به‌ئا‌زا‌تر‌هه‌شه‌ری‌کورد‌به‌ئا‌وبانگ‌بوون‌،‌دو‌حکومه‌تی
روم‌و‌عه‌جه‌میان‌گه‌لی‌جار‌توشی‌ده‌ردی‌سه‌ری‌کردوه‌و‌هه‌ر‌له‌داویشیان
ده‌ر‌نه‌هاتون‌۱ . پیاوی‌وه‌کو‌«شهریف»‌هه‌مه‌وه‌ندو‌«جوامیر»‌ی
به‌گزاذه‌یان‌لی‌هه‌لکه‌وتوه‌،‌که‌ته‌م‌جوامیره‌یان‌داستانیکی‌له‌حکومه‌تی
میرانا‌هه‌به‌و‌له‌پاشا‌له‌لایهن‌محمد‌حسین‌خان‌حسام‌الملک‌وه‌له‌۱۸۸۵‌به‌فیل
کوژرا . ژنه‌کانیشیان‌ئا‌زاو‌تفه‌نگچی‌و‌شورره‌سوارن . شوین‌دانیشتی
ته‌م‌هه‌شه‌ته‌به‌ینی‌گه‌ر‌کو‌کک‌و‌شوله‌یمانی‌به‌،‌لای‌روژه‌لانیان‌روباری
باسه‌ره‌به‌و‌لای‌روژا‌وایان‌(قه‌لا‌سیو‌گه‌) . لای‌جنوبیان‌جه‌باری‌ولای
شپالیان‌(تاسلو‌جه‌)‌به‌. ته‌م‌هه‌شه‌ته‌له‌به‌ین‌«۹۰۰»‌تا‌«۱۰۰۰»
خیزانیک‌ته‌بن .

له‌و‌سه‌ر‌ده‌مه‌دا‌که‌«خواداد»‌و‌کوردیه‌کانی‌له‌ولاتی‌چه‌مه‌جه‌مالی‌بازیان
ئا‌و‌ئا‌وبانگیک‌پیدا‌ته‌گن‌به‌کی‌له‌ئا‌موزا‌کانی‌خواداد‌که‌«چه‌م‌سورخاوی‌ی
ئا‌و‌ته‌بی‌خوبه‌هه‌ر‌سه‌کوردیه‌گی‌،‌شاوه‌یس‌،‌کا‌گه‌ویس‌و‌بارام‌ته‌وانیشی
له‌چه‌مه‌جه‌مالی‌کرماشانه‌وه‌بار‌ته‌گن‌و‌دین‌بولای‌ته‌لمان‌،‌ماوه‌بیک‌زوری‌=

۱۸۹۶ - ناوی شمري « شهيدا » بووه . (۱۶۰) مهلا محمدي باكي : له

== بي ناچي « بارام » يان كچيكي چه له بي هيناوه كه ناوي « خاتون » و خوشكي
 شهريف هممهون بووه ، بارام لهم خاتونه دو كورري بووه ، « عهلي گول
 خاتون » ، « هه بهر گول خاتون » . هه بهر گول خاتون له شهرري به بي
 تورك و هممهوندا هر به كه عيقي له كوژري و هيچ نه توه به كي لي به جي
 ناميني . عهلي گول خاتونيان (نو) كورري بووه ، هول ، فته ، نه مين ،
 سه سه ، نه سه ، رها ، سه ، بارام ، مه حول . به جور يكي تيكرا بي لهم
 كوررانه ي حواداد و چه سورخاوه عه شرتي هممهوندي ده شتي بازياي
 تيمرو كه تونه وه . هر چه نده به به ري چه سورخاوه نه لين « سينته به سر »
 نه بي نه سه (سه) نا پسر بي و به ناوي سه كورره كه يوه بيت به لام له ره چه له كدا
 (سينته به سر) و هممهون هر دولا هر هه مه ونه نديو چيا نانه وه ، نه و
 كه سانه كه (سينته به سر) به جاف دا نه ين دور نه زور چاك لهم باسه يان
 نه كو ليپتوه بويه وايان وتوه و تيا يا به هه له جون .
 هم عه شرتي شيوه ي فسه كردنيان له كه طور نه كا نه وه كه له جاف ،
 هه مو شافمي مزه بن و زور به سوزيشن تيا يا . وه كو نه مه يان هه به
 نه وه شيان هه به ، كه ليا نه وه نه گير نه وه نه وا نه چن ؛
 كاروانيك روت نه كه نه وه ، دمه ده ي خوراوا به ، بيكيان نويژي
 عه سري نه كردوه . ناموز گاري نه واني تر نه كا نه لي : نيوه سر بي كاروانه كه
 بگرن مه به لن برروا نامن نويژه كم نه كم با نه يل برروا .
 ديسان له گه له مه شا چهن ره وشتيكي نريشان هه به وه كو نه وه ، هر ، كه
 دوژمني خويانيان به زه بوئي هاته بهر چاو تير لي نه گهرين . نه گهر چون بو
 رو تسكر دنه وه ي كاروانيك و نه و كاروانه ژني له گه له بولي نه گهرين و
 ده ست له كاروانه كه نادن . نه گهر هاتو نا كو كه كه له به ين دو تيره يانا =

دهورو بهری هه قز بووه : ۱۸۳۵ - ۱۸۹۹ . (۱۹۱) مهلا عبدالزاق شیخ

= هه بوو وه لهو وه خهتهدا چورنیک تیکرانی هات به سهر هه موئانا، یکیکیان هه لئه سنی له گوپته ناو هوزه کازو بهردی له گری به دهسته وه ، بانگ له کا : کوررینه دوژمنابه تیه گهی خو مان با بوه سنی و - له بهر چاویانه وه بهرده که له شوینیک دا ئەنی و ئەلی وا دوژمنابه تیه گهی خو مانم لهم شوینه دانا - هه ستن عیل جابر بکن با پچین لهو دوژمنه تیکرانی به چار بکین و لهو وه خهت هه گهرینه وه سهر هینه گهی خو مانا ئیتر به تیکرا هه مو ده سنی له دهنی (۰) . هه مه وه نده کوچ نه کردوه کانی دهوری کرمانشان له وانیش له وه ختی خویدا هه رشافعی مه زه هب بوون وه کوئمان، به لام به پی ناوچه له ژیر فشاری سه فویه کانا له وان بوون به شیمه و لهو وه خته وه ئیتر هه روا ماونه توه .

له مینیته وه سهر وشهی « هه مه وه نده » . هه ندیک له لین له مه « احمد و نده » و کراوه به هه مه وه نده گویا له نه توهی لهو « احمد » ناومز و « و نده » به مانا « زاده » به ۱ . له گهل له وه باوه رری من پیچه وانهی له مه به ، من لام وایه : -

لهم وشه په لاشنایه تی به « احمد و نده » موه تیه ، به لاسکو له مه له سهر لهو شیوه به که به « هه مه وه نده » له لین « هه ما و نده » . له سه له گهی « هوما - و نده » . « هوما » مه لیکه به نگیته . « و نده » یقی له په هله وی کوندا به مانا « خاوهن » . « هوما » له سهر زار بووه به « هه ما » . ئینجا هه ما و نده - هه مه وه نده - هه مه وه ن .

وه یا هه ر راسته و راست « هه مه وه نده » . « هه مه » به مانا « هه مو » . =

(۰) سهرچاوهی بنچینه و پهره سندنه ئیم عشره تی هه مه وه نده بهم جوړه له عبدالرحیمی هه مه وه نده کورری ره شیدی کورری عزیزی کورری احمدی کورری هه لی گول خاتون وه رگه راوه .

الاسلامی سنه : ۱۸۴۹ - ۱۹۰۹ ، (۱۶۲) خاتو خورشیدی کچی شیخ
 مارقی گولوس له سالانی ۱۸۸۱ - ۱۹۳۱ د زیاره ، (۱۶۳) سید رشید ،
 ناوی شعری (شهید) بووه و پیاو چا کیک بووه له خانه های شیخی بورهان :
 ۱۸۵۱ - ۱۹۳۳ ، (۱۶۴) محمود پاشای جانف : ۱۸۴۶ - ۱۹۲۱ ، (۱۶۵)
 وسمان پاشای جانف : ۱۸۴۷ - ۱۹۰۹ (۱۶۶) مهلا عبداللهی عرفانف :
 ۱۸۵۴ - ۱۹۱۵ ، (۱۶۷) مهره بانی کچی مهلا حسنی برواری : له سالانی
 ۱۸۵۸ - ۱۹۰۵ زیاره ، (۱۶۸) فقی عبدالرحمانی کورزی فقی هومهری
 جوانرودی : ۱۸۷۱ - ۱۹۲۶ . (۱۶۹) مهلا سالحی مهلا احمدی سورنج
 داغی - سورنج داغ گوندیکه له ده ورو بهری سه قز - له ۱۹۰۰ سردوه ،
 (۱۷۰) سید احمدی قیب : ۱۸۶۳ - ۱۹۰۹ . (۱۷۱) سید احمدی خانه قا

« وەن » یش له په هله و ی دا به مانا « وە کو » : واته هه مو وه کو به کن
 هینجا مناسه به له گال هه شره ته که دا له سه ره هر دو مانا که :
 له سه ره په گه میان ، هه بی با پیره هه ره گه و ره ی هه مانه خوی له خوبه وه
 کو تو پر ره له گه رابی و ناوی دهر کرد بی به جور یکی و ا مه رد م لی سه رسام
 بویتن و تیبیتان هه مه چیه و ازو بهرز بوه وه ؟ . په کیک له وه لاما و تیبیتی :
 « بابە ۱ هوما وه نده » ، واته خاوه ن هوما و نه گینه ، هیتر هه ناوه بر رابی
 به سه ره خویو نه ته وه گیا .
 له سه ره مانمای دوه هه میش ، په کیک له وه ختی خویا چاوی به هه ندیک
 له مانه کو تیبیت هه مو له په کک چو بیتن ، مه به سه ته گای خوی ، بو جیا
 نه کرا بیته وه . ۱ . که ، لیان پرسیه وه ، و تو به « هه مه وەن » واته « هه مو »
 وه کو به کک . هیتر « هه مو وه کو به کک = هه مه وەن » بو یان بو بیت به ناو .
 بو یه ش هه لیم « وه نده » به مانا « زاده » نیه ، چونسکه نه له په هله و ی
 کوندا وه نه له شیوه کانی کور دی کون و تازه دا وه نده نه هاتوه به مانا زاده .

کورری حید حسینی کورری شیخ احمدی مهرداد: ۱۸۷۰-۱۹۵۲. (۱۷۲)
 شکری فزلی! هاودهوری شیخ رها بووه. (۱۷۳) میرزا سهیلی
 سابلایخی: له بهین سالانی ۱۹۰۵-۱۹۱۰ دا مردوه. (۱۷۴) مهلا حهسهنی
 ابن القزلبی: له ۱۹۰۸ دا مردوه. (۱۷۵) مهلا عبداللهی حاجی قادری
 کوبی له سابلایخ دانیشتوه، له ده وروبهری ۱۹۱۰ دا مردوه، ثم حاجی
 قادره حاجی کوبی به ناوبانگک نیه. (۱۷۶) سید محمد سعیدی کولیبی: له
 ۱۹۰۶ مردوه. (۱۷۷) پیروزی کچی حهسهن که نوش: له ۱۹۱۱ دا مردوه.
 (۱۷۸) مهلا رحهاللهی گل: له ۱۹۱۷ دا مردوه. (۱۷۹) شیخ سیمی
 شیخ احمدی بهرزنجی: ۱۸۴۳-۱۹۳۰. (۱۸۰) میرزا محمودی سابلایخی:
 له ۱۹۱۵ مردوه. (۱۸۱) مهلا مازف صائب: ۱۸۸۹-۱۹۲۳. (۱۸۲)
 شیخ سعیدی کورری شیخ محمودی کلدار: ۱۸۶۸-۱۹۲۵. ثم شیخ
 صعبه نهوه به که نازاوهی ۱۹۲۵ ی له نورکیا هه لگیرسانو نور که کان له
 داربان دا. (۱۸۳) امین فیضی به گک: له ۱۹۱۵ له حهلاب دیویانه. (۱۸۴)
 شیخ عمری بیاره: ۱۸۳۹-۱۹۰۰. (۱۸۵) شیخ نجم الدینی بیاره:
 ۱۸۹۴-۱۹۱۸. (۱۸۶) شیخ بابای غهوسابادی رئیس تهریقهی قادری:
 له ۱۹۱۶ نور که کان خنکاندیان. (۱۸۷) مهلا احمدی حاجی علی مهله بجهنی
 ناوی شعری «فهوزی» بووه له سابلایخ دانیشتوه: له ده وروبهری ۱۹۲۳ دا
 مردوه. (۱۸۸) مهلا هزیزی مفتی ههقر: له ۱۹۲۵ مردوه. (۱۸۹)
 خالصی: ناوی شیخ محمود کورری شیخ رهزای تالهانی به ۱۸۷۴-۱۹۲۵.
 (۱۹۰) دوکتور سعید خان له: ۱۹۲۵ دا مردوه. (۱۹۱) مهلا محمدی کوبی
 قوبانی: له ده وروبهری ۱۹۲۵ مردوه. (۱۹۲) شهفیق: ناوی مهلا احمدی
 کورری مهلا کریمی بیستانه ۱۸۷۱-۱۹۲۸. (۱۹۳) مهلا محمدی کورری
 حاجی مهلا عبداللهی کوبی: ۱۸۸۰-۱۹۴۳. (۱۹۴) صانی: کاک
 مصطفی تیران: ۱۸۷۶-۱۹۴۱. (۱۹۵) مهلا فهتاح وهی: ۱۸۷۶-۱۹۳۹.

- (۱۹۶) مهلا مارقی ککوکی : ۱۸۷۳ - ۱۹۴۶ . (۱۹۷) میرزا حسنه سنی .
 حیف القضاة کوردی میرزا قاسمی سابلخی : ۱۸۷۷ - ۱۹۴۴ . (۱۹۸)
 فریق حاجی مصطفی پاشا : ۱۸۶۸ - ۱۹۳۶ . (۱۹۹) شیخ باباره سولی .
 عه بابہ یلہنی : ۱۸۷۸ - ۱۹۴۳ . (۲۰۰) مهلا احمدی مہرخوزی : لہ ۱۹۲۵
 مردوہ . (۲۰۱) سید حسن حوزنی موکریانی : ۱۸۸۶ - ۱۹۴۷ . (۲۰۲)
 محمد امین زکی عبدالرحمان : ۱۸۸۰ - ۱۹۴۸ . (۲۰۳) محمود جودت ۱۸۸۹ -
 لہ ۲۰/۱۱/۱۹۳۷ خنکینرا . (۲۰۴) شیخ نجم الدین کوردی شیخ
 عبدالرحمان قہرہ حسہنی : ۱۸۹۰ - ۱۹۴۵ . (۲۰۵) بابہ علی بیہ دار
 خانہقی : ۱۸۹۲ - ۱۹۴۹ . (۲۰۶) تہ میر جلادت عالی بہدرخان ۱۸۹۷ - ۱۹۵۱
 (۲۰۷) کامل حسن : ۱۸۹۷ - ۱۹۴۱ . (۲۰۸) مهلا عبداللہی کوردی
 مهلا کریمی پینجوین ، ناوی شمیری «مفتی» وزایندهی دینی بیستان بووہ :
 ۱۸۹۳ - ۱۹۵۲ . (۲۰۹) شیخ عبدالاحد ناکام نہوہی شیخی بورہان :
 ۱۹۰۷ - ۱۹۴۳ . (۲۱۰) شیخ احمدی سریلوہ : ۱۹۰۴ - ۱۹۳۳ . (۲۱۱)
 یونس رؤوفی کوبی ، ناوی شمیری «دلدار» بووہ : ۱۹۱۷ - ۱۹۴۸ . (۲۱۲)
 مهلا احمدی قمرت : ۱۸۸۹ - ۱۹۴۵ .

روژنامه می کوردی

عالم تیکررا پابه نندی کوررانه ئە دەب بە ولاترەووە . ئە دەبی کوردی
وێ کو ئە دەبی قەومە کانی تر لە پیشا لە ناو ئە شەکو و تەبکا بو کە خیزانیکی نیمچە
خیزانی لە گۆبی ئاگر دانه کایانا کو ئە بو نەووە باسی کارەسانی ئەو روژەیان
ئە گیرا بێوە کە ئە گەل درر نندە کانا بە سەریانا هاتووە ، ئینجا کەوتە خیزانیکی
توژی ریکک و پیکووەوە ، کەوتە دەوارو رەشمال ، کەوتە گوندو ناو مال ،
کەوتە دەم نیمچە خویندەوار ، کەوتە دەم خویندەوارو میرزا ، کەوتە شارو
بازار ، کەوتە کوشکی پیاوی ناو دار ، کەوتە سەر کافەزو تومار ، کەوتە
سەر چاپ و بو بە نیگاز . لیرە دا ئەم هەمو ژبانه و ژبەیان دایەووە سەر روژنامه و
گوفار . . . کەوا بو ئاخەر بەی ئە دەبی کوردی کە یەشتە چاپ و کە یەشتە
روژنامه . بەم بو نەووە میژوی ئە دەبی کوردی داوامان لی ئە کا بزانی کورد
لە ئاسمانی ئە دەبی روژنامه دا جی هەبووە جی نەبووە . ئەوانە ی ئاگا دارین
بە سەریانا باسیان ئە گەین .

کورد تا ئاخرو ئوخری سەدە ی نۆزدە هەم هەر لەو حالە دا بو کە لە
پیشەووە باسکان کرد ، لەم میژووە بە دوووە عەلەمیک تری زیاد کرد کە عەلەمی
ئە دەبی روژنامه یە . کەوا بو پیویستە بکە بکە باسی ئەو روژنامه و گوفارانە
بکەین کە تا ئەم میژووە « ۱۹۵۱ » دەریان کردون : -

(۱) « کوردوستان » روژنامه یەکی حەفتە بی ئە دەبی بووە ، مدحت بە گە
نەووەی بە درخان بە گە سالی (۱۸۹۷) لە ئە ستمە بول دەری کردووە ، لە پاشا
لە بەر نە خوشی مدحت بە گە عبدالرحمان بە گە برای دەستی داوەتی لە پیشا لە
قاھرە لە پاشا لە « جە نیف » ، لە « فولکستون » ، لە « لە نندن » بەم
جوړە لە گەر رانا بووە تا ۱۹۱۵ - ۱۹۱۶ . ئینجا « تریا بە گە » بە درخان

هینا بهوه بو قاهره ، هر به پانزه روز جاری ژماره بهکی به کوردی و تورکی لی دهر ته کرد. که ئیملانی دستوری عوتمانی کرا هر ئریا به گک بردیهوه بو تهسته مبول و لهوی دهری کرد . له ژماره به گهوه تا ۳۱ ی ئهم روزنامه به ئیسته له کتیبخانهی (پروسیا) دایه له ئهلمانیا .

(۲) گو فارسی (کوردوستان) مانگی جاری له (وری) مبه شره کان له سالی ۱۹۱۲ دهریان ته کرد . بهلام زور نه ژیا .

(۳) « کورد » روزنامه بهکی هفته ئی ته ده بی کوردی و تورکی بووه ، کومه لی شیخ عبدالقادری شیخ عبیدالله له ۱۹۰۷ له تهسته مبول دهریان کردوه .

(۴) « روزی کورد » گو فارسی هفته ئی ته ده بی بووه ، له حه زیرانی ۱۹۱۱ کومه لی هیوا له تهسته مبول دهریان کردوه ، ژماره ی به گم و دوهم و سیه می عبیدالکریم ته فته ندی سو له یمانی سه رو کاری کردوه ، له و ژمارانه دا وینه ی دو پادشا گهی کورد صلاح الدینی ته یوبی و کریم خانی زه نندو به در خان حسین که نمان پاشای نیایانا دهر کردوه . ئهم گو فاره له پاشا ناو نرا به (هه تاوی کورد) عبدالعزیز بابان هر به مانگی جاری ژماره بهکی به کوردی و تورکی له تهسته مبول لی دهر ته کرد ، به گم ژماره ی له ۱۱ ی نشرینی به گهی ۱۹۲۹ ی رومی ۱۹۱۳ ی میلادی بووه ، وینه ی عبدالرحمان پاشای بابان له و ژماره بیدا هه به .

(۵) « بانگی کورد » گو فارسی کوردی و تورکی ته ده بی بووه ، هر به پانزه روز جاری خاوه نه گهی جمال بابان له به غدا دهری کردوه . به گم ژماره له ۲۶ ی کانونی دوه می ۱۹۱۳ م . ۱۹۲۹ ی رومی دهر چوه ، نازانم چه نده ژباوه . ته وه نده هه به زوری لی دهر نه چوه .

(۶) « ئی گه یشتنی راستی » روزنامه بهکی هفته ئی کوردی پیلانی - سیاسی کومه لایه نی بووه ، ئیحتلالی ئینگلیزی له سالی ۱۹۱۸ له به غدا دهری

کردوه . ژماره‌ی ۲۰ ی بەر ۱۱ ی ملاتی ۱۹۱۸ گوتوه ، ئیتر نازام چەن
ژماره‌ی لی دەرچووہ .

(۷) « کوردوستان » روزنامه‌یەکی حەفتەیی پیلانی ئەدەبی بووہ ، لە
ئەستەمبول محمد مەھری بەگم ژماره‌ی لە ۲۵ ی ریبیع الاخری ۱۳۳۷ هجری -
۱۹۱۷ میلادی دەر کردوه ، لە باش ئەوہ کە ۳۷ ژماره‌ی لی دەرچوو لە ۷ ی
رەجەبی ۱۳۳۸ . م . دا داخرا .

(۸) « پیشکۆن » روزنامه‌یەکی کوردی ئەدەبی حەفتەیی بووہ ، لە
شاری سولەیمانی بلدە دەری کردوه . بەگم ژماره‌ی لە روژی ۸ ی ئشرینی
دوہمی ۱۹۱۹ دەرچووہ . « ۳ » سال زیاوہ و ۱۱۸ ژماره‌ی لی دەرچووہ .
(۹) « کورد » روزنامه‌یەکی کوردی و زمانی حلی سیمایل لافای پشکۆ
بووہ ، لە ۱۹۲۱ لە شاری « وری » دەرچووہ ، تەنھا سە چوار ژماره‌ی لی
دەرچوو لەوہ دوا بەکی گوت .

(۱۰) « بانگی کوردوستان » روزنامه‌یەکی ئەدەبی زانیاری حەفتەیی
کوردی بووہ ، فەریق حاجی مصطفی پاشا لە سولەیمانی دەری کردوه ، بەگم
ژماره‌ی لە ۲ ی ئاغستوزی ۱۹۲۲ دا بووہ ، لەم کاتەدا تەنھا ۱۴ ژماره‌ی لی
دەرچوو ، لە سالی ۱۹۲۵ دا لە بەفدا (۳) ژماره‌ی تری لی دەرچوو و ئیتر بە
تەواوی بەکی گوت .

(۱۱) « روژی کوردوستان » روزنامه‌یەکی حەفتەیی کوردی بووہ و
زمانی حالی حکومەتی شیخ محمود بووہ . م . نوری لە سولەیمانی دەری کردوه .
بەگم ژماره‌ی لە ۱۵ ی ئشرینی دوہمی ۱۹۲۲ دا دەرچووہ ، تەنھا ۱۵
ژماره‌ی لی دەرچوو .

(۱۲) « بانگی حەق » روزنامه‌یەکی ئەدەبی کوردی حەفتەیی بووہ ،
لە سالی ۱۹۲۳ تەنھا (۳) ژماره‌ی لە سولەیمانی لی دەرچووہ .

(۱۳) « ئومیدی ئیستقلال » روزنامه‌یەکی کوردی حەفتەیی پیلانی و

ته‌ده‌بی بووه له‌شوین :بانگی حق ده‌رچوه‌و زمانی حالی حکومه‌نی شیخ‌محمد بووه و له‌سوله‌یمانی ده‌رچوه . به‌گه‌م ژماره‌ی له‌دوی مه‌یلولی ۱۳۳۹ی روی ۱۹۲۳ میلادی احمد صیری له‌سوله‌یمانی ده‌ری کردوه ، له‌ژماره‌ چواره‌وه رفیق حلسی ده‌سقه‌ دایه‌ تا ژماره‌ چواره‌ده ، له‌وه‌ به‌دواوه‌ حسین فاضلم ده‌ری کرد . مه‌موی ۲۵ ژماره‌ی له‌ ده‌رچو .

(۱۴) «ژیانه‌وه» روژنامه‌به‌کی ته‌ده‌بی هه‌فته‌بی کوردی بووه ، حکومت له‌سوله‌یمانی ده‌ری کردوه ، به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ ۱۸ی ئاغستوزی ۱۹۲۴دا بووه . به‌و ناوه‌وه تا ۱۴ ی کانونی دوهمی ۱۹۲۶ (۵۶) ژماره‌ی له‌ ده‌رچو ، له‌ پاشا بو به «زیاب» ، به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ ۲۱ی کانونی به‌گه‌می ۱۹۲۶ دا ده‌رچوه‌وه ، له‌ ۱۲ ی ئابی ۱۹۳۲ که ژماره‌ گه‌یشته ۲۰۶ حاجی توفیقی پیره‌میرد ئیمنتیازه‌گه‌ی بوخوی وهرگرت . له‌ (۲۰)ی طارنی ۱۹۳۸دا که ژماره‌ گه‌یشته (۵۳) ئیتر پیوه‌ درا .

(۱۵) «دیاری کوردوستان» گوفاریکی هه‌فته‌بی ته‌ده‌بی کومه‌لایه‌نی بووه ، له‌ ۱۱ ی مارتی ۱۹۲۵ به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ لایه‌ن خاوه‌نه‌گه‌به‌وه صاحبقران زاده صالح زکی به‌کوردی وعه‌ره‌بی و توریکی له‌ به‌غدا ده‌رچوه‌وه ، هه‌رچه‌نده‌ هه‌فته‌بی بو به‌لام هه‌ر به‌ ۱۵ روژجاری ژماره‌به‌کی ده‌رچوه‌وه ، ته‌نها (۱۶) ژماره‌ی تا‌مایسی ۱۹۲۶ له‌ ده‌رچو ئیتر وه‌ستا . ئهم گوفاره‌ به‌کیک بووه له‌ گوفاره‌ چاکه‌کانی کورد .

(۱۶) «زاری کرمانجی» گوفاریکی کومه‌لایه‌نی ، تاریخی و ته‌ده‌بی کوردی بووه ، له‌ لایه‌ن خاوه‌نه‌گه‌به‌وه سید حسین حوزنی موکرانی به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ هه‌زیرانی ۱۹۲۶ که ۱۲ ی ذیلقمه‌ده‌ی ۱۳۴۴ هجری مه‌گریته‌وه . له‌ رواندز ده‌رچو تا ۱۹۳۲ . ناوه‌ناو ئهم گوفاره‌ نزیکه‌ی (۳۰) ژماره‌به‌کی له‌ ده‌ر کردوه .

(۱۷) «رونایی» گوفاریکی هه‌فته‌بی ته‌ده‌بی کوردی بووه ، له‌ لایه‌ن

عبت مصطفی و ههولیر ده رچووه ، ژماره « ۱۰ » ی بهر روژی ۲۵ ی نیسانی ۱۹۳۶ گهوتوه ، ئیتر نازانم جهن ژماره ی لی ده رچووه .

(۱۸) « زبان » روزنامه یهکی هفته بی بووه له مارتی ۱۹۳۸ تا کانونی دوهمی ۱۹۳۹ له سوله یمانی ده رچووه .

(۱۹) « ژین » روزنامه یهکی هفته بی ئهده بی کومه لایهتی کوردی به ، له لایهن حاجی توفیق پیره میرده وه به گه م ژماره له ۲۶ ی کانونی دوهمی ۱۹۳۹ له سوله یمانی ده رچووه . له ۱۹ حزیرانی ۱۹۵۰ که پیره میرد مرد (جیل صائب) بو به سه رنوسه ری روزنامه که . له ۱۳ تشرین به گه ی ۱۹۵۱ جیل صائب مرد محامی نوری امین محمود سه روکاری روزنامه گه ی به ناوی مدیری مسؤل وه کرد ، له ژماره (۱۱۰۶) احمد زرننگ به ناوی سه روکاری اداره وه خهریکی بو . له ژماره (۱۱۲۲) که بهر ۶ ی تشرینی دوهمی ۱۹۵۲ له گه ی « گوران » بو نوسین و ئه رکی ناوه وه ی روزنامه که له گه ل نوری امین محمود قولیان کرد به به کار ئیسته له ژیر اداره ی ئهوانا ئه و روزنامه به ئیش ئه کار .

(۲۰) « هاوار » گو فاریکی ئهده بی نیو مانگی بووه ، نیوه ی به ئیبه لاتی نی ئه نوسرا له سه ر شیوه ی بوتان ، به گه م ژماره ی له ۱۵ ی مایسی ۱۹۳۲ له لایهن خاوه نه که به وه ئه میر جلادت عالی به درخان له شام ده رچووه ، ته نها ۱۴ ژماره ی له ده رچو ئیتر به کی گهوت . سه م گو فاره به کی له گو فاره چا که کانی کورد بووه .

(۲۱) « زانستی » گو فاریکی نیو مانگی ئهده بی و تاریخی بووه ، به گه م ژماره ی له ۲۵ ی شوباتی ۱۹۳۸ له سوله یمانی له لایهن خاوه نه که به وه صالح قهفتان ده رچووه ، لام وایه هه ریه که ژماره ی لی ده رچو .

(۲۲) « که لاویژ » گو فاریکی ئهده بی عیلمی بووه ، مانگی جاریک له به غدا ده رچووه ، خاوه نه گه ی ئیبراهیم احمد سه ر نوسه ری علاء الدین سجادی

بووه ، به کم ژماره‌ی « کانونی به کمی ۱۹۳۹ دهرچووه ، «ده» سال ژباوه ،
(۱۰۵) ژماره‌ی لی دهرچووه ، له ژماره‌ی ناخستوزی ۱۹۴۹ دا داخرا ، هم
گوفاره چا کتر گوفاری له ده بی وهیلی کورد بووه .

(۲۳) « روناچی » گوفاریکی له ده بی هفته بی بووه ، له لایهن خاوه نه -
که بووه جلادت مانی به درخان له شام به تیپی لایینی و له مهر شیوه‌ی بوتان له
تشرین به کمی ۱۹۴۱ به کم ژماره‌ی دهرچووه . هم گوفاره به ریکو پیک
ژباوه تا له ۱۹۴۶ دا داخرا .

(۲۴) « دهنگی کینی تازه » گوفاریکی به یایی و له ده بی بووه ، بالویز -
خانه‌ی به ریتانیا له به غدا دهری کرده ، سه‌ره تا بلار کرده وه بووه له پاشا
به وینه‌ی گوفار به کم ژماره‌ی له تشرینی به کمی ۱۹۴۳ له به غدا دهرچووه ،
توفیق وهی و سید حسین حوزنی مو کرطانی سه‌رنوسه‌ری بوون . له سه‌ره تایی
له یلولی ۱۹۴۷ دا فیر دهر نه چو .

(۲۵) « ری تازه » گوفاریکی مانگانه بی بووه له « ره‌وان » ی روسیا
به کم ژماره‌ی له تشرینی به کمی ۱۹۴۳ دا دهرچووه به تیپی لایینی له نوسرا
فیر نازام چن ژماره‌ی لی دورچووه کمی به کی گوتوه .

(۲۶) « نیشتان » گوفاریکی له ده بی و پیلانی بووه ، له (مه‌هاباد -
سابلاخ) مانگی جریک دهرچووه ، به کم ژماره‌ی له حه‌زیرانی ۱۹۴۳
دهرچو ، تا له یلولی ۱۹۴۵ ته‌نبا ۹ ژماره‌ی لی دهرچو له وه دوا به کی گوت .
هم گوفاره زمانی کومه‌لی (ز . ک) بووه .

(۲۷) « کوردوستان » روزنامه‌ی به کی له ده بی پیلانی - سیاسی کوردی و زمانی
حالی حکومه‌نی قازی محمد بووه ، له نیوه‌ی دوه‌ی کانونی دوه‌ی ۱۹۴۶ تا
کانونی به کمی ۴۰هینی سال هه‌ره به دوروز جاری له شاری سابلاخ
ژماره‌ی به کیان لی دهر کرده . هه‌موی ۱۱۳ ژماره‌ی لی دهرچووه .

(۲۸) « روزانوی » گوفاریکی هفته‌ی مه‌ده‌بی بووه ، له‌سەر شیوه‌ی بوتان به‌تیپی لاتیپی به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ لایهن‌ خاوه‌نه‌گه‌به‌وه‌ کامیران‌ عالی به‌درخان له‌ ۳ مه‌یاری ۱۹۴۳ له‌ بیروت دهرچووه ، لهم‌ گوفاره تا سالی ۱۹۴۶ ژباوه‌ده‌دوا به‌کی گه‌وت .

(۲۹) « ستیر » گوفاریکی مه‌ده‌بی هفته‌ی بووه ، له‌سەر شیوه‌ی بوتان به‌تیپی لاتیپی به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ لایهن‌ خاوه‌نه‌گه‌به‌وه‌ کامیران‌ عالی به‌درخان له‌ ۶ ی کانونی به‌گه‌می ۱۹۴۳ له‌ بیروت دهرکراوه . تا سالی ۱۹۴۵ ژباوه‌ده‌دوا به‌کی گه‌وت ، لهم‌ گوفاره‌یان زورتر پررو پاگانده‌ی جهنگ‌ بو بوهاو به‌یمان‌کانو به‌ فهره‌نسیزیی نیا له‌نوسرا .

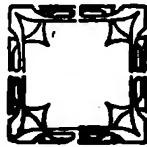
(۳۰) « کوردوستان » گوفاریکی مه‌ده‌بی و پیلانی بووه ، له‌ پایزی ۱۹۴۵ تا کانونی دوهمی ۱۹۴۶ به‌ناوی کومه‌له‌ی دیموکراتی کوردوستانه‌وه له‌ سابلاخ ۱۸ ژماره‌ی لی دهرچووه و میتر به‌کی گه‌وتوه .

(۳۱) « هه‌لاله » گوفاریکی مه‌ده‌بی و پیلانی بووه بولتی حزبی دیموکراتی کوردوستان ، له‌ ۲۱ ی مارتی ۱۹۴۶ تا هه‌زیرانی عه‌ینی سال ۳ ژماره‌ی له‌ هاری بوکان دهرچووه .

(۳۲) « هاواری نیشتان » تاغه‌ ژماره‌به‌کی به‌گوفارووه‌وانیتری به‌ وینه‌ی روزنامه له‌ لایهن‌ لاوانی کوردوستانه‌وه له‌ سابلاخ له‌ ۱۹۴۵ - ۱۹۴۶ چه‌ن ژماره‌به‌کی لی دهرچووه .

(۳۳) « نزار » گوفاریکی سیاسی - پیلانی هفته‌ی بووه ، به‌ زمانی عه‌ره‌بی و کوردی له‌ به‌فدا هه‌ر به‌ ۱۵ روز جاری ژماره‌به‌کی دهرچووه ، خاوه‌زو سه‌ر نوسه‌ری علاه‌ الدین سجادی بووه ، به‌گه‌م ژماره‌ی له‌ (۳۰) مارتی ۱۹۴۸ دهرچووه تا ۱۵ ی شوباتی ۱۹۴۹ (۲۲) ژماره‌ی لی دهرچوو میتر داخرا . لهم‌ گوفاره له‌ پهره‌به‌کی رونانی له‌ تاریخی سیاسی کورددا بووه .

(۳۴) « ههولیر » روزنامه به کئی گهده بی خوینده واری حهفته بی به ،
 به زمانی کوردی و عهده بی له لایهن کومه لی ماموستایانی لقی ههولیر هوه
 به ناوی کومه هوه به گهم زماره ی له (۱۶) ی کانونی به گهمی (۱۹۵۰) دا
 له شاری ههولیر ده رجوه . کومه لی ماموستایان کومه لیکه له ۱۹۴۳ له لایهن
 و مزاره تی مه عارفی عراقیه هوه بو هه مو ماموستایانی مه عارفی عراق دامه زراوه ،
 ههولقه ی له ههولیر له ۱۹۵۰ دا کرایه وه . دهسته ی نوسه رانی گهم روزنامه ی
 عبدا لمجید حسن ، عز الدین فیضی و گه ستر سمید بووه ، له زماره (۸۹) ی
 روزنامه که ، که بهر ۳۰ ی گه بلولی ۱۹۵۲ گه گوی حسین ره شوانی له شوین
 عبدا لمجید حسن دانیشته .

ئەدەبىي عالم

تا ئەم شۈبھە بايى چۈشەنمەي سەرەتاي مېزۈي. ئەدەب و پەيدا بولۇپ ئەدەب كرا و ھاتىنە سەر ئەدەبىي كوردى لە پەيدا بولۇپتەن . . . تا كە يەتتە ئەدەبىي شامە كەورە كاني كورد و ئەدەبىي روزنامە . . . لە ئىستە بەدواوۋە ئەمانەتۈي لە پىشا لە ھەر بەك ئەم پارچە زە و يانەدا كە كوتۈنەتە روزە لاني كۈنەو و خاوەنې ئەدەب و ئەدەبىيات پووت بە ئەندازەي دەسلەت تۈزۈكىيان لى باس بگەين و لە پاش ئەوۋە بېچنە سەر ئەدەبىي روزاوا ، وە يا ئەدەب بە ئىكرا لە سەرەتاي ئەدەبىي كاني ناوۋە راستەوۋە تا ئىمروز بو ئەوۋە لە پاش خويندەنەوۋەي ئەم كىتەپە بتوانى - با ، بە كەم و كوردلېش ئى - بەراوردېك لە بە ئىنى ئەدەبىي كوردى و ئەدەبىي تالەمدا بگەيت . وە دېسان مېزۈي ئەدەبىي كوردى وە ئەبى ئەوۋە نەندە تەرىك بېت لە تالەم كە يىزى ئەم جورە شتائە يىتەوۋە ! . بەلكو لە گەل ئەوۋەش كە خراوۋەتە پەت كۈپى كەم زورېك ھەر ئەتوانى تاي تەرازۈي خۈي راست كاتەوۋە . . . جا بەو بۈنەوۋە كە قەمان لە ئەدەبىي ھەر قەومىكۈۋە كورد ئەدەبىي كوردلېشى لە گەلا باس ئەگەين بو ئەوۋە ھەر دو كېلان ئەم مەيدانەدا بو دەر كۈي و بەراورد لە بە ئىنى ئەدەبىي دو قەومدا بە ئى زەمان بېتە دەست پىاو - كە ئەمە خزمەتېك بەرامبەر بە عېلم و ئەدەب ئەگەيت . . . سەرەتاي ئەدەبىي مېسرىي كۈنەوۋە دەست ئى ئەگەين :

ئەدەبىي كوردى و مېسرىي كۈن

ئەدەبىي مېسرىي ھۈنەنە بە كۈنەتەي دا ھاوشانى ئەدەبىي كەلانى برۈوا .

کو تر شتیك كه له میسر به كونه كانهوه ما بیتهوه (كتیبي سردوان) ه كه له دهوری دروست كردنی ههروه كهوه كهی میسر دا له مهر تویكلی (بهردی) - كه گیاهه كه وه كو قامیسی له تویكله كه یان مه نومی - نوسراوه تهوه ، ئیستمش نوسخه به كهی له موزه خانی بهزیتانیدا هه ره به . . لهویدا له پیشا باسی پارانهوه له خوا كه كه له گهل پهستی نوێز كردندا ، له پاشا دپته سهه تهوه كه له روزی دواپی دا لی پرسینهوه هه به و هه رواج مه هینرپته زیر حسابوه . نوسخه به کیان له مه مه نوسیه وه وه كه گهل مردوه كدا مه پانتابه گورره كهوه ! ...

له مهوه تهوه بو ئیمه دهه له كهوی كه فیکرهی ته ده بی له میسری كوندنا له به بی چوار دیواری به رستگا كانهوه ده رجوه وه به شی زوری ته ده بی میسری له مهر پنی وشو بی ئایینی بووه . . له م روه وه میسری كوز و كورد - چه كوردی كوز ، چه نازه - له دوشتا وه كو به كن ، به گم چون له میسر دا فیکرهی ته ده ب سهه نا له به رستگا كانهوه چوزه ره ی دهه كرده ، له كوردی شدا هه روا بووه . ته فانهت هه تا نیوه ی به گمی سه ده ی بیسته میسی ته ده ب له كورده واری دا چه ته ده بی نه اسه فی ، چه غه رای ، چه عیاسی هه ره له چوار دیواری مز گه و ته كانهوه سه ری هه له اوه . . دوهم له وه دا وه كو چون ته وان نوسخه به كك له نوسراوه یان له گهل مردوه كدا ته خسته گورره كهوه له كوردی شدا - دیاره كه ته لین كورد زورتر بو ره وشت و عادهت كو چه ری ولادی نهینه كاغان مه به سه - له مه كه سه له ده وری زیانیا له ورده باباتی ناو مال زورتر چی خوش بو یستابه له گه لی ته پانتابه گورره كهوه .

ئهم كرده وه به هه ره چه نه ده هه روا به ساویلسكینی ته كرا و ورد نه كراوه - ته وه به لام ته وه پیشان ته دا كه له بیرو یا وه رری كونیانا هه ره پرروایان به زبندو بو نه وه و حساب بووه ، وه كه حسابی دنیا ی لی داوا كرا ، گویا بلیت من هه ره شتیك كرده له بهر ئهم شته م كرده كه ئیسته له بهر ده ستابه ، وا له گهل

خوم هیناوه . . . هم فیکره هه را به ساویلکینی هاتوته خواره وه به لام
سه ره تاگی ئاوا بووه . دیسان ته نانت ئیستش له هندی له کو چیره
دوره دهسته کانا سر دو له وه خته دا که گیانه گی ده ره نه جیت له وه ختی ژانیا
چه جوره ئیشیکی بو بیت له سه ره مهر که که پدا شتومه کی له وه ئیسه ی له خه نه
دهسته وم ، له گهر مالانی به خیو کرد بیت گالوک ، له گهر جه نکلومر
بو بیت خنجر ، له گهر میرزا بو بیت فه له سیک له خه نه ده سته وه . ا . من
خوم له کورده گانی (کوماین) دا چاوم پی کوت کا براهه که سر له سه ره
مهر که که یا گالو کیکیان خسته ده سته وه . . دور نه هم فیکره شه هه
وه کو فیکره ی پیشو بیت . . .

ئینجا له مه ئونه به که له « کتبی مردوان » ی میسری کون :

« سلامت لی بی ئه ی خوای که وره و راست ، هاتوم له ی خوا بو له وه
شاهدی بدهم له سه ره گوره بیت ، هاتوم له ی خوا خوم به خشی حق
رازاندوته وه و دور گوتومه ته وه له ناهق ، جه ورم له کس نه کردوه ،
ریچکی پیاو خراپانم نه گرتوه ، سویندم به درو نه خواردوه ، ئاره زو
هه لی نه خه له تاندوم بو له وه چاو بیرمه ژنی خزمیک ، ده سم بو مالی کس
ده یژ نه کردوه ، دروم نه کردوه ، نافه رمانی توم نه کردوه ، خوم به وه وه
خه ریک نه کردوه که قولیک له بهر چاو ئاغا گی بخم و ئاغه گی لی تورره
بکم ، نه له کسم داوه نه ئیدم به کس که یاندوه ، که سم نه کوشتوه و ناپا کیم
له گه ل کس نه کردوه ، به لکو که سیشم هه لئه خوراندوه بو له وه که سیک تر
بکوژیت ، نام له مزگوت نه دزیوه ، مالم له کس دا گیز نه کردوه ، بی
قده وه ی - بی نه ده بی - م بهر امبهر به مردوان نه کردوه ، قسه ی خراپ به ده ما
نه هانوه : شتیکی پیروزم پام نه کردوه ، گه نم به زخیکی گران نه فروشتوه و
توازو بازم نه کردوه ، من پاکم ، من پاکم ، من پاکم . تا ما بوم
له گوناح دور بوم . خوا به له ریزی سه ره که وتوانی لای خوتا دام بی . . .

همین دست هم نه‌ده‌به‌وه هم نه‌ده‌به‌شیان بووه که به‌سروبالای پادشا-
 کانیانا هه‌له‌ابیت و له‌سهر زمانی شه‌عبه‌که‌وه نه‌فسانه و حکمت و یاساشیان
 بزبیت . له‌م رووه کتیبی (وصایا) یان هه‌به ، که‌می (به‌تاح حوتب) ه ...
 له‌چیروکی‌شدا کوتر چیروکی میسری کون هه‌فاهنی (ئوزیریس) و
 (ئیزیس) ه ... به‌گورنی هم چیروکه :

(ئوزیریس) ره‌وانه‌گرایی خوابو که داد له‌سهر زه‌وی‌دا بلاو‌گانه‌وه ،
 مهردی‌فیرکشت وکال و دوزینه‌وه‌ی (کان) کرد . (محوت) خوی‌زانین و
 زانیاری هم شتانه‌ی فیر نه‌کرد ، هینجا ویستی به‌همو سه‌رزه‌وی‌دا
 بسورریته‌وه بو نه‌وه همو راه‌پیره‌بگه‌به‌نیت ، خوی به‌له‌شکر یکی زوره‌وه
 برویغت و (ئیزیس) ی ژنی له‌سهر ته‌ختی میسره‌وه له‌شوین خوی دانا ،
 هیشی خوی کردو گه‌ر رایه‌وه . برایه‌کی هه‌بو (سیت) ی ناوبو . (سیت)
 ویستی (ئوزیریس) له‌ناوبه‌ریت ا هینای بانگ‌یشته‌نیک یو کردو گه‌لی له
 پیاوه‌گه‌وره‌کانیشی کو کرده‌وه ، له‌زوری ناز خوار دندا سنوقیکی به‌رخ
 نه‌خش گراوی به‌ئالتون و زومروت دانا ، هات به‌دانیشتوه‌کانی‌وت : هه‌ر که
 چو-هم سنوقه‌وه و پرری بو نه‌یده‌م به‌خوی ا . دانیشتوه‌کان به‌که‌به‌که
 خویانیان ناکی کرده‌وه سنوقه‌که له‌نه‌ندازه‌ی که‌سیانا نه‌بو . سه‌ره‌هاته‌سه‌ر
 (ئوزیریس) که‌نه‌و چوه‌ناوی پرر به‌پرری ده‌ر چو ا . (سیت) و ده‌ستو
 پیوه‌نده‌که‌ی هاتن سه‌ر سنوقه‌که‌یان داخست و شه‌مایان نی‌گرت و خستیا‌نه
 روباری (نیل) هوه ا . هم باس و خواسه‌بلاو بووه‌وه تا‌به‌ر گوبی (ئیزیس)
 که‌وته‌وه . زور خه‌مگین بوو په‌ژاره‌دا‌یگرت ، هه‌ستا ده‌ستی کرد به‌ته‌رران
 له‌«نیل» دا دوزیه‌وه هینای به‌شه‌که‌ی (ئوزیریس) ی لی‌ده‌ره‌ینا گورریکی بو
 هه‌له‌که‌ندو ناشنی . (سیت) هه‌مه‌ی پی خوش نه‌بو ، چو له‌شه‌که‌ی له‌گورره‌که
 ده‌ره‌ینا و پارچه‌پارچه‌ی کرد و هه‌ر پارچه‌به‌کی فریدایه‌ شوینیک .
 (ئیزیس) دیسانه‌وه ده‌ستی کرده‌وه به‌گه‌رران ، هه‌ر پارچه‌به‌کی له‌هه‌ر

هوینیک ته دوز به وه هر لوي دا گورېکي بو هه لکه گندو ته پناشت و دا ته نېشت به سهر به وه ته پلاوا نده وه . نینجا له گمله (حوريس) ی کوریا هانا ته به نه بهر خوا کان ، هوانیسی (صیت) له پادشاهه تی ته خنزو (حوريس) له هوین باوکی دا ۴۹۹ نهين .

هم چیروکی (توبريس) و (نيزيس) ه و پرستیان له میسری به گانه وه بهر ی سهندو که و ته یونانو رومان . له سده ی چواره ی پیش میلاد له دولی (پریه) له یونان پرستگاهیک بو (نيزيس) دروست کړا . دیسان له « پوزول » له لنی نیتالی هدا له رومان پرستگاهیکي تریان بو دروست کړا ، له (بومی) یس به کیک بو (نيزيس) دروست کړا ، له ویشه وه هم پرستنه که یفته له سپانیانو و نینکلتره . له سهر هم باسه نوسه سهره کاف زور رویتون . .

میسری به کونه کان وه کو چون له هده بی چیروکی دا هه ننگاویان هاویفتوه هسین وه ها له هده بی نه فسی و کومه لایه تی و سیاسی و ناپینیدا ته و هه ننگاویان هاویفتوه . جا به و بونه وه هه مه غونه به که له ناموزگار به کانی (به تاج حوئب - ۳۵۰۰) پیش میلاد ، بو کوره گی :

(هه گهر ته هوی خه لک جا گت بلین خوت له چلیسی و نه ماع پیاریزه ، چونکه چلیسی ده ردیکه ده رماني نیه هاورزینی له گه لا نا گیرت . هرجی خراپه به له ودا کو بوتوه ، توره گی هه مو سو کیکه ... هه گهر له پاش زه بوئی گه وره بویت و له پاش هژاري ده و له مه ند . وریابه زه مانی ، زه بوئی و هه ژاربت له بیر نه چپته وه ، کوشی خوت بخه ره هر زانین و قسه ی بهرینی و جی . له پیش هه ودا فرمان به شیک بدیت فیکری لی بکره وه ، هه له شه بی زور خراپه ، نینجا که فرمانه گت دا له خوت بابی مه به ، له قسه و فرماندا توندو تیژی مه نوینه ، هه مو دهم به شوین له ودا بگرری که فرمانت نه شکیت ، هینی گه لی کوسپ ته خت هه کا ، توره بی ژبان تال هه کا) .

نمیش نمونه به که له ناموزگارې سیاسي که (خیتی سیم) له بکا به کورده هی .
 که (خیتی جوارم) : . . (قسه زان و زمان پاراوبه به هیز له بیت ، زمان بو
 پادشا چاکترو به که لکتره له شیر بو شهر ، پیایوی میس زان ولی هاتوو
 بخیره مهر میس چاوت له ووه نه بی که کورری پیایوی گه ووه به ، یا بچوکت .
 دست بگره به داوینی داد و مه دهوه ، وریابه خرابه له کله هه تیو و بیوه -
 زمان مه که ، به کی میراتیکی له باو کیوه بو ماوه تهوه دهستی بو دریز مه که ،
 تا گوناح له به کیله نهینی جه زره بهی مه ده) .

نمونه به که له بهستی گورانی شعبی میسری کون :

(نه خوشم هیچ نه خوشیه کیشم نیه ، دراوسیکام سرم لی له دن .
 خوشکه که شم مهر سرم لی له دا . گالتهی پی دیت که پزیشکه کام له بینیت
 چونکه له زانی دهرده کم به وان چار ناکریت . مالی خوشک ا . بریا
 دهر که وانی ماله کی بومایه بو تهوه له گهر به مه تورزه بیوایه گوم له دهنگی
 تورزه بیه کی بیوایه . وه کو منالینک له بهر دم به کیکا بوهستی و زور شه ری
 لی بکا بو جورده له بهر دم خوشکا له وه ستام ا) . - میسری به کونه کان به
 دوستیان له وت خوشک -

نمونه به که له غه زه لی کچی میسری کون :

(من که نیرت له که مه وه دلم له لرزی و دست له کا به ته په ته پ ،
 خوشه ویستی تو وام لی له کا له و ژبانم دهر له کا که هاوریکام نیایا له ژبن .
 نازانم چون جله کام له بهر کم ؟ چون شتومه که کام ریک ختم . چون چاوم
 بریزم و چون خوم بون خوش کام ??) ...

له ته ده بی غه رای میسری کوندا گه لی جار ره شایه موی دوستیان کردوه
 به تاریکی شه و ، وه بریسکی ددانه کانی به و پرر شه و شه و قه که له بهرد
 له بیته وه . ناوی بالای بهرزو سنگی ته رو مه می خریشیان هیناوه . .

لینجا ئەدەبی کورد بەرامبەر بە ئەدەبی میسری کون :
 وه کو وترا ئەدەبی کوردی نەنوسراوەتەوه و هەلنەگیراوه ، تەنسکو
 چەلەمەئێ زەمان و ژیر دەستەبەتی هەمووی لە ناو بردووه . بو ئەوه که ئێمە
 بتوانین ئەدەبیکێ زور کونی کورد بەرامبەر بە ئەدەبی ئایینی میسری کون
 پیشان بدەین هەر ئەوه مان بە دەستەوه بە که چەندره وشتیکێ بیرو باوەردی
 ئایینی - که ئێستە لە ناو کورددا ماوەتەوه - بێخەینە بەرچاو وە لەمەوه فیکرەئێ
 دەوریکێ زور کونمان بو دەر ئەگەوی : که کورد بەرامبەر بە بیرو باوەردی
 خوا پەرسنی چە فیکرە بەکی بووه ؟ . یەگەم فیکرەئێ شەخس - قەسن ، دوهم
 بەردی کیل ، سبەم شتی مزگەوت ..

چاری لە پێش ئەمانەدا تیرەئێ یەزیدی - که بە کیکن لە تیرەکانی کورد -
 ئەوان لە هەموو کەس زیاتر ئاگاداری بیرو باوەردی ئایینی کونی کوردیان
 کردووه . که ئەلین ئاگادارییان کردووه ، واتە توزی لە صدی ماوەنەتەوه
 ئەگینە بەهوی نەبونی خویندەواری لە ناویانار نەنوسینەوهئێ ئایینە که ئەویش
 هەر نیک جۆه ، بەلام شتیکی لی هەر وەر ئەگیریت .

ئەوان لە مەبەدەئێ ئەسایدان برروا بە ئاهورا مزدا و ئەهریمن ئەگەن ؛
 ئەویان بو خیر و ئەمیان بو شەرر . وە لە ئەناسردا روناکی و تاریکی برروا
 پی ئەگەن که ئەمانە بناغەئێ ئایینی زەردەشتە . پا کۆئێ ئەم ئایینە سە شتە :
 « چاک بلی ، فیکرت چاک بلی ، کردەوت چاک بلی » . مەبەست بە چاک
 وتن ئەوه یە ئینسان پەیمان بەجی بێنی ، قەرزبەدانەوه ، ئەوی چاک بو خەلک
 ئەوه بلیت ، بە قەسە مەردم ئازار نەدا ... مەبەست بە فیکری چاک ئەوه
 که پیاو فیکری بێخاتە سەر خواناسی ، لە ناو مەردمارو خوش و قەسە پێش
 بیت ، لە وەختی ترسا ئاگای لە مەردم بیت ، خەلک فیری خویندەواری
 بکا ، ریگەئێ چاکیان بو دانی ... مەبەست بە کردەوهئێ چاکەش ئەوه بە که
 یارمەتی هەزار بەدا ، کەشت و کال بکا ، ئاوی شیرین و خوش بو خواردنەوه

بژبنیتوه ، کوشش بکا بو ئاسان-کردنی ئهو ریگیلانه که ژبانی ژن ومیردایهتی
 ئاسان ئه کن ، ئهوی له خوی زیاده له ریگهی جا که دا بلاوی کاتهوه . ئایینی
 زه ردهشت رقی له پیایوی ته مه لو ته وه زه له ئه بیته وه ، زور خه ریگی کشت و
 کال و دار ناشتن و مالانداري ئه بی . ئهم سه شته یان ئایا له بهر استراتیجی
 کورده واری بی ، یا له بهر ئهو پایه نده کونه یان بی به ئایینه وه کورد زور
 خه ریگی ئه بن .

ئینجا شته گانی پیشوو : فیکره ی شه خس - قسن . ئیسته ش له کورده -
 واری دا باوه ئه گه ر پیاو چا کیکی گه وره مهرد له پاش ئه وه که ناشتیان
 په رروی سه ووز سه پی ئه کن به به بداخ و له سه ر گورره که ی ئه بیچه قینی .
 ریوارو خه لکی تر دین تیلمه تیلمه له و په رروه ئه که نه وه . ئه بیته به
 مفررک . وه کو ئه بیته ، بویشی دینی . . ئهم ره وشته به پی گیرانه وه ی
 پیشیان که به ره به ره له په کیان بیستوه ره وشتی پیشی ئیسلامه تیه و له ناو
 کورد دا ماوه ته وه . ئه وان هه ره ئه وه نده ئه گیر نه وه وه هه ره ئه وه نده یان
 ئاگا ئی به ، به لام که پیاو ئی بکولیته وه ئه وه ده ره ئه کوی که : کورد له بیرو
 باوه رری ئایینی کونیا نا پیاو چا که کانیا ن به مظهری نوری خوا زانیوه ، تا ، له
 دنیا دا بوون ئه وه ریزیا ن لیا ن گرتون ، که له دنیا ش ده رچون به لایانه وه وا بووه
 که روح ئاشنایه تی له گه ل له شه که دا نا بچریت و هه مو ده م وه کو په پوله به
 ده ور بایه . چه فاندنی ئهم به بداخانه نیشانه ی ئه وه به که ئه مانه ی له دنیا دا ماون
 وه کو روحه که چون ئاشنایه تی له گه ل له شه که دا نه بچراره ئه مانیش به و
 جو ره هه ره نه بچراره ، که روحه که ئه مه ی دی به رام بهر به مان ئهو مه ره بان و
 پاریز گاری به له ده ور بکا له ، له شه که دا بووه به رام بهر به مان نواندوبه تی
 ئیسته ش هه ره ئه بنوینی وه ئهو تیلمانه له بهر ئه وه کاتیک که له سه ر گورره که
 بووه بونی روح و له شه که ی گرتوه که که و ته هه ره مالیکوه روحه که ئه بی
 به شوینیا ناو ئهو ماله پیروز ئه کا . .

کیل : — هندی له پیناوجا که سردو مکان — له بیرو باوهرری کورده۔
 واری دا — ژنان ته چنه سهر گورره کانیان سرازبان پی ته گرنه وه ، ریزه له
 بهردیک له سهر گورره که هه لته گرن و له دلایانا سرازه که ی خویان ته لین و
 بهرده که نهوسین به کیله گوه ، ته گهر وه کو ئاسنکیش کیله که ریزه بهرده۔
 که ی وهر گرت و گرتیه خوی ته وه مراره که جی به جی ته بیت ، ته گهر خو
 نه بگرت تهوا هیچ . . . تم کرده وه بهش وه کو هی قسنه که ههر مظهریکی
 روحی بیرو باوهرری تایینی کون پیشان ته دا . .

مهسه له ی مزگوتنه گش : — ئیستهش تهو قسه به ههر هه به له ناو کورددا
 ته لین : ته گهر جیلکه به کک له مالی مزگوت گه و نه مالی ههر که سیکوه
 تهو مانه ئاگری نی بهر ته پی . جاله بهز ته مه ناویرن بو دزی و دروزنی توخنی
 مزگوت بکوت . . . من لام وایه ته مه ره وشقیه هی پیش ئیسلامه تیه
 ماوه ته وه ، له پیشا بیرو باوهرری تایینیان بهرام بهر به بهرستشگا کان و ابووه ،
 که ئیسلامه تی هات تهو بیرو باوهرره له بهرستشگاوه که و ته سهر مزگوت .
 بو بهش ته ایم هی پیش ئیسلامه تیه چونسکه تم باوهرره زیانر له ناو تهو
 کوردانه دا بلار بو ته وه که دورن له شارو لادی و له واشوینانه که پیشه وای
 تایینی ئیسلامی تیدا هه به . .

بهرام بهر به چیروکی (ئوزیریس) و (ئیزیس) ی میسری ، چیروکی
 (پوشین) و (پامیر) هه به له کوردي دا ، بهلام له چه وخت و ده وری بکدا
 بووه ته مه نازانریت ، ته وه نده هه به گینو به ینه که ده وریکی زور کون
 پیشان ته دا . به کورنی چیرو که که ته لی :

« پادشابه کی زه بهر به ده ست هه پی له شاریکا قهلم ره و یکی زوری هه بو ،
 شاره گش مه زدیکی فره ی تیدا بو ، ته وشاره نه نیا کانیایکی هه بو ، میراوی
 له سهر هه بو خه لکه که به نوره ته هاتن بو ئاو . . روزیکت هه راوزه نا که و نه

خارمهوه . پادشایان تی که یاند که (دیو) بک چوه میراوی دهر کردوه
 بهر کانیه کی گرتوه و نایملی کس به لای تاوه گدا بچیت ا ههوا نه ملی عار
 هه مو له تینواتا وه خسته غنکنکن . پادشا به خو یو پالهوان و سوپاوه چونه
 دهره وه بو چار کردنی دیوه ، مه یریان کرد وادبوه که له بهر کاریزه گدا
 لی گوتوه و نه بولینی و تاوه که بهنگی خواردوتوه بووه به دهر یاچه به کک .
 پادشا پالهوانیکی نارده ساری ، دبوه ههر به لیک بو ددریژ کرد گرتیو
 خستیه ژیر دانی ههر به کالی کرمانی ا . یکیکی تر و یکیکی تر جو هه موی
 خواردن ، بهم جورده ده کسلی له ناو بردو توزی تاهیکی تی کوت ، مینجا
 بورانی وتی : نهی پادشا نه گهر ههر به چل روز چوار منالم نه ده بی بیکم
 به که بابو به مزه ، باشه نه گینه هم تاوه بهره لا ناگم هه نا نه بی به دهر یا بی کم
 هه وه خسته بهره لای نه کم و نه بی هه موشاره که تاو بیبا ، وه نه گهر ههر
 کسیتی بی به لاما بهو جورده نه بخوم ا . پادشا له گهل پیاره ژیره کانی کوتنه
 دراویژ کردن ، هاتنه سهر نه وه که ههر به چل روز چوار منالی بدنه تی نه وه
 باشتره نه وه که هه موخه لکی شاره که ، یا له بهر لافاوه ، یا له بهر بی تاوی بخنکنکن .
 پادشا به دیوهی وت باشه چیت نهوی نه تنده می و تاوه که ورده ورده
 بهره لاکه . ههر هه وکاته جاری چوار منالیان دایه ا . نه ویس هیدی هیدی
 له شوین خوی بزوت و مناله کانی هه لگرت و نه شکوتیک بو له سهر اوردی
 شاره گوه روی کرده نه شکوته که رز گاریان بو . غیر ههر به چل روز
 نه بوایه چوار منالیان بو بنار دایه به برقایی نه شکوته که ا ...
 هم میشه چه ند سالیک بهم جورده مایه وه و منالی له شاره که بری و
 جهرگی هه مو که سیک سو تان ، هه چ پالهوان و قاره مانیک له ولانه که یا هه بو
 نه یانتوانی چاریک بو هم دهرده بدوز نه وه ، پادشا و نه ملی شار نیجگار
 گوتنه ناخوشی و په لو پویان لی بررا . جارریان دا به هه مو ولاندا ههر کس
 بتوانی چاری هم دیوه بکا هه رشتیکی بوی پادشا نه بدانی .. روزی سه یریان

کرد و کورره که نمیک له دوره روی کرده ناو شارو روه و باره گای پادشاهی خوی کوتا . کورر ، کورر نیه : که که تیکی بالا بهری ناسنگ یاز ، مهر پاسکی مانی کوله که به و غیرو تیرو رم و قه لمانی له خوی داوه و چوه ژوره وه . وتی : پادشام من هم به لا به تان له سرلا نه بهم ، به لام نیازیم هه به نه بی بهی بینیت ا . پادشا وتی باشه بی ، وتی :

من « پامیر » م ناوه ، کچیک تاموزام هم شارهی تودایه « پوشین » ی ناوه ، دهی ساله دلمان به به که وه به . نیسته مامه کم نامیدانی وه ناشموی به کوشتن و بررین لی وه رگرم نه مهوی نیسه که به خوشی بورپتوه ، نه گهر نیسکی وا نه کی مامه کم کچه کم بدانی نهوا باشه . نه کینه هه نیسته نه گهر به وه ا . پادشا وتی : باشه جیت نهوی بوت جی به جی نه کم ...

نیجا « پامیر » وتی که که یسته سرچل روزه مناله کانی بو مه نیرن با ، دیوه که خوی بیته دهره وه نه وه خته چاری نه کین . که چل روزه به سر چو دیوه منالی بو نه چو . نه هلی شار نه ونده یان زانی دیوه که به بوله بول و بورره بورر له نه شکوته که هانه دهره وه روی کرده سر کاربزه که ، خه لکه که هه مو زه نه قیان چو ا . « پامیر » وتی به پادشا ، با نه هلی شار هه مو له دهره وه راوه ستی و سه پری هم کاره ساته بکن . نیکورا مردی ناوشار هوروزمیان برد بو دهره وه ، « پوشین » یس له گه ل مردی تردا چوو هه مو وه ستان . .

نیجا « پامیر » خوی له دیوه نزدیک خسته وه و به لاماری دا ، دیوهش ده منی را کیشا بو « پامیر » . « پامیر » شیري داهینا به وه دای له مه چه کی دیوه ، سه پری کرد وه کو لاسن زرن گهی دی و شیره کی پیری ا . هه ناسه به کی هه ا کیشا و وتی گوژرام ا نیجا ری بو هاویهت ، رمه کش شکا . به گوژر هانه ویزه ی هه چی کورزی لی نه دا هه ر ده نگه نه داتوه و هچی تر ا . نیجا که ونه زوران گرتن . به کتر دین و نه بن ، « پامیر »

شده گت بو دیوه هیشتا هر تازه بشووه اتملی شار به نهوایی وزه یان بردا
به که به که وا خه ریکن همدین ا .

« پوشین » که نه بینی وا دلووازه گهی بهو جورده که ونوته داو ، اوقره ی
لی هه لکیرا ، نه نه توانی بچی یارمندی بذا ، نه نهشتوانی جاریک ببنیته وه ،
به ناشکراش نه بینی ها میسته دیوه « پامیر » بذا به زه ویندا و بیخوا ، ها
توزیکتری ا . سهری بهرز کرده وه بو تا سمان و نژای نه کرد کو تو پرو چاوی
که ونه قایی له شکوته که ، سه بری کرد وا قه فه زیک له و دیوی قاییه که ونه به
شقیکی نیدایه له بیرین نه کا ا هردهم نه دا به به کاو فو نه کا به سهر دیوه که دا ،
هر چه نده نه و دم نه دا به به کا لیره وه دیوه که به هیز تر نه بی ا . ونی بی و
نه بی هج شقیک هه به له زیر سهر نه م قه فه زه دایه ، خو گیانی من له گیانی
پامیر زیاتر نه ، من نه م زیانم ناوی که له بهر چاومه وه نه م دیوه ده ست
بخانه جهر گو دلی پامیری خوشه و بسته وه و ده ری بیی : نه م یوت و
هر رای کرد بو بهر قایی نه شکوته که . رویش رویش هه تا نزدیک بو وه
له و کانه دا دیوه ههستی بی کرد ا . دهستی له پامیر هه لگرت و چو به شوین
« پوشین » دا . . پامیر ، که سه بری کرد دیوه دهستی له به خه ی بردا و
هر رای کرد سهری سررما ، که چاک نه ماشای کرد وا « پوشین » وا
به ربوه بو نه شکوته که نه چیت و دیوه گش بو « پوشین » نه چیت ا . که
نه م ی دی تاگری نی به ربو نه م یس هر رای کرد به شوین دیوه که دا به لام
چون هر را کرد تیک . ده ست له سهر شان ا .

بهم جورده هه مو یان له نزدیک قایی نه شکوته که به کیان گرت وه . دیوه
دهستی دریز کرد بو « پوشین » و « پامیر » له پشت سهرینه وه . « پوشین »
بانگی کرد : « پامیرا » خه ی منت نه بی به لکو خوت بگه به نه پته نه و
قه فه زه که له ناره وه ی نه شکوته که دایه . « پامیر » خوی کرد به له شکو-
نه که دا قه فه زه گهی بهر چاوی کهوت هه دهستی بی گه یشت دیوه که له م

لاوه سارد بروهه هیزی تیا نهماو گوت ا . . « پوشین » نهوی له شاخی و
 نه پویست رایکیشی بولای پامبرر بهلام له بهر گرانی بوی کیش نه له کرا .
 پامبرر که دهستی که پشت به قه قه زه که تماشای کرد له مه شتیکی بیدابه له
 وینهی پیربژنیکی زور بهر پوت و به جادو و له فسون دیوه گهی را گر توه ،
 دهستی نابه سهردهی خنک کاندی ، که تم خنکا دیوه گش لهوی توپی ا
 نومز له مه کوله گهی روحی تم دیوه بووه ا . ئینجا پنی گوانه گهی خسته
 لاتی و رایکیهاو له گهل پوشیندا هاتنه وه بولای پادشاو ته ملی شار چونه
 پیشوازیانه وه هینایانه وه ، هوشه وو جه و روز شانی و شاهه نگک بو ، پادشا
 پوشینی له باوکی مه ندو بهراوته گبیری همولاین له پامبریان ماره کردو به
 خوشی رایانوارد .

بهرامبر به ناموز گاربه گانی « به تاح حوتب » ی میسری ته مهش
 نمونه به که له ته ده بی کومه لایه بی کوردی که ته لی : « سروف خرابه نه کا
 خرابه ی نابه ته پیش . . کسی ته سپ را بگری پیویسته در گای بو بلند بکا . .
 مردو گونجا باز نه بی گوردی لی ته نگک نابی . . سریشک چاوی له فاز کرد
 قنکی دررا . . پیاو که زور شیرین بو له گهروه وه ته بخون . . هزار بهرتیل
 قهرزی نابژبری » : له ته ده بی سیاسی ته لی :

« کار به که سیک ته سپرری له نیوهی ئیشا به جی نه به لی . . ده ستیک
 بوم نه برری ماچی ته کم . . دهستی حاکم بیوری خوینی نیه . . قسه بیگریزه ،
 بیبیره بیویزه . . زوررنا بدهره دهست ناشیه وه فوبه سهره گهوره گه یا
 ته کا . . پیاو به گهوره بی فیزی پلاو خواردن بو دهست بو لونی ته با . . من
 ماظلو تو ماغانی جیلان بورا نا ؟ . . گیره شیوینی سوچی گای بنه به . . خنی
 خوار له گای پیره وه به . . که شا ، هات میر به تاله . . »

همانه نمونه به کک بون که مو کورت له باري چو نه تی هه ده بی کوردی دا
 به رامهر به هه ده بی میسری کون . . له شوینی خویدا باسی هم . قسه
 کوردیا نه و هم به ندی پیشینانه کراوه ...

هه ده بی کوردی و فارسی کون

مه بهست به هه ده بی فارسی کون هه ده بی پیش ئیسلامه تیه ، وه یا به
 جوریکی تر هه ده بی که تا نه گانه روخانی ساسانیه کانت که ، نوزی دوا ی
 سه ره تای سه ده کانی ناوه راست هه که وی . له به راورد کردنی هه ده به کانا له
 هه مو یا نا هم ریگه به مان گرت بو هه وه له سه ره تای سه ده کانی ناوه راست وه
 تا ئیسروژ بکه و پته بهر که که ی تره وه .

هه ده بی فارسی کون هه وی مایته وه بو ئیسرو به هه وی هه ندی ئاویستاره
 ته نیا هه ده بیکی ئایینه . ئیمه ناتوانین هم هه ده بی ئایینی فارسی کونه له گهل
 هه ده بی ئایینی کوردی پیش ئیسلام ، یا کوردی پیش سه ده کانی ناوه راست جیا
 بکه یته وه ، به لکو هه وه هه ده به دیلیه که له ناو کورد دا بووه ، هه ره هه وه هه ده به
 بووه که له ناو فارسیشدا بووه . وه کو چون وتان هه ره به که فارسی لی
 جیا بوته وه له لایهن ره که زه وه هه ره عینی ریه به که کوردیشی لی بهرهم
 هاتوه . . جا له بهر هه مه ئیمه هه که ره بینین باسی هه ده بی ئایینی فارسی کون
 بکه بن هه ره وه کو هه وه وابه که باسی هه ده بی ئایینی کوردمان کردیت له
 پیش ئیسلامه تی دا . که وابو پویسته بزانیین هم هه ده به دینه چون بووه که
 هه ره دولایان ئاویان لی خواردوته وه ؟ ...

چه فارس ، چه کورد ئایینیان هه وه ئایینه هه ره کونه بووه که هیندی
 کون هه یانبو ، له پاشا جیا بوته وه و که وتنه سه ربوت بهرستی تا «زه رده هت»
 به خویو ئایینه که به وه بهیدا بو . میژو نوسه کان له ده وری هاتی زه رده هشتو

لهو شوبنه که لی پیدا بووه اهر به که قسه به کیان کردوه ، هه ندیکه لهین لهشیالی لهفغانستان پیدا بووه . به شیکي زوریس له سر لهو باوره رهن که له بناری « وری » و نازربایجان سری هملداوه . هه ندیکه لهین له ناوچه کیوه کانی ناراتات هاتوته دنیاوه . هر وهما زمانه پیدا بویشی لهین له بهین سدهی بیستم ، تا پینجهمی پیش میلاد بووه ، بلام قسهی به لنگه و بناوانی زهرده شتی لهی له سدهی حوتهمی پیش میلاد پیدا بووه و له دهوروبهری « ۶۴۰ » ی پیش میلاد کوزراوه . .

« زهردهشت » یا « زرائشتر » کورری « پورشهسپ » بووه . لهفسانهی کون لهی : لهو وهخته دا که هاته دنیاوه دایکی ده نگیکی هاته گوی که : « هم کور به پت پایه به کی گورهی لهی و لهجته ناسان بو لهوه فرمان له خوا « ماهور اخزدا » وهرگری « هر وهما لهین : که ، له سکی دایکی کهوته خواره وه دهستی کرد به پیکه نین . هر که توی گوره بو نیشانهی پینه مبرایتی لیوه دهر گوت . هر به منالی خوشه ویستی هه مو که سیک بو ، که که بشته (۳۰) سالان دهستی کرد به بانگ کردنی مردم بو لهوه خوابه کی ناکه و ته نیایه رستن . موغانه گان لی ههستانه سه ری ، ناچار لهوی بهجی هبشت و چو بو دهوروبهری سیستان و لهفغانستان ، لهویش هر له بهر موغان هیچی پی نه کرا ، لینه جا چو بو (بهلخ) لهوی فدره نجیه کی سپی له بهر کردو هه ندی ناکری گرت به دهسته وه و گالو کیکیشی له داری (سهرو) گرت به دهسته کهی تر به وه و چو بولای « ویشتاسپ شا » و بانگی کرد بو وهر گرتی هم نایینی تازه به ، له باش قسه به کی زور « ویشتاسپ » نایینه کهی وهر گرت و به دانای « جاماسب » ی وهر زیری ویشتاسپ هم نایینه لهویدا په ری سهند ، تاله درانی دا جه نگیکت له بهین هملان و « نهر جاسپ » ی پادشای توراندا پیدا بو زهردهشت لهو جه ننگه دا کوزرا ، نایینه کهی له ناو مردم ما به وه . مردمه کهش بوز به دو به شه وه ، به شیکیان وهریان گرت

چونکه گایینی ده ولت بو ، به شه گئی تریان هر لسه بوت پرستی خویان مانه وه . هم به شایان چونکه لایه نگران نه بو به تنگ هاتن ، ناچار هه لاتن چون بو هیند و لهوی هم باوره رری بوت پرستیه یان گورانی به سهرات و بون به « بوره همی » . به شه گئی تریان هر له شوینی خویان مانه وه و گایینه - گیان روز به روز له پیسکه و تنابو همو همو ولاتهی دارا گرت و همو پادشاهانی فارس وه کو « کورش » و « دارا » باوه شیان پیا کرد ، هه تا ئیسلامه نی هاته پیسه وه ئیتر هیزو گورری نه ما و کربو . .

« زه رده شت » کتیبه کی هینا به ناوی « ئاویستا » وه . هم کتیبه له سهره نادا پچرر پچررو هر توزیکی له سنگی به کیسکا بو ، له دهوردی حکومه نی « ماد » هکانا « ۷۰۰ - ۵۵۰ » ی پیش میلاد به کوشی ئهوان له سهر پست و بهرد نوسراپه وه . له دهوردی هه خامه نشیه کانا دو نوسخه هم کتیبه هه بو ، ییکی گیان له تهختی جهمشیدا بو له پادشاهی (داریوش) سیم پادشاهی هه خامه نشی ، که « ئه سکه ندهر » ی مه قدونی ۳۵۷ - ۳۲۴ به لاماری ئیران و تهختی جهمشیدی دا همو نوسخه به نیا چو . ییکی کیشیان گهوتنه دهست یونانیه کان ، له باش ئه وه که ئهوانیش عیاسی بزیشکی و ئه ستره ژمیری و شتی تریان لی وه رگرت همو نوسخه به شون بو . . که گهوتنه دهوردی ئه شکانیه کان « بلاشی به هم » پادشاهی ئه شکانی (۶ - ۷۸) میلادی کوششیکی باشی کرد بو کو کردنه وهی ئاویستا ئیتر به بی ریک خستی . که گهوتنه دهوردی « ئه رده شیری بابه کان » - سهر زنجیره ی ساسانیه کان - « ۲۲۴ - ۲۴۱ » ی میلادی فه رمانی دا به یکی له موغانه کان که « نه سور » ی ناو بو ئاویستای له به ره کک هه لوه شاو ریک و بیکک بکاو هر شتهی له شوینی خوی دانی و گایینی زه رده شتی کرد به گایینی ره می ده وله نی ساسانی - وه کو سهرچاوه ی همو کتیبه میژوه کان ئه لی : همو ملان نابی له بیرچی که هم ئه رده شیری بابه کانه کورد بووه . - له دهوردی شاپوری به هم ، کورری

مهرده شیر ۲۴۲ - ۲۷۱ ی میلادی مهر بهمه ناولیستا به که و تمبوه یونان و هیند و باسی له پزیشکی و مستیره زمیری و فلسفه فوه مه کرد کوی کرده وه و له گه له مه ی لای خویانا لیکي دان .

ناولیستا زور گران بو ، هر له دهوری ساسانیه کانا شهرحیکیان به زمانی به هله وی بو کرد ناولیان نا « زه ند » ، ئینجا له بهر مه وه خویندنه وه ی به هله ویش گران بو شهرحیکیشیان بو زه ند کرد ناولیان نا « نازه ند » له پاشا شهرحیکیشیان بو هه ندی له ورده بابته ی مه ن نازه نده کرد ناولیان نا « دهنکرد » . ناولیستا (۲۲) نامیلکه - نسکه - له سه ر - سه بهش (ا) باوره رو خوا پرستی (ب) گرین و فروشتن . (ج) فلسفه و عیلم . مه وی که مایه توره هه ن بکه له بهشی به کم و دوهم ، بهشی سیم به ته و او ی نیا جووه . .

« زه رده هشت » له کتیبه که یا « ناولیستا » له باری لاهوتی دا خه لیک بانگک له کا به پرستی خوابه کی نه نیا ، که « ناهورامزدا » به و نا گای له هه وعت هه به ، به لام له باری فلسفه فهی عالمدا لهی : دو هیزه به به مه دوهش به در بزیانی سال له جه ننگدان . دوه که ش به کی راست و به کی درو . به کی رونای و به کی تاریکی . به کی پا که و به کی پیسی . به کی چا که و به کی خراپه . . ناهورامزدا نیشانیکه بو راستی و رونای و پاکی و چاکی . (ناهریهن - نه نگره مینو) یش ره مزیکه بو درو و تاریکی و پیسی و خراپی . هه ر وه ها لهی : دو مه بدا له ته بیمه ندا هه به که هه ر به که پیچه وانهی مه وی تریانه ، روحی دروستکهر و روحی نیکدهر . ناهورامزدا فرمان به هه مو ناده میزادیکه له کا یار مه تی روحی دروستکهر بدا . به وه که کشت و کال بکا و دارینیزی و مالات به خویو بکا و شه گه و که له شیر را بگری و شه رر له گه له روحی نیکدهرا بکا به وه که مارو دو بهشک و مه و جانه وه رانه که بو کشت و کال زیانیان هه به بیانکوژی ، وه پیویسته له سه ر هه مو که س ناورو نا گرو خاک و با له پیسی یاریزی .

پیاو که سه‌بری هم قسانه که کا واهجیته دلیه‌وه که زهرده‌شت دو
 ته‌ییمتی به‌رستوه له دو خوا دا ، ته‌ییمتی چاکه له ماهورامزدا دا و می
 خرابه له «نه‌نگره‌مینو» دا ، به‌لام له راستی دا و اینه چونکه نه‌لی : (ماهورا
 مزدا نه‌زانی نه‌هریمن هه‌به ، وه‌لی نه‌هریمن نازانی ماهورامزدا هه‌به ،
 ماهورامزدا له‌سر هه‌مو شتی‌که‌وه‌به‌و ما‌گای له هه‌موشت هه‌به‌و هیچ
 شتی‌که وه‌کو‌نه‌و نیسه . جا له‌به‌ر هم قسه‌به‌گه‌لی کس له به‌پرره‌وی
 که‌ره‌کانی زهرده‌شت و توپانه : با دو هیزیس هم که‌ونه‌دا بی - هیزی خیر
 شهر - و یکیکه‌وه‌جه‌نگک بکن خوی نیک‌رای که‌ون هه‌به‌که‌ا .
 هه‌وه‌نده هه‌به‌شهره که وه‌کو چون نه‌جیته پیستی زستانه‌وه ماو نه‌مه‌بینی و
 نه‌رز نه‌به‌ستی ، دارو ده‌وه‌ن له‌که‌وره بون نه‌خا ، نه‌بی به‌خه‌یالیکی پیستی
 شک و کافر بون دینیته به‌ر هم . نه‌جیته پیستی هزاری و ته‌مه‌لیه‌وه ، نه‌بی
 به‌گزی و درو کردن ، نه‌بی به‌بوت و بوت پرستن ، نه‌بی به‌تاریکی و بیگنی
 ناخوش و نه‌خوشی و دهره ، نه‌بی به‌درنده‌و خشنده‌و مارمیل - که‌و دوپشک .
 جا هم هیزی شهره لیشی هه‌ر خرابه‌و له ناودانه‌و هیچی تر .

ثابینی زهرده‌شت گه‌لی خه‌ریکی نه‌وه نه‌بی که‌ناده‌میزاد نه‌بی چون
 پاریزی له روحی خرابه و له هاورری کردنی خرابه . مه‌به‌سلیشی نه‌وه
 بووه که روحی خرابه له ریسه هه‌ل‌کیشی له سه‌رزه‌وی دا بیجکه له ناوه‌دانی و
 کوشک و سه‌را هیچ نه‌هیلی . هه‌ر وه‌ها کوششیکی زوریشی کرده بوه‌وی
 له‌ش ساغی و بو ری‌کو‌پیکی یاسای - قانون - کونمه‌ل و تاک ... «ئاوبستا» به‌گم
 شتی‌که که له‌پیش هه‌مو شتی‌کا باس که‌کا چاره کردنی له‌شی مرده‌و بو نه‌وه
 دهره‌و به‌لا لیه‌وه نه‌ته‌نیته‌وه بو‌زینده‌وه‌کان . ته‌نانه‌ت نه‌لی : روحی شهر
 که سه‌بری کرد و له‌شی مرده‌ویک که‌وتوه نه‌بی به‌میشیکی بیس و به‌له‌شی
 مرده‌و که‌دا نه‌سورریته‌وه ، له پاشا نه‌چی به‌ناو مرده‌ما دهره‌و به‌لا له ناو
 نه‌وانیشا بلاو نه‌کاتوه ا . . له پاشا باسی نه‌وه نه‌کا که پیاو نه‌بی چون ریز له

روحي چا کوه بگريت؟ و له شي مردو له کوي دا دابريت؟ و چون له زوره که سر دوه گهي نيدا به له بي پاک و خاوين بي؟ وه له بي جلو بهر گي سر دوه که چي لي بگري؟ .. ئينجا دېته سر ئيشو کاري تېکر راي مهردم و له لي:

بو له وه دانه وېله و دار بيته بهر هم له بي کشت و کال بگريت ، له بي له و شوېنه که وشک و به ياره ماده ميزاد ئاويري بکاو زونگوله زه وي دا نه په لیت، هر ماده ميزاد بک پيوسته له ژيانا دار بک بنېريت، زه وي بو له وه دروست نه کراوه که سر دوي تيدا بنېريت ؛ زه وي بو کشت و کاله ؛ بو له وه په که ژيان له دنيا دا پره بسينيت ، مردو له بي له سر کيوه کان دابري بو له وه دررنده بيخوا ، يا بو خوي برزي . . له پاشادېته سر که نو به يني خيزاني و له لي :

له بي هه مو گس ژن بينيت بو له وه خيزان زور بينيت ، وه کو چون زه وي که خزمهت کرا به بيت له بي ژن و ژن خوازيش ئاوا ئينسانيت به بيت له کا . له بي زور زور چاوېري ژني سک پر بگري بو له وه خوبو مناه گهي بي مزه ررهت بن . . پيوسته له سر هه مو گس خانويک بو خوي دروست کار ژنيک بينيت و منالي ابي ، له بي بارچه مه رر بکي بيت و له مالېشا هه مو دم ئاگري بي . . ئينجا له باري گيانه بهري تر دا له لي :

له بي پياو به زه بي پيانا بيتوه ، له وي که پيوستېني ساري بوري و بيخوا ، له وي پيوستېنيه - وه کو کوشتيان به راو وشکار - له وه ئاي بيکار خوا خوشي له نا په . له وه هه چېته سر له وه له لي :

ئادهه بزاو که دېته دنپاره دو له قلي له گه لابه ؛ له قليکي چا که و له قليکي خراپه . هر به ک له دو له قله له په وي دهسته چله وي خاوه نه گهي بگريته دهسته وه له کرده وه و تن و پيرو باوه در با بولاي خوي رايکيشي ... ئاوستا ژباني مهردمي کرده به حه به شه وه ؛ باوه دري چا که ، قسه ي چا که ، کرده وي چا که . باسي ئه مانه مان له مه بانهي له دېني ميسري کوف و

کوردی دانه در پیژ کرد .. لیره دا دواپی به قسه کردن له ژبانی دنیاوه دبیت و له چیته سه ر ژبانی نه و دنیاو نه لی :

روح هر نه مینیتوه ، نه گهر چاک بو سه ره و ژور نه بیتوه بو به ههشت و چاره ربی له شه که نه کا تا روزی زیندو بونه وه دیت . نه گهر خو خراپیش بو نوشی هه مو جه زره به یه کک نه بی هه تا نه و روزه ، نه و وه خته چاری هه ر دو کیان نه کربت ... ئایینی زه رده شت چاوی له هه ر دو ژبانه که به ، ژبانی نه م دنیاو هی نه و دنیا . زه رده شت ئا گری کرده به نیشانه - ره مزی هه ر دو ژبانه که . نه لی : ژبانی مادّی به بی کوشی و ته قه لا ناییت ئا گریش نه و کوشی و ته قه لا به تیدابه . ژبانی روحیش بی خاوبنی و پا کو بوختی ناییت ئا گریش عاملی نه م خاوبنی و پا کک و بوختیه به .. که و ابو ئا گر له ئایینی زه رده شتدا بو پرستی نه بووه به - کو بو ره مزی نه و دو ژبانه بووه ...

نه مه ی خواره وه ش نوزیکه له ته عالیمی نه خلاق و گومه لایه بی ئاویستا که زه ندو یازهند و خورده ئاویستا و دینکه رد باسیان کرده :

یه کی له روحی حکمته پیرسی وئی : جون نه مه نه بی که ئاده میزاد له شی به خیر بکا و روحیشی ئازار نه دا ؟ یا ، روح پیاریزی و له شی ئازاری نه گانی ؟ .
روحی حکمه ته کس وه لایمی دایه وه وئی :

«نه و که شئی له خوار خوته وه به به و چاره وه سه پری بکه که هاوشانته ، نه و که سه ی هاوشانته به چاوی له خوت به رزتو سه پری بکه ، نه و که سه ی نه و به رزتو به و چاره وه سه پری بکه که گریا : ئاغه نه ، نه و که سه ی که ئاغه نه به چاوی و هرمانداره وه سه پری بکه . به را مبه ر به خاهه ن هرمان داوی الامر - راستگو و هرمان به ر و کرر نوش به ره به .. دوزما م به به بار و ره ردیت به سه را نه بیت ، چونکه دوزمانی له جادو گهری خراپتره . ئاره زوو ته ماعت له نه ندازه دهر مه که ، چونکه نه گهر وات لی هات شه پتانی چایی به سه رتا نه زال بی و کامیابی له خیر و بری دنیات له ده ست دهر نه چی . زور جله و بو

تورده بی مثل مه که، یکی که گوی جلهوی بو مثل کرد وانجباتی خوی له فیکر
 له چیتوه و ریگهی لهو کرده وه جا کانه که پیویسته بیگالی تیکه لهجی و
 جهورو خرابه نابله نسی له که کای له دا . . پیای قیناوی له وه ختدا که
 نینه کای له خواته وه وه کو له مزعمن - روحی هه زری له دیتا که و ابو هر
 له سه ره تاوه کازیکی و ابکا که رق نه یگری باوایی له نه به . نه نفسی خوت به
 خم و پهزاره نازار مه ده ، چونکه پیای خه مبار هه مت به خوشی دنیاو
 خوشی روح ناکا ، له شی روز به روز په زربوت له بی و روحی بی تین . .
 له گهل دوژ منا که وتیته جهنگه وه به هه دل و داد جهنگی له گهل بکه . له گهر
 هاوردینی دوستت سکرد به جور ی بیکه که لیت خوش نود بی . له گهر
 له گهل له جهر - حقود - دا بویت هیچ بهر به ره کانی مه که ، له جهر به کای
 له وه نده ی تر مه بزونه . . هاوردینی پیای ناره زوبه روه مه که و میشی
 خوت مه خه بهر ده ستی . . وریا به لهو که هه ی ناویکی باشی نه و ناو بانگی
 به دناوی هه به دوستا به بی له گهل دامه خه . . له گهل پیای نه زانا به پیمان
 مه به مستو هه لسو که وتی له گهل مه که . له گهر له گهل پیای که و جدا بویت
 بهر به ره کانی مه که و له که لیا به به که ریگه دا مه رو . . وریا به خوت به مال و
 پاره وه هه لنه کیفیت ، چونکه به جی بان دلیلت و هیچ که لیکه کیان بوت
 تابی . . وریا به فیز به باو و پایر و میش و کار ته وه نه که بت ، چونکه له وانه
 هه ره له وه بو تو دبلنه وه که تو به ده ستی خوت له پیشی خوت ته وه بینیرت . .
 تاگات لی بی خوت لی نه گوریت و به زریان خوت بانی نه بویت ، چونکه
 موچت له ناخردا هه ر رویشتنه و تولت له بیته وه به وه که بچیته وه
 ناوزه وی ا ... »

له بن ده ست هم نه عالمه ی ناویستاوه سوراختی هه نندی له پادشا کانی کونی
 فارس وه کو « دارا » له سه ره ختته به زده کانی وه کو (پیتته خر) ماوه ته وه .

مده به کی هوی بی کر را هر مده بیکی لایینی به و هم و رو ، له
 لاهور امزدا له کانه وه . .

به کورنی مده بی فارسی کون هر عبارت بووه له مده بیکی زه رده شتی و
 لایستا . مده بی پادشاکانیشیان هموی باسی شهرر بووه که به شیوه ی
 فارسی میخی له هر بهره کان ه لیان که ندوه . هم شیوه به غیری شیوه ی
 نویسی لایستا بووه . شیوه به کی تریش بووه که بیان وتوه (به ه لوی) هم بیان
 له پاش شیوه زور کونه که بووه به شیوه ی ده ر له ت و عیلم و مده ب . هم شیوه به
 مام نارنجی بووه له گه ل شیوه زور کونه که دار شیوه ی فارسی میمر و ژدا .
 تا هم شوینه قسمان له مده بی فارسی کونه وه کرد ؛ هم مده به که
 ناروخانی ساسانیه کان (۶۵۲) ی میلادی له ناوا بووه . له تاریخه به دواوه
 به فارسی تازه و سده کانی ناوه راست ته گوری هم له بهرگی دوه مده
 باسی مکریت . .

وه کو و ترا ناتوانری مده بی کورنی فارسی له مده بی کورنی کورد جیا
 بکریت وه له باری لایینی دا . جا بهم بونه وه وه کو سه یر ته کریت گه لی شت
 میسته له ناو کورددا ماره ته وه که ته گه ر ریت وه بو ده وری پیش میسلامه تیان و
 بو مده بی کونیان که مده بی زه رده شت بووه ، به تایبته نی له مده بی له خلایق و
 کومه لایه تی دا ، وه کر موه ماره زوی گه لاه داری بان ه به وه کهز به کشت و کال
 مده کزو کم مال ه به سه کی تیدا نه بی و چا ویری زنی زک برر ته کت .
 هر چه نده له وه دا پیچه وانه ی موه که کهز به راو و شکار ته گن ادیاره هم بیان
 مده بی میسلامه نی کورر بو به ته وه . هر وه ها با ، له بهر سار دی ناو چه ش بی
 ما گریان کم و زور هر لی نابریت . به تایبته نی له ناو کورددا باوه که
 سردویکیان سرد جلو بهر گه کی ته به خفن به هزار یکک . هم شتانه که
 ماره ته وه میسلامه تیش برریاری له سردا وه . دیسان کورد به ته بیعت هنر
 به دار ناشتن مده کاو به به نیجه خزمه تی زه وی مده کا ...

نہ وہ بی کورے و حسنے کون

چین تو ولاتہ پان و درپڑہ بہ کہ لہ دور یکی زور کونہ وہ ناشنای لہ ذہ بیدو
 پا بہ ندی ہندی خہ خیالات بوون ، ایستہ ہر چہ ندہ لہ گن ناتوان بگہ نہ وہ
 بہو لہ ذہ بہ کہ ہہ یانبورہ ا . نہ وہ کک ہر نہ وہ ندہ بہ لکو نابہ لن ہیچ
 لہ دیبیکیان لہ بدن لہ لہ ذہ بہ کہ ہہ یانبورہ ا . جالہ ہر لہ مہ چینہ کاف
 لہ لایہن لہ ذہ بہ وہ ایستہ لہ ہہ مو قہ وینگ وشکترن و لہ ہہ مو کس زیانو
 پا بہ ندی کونہ پہرستین ... لہ ذہ بی جینی با ہہ مو جورہ لقیکیشی لی بیستہ وہ
 ہہ موی ہر لہ دور و بہری مہ بادئی لہ خلائیادیہ . رہوشتی پیشینانی
 خویانان کو کردو نہ وہ بو لہ وہ پاشینہ کانیان لہ سہری برروزو لہ وہ لانہ ذہنا .
 سہر چا وہی لہ ذہ بی جینی ہہ مو مہ باد لہ بہرزہ کانی « کونفوشیوس » ہہ
 ہم فہیلہ سوفہ پیخہ مہری لہ ذہ بی چین و دانہری بناغہ گہ بتی . لہ سہ ذہی
 شہ شہمی پیش میلاددا لہ ناو قہومہ گایا ہہ لگرا ، سہری سکر دیاسای
 ذہرہ بہ گیوا ، جینی پلہ شانہ و نہ وہ بو تہ ہوی لہ ناو بردنی قہومی چین ، چہ
 بہ شہررو شورر ، چہ بہ کارو باری تابوری ، لہ گہل لہ وہش نہ فیکری
 لہ وہی بو دیانہتی لہوتی و گہ ہہ نونی دابنی ، وہ نہ خویستی بہ شاعر و جادو۔
 گہر لہ زانی ، ہینای دہستی خستہ لہ ذہ بی چین و ہہ مو کوششیک خستہ سہر
 خہرہ ک بوز بہ ژبانی تاکک - فہرد - و ژبانی دہولہ نہرہ بو نہرہ برروا و
 رہ چہ لہ کی ذہرہ بہ گیوا لہ بن ذہرہ بیٹی .

ہم و سوفرات جیاییہ گیان لہ وہ دا بو کہ : سوفرات خہرہ یکی لہ خلان
 لہ بو لہ باری نظری و ورد بو نہ وہ دا ، بہ لام « کونفوشیوس » تہ نیا کامہرانی
 تاکک لہویست لہ باری کردہ وہ و ہہ مہ لہ دا . ہہر ہم رہگہ بہ بو کہ لہ چیندا

ناو نرایه نایینی « کونفوشی » ؛ چونکه هم برروایه دان به وهدا نانی که هیزیک هه به و جاویری کاروباری ناده میزاد نه کا ، به لکو نه لی مادام دنیا عبارت بی له ژبانی کرده وه - هه پانی هه مه لی - نه بی هه مو شتییک له دست ناده میزاده که خویا بیت وه نه بی هه مو کارو فرمانیک بکویتسه دست حکومه نیک که بتوانی به پوختی نیش به ریوه به ری .

حکمه ته نانی کونفوشیه له پینج کتیب دایسه : کتیب میژو ، کتیبی گورران ، کتیبی شعر ، کتیبی ره وشت و باس و خواسی به هار و پایز . هم کتیبانه هه ر چه نده ماده که یان پیش کونفوشیوس که وتوه به لام نه بو به به کی تری به سه را هیناوه و به هی نه و نه ناسرین . نه نیا شتییک که به نه وای به دانراوی کونفوشیوس بناسری هه « باس و خواسی به هارو پایز » . نه مه نه ونه به که له نه ده بی نه و کتیبیه که نه ده بی چینه :

« ناده میزادی نه واره به شوین پیویستی خویا نه گهری له لای نه نسی خوی ، ناده میزادی بی خیر له لای یکیکی تر به شویندانه گهری .. ناده میزادی نه واره به بی هه را هه را نیش به پوختی و ربیکوپیکی نه گری به بی نه وه مه یل به لای قهومی نه خویوه بکا ، نینسانیه تی خوش نه وی .. پیای دانا وه نه بی نرخ له قسه بی له بهر خاوهن قسه که ، یا به سوکی بزانی له بهر نه و به لکو نه ماشای قسه که نه کا . . پیای نه واره نه وه به که ره وشتی له سه ر شعور به واجب دایه زرنی ، که نه مه ی بو نه بی نه وه شی بخانه پال که هه له شه نه بی ، به چیشا نه مه دهر نه گه وی ؟ به وهدا که روحی خوبهخت کردنی پی ، که واپو پیویسته له سه ری به نه خلاق بیت و له گه ل نه مه هدا راستی و دلصوزی بنوینی ، نه گه نه مانه ی کرد به راستی نه وه نیتر پیای ته واره . »

نینجا به رامبه ر به م نه ده بی چییه بزاین نه ده بی کوردی چونه ؟ . کورد ، نه کونفوشیوسی تیدا بووه وه نه ناوی کونفوشیوس ، یا نه به کی تری بو

هیلراوه ته‌وه، نه‌گه‌ر کونفو شیموسی چین نه‌خراپه‌ته‌صه‌ر کافه‌ز نیسته‌ته‌ویس
 له‌هینه‌کانی کورد خراپه‌رون‌ته‌بو، نه‌مه‌ش مینکار نا‌گری که‌هیچ‌قه‌ومینک
 بی‌پیاوی ژبر نه‌بووه، جا‌با‌ته‌وه‌قه‌ومه‌کیویه‌کی‌په‌نی، یا‌به‌ره‌به‌ره‌کی‌روت‌بو‌بیت
 له‌چاو‌خویا‌شتیکی‌هر‌بووه، چونکه‌میله‌ت‌وه‌کو‌با‌خچه‌ی‌پادشاهان
 وایه‌هه‌مو‌جوره‌میوه‌و‌گولیکی‌نیدایه، هلام‌که‌ناویان‌ون‌بو‌ته‌مه‌ته‌وه
 نا‌گه‌په‌نی‌که‌بیرای‌بیرای‌که‌سیان‌نه‌بووه... جائمه‌دینین‌به‌رامبه‌ر‌به‌م
 ته‌ده‌بی‌چینه‌چند‌ته‌ده‌بیک‌په‌ندی‌پیشینانی‌کورد‌ته‌خه‌پنه‌به‌ر‌چاو‌که
 پاه‌ی‌ته‌خلاق‌و‌عقلیه‌نی‌ته‌و‌را‌پورد‌وانه‌مان‌بو‌ده‌ر‌ته‌خا. کورد‌ته‌لی:

« یان‌پیاویکی‌باش‌به، یان‌بیوروداس‌به، یان‌بهره‌بو‌خوت‌خه‌لاس‌به.
 بیور «تور»ه. هاوالی‌ها‌والان‌زورن، پیاوی‌کردنی‌که‌من. جی‌بجینی
 ته‌وه‌ته‌درویت‌وه. زمان‌و‌دلت‌وه‌که‌په‌که‌نه‌بن‌بو‌مردن‌چا‌کیت. «
 نه‌ماش‌ته‌که‌ی‌ته‌م‌چند‌په‌نده‌وه‌که‌له‌که‌ل‌قه‌کانی «کونفوشیوس» و
 چینه‌له‌په‌که‌بو‌ته‌دا‌قال‌کرا‌بیتنه‌وه‌وایه.

ته‌وه‌بی‌کوردی‌وه‌مندی‌کون

نیسه‌لیره‌دا‌مه‌به‌ستان‌به‌راوردیکه‌له‌مه‌عینی‌دو‌ته‌ده‌بدا‌جا، با‌یک‌کیان
 که‌لی‌کو‌تریش‌بی، له‌مه‌به‌سته‌که‌مان‌لانا‌دا، چونکه‌ته‌ده‌ب‌په‌رده‌ی‌قه‌ومه‌و
 به‌راورد‌کردن‌له‌بین‌ته‌ده‌بی‌دو‌قه‌ومدا‌مه‌عنا‌ی‌به‌راورد‌کردنی‌دو‌قه‌ومه‌که
 خویانه... به‌لی‌ا‌ته‌گه‌ر‌به‌پیزی‌به‌ران‌به‌ری‌ته‌ده‌بی‌نیسته‌ی‌فهره‌سه‌بکریت
 له‌که‌ل‌ته‌ده‌بیک‌وه‌کو‌چیندا‌ته‌مه‌زور‌بی‌جی‌به؛ بویه‌بی‌جی‌به‌چونکه
 ته‌وشاعره، یا‌ته‌و‌ته‌دیه‌که‌ته‌ده‌به‌که‌ی‌نیسته‌ی‌فهره‌سه‌دا‌ته‌نی‌له‌به‌ر‌ته‌وه‌که
 نیسته‌ده‌وری‌خوینده‌وار‌به‌و‌چاپ‌هه‌مو‌شتیکی‌بلا‌و‌کرد‌ته‌وه‌کا‌برای
 ته‌دیی‌فهره‌سه‌ته‌ده‌به‌که‌ی‌چینی‌خویندو‌ته‌وه، نه‌گه‌ر‌شتیکی‌وه‌بکو‌ته‌ری‌وت

مهوه گوماني تيدا نيسه كه هوى وه رگرتوه ا . بهلام كه گهر قومبيك
 خوښنده واري تيدانه بو وه له هه مو بار يكا ناشنايه تي له گهل عالمه برابره گهر
 نه دببيكي - ته نانهت لهم سه دهى بيسته مه شدا - هات شتيكي دانا ههر به كوز
 نه زمير پت و ههر وه كو نه عبر له شعورى نه دببيكي دو ههزار سال له مه و پيش
 له وه قومه بدانه وه وايه : چونكه خوښنده واري له ناوانه بو وه نيه كه بليت
 به هوى خوښنده نه كه بو وه ناشنا بو وه به فيكرى نه دببي قومه كاني تر - چه
 تازه يان چه كونيان - عه لاقه ي هانو چوش له به يذيانا نه بو وه نا بو نرى هم
 نه دببيه چوه ته نه شوينه وه بوني ده ميان تي كه بيشتر وه هاتو ته وه شتيك
 نه ايت كه وه كو هينه كه ي نه وان وايه ا . . بهلكو ههر شتيك بليت ههر
 له روى شعوره ساده كه به وه يه تي نه وه كك له زوى هه لسو كوني روحي ، يا
 جسمي بي له گهل بيگانه به كدا . . .

كه وا بو ايمه نه گهر بهرام به ري نه ده بي كوردي بكين له گهل نه ده بي
 قومبيكي تر دا - با نه ده بي قومه كه ي تر زور كوز بيت و نه هيش زور تازه
 بيت - ههر وه كر بهرام به ري كونيك له گهل كونيكا كرا بيت وايه ، چونكه
 ناشنايه تي روحي و جسمي نه بو وه نا بليت ههق نيه هم كوز و تازه به
 بهرام به ري بي بكر يت ره ننگي تازه كه له كونه كه وه رگيرايي . . نه مه له
 لايه كه وه ، له لايه كي تر بيش وه نه ده به كه ي كورد له بهر مه وه له ههر كاغهز
 هه لنه كيراره وه كو چوڤ نه وه هه لته گري كه نه ده بي دو سه د سال له مه و
 پيشتر بي نه وه ش هه لته گري كه نه ده بي دو ههزار سال له مه و پيشتر بي . . ههر
 چوڤ بيت : هي دو سه د سال بيت يا هي دو ههزار سال ههر ته عبر نه شعور بيكي
 ساني تازه نه دانه وه . نه و ناو چه به به ي عه لاقاتي خارجي دو ههزار سال له مه و
 پيش چه ناسير بيكي كردو ته نه دببيكي نه وه وه خته عه يي ناو چه ي دو سه د سال
 له مه و پيشتر ههر نه ناسيره نه گانه ههر نه دببيكي وه خق خوي . . جا
 همانه به كه نينه ي هه نظيراندوه بو مه وه نه ده بي كوردي بهراورد بكين

هه‌ده‌یه‌کی کۆنی خه‌یری کوردی‌دا ۱. گه‌وابو ئیسته‌هه‌لین هه‌ده‌یه‌ی هیندی و کوردی :

ده‌شته‌کانی ده‌وروو به‌ری قه‌زوبن نیشته‌انی قه‌ومیه‌کی ئاری بون . له‌به‌ر ئا‌کۆکی به‌ینی خویان هه‌ندیکیان ولاته‌هه‌یان به‌جی هیشت و سه‌ره‌و‌خوار بونه‌وه‌ بو ئاسیای ناوه‌راست ، هاتن ، هاتن تا گه‌یه‌شته‌ن کویستان و دار-ستانه‌کانی روزه‌لات . ماوه‌یه‌که‌ له‌وی مانه‌وه‌ ئینجا چاویان بره‌به‌ ده‌شته‌کانی هیندی بوی کشان ۱ . دانیشه‌وه‌ هه‌سلیه‌کانی خویان که‌ بیان هه‌وه‌تن «داسی» به‌ره‌نگاریان بون ، که‌ زور بو‌قه‌واله‌ به‌تاله‌ ۱ نه‌باتتوانی بیانگیرنه‌وه‌ له‌وی‌دا جی‌گیر بون و ناو‌ئران «هیندوس» و داسیه‌ هه‌سلیه‌کانیان خسته‌ژیر سوخه‌ی ئیش و کاری خویانه‌وه‌ ، هه‌وانیش ناوه‌هه‌یان گوردا ، ناو‌ئران «شودراس» - که‌ بوزی‌به‌کان هه‌ندیکن له‌مانه‌ . هه‌ندیکی تر له‌م داسیانه‌ هه‌رسه‌ریان دانه‌ن‌واند بو‌ئهم لیشاوی ئاری‌بانه‌وه‌لانن چون بو‌«ده‌گن» و ئیسته‌ش هه‌ر له‌وین . .

ئهم شه‌رروو شورری به‌ینی ئاری کوچ کردوانه‌ و به‌ینی «داسی» به‌ئیشه‌جی‌کان سه‌رچاوه‌ی زورتر له‌هه‌فسانه‌و داستانه‌کانی‌هینده‌ . ئهم هه‌فسانه‌هه‌تا زه‌مان هه‌هاته‌پیشه‌وه‌ هه‌وان له‌به‌رچاوه‌ هیندوسه‌کان پبروزتر و گه‌وره‌تر هه‌بون ، هه‌تا وایان لی‌هات کتیه‌به‌پبروزه‌گه‌ی هیندوس «قیدا»ی لی‌دروست کرا و گه‌وتنه‌سه‌ر هه‌و برروایه‌ که‌ هه‌مه‌خوا ناردوبه‌ بو هه‌ندی له‌پیاوه‌گه‌وره‌رابوردوه‌کانیان ۱ ... له‌م هیندوسانه‌ «بوره‌هه‌نی» به‌کان په‌یدا بون - که‌ هه‌مانه‌سه‌ره‌تا ده‌سته‌یه‌که‌ بون کاهن و خزمه‌تی «قیدا»یان هه‌کردو پاسه‌وانی بون - ، له‌پاشا په‌ره‌یان سه‌ند ئایینی بوره‌هه‌نی‌یان لی‌به‌یدا بو ، له‌ «شودراس» هه‌کانیعی ئایینی «بوزی» هاته‌ناوه‌وه‌ . .

قه‌سه‌کانی «قیدا» هه‌م‌وو ، له‌هیزی نه‌یه‌مه‌ت هه‌کانه‌وه‌ ، به‌یانی که‌ ئاریکی شه‌ولا هه‌با ، خوراوا که‌ ئیشیکی وا له‌کاپیاوه‌هه‌خاته‌شه‌و و هه‌زه‌تی

روزی که کول نه بیتهوه ، باران که دهغل و دان نه دروینی . نه مانه هه موپن بو نهوه نه شین که پیاو سوپاسیان بو بکا . دیسان هه ره له «فیدا» دا نهی پیاو نهی له خوا پیار ریتهوه بو نهوه دهغل و دان و ملات زور بکا ، همر دریز بکا و رولهی چا که بدا به پیاو .. هه ره وه ها نهی : پیار ریتهوه که ناری به کان پیاریزی و زالیان بکا به سه ره دوزمنا و هه ره له سه ره وه بن . له باسی نهوه نهیاشا نهی روح نهی هه ره عینیتهوه تباچونی ناییت .

که هیندوسه کان له ده شته کانی «په نجاب» داجی گیر بون دیسان روه و روزه لاتی نهوی په لاماریکی تریان دابهوه ، له ده وره پهری «که نج» دا گیر سانهوه . به تاییه تی دو تیره یان - که «پانگالا» و «بهاراتا» یان پی نهوتن - به سه ره نهوانیتر دزال بون . له وه خته دا که اغریقه کان نابلوقه ی شاری «ترواده» یان دا بو نهوه دو تیره به جه ننگ له به پنیانا هه لگیرسا ، نهوه جه ننگ بو به سه رجاوهی شهررو شورریکی - مه لجه مه - شمیری دریز که تاریخ و نه فسانه ی هیندی نیکلار کرد و پی نه لین «ماها بهاراتا» . به کورنی نهوه چیرو که نهی :

(«پاندو» پادشای «بهاراتا» سه ره ، پینج کورری منالی له شوین به جی ما له گهل برابری کو بردا که ناوی «زریتار شترا» بو . براگی نیفته سه ره تهخت و کورره کانی «پاندو» ی له گهل کورره کانی خویدا به خبو کرد . به کورره کانی «پاندو» یان نهوت «سه ره که کانی پانداثا» و به کورره کانی «زریتار شترا» یشیان نهوت «سه ره که کانی کوراثا» ... «دروپادا» پادشای «پانگالا» بو ، له سه ره شتیکی «درونا» - که پیاو ماقولیکی شاره که بو - زبزی کرد . «درونا» باری کرد و چوه لای «زریتار شترا» له «بهاراتا» و بو به ماموستای سه ره سواری کورره پادشاکان و فیریانی کرد . «زریتار شترا» له تولهی نهوه کرده وه یه ی دا له شکر یکی دا نه که بچیت تولهی خوی له «دروپادا» بکانه وه . چوو که لی له ولانی «پانگالا» ی گرت .

« زربتار هترا » پیرمو، ویستی به کی له کورره کانی « پاندو » بخاته سر تهخت . کورره کانی خوی نه یانیهفت و ناچار یان کرد که « درپوزان » - که کورری گه وره بو - بیکا به جی نشین . ثم کورره ترسی پاشه، روزی له ناموزا کانی هه بو، هینای تا گری بهردا به خانوه کپان، له وانیش ناچار هه لاتن بو بیسه لانه کان ا .

هیندوسه کان ره وشقیان وابو له گهر کچیکیان شوی بگردا به مه بدانی تیره ندازی و شهر داته مزرا هر که سه نیایا سر که و تا به کچه که شوی پی هه کرد . « دروپادی » کچی « دروپادا » پادشای « پانگالا » جارچی نارد بو ههوه جارربدا مردم بین مه پداننداری بکن هر که، سر کهوت شوی پی له کا . « هرچون » که کورره گه وره ی « پاندو » بو وه زور شاره زای تیره ندازی و سواریش بو له مه ی بیست و هات بو « پانگالا » جلی کاهنیک بوره همی له بهر کردو روی کرده مه بدانی تیره ندازان . مه پدانه که پرربوبو ، « دروپادی » پیش هات و بو، به چه په ریزان . مه پداننداری به شه پیوریک کراهه وه . نیرو که وانیک گه وره دانرا بو بو تاقی کردنه وه گویا هر که هه لیگرت هه وه له و که سه سر که و نووه . زور کهس هات کهس پی هه لنه گیرا ، « هرچون » هات هه لیگرت و تیری پی هاویشت و نیشانه که ی شکاند . « دروپادی » جو ، چه پکه گولیک پی بو کردی به بهرسنگی « هرچون » دا ، یانی کردی به میردی خوی ا . خه لسه که له بهر هه وه دوژمنا بونی له بهین کاهن و پیوا ماقولاندا هه بو وه هرچونیش جلی کاهنی له بهردا بو نورره بونو و تیان چون هه پی کچی پادشا کاهنیک به زیاتر بزانی له پیوا ماقولیک ۱۹ . هرچون که له مه ی بیست جله کانی له بهر خوی جا کند . خه لسه که سه پریان کرد له مه کاهن نی به، کورره پادشاه ا . . .

هرچون کچی پادشای ملره کردو سر له نوی له ستیری سر و ک کانی پانداقا هه لماته وه . « دروپادا » ی خه زوری هرچون هاو په یمانیک به ده سیتی

هجو، هرچون و بر اکانی داوایان لی کرد که یارمه میان بدا بر هوه بچن
 « بهاراتا » له « زریترهترا » ی مامیان وهر بگر نهوه ، هویس پشتیوانی
 کردن و چون « زریترهترا » هینای نیوهی روزاوی ولاته کی - که
 هویسکی بی خیر بو - بی دان و نیوهی روزه لاته کشتی - که هویسکی به بیت
 بو - دای به کورده کانی خوی . هم سر و کانهی پاندا نا گوته چاویری
 کردنی ولاته گوته و هوه دانیان کرده وه و گهلی شاریان تیایا دروست کرد
 - « دهلی » به کیکه لهوشارانه - . هم ملکدار بهی همان له جهره کی له
 دلی « درپوزان » دا هه لگیر مانند ، گوته سر هوه فررو فیلیکیان لی
 بکا . هینای هه موی بانگیفتن کردو قوماری بو دامه زرانندن ، له قوماره -
 گدا گزی کرد هر شتیکیان هه بوو نه بو لی بردنه وه و گوته سر ساجی
 هلی ا .. هینجا هه موی بو دامه زرانندن بی و تن :

هه بی دوازده سال خوتان ون گهت ، له پاش دوازده ساله سالیکی تربی له
 هاریکا دانیشن ، هه گهر نیمه - که سر و کانهی کوراقاین - له م سیانزه
 حاله دا نه ماندوزینه وه هه و هه و هه خته مال و مال که گتان هه ده پنه وه . هم
 هزارانه چونو به پیشه لان و جه ننگه لستانه کانا و بل بون . « دروپادی »
 ژنی « هرچون » ی شیان له گهل بو ، مه گه ر خوا بزانی هم دوازده ساله یان
 به چه جه زره به به کک برده سر ۱۹ ... رازو نیاز و به سرهانی هم دوازده
 ساله یان له پیشه لانه کانا کو گزاره ته وه و ناو تراوه « کتیوی جه ننگهل » .
 به راستی شتی زور به نرخ و سهیری تیدابه پایه ی هه ده بی هیندی به ته وای
 بهرز کردو ته وه .

له پاش دوازده ساله هاتنه شاری « ماتسیا » و خویان گورری ؛ دوایان
 بون نه شوان ، به کیکیان به ده ر گوان ، یکیکیان به مه بهتری ولاخان ،
 یکیکیان به ماشچی کوشکی شای خانه دان ، « دروپادی » ش بو به کاره گهری
 هازن له هه نده روز ا . هم سالی سیانزه هه مویس ده مانگی روبهت ، گوته

خوشی^۱ خوشی که گویا زوری نملوه هم دلبه تیه رزگاریان بی . هم
ملوه به دا شهر کرده می لشکر چای به « درو پادی » که گوی و دلی بی همی ا
زودی خربک که بی بوی ده صت نادا ، له پاشا توشی جه زره بهی که کا . له سر
همه بهی که براگان نازایه نی دیته جوش و سر کرده بی شهرمه که
له کوزیت ا . . . هم ماوه به دا « درپوزان » له هم مو ولانی هینددا هر چاره
چای بو به لسکو هم برایانه بدوزیته وه ، به هیچ نه که بیست . . به لام
روژیک نه وهی بیست که : پھیوی که وتوته (مانسیا) وه . سر و که کانی
کورافا نه میان به هل زانی بو نه وه مانسیاش دابگرن ، له شکرپان بو کرد .
پادشای (مانسیا) — که منالیک بو — نه ویس له شکر می کرد و چوه
دمروه ، (هرچون) جهوی و لاخته گی بو نه کیفا . پادشای منال که
چای به له شکر می دوژمن کهوت بی هوش بو کهوت ا . هرچون به لاماری
داو نرکاندی ونی : (من هرچون ا) و روی کرده له شکر می سر و که کانی
کورافا و تارو ماری کردن . هم ماوه به سیانزه ساله ته واو بو هینجا هانن
داوای مالو ملکه که بان کرده وه (درپوزان) ونی هیوه بهی قسه ی خوتان
نه بزه تونه نه وه ، هیفتا سیانزه ساله که ته واو نه بو بو هرچون خوی لاشکرا
کرد . . هم بررو بیانوه به وه به هوی دامه زرانندی شهر له به بی هر دو
بهره که دا . له تاخرا هم پینج برایه - سر و که کانی پانداقا - سر که ونن و
(درپوزان) یعنی کوزرا .

به رامبر بهم چیروکی هیندی بهی له کوردی خدا چیروکیک هه به وه نه بی
له پرو باوه رردا زورلیک دورین ، له گه ر دوریش بن نیمه نه وه نده کوشی
هر نه که بن که بکه ویته سر کاغزو همه زباتر له ژیر پرده ی له فکر
چونه وه دا نه میبیته وه ا . . چیرو که که نه گیر نه وه نه لین :
(بهر گرد) و (فخر گرد) دو برابون هر له بایره که وره پانه وه ده صته

جله زئی عشره تک بیان لهولانی (یا کتریان) به گوره بی بو مالوه وه، فخرمان
 ره او کام ره او بون . روزی له روزان (بهر گود) دایستجو چوله کابه کک
 به سر سرباتی پوزی و پریانتکابه کی لی گلونه خواجه وه و کونه کوشی
 هم ، که کرد به وه دو دانه که دهه زئی شه و چراغی تبدابو ، همر که چاوی
 بیان گوت تاوی چاوی هات و همر دو چاوی کو بر بون ا . . . پریسک و داو
 دهرمان نه ما ، هیچی کلکی نه گرت . لهولاشه وه مال و ده و نه ته که بیان روز به
 روز له کورنی نه دا ، نه نانت سه کیکی کونیشیان هه بو که ساله های سال بو
 له بهر قایبه که یانا کونبو هه ر که (بهر گود) نه چوه دهره وه ، با نه هاته
 زوره وه سه که که بی شه و دری و نه گریه کی له خرمه تکاره کانی له گهل
 نه بوا به نه بخوارد ا . . هه ر وه ها نه سپی تایبه نی سواری خویان هه بو . نه و
 نه سپه که جاران هه ر که نه مان دهر نه کونن بهتی دانه نه وان . نهسته ، که
 چاوی به به کی له مان نه گوت ده سقی نه کرد به جوت وه شاندن و هه له هات ا .
 به کورنی روز به روز له کورنی بیان نه دا ، روزی فلان خرزه تکاره کاره هر
 لیان هه له گه رراه وه ، روزی فلان عشره ت و خیل لیان نه تورا . بهم
 جوره نه ستیره بیان کونه لیژی و دنیا بیان لی بو به چهری چوله که ا . .

لهم کاره سانه به جاری سهربان سررما ، هیچ شه خسن و پیاو چاکیک نه ما
 نه گهرن چاریکیان پی نه گرا . . دایکه پیریکیان هه بو روژیکه ونی : ه من
 له باو کتان و باو کیستان له بایره گه وره تانه وه بیستومه که هم بنه مالیه
 نه کونه جوشی جوانی و بهر زبون وه کو تو پرر سهره و لیژ نه بنه وه فیر نازانم
 هه له سکنه وه یا هه لئاسه شه وه . هه تو سیم نه و زورنه هم روزی بی که نیمه تو شمان
 بووه ؟ . . هم قسه به نه وه نده ی تر دلی (بهر گود) و (نه و گود) ی نه نگه
 کرد . شه وی فدر گرد بهم و تو ویره به وه نه تلا به وه تا خه وی لی گوت ، هه ر
 که چاوی چوه خه رو نه چو کو تو پرر ده نیکی هانه گوبی وه کو له ده می
 پری دهر بچی و ابو ونی : (بررو ا هه و جوت بدره ، هه و شار بگه رزه ،

خه و شت بگورده ، خه و خیره رگزه ا) هر نه مهی بیست و له خه وه که
 راجه تی ، میتر هر چه نندی سگرد خه وی له نه گه و ته وه ، نه و شه وه ی روز
 کرده وه و به یانی خه وه گهی بو دایکی گبر ایه وه . دایکی و تی : (روله من هر
 نه وه نده ی له نه زام هسته پجو خه وجوت پیلاوی ناسنین دروست که تا
 نه یاندر ریت بگهرری میتر له مه به ولاره نازام .) .

نه مان له قسه دا بون هه را دا گوت هر نه وه نده یان زانی ده ور یان گیر ا
 نومه ز نه مه کونه دوزمنیکی هه شره ت داریان هه بو ، که نه زانی نه مان به م جو ره
 روزگار پهنی تی کردون به هه لی نه زانی له شکر نه کاو دیت ناوه مستینه و تا
 نه ناهت نابلقه ی کوشکه که شیان نه دا ا . نه و له شکره تا نه که نه نه وشورینه
 هیچ گس نابی بهره ننگاره به کیان بکا ا . (فهر گرد) هر نه وه نده ی تی نه گری
 دهستی پیری نه گهی دایکی و برا کوبره گهی نه گریت و هه لدین و نه جن له
 لاشه کونیکا نه مینه وه و سه ری خویان کنز نه گرن . لیره دا فهر گرد به نه و او ی
 دل نه ننگ نه بی و هیچ به دلیا ناپه نه نیا نه وه نه بی که ریگهی هه ودانی بگریته
 بهرو بر روا . هه لگستی خه وجوت کهوشی ناسنین له گه ل خوی نه با و ده شت
 نه گریته بهرو دایکو برا گهی له لاشه کونه گندا به که ساسی نه مینه وه ا . خه و
 حال هه رده گهرری کرد ، چولویا بانی به فکته و ولات نه مان نه سوزرینه وه و
 جهز به نه مان نه بیکیشی ا . . داستانی نهم خه و ساله ی گه لی کتیب له جیروکی
 کوزدی دا برر نه کانه وه به لام بیته چاومان تی پوشی . .

روزیک له روزان بی ده ره نان و سه ر گه ردان به چولیکا له سورز ایه وه ،
 ماندو مردو ، برسیوتینو ا . له دوره وه چاوی به ناسکینگ کوت ، ده هت
 له سه شان ناپه سه ر ناسکه که ، ها ، لیره ، ها ، له وی راوی نه نا هه تا ناسکه
 له زه و یکدا خوی کرد به کونیکا ، فهر گردیش به کینه که دا به شوینیا چوه
 زوره وه ، سه بری سگرد نه مه ده شت و کانیاره و دارو دارستانه ، هیچ
 هوراخیکی له ناسکه که وه نه دی ا به لایه وه سه بر بو . هه بدیکی نر چو ، نه ماشای

کردوا دو ناخورر یکیکیان سه گیگی لهسه برهسراوه تهوه ویکیکیان لهسپیکه بهلام برر ناخورری سه که به له (کا) وھی لهسه که به له (لیسکت) لهوانیش هر نوزه به کیان تیدا ماوه ا. زوری بهزه بی بیانا هاتوره هینای ئیسکه که ی لههر لهسه که هه لگرت و کردیه بهر سه که که ، کاپه که شی له بهردهم سه که که هه لگرت و کردیه بهر لهسه که . هه ندبکی تر رویشته ته ماشی کرد له نه داریکو و گومیکی له نزیکه وه به ، داره که له بهر تینوتی هه مو لوق و پوپه که ی وشک هه لگه دراوه ، گومه که ش له بهر لهوه بهره که ی گیراوه ئاوه که بهنگی خواردونه وه و بوگه نی کردوه زور دلی به داره که سوتا ، چو کونی گومه که ی بهره لا کرد ئاوه که خورر چوه بن داره که ، هه داره که بو زابه وه ، هه گومه که بوگه نه که ی نه ما . هه ندبکی تر رویشته پشیله به کت و نه دردیکی بهر چاو که وت بهسراونه تهوه بهلام پشیله که بیچویکی هه به بهسراوه به مەرره که وه ، مەرره که ش بهرخیکی هه به بهسراوه به پشیله که وه ا. نه پشیله که شیر ئه دا به بهر خه که وه نه مەرره که ش شیر ئه دا به به چکه پشیله که ، بهر خ و بیچوه پشیله که له برسانا زهرد هه لگه دراون ، پشیله و مەرره که ش له بهر لهوه جاویان له کور به کانیانه و ده ستیشیان نایا - نگانای هه ر وه خته له ناوانا بال بگرته وه . له میقی هینای بهر خ و به چکه پشیله که ی هه ر به که خسته بهر دایکی خویان و بهره لایشی کردن ، باره ی مەرر و بهر خ و میاره ی پشیله و به چکه ی له خوشیانا که یفته ماسمان . هه ندبکی تر رویشته که یشته کانیایو بیک تینوی بو چوه سه ر کاربزه که ئاو بخواته وه سه بری کرد وا له بهوه قه نه زیک دیاره و کوتریکی له ناوا به و بهرده یکی رهش له ناو قه نه زه که دا دراوه به سه ر کوتره که دا . ده سقی برد قه نه زه که ی ده ر هیناو درگا که ی کردوه کوتر هه ر نوستوه ا. هه ر چه نه ده سقی پوه ژه ند خه بهری نه بو وه ئینجا بهر وه که ی له سه ر سه ری لایرد خه بهری بو وه بهلام هه لنافوری ا. هه بری کرد شتیک له ده میا به

دهستی برد دهري هینا تماشا که کا همه نهنگوسيله به که ، هر که نهنگو-
 سيلی له دم کوتر دهرهینا کوتر دای له شقهی بالو هه لفری به تاسمانا.
 که کوتر هه لفری هه واکه گورراو گزو باه که په پيدا بو ا تماشاى کرد
 له شیشی خه ریکه تیک نه چی ، چاري نه بینی بیجکه له وه نه بی که بهره ودوا
 بگه رر بته وه . .

دهستی کرد به گه ررانه وه که چی له پشته وه له وا به کی بانگی له کاپی له لی
 مهررو ا . لای کرده وه هیچ دیار نه وه ده ننگه که ش هر دبت ا . هیچ گوپی
 نه دایه پی پیا هینا مه تا که یفته وه مهرر و پشيله که . گوپی لی په ئینجا ده ننگه که
 به مهرر و پشيله له لی بیگرن ا نه وانیشی له لین نایگرن کور په ی دوا بنه ته وه .
 ده ستیان کرد به خوشن دان به ده ننگه که . . هات که یفته دارو گومه که
 ده ننگه که وتی دارو گوم بیگرن ا . وتیان نایگرن ئاوی داوین و بو که نی
 لا بردوین . که یفته سه که و نه سه که ده ننگه که بانگی کرد سه که و نه سه
 بیگرن ا نه وانیشی وتیان نایگرن ئالیکه و خوار دنی داوینی . هات وه هه تا
 که یفته وه به کونه که . سه بری کرد دو شیر راست و چپ به بهر کونه که دا
 هالواسراوه وریکه نه بچینه دهره وه ، گه لی خه ریک بو زیگه به کی بو
 نه دوز رایه وه . شمیره گه ی خوی دهرهینا ویسقی به شمیره که ، شمیره کان لا بدا ،
 هر که شمیره که کهوت له شیره کان دنیا بو به توزو باو که ردلول . شریخه به که
 هات له میشکیا ده نگی دایه وه و کهوت ا . له پاش توزی سه ری به ز
 کرده وه هیچی به رچار نه کهوت ، نه دارستان و ده شته که ، نه کون و شیره که ا .
 توزی خوین رزاوه و هیچی ترا به لام له شی زور سو که و دلیشی خوی له
 خو به وه زور خوشه . . ئیر که وته نه وه ده شته و نازانی بو کوی نه چی و
 هم شوینه کوی به ۱۲ .

پیلاره کانی دررا بو پیلای تریشی نه ما بو له پی کا ، له شه که تیاو له به رزانی
 قاجی له بن کانی و داریکا دانیش بو سه وه توزی به سهیته وه ، زوریشی

برسیه . گونوپرر له دوره وه برره سوار یکک دهر گوتن و هاتن بو سهر
 کانیه که دابه زین و دانیشن ، ههروا گوتنه قسه کردن له بهین به کدا .
 فهر گردیی داوای نانی لی کردن ، نانیان دابه ، نینجالی پرسین لهم شوینه
 کوی به وه ئیره کهنو بو کوی نه چن ؟ ... نه وانیدی وتیان ئیمه پیای
 « بهرگرد » شاپن ، ئه مه ههوت ساله براهه کی بی سهرو شوین رویشتهو ئیمه
 ئه مه چل روزه به شوینیا نه سوررینه وه و نه پرسین هیشتا هیچان لیوه دهست
 نه گهوتوه . ا . فهرگرد لهم وه لاهه سهری سررما . ا . وتی بهرگرد شا خوی
 کی بهو براهه کی به ؟

وتیان بهرگرد شا پیایکی بنه ماه بو ، براهه کی هه بو « فهرگرد » ی ناو بو
 له پیی سهو سالدا بهرگرد شا خوی چای کویز بو و دنیا بهتی نی کرد ، هه
 شتیکیان هه بو و نه بو له ده ستیان چو ، دوزمن هات ولاته گه شی له دهست
 سه نندن ، له پاشا دهر به دهر بون . ئیمسال بهرگرد شا چاوه گهی چاکه
 بو وه و گه رراهه وه ، هات دوزمنی له ولاته گهی دهر کردو مالو ملکه گه شی
 سه نده وه ، له پیی سهو سالدا « فهرگرد » ی برای بی ههرو شوین رویشتهو
 ئیسته پیای خستوته هه مو مهله گت به شوین براهه یاهه ئیمه شی ناردوه
 بو لهم ناوجه به ئه مه چل روزه نه سوررینه وه رینی به دییکان نه کرده . ا .

فهرگرد وتی سهواته « من فهرگردم » . ا . سواره کان هه مو
 هه ستان و کررنوشیان بو برد و تیکررا پیکوه لیاندا رویشن .
 فهرگرد وتی من تا لهم ولاته هه مو له دوزمن پاکه نه گه مه وه و هه موی
 نه گرم ناچمه وه ماه وه . پیاره کان وتیان ههر فه رمانیکک بکیت ئیمه له ژیر
 ده ستاین . نینجا بینی پیوه ناو دهستی کرد به په لاماردان ، روی نه کرده
 هه ر شارو له شکر یکک نه بگرت و نه یه کاندن ، هه تا هه وشاری هه و مهله گتی
 هه و دوره ی گرت و به پیوزی و سهر به رزی روی کرده وه ولاته گهی
 خوی . ا . له بهر نه وه لهم براهه گه وه بو له هه ر گهخت دانیهخت و بهر گردی

جراپچوکي بو به وهزيري و فرمانداري ولاته کيان کرد .

ئيمه که سه پري هم دو چيرو که بکين - چيروکي هيندي و کوردي -
 هموه بنهينه همو لاره که هويان زور کونه و هميان وه کو نازانري زور کونه
 هموش هر نازانري که تازه به ، گهلي گهلي ليکک هموه شينه وه ، وه کو له
 بير و باوه رري ره که زيکي تايه تي سهريان ههلهابي وانه ا .. هممانه ، يا له فسانه
 بن ، يا داستانيکي راسته قينه بن هم روه وه هر دو کيان له تاكي تهرازو -
 به کدان . له ميپيته وه سه ره هموه له فسانه که به کيکه لو بهردانه که پا به ي
 ره وشت و عه قليت و نه ده بياني قهوميکي بي دهر له گوي ، له هر به که يانا
 شتيک هه به که وينه ي رابوردوي قهومه که بدانه دواوه ، وه کو هموه : -

چون له له فسانه ي هيندي به که دا دنيا پشتي هه لکرد له سه رو که کاني
 بانداقا - که کورره کاني « پاندو » بون - له هي کورديه که شدا به جو ره
 پشتي کرده بهر گرد و فهر گرد . له هي هينديه که دا جهز ره به ي دوازه سالي
 سه رو که کاني بانداقا - که سه رچاوه ي گهلي له فسانه ي هينديه - له هي کورديه -
 که شدا جهز ره به ي سه و سالي بهر گرد و فهر گرد - که له مپيش گهلي داستاني
 کوردي تيدايه - . له هي هينديه که دا شهر و شور و مهيدانداري سه رو -
 که کاني بانداقا له گه ل سه رو که کاني کوراقا ، له هي کورديه که شدا شهر و
 شورري بهر گرد و فهر گرد له گه ل ولاته کاني دراوسپانا بو سه ندنه وه ي
 ولاته کيان و گرتي ولاتي تر ...

هيچ له فسانه به که له باريکي له ده بي و عه قلي دا نابي خالي بي له دهرزو
 به ند . له فسانه و چيروکي کوردي ئيسته ش هر له کوي تا گرداندا پررو
 پيريزان له بگيرنه وه بو هموه ئاغه ي مال خوي لي بکوي يا ، منال و ره والي
 بي بنه له تين ا . له گه ل له وه دا له گه ر بينه سه راستي له فسانه بو له وه ئي به ،
 به لکو به ندو ئاموز کار به که ، که قسه له سوررانه وه ي ميچي دنيا له کا و
 شانوي ئاسمان پيشان له دا ، وه کو هم چيرو که کوردي به دا هممه دهر له گوي ؛

یه گم نمود رزه دانه‌دا که پشت به دنیا بستن لیشی پیاری ژهرنی به ، دنیا
 وه کو میچه له خولیتوه وه کو خوشی تیدابه ناخوشیشی تیدابه ، وه کو
 بهرزی تیدابه نزمیشی تیدابه، هموی وه کو پردهی سینما دیت و هرروا .
 دوهم پیاو تارنج نهدا ناگانه گه نچ ، ناچهرمه سهری وشه ونوخونیو
 جهزره به نه بینی ناگا به سراد . سیم له خرابه خرابت توش له بی و له چاکه
 چاکه ، همو دم پیاو له بی خهریک له وه بی له لیشی چاکه به لاوله هبچی تر
 نه کا . هه گه فرگرد له چاکانهی له گه له سه گه و له سپر شته کافی تردا
 نه کردابه هر له شوینه‌دا سهری تیا له جو . چوارهم پیاو نابی کول بدا ،
 ده منی دابه هر لیشیک له بی تا سهر له گه لی بیت ، هه گه نه پرده سهر هم
 خوی ناھومید له بی ، هم لیشه کاش ناچیته پیستیکي وه‌هاوه که یکیکی تر
 که لکی لی بینی .

له‌مانه‌ری لیمه له همو سوچیکوره به‌راوردی له‌ده‌نی هیندی و کوردی
 بکین ، بویش له‌مانه‌وی چونکه مستی نمونهی خه‌رواریکه . له چیروک و
 له‌فسانه‌دا له‌وه‌نده‌مان دهر برری . له به‌ندی پیشینانیفدا چه‌ند دانه‌به‌دهر
 برین . . به‌ندی پیشینانی هیندی له‌لی :
 « لی قه‌ومان به‌ردی مه‌حه‌که بو تاتی کردنه‌وه‌ی دوحتی راسته‌قینه ...
 نه‌خوشی و خهم و مه‌بنت و لازار هموی له پاشه‌روکی له وه‌ه‌لانه‌به‌که
 پیاو له رابوردودا کردونی ... به‌زه‌بیت بیتوه به‌وه‌گسه‌دا که داوای
 به‌زه‌بیت لی له‌کا ، خیره‌بیرت وه کو باران بیت ، مانگک رونا که‌گی به‌سهر
 صاخ و نه‌خوش و به‌سهر لاغه‌و نو‌گردا بلاو له‌کانه‌وه ... شوین دوزمنی
 راحت بکوره نه‌وه‌کک دوحتی ناراست ، دوستابه‌تی و دوزمنابه‌تی به‌قسه‌و
 به‌ناو جیانا کرپته‌وه ، به‌لسکو به‌ه‌قل و کرده‌وه جیا له کرپته‌وه ... له وه‌ختی
 ده‌وله‌مه‌ندیتا له خوت بای نه‌بیت ، وه کو چون کج یاری به‌بو که شوشه له کا
 چاره‌نوسیش به‌و جوزه یاری به‌پیاو له‌کا . »

به ندى پيشيناني كوردى ئەلى :

« كەس ئەو بە لە روزى تەنگانەدا فریاكەوى .. روزان روزى لە دوایە :
 ھەتاھام بو ھەر ھات ھام بو ، كە ئەھام بو روى تارىكېم بو ا . . . وەختى
 كاروبار ئەمانكەى بەيار ، وەختى جزوبز ئەمانكەى بە دز ا . ئەگبەتى خوى
 باشە قور تەگانی خراپە . دوستى دوستم دوستمە ، دوژمنى دوژمنم دوستمە .
 دوژمنى دانا بو بە دوستم ، چاوەرى كە بگەوى كوستم . خېرى وە كو بارانى
 بەھارە . . دوژمن ئەگەر بچو كېش بى ھەر ئېشى زل ئەكا . . »

ئەو بە نى كوردى و عىبرى كون

ئەدەبى عىبرى سەر حەلقە زنجىرە بە كە لە ئەدەبە كانی « سامى » كون كە لە
 دەورو بەرى جزیره المریدا سەرى ھەلداوە ، بوبە لەوى پەیدا بووە چونكە
 عىبرە بە كان لە پى دەشتە كانەو ھاتن بەسەر « ئەردن » دا و لە « فەلەستىن »
 كىرسانەو . . لە پېش ئەم ھاتنەيانا بە شىوہى ئارامى^(۱) قەيان ئەكرد . كە
 ئەم شىوہ بە لە ھەموزمانى بە ھەرىبەو نزیك تر بو . كە چوئە فەلەستىن
 شىوہى قە كردنى دانىشتوہ كانی فەلەستىن - كە شىوہى كەنمانى بو - وەريان

(۱) ئارامىە كان ئەچنەو ھەر ئارامى كوردى سامى كوردى نوح .
 ئەمانە چەند تىرە بەكى سامى بون ھەندىكیان چوئە كەنمان « فەلەستىن » لە
 دەورو بەرى سەدەى سیانزە ھەمى پېش میلاد لەوى دانىشتن . ھەندىكېشيان
 لە دەورو بەرى سەدەى دەپەمى پېش میلادەو ھاتنە عراقوہ ، لەمانە كەلدانى
 پەیدا بو . پاشماوہى ئەم كەلدانىانە لە عراقدا ھەتا دەورى عەباسیە كان بە
 شىوہى خویات قەيان ئەكرد وە بگرە تا ئېستەش ، ھەندىكى تران لە شەبلى
 ھامدا دانىشتن و بەرەى « حىثى » بە كانیان برانندەوہ .

گرت و کردیان به شیوهی نوین و قسه کردنی خویان . هر چه نده نممیان کرد به لام هر زمانیان پاک نه بروه له زمانه نسلیه کی خویان - که زمانی نارای بو . جاله هر نمه جیاوازیه کی کم له لایهن شیوهی قسه کردنه وه له بهین نمماندا و له بهین که نمائی ، یا فله ستینه کانا پیدا بو ؛ هر له هر نمهش بو که زمانه کی خویانیا ناون « زمانی عیری » . له هر نمه هانو چو کردنه یان و پی جیگه یه یان نه و نمده به عیره به که پیان نیسته ییگری به دهسته وه تاریخ میژوی نه گیررته وه بو هزار و سه د سالیکه پیش میلاد .

نومی لیره نیمه ییگرین به دهسته وه و برانبه ری پی بکین له گهل نمده پی کوردی دا نه نیا دو شته ؛ به کم « کتییی پیروز - نورا و انجیل » که نمه نامه نیکه له نمائی نمده ب . دوهم په ندی پیشینانیا که له زه مانیکی کونه وه به پی کوردانی خویان که ونوته سر زمانیان و نه حوالی مه قلبه یان پیشان نمدا . جابم بونه وه نیمه چاو یکک نه خشین به کتییی پیروزدا به و ناوه وه که کتیییکی نماییه و هیچ کتیییکی نماییه خالی نیه له نمده ب ، دیسان وه کو نمده بیسه کتیییکی تاریخیه ، نه گه به ناوی تاریخیه وه قسه ی لیوه بکریت هر وه کو نموه وایه که قسه له به لکه کانی « هرودوت » و « گه زه نه فون » وه بکریت .. نه گه خو به ناوی نمده بیسه وه قسه ی لیوه بکریت وه کو گویچکته له ده نگی نمده بیکی زور خوش بیت وایه .. دیاره قسه لهم جوره شتانه وه زیانیک به نمایی نا گه به پی ، نه وه که هو نموده به لکو قاز انجیکی زور گه وره به میژوو نمده ب نه گه به پی .

« نورا » که پی نم لاین « پیمانی کون - عهدی قدیم » نموشتانه به که پیش مه سیح نوسراوه ته وه و بناغهی نمده پی عیری و نمایی جوله که به ، وه کو می نموانه بناغهی نمایی گاوریه و کتیییکی هره گه وره به له ناداب و رهوشتی همو قهومه کانی گاوردا . جوله که و گاور هر دو کیلن دان به

« پیمانان کون - تورا » دا نه نه ، له پاشا ليکک جوی بونه وه ؛ کتیبی
 جوله که بو به « تلمود » و کتیبی گاور بو به « پیمانان تازه - عهدی جدید »
 یانی ، انجیل . .

« تلمود » هنده یاسابه که که سه رو که کانی نایینی جوله که شهر حیان لی
 کردوه ، چه خوی چه شرحه که هی نه و ره وشت و عاده تانه به که جوله که کان
 پشت به پشت نه بیه نه وه سر « موسی . ع . . » هم ده دستگر تنه ی جوله که
 به ره وشت و عاداتی کونیا نه وه کردوبه نه کاری که هر له زه مانیکي زوه وه
 نا کوی له گه ل گاوره کانی ناور و پادا بکه و یته به یلیان . هر وه ها جوله که
 له بهر هم ره و شته یان گویا خوینی خوین به پاکي هیشتونه وه ؛ نه زن به کس
 هدهن وه نه ژنیش له کس دینن به لام له ده وری کونیا ناوا نه بون وه کو
 « عزرا » ی کاهن نه پگیر یته وه خوینه که ی خوین به هوی زن و زن
 خواز به وه له گه ل غه بری خوین پیس کردوه و جوله که به کی ساغ له نه نه وه ی
 اسرائیل نه ماوه نه وه . دیسان له م سه د ساله ی دواینه دا به هوی تیکلا و بونیا ن
 به ناور و پاوه نه وه ندی تر خوینیا ن تیکچو . . « تلمود » نه گه سه بری
 ته نیا لوخته ی ره و شتی تیدا بکریت تاقه کتیبیکي عالی به . به لام نه گه
 سه بری نه قل وشکی جوله که کان بکریت وه نه بی کار بکانه سه ر هده بی
 قهومیکی تر یا کردینی ؛ بیجگه له جوله که خوین قهومیکی تر که متر نه ماشای
 نه گن و نه بخویننه وه ، دیسان له گه ل نه مه شدا هر وه رگیرا وه ته سه ر
 زمانی ناور و پاو نوسه ره کانی ناور و پا گه لی جار قسه ی تلمود و پیای جوله که
 بووه به سه رچاوه ی نیلها می نویسیان ...

هم « تلمود » ه تا کو کرایوه نزدیکي سه سه ده ی کیشا ؛ واته : له
 سه رو به ری سه ده ی چواره می پاش میلاد تا ناخرو موخری شه شم . دیسان
 خویشی نه بی به دو به شه وه به گم « میشیا » که کومه له نه حکامیکي شهره یو
 گویا له سه ر ره و شتی « پیمانان کون » دروست کراوه و به عبیری

نوسراوه تهوه ، دوهم (چار) که به عیږي و ناراي نوسراوه تهوه ، ناراي ش نه زوځه ته به که بشي زوري (پیمانې تازه) ی له سره تا دا ی نوسراوه تهوه .. خا هم چیرو که نمونه به که له نه ده بی عیږي ، با جوله که که له (تملود) دا هه به :-

« چه لیک سهروکي شاریک نو کوره که ی خوی ناره بازار (ماسي) به کی بو بکریت ، پیاوه که ، که چوه بازار ي ماسي فروشه کاب سهری کرد هموی فروشراوه ته نیا ماسیه کک نه بی نه ویش جوله که به کی بهرگت درو له سهری وه ستاوه هر زیادی له کا . پیاوه که وتي : (هم ماسیه له سهر من به پارچه تالتونیک) . جوله که که وتي (له سهر من به دو تالتون ا) . نو کوره که له زیاد کردو جوله که که زیاتری کرد ، جوله که که نه پیشت ماسیه که ی له دست دمرچی تا به ده تالتون کوری ا . نو کوره که که به ده ستی خالی هاتهوه بولای ماغه که ی و کاره ساته که ی بو گیرایه وه .. سهرو که که توره بو ، ناردي به شوین جوله که که دا ، هینایان ولی پرسی :

(نو فرمات چی به ؟) وتي : (قوربان بهرگت دروم) - که وای چون له تواني ماسیه کی وا گران بکریت ؟ وه جون ویرات زیاد بکیت له سهر همو ماسیه که پیاوه که ی من نه پویست بیکریت ؟ ماخر نه تزانی همه مني پی شه کیم ؟ جوله که که وتي : (قوربان نیازم کردو بو سبه مني به روزو م وه ویستم لیمرو ماسی بخوم بو نه وه بتوانم روزوه که بگرم ، له بهر همه نه متوانی ده ست له ماسیه که هله - ۱ گرم) . سهرو که که وتي : (به چی دا روزیکي وه کو سبه مني که وره تره له روزیکي تر ؟) ، جوله که که وتي : (قوربان به چی دا تو که وره تریت به سهر پیاویکی تر دا بو همو پایه به که له سهریت ؟) سهرو که که وتي (پادشا ویستوه منی که من هم پایه هم بیتو همو پی داوم) . جوله که که وتي : (هر وه هاش پادشای پادشاهان ویستوه مني که روزیکي وه کو سبه مني له روزه کانی تر که وره تر بیت ، جا بهر

همه ټيمه هيووا دارين كه خوا له بهر نهو روژه له گوناخمان بيوريت ا)
 سهروكه كه وني : « كهواي نوراست له كهبت و بررو بهرني خونهوه .
 جوله كه كه لي دا رويفت . » ...

ټيمه نامانهوي بگه ررين به « نوراة » دا و ميژوي نوراة بگيرينهوه ،
 چونكه باسكردن له (٣٩) « سفر » وله راستيفدا هه مو (٣) سفر ييت ؛
 له سفاري قانون ، له سفاري پښه مهران ، كومه له قسه په كي تری هه موجوده
 ميژويكي وه كو ميژوي ټه ده بي كوردي ټيفيكي به موه نيه . مه بهست نهوه
 بو كه ته نيا غونه په كه له جهوه هري ټه ده بي « تملود » - كه ټه ده بيكي
 خيبرمان پيشان ټه ده - بخه بنه بهر چاو ټه وه كهسه كه چاوي به ټه ده بيكي كوردي
 ټه گوي له بهرام بهر ټه ودا . جا ټه ده به كوردي په كي بهرام بهرني لايه له ټايننهوه
 بدويت ياله شتيكي تره وه ټه وه مه بهست نيه چونكه ته نيا ده ز برريني
 جهوه هري ټه ده به كه مان ټه وي نه وه كه نه وه گي . . ديسان له گه ر بيتو
 ټه ده بي كوردي هه مو بررين به سر ټه ده بي ټاينني دا ټه بي ټه وه بچيته دلمان وه
 كه بيچكه له ټه ده بي ټاينني هيچ ټه ده بيكي تر له كوردي دا نيه له گه ل ټه وه دا
 وايي نيه ... هر وه ها ټه مهش ټه وه نا گه بهني كه ټه ده بي خيبري هه موي
 هر ټاينني روته به لام ټه وه ټه گه بهني كه ده مي بو هر شتيك بردييت چه له
 هاتو جوي بني امر ايلدا بي ، چه له شهر و شور داني ، چه له كومه لايه ني دا
 هر تيكلاوي كرده به ټايننهوه . . ته نانهت به كيكي بوه كو « ملتن »
 هاري ټينكليزي كه گه لي خيالي جوان جوانيش له « سفری ته كوین » دا
 نواندوه هر نه يتوانيوه به ته واوي له ټه ده بيكي ديني لايه ا . كهوا بو ټيمه
 خومان ټا په ستينهوه به وه وه كه بلين : ټه وه ټه ده به خيبريه كه ټه بينين و
 بهرام بهرني له گه ل ټه ده بيكي كوردي دا بي ټه كين ، له بهر ټه وه ټه و دپليه ټه بي
 ټه ده به كوردي په گش هر ديني بي ، چونكه وه كو وغان : ټيمه مه بهستان

دهر بربرینی جهوههری ئهده به که به نهوه که نهوه که . چاله بهر نه مه په که
 مه لین : ئهده بی کوردی نهلی :

« جهلیک مناله کوردیک له روزیکی پایزدا دنیا سارد بو جووه دهروه
 له دهشتی بهر ماله که یانا به چکه ماریکی بهر چاو کهوت که ، سهرما سرری کردبو
 نه بته توانی بیزوبتهوه ، ئه میس به لایه وه جوان بو زوری بی بهزه بی پیا هاتهوه
 لی نهوی ههلیگرت و هینا به وه بو ماله وه و خستیه کوشیه وه له گوپی
 ئا گردانه که له بهر ئا گره که دانیش . زوری پی نه چو توله ماره که به تینی
 ئا گره که گهری بو وه و کهوته جرموجول ا . راست بو وه ویستی بدا به
 منداله کهوه ا . له وکاته دا باوکی منداله که کردی به ژورا و به چکه ماره که ی
 گوشت و به کورده که ی وت : « روله ا چاکه له گهل نانه هلامه که به شیان
 نه بیته وه .. روله ا چاکه کردن له گهل پیاوی خرابا وه کو خرابه کردن وابه
 له گهل پیاوی چاکا ا . »

ئهوه بو له پیشا وغان « بهمانی کون » بو به دو به له وه ، به کی « تلمود »
 به کی « بهمانی تازه » که انجیل ، مه به ستان ئهوه نه بو که له ئهده بی « انجیل »
 وه ربگرن ؛ چونکه انجیل که « کتیبی پیروز » وه ئه بی به چوار به شه وه :
 انجیل « متی » ، « مرقس » ، « لوقا » ، « حنا » وه ئه مانه
 له پیش هه مو شکیکدا زیاتر قسه له ژبانی عیساوه ئه که نو له راستیشدا کاریکی
 زوری شیان کردوته سهر سهر چاوه ی ئیلها می ئه دیبه کان ، نه نانهت ئه وان هس
 که گاور نین . به لام له لایهن ئهده بی به وه هیشتا له زمانه کانی تردا به نه واوی
 هم انجیله جی خوی نه کردوته وه ، مه گهر « ئارنیست رینان » نه به سو فی
 فه ره نسزی نه بی که ئه و ژبانی عیسا ی به راستی له شیوه به سکی ئهده بی زور
 جواندا گیرا وه ته وه و ناوی ئا وه « ژبانی مسیح » .. هه ر جور بیت سهر -
 چاوه ی هم کتیبه هه ر « توراة » وه و ئه وه بو ئه مهش ئه وه نه به کان لی خسته
 بهر چاو ، له وه زیاتر له معرام دهر نه چیت .

دیسان مہوہ بو و تمان جوریکی تر له مہدہ بی عیری پهنندی پیھینانیانہ
 - که مہمانهوی له گهل هی کوردی دارو بهرویان که بنهوه . بهلی جوله که
 بهندی پیھینانی خوبانیان له زهمانیکی زور کونهوه بو ماوه تہوه که مہم پهندهانه
 ژبان و تہفکیر و رهوشتیان له زهمانی رابوردودا میسته پی دهننهوه بهرچاو ؛ که
 چون ههندی جار گهوره پی و ههندی جار ژیر دهسته پی به سه ریانا هاتوه ؟
 وه چون له ناو مالدا را مہ بویرن ؟ ... جا مہمه چند دانه به که له پهندهانیان :
 « ۱ - » جوانی چه پکه گولیکه ، پیری بیه کوله ، واته : تاج له دهوری
 گهنجی دا جوان و سوکه ، له دهوری پیریدا گران و ناشیرینه . - ۲ -
 « توترک هه له منالیهوه ده رزی دروست له کا . واته : منال مہو
 کرده وانه که له دهوری مندالیدا مہیکا پیاو تا گادار له کا له کرده وانه
 که له دهوری گهوره پیددا مہیکا . - ۳ - مہمه له مندالیدا پیاو بوین ، که پیر
 بوین له بهرچاو مہردم بوین به منال ، یانی ههندی کهس هه له مندالیدا
 زیره کی و بزبوی مهنوبی و میشی گهوره گهوره یان پی مہسپرن ، که پیر بون
 ناتواتن میسه که بکن وه کو مندالیان لی دبتهوه . - ۴ - « پیای پی مہلی
 من بو شتیک مہ گهرم که ونم نه کرده . واته پیای پیر که بشتی
 کومایهوه چاو مہ بر رته زهوی وه کو شتیک لی ون بویت ا . - ۵ - « هه ژاری
 به شوین هه ژاریدا مہروا . - ۶ - « له بهر قانی دوکان دوست و برادر
 زوره ، له بهر قانی هه ژاری نه دوست هه به نه برادر ، یانی که دهوله مہند
 بویت برادرهت زوره ، که هه ژار بویت کهست نیه . - ۷ - « مہ گهر و تیان
 دوستیکت مرد برروا بکه ، مہ گهر و تیان دهوله مہند بو برروا مہ که ، واته :
 قسه ی ناخوش زور تر رو مہدا هه تا هی خوش . - ۸ - « ژنی شهست ساله
 وه کو کچی شمش ساله هه را مہ کا به شوین دهول و زورنای زه ماوه ندا ا
 یانی ژن با ، زور پیری بی هه هوشی وا به لای داپکیه تیهوه . - ۹ - « پیلاویکم
 ناوی گهوره تر بی له پی خوم ، واته ژن هینان له بنه ماله یکی دهوله مہن تر

له پیاوه که وه نه بی کامه رانی بی . ۱۰ - «مه گهر که مال پیت وهرری بچوره
 مالهوه ، مه گهر دپله سه گک پیت وهرری له مال دهرچوا» . لیره دامه به سلیان
 به «که مال» زاوا و به «دپله سه گک» بو که . یانی لوتوبوتی زاوا هه لکه -
 گیزیت به لام می بو که هه لنا گیری ...

به رامبه بهم به ندانه چه ند به ندیکی پیشینانی کوردیش مه هیننه وه ، له
 باش ته ماشا کردنی ههر دوکیان پایه ی ههر دوولاین و گرانی وسوکیان
 به رامبه به په کک دهر له گهوی پیوست ناکا ئیمه دهری برین . . به ندی
 پیشینانی کوردی هه لی :

د - ۱ - (پیاوی پیر که وچکی ماله) واته : هیچی بی نا کری ههر له مالا
 مه گهوی . ۲ - (رونانی مانگک سر له میواری دپاره) واته : که ئیش جا که
 هاته پیشه وه ههر له سه ره تاوه دپاره . ۳ - (بونگسه بالای چل گزه ریشه)
 بونگس - بست . یانی که سه پیری ته مننی مه که ی مناله ، که سه پیری ته قلی مه که ی
 پیره . ۴ - (پیاوی پیر قاجی هه بی به سه) یانی هیزی نامینی دار مه کری
 به ده سه وه . ۵ - (نه گبه تی خوی چا که قورته کانی خراپه) واته پیشه نگی
 نه گبه تی هات له شکره که شی دیت . ۶ - (مه گهز له دهری شیرینی)
 مه گهز - میس . واته : مهردم له دهری شت کو مه بنه وه . ۷ - (به لا
 وه کو پلوش مه سورریته وه) یانی نا هه مواری و خراپه مه وه نده زوره به
 هه مولابه کدا مه سورریته وه . ۸ - (میزوی پیریژن بو کینی به) واته ژن
 له پیریشدا خه بالی جوانی ههر له ده ست نادا بو مه وه بی به دایکی کوردان ا .
 ۹ - (نه پیلای ته ننگک ، نه مالی به جه ننگک) یانی ژن له مالا سه خوی
 به زیاد زانی ماله که مه کا به نمازوه و تالی مه کا . ۱۰ - (کچم له گهل تومه ،
 بوکی گویت لی بی ا) واته : راسته و خو ناتوانی له گهل بو که کدا سه بکا
 کچه که ی مه کا به بهرژین ا .

مه گهر ئیمه به وردی ته ماشای هم دو جوره به ندی پیشیناله بکهن

له هه مو سوچیکاره گهلی لیک ته چن وه وه کو نه وه وابه که هم دووه، له په که
 هوین ژباښتن . ته ناهت له گه پکیکی نه شماره زا سه یری هر دو گیان بکا
 هبچ ناچسته دلبوه که نه مه می دو قهوی جیاوازن مه گه به وه دا لیکیان
 بکاته وه که مه نه ای زور تر له می کورده په که دابه له گه ل جوانی وه وه دل
 چه سپی عباره ته که دا . .

نه وه بی یونانی و کوروی

بی گومان ژباښتی ئینسان وه کو پیشه لان پر ریته تی له هه مو جوړه نه رگه زو
 چا که به که ، به تایبه تی ئینسانی پیش تاریخ که نه مه هبچ لاپه رره په که
 ناڅیر ریته وه . وه کو ژباښته که وابه جیهانه کهش به خو بو ئاسمان و فله که -
 کانه وه له و خراب تر و ته لیسه که یان له و گران تره . نه وه نده هه په هه تا
 ئاده میزاد زیاتر هاتونه پیشه وه تاقی کورده وه زور تر ناچاری کورده به وه
 که له شت ورد بیته وه ، له وه ورد بیته وه بزانی هم که ونه چی په ؟ هم
 نه ستیره و روژه چین ؟ و چون نه سور ریته وه ؟ چون ئاده میزاد و گیانه -
 به ره کانی تر دروست کراون ؟ و بوچی هم گوله سوره و نه و یان زه رده ؟ .
 له مانه ورد بوته وه و خه ریکی بو وه کوششی نه وهی کورده که بگا به
 وه لامیک . . نه مهی کورده به لام وه نه بی توانی بیته ئاده میزاد و غه یری
 ئاده میزاد لیک بکاته وه - وه کو ایسته لیک له کرینه وه - لای و ابو وه هه مو
 که ون په که شته وه هه مو گیانه به ریکی گیانیکی هه په وه کو گیانی ئاده میزاد .
 نه وه که هر گیانه به به له کو دار ، با ، روژو مانگیش هر گیانان هه په
 وه هر که بو خو یان وه کو ئاده میزاد له کاروباری ژباښته سهر به خون ...
 چا له بهر هم باوره رره ئاده میزادی پیشو له ته بیمه تی کولیوه ته وه و .

جولستویه حقیقه تیک و در بگریت . هم لی کولینه و به ناچاری کردوه به
 هونینه و هی قسه و ریختنی له و جوره شتانه که له ماده میزاد بوه شیتوه و
 له دارو دوه و نه گش هر بوه شیتوه . بو هر ظاهره به کک له فسانه به کی
 داناره . نیمه ناوی به له فسانه له بهین له کینه له حقیقه تا له و شته ی له
 دایناوه تا وینه ی عقلیه تی بووه ، واته : له قلبه تی بو دوزینه و هی شت هر
 له و نده بر ری کردوه ا .. جا هر هم ماده میزاده ، که نه ته و هی ماده میزاده
 پیغوه کن ، که ، ویستیان ده ست بدن به دانانی له دهب و کردنه و هی قاپی
 له ده بیانه و هی هیچ چاریان نه ما له بوایه له فسانه ی ماده میزاده سره تاپی -
 به کانیان بهینا به و بیان نویا به - له و له فسانانه که دم به دم له گیرانه و
 هر به به کیس که له هات به پی زیری خوی شتیکی لی زیاد له کردو به شی
 خوی له خسته سهری ا - ...

دیاره هم له فسانانهش که له بن به بناغهی له دهب له بی به پی هم و زوری
 ظاهره کان بیت ، سهر له گی له فسانه به کک سره تاپی عالم و سره تاپی
 دروستکردنی لینسان له گیریتوه ، له فسانه به کک پرده ی زیان له گیریتوه
 که چون ماده میزاد فیری رمبازی و سوا لهت دروستکردن و کت و کال بووه ؟ ،
 یکی تر قسه له چونیه تی مانگ و روزو له ستره و له کا ، له فسانه به کک
 کار و باری پاش سردن له گیریتوه . له مانهش بو به وا زورن چونکه
 ظاهره کانیان زورن ، یانی له گهر کون ، یا روز ، یا مانگ ، یا ماده میزاد ، یا
 پرده ی زیان نه بوایه دیار بو قسه له هیچیانه و نه له گرا .. مه به ست به
 ظاهره گش له و تاقه شته به که بووه به هوی له فسانه که ... هم له فسانانهش
 که پیاو لیان ورد له بیتوه و له کو له مه عنادا هم موایه کک بن وایه چونکه
 هم مو له به کک نوخته دا له بن به شهریک ، له و نوخته به که ناشنایه تی «نیر» و
 «ی» به پیکوه ا . جا هم نیرو ی به میتر چه له ماده میزاده که دا بی ، چه له
 خهیری لهوا ، یانی هم غمزده ی نارمزوی جوت بونه بو هم مو لهت هه ..

هم پيرو باومرده سه‌ري ناده‌میزادی کیشابه لای موه که باورر به چوند خوابه که بکاو هر په که له هوبلیکا دانیشتن وه هر په که جوړه میشو کاریکی ناده‌میزاده که هلسورینن ا. وه کو چون هندیکیشیان هیچ میشیان نیه ته‌نیا دوژمنایه‌تی کردن نه‌بی له گهل ناده‌میزادا - ناده‌میزاده گش بو به نویژو نیازی بو له کرد له ترسی زیانی، نه‌وه که له بهر خوشه‌ویستی ا. لیره‌دا سه‌پر له گیت له‌فسانه هه‌مو بون به هوی موه که نایین دروست بی . له بهر موه سه‌راوه‌ی مده‌ب بو بهم له‌فسانانه وه له‌فسانه‌کانیش ماشنا بون به نایینه‌وه ، نایینیعی به‌دریانی زمان هر له بهرستشگانوه بلاو بونه‌وه . بهرستشگا له زور جیگای عالی کوندا بیشکای مده‌ب بووه وه کو نیستش له کورده‌واری‌دا هر ماوه‌ته‌وه ..

همه ریکوتیکی زور سه‌یره - وه کو تاریخیش بومان له گیریته‌وه - هه‌مو قه‌ومه‌کانی سه‌ر زه‌وی له له‌فسانه‌و گورانی شه‌می ودرکاندنی عاتفه‌دا وه کو خیزانی ته‌نیا بنه‌ماله‌به‌ک بن وانه، هه‌مو به په‌کک ده‌نگک و له‌سه‌ریه‌کک تهل ده‌نگک مده‌ته‌وه ، سه‌پر له‌کمی گورانی روزه‌لات له‌گهل گورانی روزاوادا ناتوانی لیکیان جیا بکه‌پته‌وه . چیروک و داستانی هه‌مو قه‌ومیک با‌زور دوریش بویتن له‌به‌کک - چه له جیگه‌دا چه له زه‌ماندا - وه کو له به‌کک ته‌نور هه‌ا تبتتنه دهره‌وه وانه ، یا له‌گهل ته‌نور یکیش نه‌ها تبتن هر زور له به‌کک نزدیکن . جا‌ایا هم کاره‌ساته نه‌بی هر ریکوت - مصادفه - بیت ؟ یا موه‌بیت که رومانی و جرمانی ، یونانی و اغریقی ، هیندو فارس و کورد له‌گهل به‌ره‌ی « اسکندناوه » و روس‌دا هه‌مو بلین : سه‌ر - چاوه‌ی له‌فسانه‌و داستانی میمه له‌وتیره ناده‌میزاده‌وه هه‌ستاوه که بی‌له‌لین « ناری » و له‌شاخه‌کانی ناصیای ناوه‌راست‌دا دا‌له‌نیشتن له‌پیش موه‌دا بلاوه‌ی که نه‌روزاواو هندیکیان قه‌ومه‌کانی ناوروپا دروست بکن ؟؟ .
 ا‌ره‌نگی موه‌بیت ا‌له‌گهل به‌کک نه‌لیت : خو هم لیکچونی له‌فسانه‌به

له بهین قومه کانی ئاری وغه پری ئاریشدا هر سه به ۱۱. نه گهر نهو گحه.
 نهه پلپت نهلین گوا بو سه رچاوه که له نهقلی به که مهوه مه لگه پراوه که
 جومالی به سه ر هه مو قومه کانا کراوه ۱۱ ...

له رهدا بو وینه به که دو نمونه له نه فساتی یونان دینه نهوه، وه به که
 دو به کیفی له می کوردی. می یونانیه که بو نهوه که کاربکی زوری کردو ته
 هر نهده بی مالم به تیکررا وه له سه ر نهده بی ئاوروپا به تاییه بی ... می
 کوردی به کهش بو نهوه بتوانن چاویک بخشینن به نهده بی هم دو قومه دا
 - که هم روزه لانی کونه دا دانیشتون - چه له کوندا و چه له تازمدا . که
 نهه مان کرد به کم نهوه دهر نه که وی که ترازوی نهقلیه بی دو قوم دینه
 دههت ، دوهم به رامبیری که له بهین هم دو نهده به دا له باری جهوه پری
 نهده بدا ۱ ...

(قسهی « کیوید و سه بکه » - کوید = خوی دلداری . سه بکه =

نهفسی .)

(سه بکه) کچی بهکی له پادشا کان بو ، نهوه نده جوان بو نهوه نده جوان
 بو . (فینوس) - که خوی جوانی بو - ونی چون نه بی من خوی جوانی بو
 هم کچه بهم جوانیه وه به ربه ربه کانیم بکا ۱؟ هات به « کیوید » ی کوردی
 خوی وت که « سه بکه » بکوژیت بائیر کهس نهه بی به ربه ربه کانی جوانی
 نهو بکا .. « کیوید » چه سه ر سه رینه که ی « سه بکه » بو نهوه ییکوژی ا
 که سه پری جوانیه که ی کرد هر واشیت بو ا و دلی لی چو، سوینی خوارد
 که نازداریکی وای کوناح له نساو نه بات، بهلام له بهر قسه که ی دایکیشی
 هر وای تیریکی به درو رووه سنگی هاویشت . ئینجا هه مو جار له تاریکی
 شهودا نه چو بولای و هم به یمانه شیان بههت: که « سه بکه » نه، لی پرسی ناوی
 چه وه نه تماشای رومه نیشتی بکا . نه گهر خو به یمانه که ی نه برد به ربه
 ئیر کیوید هاتو چوی نه کا ۱ .. « سه بکه » ماوه بهکی زور به یمانه که ی خوی

برد به ریوه بلام له دلیا هر بو بو به گری هه تا ههویک خوی نه گرت ههستا
چراکای دا گیرسان و ته ماشای رومه تی کرد ا . کو تو پرر دلویی له روت
که چه که که کوته سهر رومه تی « کیو بیید» و خه به ری بو هوه ، ههر ههستا و
له کوته به روزه کوه چوه دهره وه و هه له مات و تورا ا . « سه بیکه » نوشی
ئیش و نازاری یاره کای بو ، کوششیکو زوری کرد تا لاشق سکرده وه و
هینا به وه بولای خوی .) .

* * *

تهفسانه بکی وا له کوردی دا ، تهلی :-

« گول و بولبول له بهمه شتدا ههر دو کیان له سهر کانیاویک بون .
« گول » باری بو ، « بولبول » فریخته . گول ته ماشای کرد بولبول جوان
چا گو زور زهریسه دلی له چوه ، پی وت « من په یانم له گه له گه کانیاوه کردوه
که میرد به کس نه کم بلام کچیک له سکا به ناوم لی ناوه (بو - بون خوش)
ته نده می . نوشی ته بی په یانم بده بی که به لای کسه وه خوست نه گه بت .
ته ویش وتی باشه .. سهر له ئیواری گول چوه سهر کانیه کو پرسه پی کرد
که من بریاریکی وام داوه به بولبول . ته ویش وتی باشه بولبول فریخته به کی
جوانه ... هاته وه به سک پرری و چوه سهر بان و چاوی لیک ناورا کها
بو ته وه کچه کای بییت .. بولبول هاته سهری ، له خوشیا نا ده سنی کرد به
ههرا ههرا ا . جار جار گول له زهر لیوه وه چاویکی ته کرده وه و پی تهوت :
کورره خوست مه که ا . ته و ههر زیاتر گرم ته بو .. هه تا کوته دهمه ده می
به یانی ، کوته ته و کاته که گول کچه کای بی . « با » له دوره وه گوپی له
دهنگی بولبول بو - ته ویش ده می بو دلی چوبو له « بو » ا - که گوپی لهم
خوسته بو به ههرا کردن هات ، بولبولیش ته وه نده می چریکاند بو شه گت
بو بو خهوی لی گوت ا « با » کردی به « بو » دا و فراندی ا . بولبول
که خه به ری بو هوه سهری کرد « بو » نه ماوه ا له گوپی پرسه ؟ . ته ویش وتی

ئاخر نەموت دەنگە مەگە ۱؟ . ئەو تە « با » هات ھەل پىوھ بو بردى ۱ .
 سەر لە نوى برىارىيان بەستەو . بولبول ھەر وازى نەھىنا لە گوراني شادي
 ھەتا لە بەھەشت دەريان کردن ، ئىستەش ھەر ھاوار ئەکاو ئەگري ، ئىستەو
 ئەو سائە گە پەستەو بە بوزخوش ۱ . ۱ .

تەماشای ئەم دو چىروگە ئەگەيت ھەر دوکى ئەفسانە پەو ھەر بەگە لە
 قەومىگەرە سەرى ھەلداو ، بەلام لە نوختەى جەو ھەري داوھ کورھى بە کىک
 بن وانە ، لەو دا گە نەفس ناپيت ئەو ھەندە لە خوشە و ئىستىدارو بچيت و
 بچيتە خوارو ھە گىنە لى دور ئەگەيتە وە جىاي ئەگەيتە بە نىيان . ئەو ھەندە
 ھەپە لە کورد پەگدا ئەو پەشە تىدا بە گە ھەر کەسى ئەبى لە گەل رە گەزى
 خوي دا ئاشنا پەتە پەيدا کا بو دىگوزازى ئەگىنە بىگەنە پەرسەتى ئەمە سەرەنجاي
 ئەبى ۱ ... ئەمە ئونە بەگە بو لە فەفسانەى يوناني پەرامبەر بە ئەفسانەى
 کوردى . ئىنجا لە بە نى شەرى مەلاھى يوناني و کوردى دا ...

* * *

لە سەدەى نۆھەم يا ، دەھەمى پەشە مىلاددا شاعرىگى کور لە شارەگانى
 يونان لە ئاسىاي پچوگدا ئەگەرراو ئەفسانەى کونى ئەگەرد بە شەرو بو
 مەردى ئەخويندەو . ئەلین ئەم کا برا بە « ھومس » يا « ھومىروس » ى
 خواھنى « ئەلياژە » و « ئوژيسە » ى يونانى . ھەندىکىش ئەلین « ئەلياژە » و
 « ئوژيسە » دو داستانى کونى يونانن و بەدريژاي زەمان دانراون ، ھەر
 شاعرىکە ھاتو شەكى لى زياد کردو ، وشەى « ھومىروس » رە سزىگە بو
 ئەو شاعرانە گە دەستيان خستوتە ئەم دو داستانەو . بەلام ئەو قەسە بە زورترە
 کە ، ھى شاعرىکى تە نىيان ، بو بە پەشەنە گان ھەر بەگە شويى لە داىکە
 بونى « ھومىروس » يان نەسبە تداو بە شارە گەى خويانەو . .

ژيانى « ھومىروس » زور تارىکە چونسکە ئەو ھەژدەمە گە مېژو نوسەگانى
 يونان و ئىستيان پياوھەگانى خويان باس بگەن - واتە لە سەدەى پەنجەم و

چواردهمی پیش میلاد۔ ہر گز وہ ندرت ہے جو میروس کے زمانے کے کہ فسانہ کی وای
 ہے وہ ہیچ نہیں تر . تنانہت کے دوری کے فلاتون و گمر ستوادا پیرای پیرای
 ہیچ نا گایان کے ہاعرہ کونہ کانیاہوہ نہ ہو ، پوہ نا گایان لیان نہ ہو چونکہ
 شتومہ کی چاپ کے ناوا نہ ہو تا بیانزان ، گو شعرائش کے کہ ہومیر و ہیان
 کے گیرا ہوہ ہر دہ ماو دہم ہو کہ یہ کیان کے بیست ۔ وہ کو حالی کورد تا ہم
 دہورہش ا ۔ وا دہر کے کہوی ہم « گلیاڈہ » و « ٹوڈیہ » ہی ہومیر و ہ
 کے سہرہ تاوہ وہ کو ٹیستہ ریک و پیک نہ ہوہ ، بہ لکو کے سہدی شہ شہی
 پیش میلاددا وار یک خراوہ . . ہر وہ ہا گومانیش لہوہ دا نہ ہو کہ ہم
 شعرائہ ہی ہومیر و ہ تا تاخرو ٹوخری سہدی ہژدہ ہم ، ہم وہ ختہدا
 « فریدرک ووائف » عالی کے لمان ہم قسبہ ہینا بہ ناوہ وہ دلی خہ لکی
 کرمی کرد ہوہ کہ ناہا ہم شعرائہ ہی ہومیر و ہ یان نہ ا ؟ . ٹیستہش
 ہیشتا ہر بہ تہ واری ساغ نہ ہو تہوہ ... ٹینجا بزائین (گلیاڈہ) و (ٹوڈیہ)
 چہو چون کے توانین شتیک کی کوردی کے ہرامبر گہوہ وہ داہنین ؟ .
گلیاڈہ ۔ کوہونہوی زہ ماومن ہو « چونو^(۱) » و « ٹینوس » و « مینرکان »
 سہ خوازن ہون ، گہوائیش لہو کوہونہ وہ بدا ہون . « ٹیریس » خوازنی نا کوکی

(۱) ہم ناوانہ لاتینین تہوہ کے یونانی ، لہ تہرجہ مہی ٹینگیلیزی و
 فہرہ نسزی و ہرہ بیہ کہ شدا ہر بہ لاتینی ہیناویہنی . « چونو » یانی
 خوازنی ژنومیردی ، یونانیہ کہی « ہیرا » بہ . . « ٹینوس » یانی خوازنی
 دلداري و ہش قہ شہ نگي ، یونانیہ کہی « ٹہرودیت » ہ . « مینرکان »
 خوازنی زیرہ کی و گیان شیرینی ، یونانیہ کہی « ٹہینا » بہ . « چوپتر » ییش
 لہ یونانیدا « زیوس » ہ . ہم گہ فسانہ بہ ۴ ہر او ہوریا بہ گہ گیر پتہ وہ
 کہ لہ بہین ژن و میردی خولتی و لہش قہ شہ نگي و دلداري وہ لہ بہین زیرہ کی و
 گیان شیرینی دا روی داوہ .

سیویکی هینا و هم و شه به لسه ره له کند : « بو خواژنی جوانی » و فروری دایه .
 ناویانهوه ۱ . شه خواژنه که بو به شهریان ، هر به که یان نه بوت من خواژنی
 جوانیم ۱ . خوی هره گوره « چوپتر » بربری دا که « پاریس » ی
 کورری « پریم » - پادشای ترواده - بیت به ناو بژی که رین . « پاریس »
 حوکی بو « فینوس » کردو سیوه که ی دایه . « پاریس » هم کرده وه به ، که
 نواندی خوی سکرد به دوزمنی خواژنه کانی تر ۱ . . زوری بی نه چو
 (پاریس) سواری دمریو چو بو یونان بو به میوانی (مینیلوس) پادشای
 (اسپرته) . خانه خوی خزمه تی هم میوانه ی زور جوان کرد ، به لام میوانه که
 ناپیو دمر چو دلی چو له ژنه که ی که (هلن) ی ناو بو و زور جوانی بی بو
 هه لیخنه تان و له گال خوی بردی بو شاره که ی خوی - شاری ترواده - ۱ .

هم کرده وه به به جاری (مینیلوس) ی سه قلهت کرد ، له شکرکی
 زوری کردو ده نگه هه مو پادشاکانی یونانی کرد که یارمه تی بدن بو
 نه وه بجیت ژنه که ی بهینته وه . . هم پادشایانه (پولیسینر) و (نه خیل) و
 (نه گاس) و (دیومد) و (اشتور) و (نه گامه منون) - برای مینیلوس -
 که نه مانه هه مو پالوان و پیای گوره بون قسه یان دایه . (نه گامه منون)
 کرا به سه روکی له شکرکی یونان . (هیکتور) یی - که کورده گوره ی
 (پریم) پادشای ترواده و میردی (نه ندروماک) بو - کرا به سه روکی
 له شکرکی ترواده . . خواکانیش بون به دو به شه وه ، هر به شیکیان نایانه
 پال له شکرکیک ۱ . (چونو) و (مینرفان) دیاره نایانه پال له شکرکی یونان بو
 نه وه توله ی خویان له « پاریس » و هاوریکانی بکه نه وه (فینوس) و (مارس)
 - خوی شهر - دایانه پال له شکرکی ترواده . (نبتیون) یی نوزی مه یلی
 نه کرد به لای له شکرکی یونانه وه ، به لام (چوپتر) و (نه پولو) خویان به بی
 لاینکری هیشته وه . هم شهره « ۹ » سال در بزه ی کیشا . له پاشا کیشه .

له به بن (نه خييل) و (نه گامه منون) دا په بيدا بو ، چيروكي (نه لياذه) له م
کيشه په وه هه لئس تيت ا ...

لهشکري يونان رشانه وهی تي نه گوی ، ژبه یی مری ته لی : له بهر نه وه
« نه گامه منون » بي په بمانيه کي کرد بهرام بهر به کاهنه گهی - نه پولو - تيره
زهراويه گهي تي گرتن و بهم دهرده ی بردن . « نه خييل » له م بي په بمانيه ی
« نه گامه منون » تورره بو وتی تير من له لهشکري يوناندا شهرنا کام و
گهر را په وه . « تيتس » ی دايکی « نه خييل » له « چوپيتر » پارا په وه که
يارمه تي کورره گهی بدا بو نه وه توله له « نه گامه منون » بکانه وه . « چوپيتر »
له خوا به « نه گامه منون » ی وت که بچيت بو تر واده و گویا نه بگريت ا .
نه گامه منون بهم خوه ده ستخه رو بو هه ستا چو بو تر واده . هه رو
لهشکر ريزيان به ست نه نيا نه خييل و هاوريکاني نه بي تورره بون و له سه ره ی
جه ننگ هاتنه دهره وه ا . . له وکانه دا که دو لهشکري يونان و تر واده نه
بهرام بهر په گوه وه ستابون و شيريان له به کک نه سو « مينيلوس » روی کرده
مه يدان و داوای « پاریس » ی کردا . وتی له بهر نه وه نه وژنه گهي بردوه و
تيمه بو وين به هوی نه م شهره نه بي خوی بيت مه يدان داريم له گهل بکا . .
« پاریس » که گويي له م قسه به بوله لهشکر هاته دهره وه و روی کرده مه يدان ا .
تير هه رو لهشکر شهرريان وه ستان و سه بری کاره ساتي نه م دو سواره پان
کرد . . له پيشا « پاریس » رمه گهی تاوقه ی « مينيلوس » کرد به لام زربه گهی
نه په پيشت رمه که کاری خوی بکا ا . تينجا نوره کهوته نوره ی « مينيلوس »
داوای يارمه تي له « چوف » کردو :-

« رمه گهی راوه شان و هاويشي بو پاریس زربه گهی کون کرد . . ده ست
وه شانديکی گران بو ا سواره گهی خسته مردن . زربه گهی دري به لام
پاریس هيشتا خوی نه دا به ده ست مردنه وه . مينيلوس خيرا شيره گهی له
کالا نه زهينه گهی دهر هينا . ده ستی بهر ز کرده وه و هينا به خواره وه به هه رناو

چه وانی پاریسدا . شیره که ورد بو ا پارچه کانی به دهسته وشک بوه که په ووه مایه ووه . ئینجا وئی : تماشا کا نه ، رمه کم که وتوه نه شیره کم شکاوه . . نه و له هردو کیان رزگاری بو . نه مهی وت و په لاماری دوزمنه کی دایه ووه . . جلهوی ولاغه کی شل کردوخوی نزدیک کرده ووه له پاریس . بو نه ووه رایبکیشی بولای له فیکری اغریق ، نه مهی کرد . بهم ئیشهی ناو و سرکه ووه . که وتنیکی به رزی وهر نه گرت . نه گهر « فینوس » خوی نه گه یاندا په ته « پاریس » . . مینیلوس سه پری دهستی خوی کرد . . تماشای کرد ته نیا تاسکلاوه کی به دهسته ووه ماوه . هه لیسوران و هاویشتی بوناو هاوریکیانی . هاوریکیانی به غلبه غلب له ده ووهی تاسکلاوه که کو بونه ووه . سواره که صهر له نوی خوی کو کرده ووه بو نه ووه خوینی دوزمنه کی بر ریژی ، چه لاپه ووه رمه کی به تورده پیه ووه بو راوه شاندا . کوتوپرر نه و خوازنه که که دلداران دلیان لی نه چی په بیدا بو . . مه بهست فینوسه - بو نه ووه دیسان یارمه نی دوسته کی بدا لهم مه بدانه دا . نه وری ویستی به خیرایی جی به جی کرد ... نه توانی بیکا چونکه خوازنیکی به دهسه لاته ... پیچای له پارچه هه وریکی جوانه ووه له چاو گومی کرد . بردیه ژوره کی خوی - ژوری پاریس - بشوی پیا هاته ووه ووهی پی دایه ووه .

نوډیسه : - اغریق ترواده یان گرت « مینیلوس » « هلن » ی ژنی سه نده ووه هینا په ووه بو « اسپرته » . پالهوانه کانی اغریقیشی هه مو گهرانه ووه بو ولاتی خوین ته نیا « بولیسینر » نه پی ، « په نلوب » ی ژنی و « تلاما کس » ی کورری هه رچا ووه له ده رگا بون که نه ویش بگهر ریته ووه بو خوی له شاری « مانا کا » دا هه مو پیکوه بو خوین را بو برن . که چی نه ووه له ولاره توشی دخوازی و مهینه تی دلارای بو بو ا . نه فسانه ی « نوډیسه » دهست پی نه کا ا . نه ووه نده هه به پیویست نا کا ئیسه له سهری بر روین و بیگیرینه ووه ...

زیانی به بناغهی باسه که ناگانه گهر به رامبر بهم نه فسانه‌ی یونانیه
داستانیکی کوردی بهینینه وه، وه هم نه فسانه و داستان‌هش لهسه ره لهوجه دا به کیکه
نه بن وه یا لیکه وه دور بن . ههروه ها نابی که سیش هه وه بلیت که وا : چاومان
هه وه پوشی له باسی به راوردی هه ده بی کوردی له گه له هه ده بیکی بیگانه دا هه بوا به
هه وه دوشته که هه خزینه دو تا کی ته راز وه که وه پیوسته له به کک شته وه
قه یان بکر دابه ، به لام چون چاوه وه پیوشین که هه ده بیکی سه ده ی هه فده -
هه می پاش میلاد چون هه بی له گه له هه ده بی سه ده ی ده هه می پیش میلاد
به راورد بکریت ؟ ۱۲ .

نابی هه مه بونری چونکه وه کو له شو بنیکی تر دا هه ره هم قه به مان
کرد وه : هم به رامبر به عیلبا وه ختی راست نیه که هه ده به پاش که وتوه که
فیکره ی له هه ده به پیشکه وتوه که وه ر گرنیت - بودانانی داستان - هه
وه خته راسته ، نابی بکری چونکه هه ره به کک شت هه بی وه به کک شتیش له گه له
خویدا به رامبر ی بی نا کریت ۱ . به لام هه گه ره هاتو هه ده به باشکه وتوه که
نه به خه وه ، نه به ریگه ، نه به نویسن نا گای له هه ده به پیشکه وتوه که نه بو
هه وه باده هزار سالیشان به بین بیت هه ره وه کو له به کک زه ماندا بویتن
وا به ، هه ره به گه یان سه ره به خه ته عبیر له شعوری ساده ی قه ومیکه هه داته وه .
وه کو ناتوانیت هه وه بلیت که « هومیروس » له وه سه رده مه دا فیکره ی له
به کیکی تر وه وه ره ر گرتوه هه ویش هاتوه « هه لیاذه » ی داناهه ، ناتوانی
بلیت که « احمدی خانی » ی فیکره ی له هومیروس وه وه ره ر گرتوه وه هاتوه
« مهموزین » ی داناهه ۱ . چونکه تاریخ اثباتی هه کا ، که احمدی خانی
نه یزانیوه هه دنیا به هومیروس یکی تیدا بو وه به چیا یزانی ؟ « هه لیاذه » به کک
که به زمانی یونانی کون بویت وه احمدی خانیه کک له عربی و فارسی
به ولاره هه چی تری نه زانیبیت هه م یونانیه ی له کوی وه رگرت ؟ ۱۲ .
وه دیسان هه وه ختهش هیفتا « هه لیاذه » وه رنه گیر رابوه سه ره به

ابوتوری له عهريه کهي وەر گرتوه . لهوا وتمان ودریش کیرا بو ، چاپ
 لهوه ندهی پهری نهمه ندبو . هه تا نوسخه ی عهريه له لیاذه بکهوته بهرچاو
 احمدی خانی . وتمان چاپی پهری سه ندبو احمدی خانی ده رزی له منگهوتیکی
 کورده واری دا بووه ، منگهوتی کورده دوازی ئیستش به ته واری ئاگای
 له هده بیانی عهريه یه نه وه که هی یونانیه که که کهوتیته سه ر زمانی
 عهريه ی ۱ . که و ابو بهرام بهری کردنی « له لیاذه » و « مەم وزین » له ته نیا
 فیکره ی چیروک و داستانه دایه و جی خوبه تی و هیچ ره خنه ی لی ناگریت .
 له سه ده ی حه فده هه می پاش میلاد دا احمدی خانی له منگهوته کانی ولانی
 بایزیدا ده رزی له خویند ، هه موار له ی بیست که ریش سپه کان له پیشینه کانی
 خویانیان له گیرا به وه که لهم ولانی « بوتان » ه « له میرزه بنه دین » ناویکی
 کورد به سه ر له وولاتاندا فه رمان ره وای بووه . دوگولی له باغچه دا بووه ، به کی
 « سنی » به کی « زین » . سه ران و که لات ته رانی زوریشی له زیرده ستا بووه ، به کی له و
 سه ردارانه « له سه کهنده ر » ناو بووه که که سی به که س نه زانیوه ته نیا میر
 زه بنه دین نه بی ، « سه » کورری هه بووه ، نازدین ، چه کو ، حیفو . له مانه
 پاله وانانی زه مان و شیري مه يدان بوون . نازدین برابکی بوه « مەم » نی ناو
 بوه و میرزا زاده بوه ، هه رچه نده برابکی باو که و دایکی نه بووه به ناویسگانه بوه
 به لام گه لی له چه کوو حیفو دوستر بوه . له م دونه جوانه دونه مای پیشه لانی
 میرزه بنه دین بوون وه کو چون « سنی » و « زین » دو دلاری لاله زاری
 چه مال بوون . . .

روزی له روزان که سه ری سالی نه وروز له بی میرزه بنه دین و له هلی ولات
 تیکررا نه چن بو سه یران . له م که هته دا نازدین و مەم (سنی) و زهلیان بهرچاو
 له کهوی ، ئاگری دغوازی له دلی هه رچوار یا نا بلیسه له سقینی . (سنی) بو
 (نازدین) و (زین) بو (مەم) ۱ . ئیتردا ستانی (مەم وزین) له م ئاگرو -
 پوهه موه ده ست پی ئه کا ، که چون دلاری له به پلینا نارو له دا ؟ و چون له دوری

به كك كهوتوونه بن ؟ و چون « حه یزه بون » ی داپیره نه كهوتنه به بن ؟
 تا به دریزی داستان نه بر ریته وه . كه نه گانه نه شوینه تا ز دین له دوری و
 چه وسانه وی مهم دهستی نهینی کاری نی نه گاو شاعر نه لی :

...
هر لحظه دگهل بران به شهر بر بو	قصدا ددلی وی نهف خه بهر بو	رابت بغضب بچینه پیعی میر	داخواز بکت مهی بتقهیر	جلرک بچئن مهی رجاکت	سوچ و گونه می مهی نکاکت
دامیر ژورا برای بردت	یا نهف سر و ملک نی بدرت	حارف وه ه گونه روستمی زال	نهف نهمر بمن محاله بی قل	بی جهنگ و جدال وبی تهور	قست فی شغلی مکنت تصور
نهف معرکه نابئن بدیوان	هم مانه و صبحه صحن میدان	یا قنچ نهوه نههم صبه سوار بن	هر سه سلاح و کاروبار بن	چارنه و جوشنات دبر کهین	زندانه و عفران لسهر کهین
گورزان بهژین ، زمان بیازین	نهف رهنگه مهی ژمیر بخوازین	یاوی بکوته کک مهی خو بردین	یا جله بهردی سهری بدهردین	کهرو وی بشی رهنگی مهم رها کر	دهردی ددلی مه وی دوا کر
وهرمای مصر لسهر عنادی	هم دی بکرین ورهنگه جهادی	ژوهل نه بچن « به کر » بکر کهین	وی مدبره ژیره دهر به دهر کهین	وهرمای مصر لسهر عنادی	وهرمای مصر لسهر عنادی
هر بهر دهره کی کهرک لبه ربت	وی مدبره ژیره دهر به دهر کهین	میر نه ژورا بکت تعصب	خصانسهی قنچ سر ببه ربت	رابت له نهو بکت تغلب	رابت له نهو بکت تغلب
ناشی نه جهلی وسا بگرین	تغلب بکت تغلب	بو هتانه بکینه رقص و گوته اند	تغلب بکت تغلب	تغلب بکت تغلب	تغلب بکت تغلب
گافا وه که ده صت بدهینه حهربان	تغلب بکت تغلب	هر لحظه بیژین نهو پهریزاد	تغلب بکت تغلب	تغلب بکت تغلب	تغلب بکت تغلب
...

هندک بگرن ، هه نك تناكهن هندك بگرن ، هه نك دوهاكهن
 دهار نظر بگن ژبورجان دوردانه بدرگفن ژدورجان
 شهزاده ژبه نجه ران نظرگن گول پيره هه نان دبه رخواكرگن
 هه ردهم بيهن ژنازينان سه دمدح و هزار تافه رينان
 تازدين خه به را براي كه كر محكم ددلي خودا بجه كر
 نه گهر ته ماشايه كي هم دو هه ده به - هه ده بي يوناني و كوردي - بگين
 لهه ر دو يانا بازارري خه يالبازي نه بينريت ، لهه ر دو يانا مه بدراناري لهه ر
 دلخوازي نه بينريت ، لهه ر دو يانا ده ست و بازوي پاله وانان نه بينريت .
 هه ونده هه به له كورديه كدا وه كو هه مانه ي تيدا هه به هه وشي تيدا به كه
 دوستيك يادي دوستيكي نه كا ، نه وه ك دوستي دلخوازي به له كو دوستي
 برابنه ي . غيرت و وه فاي به عاني برابنه ي تازدين هه وه پيشان مه دا كه ؛ چون
 به خوبو برا كانيه وه له پيناوي دوستابه ني مه مدا - هه وه مه كه اا گري هه عقي
 زين كلكوي داسر اندا - سه روماليان دابنه ن . هيمه لي كولينه وه به كي ني لايه -
 ننگري بگين نه وه كه هي قومي ؛ نه گهر وه فاداري له پيناوي براده ري دا
 له كورده واري دا نه بوايه هه مانه خويان له خويانه وه نه هه كه وتنه سه ر هه وه
 ريگه به .. كه وابه هه م داستانه وه كو داستاني غه را مي و شه ررو شوررو
 خه ياله داستاني وه فاداري شه ...

سه وه مي رومان و كوردي

بويه هه ده به كاني رومان كه وتنه سه ر هه وه كه فن بدوزنه وه و خوشه ويستي
 نيشتان بيلنه ناوه وه چونكه چاويان له وه وه بو كه هه ده به كيان بگانه هه ده بي
 يونان ، نه وه كه هه ر هه وه نده به لكو لايان وابه نه گهر هه م هه نگاويان
 هاويشت هه ده به كه ي هه مان پيش هينه كه ي يونانيش هه كه وي ا.. له رواياني

شانودا همهميان بونه کړا، بهلام له عمر دا زوري نه ما بو بيگه ني . زوری نه ما بو
که شاعری هره گوره ی لاین « فرچیل ۷۰ - ۱۹ » ی بیعی میلاد بیعیان
بکوی ا . .

شني سه بر روغه دا . ۱. ناوړو پاییه کان هه تاچند سده ، که بیان و تا به
شاعر میتر هره مه بهست « فرچیل » بو ا چون که بو ترا به فه یله سوف
مه بهست « هره ستو » بو ، وه یا چون له باسی شاعرانی کورد دا بو تری « مه لا »
مه بهست شیخ احمدی جزیری به له ویسی و ابو . .

« فرچیل » بو به ناوړو پاییه کان له سده کانی ناوه راست دا بهر زیان
کرد بو ه وه و « داتی » یس له سده ی سیانزه همدا هره به « رابه ر » ی ناو
له برد چونکه به بی کیشه تاقه شاعر یکی رومان بو . بو یس تا قانه بو چونکه
« بهستی شوان - اناشید الرماة » ی هه بو ، که شوان چون له لادی دا
راه بویری و له بهین به کدا دست نه کف به ده مه گالته و چیروک
گیرانه وه ؟ . نه یویست بهم شعرانه ی شان بدا له شعری « نیوقرینس »
له یوناندا ا . شانی لی داویشی پیشکوت چونکه « فرچیل » ناره زوی
دیعه نی ته بیعتی بو ، باسی باخه کانی شیبالی میتالیای نه کرد که نیایانا دانیشتبو .
هره له بهر هم شعره لادی بانه ی بو که « فرچیل » بو به شاعر یکی فهومی
میتالیای کون و تازه ، بو یس وای لی هات چونکه باسی دیعه نه کانی میتالیای
به جوری نه کرد ، که شاعر یکی تری رومان نه یکرد بو . بو یس که وتبوه سه
هم هه وایه چونکه چاوی به برده بیسه لانه کی باوکی که وتبو میتر بهستی
شوانی بودانا .. پاش ماوه به کک « روما » نیکچو نه میعیان برد بو محاکه ،
نوزی دلی به خوی خوش سکرد ، گویا به هوی زمانپاراوی به وه زرکاری
مه بیت و له پاشا مه بی به محای و بهم میعه ی ژبانی لادی لا مه با ، که چی له
محکه که یدا زمانی پیکاهات و هه و ناره زوی بو نه هاته دبی ا . . و نی هم به
میژونوسی رومان ، سهیری کرد هیچی لی نازانی ا . له پاشا گه رابه وه بو

لادی و چای بر ریوه بیغه لانه کی باوکی و دهستی دایهوه به شمري دبعنی
 ته بیغه تهوه . له موره بو لهو جوړه شمرا نه که جو تیارو شوان له پلن .
 زور تریس که که و ته هر هم جوړه شمرا نه - شمري جو تیار - (مینسانس)
 و مژیری (فوگسکی) هانه هانه ی له دا ، همیش بو لهوه که لادی به کان
 بچنه هاره کانهوه .. (دزیدن) شاعری گوره ی ټینگیز هم به شه
 شمري (فرچیل) - که باسی دبعنی ته بیغی له کا - له لای تینهوه کردو به به
 ټینگیزی و به لافغتی تی دا نواندوه ، له ټینگیز به که شهوه کراوه به عه ره بی .
 همه غونه به که لهو شمرا نه ی که باسی به هار له کا :

د بهار هات جه ننگه لی جوان کردو که لای تازه کردهوه .. مندالدانی
 زهوی دهی کردهوه بو توو .. لهو کا ته دا گوره ی خوا کان له به رزیهوه
 هانه خوارهوه .. بو لهوه برزیته ناو بو که تازه جوانه که پهوه - که لهو
 نممه بارانانن و شت له روین .. له ندای له کهل له شي بو که دا ټیکلا بو .
 پرروشه گیا دهستی هینا به خویا .. به پارمه تی خوا گزو گیا خه ملی و بو به
 گولاه .. بالنده ده ننگ خوشه کان رویان کرده جه ننگه لانه تهریکه کان .
 گیانه بهر - که ته بیغه دهستی تیانوه ژه ندبو - ره نگی دلداري و غمزل -
 خوانی یان هه لهینا پهوه ... »

(فرچیل) شاعری رومان له باری دبعنی ته بیغه تدا بهم جوړه له سپی
 خوی تاوداوه . (حاجی قادر) کوی ش له مه پدانی دبعنی به هارا - که دبعنی
 ته بیغه ته - به (۵۲) شمري مه پدانداری له کا . همه غونه به که لهو برده شمري :
 وتم به به ختی خه والو به سه له توبی خوا
 له خه هه لسته زه مانی بیجوره وه له ولا

گورده ی به هاریه ، ټیستیکه شاخ و داخی جیا
 پرده له لالهو نه سرین و نیرگس و شهلا

له گرمه گرمې صخاب وا، له هازهی باران
 چیا به پرر له هراو و، نهوا به پرر له هدا
 پرره له میل و له گولاره کانی روی زه مین
 پرره له برقو بریقهای بروسکه جهوتی سما
 شکونه دره می شایشی پای و هده دهکا
 له شوقی مهفده می خه ملیوه دارو بهردی چیا
 پیاله ی زهرری نه رگی له سر کفی سیمین
 پرره له شه بنمی وه کک دررو لؤلؤو لالا
 گولیش به به نجهی فیه روزه جای یاقونی
 له بو نتار میسایه پرر له زهررو تهلا
 له شادی وه کک سه فی شای، له کیوو کز نه زهار
 ههزا به خه لمه نی گولگون، ده گه ونه ره قس و سما
 چه من له لاله میسالی ختی روخی دلبر
 سیاه چادری له بوته خالی سر گونا
 له کن بنهوشه و و خاوو هلالو به بیونی
 میسالی پیسته ی خاوه عه پیری میسکی خه تا
 چیا له تهوتی مری دارژاوه تا که مری
 چوزونی به رجه می درهم، چوپه رجه می به رزه زا
 به جوشی تا گری گوناری کانی هله ده قوی
 میسالی دیده ی وامق له حمره تی عهزا

 هه که ر پیسته راستو راست پیاو سه بری شمره کانی (نهرچیل) و (حاجی قادر)
بکا تهلی له وانهی که نهرچیل و تونی نابی له بهرام بهار هینه کانی حاجی قادره وه
 به شعر ناو بیرین، بویهش وا تهلی چو نیکه ته ماشای روا له ته که یان هه کا

میتز چاو له وه نه پوښي که هر شتيک وه رگيرايه هر زمانیکي تر جه مالي
 عبارتي تیک نه چی . . نیمه کارېکان نه بیت به هر قافیه و وشه کافیه نه وه
 چونکه هینه کی فرچیل له نسلي لایینه کدا له عبارته تدا نه گهر له هینه کی
 حاجی زیتر نه بی که تر نه . . دیسان توخنی له وهش ناگوین که (فرچیل)
 وه که شاعریکی یونانی له هر هه کافیا دهی بو فله سه فمش بر دوه . به لکو
 هر قسه نه نیا له فیکره کدابه ، نه و فیکری بو دیعنی نه بیعت چوه و باسي
 کردوه ، حاجیش لای له دیعنی نه بیعتی کردونه وه و خوی نی هاویشته .
 نه گهر ته نها سه سیری هم برده به بکه بن هم نه ده بی کوردیه نه گهر له
 نه ده بهی رومانی به زیتر نه بی شان به شانی نه وه هر هر روایات . بو بهش
 هر روا چونکه نه گهر (فرچیل) چاویکی به کتیبه کانی یونان که وتیبت
 حاجی چاوی به چی که وتوه ؟ . راسته حاجی هم شعرانهی له نه سه مبول
 وتوه ، به لام بو دیعنه پرستی وه که هر له کورده واری دا بو بیت وایه ،
 وه نه بی که له کورده واری دور که وتوه نه وه . ناسوی فیکری له باری دیعنه پرستی
 یا ، باسي دیعنه ندا لیک کشایته وه . .

نه فلي رومانی بو به شوین که وتي فله سه فه شوین پی یونانیان هه لکه کرت .
 « لو کریش » شاعری رومان نه بو یست فله سه فه له شعر دا جی بکانه وه .
 میجگاریش نه و برده شعره فله سه فه نه ده بیه کی که ناوی نابو « نه بیعتی
 هه موش » زور زور پیوه ماندو بو ، هوی ماندو بونه کشی فله سه فه که بو ، که
 نه بیعت هیشت قافیهی شعره کانی بو بیته وه ، به لام گوین به گرانی فله سه فه هر
 نه نه داو شعری به قافیهی خوی هر دانه نا . هم شعرانهی « لو کریش »
 وینه به یکن بو شعری لایینه کی میجگار بهرز ، ته نیا « فرچیل » نه بی کس
 نازوانی پیشی کوی . هم هه مو عه زبه تهی کیشا که چی هر له چنگ ره خنه .
 که کان دزگاری نه بوا ، بیان نهوت نه و باسه نه و گرتوبه به ده سه وه بو شعر

ناگرنجی چونکه نه ، و شمنه و وزن و نه قافیه‌ی له‌وانه نین که له ریزی شمره
چهره به‌رزه گانا دابترین ! ..

له‌م شمرانه‌ی « نه‌ییمه‌تی هه‌موشت » فه‌لسه‌فه‌ی له‌بیقوری به‌کان ده‌ر-
له‌بریت ، له‌هه‌ندی شوینیا له‌وانه به‌ره‌خه‌گر هه‌لی ده‌ست گه‌وی ، چونکه
هه‌لی : « شت ، شت نیه ». که هه‌لیت له‌و شته وه‌کو هه‌و شته‌وا به‌هه‌و به‌کیکیان
له‌وی تریانه‌وه به‌یدا بووه .. که‌ون له‌بو شاپی وه‌که‌رد بیکه‌هاتووه .. ماده‌تیا
ناجی . هه‌ینجا له‌سه‌ر که‌رد (ذره) و بزوتنه‌وه‌ی که‌رد هه‌ر و او در یزه‌ی
هه‌دانی که هه‌جسام چون به‌یدا هه‌بی و چون تیا هه‌چی ؟ .. که‌سه‌به‌هه‌کی هه‌م
جوره‌شانه شمر ناتوانی بیانگر به‌ته‌خوی ، که‌وا بو ره‌خه‌گره‌کان
ناهه‌قیان نیه ! .

(لیونارد) شاعری هه‌مه‌ریکی هه‌مو شمرکانی (لوکریش) ی کردوه
به‌لینگیلزی ، هه‌مه‌نونه‌به‌که‌له‌و شمرانه‌ی ، که ، رو له‌هه‌بیقور هه‌کاوه‌لی :
(توا هه‌وه‌سه‌ی به‌رزت کردو ته‌وه له‌تاریکی دا . رونا که‌که‌که‌که‌ریگه‌ی بی
رون هه‌که‌بته‌وه بو کامه‌رانی .. توا هه‌ی سه‌رمابه‌ی شانازی یونان ا من شوینت
هه‌گوم .. شوین بیه‌کت هه‌که‌گرم هه‌نگار به‌هه‌نگار .. به‌به‌ره‌کانیت
ناکم به‌لام وه‌کو تو هه‌گم .. تیا به‌ره‌سه‌یله‌که‌به‌به‌ره‌کانی (تم) هه‌کا ۱۲ . -
(تم) مه‌لیکی مل‌دریزی جوانه له‌ئاودا به‌ (-) ..

له‌وره‌خته‌دا که‌زه‌وی به‌رگی سه‌وز هه‌پوشی هه‌لی :

(زه‌وی له‌وره‌خته‌وه به‌یدا بووه به‌هه‌مو وینه‌گیای رواندوه .. گیای له‌یروا
به‌بی‌خه‌وش ، چه ، بی‌ده‌شتی ، چه ، سه‌ر کیوی .. میزگی جوان بو به‌گه‌لی
زه‌ردو سور .. داره‌کان خه‌ریکی هه‌وه‌بون ره‌به‌ری له‌گه‌ل به‌که‌بکنت بو
به‌رز بو نه‌وه .. به‌له‌وه‌ر و گیانه‌به‌ر هه‌موجلی به‌رر و موو ، فه‌رایان له‌به‌ر کرد ..
زه‌وی جوانی به‌دیعمن گیاداری رواند .. هه‌ینجا له‌ئاو سه‌کیه‌وه گیانه‌به‌ری
ده‌ر کردو له‌وانه له‌موردان .. له‌پاشا گیانه‌به‌ره‌که‌که‌زوربو ، بو به‌هه‌مو

ره ننگ و شکیک . . . که او ز موی دایکانه و گو مان له دایکیتیدایه . . . ژبان
تیکر را نه ووه هات . ()

• • •

مه لای جزیری له بابت فه لسه فهی وه حده ته وه برده شعر یکی هه به که کمر
له رواه تا له که ل هینه کی (لو کریض) جیابن له له ملی فه لسه فه کاری دای
به که نه گرنه وه ، به لام ته نیا فه لسه فه ایتر به رزی ونزی هه کامیان نه وه
شعره کان خویان دهری نه خهن . جائه مه نمونه به که له ورره شعره ی مه لا :

...

فهرق واحد ژ نه حده لی دمقای صمدی
به حقیقت کویکن هه ردو ، چه واحد چه احد

به که دهریا تو بزبان قه فنج ، چه مه وچو چه حباب
داصلدا ککو حمی تافه ، چه تاف و چه جه مه د

مافتاب احدیت له خودا گرتیه کهون
نه کو هوسرک هه به لی گرتیه چه هینی مه ره مه د

حوسن وزانی بوت ولاتان ژ جه مالی صمده
ژمثالا صنمی وه کک نه جه لآ به صمد

...

بابه تا هری هه مه دانی ش نه لی :

به هار تایی به هه ر لاله دلی بی به هه ر لاله هه زاران بولبول بی
به هه ر مهرزی نیاره م پانهادهن مه باد نه ز مو به تهر هوته دلی بی

پیوا که بهر اوردی فه لسه فهی نه ده بی نه م دو قهومه نه کا — رومانی و
کور دی — نه لی تایا چه کاره ساتیک بو وه که نه نگی درپژی زمانه هیناوه —
ته وه به که بو نه وه نه م دو فیکره به بگه نه وه به به که ... ۱۱؟

دوایی

خوم گهلی به به اختیار ههزانم که خوا یارمه نی دامو توانیم له ماوهی چه ند
 سالدا به کوششی فیکری و مالی هم کتیه - که میژوی ههده بی کوردی -
 وه یا به واته به کی فراواتر « دائرة المعارف کوردی » به بینمه به رسم و
 پیشکشی بکم به قهومی خوشه ویستی کوردو به هه مو بیگانه به کت . ره نگی
 بزانی که ماوه به کی دریز قهومی نوسه ره گانی کورد له سهر لاپه ره گانی
 « گه لاپه » - هه و گه لاپه که تاقه گوئاریکیان بو - میشی هه کرد ،
 منیعی به شانازه وه هم وت دو گوئاری گه لاپه و « نزار هه تان پیشکش
 هه کم . که هه وان هه ابون من هه مامه وه ا . هه ره هه مانه وه به م بو که
 هینام هه ده بی کوردی م کرد به کوشکیک و به دنیا یک ، به لام هه کت به
 کوشکیکی دارو به ردو ، چونکه هه جوژه کوشکانه خویان نا گرن له بهر
 بلاری گه رمای هه ناوی هاوین و سه رمای به فری زستانا زوتیا هه چن ا کردم
 به کوشکیک نه ، باکی به کلپه و بلیسه ی هه ناوی هاوین بی ، نه به توف و
 کرپوهی بورانی زستان ا تا دنیا دنیا بی وه کو نیشانی سه رتاجی پادشاهان
 هه بر یسکیته وه ، هه مهش بو هه وه هه ده بی کوردی و قهومی کورد بچنه ریزی
 هه ده ب و قهومی ماله وه . جا هیوادارم هه قومه هه دیار به م لی وه به گرن و
 هه وان هه دنیا ی روحی به بکن به دیاری بو جیهانی ایسته و له مه و دوا . .

هه ره ره دین سچازی

۳ ی ربیع الاول ۱۳۷۲
 به خداد
 ۲۱ ی تشرینی دوهم ۱۹۵۲

بو داتانی م کتیب م سر رهاوانه ته ماشا گراون

- ۱ - تاریخی مشوری کون : سیر صدنی سمیت . چاپی له نندن ۱۹۲۸
- ۲ - دانپستوه گانی شیوی رافده بن : اذم سپازر . چاپی فیلادلفیا ۱۹۳۰
- ۳ - چوار سده له تاریخی تازه : ای . اج . لونگر بک .
اربعه قرون من تاریخ العراق الحديث .
چاپی له نندن ۱۹۲۵
- ۴ - گهفته گای ای . بی . مون .
چاپی له نندن ۱۹۱۳
- ۵ - یادداشتی ای . بی . مون له باره ی کورده گانی جنوبي .
چاپی به خندا ۱۹۱۸
- ۶ - له دهریای میه وه تا خلیجی فارسی : دو کتور ما کس فراهیرن .
چاپی به برلین ۱۹۰۰
- ۷ - له توریزه وه تا تخی حوله بمان : ا . ج . بی . رولسون . ۱۸۳۸
- ۸ - لوررستان ؛ پیش کو : سی . جی . فیدموندس . چاپی له نندن ۱۹۲۲
- ۹ - وردبو نه وه گانی : فون لوشان و سولاک و نوزه ریپتیر .
- ۱۰ - نوحینه گانی : مینورسکی و نیکتین له فینسکلو پیدیای بریتانی دا (۴) .
چاپی له نندن ۲۹ - ۱۹۳۷
- ۱۱ - نوراۃ - عهد القديم : انجیل - عهد الجدید . به مارکی (رچارڈ واطس)
چاپی له نندن ۱۸۲۲

(۵) ناوی کتیبی روزهلانی ناسه کام هر به کوردی نومی ؛ چونکه
من کتیبم بو کورد نوحیه ، لهوانه ی فینگیلیزی لهزانن ناوه کاف ودر
بکوردیه هر فینگیلیزی . به لام می هرهبی و نوحیه که کورد خوی
گهفتان .

٢٨ - المنشی البغدادی : ترجمه می ماموستا عباس عزای عی

چاپی به بغداد ١٩٤٨

چاپی به بغداد ١٩٥٠

چاپی قاهره ١٣٠٧ هـ

د د ١٩٠٤

د د ١٩٣٦

د د ١٩٤٠

د د ١٣٥٥ هـ

چاپی دارالفنون ١٣٠٣ هـ

چاپی قاهره ١٣٥٠ هـ - ١٩٤٨

چاپی قاهره ١٩٣٣

د د ١٩٤٩

چاپی به بغداد ١٩٥١

چاپی قاهره ١٩٣٨

چاپی قاهره ١٩٤٧

چاپی قاهره ١٩٠٧

د د ١٩٣٧

د د ١٨٩٦

چاپی به بغداد ١٩٣٧

چاپی مستمول ١٣١٠ هـ

چاپی قاهره ١٩٠٢

٢٩ - تاریخ الآلهة : فاروق الدموجی

٣٠ - تاج العروس : سید محمد مرتضی الحسینی .

٣١ - الیاذة هومیروس له کمال شعرح : سلیمان بستانی

٣٢ - مجمع الادباء : یاقوتی حه موی .

٣٣ - عقد الفرید ، ابن عبد ربه

٣٤ - تفسیری بیضاوی .

٣٥ - شفای ابن سینا

٣٦ - قصة الادب فی العالم : احمد امین وزکی نجیب محمود .

٣٧ - احیاء علوم الدین : غزالی .

٣٨ - تاریخ الفلسفة الحدیثة : یوسف کرم .

٣٩ - المدخل الی علم النفس : صالح الشماع .

٤٠ - الفلسفة الشرقیة : دوکتور محمد غلاب .

٤١ - قصة النزاع بین الدین والفلسفة : دوکتور ترفیق الطویل .

٤٢ - شرح المواقف : سید شریف جورجانی

٤٣ - دائرة المعارف الاسلامی

٤٤ - تاریخ الدول الملیة العثمانیة : محمد فرید به کک .

٤٥ - تاریخ اورپا الحدیثة : علی حیدر سلیمان .

٤٦ - الهدیة الحمیدیة : یوسف ضیاء الدین پاشا الخالیدی .

٤٧ - تاریخ الأدب العربی : احمد حسن الزیات .

- ۴۸ - تاریخ هیرودوتس له فرسیه وه : حبیب بیترس .
چاپی بیروت ۸۶ - ۱۸۸۷
- ۴۹ - الادب التمثیلی الیونانی . سوفوکلیمس : تهرجه مئی (طه حسین) .
چاپی قاهره ۱۹۳۹
- ۵۰ - الیزیدیه : عبدالرزاق حسنی .
چاپی بغداد ۱۹۲۹
- ۵۱ - تاریخ ایران قدیم : حسن پیرنیا - مشیرالدوله . چاپی تاران ۱۳۰۸ . ش
- ۵۲ - تاریخ عالم آرای عباسی .
چاپی تاران ۱۳۱۳ هـ
- ۵۳ - تاریخ سرجون مالکولم .
چاپی لاهندهن ۱۸۷۹
- ۵۴ - تاریخ شرفنامه : شهیر شرفخانی بتلیسی .
چاپی قاهره ۱۹۳۰
- ۵۵ - تاریخ بیوتی : محمد کورری حسینی بیوتی .
چاپی تاران ۱۳۲۴ . ش
- ۵۶ - کورد و پیوستگی نژادی و تاریخی او : رشید یاسمی .
چاپی شرکت چاپخانه‌ی تابان
- ۵۷ - کردستان : علی اصغر شمیم همدانی .
چاپی تهوریز ۱۳۱۲ . ش
- ۵۸ - روضة الصفا : رضا قلی هدایت .
چاپی تاران ۱۳۰۷ هـ
- ۵۹ - حبیب السیر . غیاث الدین .
چاپی تاران ۱۳۲۰ . ش
- ۶۰ - کتاب تاریخ سال بکم و دوم دبیرستانها .
چاپی تاران ۱۳۲۰ . ش
- ۶۱ - آثار عجم : محمد نصیر فرصت شیرازی .
چاپی بمبئی ۱۳۵۴ هـ
- ۶۲ - دینکرد . تاریخی گاوستانا مهده بیانی پهلهوی : محمد جواد معکورد .
چاپی تاران ۱۳۲۵ . ش
- ۶۳ - گلستان سمدی .
چاپی بمبئی
- ۶۴ - شاهنامه : فردوسی . باهنگم سرنضوی حسینی . چاپی بمبئی ۱۳۰۸ ق
- ۶۵ - تاریخ ادبیات فارسی : بدیع الزمان خوراسانی چاپی تاران ۱۳۱۴ . ش
- ۶۶ - تاریخ ادبیات ایران : دوکتور رضا زاده شفق . چاپی تاران ۱۳۱۳ هـ
- ۶۷ - فرهنگ نفیسی .
چاپی تاران ۱۸ - ۱۳۱۹ . ش

- ۶۸ - تاریخچه کوردو کوردوستان : ماموستا شیخ محمدی ایت الله کردستانی
له روزنامه‌ی « کوهستان »
- ۶۹ - فہرستہ فی ایران باستان (انتقارات انجمن زرتشتیان)
چاپی بمبئی ۱۳۱۱ . ق
- ۷۰ - مزدیسنا و تأثیر آن در تمدنیات فارسی : دکتور محمد معین
چاپی تاران ۱۳۲۶ . ش
- ۷۱ - حافظی شیرازی : بہر ماہی (ہنگامہ پروین) د د ۱۳۱۹ . ش
- ۷۲ - تاریخ حلبانی : محمد امین زکی .
چاپی بہ بغداد ۱۹۳۷
- ۷۳ - شعر و تمدنیاتی کوردی : ماموستا رفیق جلی . د د ۱۹۴۱
- ۷۴ - گوٹاری گہ لاویز .
- ۷۵ - گوٹاری دہنگی گیتی تازہ .
- ۷۶ - گوٹاری ہاوار .
- ۷۷ - گوٹاری دہری کوردوستان
- ۷۸ - گہشکولہ گہی محمود پاشا .
- ۷۹ - روزنامہ کوردی بہ کان .
- ۸۰ - دیوانہ کوردی بہ کان .
- ۸۱ - سوراخہ دہستخہ تہ کوردہ بہ کان ، گہ لای خوم ہہ بہ .

ناواهن

- سه‌ره تا ۳ - بیخ و بناوانی کورد - ۹
- قهومه‌کانی زاگروس « ده‌سته‌ی به‌کام ۱ » - لولوبی - ۱۶
- ۲ - گوتی ۱۷ - « ۳ » کاسی . کاهای ۱۸ - « ۴ » خالدی ۱۹ - « ۵ »
- سوباری ۱۹ -
- ده‌سته‌ی دوه‌م - ۲۰ -
- « ۱ » مید ۲۱ - « ۲ » ناپری ۲۲ - « ۳ » کارد خوی ۲۳ -
- کورد به جوریکی تر « تا ۴م شوینه » ۲۷ -
- باوه‌ری « کونقناو » ۲۸ - لولوبی ۲۹ - گوتی ۳۰ - کاسی ۳۱ - باوه‌ری
- میجه‌ر سون ۳۳ -
- باوه‌ری خوم « تا ۴م شوینه » ۳۶ - به‌کک بونی کورد و گوران
- « ۴میلیته‌وه سه‌ر نه‌وه » ۴۴ -
- باوه‌ری هه‌ندیکی تر له‌روژه‌لانی ناسه‌کان به‌رامبه‌ر به‌کورد ۴۶ -
- و‌سه‌ی کورد ۴۷ - شوینی کورد ۵۰ - به‌جوریکی تر ۵۲ - کوردوستان
- ولاتیکی شاخاوی به ۵۴ - کوردوستان له‌گه‌ل نه‌وه‌ش ۵۵ - زیانی کومه‌لایه‌نی
- ۵۶ - زماره‌ی کورد ۵۸ - باوه‌ری خوم « تا ۴م شوینه » ۶۲ - کوردی
- عراق ۶۵ - کوردی تورکیا ۶۶ - کوردی ئیران ۶۷ -

- میژوی نه‌ده‌ب ۶۹ - نه‌ده‌بی زمان ۶۹ - میژوی نه‌ده‌ب ۷۰ - کله‌کی
- میژوی نه‌ده‌ب ۷۰ - به‌شکردنی میژوی نه‌ده‌ب ۷۱ - سه‌ره‌نای داهاتی
- نه‌ده‌ب ۷۲ - نه‌ده‌بی ئوتوکرانی ۷۵ - نه‌ده‌بی دبعوکرانی ۷۸ - نه‌ده‌ب له
- روژه‌لانی کوندا - ۸۱ - نه‌ده‌بی کوردی ۸۳ - داستانی ۸۴ - نه‌فسانه

۸۵ - چيروک ۸۸ - چيروکی « بالی » و « بارام » ۸۹ - بهندی پيڤينان
 ۱۰۸ - کوردو فهلههفه ۱۱۲ - کورد و خهتابه ۱۱۹ - تهده پيگه رده
 کوردي ۱۲۲ -

دهوری دوهم له تهده بی کوردي ۱۲۸ - هونراو (شعر) ۱۳۳ - ههلهست
 له کورددا ۱۳۶ - بوج هونراو به شيوه ی هونراوی و تراوه ۱۴۲ -

* * *

بابه تاھر ۱۴۷ - مهلاي جزيري ۱۵۵ - بيساراني ۱۸۰ - احمدی خاني
 ۱۸۹ - نالی ۲۱۴ - سالم ۲۲۸ - مهولهوي ۲۴۷ - مهلاي جباری ۲۷۷ - صهی
 یاقو ۲۸۸ - کوردي ۲۹۶ - حاجی کوبی ۳۰۹ - مهحوی ۳۲۸ شېخ رهزا
 ۳۴۱ - سالمی سنه ۳۶۳ - مهجدي ۳۷۴ - ههريق ۳۸۶ - تهدهب ۴۰۰ -
 پيره میرد - ۴۱۸ - مهمدی ۴۳۶ - ناري ۴۵۵ - تاھر بهگک ۴۶۹ - زبوهر
 ۴۸۵ - احمد مختار ۵۰۰ - بی گهگه ۵۱۵ .

باخی شاعران ۵۳۵ - روزنامه ی کوردي ۵۵۱

* * *

تهده بی حاله م - ۵۵۹ .

- تهده بی کوردي و ميسري کون - ۵۵۹ .
- تهده بی کوردي و فارسي کون ۵۷۲ .
- تهده بی کوردي و چيني کون - ۵۸۱ .
- تهده بی کوردي و هيندي کون - ۵۸۳ .
- تهده بی کوردي و عبري کون - ۵۹۷ .
- تهده بی يونانی و کوردي - ۶۰۵ .
- تهده بی رومانی و کوردي ۶۱۸ .
- دوانی - ۶۲۵ - سه رچاره کان - ۶۲۶ .